

## คำนำ (ในการพิมพ์ ครั้งที่ ๒)

เมื่อ ร.ต.ท. วีรพล รุจิรวงศ์ บุตรชายของ พล.ต.อ. ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ได้แสดงความประสงค์ขอนำ หนังสือ "ทางเอก" นี้ ไปพิมพ์เผยแพร่ เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพของ คุณแม่ (คุณหญิง น้อย รุจิรวงศ์) เป็นจำนวน ๒,๕๐๐ เล่ม ขึ้นเป็นครั้งแรก

กิมสหธรรมิกที่ไฉธรรม ประรณาคัดต่อพุทธธรรม ฉวยโอกาสที่พิมพ์หนังสือ โดยอาศัยการพิมพ์ พล.ต.อ. ประเสริฐ ได้จับจ่ายต้นทุนลงไปแล้ว จึงขอโดยสาร ให้โรงพิมพ์ช่วยพิมพ์เพิ่มจาก จำนวน ๒,๕๐๐ เล่ม ขึ้นอีก จำนวนหนึ่ง ๒,๕๐๐ เล่ม รวมเป็น ๕,๐๐๐ เล่ม เพื่อจะนำมาไว้เผยแพร่ต่อไปอีก และจัดรูปเล่ม ทำหน้าปกใหม่อีกต่างหาก จากงานศพนั้น

หนังสือ "ทางเอก" นี้ จึงขอต่อสมมุติเอา การพิมพ์ด้วยลักษณะเป็น การพิมพ์ครั้งที่ ๒ ด้วยประการ ฉะนั้น

"หม่อมสหธรรมิก"

# □ ทางเอก □

(ภาค ๑)

พิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม ๒๕๒๑

จำนวน ๒,๕๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๒๑

จำนวน ๒,๕๐๐ เล่ม

สนับสนุนและเผยแพร่โดย มูลนิธิธรรมสันติ

รูปหน้าปก โดย อภิสิน คิวยาธร

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ

๑-๓ สีแยกบางขุนพรหม

กรุงเทพฯ ฯ

นายชวนไชย เตชศรีสรี ผู้พิมพ์ โฆษณา ส.ศ. ๒๕๒๑

## คำนำ (ในการพิมพ์ ครั้งที่ ๑)

อ่านกันดูเถิด แล้วก็จะรู้ว่า หนังสือนี้ มีอะไร ?  
คืออะไร ? เกิดมาเป็นมนุษย์ทั้งทีแล้วควรจะอ่าน บ้างไหม ? !

ด้วยความช่วยเหลือทางการเงินของผู้เห็นบุญ หรือ เห็นควรว่า หนังสือ  
“ ทางเอก ” นี้ ควรจะได้พิมพ์ออกให้ผู้คนได้อ่านกัน จึงได้รับการพิมพ์ขึ้น เพราะ  
เขียนมันไว้ ก็นานมาแล้ว และจะพิมพ์ได้ก็ต้องมีเงินทุนอันมากพอ ด้วยว่า มัน  
เป็นหนังสือเรื่องมาก—ความยาวที่สุด กว่าทุกเรื่องที่ผมเขียนได้เคยเขียนมา แม้กระนั้น  
ในเล่มนี้ ก็ยังพิมพ์ออกมาได้เพียง ภาค ๑ กันเท่านั้นเอง ไม่เช่นนั้น มันก็คงแค่  
เป็นลายมือ เป็นโรเนียว อยู่อย่างหม่นได้เป็นนั่นไปอีกนานกว่านาน

ขอสดุดี น้ำใจที่เสียสละ ทุกสิ่งส่วน ของทุกผู้ ที่ได้ลงทุน  
ลงแรงให้กับหนังสือนี้ อย่างอุทิศสาหัสยิ่ง

ถ้าใครจะยิ่งกว่า “ น้ำใจ ” นั้น เป็นไม่มี

ใจที่จริง ( ความบริสุทธิ์ )

ใจที่กรุณา ( ทำจริง )

ใจที่เสียสละอย่างรู้ประโยชน์ยิ่งๆ ด้วยปัญญา ( วิรक्तिแห่งมนุษย์ )

นั่นคือ ดรรชนีชี้ “ คำ ” ที่เรียกได้ว่า ประเสริฐสูงสุด สำหรับ  
ความเป็นมนุษย์มีต่อมนุษย์

ในความเป็นมนุษย์ ถ้าผู้ใดไม่พยายาม ทำสิ่งที่ดีที่สุด นั่นก็คือ  
“ ความเลว ” ของมนุษย์แล้ว

ผู้ใด ยังไม่มี “ คำ ”

จงพยายามสร้างเถิด

ผู้ใด “ คำ ” นั้นแล้ว

จงอย่าให้ตกลงเป็นอันขาด .

“ ผู้เขียน ”

๑๘ มิถุนายน ๒๕๒๑

# คำนำ

หนังสือ “ทางเอก” เล่มนี้ เมื่อผู้ใดได้อ่านแล้ว จะเห็นได้ชัดทันทีว่า ไม้  
ไหนหนังสือที่ตั้งใจจะเขียนขึ้นมาให้เป็น “ตำรา” อะไร หมายความว่า ไม่ได้เรียบเรียง  
วางโครงแผน แบ่งช่วงตอนที่จะอธิบายให้รัดกุมเฉพาะช่วงนั้น ๆ ตอนนั้น ๆ และแล้ว  
ก็ผูกแต่ละตอนแต่ละข้อแต่ละหมวดให้มันขยายกันเองไปเรื่อย ๆ เป็นต้น เป็นกลาง  
เป็นปลาย ได้ระเบียบเรียบร้อยกระทัดรัด ไม่รุ่มร่าม อธิบายซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า  
อย่างหนังสือ “ทางเอก” เล่มนี้

ซึ่งก็เป็นจริงทุกประการ

เนื่องจาก “ผู้เขียน” ไม่เคยคิดอ่านจะเขียน “ตำรา” มาก่อนเลยในชีวิต นั้น ๑  
โดยเฉพาะ “ผู้เขียน” ไม่ใช่ผู้คงแก่เรียน และ อีกอนึ่ง หนังสือ “ทางเอก”  
นี้ ก็เป็นเพียงคำบรรยาย ที่ “ผู้เขียน” ทำขึ้นบรรยายสู่หมู่สุทธรรมิก ในช่วงที่  
รับผิดชอบ จะต้องอบรมหมู่ให้ได้รับประโยชน์ธรรม ให้ดีที่สุด มากที่สุด ตรงเข้า  
ที่สุด เร็วที่สุด เหมาะกับบุคคลในกาละนั้น ๆ หมู่ชนนั้น ๆ เป็นที่สุดด้วยเท่านั้น  
โดยไม่ได้วางโครงเรื่อง (plot) ไว้ก่อนเลย จับกระดากปากกาได้ ก็เขียน ๆ ไปเรื่อย ๆ

ข้อความที่บรรจุอยู่ใน “ทางเอก” นี้ จึงเป็น คำบรรยาย คำอธิบาย คำสรุป  
อะไรต่ออะไร ไปต่าง ๆ ตามเพลง ตามโอกาสอันควร เพื่อ “บุคคล” ที่กำลังได้รับ  
การอบรมอยู่ในขณะนั้น ๆ เรื่องใด จุดใด จำเป็น สำคัญ เฉพาะ “บุคคล” ที่เป็น  
ตัวจริงในขณะนั้น ๆ จึงถูกนำมากล่าวซ้ำแล้วซ้ำอีก เพื่อเน้นส่วนที่ควรเน้นเฉพาะ  
กาล เฉพาะบุคคล ซึ่งเมื่อรวมคำบรรยายทั้งหมดมาเป็นหนังสือ ผู้ไม่จำเป็น  
เฉพาะต้องได้รับ “การเน้น-การซ้ำทวน” ดังกล่าวมานั้น มาอ่านเข้าตอนนั้น ก็ออกจะ  
รู้สึกเพื่อ รู้สึกว่า รุ่มร่ามไป ก็ได้ เพราะไม่ได้รอลอน ไม่ได้เรียบเรียงใหม่

แต่แม้จะอธิบายซ้ำ สำหรับผู้ไม่ยึดถือในแง่แค่นี้ ก็คงได้ประโยชน์อยู่นั่น  
เอง และที่จริง การอธิบายเช่นนั้น ๆ บางทีก็เป็นแง่ใหม่สุขุมขึ้น แปลกไปอยู่เสมอ ๆ



กว้างขวางสัมพันธ์ลึกซึ้งไปอีกเสมอ (เวียกฐานะ, อุทาน, อพยภูตัมม) เท่าที่ “ผู้เขียน” จะขยายให้พิสดารได้ และแม้จะสรุปก็เป็นแง่เป็นประเด็นที่ควรขำควรเหน็บไม่ให้หลงออกนอกแก่นนอกแกนนั้น ๆ เสมอตนเอง (เคยะ, คาถา, ขาดก) ตามลักษณะของ **สัตตศาสตร์**

ดังนั้น ผู้อ่านจงฟังอ่านจงฟังรู้ให้เป็น “สุตตะ” และจงรู้ให้เป็นจริงเถิดว่า ตอนไหนซ้ำ มันก็คือ “อติวุตตะกะ” นั้นแน่แท้ อย่าให้เกิด “อกุศลจิต” จนทำให้ตนต้องเสียผลไปเปล่า ๆ ละ ! แล้วจงทำตนให้เป็นผู้ถึงซึ่ง “เวทัลล” นั้น ๆ เทอญ

หนังสือ “ทางเอก” นี้ เริ่มเขียนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๕ เขียนไป ใช้บรรยายไป แก่หมู่สหธรรมิกไปตลอดเวลาดิตต่อกันทั้งภาคปฏิบัติจริง แม้อยู่กับที่ หรือแม้ออกจาริกไป ขนเขา ลงห้วย เข้าป่า อยู่ข้างถนนหนทาง กลางฝน กลางแดด หรืออยู่กลางตลาด กลางสนามชุมชนไหน ๆ ก็คงเขียนไปเรื่อย ๆ トラบจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ จึงได้จบ “จรณะ ๑๕” ลง ก็คิดว่า คงจบ แต่ก็ยังเห็นควรจะผนวกเรื่อง “อาณาปาณสดี” พิสดารเข้าไปให้ครบบริบูรณ์

และเมื่อเขียนจนใช้บรรยายอบรมอยู่นั้น ก็ได้มีการนำไปพิมพ์โรเนียวแจกจ่ายสู่กันอ่าน บ้างก็รวบรวมไว้ได้ครบ บ้างก็ได้กะปริดกะปรอย ทั้งๆ ที่ได้รับการพิมพ์โรเนียวแจกกันซ้ำแล้วซ้ำอีกหลายๆ ครั้ง หมาเงินค่าโรเนียวกันไปเฉพาะโรเนียวเรื่องนั้น รวมๆ แล้วก็หลายหมื่นบาท ก็ยังมีผู้ได้คำบรรยายชุดนั้นไว้ไม่ครบนั้นมากมาย ส่วนผู้ได้ครบนั้น มน่อยราย

เมื่อมีผู้ที่ได้อ่านได้พบมากผู้มากคนเข้า ก็มผู้ปรารถนาก็จะให้จัดพิมพ์เป็นหนังสือจริงๆ ออกสู่สาธารณชน หลายเสียง “ผู้เขียน” ก็ได้แต่รับทราบ เพราะถ้าพิมพ์ “ผู้เขียน” นั้น จะบันดลให้มันออกมาเป็นหนังสือดังกล่าวนั้นไม่ได้ “ผู้เขียน” เป็นผู้ไม่มีกำลังทรัพย์ ทั่วๆ ไป ผู้เขียน ก็เห็นด้วย ที่มันกันจะได้พิมพ์ออกมาเผยแพร่สู่กันอ่านอย่างยิ่ง เพราะมันเป็นแนวทาง—เนื้อหาของปฏิบัติธรรมแท้ๆ ตรงๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้คนเป็นอย่างมาก ในขณะที่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กำลังสับสน จำแลกรูปด้วยเล่ห์มุนษย์ไปต่างๆ บางรูปบางนามก็เงินกลายเป็นของปลอมของเถื่อนไปแล้ว เช่นที่เห็นๆ กันอยู่ทุกวันนี้

(๓)

คำบรรยายที่เป็นหนังสือ “ทางเอก” นี้ ได้ใช้งานจริงมาแล้ว ได้ช่วยผู้ปฏิบัติธรรมจริงๆ จนมีผลมาแล้ว ดังนั้น จึงหวังว่า เมื่อได้พิมพ์เป็นหนังสือออกเผยแพร่กว้างขวางขึ้น ก็คงจะทำหน้าที่ช่วยผู้คนที่ได้ออกบาง เป็นแน่

ในโลก ในสังคมมนุษย์ทุกวันนี้ กำลังจะเป็น “กลียุค” หรือ บางคนเรียกว่า “กลียุค” แล้วด้วยซ้ำ เพราะ โลก เพราะ สังคม แล้ง “ธรรมะ”

เครื่องมือสำคัญที่สุด ที่มนุษยชาติในโลกขณะนี้ กำลังต้องการมาใช้เพื่อปราบยุคเข็ญนั้น ไม่ใช่อะไรเลย คือ “ธรรมะ” ที่เป็นสัจธรรมเท่านั้น แต่มนุษย์เองยังไม่เชื่อ เพราะยังไม่รู้จริง-ยังมองไม่เห็นได้-ยังไม่เคยลองดูจนมีประสิทธิภาพของ “ธรรมะ” ดูจริงๆ

ยอดแห่งความไฝ่ฝัน-ไขว่คว้า-แสวงหา ของมนุษย์ทุกวันนี้ นั่น คือ สันติภาพ ความยุติธรรม ความอิสระเสรี อย่างสมบูรณ์พูนสุข ที่ราบรื่นร่มเย็นของมนุษย์ทุกผู้ทุกกลุ่มสังคม แต่จะเกิดไม่ได้ อย่างมั่นคงถาวร และจริงจังเลย ถ้าคนทั้งหลาย ไม่มุ่งหน้าหันเข้าหา “ธรรมะ” ปรับปรุง “จิตวิญญาณ” ของตน และของกันและกัน

โลก และกลุ่มมนุษย์ทุกกลุ่มในโลกทุกวันนี้ ไม่มีอะไรจะจำเป็นที่สุดอย่างรีบด่วนที่สุดเท่า “ธรรมะ” ที่เป็นสัจธรรม ขอยืนยันดังนี้ จริงๆ

มนุษย์ยุคสมัยนี้ เก่งที่สุดแล้วจริงๆ ในทางการสร้างสรรค์ และวาง “ระบบ” ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ “วัตถุ”

แต่มนุษย์ยุคสมัยนี้ ก็ล้มเหลว เลอะเลือน และไร้ประสิทธิภาพที่สุดเช่นกัน ในทางการสร้างสรรค์ และวาง “ระบบ” ต่างๆ อันเป็นเรื่องของ “จิตวิญญาณ”

หากไม่สร้าง “สมดุล” ฝ้าย จิตวิญญาณ ของมนุษย์ขึ้นมาให้ได้ นั่นคือ การล้มเหลวอย่างสิ้นชาติแห่งความเป็นมนุษย์ ในสังคม ในโลก

แม้ใครจะยังไม่เชื่อดังนี้ ในขณะนี้ ก็ตามเถิด แต่ก็ขอยืนยันคำกล่าวนี้

“ผู้เขียน”

# ทางออก

## — บทที่ ๑ —

เราจะบรรลุธรรมด้วยทางสายเดียวเท่านั้นจริงๆ และทางสายนั้นก็คือ “สติปัฏฐาน” บ้าง “อาณาปาณสติ” บ้าง หรือผู้มี “สัมมาอริยมรรค” อันมี องค์ ๘ อย่างเข้าใจ เกิดปัญญาญาณใน “มรรค” จริงๆ รู้รอบ รู้ระดับแห่ง “สัมมา” แต่ละระดับจริงๆ มิใช่ท่องภาษาได้ว่า “สัมมาอริยมรรค” คืออะไร ? องค์ ๘ มีอะไรบ้าง ? ทว่าตนเองยังไม่เกิด “ญาณ” แม้แต่ “สัมมาทิฏฐิ” อันเป็น “มรรค” องค์แรกก็ยังไม่มีความของตนในตน ถูกตัว ถูกเรื่อง เป็นเบื้องต้น-เบื้องกลาง-เบื้องปลาย ชัดๆ นั้น ก็ จะบรรลุได้ยากยิ่ง หรือไม่ได้บรรลุเลย ตลอดชีวิตแห่งการบำเพ็ญปฏิบัติของผู้ใดก็ตาม

“สติปัฏฐาน หรือ อาณาปาณสติ” นั้น หลายคนคงจะคิดว่า

มันเป็นคนละเรื่องกัน หรือมีเรื่องจะเรียนรูถึง ๒ เรื่อง ซึ่งก็พอจะแยกได้ เหมือนเราจะเรียนเรื่องส่วนหนึ่งของคน ก็บอกว่า เรื่องผิวหนังเป็นเรื่องหนึ่ง เรื่องรูขนเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ฉะนั้น ซึ่งการเรียนเรื่องผิวหนัง มันก็ต้องเห็น ต้องรูเรื่องรูขน หรือการเรียนเรื่องรูขน มันก็ต้องเห็น ต้องรูเรื่องผิวหนังอยู่ ฉะนั้น นั่นเอง

แต่ที่จริงแล้วมันคือ “เรื่องเดียวกัน” และเป็นการประพาศิธรรมทางเดียว สายเดียว อันเป็นทางที่ดัดเยิมกว่าทางอื่นๆ อย่างยิ่ง เป็น “ทางเอก” (เอกายน มรรค) เรื่อง “สติปัฏฐาน” ก็เป็น “อาณาปาณสติ” อย่างยิ่ง หรือ เรื่อง “อาณาปาณสติ” ก็ต้องเป็น “สติปัฏฐาน” อย่างยิ่ง

แต่เพราะเหตุว่า ผู้ประพาศิธรรม หรือผู้ศกษาธรรมะบางหมู่ บางกลุ่ม เข้าใจยังไม่พอ ก็เลยไปหยิบโน้น ชนนี้ ตัดโน้น หนนี้ แล้วก็ไปยึดเอาส่วนที่ตนตัดตนรวบรวมเอาเองตามความพอใจ แล้วก็ “ยึด” เอาเฉพาะเรื่องที่ตนเห็นว่าดี ว่าถูก ไปประพาศิเท่านั้น จึงไม่ครบครัน ไม่ถ้วนทั่ว

และที่ไม่พาเจริญไม่พาบรรลุนั้น ก็คือ ผู้ประพาศิธรรม หรือผู้ศกษาธรรมะบางหมู่บางกลุ่ม ไม่ตัดโน้น หนนี้ ละ! ขยายโน้น เพิ่มนี้ ต่อเติมโน้น สร้างแบบประดิษฐ์วิธีขึ้นใหม่เลยที่เดียว !!

แต่แรก ๆ เข้าใจเป้าหมายถูกต้องแท้ ๆ ก็คืออยู่ แต่ต่อมา ๆ ก็ฟันเผอแบบ วิธี ใหม่ ๆ นั้นพาไปได้เอากิเลส-ตัณหา เพราะไปอุปาทานผิดฝาผิดตัว ออกนอกมรรค จนหนักเข้า ๆ ก็กลายเป็นนักพรตหมัดแต่ “ศลพตปรามาส” คือเป็นนักปฏิบัติธรรมที่หลงยึดแต่แบบ แต่วิธี ยึดแต่ “รูภาษา” อยู่เท่านั้น “ผล” ได้กลายเป็นออกนอกโลกุตตรธรรม

ไปได้เอาแต่ัจฉานวิชา แล้วก็พากัน “หลงผิด” (โมหะ) แรงร้ายใหญ่ นี้ก็เห็นเด่นใจว่า เจริญฉานวิชา ที่เป็น “ไสยศาสตร์” บ้าง ก็ ศาสตร์ที่เห็นผลได้ผลบ้างเหมือนกัน แต่ไม่เห็นเหตุ ไม่รู้เหตุที่แน่ชัด ที่เป็น “ตรรกศาสตร์” บ้าง ก็ ศาสตร์ที่ได้แต่รู้เหตุผลเพียงเข้าใจ แต่ยังไม่เห็นได้ ยังเป็นไม่จริง นั่น เป็น “ผล”

หนักเข้าก็กลายเป็นนักปฏิบัติธรรมหมัดแต่ “ศลพตปรามาส” แท้ กล่าวคือ ผู้

ได้แต่รู้ตามภาษา—ผู้หลงแบบหลงวิธีที่ตนทำ และก็ได้แต่รู้ ได้แต่ปฏิบัติซ้ำๆ อยู่  
อย่างนั้นเอง วันแล้ววันเล่า ไม่เกิด “ญาณ” ไม่เกิด “วิมุตติ” อะไร

ร้ายยิ่งก็หลงแบบหลงวิธี ยึดแบบยึดวิธีของตนนั้นๆ หนักจัดไปเปล่าๆ ปล่อยให้  
ทั้งๆ ที่มันก็ไม่พาได้มรรคได้ผลที่แท้ะไร แต่ก็หลงแบบหลงวิธีนั้นๆ ของตนอย่างจัด  
จ้าน จนเกิดการยึดผิดๆ ได้แค่ศีล(สักแต่ว่ามีปริยัติ) ได้แค่พรต(สักแต่ว่ามีปฏิบัติ)  
และชั้นปลายก็เลยอยู่แค่ **เถียงกันแย้งกันอยู่แต่เพียง “ศีล” (ปริยัติ)**  
**แต่เพียง “พรต” (ปฏิบัติ) หรือคือ แย่งแค่ “ภาษา” แย่งแค่**  
**“อวดแบบ-วิธี”** กล่าวคือ ใครมี “ภาษา” มากๆ มีเหตุผลเยอะๆ ก็นับผู้นั้นว่า  
“ผู้เจริญ” หรือผู้ที่ “นายกของนับล้อ” เป็น “ยอดอาจารย์” ใครมี “แบบ-วิธี” นั้น  
จัดๆ เคร่งๆ หมายความว่า ทำในแบบในวิธีอย่างนั้นแหละ มาก หนักเด่น เคร่งครัด  
ก็นับคนนั้นว่า “ผู้เจริญ” หรือผู้ที่ “นายกของนับล้อ” เป็น “ยอดอาจารย์” ครั้นจะนับ  
ว่า เป็นผู้บรรลุ ผู้สำเร็จจริงๆ ก็ไม่มี “ญาณทัสสนะ” เพียงพอที่จะตัดสิน “ตน” ก็ไม่กล้าตัดสิน  
ไม่กล้าประกาศตนอย่างเด็ดเดี่ยวแน่แท้ อาจารย์ที่จะประกาศให้แก่เรา ก็ไม่แน่จริงไม่กล้ารับรองให้  
อยู่นั่นเอง

แล้วก็ถกเถียงทะเลาะกันไปว่า อย่างอื่น แบบอื่น ไม่ถูก ไม่ใช่ หรือไม่  
พาบรรลุได้ ต้องแบบนี้ แบบของตนเท่านั้น จึงจะถูกต้อง “ภาษา” ก็น่า “แบบของตน”  
ถูกต้อง “วิธี” ก็น่า “แบบของตน” ถูก

แต่ตนก็ไม่เห็นยืนยัน **มรรค** ยืนยัน **ผล** จนแจ่มใจว่า นี่แน่แล้ว ขัน  
โสดาบันชัตๆ เราเอง ก็ปฏิบัติได้ผลจริง มีอยู่ เป็นอยู่ เข้าถึงอยู่ชัดๆ แม่ผู้นั้น—ผู้นั้น  
ก็ปฏิบัติได้อยู่แจ่มๆ นั้นไง! นั้นไง! นี่แน่แล้วขันสัททาคามีชัตๆ เราเอง ก็  
ปฏิบัติได้ผลจริง นั้นไง ผู้นั้นก็ปฏิบัติได้ นั้นไง! นี่แน่แล้วขันอนาคามีชัตๆ  
เราเอง ก็ได้อยู่ เห็นอยู่ สัมผัสอยู่จริง กับ “โอปปาติกะ” นั้นๆ ในตน นี่แหละคือ  
อรหันต์ชัตๆ ผู้มัยอมรুষ้อมเห็นแท้ ในตน มั่นใจ เด็ดเดี่ยว อาจหาญ หนักแน่น  
จริงๆ **อันเป็น “ผล” ที่เกิดจากแบบนวิธินั้น หรือจากภาษานั้นๆ**

เมื่อไม่ยืนยันกันได้นั่นแท้ ดงนี้ จริงจัง ผู้นั้น ก็ได้ชื่อว่า ผู้มี “ศีลพตปรามาส  
สังโยชน์” หนาแน่นร้ายกาจ ยิ่งเพ่งเพียรยิ่งใช้เวลาอยู่กับมันมากๆ ก็ยังมี “ศีลพต-  
ปรามาส” เป็นสังโยชน์ หนาแน่นขึ้น

นี่คือ **ยิ่งปฏิบัติธรรม หรือ ยิ่งเรียนมากรู้มาก**  
**ก็ยิ่งได้แต่ “ภาษา” เท่านั้นแหละมาก กับ ยิ่ง**  
**ปฏิบัติธรรม หรือยิ่งเรียนมากรู้มาก ก็ยิ่ง ได้แต่**  
**“แบบ-วิธี” ยึด “แบบ-วิธี” นั้นแหละไว้เป็น “ผล”**

**ของตน** ติวๆ - ดายๆ ไปเท่านั้นเอง ซึ่งบางกลุ่มบางคน เรียนมากรู้มาก  
สูงด้วย แต่กลับผ่านอกแม่น้ำออกมาเลยว่า *มรรค-ผลไม่มีหรอก อย่าไปหวังเลย*  
*เรียนไปเถอะ ปฏิบัติไปเถอะ “ผล” นั้นไม่มีหรอก จะมีก็โน่น ซาคิหน้าคอนบายๆ หรือ*  
*ไม่ก็อีกหลายชาตินัก* ว่าอย่างงี้เลย ผู้กล่าวเช่นนั้น ก็เท่ากับล้มล้าง คำตรัสของ  
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้ตรัสไว้ดีแล้ว (สวากขาตธรรม) ว่า ธรรมะของพระ  
สัมมาสัมพุทธเจ้านั้น จะมีผู้ปฏิบัติรู้ได้เห็นได้ด้วยตนจริงๆ (สันติภูมิก) ไม่จำกัด  
กาลไม่ว่าจะเป็นเมื่อไหร่ปางใดยุคใดสมัยไหน (อกาลิก) และแม้ใน “มหาปรินิพพาน  
สูตร” พระองค์ก็ทรงยืนยัน ว่า “หากมีผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ตราบไต่ โลกไม่ว่าจาก  
พระอรหันต์” การกล่าวกันอย่างนั้นมันจึงไม่จริง มันค้านพระพุทธเจ้าเสียแล้ว  
และ คำนผู้ที่เขาพิสูจน์ได้ รู้ได้ เห็นได้ด้วยตนอีก

ซึ่งแท้จริงนั้น มันถูกเกือบทุกเรื่องนั่นแหละ ถ้าเรื่องใดมันได้พิสูจน์จนจริง  
ถ้าเป็นคำสอนให้กระทำให้ประพฤติ อันมีมาในพระไตรปิฎกทั้งปวง กติ หรือ แม้บาง  
คำสอนจะไม่ไซ้มาในพระไตรปิฎก กติ จะเป็นเพียงคำสอนที่เกิดทีหลัง เป็นของอา-  
จารย์รุ่นหลัง เป็นเพียง “อาคม” ก็เถอะ “อาคม” คือ คำสอนที่เติมขึ้นมาภายหลัง หรืออัน  
เป็นของอาจารย์รุ่นสาวกต่อๆ มา ซึ่งมีทั้ง “คาลา” มีทั้ง “คัมภีร์” ก็อาจจะถูกมากบ้างน้อยบ้าง  
ข้อสำคัญต้องทำความเข้าใจ **ให้อ่องแท้ ถูกตรงกับแต่ละเรื่อง ให้สำคัญจริงๆ และ**  
**พิสูจน์กันให้ถึงญาณถึงวิมุตติจริง เท่านั้น**

ทว่าบางเรื่อง เป็นเบื้องต้น บางเรื่อง เป็นท่ามกลาง บางเรื่อง เป็นบั้นปลาย  
และแม้กระนั้นก็ยังมถน มถกลาง มีปลาย อยู่อกไม่รุกคืบ กถกลาง กถปลาย สุขุม

ข้อนี้ขออนเป็น “สภาพหมุนรอบแข็งข้อ” (ปริวัฏฏ์ ๓ อากาโร ๒ - ๓ - ๔ - ๕ - ๖ - ๗ - ฯลฯ หรือเรียกว่า “คัมภีราราภาโส”) อยู่อีกมากมายนักก่อนัก ข้อสำคัญต้อง “ถูกเรื่องตรงเรื่อง” กับตัวเองผู้ปฏิบัติเองนั้นๆ จริงๆ ของใครก็ของมัน อันเหมือนกันก็ได้ ถ้าใครเห็นความเหมือนนั้นๆ ไม่เหมือนก็หลากหลายคณานับไม่ถ้วนเหลื่อมไม่ครบมุมเลยจริงๆ ถ้าผู้นั้นมองความไม่เหมือนออก แต่เนื้อหาสาระใหญ่ๆ นั้นอันเดียวแก่นเดียวกัน

จะไปหลงยึดอยู่ ณ เรื่องเดียว จุดเดียว ตอนเดียวกันได้แต่ที่ไหนกัน เพราะมันไม่มีอะไรหยุดนิ่ง แม้เรากำลังสอนให้หยุดนิ่ง ไม่มีอะไรจบอยู่ได้เป็นที่สุดท้ายเลย สำหรับสิ่งที่ยังเรียกว่า “มี” หรือยังหยุดนิ่งก็ถึงได้ ทุกอย่างมันล้วนไหลไป ๆ จะหาส่วนสุด ณ ที่ใดไม่ได้หรือ  
นอกจาก “สุด” ที่จิต “หยุด” ที่จิต  
อันแสนรู้แท้ เป็นแท้ของเรา  
มันเป็น “อนันตัง”

ดังพระพุทธพจน์ ในแก้วกฐินสูตร ที่มณิกาย ศัลขันธ์วรรค ข้อ ๓๕๐ มีว่า:-

“ความหรือสภาพอย่างหนึ่ง ที่จิต ทั่วรู้ได้ชัดเจน (วิญญาณัง) อันไม่ใช่จะรู้จะเห็นกันได้ง่ายๆ (อนิทัสสนัง) แต่เมื่อได้รู้-ได้เห็นแล้ว มันโล่งมันทะลุอย่างไม่มีที่กั้น-ไม่มีที่สุด (อนันตัง) ซึ่งแจ่มแจ้งใสแจ้ว โดยประการทั้งปวง (สัพพโต ปภัง) ปฐวีธาตุ (ดิน) อาโปธาตุ (น้ำ) เตโชธาตุ (ไฟ) และ วาโยธาตุ (ลม) ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ ในความหรือในสภาพอย่างหนึ่ง ที่จิต ทั่วรู้ได้ชัดเจนนี้ (วิญญาณัง) รูปที่อาศัยกันเกิด ขาวบ้าง ส้มบ้าง ละเอียดบ้าง หยาบบ้าง งามบ้าง ไม่งามบ้าง ฯลฯ ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้ในความหรือในสภาพ ๆ นี้ นาม และรูปนั้นย่อมดับไม่เหลือ ในความหรือในสภาพ ๆ นี้ เพราะได้ดับ สิ่งที่มีมันแฝงชีวิต อยู่ในความหรือในสภาพ ๆ นั้นๆ ลงหมด (วิญญาณัสสะ นิโรธนะ) นามและรูปใด ๆ ในบัดนั้นจึงย่อมเป็นอันลุดทำลายไปแล้วสิ้นในตัวของผู้มีความ หรือมีสภาพอย่างหนึ่ง ที่จิต ทั่วรู้ได้ชัด

แจ่มแจ้งจริงๆ (คือ เป็น “วิญญาน” อันปราศจาก “สังขารโลภี” และปราศจาก “อวิชชา”  
แท้) ดังนี้ ฯ”

นี่แลคือสภาพของ “นิพพาน” สภาพจิตของผู้มี  
“นิพพาน” นั้น คืออย่างไร

มันเป็นเรื่อง “รู” อย่างแจ่มแจ้งๆ แท้ๆ ของคนผู้ที่ยังไม่ตายเนาเข้าโลงไป  
จึงเรียกว่า เป็นผู้มี “วิชา” บ้าง “ญาณทัสสนวิเสส” บ้าง “ยถาภูตญาณ” บ้าง  
“วิมุตติ” บ้าง (มุตติ=รู, วิ=ยัง) “โพธิญาณ” บ้าง ฯลฯ หรือ “นิพพาน” โดยตรง  
โดยแท้นั้นแหละ เป็น “อรหัตตผล” ที่คนเป็นๆ จะพึงรับรู้-รับรสเอาได้

ดังนั้น เรากำลังจะมาเรียนรู้ส่วนต้น ส่วนกลาง และส่วนสุด แต่ละทบทควร  
รู แต่ละกำหนดที่เราควรจะแจ้งได้ อันเรียกว่า “อรหัตต” (อรห+อหัต) นั้นต่างหาก  
อันเป็นลำดับๆ ไป

รูเป็น “อรหะ” หรือ “อรหัตต” ชั้นแรก หรือเรียกว่า บรรลุธรรมลำดับต้น  
ก็กล่าวขานกันได้ว่า “โสดาบัน”

คือผู้ “รู” อย่างแน่วใจ รูอย่างชัดแจ้ง ไม่มีลังเลสงสัย (พ้นวิจิกิจฉาสังโยชน์)

“รู” นั้น....รูอะไรละ ?

“รู” สิ่งทณควรละ ควรวาง ควรทำให้หลุดพ้นไปจากตัว และ “รู” สิ่ง  
ในตัวของคุณ ตรงฐานะของคุณ ตรงจิตของคุณ ตรงลำดับของคุณจริงๆ ด้วย

กล่าวคือ คนโลกะในอะไรมาบ้างที่มันทำให้ตนเสื่อมอยู่ๆ ก็ให้รูชัดในใจตนแท้ๆ  
เช่น ถ้าใครโลกะใน “ภวตัณหา” เบื้องต้นหรือแ่งต้น ช่งแ่งต้นแ่งแรกที่  
รับตรวจ “รู” ตนก่อนนอน ก็คือ “ยึดด้วยตัวตน” หรือ “หลงตัวถือตน” นั่นเอง  
ต้อง “รูตัว” และปลดกิลเลส-ตัณหา ให้ได้ก่อนจริงๆ

เพราะมันเป็น ตัณหาหยาบ เป็นตัณหาร้ายแรง จึงจะต้องรูตน รูตัว ให้ได้  
อย่างจำเป็นแท้ๆ ก่อนเรื่องอื่นให้ได้จริงๆ มิฉะนั้นจะไม่เกิด “รู” หรือเกิด “วิชา”



เกิด “ญาณทัสสนวิเสส” ฯลฯ อะไรได้เลย จะคงเป็นคนเก่าเท่าเดิม ถ้าฉลาดก็  
จะฉลาดอยู่เท่าเก่าเท่าเดิม ถ้าโง่ก็จะโง่อยู่อย่างเก่า แลผมจะพาลมกิลเลส “ยึดตัวยึด  
คน” นั้นแหละ เพิ่มเข้าไปในเหง้าจิต เป็นตัว “เงา” แท้ยังๆ จะไม่ได้ “รู้” อะไร  
อีกเลย

“ภวตณหา” แง่แรกทว่าน ก็เช่น “ผู้เอาแต่ใจตน” ผู้ยึด “ใจของตน  
จริงจัง” ผู้ยึดแต่ความรู้ความเห็นของตน ซึ่งอาจจะ “ผิด” หรือไม่ใช่ความดี  
ความดีอะไรเลย ก็มีได้ด้วยซ้ำ เรียกว่า “คนหลงตนขนหนัก” เป็นผู้ถือตัวถือตน  
เป็นใหญ่(อัตตนิยม) คนผู้นี้จะเป็นคนขี้โกรธ หรือมีโทสะแรง มีความโกรธง่าย  
เพราะขมก้จะโลกให้ได้ตามใจตน ขมก้ยึดศักดิ์ ยึดศรี มีความหลงว่า “ฉันก็หนึ่ง  
เหมือนกัน !” นั่นเอง หรือถ้าโกรธไม่มาก ก็จะมีปฏิมะ มีมานะแรงร้าย น่าดู

ที่แท้เพราะ ตนผู้ยึดตัวยึดตนแรงไป ยึดอะไรต่ออะไรเป็นของตนจัดไป  
โดยเฉพาะยึด “ความรู้ความเห็น” ยึดภูมิปัญญา(ถือหัว) จึงเป็นคนขี้โกรธ ขี้ยึดยึด  
และไม่สบายใจได้ง่ายๆ อันก็คือทุกข์ ผู้ “ไม่รู้” (อวิชชา) ปลอ่ยให้มันเป็น มัน  
ก็เป็น “ทุกข์” กันอยู่อย่างนั้นแหละ

ช่วยที่หลุดก็คือ คนผู้ยึดในความดีของตน ความเก่งของตน ความถูกต้องของตน  
ว่าตนถูกแล้วแน่ๆอยู่อย่างนั้นคง และถูกจริงถึงจริงเสียด้วยสิ ยึดความเห็นของตนอย่าง  
บึกมัน(ทิฏฐุปาทาน) โดยไม่ยอมอนุโลม-ปฏิโลมใดๆเลย(ไม่มี “สัจจานุโลมญาณ”)  
แล้วตนก็ยึดยึด - อึดอึด - พัดเหวียงอยู่ในตนนั้นเอง อันคือ “ไม่พ้นทุกข์” เป็นที่สุดได้  
หงๆที่ “โศก” แล้ว ก็ไม่น่าจะช่วยให้มัน “ทุกข์” เพราะโง่ยึดยึด-พัดเหวียงทำไม !

และหยาบๆ ลงมาคือ ยึดใน สวรรค์ ที่ใช้ภาษาไทยๆเรียกว่า “บุญ” ยึดในสุข  
ตัวรู้ยากมากหงๆที่หยาบๆ ยึดในภูมิรู้ วิชาการที่ยังไม่ได้พิสูจน์ (อันคือ “จิตนิยม”) เป็นเพียง  
บัญญัติ และเพียงความนึกคิดเข้าใจอยู่ชั้นหนึ่งเท่านั้น ที่โลกเขาหลงกันนั้นก็หนา เป็นการยึดมั่น  
จนเป็นตัวเป็นตนมากไป

และถึงแม้จะไม่โกรธ ไม่ยึดยึดก็ตาม บางคนอาจจะไม่ยึดแรงจนโกรธ อาจ  
จะเพียง “ไม่พอใจ” อยู่หน่อยๆ ก็ได้ หรือจะไม่มีเลย เลยๆ ปกติ จิตว่างๆเลย ก็ได้  
แต่ก็ยังยึดความเห็นของตน อย่างไม่ยอมคิดตามเห็นตาม “ความรู้ใหม่” หรือ  
“ความถูกต้องใหม่” ใดๆได้อีกเลย ก็คือ คนฉลาดเก่า ที่โง่ใหม่ ดักดานไป

ดังกล่าวมาแล้ว ล้วนเป็น “สัทธิ” แท้ๆ ที่หยาบละเอียดลงมาตามลำดับ  
อันควรคำนึง เพราะมันเกี่ยวข้องกับ “คน” (“อัตตา” เบื้องต้น) ในตัวของตน เป็น  
“สัทธิ” จริงๆ อันเนื่องกับตัวตนของตนโดยตรง โดยใกล้ ต้องทำ “ทัญญู”  
ให้แทงตลอด คือทำความเข้าใจให้ได้อย่างถ่องแท้ หรือต้อง “รู” อย่างเก่ง อย่างรู้สึก  
ตัว ยอมรับในตน จริงๆ แท้ๆ ดังกล่าวแล้ว ให้ได้ นั่นเอง จึงจะเป็น “สัมมา”  
หรือเรียกว่า เกิดญาณ “สัมมาทัญญู” แท้ๆ ในเรื่องของความพ้น สัทธิทัญญู เปลาะ  
แรกสุด

ข้อต้น ต้องรู “คน” ในประเด็นที่ว่า ให้ดี เข้าใจตนให้ได้ ถ้ารู  
ไม่ได้ ยังยึดตัวตัวตน สัทธิยังใหญ่ยังเบ้ง ยังไม่ยอมลดราวาศอกกันแน่ๆ จริงๆ  
ผู้ก็ บัดความเป็น “อริยะ” หรือ บัดความเป็น “อริยะ” ให้ตนจริงๆ แต่ถ้าผู้ใด  
รู้สึกตัวปรับตน ลดยึดตลอดได้จริง ก็มีโอกาสจะเป็น “อริยะ” หรือ “อริยะ” ได้

ดังนั้น ผู้ละ ลดได้จริงแล้ว หรือ ผู้รูแล้วว่า ตนมีความไม่ดี ในแง่ที่กล่าว  
นี้ไม่มากนัก ก็ให้เริ่มตรวจ “กามตัณหา” ต่อไป คือความยังอยาก ยังต้องการจะให้  
ตนได้เสวย ได้มี ได้เป็น และเอามาสนุกมาอ้อยในทวารทั้ง ๕ ซึ่งเป็นสิ่งที่เบ้งรูป  
เป็น “ความประสม” ที่ประกอบไปด้วยอะไรต่ออะไรอันเห็นได้ชัด—ง่ายจริงๆ (สัทธิ)  
เบ้งเรื่องหยาบๆ คำๆ ต้นๆ ง่ายๆ ที่จะเข้าใจได้ของตนนั่นเอง เบ้งเบ้งเรื่อง  
อบายมุข เบ้งต่ำสุด หยาบที่สุด เมื่อรูใน “กามคุณ ๕” เบ้งใดมุขใด ของตน ที่  
ตน “ติดขัด” ได้อีก และถูกรูานะ ก็เป็น “โสตาปัตติมรรค” เข้าไปอีก เท่านั้นๆ

การ “รู” ในขั้นต้น ที่เป็น “ภวตัณหา” ดังกล่าวมาแล้ว  
อันยึดมั่น “รูป” (ตัวตน) ทางทวารใจนั้น ก็ดี ซึ่งก็คือ “ภายในกาย”  
ที่จะต้องรู้เห็นให้ชัดๆ สัมผัสนั้นให้ง่ายเหมือนของใหญ่ๆ

และการรูเข้ามาหาทวาร ๕ ของตน อันเป็น “กามตัณหา” นั้น  
ก็ดี ก็ล้วนเป็น “กาย” ชัดๆ “กาย” ใหญ่ๆ

ที่ยังเรียกว่า “สัทธิ”

ต้องทำ “สัทธิกายทิฐิ” ให้แจ้ง ทำ “วิชา” ชั้นที่หนึ่ง ให้ถึง ทำ “ญาณทัสสนวิเสส” ชั้นแรก ให้เกิด ทำ “วิมุตติ” ประถมหนึ่ง ให้สำเร็จ เทอญ

ผู้รู้ ได้จริง จับตัวตนของ “กิเลส-ตัณหา-อุปาทาน” ของตน ได้จริงๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว เรียกว่า “คนฉลาดแท้” หรือ “อริยะ” รู้อย่างถึงจุดเข้าใจ เห็นจริงสัมผัสอยู่ ถูกจุดแล้ว ตรวจสอบในตน ตรวจ “กาย” จนพ้นสงสัย พ้นวิภิจิณา จริงๆ อันจะมีตั้งแต่ “สัทธิกาย” คือ ตั้งแต่รูปหยาบๆ ที่เป็นจิตเป็นปัญญาเก่าๆ เดิมๆ ที่เรายังคิดมันแน่น คังอธิบายมาแล้ว และวัตถุใหญ่ๆ เรื่องใหญ่ๆ หยาบๆ ซึ่งเรายังคิดเอาเราสั่งสม แล้วข้องเสพยาเป็นรสโลกียสุข จะให้มันที่ “เรา” ให้เกิดที่ “เรา” จึงเรียกว่า ชีตถ่อ เป็นเรา เป็นของเราไปโน้นเลย

ตรวจระวังดูตัวเองทุกเมื่อ ที่กระทบสัมผัสรับรู้อะไร แล้วเอามาเสพยาให้ “เวทนา” มันเป็นสุข หรือ สมใจ สมที่ตนมันหมาย เช่น ได้เล่นไพ่ สมใจ ฯลฯ (โลกอบาย) ได้รับเงิน ได้รับยศ สมใจ ฯลฯ (โลกธรรม ๘) ได้กินอาหารอร่อย สมใจ ฯลฯ (โลกกาม) ได้นึกคิดถึงสิ่งที่รักที่หวัง สมใจ หรือ ได้ “ภาพในจิต” ได้ อารมณ์ สมใจ ฯลฯ (โลกอัตตา) เป็นต้น แล้วก็ยึดหลงเอา “สุขเวทนา” หรือที่ตนได้สมหมายสมใจนั้น เป็น “ตน” เป็นตัวเรา เป็นเป้าสุดท้ายแห่งความ มีรสยอตและติดใจอยู่ ก็ขอให้ตรวจสอบให้รู้ทันใน “เวทนา”

ขอชาจากยายันยี่อีกครั้งหนึ่งเกิดว่า รู้ให้รอบ รู้ให้จริงใน “จิต” ของเรา ว่าเราหลงอะไร ยึดอะไรกัน จนหัวปักหัวปำกันนัก ตรวจ “จิต” เก่าจิตเดิมของเรา อ่านให้รู้ว่า เราหลงว่าตนดี ตนเก่ง ยึดมันกับ “ความนึกคิด” กัด “ความเห็น” กัด “ความเชื่อมั่นต่างๆ” กัด “ความหยิ่งผยองในตน” กัด “ความเพ่งโทษผู้อื่น” กัด รู้ให้ชัดรู้ให้ถูก “ตัวจิต” อันไม่มีตัวนั่นเอง มันจึงรู้ยาก ให้ได้ ว่า เราเกิด “ทุกข์เวทนา” ก็เพราะมัน หรือแม่แบบ “สุขเวทนา” อยู่ ก็เพราะมัน

ผู้จับ “กาย” (อันหมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้อง และประชุมรวมกันอยู่เป็นหมู่ เป็นรูปขัณฑ์) จับ “เวทนา” จับ “จิต” ของตนเองได้จริงแท้ ถูกสภาพ ขณะใด และรู้ความชั่ว - ความบกพร่องที่จะต้องแก้ไขของตนอยู่แน่ๆ (นี่คือ “ธรรม” อันเป็นการรู้ “กุศลธรรม” หรือ

“อภุคฺคธรรม”จริง ๆ) ก็เป็นผู้<sup>๘๗</sup> “รู” ที่เป็นอริยะแท้ ในขณะนั้นนันทเทียว

เพราะเป็นผู้<sup>๘๘</sup> ภาย-เวทนา-จิต และเข้าถึง หรือหยั่งสัมผัสสภาวะ-  
ธรรมในธรรมที่เดียว กล่าวคือ มีรูป(ธรรม) อันหมายถึงสภาพสิ่งที่ “ถูกรู” นั้น  
มีอยู่แท้ ๆ แม้แต่ “จิตในจิต” และมีนาม(ธรรม) อันหมายถึงปัญญาแท้ ๆ  
หรือสิ่งที่ “กำลังทำหน้าที่” สิ่ง “ทำหน้าที่ใคร่ได้เห็นแท้ ได้สัมผัสแท้” อยู่จริง ๆ  
แม้แต่ “จิตกำลังรูจิต-เห็นจิต” ของเราเอง ไม่ใช่แต่เพียงเข้าใจ ๆ เท่านั้น เรียก  
อีกศัพท์หนึ่งว่า มีสภาวะ “วิตกฺวิจาร์” อยู่ในนั้นแท้ ๆ แล้ว เป็นผู้กำลังทำกิจอยู่กับ  
“จิตสังขาร” ของตนอย่างมีผล

ผู้มี “สัมมาสมาธิ” แท้ และมี “ฌาน” จริง ๆ ของพระอริยะ คือ อย่างนี้ ๆ

ดังนั้น แม้ผู้นั้นจะทำได้แค่เป็น “ผู้ทราบชัดจริงๆ” (ปฏิสังเวทีย์) อยู่แค่นั้น  
ก็ดี หรือ จะทำได้เก่งกว่านั้น เป็น “ผู้ทำให้สงบระงับลงได้” (บัสสัมภยะ) ไป  
อีกก็ดี หรือ จะเป็น “ผู้ทำตนให้เบิกบานสบายยิ่งอยู่” (อภิปปโมทยะ) ก็ดี  
หรือจะทำได้เก่งถึงขั้นอื่น ๆ ขึ้นไปอีก เช่น ฝึกจนทำได้ “แข็งแรงแรงมั่นคงตั้งอยู่ใน  
สภาพนั้นได้นาน” (สมาทหะ) หรือ จนทำสภาพที่ “ปล่อยอยู่” สภาพที่ตน  
เข้าใจแท้ได้ถึงลักษณะ “การหลุดอยู่-การพินอยุ่” นั้น ว่าเป็นอย่างนั้น ๆ อยู่ทีเดียว  
แล้วก็ทำให้กับจิตของตนอยู่ ๆ” (วิโมจยะ) หรือ จะมีความสามารถถึง ๆ ขึ้น  
กว่านั้น ไปจนถึงที่สุด ถึงขั้น “นิโรธานุปัตตีย์” และ “ปฏินิสสัคคานุปัตตีย์” ก็ดี  
นี่ก็คือ บทบาทของ “อานาปานสติ” ที่เป็นจริงมีจริง นั่นเอง มิใช่รู้แค่ภาษาแค่  
ทฤษฎี และหรือแม้แต่แบบ-วิธีการประกอบ แล้วก็เคร่งที่ปลากันอยู่แต่กับภาษา กับ  
ทฤษฎี กับแบบกับวิธีการกัน เป็นเพียง “ศัลปตปฺรามาส” อยู่เท่านั้นไม่ แต่ต้องหยั่ง  
สัมผัสจิต อ่านจิต-รูจิตของตนได้จริงๆ แม้จะยังปรับเปลี่ยนไม่เก่ง จะยังทำไม่ได้  
สูง ไม่ได้สะอาดเท่า ตามที่ได้ไต่เรียงมานักตาม ก็นับว่าเป็น “อริยบุคคล” หรือ  
“โสดาบัน” ได้แล้ว ตามขั้น ตามที่ผู้นั้น ๆ ได้จริงเป็นจริงมีจริง

ใครเห็นบทบาทของ “สติปัฏฐาน” กับ บทบาทของ “อานาปานสติ”  
อยู่ในนั้นได้บ้างเอ๋ย ?

ผู้จะได้ชื่อว่า เป็น “อริยะบุคคล” แท้ จะต้องมีความเห็นถูกต้องอย่างแท้จริง รู้ชัดในจิต-เจตสิก-รูปของตน-ถูกต้องจริงๆ ดังที่ได้อธิบายเป็นตัวอย่างมาแล้ว เป็น “สัมมาทิฐิ” อันเป็นองค์แห่งหรือข้อต้นสุด สำคัญสุดก่อนอื่นของ “มรรค” (ของ “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา”) จึงจะเรียกว่า “เริ่มมรรค” และเป็นพระอริยะในแบบ “โศคาบัตติมัคคบุคคล” ได้แล้วแท้

เห็นอะไรกันล่ะ ? ที่ว่า เห็นให้ถูกต้อง

ก็เห็น “จิต-เจตสิก” ของตนให้ได้แท้ๆ ชัดๆ ว่า มันเป็น “รูป” อย่างไร ? จะต้องรู้ชัดใน “จิต-เจตสิก” (นามธรรม หรือ อรูปธรรม) และเข้าใจแจ้งใน “จิต-เจตสิก” ของตนเอง หรือ ที่เรียกตามภาษาพจนานุกรม “จิตวิญญาณ” ว่า มันมีอารมณ์ก็อย่างนั้นๆ มันรับรสอยู่ก็อย่างนั้นๆ มันกำหนดหมายจดจำไว้ก็อย่างนั้นๆ มันคิดอยู่ ไตร่ตรองอยู่ก็อย่างนั้นๆ นั่นคือการรู้ “รูปธรรม” ของจิต หรือ รู้เห็น “กาย” ของจิตนั่นเอง อันไม่มี “รูปร่าง” (อสุรีระ) กันจริงๆ

แท้จริง “จิต-เจตสิก” ที่คือนามธรรมจริงๆ นั้น มันไม่มี “รูป” แต่ มันก็ “เกิด” มาเป็น “รูป” (คือ เป็น “สิ่งที่ถูกรู้” ได้) ให้รู้ให้เห็น มันไม่มี “ร่าง” (คือ ไม่มี “สรีระ” หรือ ไม่มี “ตัว” และไม่มีแม้แต่ “ภาพ” เหมือนรูปร่างในหนังในโทรทัศน์ นั้นหรอก) แต่มันก็เกิดอาการ เกิดกิริยา เกิดบทบาท ให้รับเข้าใจอยู่ ตลอดเวลาเสมอๆ เกิดแล้วก็ปรุง เป็นรส เป็นชาติ เป็นอารมณ์ แล้วก็ดับ แล้วก็สังขม แล้วก็เกิด แล้วก็ปรุง เป็นรส เป็นชาติ เป็นอารมณ์ แล้วก็ดับ แล้วก็สังขมอีก อยู่เช่นนั้น แล้วๆ เล่าๆ ทับทิวชันๆ หรือหนาแน่นขึ้นๆ (“ปลุก” ยิ่งๆ ขึ้น) มันไม่มี “รูป” เหมือนรูปวัตถุ และสสาร หรือ แม้แต่เหมือนรูปในหนังในโทรทัศน์ นั้นหรอก แต่มันก็เป็น “รูป” ที่เราอาจจะเอา “จิต-เจตสิก” ของเรา เข้าไปเพ่ง ไปพิจารณา รู้-เห็น-เข้าใจ (ปัญญา, บัณฑิต, ทิฐิ) ในมันได้จริงๆ

“จิต-เจตสิก” ตัวที่บทบาทเป็นอารมณ์บ้าง เป็นรสบ้าง เป็นความกำหนดหมายจดจำบ้าง เป็นความคิดความปรุงแต่งอยู่บ้าง จึงเป็น “ตัวถูกรู้”

เมื่อมันเป็น “ตัวถูกรู้” เจ้าจิต-เจตสิกทั้งหลาย ดังกล่าวแล้ว จึงถูกเรียกขานว่า “รูป”

และก็คือ “จิต-เจตสิก” ของเราเอง อีกหนึ่งแหละ ที่มันเข้าไปรู้ “รูป” ดังกล่าว  
 น ในจังหวะ ทันทีที่บทบาทของ “จิต-เจตสิก” ปรากฏ เป็นอารมณ์บ้าง เป็นรสบ้าง  
 เป็นความกำหนดหมายจดจำบ้าง เป็นความคิดความปรุงแต่งอยู่บ้าง นั่นเป็นอย่างแก่  
 สุด ของพระอรียเจ้า คือรู้เป็น “ปัจจุันธรรม” ส่วนการรู้ที่ยังไม่แก่สุด คือ  
 ไม่รู้ทันที แต่จะ “รู้” ตามหลัง “จิต-เจตสิก” ตัวถูกรู้ หรือตัวที่เรากำลังเรียกว่า  
 “รูป” ของเรา นั้น ได้ดับผ่านไปแล้ว ตั้งนานแล้ว หรือยังไม่นานนัก ก็ตาม ก็ยังเป็นผู้  
 ซึ่งจะรู้ ได้ด้วยวิธี “บุพเพนิวาสานุสติญาณ” หรือคือ รู้ได้ด้วยการระลึกย้อนทวน-  
 อดีตมารู้มาเห็นมาเข้าใจ อันไม่ใช่ของจริงหรืออก แต่ก็เป็นของที่เคยเกิด เคยเป็น  
 เคยมีจริงๆ

“จิต-เจตสิก” ตัวที่มีบทบาท “รู้” (ชาน,ญาณ) หรือ “เห็น” (บัสสะ,  
 ทัสสะ) หรือ “เข้าใจ” (ทัญญู) ในอารมณ์บ้าง รสบ้าง ความกำหนดหมาย  
 จดจำบ้าง ความคิดความปรุงแต่งบ้าง ของเราเองนี้ นี้เองแหละคือ “ตัว-  
 ธรรม” ก็เรียกชาน “จิต-เจตสิก” เช่นนี้ว่า “นาม”

การเรียน แล้วก็ให้เราได้รู้ ได้สัมผัสถึงจิต-เจตสิก-รู้อย่างนี้ๆ แหละ จะ  
 เป็น จะไปได้ถึงนิพพาน และเรียกว่า เรียน “ปรมัตถธรรม” แท้ๆ ไม่มี  
 ตัวยุบายของบุคคล ไม่มีแม่รูปร่างตัวตน หรือภาพอย่างหนึ่ง นิมิต  
 อย่างโทรทัศน์ อะไรจริงๆ

การ “รู้นาม-รูรูป” หรือ “รู้โลก” (อันคือ กายขาวาวาหนาลับ กว้างสอ หรือมัญญา  
 และใจ) ให้เข้า “สัมมาอริยมรรค” เป็น “เอกายน มรรค” เป็น “ปรมัตถ์” นั้น  
 จะต้องรู้เช่นนี้ รู “ภว” ดังนี้ หรือรู้สภาวะของ “กาย-เวทนา-จิต” ของเราเอง จน  
 แยกออกเป็น “รูปธรรม” และ “นามธรรม” เห็นแจ้งใน “ธรรม” ชัดๆจริงๆ เป็น  
 สภาพอย่างนั้น จึงจะเริ่มมี “สัมมาทัญญู” และจะพ้น “มิจฉาทัญญู” ได้ ก็เพราะ  
 เห็นชัดแจ้งว่า “จิต-เจตสิก” แท้ๆ ที่มันเกิดรส เกิดอารมณ์สุขบ้าง-ทุกข์บ้าง  
 ตามเหตุตามปัจจัย ก็ไปตามที่เราไปกำหนดยึดหมายจะเอาเช่นนั้นเช่นนั้น ซึ่งก็จะได้

สนใจบ้าง ไม่สนใจบ้างนั้น **ไม่เที่ยงเลย** (เป็น “สัจธรรม”) แต่ถ้าเรา  
ไม่ไปกำหนดยึดหมายเลยสิ **เราก็จะไม่ต้องสนใจ-ไม่ต้องไม่สนใจ และไม่ต้อง**  
“ได้”-ไม่ต้อง “ไม่ได้” **ก็จะเที่ยง** (นิช) (เป็น “สัจธรรม”) **เสียกว่าการ**  
ไป “ยึด” (อุปาทาน) เช่นที่ตนหลงหมายนั้นแท้ ๆ

ผู้ **เห็นความไม่จริง** ที่ชาวโลกทั้งหลายหลงว่า “จริง” หรือหลงทำ  
หลงชวนชวายนความคว่ำเอาอยู่ **เห็นความไม่แท้** ที่ลึกซึ้ง ช่อนเชิงอยู่ได้ จริง ๆ  
ซึ่งใจที่เดียว **รู้แจ้งชัดในความไม่เที่ยง** โดยสัมผัสสภาวะของจันทร์  
๕ ในตอนอย่างนิจจริง ๆ (แจ้งใน “อนิจจัง”) จึงพ้น “มิจฉาทิฏฐิ” ได้ เป็นผู้เข้าสู่  
“มรรค” อันเป็นผลเบื้องต้น เป็น “โสดาปัตติมัคคจิต” ตามคำตรัสของพระ-  
สัมมาสัมพุทธเจ้า ใน “มิจฉาทิฏฐิสูต” สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ข้อ ๒๕๔

ด้านกปฏิบัติธรรมผู้ใด ไม่อาจจะ “รู้” ไม่อาจแจ้งถึง กาย-เวทนา-จิต  
หรือไม่อาจจะเข้าถึงหยั่งถึงรูป-จิต-เจตสิก ดังกล่าวนี้ เป็นสภาวะสัมผัสสภาวะธรรม  
แห่งกาย แห่งจิต แจ้ง “รูป” แจ้ง “นาม” ของตนในตนจริงๆ แล้ว จนเห็นในความ  
ไม่จริง ความไม่เที่ยงของ “นาม” ของ “รูป” ที่ผู้ “ไม่รู้” (อวิชชา) ทั้งหลายไปหลงยึด  
เป็นจริง เป็นเที่ยง ได้ดังนี้ จริง ผู้นั้นก็ยังชื่อว่า เป็น “ปทปรมบุคคล” อยู่นั่นเอง  
แม้จะรู้ปริยัติ รู้ภาษา หรือเรียนพระคัมภีร์ได้มากมาย ท่วมหูกท่วมหัวเท่าใด ๆ ก็ตาม  
แถมจะเป็นอาจารย์ มหาอาจารย์ สอนเขาอยู่แจ้ว ๆ มีศักดิ์ใหญ่ ยศสูงส่ง อยู่ขนาด  
ไหนก็ตาม ก็ยังหาพ้นความเป็น “ปทปรมบุคคล” ไม่ได้

จงทำความเข้าใจกับ “มิจฉาทิฏฐิ” และ “ปทปรมะ” ให้ดีๆ พระพุทธเจ้า  
ทรงสอนเราไว้ละเอียดลออใน “นิทเทสวาร” จตุกกนิทเทส พระอภิธรรมปิฎก  
บุคคลบัญญัติปกรณ์ ข้อ ๑๐๘ ก็ได้สอนไว้ว่า

“บุคคลผู้ ปทปรมะ เป็นไฉน ?

บุคคลใดฟังพุทธพจน์ก็มาก กล่าวก็มาก จำทรงไว้ก็มาก บอกสอน  
ก็มาก แต่ไม่มีการบรรลุมรรค-ผล **ในชาตินั้น** บุคคลนั้นเรียกว่า  
บุคคลผู้ ปทปรมะ”

อย่าเข้าใจผิดเป็นว่า “ปทปรมะ” นั้น หมายถึง คนโง่ที่หัวทึบ สมองไม่ได้ ะไรอย่างนั้น เป็นอันขาด แต่ “ปทปรมะ” นั้น เป็น คนสมองดี หัวใสหัวเส ๑ ปฏิภาณแก่ง จำแก่ง คล่องแคล่ว ไหวพริบแจ้ว ยอดเยี่ยมยิ่ง ก็เป็นไปได้ หากผู้นั้น **ไม่มีการบรรลุนิพพาน ไม่สามารถมีมรรค-มีผลอันรู้ได้ด้วยตน(ปัจเจกัตถ์) มีจริงที่ตน(สัน-ทิฏฐิโก)** ก็ผู้นั้นแหละ คือ ผู้ “ปทปรมะ” เปรียบดั่งดอกบัวที่จมอยู่ในดิน ในโคลน รังแต่จะเป็นเหยื่อ เต่า ปลา ไปฟรีๆ ชาติหนึ่ง แม้จะเป็นผู้รู้มาก ขนสูง มัศกดี เป็นอาจารย์ มหาอาจารย์ เกจิอาจารย์ ขนาดไหนก็ตาม ดังนั้น จึงไม่ต้องพูดถึงผู้ที่ไม่รู้ หรือ โง่ที่บอจริงก็ได้ เพราะขนาดได้ฟังมาก เป็นผู้รู้มาก ฯลฯ ออกขนาดนั้น ท่านยังถือว่า เป็น “ปทปรมะ” จึงทำความเข้าใจกันดี ๆ เกิด เกิดมาแล้ว แม้เรียนแม้รู้ จนฉลาด มากมาย แต่ก็ยังคือ ผู้ถูกเต่าปลากินไปฟรีๆ ชาติหนึ่ง น่ากลัวไหม ?

ถ้ายังเป็นผู้นั้น “ทิฏฐุปปาทาน” อย่างแรงกล้า และถือนิพพานผิด คือออกนอกทางนิพพาน เป็น “มิจฉาทิฏฐิ” โดยตรง แล้วไม่ยอมอ่อนข้อ คลายทิฏฐิ ก็เป็น “ปทปรมะ” แท้ๆ ที่ไม่มีอันสงส์ใดๆ เลย เรียกว่า เป็น “ผู้เที่ยงแล้ว” ที่จะไม่ **ได้มรรคได้ผล** พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า “นียตมิจฉาทิฏฐิ”

และแม้จะมีความรู้สูงมาก เพราะฟังพระพุทธพจน์อย่างมาก กล่าวพูดก็มาก จำไว้ได้ก็มาก แลบบอกสอนเขาอยู่แจ้วๆ เป็นอาจารย์ มหาอาจารย์อยู่ ซึ่งบอกได้ สอนถูกได้เอาด้วยก็ตาม แต่ตนเองเป็นมหาอาจารย์เองสิ **ไม่ได้บรรลุนิพพาน-ผลถึงจิต** ไม่ได้ตัดกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ใด ๆ ออกให้แก่ตนเองเลยสักอย่าง สักอัน หลงโลกอยู่ ขนาดไหนก็ไม่รู้ตัว ขนาด “โลกอบายมุข” ก็ยังหลงเสพย์ หลงคิด ไม่รู้ชู้ ไม่รู้ดี ยังหลงสุขเพียรทุกข์กับมันอยู่ หลงกามคุณ ๕ หลง ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข ฯ อยู่หนักปานใดก็ไม่เคยละได้ หยุดได้ บ้างก็หลงตัวหลงตน ทมิวชาความรู้เพียงปากเปล่าอยู่แท้ๆ หรือ บ้างก็ปฏิบัติเปล่าๆ อยู่แท้ๆ แม้จะเคร่ง แม้จะได้รับความเคารพยกย่องสรรเสริญมากด้วยซ้ำก็ตาม แต่ไม่อาจรู้ตัว ก็ยังเป็นผู้หลงภูมิของตน หลงประมาทในตนเอง และก็ยังเป็น “ปทปรมะ” นั่นเอง พระพุทธองค์ทรงเรียกว่า “โมฆะบุรุษ” แท้

หากใครหัวนุ่งเกรง หรือ นึกกลัวจะเสียชาติเกิด กลายเป็นได้มาอาศัยความ



เป็น “คน” เสียชาติไปฟรี ๆ ชาติหนึ่ง ตั้งดอกบัวคลุกโคลนคลุกถม แล้วในที่สุดก็ถูก  
เต่า ปลา กินทิ้งไปฟรี ๆ ก็จงฟังระลึก ปรับตัวปรับตน อย่าตามใจตน หรือตามใจ  
กิเลส-ตัณหา ก็นั่นแหละ โลกหรือกามหรือโลกีย์นั้น มันครอบงำคน มันดึงคนไว้  
เก่งที่สุด

ที่จริงมันมีแต่โลกหรือโลกีย์ทั้งนั้น ที่เราร่วมรส ร่วมชาติ (สังวาส) กับมันอยู่  
ร่วมปรุง ร่วมสร้าง (สังขาร) ร่วมสุขร่วมสนุก (สังสัคคะ) ร่วมโง่ ร่วมหลงมัว ๆ  
เมา ๆ ผูกพันหรือให้มันสนตะพายเรา (สังโยชน์) เราจะต้องเข้าใจลำดับ รู้ชัดใน  
ฐานะ เห็นแจ้งในชั้นต่าง ๆ ที่เขา “สมมติ” กันในโลกให้ได้ว่า อย่างนั้นดี อย่าง  
นั้นถูก อย่างนั้นสูง อย่างนั้นสูงกว่า ดกว่าชั้นไปอีก อย่างนั้นเป็นขั้นต่อไป ฯลฯ  
(กุศลธรรม) อย่างนั้นชั่ว อย่างนั้นผิด อย่างนั้นต่ำ อย่างนั้นเป็นขั้นต้น ทควรผ่านก้าว  
ข้ามเสียทีก่อน อย่างนั้น ๆ ก็ยังผิด ยังต่ำอยู่ แต่ก็ยังดีกว่าอย่างนั้น ฯลฯ (อกุศล-  
ธรรม) เมื่อรู้จัก เข้าใจได้ เราก็ต้องเลิก ต้องปล่อย ต้องไม่ยึดที่เป็น  
“อกุศลธรรม” ให้ได้ในเรา ทำให้สำเร็จในขั้นต้น หรือ หันชั่ว หันผิด หาง  
ความต่ำขึ้นมาให้ได้จริงๆ (เรียกว่า “บรรล” หรือ “สำเร็จ” หรือ “วิมุตติ”  
แท้ ๆ ไปเป็นขั้น ๆ)

ทำให้ได้จริงๆ แท้ ๆ เสียก่อน แล้วเรากำลังจะไปช่วยผู้อื่น หมู่กลุ่มอื่น  
ให้เขาเลิก “อกุศลธรรม” หรือ หัน “อกุศลธรรม” ที่เราเลิก เราพ้น เราปล่อย เราไม่  
ยึดมาได้แล้ว นั่นกัน

อย่างน้อยที่สุดคนผู้นั้นจะต้องเห็นแท้ เข้าใจได้ว่า นี่ดี! นั่นชั่ว!  
อย่างจริงจัง แม้ตนจะยังทำไม่ได้ ถึงบริสุทธิ์บริบูรณ์ ก็ยอมรับโดยดี และ  
จะไม่พูดลับปรับ จะไม่กล่าวอ่อนแอถึงธรรมนั้น ๆ เพราะมี หิริ มี โอตตัมปะ  
แท้จริง และยังถ่าตน “รู้” สิ่งชั่วนั้นแล้ว ก็เลิกละมาได้แล้วด้วย โดย  
เฉพาะ “ทางกาย” นั้นบริสุทธิ์เด็ดขาด แม้ “ใจ” จะยังอาลัย อารมณ์อยู่บ้าง  
ยังติด ยังยึดอยู่บ้าง หรืออีกนัยหนึ่ง “ทางกาย” นั้น อาจจะไม่เกี่ยวข้องอยู่  
บ้าง แต่ “ใจ” นั้น ลด ละ ลงมาได้จริงๆ ไม่ยึด ไม่ติด อย่างแต่ก่อน  
จริงๆ แม้จะยังไม่บริสุทธิ์ เด็ดขาด ตนก็รู้ของตนอยู่จริงๆ (ปัจจุตัง)

ต้องเป็นอย่างใดอย่างหนึ่งแท้ๆ ได้ ดังเรียกว่า เข้า “เอกายน มรรค” เป็น “โสดาปัตติมัคคบุคคล” แท้ แต่ก็อาจจะมีผู้ “หลงตน” ก็เป็นความหลงของผู้นั้นจริงๆ หรือหากผู้นั้นรู้ทั้งรู้ว่า ตนไม่ได้ลด ไม่ได้จางจิตอะไรลงเลยภายในใจในจิตของตน แต่ผู้นั้นโกหกผู้อื่นอยู่ ก็เป็นความจริง ผู้นั้นยอมโกหกตนเองไม่ได้ คนเช่นนั้นแหละ ที่เรียกว่า **อวดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตน** เป็นมนุษย์ลามกที่สุด ผู้กระทำเยี่ยงนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือว่า เลวร้ายมาก โทษเท่ากับ การฆ่ามนุษย์ตาย “ปาราชิก” เท่ากัน

ซึ่งความชั่วที่ว่านั้น ชนต่ำที่สุดของมัน ก็คือ เลิกพันใน “อบายมุข” ทั้งหมดมาได้ เรียกว่า “ปิตอบาย” อีกทั้ง “ศีล ๕” ข้อ นั้น ก็บริสุทธิ์ได้อย่างแท้จริง (โสดาปัตติยังคะ)

การเลิกพัน—หลุดพ้นจนเป็นที่สุด จะต้องเลิก—หลุดจนเป็น “ปรกติ” แห่งใจ ของผู้ปฏิบัติ นั่นคือ “โสดาบัน” หรือ ผู้บรรลุ “โสดาปัตติผล” บริบูรณ์ ใจของผู้หมดเสพยา หมดติดจริงๆ หมดโลกะ โทสะแท้ๆ หมดยึดหมดถือสาแม้ๆ กับบัญญัติที่เรียกว่า “อบายมุข” นั้นๆ จึงจะนับว่า บรรลุเป็น “ผล” ของ โสดาบันบุคคล ที่เต็มตัว โลกะ-โทสะ-โมหะ ในบัญญัติอันที่สูงชันละเอียดชั้นนั้นยังมีอยู่!

และแล้ว ในตัวเรานั้น ให้รู้สูงขึ้นไป หรือ ละเอียดขึ้นไป กล่าวคือ รู้ใน “จิต” ให้สุขุมลึกซึ้งเข้าไปอีกให้ได้ว่า เรายังติด ยังเป็นทาสอยู่ใน “บัญญัติ” อะไร? แล้วก็พยายาม เลิก ละ วาง หยุดให้ได้เรื่อยๆ สิ่งใดเรื่องใดอีก ตัณหาอุปาทานใด ที่เรายังไม่ไหวจริงๆ จะยังอนุโลม—ปฏิโลมใหม่ให้เหลือในตัวอยู่ ก็เพราะเรายังละไม่ไหว ลดยังไม่ได้ เนื่องจาก อินทรีย์—พละ ยังไม่แกร่งแข็งเด็ดขาด ทนฝนยังไม่ไหว อดยังไม่ได้ ก็ “รู้” เห็นแจ้งในมันอย่างจริงจัง ไม่ว่า เหตุหนึ่ง บัญญัติใด ก็ตาม ไม่ใช่เป็นผู้ “หลงตน” อยู่ คือ ทั้งๆ ที่ตนยังมีอุปาทาน มีตัณหา มีกิเลสอยู่แท้ๆ แต่ตนไม่รู้ว่ามี “ตนมี” แดมหลงเข้าใจว่า “ตนหมดแล้ว—ตนไม่มีแล้ว” เสียด้วย ต้อง “รู้” ที่ตนชัดๆ จริงๆ จึงจะจำยอมอนุโลมมันอยู่ รู้จริงแจ้งในตนจริงว่า ชนหยาบๆ ของตนนั้น ตนละได้แล้ว ชนละเอียดสูงสุขุมขึ้นไปอีกเท่านั้นตนต้องอดข่ม (ทมะ) ฝนกลั่น (ขันตี)

และจะต้องตั้งใจอดทนฝึกฝนให้สูงสุดให้โตก็แล้วกัน จึงจะเรียกว่า “สัจ-  
จานุโลมญาณ” เพื่อตัวเราถูกต้องตรงตามฐานะของคนผู้ประพฤติธรรมนั้นๆ ถูกจริง  
ตามเวลาที่ประพฤติอยู่นั้นๆ โดยสัจจะของตนก็ไม่เสีย เพราะได้แรงที่สุดจริงๆ  
ได้ตั้งใจพยายามอย่างที่สุด จึงเรียกว่า ตนอนุโลมที่สุดแล้ว ให้แก่นั่น  
ตามฐานะตามกาละที่ตนสามารถเข้าถึงได้ อย่างแข็งกล้าเยี่ยม

ต้องให้ดีที่สุตนั้นแล คือ ผู้ที่ทำได้สำเร็จลงไปแล้วจริงๆ ยิ่ง  
กว่า “รู้” เฉยๆ หรือ ยิ่งกว่าได้ชื่อว่า มีปัญญาเข้าใจได้  
อยู่เพียงเท่านั้น

“จิต” ที่ได้พยายาม หรือ ได้มีเพียรอยู่ ได้ระลึกรู้พร้อมอยู่  
ที่จะตั้งหน้าก้าวขึ้นได้สูง จิตเช่นนี้แหละเรียกว่า “สกหา-  
คามิมัคคจิต”

นี่อธิบายแต่เฉพาะ “จิตในจิต” เป็นปรมัตต์แท้

ส่วนการจะนับกันถึงขั้นเรียกว่า “บุคคล” นั้น อย่างน้อย เมื่อบุคคลผู้ใด  
พ้นอบายมุขแล้ว บริสุทธิ์ได้ถึงขั้นศีล ๕ อีก ก็จะต้องเพิ่มภูมิแข็งกล้า ละโลกะ  
ละโทสะในกิเลสขันธ์จักษุอื่น โลกอื่นๆ เรื่องอื่นๆ ที่ยากขึ้น สูงขึ้น (โลกกาม, โลกธรรม ๘  
เป็นต้น) ให้อย่างอื่นไปอีก อย่างน้อย ก็มี “ศีล” เพิ่มขึ้นจากศีล ๕ แม้จะยังไม่  
บริสุทธิ์บริบูรณ์สะอาดถึงจิต สำหรับศีลที่เพิ่มที่สูงขึ้นนี้ ก็ยังเห็นได้จากทางกาย ทางจิต  
จากรูปความประพฤติภายนอกว่า ผู้หนึ่งเพียรเพื่อเล็ก ละ เว้น อยู่ หรือ ผู้หนึ่ง เว้น  
ขาด เห็นด้วยรูปหยาบๆ ได้ อยู่จริงๆ มีทิศทางพยายามเพ่งเพียร เพื่อเล็ก อยู่จริง  
จึงจะเรียกบุคคลผู้นั้นว่า “สกหาคามิมัคคบุคคล” อันหมายความว่า ผู้เข้าถึงได้แล้ว  
บริบูรณ์ (กล่าวคือ เข้าถึงขั้นต่อไปอีก อันคาบเกี่ยวอยู่โดยผ่านขั้นต้นมาแล้ว) ในตอนนั้นเวลานั้น  
ทีเดียว (ส แปลว่า มี หรือ เป็นของตน หรือ ประกอบพร้อมให้จนได้ กทา แปลว่า  
เวลาใดเวลานั้น หรือ เป็นปัจจุบัน อากามิ หรือ คามิ แปลว่า ผู้เข้าถึงแล้ว)

ดังนั้น ลำดับต่อมาจาก “มรรค” ซึ่งหมายความว่า แลได้ “รู้” (จนพ้น “วิจิกิจฉา”  
แท้) จึงจะต้อง “ทำ” ให้ได้จนเกิดบรรล “ผล” จริง คือ ละ จาก พราค  
เล็ก วางให้ได้ตามที “รู้” จนไม่ต้องทน ไม่ต้องอดกลั้น ไม่ต้องแค้น ให้ได้  
มากที่สุด หรืออย่างน้อยก็ต้องลด ต้องจางคลายลง แม้ยังต้องทนก็ทนได้โดยไม่ยาก

แม้ยังต้องอดกลั้น ก็อดกลั้นได้โดยไม่ลำบาก แม้ยังต้องเคร่ง ก็เคร่งอย่างไม่หนักหนา  
ไม่ต้องเต็มอยู่ ไม่เหมือนเมื่อเป็น “สภากาชาด” แล้ว เพราะง่ายแล้ว เบาแล้ว  
สบายขึ้นกว่าก่อนแล้วจริงๆ นั่นแหละ หาก “จิต” ผู้ใคร่อยู่—เห็นอยู่ ของตนเป็น  
ปัจจุบันนั้นๆ เลยกตเดียวอย่างนั้นๆ ก็นั่นแหละเป็น “สภากาชาดผลจิต” เป็น *ผล*  
*ลำดับกลาง* หรือ อาจจะเกือบเป็นที่สุดแล้ว ก็ได้

แม้กระนั้น ผลที่เขาถึงแล้วของตน ซึ่งถึงจะดีสุดขั้นไม่ต้องทน ไม่ต้องอด  
กลั้นแล้วได้ ก็ยังจะต้อง “ทำ” อีกครั้งหนึ่ง ยังจะต้องทำให้สำเร็จเป็นที่สุดอีกทีหนึ่ง  
เพราะมันยังเหลือ “ชาติของจิต” หรือ “การเกิดของจิต” อยู่อีกข้างหน้าเสมอ อย่า  
ประมาทเป็นอันขาดนั่นเอง **ตราบที่ยังไม่ตายเน่า และตราบที่ยังไม่เกิด**  
**ปัญญาแห่งรอบใน “อรหัตตผลจิต” ของตนต้องแท้** จนกระทั่งไม่ต้องมีภพ  
มีชาติ หรือชื่อว่า ไม่มีตัวตน ไม่มีสภาวะที่จะต้องทำให้แก่ตนเหลืออยู่อีกได้สูงสุด  
เป็นที่สุดจริง หากจะเหลือสิ่ง “มีอยู่” หรือ “ยังเกิดอยู่” ก็เป็นตามธรรมดาแท้  
ตามสมมุติสัจจะ ที่พึงมีพึงเหลือจริงของคนผู้ยังไม่ตายเน่า เท่านั้น

“สภากาชาด” นั้น มีความหมายแท้ๆ คือ ความยังไม่สิ้นสุดจริง ยังไม่ดับ  
**สนิทจริง** ตัวที่สนิทสุดจริง ตัวที่ดับสนิทจริง จะไม่ใช่ “สภากาชาด”

“สภากาชาด” จึงมีความหมาย สำหรับผู้เข้าใจได้เพียงขั้น “บุคคลาธิฏฐาน”  
อีกอย่างหนึ่งว่า ผู้ยังไม่หมดสิ้น *ยังจะต้องมีเกิดอีกชาติหนึ่ง*

ซึ่งง่าย ๆ ก็หมายถึงเอาการตายเน่าเข้าโลงแล้ว ก็จะมีวิญญาณ(จิต) เหลือ  
สืบท่อมารเกิดเป็น “บุคคล” คนใหม่อีกคนหนึ่ง แล้วจึงจะบรรลุสูงสุดได้ ซึ่งก็ถูก!  
แบบ “สัตสตทวิญญูญาณ” แต่ไม่ใช่การกล่าวที่ตรง “ปรมัตถธรรม” ที่หมายเอา  
เฉพาะตัวตนของ “จิต-เจตสิก” ในตัวเราเดี๋ยวนี้ๆ กล่าวอย่างนั้น เป็นการกล่าวที่  
หมายถึงตัวตนของ “บุคคล” ผู้หนึ่ง ตายจากชาตินี้ไปแล้ว จะเวียนกลับมาเกิดเป็น  
“ตัวตน” ของบุคคลใหม่อีกทีหนึ่ง นั่นมันเป็นเรื่องของสัตว์ ของบุคคลมากไป และ  
เป็น “อนาคต” นานไป มันเป็น “บุคคล” ที่เป็นตัวเป็นตนขนตนๆ ง่าย ๆ ใครๆ ก็เข้าใจ  
ได้ ไม่ลึกซึ้งอะไรขึ้น “สมมุติสัจจะ” ออกแค่นี้! มันไม่ใช่ขั้น “ปรมัตถสัจจะ”  
ยังไม่ใช่ขั้นประณีตละเอียด ยังไม่นับเป็นงานของขั้น “อริยบุคคล” แท้จริง

ซึ่งถูกต้อง ! ตามชั้นเชิงของ “บุคคลาธิฐาน” ดังกล่าวแล้ว หรือตามประสา  
 ขนต้น ๆ หยาบ ๆ ขน “ปลูชน” ธรรมดา ๆ

แต่ปัญญาที่จะ “รู” กับ การ “ทำ” ได้ชั้น “ปรมัตตสัจจะ” หรือเรียกว่า  
 ชั้น “ธรรมาธิฐาน” นั้น เราหมายเอาธรรมที่เน้นกันเฉพาะ จิต-เจตสิก-รูป-  
 นิพพาน ที่เป็น “ปัจจุบัน” แท้ ๆ กันเลยทีเดียวต่างหาก  
 ดังนั้น “อีกชาติหนึ่ง” ที่ว่านี้ จึงไม่ควรคิดไปให้เลยเถิด-เลยชาติ จนเป็นสัตว์ เป็น  
 บุคคล เป็นแท่งเป็นก้อนใหม่ มีร่างกาย มีตัวมีตนใหญ่โต ซึ่งหยาบง่าย (ที่จะรู้) ให้  
 เปลี่ยนภพข้ามแดนคนละทราย คนละชั้นออกป่านนั้นดอก มันเกิน “ภพของกาย”  
 เป็น ๒ ร่างกายไปแล้ว จึงควรจะคิดเอาแค่ “จิต-เจตสิก-รูป” ของบุคคลรูปเดียว  
 ร่างเดียวและเดียน กับ “นิพพาน” ให้ได้ในขณะนั้นกันจริงๆ โดยเฉพาะ “รูป”  
 ก็คือ ตัวจิต-ตัวเจตสิก ที่มันถูกปัญญาของเราเองนั่นแหละ “เข้าไปรู้ไปเห็นอยู่” จึง  
 จะเป็นชั้น “ปรมัตตธรรม” แน่ ๆ แท้ ๆ ซื่อ ๆ ขน “อภิธรรม”

ทำให้หลุดให้พ้นกันแค่ “ชาติของจิต” ในขั้น ๕ เดียวนี้ ตามนัยที่กล่าว  
 นี้ ซึ่งแค่จิต-เจตสิก-รูป แม้ในร่างกายปัจจุบันนั้นของคน ที่ยังเป็น ๆ อยู่ ก็ยัง  
 “เกิด-ตาย” ๆ ๆ เปลี่ยนรูป เปลี่ยน “ชาติ” อยู่ บางทีก็เป็น ชาติพระเอก  
 บางทีก็กลับชาติมาเป็นชาติผู้ร้าย และ บางทีก็เป็น ชาติพระ แล้วก็ตายกลับชาติ  
 มาเป็นชาติผี อยู่เช่นนั้น นั่น ก็ต้องจัดการ “ฆ่าชาติ” ที่ควร “ฆ่า” นั้น ๆ ลงให้ได้ ให้  
 ตายสะอาดเป็นขนเป็นเปลาะไปเกิด จึงจะเป็น “ปรมัตตสัจจะ” แท้ ๆ

และยังเป็น “ปัจจุบันธรรม” ได้ ณ เดียนนี้ จิตหรือเจตสิกที่เกิด **ชั่ว**  
 เดียน คับเดียน ฆ่าให้ตายเดียน ให้ได้

เราที่จะรู้จะได้พิสูจน์ “ความตายสนิทไม่เกิดอีก” ตั้งแต่รายังไม่หมดร่างกาย  
 ไม่หมดรูปปันธ์กันชัด ๆ แน่ ๆ ผู้มีสภาวะจริงๆ เป็นปัจจุบันทันตน ก็ให้เห็นของจริง  
 นี้แหละ เป็น “สมณะวิปัสสนากรรมฐาน” แท้ เป็น “สติปัฏ-  
 ฐาน-อาณานสติ” และเป็นการบรรลุธรรมที่แท้ที่จริงแล้ว สิ่งสม  
 ลงในจิตแล้ว เป็น “ปรมัตตสัจจะ” อันจริง ! เป็นโลกุตระอันแท้ !

นี่แลคือ ทางสายเดียวอันสำคัญยิ่ง ที่ควรจะเร่งรัดตัดเข้าให้ถึง ให้เร็วด่วน ให้ถูก ให้ตรง ให้ได้ อย่าไปหลงภาษาที่อธิบายว่า ตายเน่าเข้าโลง แล้วมาเกิด ในร่างในกายใหม่ นั้น เป็น “ปรมัตถธรรม” เป็นอันขาด! นั่นมันแค่ “สมมุติธรรม” มันเป็น “การเกิด” ของสิ่งหยาบ เขยิบขึ้นมาศึกษาที่ประณีตขึ้นแบบปัจจุบันขึ้นกว่า ให้ได้ หากจับ “ชาติ” ที่หมายเอา “การเกิด” ของจิต-เจตสิก แต่ละอาการ แต่ละสภาพที่เกิดขึ้นเป็นสภาวะอยู่ในตัวเราเองแท้ๆ ไม่ได้จริงๆ ก็ไม่ใช่ “ปรมัตถ” เต็มขาด

ดังนั้นคำว่า “โศกานัน” กัด “สกทาคาม” กัด “อนาคาม” กัด ที่สุด “อรหัต” กัด **จึงคือเรื่องของ “จิต-เจตสิก” เกิดตาย** มิได้ หมายเอาตัวตนที่มีรูปหยาบ มีกายที่เน่าได้เกิด-นตายแต่อย่างใดจริงๆ

และยิ่งกว่านั้น ความประณีตของ “ปรมัตถธรรม” ยังจะต้อง “รู้” ประณีต รู้ละเอียดเข้าไปถึงขั้นแยก “จิต-เจตสิก” บอกกับตนเองให้ได้จริงๆ ว่า จิตอาการ อย่างนี้เป็นกุศลจิต จิตอาการอย่างนี้เป็นอกุศลจิต หรือจะแบ่งเรียกไปจนกระทั่งว่า ลักษณะอย่างนั้นๆ ที่ปรากฏอยู่ที่เดียวในเรานั้นแหละเรียกว่า โสภณเจตสิก ลักษณะอย่างนั้นๆ ที่ปรากฏอยู่ที่เดียวในเรานั้นแหละเรียกว่า อโศภณเจตสิก ก็จะต้องเรียนให้รู้ ไม่รู้ “ภาษาเรียก” ก็ได้ แต่จะต้องหยั่งรู้ สัมผัส รู้สภาพจริงๆ ของจิต ของเจตสิก จับสภาพให้ได้จริงๆ เพื่อมาแต่เฉพาะ อกุศลจิตที่เป็น โลกมุขจิต-โทสมุขจิต-โมหมุขจิต หรือทำให้ตายแต่เฉพาะที่เป็น “อโศภณเจตสิก” ให้สิ้นสภาพเท่านั้น ไม่ใช่ฆ่าจิตให้ตายไปเสียทุกตัว ไม่ใช่ให้จิตรับรู้ หรือ ดับจิตฆ่าจิต แบบไม่รู้ภาษากันเมื่อไหร่!

ดังนั้นเป้าหมายของความเป็นพระอรหัตต์ของพุทธ จึงไม่ใช่สภาพจิต “อสังขญ” (คือ ดับจิตแบบไม่รู้อะไรทั้งหมดสนิท) แต่พระอรหัตต์ จะเรียนรู้อสังขญให้ชัดใจแจ้งใจว่า มันย่อมเกิดมันย่อมมีได้ บางคนจะเรียนรู้อสังขญทำเอาจนได้จนเป็นก็ได้ ไม่หัดทำเอาก็ได้ ก็เป็นพระอรหัตต์ร้อยเปอร์เซ็นต์ได้ ไม่ต้องวิตกอะไร

เป้าหมายของความเป็นพระอรหันต์ของพุทธนั้น อยู่ที่ “สัญญาเวทิต  
นิโรธ” อันมี สติ-ปัญญา บริบูรณ์ ซึ่งไม่ใช่สภาพ “อสังขญี” เลย  
แต่ผู้ไม่รู้จริงเท่านั้น ที่ไปโมเมเอา “อสังขญี” เป็นอันเดียวกับ “สัญญาเวทิตนิโรธ”

“ปรมาตถธรรม” นั้น ต้องจับได้ไต่ทัน “จิต” ลักษณะต่าง ๆ ในตัวเรา ขณะ  
มีชีวิต “เป็น ๆ” อยู่จริง ๆ รู้อะไร “รูป” ของกุศลจิต-อกุศลจิตของเราในตัวเราให้  
ได้แท้ ๆ แล้วดับ-ฆ่าอกุศลจิตให้สิ้นชาติ-ชาติภพในปัจจุบัน ที่ยังไม่ตายเน่า  
นแหละให้ได้ชัด ๆ

ผู้แจ่มชัดแจ้วแล้วในบัจฉยิตของตน แล้วจะต้องทำ “สกทาคามิผล” ให้  
เข้าของ จนจิตของตนเกิดความเก่ง ความมั่นคง ไม่ต้องอดข่มทนมั่นกันอีก ให้  
มันเป็นปกติ เป็นอัตโนมัติกันเลย แล้วเราก็จึงเลิกกังวลกับ “จิต” อันเป็น “สกทา-  
คามิ” ของเรานั่นเสีย ถ้ายังขุ่นกังวลหรือถึงขั้น “ยึด” อยู่ ก็ยังจะต้องมีจิต สูง  
ได้แก่ที่ได้อยู่นั่นเอง แต่ยังเรียกว่า “อกุศลจิต” อยู่ ยังจะต้องมีเชอ มีชาติ มีตน  
เกิดได้ก็อยู่ เราต้องเลิกยึดจิตระดับนี้ เลิกได้เมื่อใดก็คือ จิตคาบเกี่ยวเข้าเป็น  
“อนาคามิ” เมื่อนั้น แล้วทำปัญญาให้เข้าใจให้ได้ว่า แม้ “ผล” ที่เราทำได้เรา  
มี ก็ยังเป็นตัวเป็นตน ยังจะหลงไหลยินดียึดถือจนเหนียวแน่น ไม่รู้จักละ ไม่รู้จัก  
วาง ไม่รู้จักอนุโลม-ปฏิโลม หรือโอนอ่อนผ่อนตามให้เหมาะแก่กาลเทศะบ้างนั้น ก็  
ยังจะเกิดภัย เกิดทุกข์ ได้อีกแถมกัน ยังจะต้องฉลาดยิ่ง จริงใจยิ่ง เสียสละยิ่ง  
หมดตัวหมดตนยิ่ง งามพร้อมยิ่ง จริง ๆ ให้ได้เป็นที่สุด อย่างแท้ ๆ สุขุมลุ่ม  
ลึกจริง ๆ จึงจะเรียกว่าเป็น “อนาคามิ” ที่สูงขึ้นไปตามลำดับ ๆ อีก คือ ไม่บ่ม  
มันยึดไว้เฉพาะ ไม่เอาเราเป็นใหญ่ ไม่ยึดตัวยึดตนในความเป็น “ผู้เข้าถึง”  
ดังนั้น จึงจะเป็นการแน่ใจได้ว่า “หมดชาติ” (แห่งจิต) ไม่ต้องกลับมาเกิดอีก  
เพราะไม่มีเลยแม้ “ผู้เข้าถึง” (อน แปลว่า ไม่, อาคามิ แปลว่า ผู้เข้าถึง)

นี่คือ “อนาคามิผลจิต” แท้ ๆ คือ มีความเข้าถึงความถูกต้อง เข้าถึง  
ความดี-ความจริงได้แท้ แต่จะต้องรู้ต้องเข้าใจต่อไปอีกว่า จะต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น  
แม้ความถูกต้อง ความดี ความจริงที่ตนได้บรรลุแล้ว จะต้องไม่แต่ “รู้ชัด” และ

เข้าใจในสภาวะธรรมอย่างนั้นๆ เท่านั้น จะต้องรู้ต่อไปและทำให้ได้อีกว่า มันมีแต่เพียง “ธาตุ” จริงๆ มันไม่มีตัวตนของใคร ต้องเห็นให้ได้แทงให้ออกว่า มันไม่มีคน ไม่มีสัตว์ ไม่มีตัวตน ไม่มีบุคคล ไม่มีเรา ไม่มีเขาที่ไหนเลย ไม่เป็นตัวเป็นตนอะไร มันมีแต่สภาพ “รู” จริงๆ

พระอนาคามแท้ ก็จะมี “รู” อย่างจริงๆ อีก ถ้ามี “รู” ที่ทำได้จริงจิตใจของตน ก็จึงจะเป็นจิต “อรหัต” อันเป็นที่สุด หรือจิตเป็นแล้ว ทำได้แล้วจริงที่ว่าเจ้าตัวไม่รู้ตัว ไม่เกิดปัญญาแจ้งในความได้ ความเป็นของตัวเอง ก็เรียกว่า ยังไม่ครบ “อุกโตภาควิมุตติ” คือ พังรุชต์ใน “วิมุตติ” ที่ทำ “วิมุตติ” นั้นได้ หรือที่ “ทำได้” แล้ว ก็คือ “รู” ในความทำได้แท้ๆ ของตนจริงๆ เรียกว่า บรรลุวิมุตติทั้ง ๒ สภาพ (อุกโตภาควิมุตติ = ปัญญาวิมุตติ + เจโตวิมุตติ)

แต่นั้นแหละความจริง ! เรายังไม่ตาย ! คือ ชั้นที่ ๕ ยังไม่แตกสลายจากกัน หรือยังไม่สิ้นลมปรารถนาเข้าโลง เมื่อเรา “เข้าถึง” ได้ถึงขั้น “อนาคาม” เช่นที่กล่าวแล้ว มันก็คือ “เรา” นั้นแหละ เป็น “ผู้เข้าถึง” ยังคงสภาวะ “สมมุติสัจจะ” อยู่ในโลก (จิตเรานั้นเป็น “ปรมัตตสัจจะ” แล้วจริง) ทว่าเราก็ไม่ยึด ไม่หลง ไม่ยินดียินร้ายใดๆ แม้แต่การ “เข้าถึง” ของเรา ไม่หลงดี หลงเด่น หลงตัว หลงตนในตัวเราที่ “มัด” ให้ได้ “กาย-ใจ” ที่ยังเป็นรูปเป็นร่าง พร้อมจิตปัญญาที่เรียกขานว่า “ตัวเรา” นั้น ก็เป็น “สมมุติสัจจะ” ส่วน “จิต” แท้ๆ จริงๆ นั้น มันไม่มีใครเลย ไม่มีเรา ไม่มีเขา มันสูญเปล่าจากเราจากเขา เช่นที่เรียกว่า “ปรมัตตสัจจะ” แท้ อันคือวิมุตติสุดท้าย หรือ “นิพพาน” เป็นเนอหาสาระสูงสุดยอดจริงๆ

ดังนั้น “ปรมัตตสัจจะ” ส่วนที่เหลืออยู่คือ “จิต-เจตสิก-รูป” นั้น มันจึงเป็นเพียงโรงงานผลิต “ธาตุ” เป็น “บัญญัติหรือ” ที่ยังคงทำงานอยู่ในโลกตามฐานะของ “จิต-เจตสิก-รูป” นั้น ที่เห็นเหมาะเห็นควรเป็นที่สุด ที่เราเรียกว่า “อรห + อตต” คือ “อรหัตตผล” (อรห แปลว่า เหมาะควร. อตต แปลว่า อันนั้นตัวนั้น สิ่งนั้น เป็นตัวตนอันหนึ่งนั่นเอง ซึ่งมันก็เป็นวิบากหรือมีผลเหลืออยู่ในโลกนี้ เรียกว่า เป็น “ตัวตน” แต่มันไม่ใช่ของใคร)



เหมือนรถยนต์คันหนึ่ง เหมือนเครื่องจักรกลชนิดเครื่องยนต์หนึ่งเท่านั้น ที่มันไม่ยึดตัวยึดตนของมันแต่อย่างใดเลย นอกจากให้ประโยชน์ให้แรงงานแก่โลก แก่ปวงชน แก่สังคม ทว่าแรงงานของรถยนต์ หรือเครื่องจักร ก็เป็นแค่แรงงานเชิงกล ขนาดเท่านั้นเอง ส่วนแรงงานที่เกิดจากพระอรหิยะ พระอรหันต์นั้น มันเป็นแรงงานเชิงกล ชนิดวิจิตรพิสดารมีค่ามีคุณค่าแก่นมนุษย์สูงสุดยอดสุด ที่เราเรียกว่า “แรงปัญญา” หรือ “พลังปัญญา” ซึ่งมีทั้ง “แรง” (กำลัง) มีทั้ง “ความรู้” (ปัญญา) หรือ “ปัญญาพละ” ชนิด “อริยปัญญา” คือ ฉลาดอย่างบริสุทธิ์อย่างสุจริตจริงๆ และเป็น “กำลัง” หรือเป็น “แรงผลิต” ที่เสียสละให้กับโลกอยู่จริงๆ (เป็น “สัจจะ”) “กายกับใจ” ที่ทำงานอยู่ของพระอรหันต์ (ที่ยังไม่ตายเนา) ก็เป็น “สัจจะ” ส่วนที่ยังอนุโลมให้มันยังไม่ “สูญ” ไปจากโลกชั่วระยะหนึ่ง ดังนั้น จึงจะเป็นผู้หมด “เรา” เป็นที่สุด จึงจะดับ เป็นการ “ทำ” ขึ้นปลายได้

ทำอย่างนี้ได้ เป็นที่สุดกับทุกอย่าง ทุกๆ ขณะใน “จิต” เรียกว่า “อรหัตตผล” ทุกตัว ทำได้มากที่สุด ก็ตัวที่ “อรหันต์” (อรห+อันต) กันเท่านั้นๆ เรื่อยไปเป็นปลายสุด เป็นความสูงสุด ของผู้ที่ได้ “ผล” แล้วนั้นๆ

ถ้าทำได้ตัวเดียวยังไม่เรียกว่า “พระอรหันต์เจ้า” เต็มภาคภูมิ เรียกว่า “อรหัตตผล” หนึ่งตัว

ถ้ายังมี “อรหัตตผล” ขึ้นปลายสุดท้ายนี้ ไม่มากพอ ไม่ถึงขั้นเป็นผู้ “อรหัตตคุณ” อยู่ในขอบเขต “สูงสม” กับความหมายว่า ผู้ “สุดยอด” (อรห+อันต. อันต=ยอด,ที่สุด) ก็ยังไม่ได้อะไร เป็น “อรหันต์บุคคล” หรือ ตัวบุคคลผู้นั้นยังไม่ใช้ผู้มีคุณภาพ-คุณธรรม เทียบเท่ากับบุคคลที่เรียกว่า “พระอรหันต์เจ้า” นั่นเอง แม้จะมี “อรหัตตผลจิต” ขึ้นสูงสุด แต่ยังไม่ปริมาณ ครอบ หรือ ครอบงำเทียบเทียมความเหมาะสม กับ พระอรหันต์เจ้า ที่เคยเป็นเคยมี

กิจสร้าง ความเป็น “อรหันต์” ให้แก่ตน ให้รู้จักหมด รู้จักจบกันให้มากที่สุดเถิด หมด “กามาสวะ” ในตน พ้น “ภวาสวะ” สนในตนเกลี้ยงได้ ก็จะเป็นผู้ไม่ต้องเวียนกลับ เป็นอันจบกิจแห่งตนจริงๆ ได้เป็นผู้มีความรู้แจ้งจบ

เรียกว่า พัน “อวิชาสวะ” มีปัญญาคิณ มีบริสุทธคิณ เป็นพุทธคุณ 2 ส่วนจริง แต่มันก็ยังมิ “อรห+อันต” หรือ ความสูงเป็นปลายต่อไปอีก คือ เรื่อง ประโยชน์ท่าน (ประโยชน์เพื่อผู้อื่น) อันยังมีอีกมากมายเป็น “อนันตัง” (คือ “อน+อันต”) ซึ่งหมายความว่า ไม่มีที่สุด ไม่มีที่จบจริงๆ ณ ที่ไหนหรือในโลก ! นอก จากความจบ หรือ “ที่สุด” แห่งตน เฉพาะตน เท่านั้น ที่จบลงได้จริง และมีจริง ตั้งนั้น จึงอย่ายึด แม้ความเป็นผู้มีความรู้ ผู้มีวิชา หรือ อย่ายึดว่า ตัวเรานาม “ที่สุด” หรือ “สูงสุด” แล้ว เลย อย่ายึดแม้ความเป็น “อรห+อันต” หรือ “อรหันต์” ของตนอยู่เลย จึงจะเรียกว่า ผู้มีประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน อันถึงพร้อมแท้จริง มี **กรุณาธิคุณ** อย่างแท้ทุกส่วนหนึ่งในพุทธคุณแท้ๆ ทั้ง 3 เป็นสาวก แห่งพระสมณโคตมบรมศาสดาแน่ๆ แท้ๆ เพราะศิษย์ตถาคตที่แท้ันตอง **เกื้อกูลตน เกื้อกูลท่าน** ให้เป็นประโยชน์ 2 ส่วนนั้นเสมอไป จึงจะเป็นผู้เขาดัง “อมตธรรม” หรือ แจ้งแทงทะลุ “อนันตัง” ได้ ผู้หมด “ตน” แล้ว จบกิจแห่งตน สิ้นตามแบบฉบับของพระสมณโคตมนี้ (คือ ประโยชน์ตน) เมื่อยังไม่ตายเนาเข้าโลง ก็จะมีกิจเพื่อท่าน หรือ ประโยชน์แก่ผู้อื่น เพื่อโลก (อันเป็น “กรุณาธิคุณ”) นั้นแล ที่จะทำอยู่อย่างยัง จนกว่าจะตาย เป็น “ปรมัตต์” (เหนือแท้ที่สูงสุด ทาง **รูปขันธ์**) ไปพร้อมกับความไม่มี “ตน” ไม่เห็นแก่ตัวจริงๆ (อันเป็น “บริสุทธคิณ” และ “ปัญญาคิณ” จริง ทางนามขันธ์ อันมีจริงเป็นจริงมาก่อนแล้ว)

นั่นคือ ความสุด ที่สูงสุดหมดเกลี้ยงสุด แต่ก็ยังมี ความ “ไม่มีที่สุด” (อนันตัง) ที่ท่านพึงรู้ พึงแจ้งเป็นส่วนตนอยู่นั่นเอง หรือ แม้อย่างน้อยก็ยังมี “ตน” อันต้องเห็นแก่ตัวอยู่อย่าง “สมมุติ” (เหนือแท้ที่กินทั่วไปเขาจะพึงรู้พึงเห็นเขาได้ ตามภูมิของเขา) เท่านั้น โดยแท้ที่สุด ซึ่งความสุจริตเกลี้ยงเกล่า มันอยู่ที่พระอรหันต์เท่านั้น และเป็นแท้ด้วยจริงๆ ผู้เป็น “อรหันต์” จริง จะทราบจริง เพราะท่าน “มีจริง”

ผู้บรรลุ “พุทธคุณ” ที่ยังไม่เป็นไปอย่าง “สัมมา” แท้ ตามที่ได้แยกแยะ ออกมานั้น ก็คือ ผู้ยังขาด “กรุณาธิคุณ” ผู้ไม่เกื้อกูลผู้อื่น เพราะ “ไม่รู้แจ้ง” จนหมดความยึดมั่นใน “ตัวตน” อย่างละเอียด ดังที่อธิบายมาแต่ต้นแล้วนั้น เขาสามารถทำได้แค่ประโยชน์ตน ทำจิตใหม่ “วิมุติ” ใหม่ “บริสุทธคิณ” ได้

เป็นใหญ่ส่วนเดียว อาจจะทำให้จนบริสุทธ์ หรือ พ้นจากกามคุณ ๕ และพ้นจาก  
โลกามิส ๘ ได้หมดจริง แต่ยังมีเหลือ “สุข” ที่เสพยาความเก่ง ยึดความดี  
หรือ เสพยาความว่าง ความเฉย ความสงบใน “จิต” ของตน

จึงยังมีความหลงยึด “สุข” อันสุขุมยิ่งนั่นเอง เป็น “ตัวตน” (อัตตา  
หรือ อาตมัน) “ภวณาริคุณ” จึงเกิดได้ยาก พุทธคุณ ๓ จึงมีไม่เต็มเต็ง

ถึงจะได้ชื่อว่า “ปัญญาธิคุณ” ทมบ้างก็มากแล้วละ แต่ยังไม่บริบูรณ์ดังที่ได้  
แยกรายละเอียดมาให้ฟังไว้นั้น คือ มี “บริสุทธ์คุณ” (วิมุติ) มีมากพอ และ พอ  
มี “ปัญญาธิคุณ” (ความรู้รอบรู้แท้ๆ) อยู่บ้าง แต่ “ภวณาริคุณ” อันคือ การ  
เกอกลช่วยเหลือโลก ช่วยสังคม ช่วยผู้อื่น นั้น ไม่มี ในคนผู้นั้น เพราะยังไม่รู้-ไม่เข้าใจ  
ผู้บรรลุเช่นนั้น แม้จะบรรลุให้สูงสุดจน จะต้องขอใช้คำเรียกว่า ถึง “พุทธะ” กัน  
ก็นิยมเรียกกันว่า “ปัจเจกพุทธะ” (ปัจเจก แปลว่า เฉพาะตัวผู้เดียว) ไม่ใช่  
“สัมมาสัมพุทธะ” ตรงทางแท้ๆ อันประพฤติปฏิบัติตามแนวทาง (มรรค) ที่มีหลัก  
“สัมมาปฏิปทา” หรือ สัมมาอริยมรรค อันมีองค์ ๘ หรือ! จริงๆ ด้วย

เพราะเขายังเหลือเศษปลายสุดของ “ตัวตน” อยู่อย่างไม่รู้ตัว เนื่องจากไม่  
สามารถรู้แจ้ง “ตัวตน” (ขาด “ปัญญาธิคุณ”) ในส่วนละเอียดสุขุมลึกซึ้งนั้นๆ ผู้เป็น  
“ปัจเจกพุทธะ” อย่างนี้ จึงได้ชื่อว่า ยังเหลือ “ปรมาตมัน” (ปรม + อาตมัน .  
ปรม = ปลายสุด, ใหญ่ยิ่ง. อาตมัน = ตัวตน, ตน) และ “พุทธะ” แบบนี้ ก็มีได้ เป็น  
ได้จริงๆ แต่เขาจะแบ่งจะแยกพระอรหิยะ (สมณะ) ออกเป็น ๔ เหล่า เหมือนอย่าง  
ผู้เรียนตรงแท้มาตามสาย “สัมมาสัมพุทธะ” นั้น ไม่ได้จริงๆ มันสุขุมลึกซึ้ง  
เกินที่ “พุทธะ” ชนิด “ปัจเจก” นี้ จะเข้าใจได้ หรือ รู้แจ้งในความลึกซึ้งนั้น

เรื่องของ “ปรมาตมัน” (อัตตา) แท้ๆ ที่เป็น “ปรมัตตสัจจะ” ก็ยังคงคือ จิต-  
เจตสิก - รูป - นิพพาน ที่อยู่ในกายยาววา หนาคืบ กว้างศอกนี้ อีกนั่นเองหนะแหละ  
ผู้จะบรรลุธรรมด้วยทางสายเดียวอันเป็น “ทางเอก” (เอกายน มรรค)  
ตามทางแห่ง “สัมมาสัมพุทธ” แล้ว จะต้องไม่ไปหลงเพื่อ คิดอยู่ว่า “ปรมาตมัน”  
หรือ จิต-เจตสิก, หรือจิตวิญญาณ หรือ วิญญาณสากล, วิญญาณอันยิ่งใหญ่ นั้น

มันอยู่นอกตัวนอกตนของเรา หรือ สิ่งแรก ข้าแรกอยู่ ณ ฟากฟ้าไหนๆ ? เป็น  
 อื่นชาติ แท้จริงแก่นแข็ง (ปรมัตตสัจจะ) นั้น ต้องจับ “ปรมาตมัน” ที่มันอยู่  
 ในตัวของเราเอง นี้แหละ ให้ได้เป็นปัจจุบัน เป็นกาย เป็นเวทนา เป็นจิต  
 ของตนจริงๆ

นี่คือ “ธรรม” อันชื่อว่า “พุทธธรรม” แท้ๆ ตรงๆ

อย่าไปมัวเวียนรื้ออยู่นอกกาย อันยาววา หนาคับ กว้างศอกนี้ ให้เสียเวลากัน  
 เลย นั่นมันยังไม่ใช่ “ปรมัตตสัจจะ” มันยังเป็นเพียง “สมมุติสัจจะ” เท่านั้น  
 จริงๆ ผู้ปฏิบัติธรรมทั้งหลายจะต้องจับ “ปรมัตตสัจจะ” ให้ถูกเนื้อถูกตัวแท้ ๆ  
 ให้ได้ มิฉะนั้นจะไม่ใช่ **สติบัญญัติ** และจะไม่มันถึง ซึ่ง “โลกุตตระ”  
 เป็นอันขาด

เราต้องรู้จัก “สมมุติสัจจะ” ให้ชัด แล้วจึงเลื่อยๆ วางเสียก่อน สำหรับผู้  
 จะทำให้ตนหลุดพ้น อย่าไปเอามาเป็นอารมณ์ หรือยึดไว้ว่า เป็น “สัจจะ” (ความ  
 จริง) ยิ่งกว่า จิต-เจตสิก ในตัวเราเป็นอันขาด ถึงกระนั้นแม้แต่ “จิต” ของเราแท้ๆ  
 ยังมี “ปรมัตต” ที่สูงส่งยิ่งกว่า “จิต” ไปอีก คือต้องทำให้มันเป็น “นิพพาน” กับ  
 “ญาณทัสสนวิเสส” หรือ “วิมุตติ” (รู้ยิ่ง) ให้ได้ เป็นขั้นปลายสุดให้ได้

ผู้รู รูป-นาม ของ “อนัตตัง” แท้ได้ ดังได้อธิบายมาแล้วนั้น ก็ย่อม  
 จะแจ้งใน “อนัตตา” จริงได้ทันที เพราะเป็นผู้หมดยึด หมดยึด ไม่มีตัวไม่มี  
 ตน (อน+อัตตา=อนัตตา อันแปลว่า ไม่มีตัวไม่มีตน) มีแต่ “รู้” อย่างไม่  
 ยึด ไม่เกาะอะไร จึงมีแต่ “รู้” และ “ทำ” แต่สิ่งที่ดีที่สุด ไปตามเหตุตามปัจจัย  
 โดยอนุโลม-ปฏิโลม ให้เหมาะสมแก่กาลเทศะนั้นๆ ด้วยปัญญาอันรู้เหมาะรู้ควร  
 ยิ่ง ไม่มีเชื้อของ “ความโลภ” และ “ความโกรธ” อันเกิดแต่ “ตน” เลย  
 จริงๆ ไม่ว่าโลกและโกรธชนิดหยาบๆ ด้านๆ เห็นกันง่าย ๆ รู้กันแจ้งๆ หรือ  
 แม้โลกและโกรธชนิดละเอียดแอบแฝงซับซ้อนซ่อนเงื่อนปิดปมอยู่ในรูปรอยใดๆ หรือ  
 ย้อนรูปย้อนรอยเพื่อให้ได้มาซึ่ง ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข-กามคุณ และการเสพย์ใน  
 “อัตตา” ชั้นละเอียดสุขุมลึกซึ้งอย่างไรๆ ก็ไม่มี

เพราะแม้แต่เรา “สุข” ก็ไม่ให้เราหลงเพลินเสเพลสุข (นอกจากรู้ทำ-รู้พัก อย่างสมดุจ) เนื่องจากว่า ถ้าเสเพล มันคือ “เรา” นั้นแหละกำลังยึด กำลังเบ้น “ตน” หากหลงสุขมาก เลยเถิด ก็จะก่อ “ตน” โด่งขึ้น ดังนั้น จึงต้องศึกษา ความรู้ “พัก” - ความรู้ “เพียร” ถ้าได้พักผ่อนหย่อน ก็เป็นอันคลายทุกข์พ้นทุกข์ได้ (พ้นกายก็ทุกข์) แล้วก็ “ยังตน” หรือ “ทำตน” ให้เป็นประโยชน์แก่โลก แก่สังคมแก่ผู้อื่นต่อไป

เป็นเรื่อง “ไม่มีที่สุด” (อนันตัง) อยู่นั่นเอง

เพราะสิ่งที่เรียกว่า “ที่สุด” เป็นที่ถึงไม่ได้ด้วย ไม่อาจรู้ด้วย ไม่อาจเห็นได้ด้วย ยิ่งจะให้ถึง ให้รู้ ให้เห็น ด้วย “การไป” (คมนนะ) ก็ในเมื่อมีการเป็นไป ดำเนินไปอยู่แล้ว จะเรียกว่า “สุด” ใน “ไป” กันได้อย่างไร ? ! (ตามพระพุทธรพจน์ ใน “โรหิตตัสสูตฺร” ปฐมบัณฑิตยาสกั จตฺก. อัง. ข้อ 46)

เช่นนี้แหละ จึงเรียกว่า “อรหัต” แท้ ซึ่งเป็นผู้แต่ “ธาตุ” (วิญญาณ) อันไม่ใช่จะรู้จะเห็นกันได้ง่ายๆ (อนิสฺสณัง) และ แต่เมื่อได้รู้-ได้เห็นแล้วมันโล่ง มันทะลุอย่างไม่มีที่กั้น-ไม่มีที่สุด (อนันตัง) แล้วมันก็จะสว่างไสวสะสม อธิปัญญา หรือสะสมธาตุทั้งหลาย ขนทั้งหลายทิ้งปวง ต่อ-ต่อ-ต่อ ไปเอง (สัพพโต ปภัง) เรียกคนเช่นนั้นว่า “พระโพธิสัตว์แท้ๆ” ซึ่งเป็นผู้คุณประโยชน์ต่อโลกมาก

ผู้แจ้งใน “อนันตัง” หรือ “ความไม่มีที่สุด” ดังนี้ จึงคือ อรหัต แท้ เพราะ “ไม่เห็นแก่ตัว” จริงๆ ไม่มีตัวจริงๆ ไม่ยึดแม้แต่ “อรหัต” (ของตัวเอง) นั่นเอง ซึ่งทาง “มหายาน” เขาใช้คำพูดว่า พระโพธิสัตว์นั้น ไม่เอาความเป็น “อรหัต” ก็คือไม่ยึด “อรหัต” นั่นเอง อันก็ถูกที่สุดแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่า พระโพธิสัตว์คือ ผู้ยังไม่มี “โพธิ” หรือ ยังไม่มี “ปัญญาตรัสรู้ความเป็นอรหัต” “โพธิสัตว์” คือ ผู้ที่มี “โพธิ” และ “โพธิ” ก็คือ “ปัญญาตรัสรู้” และตรัสรู้ ก็คือ “รู้ในอรรถเหตุผล” หรือรู้ใน สัมมาญาณ-สัมมาวิมุติ รุอนหม่นแสนนั้นไม่ใช่ !

ในวงการธรรมะเดียวกัน หลงเลอะเทอะกัน จนไปคู่เอาว่า “โพธิสัตว์” คือ นักก่อสร้างวัตถุ ก็มี นักเสียดสละอะไรนิดอะไรหน่อย ก็ไปนับเนื่องมาเป็น

“โพธิสัตว์” ก็เยอะเยอะบานเบิก ทั้งเลยเถิดไปถึงว่า “โพธิสัตว์” คือ “ปุถุชน” อันเป็นไปไม่ได้เลย! เพราะคำว่า โพธิสัตว์ กับ ปุถุชน มันก็ขัดกันเองอยู่แล้ว “โพธิสัตว์” คือสัตว์โลกที่มี “โพธิ” คือ จิต-เจตสิกที่เป็น “ปัญญาตรัสรู้” (ไม่ใช่ปัญญาธรรมดาๆ เสียด้วย) คือ พระอริยะ คือ พระอรหันต์ ที่ไม่ยึดแม้ “อรหันต์” นั้นทีเดียว เป็นผู้ไม่ยึดตัวไม่ยึดตนได้อย่างเยี่ยมยอดสุด แม้แต่ “ความเป็นอรหันต์” ของตนแท้ๆ ก็ไม่หลงยึดให้หยุดอยู่แค่นั้น ยังเป็นผู้ทำ “ชาติรู้” ให้เป็นที่ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก ๆ ๆ ๆ (เป็นสัตว์ที่จะได้รับ โภชญาณเพิ่มไปเรื่อยๆ จริงๆ ตามจริง) ไม่หลง “ที่สุด” จริงๆ แต่ก็รู้ “ที่สุด” แล้ว ในเฉพาะส่วนเฉพาะตนจริงๆ ตัวเองรู้ “ความสุด” และทำ “ความเป็นที่สุด” ให้แก่ตนได้อยู่เสมอๆ จึงคือผู้ “สันต” (ส+อันท. ส=ประกอบพร้อม. อันท=ที่สุด) ที่แท้จริง ดังนั่นเอง หรือ “อรห+อันท” (อรหันต์) ก็คือ ผู้ไม่แปลก ไม่กลับอะไรแล้วกับ “ความเป็นที่สุด”

ฉะนั้นแล คือ ผู้บรรลุแล้วถ้วนทั่ว เป็นผู้ปฏิบัติธรรมด้วยทางสายเดียว อันเป็น “ทางเอก” ของพระสมณโคตม ถูกตัวถูกตน จึงหมดตัวหมดตน แท้จริง ได้เกลี้ยงเกลาสนิหยัง

สรุปแล้ว ง่าย ๆ สั้น ๆ โสดาบัน นั้นคือ “รู้ทางจะทำตนให้สูงแท้” (จิตแท้รู้) สกทาคามี นั้นคือ “ทำให้สูง” (จิตทำ จิตเกิดงาน) อนาคามี นั้นคือ “ยึดความสูงอยู่” (จิตยึดความสูง) อรหันต์ คือ “ปล่อยวางความสูงที่สุด” นั้นกลับมาเป็นผู้ “รู้ทางจะทำให้สูง” ยิ่งๆ ขึ้นไปอีก (โสดาบัน = อันรู้สูง-ทำสูงขึ้นไปอีก)

ผู้มปัญญาสามารถทำความเข้าใจในคำอธิบายนี้ได้ ใจ “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” (ปรัวัญญ์ ๓) ทั้งหลายออกกว่า “อรหันต์” หรือ “อรหัตตผล” ที่อยู่ในพระโสดาบันนั้น คืออย่างไร? อยู่ใน พระสกทาคามีนั้น คืออย่างไร? อยู่ใน พระอนาคามีนั้น คืออย่างไร? และแม้ที่สุดใน พระอรหันต์เอง กลับไม่เอา “อรหันต์” แต่ตนกลายเป็น “พระโสดาบัน” นั้น คืออย่างไร?

ก็เป็นอันรู้จบแท้ๆ เป็น “อมตธรรม” คือ ธรรมอันไม่มีหมด ไม่มีจบ

ไม่มีสัน จะนับว่า “สุดสัน” อีกก็ ก็นั่นที่ ก็นั่นเมื่อปฏิบัติญาณตนว่า เป็น “อรหันต-  
สัมมาสัมพุทธเจ้า” โน่นแล ส่วนความเป็น “อรหันต์” ธรรมดาๆ นั้น มีอยู่  
เสมอๆ นั่นคือ “พระโพธิสัตว์” ที่แท้จริง (นิยตโพธิสัตว์)

ดังนั้นการที่ “พระอรหันต์” กลับไปเป็น “พระโสดาบัน” อีกนั้น จึงมี  
ชื่อเรียก “พระโสดาบัน” ชนิดที่ว่า “อนิวัตตโสดาบัน” คือ พระโสดาบัน ที่ไม่มี  
วันเวียนกลับไปสู่ที่ต่ำใดๆ ได้อีก อย่างเด็ดขาด แม้เพียงชาติเดียว หรือ พระโสดา-  
บัน ที่จะไม่ “จิตเกิดยึดภพยึดชาติ” อักเลย แม้แต่ดวงจิตเดียว ต่างกับพระ  
โสดาบันธรรมดาๆ โดยมีชน มีรอบ มีสภาวะ ที่ต่างกัน ผู้เห็นได้ จะรู้ชัด เพราะ  
จิตโสดาบันธรรมด้ายเวียนกลับไปยึดใหม่ ไปซ้ำแะะเกิดอีกใหม่อยู่

ยิ่งถ้าเป็นพระโสดาบันที่หลงระเริงกับ “ภูมิ” แคโสดาบัน ยึดมั่นเป็น “ปท-  
ปรมะ” อยู่ที่ภพนั้น ภูมินั้น ไม่เพิ่มภูมิให้แก่ตนเองเลย ก็มีชื่อเรียก พระโสดาบัน  
ชนิดที่ว่า “วิภูฏิกิริตโสดาบัน” คือ พระโสดาบัน ที่หลงระเริงยินดีอ้อมอ้อมเสพอยู่แต่  
ใน “ภูมิ” ที่ตนได้นั้น “ภพ” แคที่ตนถึงนั้นเท่านั้น ไม่เครื่องขึ้น ไม่เพียรเพิ่มขึ้น  
จึงวนอยู่แต่ใน “วิภูฏะ” แค่นั้นๆเอง เป็น “ปทปรมะ” อยู่อย่างน่าเสียดาย แม้  
“ได้รู้ทางจะทำตนให้สูง” แล้ว แท้ๆ แต่ไม่ยก “ทำให้สูง” ไม่ “ทำ” ให้  
“เกิดผล” (ไม่เปลี่ยน “ชาติ”) ใหม่ “ผลบรรล” ให้สำเร็จหลุดพ้นลงให้ได้ นั่นคือ  
ไม่มี “ชาติ” (ปฏิสนธิจิต) ใดๆ บรรลใหม่เลย หรือไม่มี “ปฏิสนธิจิต” (ชาติ) ที่เกิด  
เป็น “ผลเพิ่ม” ขึ้นเลยในผู้นั้น ไม่มีความเป็น “อริยชาติ” ที่สูงขึ้น เพิ่มภูมิ ขึ้นใน  
จิตวิญญาณของผู้นั้นๆ นั่นเอง เรียกว่า “ฐิติบคคล” คือ ผู้ที่หากตนจะไม่  
“เสื่อม” หรือแม้ตนจะไม่ “ทรุดต่ำ” ลงกว่าเก่า ก็เป็นความจริงของผู้นั้นๆ แต่ก็  
เป็นได้แค่ผู้ “ทรงอยู่” หรือผู้ “หยุดอยู่” ที่เก่าเท่าเก่า ไม่มี “จิต” เจริญตัวใหม่  
ผลเพิ่มขึ้นนอกเลย จึงเรียกได้ว่าผู้ “ปทปรมะ” ลักษณะเช่นนี้ พระพุทธเจ้าไม่สรร-  
เสริญเลย ดังมีพระพุทธพจน์ทรงยืนยันไว้ชัดแจ้งใน “ฐิตีสสูตร” อังคต. ทสก. ข้อ ๕๓  
จึงขอให้ระวังความเป็น “ปทปรมะ” กันดีๆเถิด ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่อยู่ใน “ภูมิ”  
ระดับต่ำ ระดับสูงปานใดก็ตาม แล้วท่านจะได้ชื่อว่า “ผู้เจริญ” จริง (วุฑฒิ) แต่  
ทิศเดียวแน่ๆ เป็นทางเดียวแท้ คือ “ทางเอก” .

- บทที่ ๒ -

ข้อสำคัญก่อนอื่น ผู้ปฏิบัตินั้น **ขอให้ทำความเข้าใจกับ “ตัวเราเอง”**  
**และรู้อะไรที่กระทำกับตนเอง** อันเรียกในภาษาบาลีแบบไทยๆ ว่า “กรรม-  
**ฐาน”** (บาลีแท้ = กัมมฐาน) ให้ได้เสียก่อนเถิด อย่ายับไปหลง “ยึด” เอาแบบ  
 โนน้อย่างนี้อยู่เพียงแบบหนึ่งอย่างเดียว แล้วก็ไปต่ออย่างอื่นเขาว่า “ผิด” กันอยู่นัก  
 เลย ทุกอย่างยึดมั่นถือไม่คลายไม่วางนั้น “เป็นทุกข์” จริงๆ ทุกอย่างเป็น  
 “อนัตตา” อนันัน มีระดับ และมีเป็น “อนัตตัง”

ถ้าใครยังไม่รู้อะไร “กรรมฐานะ” หรือ “กรรมฐาน” ของตน หรือคือ **ยังไม่รู้-  
 จักตัวเอง** กับสิ่ง หรือ เรื่อง หรือ จุดเริ่ม หรือ ระดับการประพฤติกี่ จะเหมาะสม  
 กับตนเอง แล้วละก็ ผู้นั้นก็จะเดินทางซ้กซ้ำ เสียเวลา เวียนวน

กรรม (กัมม) คือ การกระทำ

ฐานะ (ฐาน) คือ ตำแหน่งของตน, ระดับของตน (หมายถึง ระดับแห่ง  
 จิตเป็นสำคัญ จิตของตนมีกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ในเรื่องใด ? อย่างไร ? มาก  
 เท่าใด ?)

**กรรมฐาน** จึงคือ การกระทำตามตำแหน่งของตน หรือระดับ  
 ของตน (กรรมฐาน = กัมมฐาน ซึ่งมาจากคำว่า กัมม + ฐาน)

เมื่อจะยึด ขอให้ยึดเอา “กรรมฐาน” ของตนแท้ๆ อย่างนี้ ให้ได้ แล้ว  
 ประพฤติไปเถิด จนดับกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ตามฐานนั้นๆ ของเราได้ ไป  
 เรื่อยๆ และแล้วเราจะเลื่อนจาก “กรรมฐาน” เก่า กระโดดสูงขึ้นๆ เป็น “กรรม-  
 ฐาน” ใหม่ไปตามลำดับ เราที่จะยึด “กรรมฐาน” ที่ใดสูงขึ้นไปเรื่อยๆ อย่า  
 ไปหลงหย่าแหะย้ายยึดอยู่กับ “กรรมฐาน” เก่า อันเดียว ที่ตนคิดว่า ในโลกนี้มี  
 แพขนาดเดียว หรือชนิดเดียวเท่านั้น ที่จะพาดนข้ามพ้นโอฆะสงสารได้ เป็นอันขาด  
 มันต้องใช้พ่วงแพ แต่ละขนาดๆ หลายขนาด ซึ่งจะต้องเปลี่ยนพ่วงแพขึ้นไปเป็นขนาด



คุณ สุขุมชน ก้าวไปๆ เรื่อยๆ ไม่ใช่ยึดมั่นถ้อยแต่จุดเดียว ภูมิเดียว วิธ  
เดียว ความเห็นอย่างเดียวกัน ทว่าต้องข้ามพ้น ห่วงกิเลสนั้นๆ ได้จริงๆ  
ก่อนนะ จึงจะทิ้งพ่วงแพขนาคทนต์ใช้นั้นๆ ได้

ถ้าใคร ผู้ใด “หลงเข้าใจตำแหน่งของตนผิด” (อันเป็นฐานะของจิต เป็น  
ภูมิของตนแท้ๆ ในขณะนั้น บัดนั้น) ไปประพฤติ หรือ ไปกระทำอยู่ในตำแหน่งอันเกิน  
ฐานะจริงของตนนั้น ก็จะทำให้เสียเวลา เช่น นักเรียน ป.4 หลงผิดไปมัธยม  
วิชาของมัธยม หรืออุดมศึกษา ก็จะเป็นการเรียนข้ามชั้น เสียเวลาเปล่าประโยชน์  
แถมยากลำบากเกินฐานะเอาด้วย แต่ถ้าบางคนไม่อวดดีเหยียดตน คือ ไปหลงเรียน  
หรือประพฤติอยู่ในตำแหน่งอันต่ำกว่าฐานะจริงของตน ก็ยิ่งดีกว่าหลงตนไปยึดฐานะสูง  
เพราะผู้นั้นจะไม่เสียเวลาอะไรมากนัก การปฏิบัติของผู้จะกลายเป็น ง่าย รวด ก้าว  
หน้าเร็ว เหมือนคนเรียนพาสชั้น หรือเรียนเร็วผ่านได้ไว และจะเดินทางเป็นลำดับ  
ดีด้วย จึงควรถ่อมตนดีกว่า แต่ถ้อย่าหลงหย่าแหยะ ข้ำชะยะถ่มนอยู่แต่  
กับฐานะเก่า ชั้นเก่า โดยไม่รู้จักตนว่า ทำได้ ก้าวพ้นแล้ว จริงหรือเปล่า อยู่ละ !  
ต้องใช้ปัญญาอ่านพิจารณาตรวจสอบเสมอ ให้จริง

แต่ก็ยากเหลือเกินที่จะให้ผู้หลงผิด ซึ่งได้หลงไปยึดคว้าเอา ชั้นสูง หรือ  
ของที่ดีหลงคิดว่า สูงเหมาะสมกับตน หรือหลงคิดยึดว่า ถูกแล้วเหมาะแล้ว ดยงแล้ว  
นั้นๆ เข้าไว้อย่างเต็มเปาน **กลับใจ** นอกจากคนผู้ฉลาด เท่านั้น จึง  
จะยอมลดราวาศอก

มันเป็นจริง ดังเช่น ใน “ปายาสีราชัญญสูตร” ที่จณิกาย มหาวรรค ข้อ 327  
พระสุตตันตปิฎก” ที่พระกุมารกัสสปอรหันต์เจ้า ได้เล่าเปรียบเทียบคน 2 คน ไปพบ  
บ้านป้อ และแล้วก็พากันแบกเอาบ้านป้อเดินต่อไป จนไปพบสมบัติอันดีตนๆ  
ไปเรื่อย ๆ กระทั่งถึงชนบททองคำ คนโง่ก็ยอมหลงแบกหลงหามอยู่แต่บ้านป้อ  
นั่นเอง ไม่ยอมปลง ไม่ยอมทิ้งลงได้ เพราะตนยึดมั่นว่า **ตนได้แบกมาแล้วตั้งไกล  
แถมมัดไว้เสียแน่นหนาดี** จะทิ้งก็เสียตาย นั้นหนิง

และความหลงสมบัติ โดยไปยึดเอาว่า สิ่งที่ดีเองได้เอามาแบกมายึด  
ไว้นั้น เป็น “ของดี” หรือเป็น “ความสูง” ก็ไม่ยอมทิ้ง วางไม่ลง

แต่ที่จริงนั้นสิ่งอันใดจะเรียกว่า “ของดี” นั้น จะต้องเป็นสิ่งที่ตนเอง  
 นำมันมาใช้กับตน เหมาะสม เกิดประโยชน์แท้ จึงจะนับได้ว่า “ของดี”  
 จะไปหลงในสมมุติโลกว่า “ของที่หลงชอบไว้นาน” เป็น ของดี หรือ  
 “ความสุข” คือ ของดีสำหรับตน หาได้ไม่

เช่น คนธรรมดาๆ คนหนึ่ง ไปหลงแบกหลงชอบเครื่องทรง ชุดมูรธาภิเษก  
 ของกษัตริย์ไว้ โดยหลงว่า ตนจะหาโอกาสสวมใส่ให้ได้นั้น หลงผิดแน่ๆ  
 เขาจะใส่ไม่ได้เลย จะดีก็แต่ชอบไว้ แบกไว้ และแม้จะหลงแบกไว้ปานใด มันก็  
 ไร้ประโยชน์สำหรับตนตรงๆ เพราะตนใช้ไม่ได้ มันไม่ถูก “ฐาน” มันไม่ตรงกับ  
 ตน นอกหนึ่ง

เหล่านั้นแหละ ที่ “ผู้ไม่รู้ตัว” (ฐานแท้) หลงอยู่มากนัก ส่วนคนฉลาด  
 นั้น รู้จักปล่อยรู้จักเปลี่ยน รู้จักตัวรู้จักตน รู้เหมาะรู้สม รู้จักทำให้ถูกกาละ เทศะ  
 ถูกฐานะ จึงจะได้พบทองคำเป็นที่สุด และเอาทองคำเป็น ไม่ติดทองคำด้วย

ผู้หลงผิดที่เรียกว่า “มิจฉาทิฐิ” จึงคือ ผู้ที่ไปหยิบเอา **เดรัจฉาน**  
**วิชชา** มาเรียน มาประพฤติ โดยไม่รู้ตัวว่า เป็น “**เดรัจฉานวิชา**” นั้นพวกหนึ่ง

เป็นผู้ที่เข้าใจบทสัททิตา (คือบทให้เรียนแล้วลงมือประพฤติ) ผิดๆ โดยเรียน  
 แล้วก็ได้เพียง “วาทะ” คือ **ไม่มีประพฤติ** ให้ตรงๆ ถูกๆ แท้ๆ ตามคำบอกคำ  
 สอน มันเลียงๆ เบียงๆ ไปเสีย แล้วก็หลงยึดเอาได้แต่ “วาทะ” เท่านั้น เช่น  
 พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ให้ตัด ให้ละกามตัณหา พวกนั้นก็เลียงก็จะบอกว่า เขาไม่  
 ต้องลดต้องละกันหรือกามคุณ กามตัณหานี้ เพราะเขาทำ “จิตว่าง” จากกามได้เลย  
 เขาจึงเสพย์กามด้วยจิตว่าง เขาก็จะได้ “วาทะ” (ภาษา) คำว่า “จิตว่าง” เป็น  
 อัตตา ที่เขายึดไว้ไว้ แต่แล้วในจิตของเขาเอง ก็ยังคงเอร์ดีอ่อย หรือ ไม่ชอบ  
 ไม่ช่น ฟุๆ แพบๆ กับ “กามคุณ ๕” ของเขาอยู่แล้วๆ เล่าๆ นั่นเอง เขาจะไม่มีความ  
 รู้จัก “เวทนาในเวทนา” (รับรูรสสัมผัสของจิต ชั้นระดับนั้นแล้ว ก็ช่นแยก “รสแท้”  
 กับ “รสที่ตนหลงเสพย์” ออกได้) เนื่องจากเขาไม่ได้ฝึกหัด “จับจิต” อ่าน  
 จิตของตน รู้จิตของตน ในชนนแบบนให้เพียงพอ เพราะแม้แต่ “ภายในกาย”

หรือ “กายนอกกาย” ของกามก็ตาม เขาไม่ประสีประสาเอาจริงๆ ดังนั้น “จิตในจิต” หรือ “เวทนาในเวทนา” ก็เป็นอันไม่ต้องหวังหรือกว่า เขาจะรู้ จะได้จะมีภูมิ คนเช่นนี้แหละเรียกว่า เป็นผู้มี “อึดตวาทุปปาทาน” เป็นผู้มี “จินตามยปัญญา” เป็นใหญ่ มีปัญญาคิดใคร่ครวญตามได้เก่ง แต่จะไปฝากๆ เหตุ-ผลไว้กับ “วาตะ” หรือภาษา อยู่เท่านั้นเอง สมัยพระพุทธเจ้าโน้นยังไม่แยะนัก สมัยนั้นแยะ เพราะภาษามันมาก วาตะมันหลากถัน พูดหัวแล้วกลิ้งหางได้ง่ายๆ ด้วยภาษามันกลบเกลื่อนภาษาเสียเอง แม้จะพูดแล้วอย่างหนึ่ง แล้วก็พูดจ้อยๆ เรื่อยๆ ไป จนวนภาษา จนมันขัดกับที่ตนพูดไว้เก่าก่อน ก็จะไม่รู้ตัวพวกมันเผลอไปทาง “อุจเจตทิฎฐิ” หนักเข้าจะเป็น “นัตถิกทิฎฐิ” นั้นพวกหนึ่ง (หมายเหตุ: ผู้ที่มี “อึดตวาทุปปาทาน” กับ ผู้ที่มี “อึดตานุทิฎฐิ” นั้น คนละอย่าง และภูมิคนละระดับเลย)

และหรืออีกพวกหนึ่ง ก็ยึดเอาแต่จารีต ประเพณี แบบพิธีรีตองไว้ จนไม่รู้ไม่เข้าใจได้สักที่ว่า แบบ จารีต พิธี ประเพณีนั้นๆ มีไว้ให้สำหรับรับรองรับคนหมู่ใด? ฐานะใด? จะได้ผล ได้ประโยชน์อะไร? แค่นี้? สำหรับตนเอง มีปัญญา มีจิต ฐานะที่แท้จริงสูงกว่านั้นหรือยัง? ก็ไม่รู้! เราควรจะ “วาง” จารีตนั้น หยุดแบบพิธีนี้ได้แล้ว ไปหาแบบใหม่ พิธีใหม่ ที่เป็นพวงแพใหม่ เสียบ้าง ก็ไม่แข็ง! ถ้าเราจะร่วมแบบ ร่วมพิธีกับเขาคนนี้ ก็เพียงอนโถมสังเคราะห์ เพื่อผู้นั้นเท่านั้น ผู้นั้นก็จะไม่รู้ไม่แจ้งจริงๆ จึงได้แต่เสียเวลาฆ่าชะง่าฆ่า ลูบๆ คลำๆ เอาเป็นเอาตายอยู่กับพวงแพอันเก่าๆ คร่ำเขรอะนั้น อยู่คนเดียว เช่นนี้เรียกว่า ประพฤติศีล บำเพ็ญพรต แต่ไม่มีการก้าวหน้ำ ยึดมั่นถือมั่นได้แต่ “ศีล” มีแต่ “พต” (การประพฤติ) อันเดิม ลำดับเดิม เท่าเดิมแน่นเหนียวอยู่ จึงเรียกว่า เป็นผู้ยึดมั่นใน “ศีลพัตตูปาทาน” ไม่ถ้าย่อนผู้ใดยึด “ศีล” บำเพ็ญ(พต) จริงๆ นั่นดี แต่ต้องประพฤติ บำเพ็ญให้ มีปัญญา ให้ถูกให้ตรงให้ได้เนื่อหาสาระ ถึงขั้นสำรอกจิตสำรอกกิเลส-ตัณหาออกจากจิตให้ได้ ไม่เช่นนั้นก็โทษว่า ยังเป็น “ศีลพตปรามาส” อยู่ และเมื่อได้แล้วพ่นแล้ว ก็ต้องรู้เท่าไรกัน มี “วิมุตติญาณทัสสนะ” ให้ได้ แล้วก็ไม่มีมา

ข้าฯจะหย่าแห่ชะข้าฯจาก อยู่เพียงภูมิเดิมเท่านั้น จึงจะได้ชื่อว่า พัน “ศัลปตปรา-  
 มาส” ข้าฯศัล พันพตแบบเก่าเท่าเดิมมัน ๆ ไปได้อีก ดังนี้ มิฉะนั้น ก็จะเป็น  
 “มิฉนาทัญญู” อีกพวกหนึ่งอยู่

อีกพวกหนึ่ง ก็คือ พวกที่ไปหยิบเอา “กรรมฐาน” ที่ผิดภูมิ ผิดระดับจิตของ  
 ตน มาประพฤตปฏิบัติ โดยเฉพาะไปหลงหยิบเอาข้อประพฤต หรือแบบพิธี  
 ที่สูงเกินฐานะตน มายึดมาประพฤตปฏิบัติ ดังได้กล่าวถึงผ่านมาแล้ว นั่นเอง  
 เพราะไปหลง “ฐานะ” ของปริยัติว่า สูง ว่า ลึกซึ้ง ว่า วิจิตรพิสดารนัก เช่น  
 พระอภิธรรมปิฎก หรือ พระสูตรบางสูตร ที่พระพุทธองค์ตรัสสอน “อนุสัมบันน”  
 (คือ ผู้มีจิตสูง หรือ มีฐานะอันเหมาะสมกับคำสอนนั้นแล้ว) นั้น ๆ แต่ตัวเราเป็น  
 “อนุสัมบันน” (คือ ผู้มีภูมิจิตยังมากไปด้วยกิเลสอยู่ หรือมีฐานะอันยังไม่เหมาะสมกับ  
 คำกล่าว คำสอนนั้น) ก็หารู้ตัวไม่ แทนที่จะตรวจสอบ “ฐานะ” ของตน แล้ว  
 ลงมือประพฤต หรือกระทำการอ่านกิเลสค้นหาอุปาทานให้เหมาะสมกับ “ฐานะ” ตน  
 กลับไม่ทำ ทว่าไปหลงความสูง ความวิจิตรของปริยัติเสีย ผู้นั้นจึงเรียกว่า หลง  
 “กรรมฐาน” แท้ และ หลงทาง ของ “สติปัฏฐาน” ด้วย จึงเสียเวลา  
 จนหมดเวลาตายไปเปล่า ๆ ถ้าไม่ไหวทัน ก็จะหลงตนยึดมั่นเอามากมายเสียด้วย  
 เพราะไปได้แค่ “ปริยัติธรรม” ที่สูงเกินศักดิ์ เกินฐานะ แล้วก็มีกิเลสหลงภาคภูมิว่า  
 ตนได้ ตนมี เมื่อไม่ได้ตรวจ “ฐานะ” ของตนจริง คนผู้มีปริยัติธรรมสูง ๆ  
 เหล่านี้มักจะมัวปฏิบัติ “ผิดฐานะ” เสมอ เป็นอันมาก แล้ว “ปฏิเวธธรรม” จึงไม่  
 เป็นอันหวังว่าจะได้ จะมี บางคนน่าเสียดาย เพราะใช้เวลาถึง ๔๐-๕๐ ปีก็มี ที่  
 หลงปฏิบัติผิด ดังกล่าวนี้ แล้วก็ตายไปเปล่า ๆ

แท้จริงพระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน “มหาสติปัฏฐานสูตร” นั้น พระองค์ทรง  
 ระบุไว้ด้วยว่า ผู้ประพฤต จะบรรลุได้ ถึงขนาดไม่เป็นพระอรหันต์ ก็เป็น  
 ได้ถึงพระอนาคามีทีเดียว ในเวลาอย่างมากเพียง ๗ ปี ในบางคนเท่านั้น  
 ถ้าเชื่อมั่นใน พระไตรรัตนจริง และรู้เข้าใจคำว่า ศีล-สมาธิ-ปัญญา จริง  
**ถูกต้อง** แล้วเร่งประพฤตโดยใช้ “สติปัฏฐาน กับ อาณาปาณสติ”  
 เป็นหลักการในการประพฤตปฏิบัติ

ในบทเรียนนี้ จึงจำเป็นเหลือเกินที่เราจะต้องพูดถึง “พระไตรรัตน์” และจะต้องอธิบายถึง “ศีล” แล้วเราจึงจะอธิบายถึงเรื่อง “สมาธิ” จึงจะเกิด “ปัญญา” เป็น “อริยปัญญา” เรื่อยไป “สติปัญญาน กับ อาณาปาณสติ” นั้น ก็คือ กิจกรรมของ “ศีล-สมาธิ-ปัญญา” เพื่อให้เข้าถึง “พระไตรรัตน์” ตัวจริง นั่นเอง อันเป็นหลักการ หรือ **ทางอันเอกสายเดียว** (เอกายน มรรค) ที่เราจะนำไปประพฤติกปฏิบัติกัน

ดังนั้น ถ้าผู้ใดยังไม่เข้าใจ “พระไตรรัตน์” ยังไม่รู้นั้นเข้าใจแท้ใน “ศีล” จนนำ “ศีล” มาใช้เป็นเครื่องมือปฏิบัติกับตนได้ จนถึงขั้น พ้น “ศีลพตปรามาส” ได้แล้ว ก็แน่นอนอีกเหมือนกันว่า ๑ ปี ก็คงจะไม่บรรลอะไร และแม้เข้าใจใน “ศีล” ด้แล้ว เรายังรู้ “สมาธิ” หรือ การปฏิบัติจนเกิดผลและตั้งมั่นขึ้นในจิตเพียงยึดผิด ๆ อยู่ ก็เป็น มิจฉาทิฎฐิ

ซึ่งบางคนยึดเอา “กาม” ไว้ ไม่ว่างกาม ไม่หน่ายกาม ไม่ลดกาม ไม่ละกาม เป็นผู้เต็มไปด้วย “กามุปปาทาน” แต่ไปเพ่งเพียรปฏิบัติในอย่างอื่น โดยหลงว่าเป็นปฏิบัติทางแห่ง “ศีล” แห่ง “สมาธิ” ก็มี บางคนยึดเอาจารัต ประเพณี พิธีการ แบบอย่าง รูปแบบ ไม่ลด ไม่ละ ไม่อนุโลม-ปฏิบัติใดๆพาขึ้นอยู่กับจารัต ประเพณี พิธีการ แบบอย่าง รูปแบบ โดยเข้าใจพิธี จารัต ฯลฯ ไม่ได้ ยึดโดยไม่รู้จัก คุณของจารัต ไม่รู้จักขอบเขตของจารัต ก็กลายเป็น “ศีลพัตตูปปาทาน” ไป ส่วนบางคนอวดดีในตน ยึดความเห็นของตนเป็นใหญ่เกินไป ไม่ฟังเสียงคนอื่นเลย เห็นคนอื่นผิดหมด หลง “อัตตา” ตัวตนแท้ๆ ถ้าเป็นผู้มี “อัตตา” ใหญ่-แรง ยึดมั่นถือตนจัดแรงจริง ก็เรียกว่าผู้มี “อัตตานิยม” ผู้ไม่ฟังความเห็นผู้อื่น นั่นก็เป็นพวก “ทิฎฐูปปาทาน” ไป และอีกพวกหนึ่งก็คือ พวกติดยึดปักมั่นอยู่แต่คำพูด-ภาษาเปล่าๆ(บัญญัติ)นั้น เป็น “อัตตา” นี้กว่าภาษาหรือบัญญัติ นั้น เป็นธรรมะ เป็นสภาวะ แท้จริงไม่มีสภาวะธรรมอะไรเลย ไม่มีความรู้เท่าถึงธรรมะที่เป็นโทษเป็นภัยแก่ตนอย่างใด มีแต่ “วาทะ” หรือ ภาษาหลอกตนเอง เป็น “อัตตา” เป็นตัวเป็นตนที่ลมๆแล้งๆเท่านั้น ได้แค่บัญญัติ แต่วาทะภาษา ก็ดีกว่า “ตนได้ - ตนเบน - ตนม” ึ่งๆ ที่คนพวกนี้แหงอไหลด ใคลย้อย เลือดตก

ยางออก เขาก็จะพูดว่า เขาไม่เจ็บไม่ปวด เขาไม่เดือดไม่ร้อน เขาไม่เห็นดีไม่เห็นร้าย เขาแบกภาระไว้ท่วมหัวท่วมหัว ซึ่งล้วนเป็นภาระอันเรียกว่า โลกๆ โลกีย์ๆ เพราะตัวเองหลงเสพยาและทำเพื่อตัวเองเสพยา หรือเพื่อแวดวงแคบๆ ที่ตนเองยังหลงยึดว่า ของของตัวเอง อันมีขอบเขตจำกัดอยู่เพียง “ความเป็นเรา-ของของเรา” กันเท่านั้น เขาก็ยังไม่เห็นว่า เขาหนักหนา เขาเหนื่อยมาก เขาต้องตัดตนเพื่อการได้มา (โลภะ) อยู่เท่าใดๆ เขาก็ไม่เห็นว่าเขาไม่สงบ เพราะยึดได้เพียง “ภาษาเปล่า” มีแต่ปากๆ (วาตะ) ส่วนสภาวะเขาไม่รู้เลย เขาคือผู้หลงมตตนเองโดยแท้ พวกนั้นคือ พวก “อัตตวาทุปปาทาน” จึงเป็นพวกหม “มัจฉาสมาธิ” ด้วย ทั้งหมด ดังนี้

เรามาค่อยๆ อธิบายไปเรื่อยๆ เพียงเราก็จะได้อรรถ-พระพุทฺธ-พระธรรม-พระสงฆ์ และแล้วก็จะได้อรรถ-ศีล-สมาธิ-ปัญญา เข้าใจ “สติ-ปัฏฐาน” ได้รวมๆ กันไป ตลอดจน “อาณาปาณสติ” จนกระทั่งก้าวขึ้นไปสู่ “มหาสติปัฏฐาน” (สติปัฏฐาน กับ มหาสติปัฏฐาน ขอให้เข้าใจด้วยว่า มันมีสูง-ต่ำ กว่ากัน หรือมีเบื้องต้น เบื้องปลายอยู่)

ตอนนั้นขอนำคำตรัสของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาแสดงให้ดูเสียก่อน เพื่อจะได้เข้าใจว่า “สติปัฏฐาน” กับ “อาณาปาณสติ” นั้น คือ บทเรียนสายเดียวกัน หรือเรื่องเดียวกัน

จาก “มหาสติปัฏฐานสูตร” อันเป็นสูตรที่ ๘ แห่งมหารวรรค หรือสูตรที่ ๒๒ แห่งทีมนิกาย สุตตันตปิฎก ข้อ ๒๗๔

พอจบจาก อุทเทสวารกถา ท่านก็ขณต้นเลยว่า  
 คุกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้มุงปรกติพิจารณา เห็นกายในกายอยู่นั้น เป็นอย่างไรเล่า ?

คุกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายในศาสนานี้ ไปแล้วสู้น้ำก็ดี ไปสู้นอนไม้ก็ดี หรือ เรือนว่าง (สุญญาคาร) ก็ดี ย่อมนั่งคู้ขาเข้ามาโดยรอบ ตั้งกายตรง ดำรงสติเฉพาะหน้า (มิได้ท้หมายจำเพาะลงไปว่า ให้นั่งหลับตา แล้วก็บ่นปริกรรม แต่จุดแท้คือ

ให้รวบรวมเอาสติมาทั้งหมด ให้จัดจ้อยตั้งมันอยู่ให้ได้ ทุกวิถีทาง อย่างมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แล้วฟังพิจารณาสิ่งที่รู้ที่เห็นในปัจจุบันนั้น จะลืมตาก็ได้ หลับตาก็ได้)

- (1) เธอผู้มสตินั้นเที่ยว แม่หายใจออก มีสติ แม่หายใจเข้า (รู้ตัวเองจริงๆ)
- (2) เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่าหายใจออกยาว เมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่าเข้าหายใจสั้น (มีปัญญา มีพิจารณา ใช้ประกอบแท้ๆ)
- (3) เธอย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่ง กายทั้งปวง แม่หายใจออกอยู่ เราเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่งกายทั้งปวง แม่หายใจเข้าอยู่ (รู้ทั้งหมดให้ได้)
- (4) เธอย่อมทำในบทศึกษาว่า เราทำกายสังขารให้รำงับอยู่ แม่หายใจออกอยู่ เราทำกายสังขารให้รำงับอยู่ แม่หายใจเข้าอยู่ (รู้สภาพสุขุมละเอียดยกซ้อนซ้อน และเป้าหมายสำคัญที่สุด ให้ได้)

คุณลักษณะทั้งหลาย เปรียบเหมือนนายช่างกลึง หรือลูกมือของนายช่างกลึงผู้ชำนาญ เมื่อเขายกเชือกกลึงยาวก็รู้ชัด ว่ายกเชือกกลึงยาว เมื่อยกเชือกกลึงสั้นก็รู้ชัดว่า เรายกเชือกกลึงสั้น ฉะนั้น ฉะนั้นนั้น คุณลักษณะทั้งหลาย ก็ยกแม่หายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่าหายใจออกยาว หายใจออกสั้น ก็รู้ชัดว่าหายใจออกสั้น หายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่าหายใจเข้ายาว หายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่าหายใจเข้าสั้น (เป็นสภาพสร้าง "ปัญญา" เป็นกัน) เธอย่อมศึกษาว่า เราก็คือเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่งกายทั้งปวง แม่หายใจออกอยู่ แม่หายใจเข้าอยู่ เราทำกายสังขารให้สงบอยู่ แม่หายใจออกอยู่ แม่หายใจเข้าอยู่ (จะต้องสร้าง "ปัญญา" ให้เป็นความรู้แจ้งแทงทะลุตลอดที่ยังมีชีวิตนี้ คือ ตราบที่ยังมีลมหายใจออก หายใจเข้าอยู่ ยังไม่สิ้นลมไป นั่นเอง)

ด้วยอาการอย่างนี้ ก็กลายเป็นผู้ปรกติพิจารณาเห็นกาย ในกายอันเป็นภายในบ้าง ในกายอันเป็นภายนอกบ้าง ในกายทั้งภายในและภายนอกบ้าง และเป็นผู้ปรกติพิจารณา เห็นธรรมอันเป็นเหตุให้เกิดขึ้นในกายบ้าง เห็นธรรมเป็นเหตุเสื่อมไปในกายบ้าง เห็นทั้งธรรมเป็นเหตุเกิดขึ้น และเสื่อมไปในกายบ้าง ก็แหละสติคือความระลึกว่า "กายมอยู่" ดังนี้ ของเธอนั้น เป็นสติที่เธอดำรงไว้เพียงเพื่อความรู้อย่างเดียวเพื่ออาศัยระลึก ที่แท้เธอเป็นผู้มตักตมหาและทวิภูริอาศัยไม่ได้ เธอไม่ยึดมั่น

อะไร ๆ ในโลกัน<sup>๕</sup> ตูกรภิกษุ<sup>๕</sup>ทั้งหลาย แม้น<sup>๕</sup> กัซอว่า<sup>๕</sup> ภิกษุ<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>ผู้<sup>๕</sup>ปรกตี<sup>๕</sup>พิจารณา  
เห็น<sup>๕</sup>กาย<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>กาย<sup>๕</sup>อยู่<sup>๕</sup> ๆ ”

จะ<sup>๕</sup>สัง<sup>๕</sup>เกต<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup>พอ<sup>๕</sup>เริ่ม<sup>๕</sup>ต้น<sup>๕</sup>พิจารณา<sup>๕</sup> “กาย<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>กาย<sup>๕</sup>” อัน<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>การ<sup>๕</sup>ปฏิบัติ<sup>๕</sup>ฝึก<sup>๕</sup>หัด<sup>๕</sup>  
เรียน<sup>๕</sup>รู้<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>แบบ<sup>๕</sup>ของ<sup>๕</sup> “มหา<sup>๕</sup>สติ<sup>๕</sup>บิ<sup>๕</sup>ญฐาน<sup>๕</sup>” เรา<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>เริ่ม<sup>๕</sup>เห็น<sup>๕</sup>เรื่อง<sup>๕</sup>ของ<sup>๕</sup>การ<sup>๕</sup>รู้<sup>๕</sup>จัก<sup>๕</sup> “อา<sup>๕</sup>ณา<sup>๕</sup>”  
คือ<sup>๕</sup> ลม<sup>๕</sup>หยา<sup>๕</sup>ใจ<sup>๕</sup> (รูป<sup>๕</sup>) รู้<sup>๕</sup>จัก<sup>๕</sup> “ป<sup>๕</sup>าณ<sup>๕</sup>” คือ<sup>๕</sup> ความ<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>ชีวิต<sup>๕</sup> (นาม<sup>๕</sup>) เข้า<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ประกอ<sup>๕</sup>  
กัน<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>เดี<sup>๕</sup>ยว<sup>๕</sup> และ<sup>๕</sup>ถ้า<sup>๕</sup>เรา<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>ฝึก<sup>๕</sup> “ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” มาก<sup>๕</sup>ก่อน<sup>๕</sup> เรา<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>ความ<sup>๕</sup>สามารถ<sup>๕</sup> ที่<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>รู้<sup>๕</sup>  
“อา<sup>๕</sup>ณา<sup>๕</sup>” ได้<sup>๕</sup>ดี<sup>๕</sup> ทั้ง<sup>๕</sup> “ป<sup>๕</sup>าณ<sup>๕</sup>” ก็<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>แจ<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ด้วย<sup>๕</sup> ผู้<sup>๕</sup>ใด<sup>๕</sup>ไป<sup>๕</sup>หลง<sup>๕</sup>ยึด<sup>๕</sup>คิดว่า<sup>๕</sup>เอา<sup>๕</sup> “อา<sup>๕</sup>ณา<sup>๕</sup>ป<sup>๕</sup>าณ<sup>๕</sup>  
ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” ตาม<sup>๕</sup>แบบ<sup>๕</sup>เต<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup>รูป<sup>๕</sup> หรือ<sup>๕</sup>แบบ<sup>๕</sup>สม<sup>๕</sup>บุ<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ณ<sup>๕</sup>แบบ<sup>๕</sup> อย่าง<sup>๕</sup>ละ<sup>๕</sup>เอ<sup>๕</sup>ียด<sup>๕</sup>ล<sup>๕</sup>ออ<sup>๕</sup> หรือ<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>เรีย<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup>  
“มหา<sup>๕</sup>อา<sup>๕</sup>ณา<sup>๕</sup>ป<sup>๕</sup>าณ<sup>๕</sup>ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” มา<sup>๕</sup>ปฏิบัติ<sup>๕</sup> ก่อน<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>ฝึก<sup>๕</sup> “ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” มา<sup>๕</sup>ตาม<sup>๕</sup>ลำดับ<sup>๕</sup> จน<sup>๕</sup>ดี<sup>๕</sup>พอ<sup>๕</sup> ก็<sup>๕</sup>  
จะ<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>การ<sup>๕</sup>ยาก<sup>๕</sup>ยิ่ง<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>จะ<sup>๕</sup>เกิด<sup>๕</sup>ผล<sup>๕</sup>

จง<sup>๕</sup>สัง<sup>๕</sup>เกต<sup>๕</sup>ให้<sup>๕</sup>ดี<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup> บท<sup>๕</sup>เรียน<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>เรีย<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup> “อา<sup>๕</sup>ณา<sup>๕</sup>ป<sup>๕</sup>าณ<sup>๕</sup>” นั้น<sup>๕</sup> มัน<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>คำ<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup> “ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>”  
ตาม<sup>๕</sup>ท้าย<sup>๕</sup>อยู่<sup>๕</sup>ด้วย<sup>๕</sup>เสมอ<sup>๕</sup> เรีย<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>กัน<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>ไร<sup>๕</sup> ก็<sup>๕</sup>คือ<sup>๕</sup> “อา<sup>๕</sup>ณา<sup>๕</sup>ป<sup>๕</sup>าณ<sup>๕</sup>ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” ทุก<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup> เพราะ<sup>๕</sup>ฉ<sup>๕</sup>นั้น<sup>๕</sup>จิต<sup>๕</sup>  
ไม่<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup> “ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” จิต<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>เข้า<sup>๕</sup>ใจ<sup>๕</sup>ชัด<sup>๕</sup> แม<sup>๕</sup> “ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” อัน<sup>๕</sup>ละ<sup>๕</sup>เอ<sup>๕</sup>ียด<sup>๕</sup> คือ<sup>๕</sup>อย่าง<sup>๕</sup>ไร<sup>๕</sup>? หรือ<sup>๕</sup>ไม่<sup>๕</sup>  
มี<sup>๕</sup>ตัว<sup>๕</sup> “ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>” เป็น<sup>๕</sup> “บิ<sup>๕</sup>ญฐาน<sup>๕</sup>” (สิ่ง<sup>๕</sup>ที่<sup>๕</sup>เกิด<sup>๕</sup>แก่<sup>๕</sup>ตน<sup>๕</sup>แล้ว<sup>๕</sup>) จะ<sup>๕</sup>ไป<sup>๕</sup>ฝึก<sup>๕</sup>หัด<sup>๕</sup> “น<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ู้<sup>๕</sup>บั<sup>๕</sup>ล<sup>๕</sup>ลัง<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>” ตั้ง<sup>๕</sup>  
กาย<sup>๕</sup>ตรง<sup>๕</sup> ดำ<sup>๕</sup>รง<sup>๕</sup>ส<sup>๕</sup>ติ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>มัน<sup>๕</sup>” แล้ว<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>เพ<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>พิจารณา<sup>๕</sup>อ่าน<sup>๕</sup> กาย<sup>๕</sup>-เว<sup>๕</sup>ทนา<sup>๕</sup>-จิต<sup>๕</sup>-ช<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>ม<sup>๕</sup> อย่าง<sup>๕</sup>  
ละ<sup>๕</sup>เอ<sup>๕</sup>ียด<sup>๕</sup> ขึ้น<sup>๕</sup> “มหา<sup>๕</sup>สติ<sup>๕</sup>บิ<sup>๕</sup>ญฐาน<sup>๕</sup>” กัน<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup>ง่าย<sup>๕</sup>ๆ ละ<sup>๕</sup>หรือ<sup>๕</sup>? ก็<sup>๕</sup>ลอง<sup>๕</sup>คิด<sup>๕</sup>ดู<sup>๕</sup>

เพราะ<sup>๕</sup>พิจารณา<sup>๕</sup> “กาย<sup>๕</sup>” ใน<sup>๕</sup>ชั้น<sup>๕</sup>มหา<sup>๕</sup>สติ<sup>๕</sup>บิ<sup>๕</sup>ญฐาน<sup>๕</sup> ที่<sup>๕</sup>กำลัง<sup>๕</sup>กล่าว<sup>๕</sup>ถึง<sup>๕</sup>นั้น<sup>๕</sup> มัน<sup>๕</sup>  
ละ<sup>๕</sup>เอ<sup>๕</sup>ียด<sup>๕</sup> สุข<sup>๕</sup>ุม<sup>๕</sup>ล<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>ข<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>มา<sup>๕</sup>ถึง<sup>๕</sup> ขึ้น<sup>๕</sup> เอา<sup>๕</sup> “ลม<sup>๕</sup>หยา<sup>๕</sup>ใจ<sup>๕</sup>” หรือ<sup>๕</sup> เอา<sup>๕</sup> “ลม<sup>๕</sup>” เอา<sup>๕</sup> “อา<sup>๕</sup>กา<sup>๕</sup>ศ<sup>๕</sup>”  
มา<sup>๕</sup>เริ่ม<sup>๕</sup>นับ<sup>๕</sup> เป็น<sup>๕</sup> “กาย<sup>๕</sup>” แล้ว<sup>๕</sup>นะ<sup>๕</sup>! ไม่<sup>๕</sup>ใช่<sup>๕</sup> เอา<sup>๕</sup>เน<sup>๕</sup>อ<sup>๕</sup> เอา<sup>๕</sup>หน<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup> เอา<sup>๕</sup>กระ<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup>ุก<sup>๕</sup> ฯลฯ  
อัน<sup>๕</sup>หยา<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ๆ<sup>๕</sup> ต<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ๆ<sup>๕</sup> แคน<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ๆ<sup>๕</sup> เป็น<sup>๕</sup> “กาย<sup>๕</sup>” กัน<sup>๕</sup>ห<sup>๕</sup>ร<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>นะ<sup>๕</sup>! จ<sup>๕</sup>ง<sup>๕</sup>อ่าน<sup>๕</sup>ซ้ำ<sup>๕</sup>ค<sup>๕</sup>ู้<sup>๕</sup>ดี<sup>๕</sup>ๆ แล้ว<sup>๕</sup>  
เทียบ<sup>๕</sup>เคียง<sup>๕</sup>พิจารณา<sup>๕</sup> ร<sup>๕</sup>ะ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup> ความ<sup>๕</sup>หยา<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>-กล<sup>๕</sup>าง<sup>๕</sup>-ละ<sup>๕</sup>เอ<sup>๕</sup>ียด<sup>๕</sup> ให้<sup>๕</sup>ออก<sup>๕</sup>ชัด<sup>๕</sup>ๆ พร<sup>๕</sup>้อม<sup>๕</sup>กัน<sup>๕</sup>นั้น<sup>๕</sup>  
จ<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>ก็<sup>๕</sup>ถึง<sup>๕</sup> “ตัว<sup>๕</sup>ของ<sup>๕</sup>เรา<sup>๕</sup>เอง<sup>๕</sup>” ให้<sup>๕</sup>มาก<sup>๕</sup>เถ<sup>๕</sup>ิด<sup>๕</sup>ว่า<sup>๕</sup> เรา<sup>๕</sup>รู้<sup>๕</sup>จัก<sup>๕</sup> “กาย<sup>๕</sup>” ดี<sup>๕</sup>แ<sup>๕</sup>ค่<sup>๕</sup>ไ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>? “กาย<sup>๕</sup>ใน<sup>๕</sup>กาย<sup>๕</sup>”  
อย่าง<sup>๕</sup>ละ<sup>๕</sup>เอ<sup>๕</sup>ียด<sup>๕</sup> “กาย<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>อก<sup>๕</sup>กาย<sup>๕</sup>” ที่<sup>๕</sup>หยา<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup>ๆ มัน<sup>๕</sup>มี<sup>๕</sup>ชั้น<sup>๕</sup> มี<sup>๕</sup>ระ<sup>๕</sup>ด<sup>๕</sup>บ<sup>๕</sup> อ<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>หลาย<sup>๕</sup>ชั้น<sup>๕</sup>หลาย<sup>๕</sup>ช<sup>๕</sup>้อ<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>  
นัก<sup>๕</sup>กว่า<sup>๕</sup>นัก<sup>๕</sup> หรือ<sup>๕</sup>แม<sup>๕</sup>แต่<sup>๕</sup> “ส<sup>๕</sup>ก<sup>๕</sup>กาย<sup>๕</sup>” (ตัว<sup>๕</sup>การ<sup>๕</sup>ใหญ่<sup>๕</sup>) อัน<sup>๕</sup>เป็น<sup>๕</sup>เบ<sup>๕</sup>อง<sup>๕</sup>ต<sup>๕</sup>น<sup>๕</sup>แท<sup>๕</sup>่<sup>๕</sup>ๆ<sup>๕</sup> นั้น<sup>๕</sup> เข้า<sup>๕</sup>ใจ<sup>๕</sup>  
กัน<sup>๕</sup>ได้<sup>๕</sup> ร<sup>๕</sup>ู้<sup>๕</sup>ดี<sup>๕</sup>กัน<sup>๕</sup>แล้ว<sup>๕</sup>หรือ<sup>๕</sup>?



ที่เรามาดูพระคำรัสใน “อาณาปาณสติสูตร” อย่างสมบูรณ์แบบ อันจะขอ นำเอาส่วนตรง ส่วนกลาง ส่วนใหญ่ ที่กล่าวถึงเรื่อง “อาณา” และ “ปาณ” โดยตรง มาให้สังเกตดูที่ (ใน “อาณาปาณสติสูตร” นั้น มันยืดยาวละเอียดลออ มีครบหมดทุกชนิด แม้ข้ออัตราตั้งแต่ สติบัญญัติเบื้องต้น ไปจน “มหาสติบัญญัติ” ก็มีด้วย ในสภาพหน้าเราเรียนถึงตอนนี้ด้วยบท “อาณาปาณสติสูตร” อย่างบริบูรณ์เต็มรูป เราจะได้พบ) จะได้เห็นว่า “สติบัญญัติ” กับ “อาณาปาณสติ” จาก “อาณาปาณสติสูตร” อันเป็นสูตรใหญ่สูตรหนึ่งใน อนุปทวรรค พระสูตรต้นตบิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริบทนาคัก ข้อ ๒๔๔ นั้น มันเป็นเรื่องเดียวกันแท้ ๆ มิใช่แก่งกล่าว เพราะมันเป็น “รูป” กับ “นาม” ที่อาศัยซึ่งกันและกันอยู่

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ที่อาณาปาณสติ อันบุคคลเจริญ ทำให้มากแล้ว อย่างไรเล่า ? จึงจะมีผลใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่ ?

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในศาสนา<sup>๕</sup> ไปแล้วสู่ป่า ก็ตาม ไปแล้วสู่โคนไม้ ก็ตาม ไปแล้วสู่เรือนว่าง ก็ตาม นั่งคู้ขาเข้ามาโดยรอบ แล้วตั้งกายตรง ดำรงสติมั่น

(1) ภิกษุนั้นเป็นผู้มีสติอยู่นั้นแท้ๆ แม้หายใจออก มีสติอยู่ แม้หายใจเข้า

(2) ภิกษุนั้นเมื่อหายใจออกยาว ก็รู้สึกตัวถึงว่า เราหายใจออกยาว ดังนี้ เมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้สึกตัวถึงว่า เราหายใจเข้ายาว ดังนี้ ภิกษุนั้นเมื่อหายใจออกสั้น ก็รู้สึกตัวถึงว่า เราหายใจออกสั้น ดังนี้ เมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้สึกตัวถึงว่า เราหายใจเข้าสั้น ดังนี้

(3) ภิกษุนั้นยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง “กายทั้งปวง” (สัพพะกายะ) แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง กายทั้งปวง แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(4) ภิกษุนั้นยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำ “กายสังขาร” (กายะสังขารัง) ให้ร้างบอยู่ แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำ กายสังขาร ให้ร้างบอยู่ แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้ ฯ”

โปรดสังเกตให้ดูว่า “อาณาปาณสติ” หมวดแรก ที่ได้แบ่งแยกเป็นข้อๆ มาให้ดูชัดๆ นั้น ท่านมุ่งให้เรียนรู้ “กายทั้งปวง” หรือให้เข้าใจทั้ง “กายสังขาร” ให้ได้หมด นั่นเอง เป็นการฝึก “สติปัฏฐาน” ลำดับ 1 โดยแท้ คือให้ “สติ” จดจ่อเพ่งพิจารณา เรียนรู้ “ภายนอกกาย” และ “ภายในกาย” ให้พร้อม จนเป็นผู้พร้อมเฉพาะ หรือเป็นผู้รู้ให้ชัดลงไป ในจุดนั้น ปริมาณนั้น หรือสภาพนั้น (ปฏิสังขเวท) ว่า “อาณา” นั้นหนึ่ง หมายถึง เป็น “รูป” หรือเป็น “ภายนอกกาย” หรือเป็น “กายทั้งปวง” ซึ่งหมายเอา *กมลมทั้งปวง กมลมทั้งหมด* (สัพพะ) และ “ปาณ” นั้นอีกหนึ่ง หมายเอาว่า เป็น “นาม” หรือเป็น “ภายในกาย” หรือ “กายสังขาร” ซึ่งหมายเอาการปรุงแต่งของลมทั้งที่มีจิต นั่นเอง (สังขาร) เป็นผู้ซึ่งงาน ดำเนินอยู่ เป็นตัวชีวิตแท้ เป็นเจ้ากการ และเป็นเรื่องละเอียดสุขุมชั้น “ลม” ชั้น “อากาศ” ที่เคยว ที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิตเท่านั้นแท้ๆ ซึ่งจะต้องรู้อย่าง “ความประจักษ์พร้อม” ของสภาวะนั้นชัด จนมคักัดศรเรียกได้ว่า “กาย” อีกเช่นกัน ซึ่งไม่ใช่ “กาย” ที่เน้นความประจักษ์ของ ธาตุดิน-ธาตุน้ำ ฯลฯ แค่นั้นไม่ อันจะต้องใช้ภูมิปัญญาขั้นใด ก็ลองประมาณดูเถิด นั่นคือ “สติปัฏฐาน” ชั้นพิจารณา “กาย” ทั้งๆ ที่บอกว่า เป็นเรื่อง “อาณาปาณสติ” เห็นไหมเอ๋ย ?

“ลมหายใจ” นั้น พระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดในบทต่อจาก 16 หัวข้อ คือในข้อ ๒๘๕ ในพระสูตรนั้นว่า เป็น “กาย” หรือหมายถึง “กาย” แต่ในท่อนยังไม่ได้นำบทนั้นมาให้อ่านดู เพราะยังไม่ถึงตอนว่าด้วยบทยละเอียด ไว้คอยดูในโอกาสข้างหน้า

ลองดูบทพระพุทธเจ้าตรัสต่อไปซิ :

(5) ภิกษุณน้อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง “ปีติ” (เป็นเวทนาเจตสิก อย่างหนึ่ง) แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง ปีติ แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(6) ภิกษุณน้อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง “สุข” (เป็นเวทนาเจตสิกอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งต่างไปจาก “ปีติ” เป็นการเรียนรู้ “เวทนาในเวทนา” อีกที่ว่า มันยังมีติดซึ่งละเอียดซ้อน ในและในเข้าไปอีก ประณีตสุขุมยิ่งๆ ขึ้น) แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง สุข แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(7) ภิกษุณั้ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง จิตสังขาร (จิตตะสังขาระ ปฏิสังเวท) แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง “จิตสังขาร” (ตัวปรุงแต่งจิต หรือจิตที่กำลังปรุงแต่งอยู่ หรือ กิริยาอาการและอารมณ์ของจิต) แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(8) ภิกษุณั้ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำ “จิตสังขาร” ให้ร้างบอยู่ (ทำ เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณทั้งหลายให้ระงับลง) แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำ จิตสังขาร ให้ร้างบอยู่ แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้ ฯ

ถ้าจิตบัญญัติของผู้ปฏิบัติโดยยังไม่รู้แจ้งชัด ก็จะเข้าใจไม่ได้เลยว่า ตั้งแต่ข้อ 5 ถึงข้อ 8 นี้ คือ การพิจารณา “เวทนาในเวทนา” เป็นเรื่องของ “จิตที่กำลังปรุงแต่งอยู่” คือ รุณามขันธ์แท้ ๆ ซ้อนเข้าไปจากจิต ที่สั่งงานให้ลมออก ลมเข้า จนจับรู้แม้ อารมณ์ของจิตของเรา ในขณะนั้นได้ด้วย อารมณ์ของจิตนั้นมันก็จะเสวยไม่สุขเวทนา (โสมนัส) ก็ทุกขเวทนา (โทมนัส) และไม่เช่นนั้น ก็เป็นอทุกขมสุข หรืออุเบกขาเวทนา ไปเลย มี ๓ อารมณ์

ตัว “สติ” คือตัวที่จะทำการเพ่งรู้เพ่งแจ้ง เป็น “นาม” ตัว “จิต”เองที่กำลังเป็นเช่นนั้นอยู่จริงๆ หรือปรุงแต่งอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่จริงนั้น เป็น “บัญญัติ” คือ เป็นตัว ถูกรู้ เป็น “รูป” (ซึ่งก็ล้วนเป็น “จิต” แต่เรียก “รูป”)

ดังนั้น “สติ” จึงคือ “ปาด” คือนาม (ละเอียดยิ่งขึ้นไปอีกกว่า “จิต”) และ “บัญญัติ” จึงคือ “อาณา” คือรูป คือกาย (หรือที่แท้ก็คือ “เวทนาในเวทนา” นั้นเอง ที่เรียกว่า กายในกาย และ “ลมหายใจเข้าออก” นั้น เป็นกายนอกร่างไปแล้ว)

คิดให้ดูจะเห็นว่า “จิตสังขาร” หรือเวทนาต่างๆ นั้น เป็น “รูป” โดยมี “สติ” หรือ “ปัญญา” เป็น “นาม” ซ้อนลึกเข้าไปรู้อีก

ซึ่งถ้าไม่เข้าใจจริง หากหลงยึดภาษาอยู่เป็น “อตฺตา” ที่พระพุทธเจ้าทรงจัดเข้าอยู่ในพวก “อตฺตวาทุปาทาน” หรือยึดภาษานๆ เทียง เข้าใจสภาวะธรรมได้ด้วยแค่ภาษาตายตัวระดับเดียว เช่น เข้าใจแล้วว่า “รูป” คือ วัตถุ, สิ่งของ “นาม” คือ จิตวิญญาณ อยู่เท่านั้น จะหมายอันลึกซึ้งขึ้นไปอีก ไม่ได้ ก็จะเห็นไม่ได้ เข้าใจไม่ถึงจริงๆ

คุณพระพุทธรูปจน ต่อไปอีกซิ :

“(9) ภิกษุณั้ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่ง จิต(จิตตะ ปฏิสังเวท) แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้พร้อมเฉพาะซึ่งจิต แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(10) ภิกษุณั้ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ปราโมทย์ยังอยู่ แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ปราโมทย์ยังอยู่ (อภิปปโมทยัง จิตตัง) แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(11) ภิกษุณั้ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้ตั้งมั่นอยู่ (สมาทหัง จิตตัง) แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(12) ภิกษุณั้ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้เปลืองออกอยู่ แม้หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำจิตให้เปลืองออกอยู่ (วิโมจยัง จิตตัง) แม้หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

นี่ก็เป็นเรื่องตรงๆ อยู่แล้วว่า คือการเพ่งพิจารณาฝึกฝนใน “สติปัฏฐาน” ลำดับที่ 3 ทว่าด้วย “จิตในจิต” นั่นเอง

อันเราจะทำอย่างไรกับ “จิต” เมื่อรู้แจ้งอารมณ์จิต หรือแจ้งจิตที่มันทำงาน อยู่อย่างจริง เราจะจัดการกับ “จิต” ลงไปอย่างใดจึงจะเรียกว่า “ทำถูก” เป็นการปฏิบัติธรรมที่แท้ในแบบตรง แบบได้ผล แบบที่จะพาไปสู่จุดสูงจริงๆ ก็คือจะต้องรู้ “จิต” ของเราเองอยู่เสมอๆ (จิตตะ ปฏิสังเวท)

และจะต้องให้จิตของเรามีความเบิกบาน สดใสอยู่เสมอ เป็นสวรรค์ชั้นต้น หรือดีกว่าให้มันหม่นหมอง นั่นเอง (อภิปปโมทยัง จิตตัง)

จะต้องกระทำให้ได้เป็นดังเช่นว่านี้ อย่างมั่นคง ลงที่จิตของเรา พยายามยัดให้เที่ยงแท้เสียก่อน หรือให้ได้อยู่เสมอๆ อย่าว่างเว้นในชั้นสวรรค์นี้เสียก่อน (สมาทหัง จิตตัง)

ไม่ว่าชั้นสูงสุดแค่ไหน นั่นแหละ เป็นที่สุดสำหรับชั้นนั้นๆ ซึ่ง  
 ตอนแรก เราจะต้องเข้าใจขั้นตอนให้สำคัญ และฝึกหัด “ยึด” ยอดของแต่ละ  
 ชั้น ฝึกหัดทำให้มันเป็นระดับก่อน เมื่อทำได้มั่นคง เก่งชินแล้ว เรา  
 ก็จะไม่ให้จิตของเราเกาะเกี่ยวอะไรเป็นที่ยึด หรือตายอยู่กับที่ เป็นอันตราย  
 จะหัดวางหัดปล่อยแม้แต่สวรรค์ ที่ได้แล้วมั่นคง ได้ขึ้นสู่ความสูงความดีที่  
 เราจะได้ไปอีกเสมอๆ (ปฏินิสสัคคะ เป็นที่สุด จะมีในตอนท้ายสุด) หรือถึงไม่  
 วาง มันก็ไม่เที่ยงแท้คงทนอยู่ได้หรอก แม้เราจะพยายามยึดให้เที่ยงก็ตาม  
 จิตจะทิ้งรู้ (ปฏิสังเวทী) ทิ้งปลดปล่อย (วิโมจยง) หรือเห็นความปล่อย  
 ความวาง อยู่เสมอๆ ดังนี้ ไม่ยึดมันถือ “ตายฝั่ง” หรือ ยึด “ตายคาที่” ใน  
 อันใดสิ่งใด (วิโมจยง จิตตัง) การรู้ “จิตในจิต” เราจะรู้แท้ๆ และ  
 ทำกับ “จิต” ให้ได้ ดังนี้

“อาณาปาณสติ” ตั้งแต่ข้อ 9 ถึงข้อ 12 นี้ ยิ่งลึกลงไปอีก เป็น  
 การกระทำ “อาณาปาณสติ” โดยตรง

เพราะแท้จริงนั้น “สติปัฏฐาน” คือ “นาม” คือ ตัวรู้ เป็น “ปัญญา  
 ญาณทัสสนะ”

ส่วน “อาณาปาณสติ” นั่นคือ “รูป” คือ ตัวถูกรู้ ตัวถูกกระทำ ตัวถูก  
 ละ ถูกถอน ถูกปล่อยออกจนเป็น “วิมุตติ”

ซึ่งถ้าจะเรียกตามที่เคยได้ยินมาจนหนักหนาทีเดียวว่า “สติปัฏฐาน” คือ “วิปัส-  
 สนาสมาธิ” (รู้ หรือ “เกิด” จะเป็นส่วนได้ซึ่ง “ปัญญาวิมุตติ”) และ “อาณา-  
 ปาณสติ” คือ “สมถะสมาธิ” (ระงับลง หรือ “ดับ” จะเป็นส่วนได้ซึ่ง “เจโตวิมุตติ”)  
 ก็ไม่ผิดแปลกอะไร ตรงไหนเลย

ซึ่งในขั้นนี้ มันเป็นเรื่องของ “จิต” แท้ๆ แล้ว **จิตเองเป็น “รูป”**  
 (“จิตขรูรูป” หรือ “รูปจิต”) **จิตเองเป็น “นาม”** จิตหนึ่งเป็น “ญาณ”  
 (“รู้” คือ สติปัฏฐาน) จิตหนึ่งเป็น “วิมุตติ” (“หลุดพ้น” คือ อาณาปาณสติ) และ  
 ก็ จิต ออกจากกันและเป็น “วิมุตติญาณทัสสนะ” (“รู้แจ้งแทงทะลุรอบในความหลุดพ้น รวม  
 ทั้งหลุดพ้นได้จริงด้วย” นั่นคือ นิพพาน ซึ่งอยู่ในคนเป็นๆ นี้แหละ ไม่ใช่ไปมีที่คนตาย)

ถ้าใครไปม้วยิตเพ่งตั้งเรื่องเดียวอยู่แต่ “วิษณนา” หรือ “สติปัฏฐาน” ก็  
 จะได้แต่ “ปัญญาวิมุตติ” เป็นที่สุด ก็ยังเรียกว่า ยังไม่ “วิมุตติ” ถ้วนรอบ และ  
 ถ้าใครไปม้วยิตเพ่งตั้งเรื่องเดียวอยู่แต่ “สมณะ” หรือ “อาณาปานสติ” ก็จะได้แต่  
 “เจโตวิมุตติ” เป็นที่สุด ที่ไม่มีปัญญาเข้าประกอบ ก็ยังเรียกว่า ยังไม่ “วิมุตติ” ถ้วน  
 รอบ เช่นกัน (ที่จริงถ้าเรียกว่า “อาณาปานสติ” มันก็ไม่ควรที่จะ ไม่มี “ตัวรู้” แต่  
 เพราะผู้เรียน “อาณาปานสติ” แบบเพี้ยนๆ เป็น “สมณะสมาธิ” ของฤๅษี ของลัทธิอื่น  
 อันไม่มี “สติ” จริง หรือไปหลงเข้าใจผิดว่า “นิโรธ” ก็คือ “นิพพาน” ก็ตื้นนั้น คือ  
 “การดับจิตให้ไม่รู้รู้” เอาจริงๆ จึงไปได้แต่ “เจโตวิมุตติ” เป็นโลกียะวิมุตติอยู่ จึง  
 เป็นได้แค่พรหม ผู้เสพยาธรรมารมณ์ไม่ถอดถอนเท่านั้น และหลงเอา “อสังขณิ” เป็นจุด  
 “เข้าถึง” )

ศาสนาพุทธแห่งพระสมณโคตมของเราเนี่ย รู้รอบ และดับสิ้นรอบ  
 “ดับสิ้นรอบ” คือ ดับหมดทั้ง 2 ส่วน “ดับทั้งรู้” คือ รู้แล้วปล่อย  
 หรือ รู้แล้ววาง ไม่ยึดมั่นถือมั่น “ดับทั้งไม่รู้” ด้วย คือ ต้องเป็นผู้รู้แจ้ง  
 นั่นเอง

และในตัวเราเชื่อว่า ผู้ไม่ ผู้ไม่เป็น ผู้ไม่รู้ก็จริงอยู่ แต่เราก็ “รู้” ใน  
 ความควร หรือไม่ควรนั้นๆ แล้วกระทำอย่างเหมาะสมควรให้เป็นที่สุด จึงจะเรียก  
 ว่า “อรหัตต์” (อรห แปลว่า เหมาะควร. อนัต แปลว่า ที่สุด)

ผู้ “วิมุตติ” ทั้ง 2 ส่วน ดังนี้ จึงได้ชื่อว่า “อุกโตภาควิมุตติ”  
 เรียกว่า พ้นจาก “รู้” ไม่ติด “รู้” คือ ไม่หลงไม่มัวเมาใน “รู้”  
 ทั้งแม่ “รู้” อยู่ ก็รู้อย่างมีปัญญาตัดสิ้นถูกต้องด้วย จึงเรียกว่า “ไม่เียง” เรียก  
 ว่า พ้น “อวิชชา” ซึ่งมีนัยะต่างกับคำว่า “ไม่รู้” หรือ “ไม่รู้รู้”  
 ทั้งพ้นจาก “ไม่รู้” เอาจริงๆ ด้วย เป็นการรู้แจ้งทั้งที่ถูกที่ควรจริง ๆ  
 ทั้งรู้อย่างเป็น “สติชาคโร” คือ มีสติสัมปชัญญะ อยู่เสมอๆ ไม่หลับไหล จึงเรียก  
 ว่า ไม่มัว ไม่เมา และไม่หลง (พ้น “โมหะ” พ้นทั้ง “สุรา-เมรย-มัจช-มท” )

และแม้เรียกว่า “ดับ” ก็ดับได้ทั้งหลับตา และลืมตา คือหลับตา

ก็มีปัญญาช่วยตนได้อยู่ และ ลืมตา ก็ไม่รับเอาสิ่งนั้นมาเป็นทุกข์กับตน  
ได้แท้ นี่คือ “วิมุตติแท้สิ้นรอบ” เป็นอรรถัตตผล ของพระอรหันต์  
แบบพุทธสมณโคดมองค์ครูของเราทำ

ต่อไปอีกหมวดสุดท้ายมีว่า:-

“(13) ภิกษุณนั้นยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความไม่เที่ยง  
อยู่เป็นประจำ จนเห็นได้(อนิจจานุบัสส) แม่หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษา  
ว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความไม่เที่ยงอยู่เป็นประจำ จนเห็นได้ แม่หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(14) ภิกษุณนั้นยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความจางคลาย  
อยู่เป็นประจำ จนเห็นได้(วิราคานุบัสส) แม่หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษา  
ว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ความจางคลายอยู่เป็นประจำ จนเห็นได้ แม่หายใจเข้าอยู่ ดังนี้

(15) ภิกษุณนั้นยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความดับไม่เหลือ  
เป็นประจำ จนเห็นได้(นิโรธานุบัสส) แม่หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบท  
ศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความดับไม่เหลืออยู่เป็นประจำ จนเห็นได้ แม่หายใจ  
เข้าอยู่ ดังนี้

(16) ภิกษุณนั้นยอมทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ตามเห็น ซึ่งความสลัดคืน  
หรือความไม่ยึดแม่สวรรค์ ความไม่ยึดไว้แม่ความถูกความดี ว่า เทียง ว่า จะต้องเป็น  
ของเรา ว่า จะต้องไม่บกพร่อง ไม่แปรปรวน หรือไม่พรากจากกันเป็นที่สุด จนเห็นได้  
ชัดแท้ ๆ(ปฏิณิสสัคคานุบัสส) แม่หายใจออกอยู่ ดังนี้ ย่อมทำในบทศึกษาว่า เรา  
เป็นผู้ตามเห็นซึ่งความสลัดคืน หรือความไม่ยึดไว้แม่สวรรค์ ความไม่ยึดไว้แม่ความถูก  
ความดี ว่า เทียง ว่า จะต้องเป็นของเรา ว่า จะต้องไม่บกพร่อง ไม่แปรปรวน หรือไม่  
พรากจากกันเป็นที่สุด จนเห็นได้ชัดแท้ ๆ แม่หายใจเข้าอยู่ ดังนี้ ๆ ”

จากข้อ 13 ถึงข้อ 16 นี้ เป็นเรื่องของการรู้เห็นพื้นล่าง ชำระ “ธรรมใน  
ธรรม” ชัด ๆ เช่น เห็น “อนิจจัง” อยู่นอก และในตนภายในจิตของตน อัน  
เป็นการเห็นถึงส่วนในชัด ๆ แจ่ม ๆ ไม่ใช่ภาษาพูด ไม่ใช่ภาษาอ่าน ไม่ใช่

ภาษาเขียน ไม่ใช่ภาษาจำๆมา ไม่ใช่ภาษาฟังๆมา และไม่ใช่การคิดคำนึงคำนวณเอา  
 ใดๆทั้งนั้น ทว่ามันเป็นการเห็นแท้ เห็นจริงในเนื้อหาของจิตที่มันดำเนิน  
 ตนอยู่ มันสัมผัสความไม่เที่ยงแท้ทันด้วยตน มันสัมผัสในความไม่มีของจริงนั้น  
 ด้วยตน มันสัมผัสในความไม่บังคับยึดอยู่ได้อย่างถาวรนั้น ด้วยตน รู้แจ้งเห็นเอง  
 อย่างไม่ใช่ใครอื่นรู้ ไม่ใช่ใครใดสัมผัสอยู่ หรือสัมผัสแทน เห็นแจ้งเอง ในตัว  
 สภาวะชัดๆ เจนๆ อันลึกซึ้งละเอียดสุขุม ไม่มีรูป ไม่มีร่างนั้น มันเห็นมันแจ้งทั้ง  
 การหน่ายจริงๆ ทั้งความเมือแท้ๆ หรือความจางคลายออกไป (วิราคะ อันก็คือความ  
 ยึดไว้ไม่มีอยู่ ความเที่ยงแท้คงทนไม่มีนั่นเอง) เมื่อเกิดความจางคลาย หรือ ความ  
 ขัน ความจัด นั้น จัดออก จางออกแล้ว มันก็หมดได้ สิ่งที่เราทิ้ง เราจางคลาย  
 เราทำให้มันจัดลงจางออกหมดนั้นแหละ เรียกว่า ดับไม่เหลือ (นิโรธ) หมดสิ้น  
 แล้ว ไม่มีอยู่ หรือ สูญ หรือจะเรียกว่า สิ่งนั้นเป็น "สูญญตา" เป็นการว่าง  
 เปล่าจากสิ่งนั้นๆ กันแหละ "สูญญตา" แท้ๆ (แต่กระนั้นก็ตาม โดยความแท้จริง  
 มันยังหาหมดสิ้นเกลี้ยงไปเสียทีเดียวจริงๆ ไม่ มันจะยังมีตัวที่ยังยึด ยังครองอยู่บ้างเป็น  
 ระดับ เป็นชั้นของบุคคลแต่ละบุคคลไป) ผู้ที่รู้แจ้งบรรลธรรมเช่นนั้นน คือ ผู้เป็น  
 "อริยะ" อย่างแท้ เป็น "อริยะ" อย่างจริง และจะเป็นผู้ "ปฏิบัติ" คือ เป็นผู้  
 ทำให้มี ทำให้เกิดความตื่น ความหมดไปอย่างนี้ อยู่เป็นประจำ ทวนไปทวนมาแล้วๆ  
 อื่นๆ ดังนั้น จึงจะมีการสลัดทิ้ง หรือ มีการไม่ยึดไว้ แม้จะเป็นความยินดี  
 ประดีประม ความปรีดี ความสุขใดๆ ที่เรียกว่า สภาวะสวรรค์ จะไม่ยึดไว้ อย่างตายคา  
 ตายฝังแบบขังไว้ แม้ความถูก ความดี (ปฏิณิสต์ศคะ) มีการเปลื้องแล้วเปลื้องออก  
 มีการส้ารอกอย่างรู้้อย่างจริง อย่างถูก อย่างแท้ เช่นนั้นไปเสมอๆ จนกระทั่ง  
 อะไรหมด ก็แจ้ง อะไรหมดลงจริงๆ แท้ๆ ก็รู้ ไม่ได้เคลือบแคลง ไม่ได้มึนงงาย  
 ไม่ได้มึนงงาย เมื่อเป็นผู้รู้หมด เป็นผู้รู้จบ เป็นผู้แจ้งความจบ แจ้งความสิ้นรอบ  
 ในแต่ละรอบๆ ได้จริง และทำให้แก่ตนได้จริง ถึงขั้น "ดับการเกิดของจิตที่  
 ควรดับควรปล่อย" และ "เข้าใจทุกขที่เรียกว่าสังขาร" ได้จริงแล้ว กันแหละ  
 เรียกว่า พระอรหันต์



และแม้ที่สุด “สมมุติสังขาร” ที่เหลืออยู่จริงในพระอรหันต์ทั้งหลาย ก็ยังอนุ-  
โลม-ปฏิโลมปล่อยให้ขันธ ๕ ยังมีอยู่ มันก็คือ ยังยอมให้ขันธ ๕ ยึดครองตัวตน  
อยู่บ้าง เป็นต้น ยังมี “สังขาร” บางสิ่งบางอย่างที่เรียกว่า กายสังขาร กิต วิจิ-  
ตสังขาร กิต จิตสังขาร กิต ปปรุงอยู่อย่างมีปัญญา ชนิดที่ไม่เข้าข้างตนเองเลย  
ตามภาษาเรียกว่า “วิสังขาร” (หรือ “ปัญญาภิสังขาร”) ซึ่งกระทำเพื่อโลก เพื่อ  
ผู้อื่นอย่างแท้จริง ก็ยังจะมีอยู่

พระอรหันต์จึงไม่ใช่คนตาย และไม่ใช่ว่า “สูญ” จนไม่มีอะไรเหลือ (ในขณะที่  
ที่พระอรหันต์ยังไม่ตายเน่าเข้าโลง) แต่ก็จะมี “สูญ” เชื้อเกิดทุกอนุทุกปรมาณูจริงๆ  
เมื่อท่านตายเน่าลงจริงๆ เพราะท่านรู้แจ้งตัวตน (อตฺตา) อย่างแท้จริงจริงๆ อัน  
เป็นนามธรรมขันธ์ๆแน่ๆ ไม่หลง ไม่ผิดตัว ไม่ผิดรูป แน่วแน่ ไม่ว่าจะรูปลักษณ์  
สุขุมละเอียดถึงขั้น “อรูป” ลึกซึ้งขนาด “จิตสงม” หรือจิตที่อยู่ในสภาพนิพพานปาน  
ใด ท่านก็รู้ตัวจิตเหล่านั้นได้แท้ๆ และวางมันได้ไม่เกะมั้น ไม่ยึดมั่น ไม่สำคัญ  
มันหมายกลายเป็นคิดมัน ชนิดไม่ผิดฝา ไม่ผิดตัวจริงๆ

“ตัวรู้” (ญาณทัสสนะ) เช่นว่านี่ จึงเป็น “ธาตุแก่น” ที่จะต้องสร้างมันให้  
เกิดในตนให้ได้ จึงจะเรียกผู้นั้นว่า “อริยะ” และ เมื่อรู้ละเอียดสุดได้จริง  
ทั้งกระทำ “จิต” ของเรา ให้เกิด ให้ดับ ได้โดยความสามารถของเราเองจริง ที่เรียกว่า  
มี “มโนมยิทธิ” แท้ๆ (มีความสามารถยิ่งในทางกระทำทางใจ โดยเฉพาะ ทำให้ กิเลส  
-คันทหา-อุปาทาน ดับสิ้น หลุดพ้นไปหมดจากใจ จะมีใช้กระทำฤทธิ์เดช เจริญงานวิชา  
เลอะเทอะ เป็นอันขาด) อันเป็นไปเพื่อนิพพาน ผู้นั้นก็เป็น “อรหันต์” จริงๆ

ผู้ประพฤติธรรมกายได้ชื่อว่า เป็น “พุทธศาสนิกชน” หรือ ศิษย์ของ  
พระพุทธเจ้า จึงจะต้องเป็นผู้รู้ ผู้แจ้ง ผู้เข้าใจ ไม่ใช่ผู้มึนๆคลำๆ อะไรเป็น  
อะไรก็รู้งัด รู้อะไรเล็กน้อย สักละเอียดต่างๆ ได้ รู้จุดมา จุดไปเสมอๆ ดั่งนี้เอง

นี่คือ ทางสายเอกสายเดียว ที่เราจะมาศึกษากัน เพื่อเป็นมรรควิถี เป็น  
แนวที่จะนำไปปฏิบัติ หรือ ประพฤติให้ล่องพ้นสู่จุดสูงสุดให้ได้

ที่เราจะต้องมานั่งศึกษาธรรมะกันมากเรื่องมากราวกันอยู่นี้ ก็เพราะเหตุว่า “ภาษา” มันมากมายก่ายกองขึ้นมาเรื่อยๆ ทั้ง “ของสมมุติ” มันก็ก่อให้เกิดทัฬหชวณให้คนยึดติดมากขึ้น เพิ่มขึ้น ๆ ๆ ๆ จนคนแกง “ของสมมุติ” ทั้งหลายเข้าไปทะลุความว่างเปล่า (สุญญตาธรรม) นั้น ไม่ได้ง่าย ๆ กิเลสในโลก ที่มันหุ้มตัวเองตนเอง ก็มากทับทวีขึ้นด้วย แม้กิเลสที่คนไปสร้าง “ของสมมุติ” ขึ้นทัฬห “ธรรมะ” ทั้งในส่วนพระพุทธรูป ในส่วนพระธรรม ทั้งในส่วนพระสงฆ์ ก็มากขึ้น ๆ อีก จึงทำให้พวกเราผู้ใฝ่หา “ที่สุดแห่งธรรม” ยากลำบากยิ่ง

“ภาษา” นั้น เป็น “รูป” ที่เกิดขึ้นมาเนื่องมาจาก “จิตสังขาร” หรือ “มโนสังขาร” (อันมาจาก “จิตตามยปัญญา” โดยมาก) บันดาลให้เกิดขึ้นมาในโลกแห่งพุทธรูป เราเรียกว่า “วาทะ” หรือ “พยัญชนะ” หรือ “สมมุติบัญญัติ” หรือ “นิรুক্তิ” ฯลฯ

“ของสมมุติ” นั้น เป็น “รูป” ที่เกิดขึ้นมาเนื่องมาจาก “จิตสังขาร” หรือ “มโนสังขาร” (อันมาจาก “จิตตามยปัญญา” โดยมากอีกนั่นแหละ) บันดาลให้เกิดขึ้นมาในโลกแห่งพุทธรูป เราเรียกว่า “สัณฑ” หรือ จารัต พธนหน่ง เกิดออกมาเป็น “วัตถุรูป” อันแท้จริง หน่ออีกหน่ง

สิ่งเหล่านี้เมื่ออยู่ใน “ฐานะ” ทมผลยดถือได้บ้าง ก็พากันไปยึดถือ เอาเป็นทัพง เพื่อช่วยตนให้พ้นทุกข์ หรือ มีสุขไปชั่วระยะๆ มันก็ค้อยุ่หรือ แต่เมื่อมีภัย 2 ประการคือ :-

(1) **นักก่อ นักสร้าง** (ทั้งภาษา ทั้งของสมมุติ) ไม่รู้จักเพลา ไม่รู้จักหยุดก่อ ทั้ง “ภาษา” และ “ของสมมุติ” จึงทวีทัฬหทัฬห **อิตถสาระ** ไปจนกระทั่ง “สุญญตาธรรม” (อันเป็นสิ่งแท้สิ่งจริงที่เราจะต้องแจ้ง ต้องรู้เป็นที่ยัง เป็นที่สุด) เสียหมด คนจึงเห็นแม่ “อนัตตา” อันเป็นธรรมะชนหยาบ ก็ไม่ได้ (ซึ่งเป็นธรรมะ ชนรูปนอก หรือ กายนอกกาย) ยิ่งเป็น “สุญญตา” อันเป็นธรรมะชนละเอียด

ที่มันซ่อนลึกอยู่กลางใจ “อนัตตา” นั้น อีกทีหนึ่ง (เป็นรูปใน เป็นกายในกายอีกที) ยิ่งไม่มีทางรู้ได้ใหญ่

(2) กิเลส (ทั้งของนักบวชที่ยังไม่บรรลุนิพพาน ทั้งของคนธรรมดา) มันดำเนินบทบาทของมันไปโดยจริง ตามหลักธรรมตา ตามกฎเกณฑ์ของสังขารธรรม

ทุกสิ่งมันจึงกลายเป็น หรือก่อเกิดมาให้เราพบเห็นอยู่ดังทุกวันนี้ ซึ่งล้วนเป็นความยากลำบากเหลือ ที่จะสามารถศึกษาสังขารธรรม บรรลุสังขารธรรม

พระพุทธองค์มีได้ทรงทำท้าวว่า ศาสนาของพระองค์จะไม่วันเสื่อม หรือ เทียงแท้ โดยแท้แล้วพระองค์ตรัสเป็นนัยะให้เราารู้ได้ มากแห่งมากที่สุดว่า ศาสนาพุทธจะต้องเสื่อม ในอนาคตกาล และก็มีสาวกอาจารย์บางองค์เคยทำนายไว้ ด้วยซ้ำไปว่า ๕,๐๐๐ ปี ก็มากที่สุดแล้ว ที่เนื้อหาของ “พุทธศาสนา” จะมีได้ จากนั้นแล้วต้องเรียกว่า “ไม่มี”

แต่แท้จริงมันก็มี ทว่าไม่ได้มีอยู่ในกลุ่มชนที่เรียกตนเองว่า “พุทธศาสนิกชน” มันไปเกิดในชนผู้เป็นอริยะแท้ๆ ผู้ถูก “พุทธศาสนิกชน” จะเห็นไปว่า เป็นมิจฉาทิฎฐิ แล้ว ด้วยซ้ำ นั่นเอง

และแม้ขณะนี้ ๒๕๑๕ ปีล่วงมาแล้ว (หนังสือเริ่มเขียนตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๕) ก็จงแนใจเถิดว่าเนื้อหาของคำว่า “พุทธศาสนา” นั้น มันหาได้ยากยิ่งจริงๆ แล้ว มันกร่อนลงไปมากกว่าครึ่งหนึ่งแล้ว แต่ยังมีให้เราหาเอาได้ หรือแม้ที่สุด เวลาจะล่วงไปถึง พ.ศ. ๕๐๐๕ ปี, ๕๑๐๐ ปี.....ก็ยังมี “พุทธศาสนา” อยู่แน่นอน ทว่าจะไปอยู่ในบุคคลที่ภาษาเรียก จะไม่เรียกว่า “พุทธศาสนิกชน” บุคคลผู้มี “พุทธะ” ในตน นั้น เขาจะเข้าไปปนกับพวกที่เรียกตนเองว่า “พุทธศาสนิกชน” ไม่ได้เลยเป็นอันขาด เพราะทั้ง “ทิฎฐิ” ทั้ง “วาทะ” ทั้ง “ศีลพด” มันเป็นคนละเรื่อง มันตัดรอบ (ตัดโคตรภู) กันสะบนเลย เหมือนน้ำกับน้ำมัน ซึ่งจะร่วมจะรวมกันไม่ได้เลย เช่นในปัจจุบันนี้ ก็พอมลพิษขณะนี้อยู่บ้างแล้ว แต่ยังไม่แรงจัดจนเห็นชัดเท่านั้น จะเห็นได้ก็เฉพาะผู้มปัญญาญาณที่เข้าใจในความไม่เที่ยง (มี “อนิจจสัญญา”) และไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ตนหลง (มี “อนัตตาธรรม”)

ดังนั้น ถ้าใครเชื่อว่า พระพุทธองค์ของเราตรัสไว้เป็นสัจธรรมแท้ว่า  
“มีผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบอยู่ตราบไค โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์”

เราก็จงหันหน้าเข้ามาปฏิบัติ ปฏิบัติชอบกันเถิด ภาษา (วาตะ) มันจะแปร  
ไปข้างมัน จารีตพีธี (ศัลพต) มันจะทับถมเข้ามาข้างมัน เรามาทำความเข้าใจ  
ความเข้าใจ (ทัญญู) ของเราให้ตรง ให้ดีให้ได้ก่อนอื่นนั้น เป็นสำคัญ เพราะถ้า  
“ทัญญู” ไม่เป็น “สัมมา” ตั้งแต่แรกเสียแล้ว องค์ทั้ง ๔ ของมรรค  
หรือ ของทางเดินไปสู่จุดหมายปลายทางของเรา มันก็จะหันทิศไปผิดที่  
แน่ๆ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ทรงสอนเป็นประโยคสำคัญ ที่รวมคำสอนลงไป  
แล้วว่า

“สัพเพ ธัมมา นาลัง อภินิเวสายะ” ซึ่งหมายความว่า “สิ่งอันใด  
ทั้งหลายทั้งปวง ไม่ควรยึดเอาไว้ให้ติดแน่นติดแน่น”

นั่นคือท่านตรัสว่า “สัพเพ ธัมมา อนัตตา” ก็มีความหมายนัยเดียว  
กัน คือ :-

สิ่งอันใดทั้งหลายทั้งปวงมันไม่ใช่อัตตา มันไม่ใช่ของแท้ มันไม่ใช่ของมีตัว  
มีตนที่ไม่สูญสลาย หรือ จะเป็นสิ่งอันนั้นอย่างนั้นคงเดิมอยู่โดยไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง  
นั้นหาได้ไม่ จะไปยึดไปยึดเอาแน่นเอาแน่นนั้นไม่ควรหροก แท้จริงแล้วมันมีแต่  
อาการที่เคลื่อนไปๆ ถ้าไปมีปัจจัยทำให้ต้องเกาะต้องยึดที่ไหนจนเห็นเป็นว่าจะอยู่นิ่งได้  
อยู่เที่ยงคงที่ได้ ณ ที่ไหน นั่นก็เพียง “ดูเหมือน” เท่านั้น แท้จริง ยึดมันลงหลัก  
ปักแน่นในสิ่งใดไม่ได้เลย

เพราะทุกสิ่งทุกอย่างไหลไปๆ ไม่รู้หยุด ไหลขึ้น หรือไหลลง ก่อขึ้น หรือ  
ทะลายลง เท่านั้น ถ้ามันก่อขึ้นถึงจุดเต็มที(ถวนรอบ)ในสิ่งใดแล้ว สิ่งนั้นก็เห็น  
มาเป็นทะลายลงอยู่ตนเอง

แล้วจะมาบรรจบพบกัน ณ จุดๆ หนึ่ง ไม่ว่าจะสิ่งใหญ่  
หรือสิ่งเล็กที่สุดใดๆ จุดๆ นั้น คือ จุดหมดความเป็น

## อย่างนั้น สัจจะสิ้นสภาพ ไม่มีอะไร นั่นแหละเราเรียกว่า “สัจจะตถารม”

เพราะฉะนั้น ถ้าใครไปหลงไหลยึดถือ บั๊กมัน เอาจิตใจที่หลงผิดเข้าไป  
ถือว่า มันเป็นเรื่องของเรา มันจะต้องอยู่กับเรา หรือ มันเป็นเรื่องที่เราจะยึดบั๊กทำให้เที่ยง  
ได้ ไม่ให้สลายไปไม่ว่าสิ่งใด ๆ ผู้นั้นก็จะต้อง “ทุกข์ทั้บถมตณ ตายแล้วตายเล่า”  
ก็ทุกอย่างมันเวียนไป วนมา เป็นสมบัติของโลกอยู่อย่างนั้น จะไปยึดไปมัด  
ไปผูกอะไร เอาไว้นักหนา แม้แต่ตัวเราเอง มันยังยึดตัว ยึดตน ให้อยู่ให้เที่ยง ให้ไม่  
สัจจะสลายไป ยังไม่ได้ ใครกันจะเก่งเลิศในโลก มายึดมาก่อ มาทำอะไรให้เที่ยง  
แท้ได้ แม้แต่ “พระเจ้า” เอง ยังไม่เที่ยงเลย

จง “วางจิตของตนเสีย” จง “วางใจที่ไปหลงยึดมันถือมันกับ  
อะไร ๆ ทุกสิ่งลงเสีย” แล้วเราจะเป็นคนสุขที่สุดในโลก (“สุข” คำนี้  
เรียกตามภาษาโลก ที่แท้ สัจจะตถา หรือนิพพาน มันยิ่งกว่าสุข)

แล้วเราจะมาทำอะไรที่เรียกว่า “ดีที่สุด” ให้แก่โลกกันดีกว่า เท่า  
ที่กำลังความสามารถของเรามี (ถ้าใครยังไม่มี ก็อย่าเพิ่งก่อน ให้รู้ “ทุกข์” แท้ ๆ  
กันเสียก่อน)

เมื่อใดเรา “วาง” ได้หมดสิ้น แม้ความเป็นของสมมุติที่เรียกว่า “ของของ  
เรา” แม้คำว่า “เรา” อันใดกินแกลไปจนถึงความผูกพันอยู่ในสิ่งใด ๆ และ  
แม้ที่สุดถึงตัวตนของตน อันที่จับเนื้อตะต้องรูปกว่า “มีกาย” นึกคิดคู้คู้ว่า ตน  
“มีจิตมีใจ”

ก็ขอให้ “วาง” ให้หมด ให้รู้ให้ได้ว่า มันเป็นเรื่องสมบัติโลก ให้วาง  
ทั้งกาย ให้วางทั้งจิต ตายเดี๋ยวนี้ก็ได้ ตายลงอึกกวัน กับในข้างหน้า ก็โอ้เท่ากัน  
นั่นเอง มันเป็นเรื่องสภาวะธรรม มันเหมือนดิน เหมือนหญ้า เหมือนลม เหมือน  
แสง (และที่จริง มันก็ไฮ้ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศธาตุ)

แต่เราที่จะ “ยึด” (คำนี้เป็นวาทะ เป็นภาษา เป็นสมมุติ เป็นบัญญัติ)

สำหรับผู้ที่ “วาง” ได้สิ้น แล้วก็จะ “ยึด” อย่างสมมุติ อย่างแคบเป็น—  
 แค่ว่าไม่เอาอย่างโหดอย่างร้าย ได้จริงๆ ส่วนหรือสิ่งที่ผู้ “วาง” ได้แท้ จะยึด  
 ไว้ นั้นจะไม่มี “วัตถุ” เป็นที่ตั้งเลย จะเพียงอาศัย “วัตถุ” บาง เพื่อประโยชน์อัน  
 จำเป็นที่สุด เท่านั้น (“วัตถุ” เราเรียกว่า “รูป”) จะเพ่งเล็งอย่างแท้จริงไปหา  
 “จิต” และที่สุดจะให้ทำลาย “จิต” ลงไปๆ ให้หมด หรือ “วางสิ่งเกาะเกี่ยวจิต”  
 ให้หมดด้วย (“จิต” เรียกว่า “นาม”)

“จิต” ของคน ที่ยังไม่รู้ (จิตมีอวิชชา) จะเกาะ จะยึดเป็น “บัญญัติ”  
 (สิ่งที่เกิดขึ้นแก่ตนแล้ว) ถ้าจิตโง่หนักซำซนไปอีก ก็จะสร้าง “บัญญัติ” ให้  
 อุดตันโตขึ้นๆ เรื่อย เป็น “อาณา” เป็นขอบเขต เป็นตัวตน แล้วก็ไม่หลงมี “ปาณา”  
 หรือ “ปาณา” หลงมีชีวิต หลงยึด “ชีวิต” อยู่ใน “อาณา” อยู่ในภพนั้น ไม่รู้  
 จบ

“บัญญัติ” นั้น เป็น “รูป” (ลักษณะ “ตัวตน”) และ “อาณาปาณะ”  
 นั้น เป็น “นาม” (ลักษณะ “ชีวิตวิญญาณ”) ผู้เข้าใจรูปและนามได้ถูกแท้ ก็  
 จะไม่งมงาย ไม่สงสัย และแห่งสภาวะธรรมออกทันที แต่ถ้ายังรู้รูป รู้นาม ไม่ได้  
 ก็จะปล่อยให้ “บัญญัติ” กับ “อาณาปาณะ” หรือรูปกับนามนั่นเอง มัน “สังขาร-  
 ธรรม” กัน มันสัมพันธ์กัน มันสืบพันธุ์กัน หรือสังวาสกันออกมาเป็น ตัวยิงการ, ตัว  
 บังคับ (อาณา) โตขึ้น และหลงว่ามีชีวิต (ปาณา) อยู่ยิ่งขึ้นๆ ไปตลอด เรา  
 จึงพยายามให้ทั้ง “บัญญัติ” ให้ทั้ง “อาณาปาณะ” นั้น มี “สติ” ครอบคลุมคุ้ม  
 กันเกิด อย่าให้เป็นแต่เพียง “บัญญัติ” ที่ไร้ “สติ” หรือ “อาณาปาณะ” ที่ไม่มี  
 ความระลึกได้ ไม่รู้ตัวตัวตนอยู่เสมอ อย่างนั้นเลย จึงทำตนให้เป็นผู้มี “สติบัญญัติ”  
 และมี “อาณาปาณสติ” พร้อมมูลให้ได้เกิด

จะขอเริ่มด้วย เรื่อง “รูป” กับ “นาม” ประกอบกันไปเลยทีเดียว เราจะ  
 ได้เดินทางสายเดียวจริงๆ จะเรียกว่า เรียนรู้ “นามรูปปริจเฉทญาณ” ไปในตัว  
 ที่ถูกต้องที่สุด

เข้าใจไว้ แต่เมองแรกเสียก่อน ว่า

“รูป” คือ สิ่งที่เรียกว่า “อัตตา” (คือยึดไว้ไม่ยอมวาง จะไม่ยอมให้สลาย ไม่เชื่อว่ามันเปลี่ยนแปลงได้ สำหรับผู้ยังไม่แจ้งใน “อนัตตาธรรม”)

“นาม” คือ สิ่งที่เรียกว่า “อนัตตา” (คือสัมผัสแล้ว แล้วก็วางไปตามสภาพนั้นๆ)

หรือภาษาธรรมดาๆ ก็อธิบายง่ายๆว่า “รูป” คือ สิ่งที่เราสมมติว่า เทียง สมมติว่าเป็นตัวตน เป็นสิ่งที่เราเข้าไป “ยึด” และเป็น “สิ่งที่ถูกรู้” เป็นสังขารเป็นอนันน มีฤทธิ์ มีแรง มีความเก่งอย่างใด เท้าใด ก็เท่านั้น

“นาม” คือ สิ่งที่เราสมมติว่า เทียงน้อยกว่า เป็นตัวเป็นตนไม่ชัดเท่า “รูป” และเป็น “ตัวที่เข้าไปรู้” เป็นตัวที่เข้าไปยึดอะไรต่ออะไรได้เร็วสุด (ยิ่งเป็นจิต ยิ่งยึดอย่างเก่งที่สุด) และมีฤทธิ์ มีแรง มีความเก่งได้ตามระดับของมันๆ เช่นกัน

ดังนั้นภาษาที่เรียกกล่าวว่า “สติปัญญา” จึงเป็น “นาม” เป็น “ตัวที่เข้าไปรู้” เป็นตัวที่เราจะฝึกหัดให้ “รู้อะไร” ง่ายๆ ให้เก่งที่สุด อย่ายึด อย่าเกาะ อย่าหลงติดผูกพัน จมอยู่กับสิ่งเก่าๆ นั้น เมื่อเรา “รู้อะไร” แล้วก็เป็นตัวเคลื่อนไปๆ “เกิด” เรื่อยไปๆ เป็น “ปัญญา” (กลับกันกับเมื่อเรียกว่า “ปัญญา” เฉยๆ แล้ว)

“อาณาปาณสติ” จึงเป็น “รูป” เป็นสิ่งที่ถูก “รู้” (ที่กลับกันกับเมื่อเรียกว่า “อาณาปาณะ” เฉยๆ) เมื่อเราสมมติว่า “กาย” ถ้าเป็น กายนอกกาย ที่ใหญ่ที่สุดก็เรียกว่า “โลก” เรียกว่า “วัตถุ” ถ้าเป็น “ภายในกาย” ที่เล็กสุด ก็เรียกว่า “จิต” เรียกว่า “เจตสิก” เป็น “โลกยวัตถุ” หรือ “โลกแห่งความยึดเกาะ” และล้วนเป็น “ตัวตน” ทั้งนั้น เป็นเหตุที่จะก่อให้เกิดการ “รู้” ขึ้นมาได้ เป็น “เจโต”

และจุดที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ “รู้” เสียก่อนสิ่งใด ก็คือ “โลกแค่งาย ยาวๆ หนาๆ กว้างๆ” นั่นเอง เป็นโลกที่จำเป็น

“รู้” กาย” อันเรียกว่า โลก ขนาดนั้น ให้แจ้งชัด ให้ได้ อย่าไปห่วงโลก

นอกคน ทั้งโลกนอกคนให้เกลี้ยงไปเรื่อย ๆ “อาณา” หรือขอบเขตตัวบงการ-ตัวบังคับ ของ “จิต” จะโตใหญ่ขึ้นๆ แต่เป็น “ธาตุรู้” ที่ตัวโตขึ้นไปเอง (คือบัญญัติธรรมจะโต ใหญ่ไพศาลขึ้น) นั่นคือ แดนที่มุ่งหมายเรียนรู้ หรือ “โลก” ที่พระพุทธองค์ ได้ยื่นย้อมมาไว้เป็นแดนศึกษา

นาม-รูป เป็นสิ่งที่เรากำลังจะเรียนกัน (และคำว่า “นาม-รูป” อันหมายถึง เอา “สังขาร” นี้ จะเรียกติดกันเสมอ เพราะมันเป็นสิ่งเนื่องกันที่แยกออกจากกันแท้ ได้ยากที่สุด) ในระดับ “สัตว์” คือตรอบ “สัตต” หมายถึงเจ็ดช่วง สูงขึ้นมา จารอบของสิ่งที่เรียกว่า “พืช” หรือ พืช เราเรียกว่า “นาม-รูปแห่งสัตว์โลก” ต่ำกว่านั้นเป็น “นาม-รูป” เหมือนกัน แต่เราไม่เรียก “นามกาย” ของมัน ว่า จิต ว่า วิญญาณแล้ว เราจัดรอบไว้เป็นพวก “อนุปาทินนกะสังขาร” คือ สังขารที่ไม่เรียกว่า จิตมีวิญญาณครอง แต่เราก็อาจจะแบ่งแยก “นาม” แบ่งแยกเรียกว่า “รูป” ได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในโลกในมหาสากลจักรวาลนี้ มันก็โอบม้วน “นาม” กับ “รูป” เท่านั้นเอง

การกำหนดรูปกายและนามกายนั้น เราจะต้องเข้าใจ “กิริยา” อารมณ์ หรือ การไหว ความกระเพื่อมนั้นๆ (อาการ) นั้นหนึ่ง จะต้องรู้อิง “ความแตกต่าง” ความยังไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวแท้ หรือ เพศ (สิ่ง) นั้นอีกหนึ่ง จะต้องรู้อิง “เครื่องหมาย” เหตุเค้ามูล หรือ สิ่งแสดงตัวตน (นิमित) นั้นอีกหนึ่ง และจะต้องเข้าใจรอบมเหตุมีผลทั้งสรุปเรียบเรียงได้, การจัดรวมไว้เป็นข้อๆ หรือ เข้าใจเหลี่ยมแง่ที่จะยกขึ้นมาแสดงได้เพียงพอ (อุทเทศ) นั้นอีกหนึ่ง จึงจะกระทำได้ชัดเจน เป็นหลักการแยก “รูป” แยก “นาม” ที่พระพุทธองค์ตรัสสอนพระอานนท์เถระ ไว้ใน “มหาปรินิพพานสูตร” ที่มณีกาย มหาวรรค สุตตันตปิฎก ข้อ ๖๐

เอาละเรากำลังจะต้องใช้ “สติ” กันเป็นเบื้องต้น เพื่อจะได้ฟังแ่งได้ทะลุรู้ นาม-รูปที่เราจะนำมาใช้ “ยึด” เป็นพ่วงแพ แล้วก็จะ “วาง” หรือ ทิ้งพ่วงแพ นั้นๆ ถ้ายพ่วงแพล่าช้าไปเรื่อยๆ เป็นลำดับๆ



เรามาเริ่มหัดใช้ “สติ” ในเบื้องต้นโดยการ รู้ จาก “สุตมยปัญญา” คือ จากฟังจากอ่าน กันก่อน (ปริยัติ) แล้วคิดใคร่ครวญไตร่ตรองตามให้ดี ก็จะเป็น “จินตามยปัญญา” เมื่อเข้าใจได้แน่นอนแล้วในวันนี้ ก็ให้ไปลงมือ “ปฏิบัติตน” หรือประพฤติ หรืออบรมตนให้ได้ ตามที่เราเข้าใจแล้ว เห็นแจ้งแล้ว นั้นๆ จริงๆ คุณผู้ปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติจริง ก็จะได้รับ การกระทบสัมผัสผลเองจริง คุณจะแจ้งผลหลังจากได้ประพฤติปฏิบัติ โดยมี “สติ” ปัญญาทำไปพร้อมๆกันนั้นจริงๆ “ปัญญา” ที่มันได้แจ้งผล ที่มันได้รู้อรรถ ที่มันได้เข้าใจเพิ่มขึ้น ที่มันหลุดได้ เลิกได้อันเกิดกับตัวกับตนจริงๆ นั่นแหละ เราเรียกว่า “ภาวนามยปัญญา” เป็น ปฏิเวธธรรม เป็นอธิปัญญาที่เกิดรู้แจ้งตามหลัง “ปฏิบัติ” ไม่ใช่ปัญญาเกิดจากฟัง หรือ จากคิด แค่อ่านภาษา แค่อ่านเรื่อง “บัญญัติ” (แต่สำหรับผู้มีจิตปลดปล่อย ไม่ติดแล้วในสิ่งใดได้แล้วจริง ทว่ายังไม่รู้ตัว ยังไม่เข้าใจเหตุผลกลอุกเทศ พอมาย้ายนอกเทศภาษาเข้าก็จะแทงทะลุได้ เรียกว่า อธิปัญญา เช่นกัน)

— บทที่ ๓ —

เรื่องที่ 1 เรามาพูดกันถึง “สฺรณะ” กันเสียก่อน

คนเรามี “สฺรณะ” กันทุกคน แต่มีไปคนละอย่าง 2 อย่าง 3 อย่าง ฯลฯ แต่รวมแล้วจริงๆ มันก็แยกได้เป็น 2 สฺรณะ ใหญ่ๆ

สฺรณะ คืออะไร ?

สฺรณะ ก็คือ เครื่องยึดถือ หรือ สิ่งที่เราพึ่งพาอาศัย เป็นเครื่องเหนี่ยวนำตัวเราให้ไปสู่สุข สุขุมความเกษมสำราญ

สฺรณะ นั้น โดยรากศัพท์ รากภาษา มาจากคำว่า ส+รณ (จะมาจาก สร+ณ นั่นก็ได้)

ส หมายความว่า มี หรือ เป็นไปพร้อมกับ.....

รณ หมายความว่า สงคราม ก็ได้ ข้าศึก ก็ได้ การต่อสู้ ก็ได้ หรือ บาบ ก็ได้

ดังนั้นโดยแท้จริง “สฺรณะ” มันคือ มีการต่อสู้ หรือ มีสงคราม หรือ มีข้าศึก หรือ เป็นไปพร้อมกับบาบ อยู่ทั้งสิ้น

แต่เราจะต้องทำให้ บาบ หรือ สงคราม นั้นๆ น้อยลงๆ หรือ ต้องทำ “สฺรณะ” นั้น ให้เล็กลงๆ ให้ได้ สุดท้ายเป็น “สูญ” หรือ ตายไปเลย จึงจะดีแท้ จนไม่ไหม้สงคราม ไม่มีบาบ ไม่มีการต่อสู้ เรียกว่า “อ+รณ” อันเท่ากับ “อรณะ” ตัว “อ” นั้น มันแปลว่า “ไม่” ไม่มี ไม่เกิด ฯลฯ “อรณะ” จึงคือ ไม่มีสงคราม ไม่มีบาบ ไม่มีการต่อสู้

สฺรณะ ๒ พวกใหญ่ๆ แบ่งออกเป็น ฝ่ายขวา - ฝ่ายซ้าย, ฝ่ายดำ - ฝ่ายขาว, ฝ่ายสูง - ฝ่ายต่ำ อะไรก็ได้

ฝ่ายหนึ่งนั้น มี :-

“**ภณะ**” อันหมายถึง กิจ, การกระทำ, ความประพฤตินั้นเป็นไปอยู่แต่ด้านนอก เป็นไปได้เฉพาะ “**รูป**” (วัตถุ) ไม่หยั่งถึง “**นาม**” (จิตใจ อันเป็นญาณ) เลย เป็นไปกับโลกอันเป็นเปลือก อันมีแต่โลกียะ กับ อามิส

คู่กับ “**มรณะ**” อันหมายถึง ตาย, หมตพฤติการณ (หมตพฤติภณะ), พักการต่อสู้, ดับไม่จริง

ฝ่ายหนึ่ง เรียกว่า ฝ่ายโลกียะ ฝ่ายนี้จะหมุนไปกับการกระทำ หรือ กิจ อันมีจุดหมายเหนี่ยวนำไปหา ความมี ความใหญ่ ความโต ความไม่ย่อจวบ และความไม่รู้จักจบ

แม้ “**ตาย**” ที่เรียกว่า “**มรณะ**” แล้ว ก็ยังไม่ตายจริง ตายแล้วก็ยังไม่จบกิจสันภาระ

มันตายเพียง ไม่มี “**อาณุปาณสติ**” นั้นเอง หรือ หมตลมหายใจ ไร้เครื่องแสดงชีวิตอย่างหยาบๆ ตายเนาเข้าโลง อย่างนั้น

คนที่มี “**สธณะ**” อย่างนี้ แม้จะยังไม่ตาย ก็เรียกว่า ตาย จาก “**สติบัญญัติฐาน**” ก่อนแล้วด้วย คือ แม้จะมีกิจ มีการกระทำ มีความประพฤตินั้นไม่มี “**สติบัญญัติฐาน**” เป็นคนไร้บัญญัติทางโลกุตตระ คือ เป็นคนตาย เพราะไม่มี (วิ) ญาณ (หมายความว่า ไม่มีบัญญัติอย่างฉลาดยิ่ง) แต่เมื่อตาย (มรณะ) สักลับดินพราดๆ และต้องเกิดอยู่ ยังไม่จบสันภาระจริงเลย วิญญาณยังตื่นอยู่อย่างแรง (วิญญาณ คำนี้มาจากคำว่า วิ + ญาณ)

ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งนั้น มี :-

“**จรณะ**” อันหมายถึง กิจ, การกระทำ, ความประพฤตินั้นเป็นไปถึงส่วนใน เป็นไปได้ถึงชั้น “**นาม**” (จิตใจอันเป็นญาณหรือวิญญาณ) เป็นไปกับโลกชั้นเนอหาแก่นแท้ อันมีครบกาย เวทนา จิต ธรรม ที่เดียว

คู่กับ “**อรณะ**” อันหมายถึง ตาย (วิเศษ), หมตบาป, ไม่มีการต่อสู้, ดับจริง, ดับแท้

ฝ่ายนี้ เรียกว่า ฝ่ายโลกุตตระ ฝ่ายนี้จะหมั่นไปกับการกระทำ หรือ ก็จ้อง  
มัจจุหมายเหี่ยวนำไปหาความดีแท้ คือ ความไม่มี ความไม่ใหญ่ ความไม่โต  
ความรู้จบ

แม้ "ตาย" ที่เรียกว่า "อรรณะ" นั้น ก็ตายอย่างจริง ตายอย่างจบกิจสันภาระ  
เป็นการตายทั้งๆ ที่มี "อาณาปณสตี" คือ ตายตั้งแต่ยังมีเครื่องแสดงชีวิต  
อย่างหยาบๆ ตายตั้งแต่ยังมีลมหายใจอยู่ หรือตายตั้งแต่ยังไม่ตาย นั่นเอง  
คนที่ "สรวณะ" อย่างจริงๆ และเข้าใจแท้ เรียกว่า มี "สติ-  
บัญญัติ" และ มี "อาณาปณสตี" พร้อม เป็น "มหาสติ-  
บัญญัติ"

เมื่อเป็นผู้ถึง "อรรณะ" ก็ช่วยโลกได้อย่างเยี่ยม แม้มกิจ มการกระทำ มี  
ความประพฤติ ก็เป็นดวงบัญญัติ เป็นดวงประทับให้แก่โลก หรือคือ เป็นครู เป็น  
ตัวอย่างอันดีงามให้แก่โลก ทำให้โลกสว่าง ทำให้คนเห็นได้ ทำให้โลกรู้ตัวเอง เป็น  
แบบที่คนควรอย่างยิ่งที่จะเอาอย่างตาม ตัวผู้ถึงซึ่ง "อรรณะ" นั้น ท่านตายแล้ว  
ท่านหมดกิจแล้ว ท่านเองเหมือนไม่ได้ทำอะไร แต่สิ่งที่ท่านทำล้วนเป็นกิจเพื่อผู้อื่น ทั้ง  
โดยตรงและโดยอ้อม เพื่อเกื้อกูลคนอื่นเป็นจุดใหญ่ใจความทั้งสิ้น สำหรับตนเอง  
จริงๆ นั้น ไม่สะสม ไม่มีสมบัติ มีแต่วิบัติ มีแต่ติดสมมุติ มีแต่วิมุติ ไม่  
หลงสมัยหรือไม่หลงตามที่คนหลง (สมยะ) มีแต่รู้ชัดในความเปลี่ยนแปลงของโลก  
ซึ่งเนือหาสาระหรือแก่นมันก็เหมือนเดิม (วิยะ) ไม่สร้างสนามรบ (สมร) มีแต่  
เลิกรบ งดต่อสู้เด็ดขาด (วีร) สันกิจที่ไร้ค่าลำบากใจ หมดการกระทำที่เห็นอียากใจ  
(กิลมละ) กันอีก และสันทุกข์ลงอย่างแท้จริง ก็เลสไม่มี ไม่มีตายอีก (สมณะ)

ดังนั้น ถ้า "สรวณะ" ของใคร ยังหมายถึง "เงิน" คนนั้น ก็จะชมชานหา  
เงิน (เพราะยึดถือ สมบัติ, สมมุติ, สมัย, สมร, กิลมละ) และก็มีเงินนั้นแหละเป็นที่  
ยึดถือเป็น "พระเจ้า" เป็นที่มุ่งหมาย เป็นที่พึ่งอันเกษม เขาจึงจะมีกิจเพื่อให้ได้มาซึ่ง  
เงิน เป็นจุดใหญ่ใจความ เห็นดีเห็นชอบเมื่อยลอำนาจไหน? ต่อสู้รบราอย่างไร?  
ก็ยอม เพื่อให้ได้มาซึ่ง เงิน ถ้า "สรวณะ" ของใครยังหมายถึง "กาม" คน  
นั้น ก็มกามนนั้นแหละ เป็นที่ยึดถือ เป็น "พระเจ้า" เป็นที่พึ่งอันเกษม คนนั้น ก็จะ

ชมชานหา “ กาม ” เขาจะมีกิจการงานกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่ง กาม เป็น จุดใหญ่ใจ  
 ความ เห็นดีเห็นชอบเมื่อยลำขนาดไหน ? ต่อสู้รบรา อย่างไร ? ลงทุนเท่าไร ?  
 ก็ยอม เพื่อให้ได้มาซึ่ง กาม และแม้ “ สรรณะ ” ของผู้ใด ยังหมายถึง “ ลาก-  
 ยศ-สรรเสริญ-สุข ” อยู่ คนนั้น ก็มี ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข เป็นทยดลือ เป็น  
 “ พระเจ้า ” เป็นทองอันเกษม คนนั้น ก็จะชมชานหา ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข  
 เขาก็จะตั้งหน้าตั้งตาก่อกิจ สร้างความประพฤติกให้ได้มาซึ่ง ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข  
 นั้นแล เป็นจุดใหญ่ใจความ เป็นที่หมาย เป็นจุดมุ่ง เห็นดีเห็นชอบเมื่อยลำ  
 ขนาดไหน ? ต่อสู้รบราอย่างไร ? ลงทุนเท่าไร ? ลงแรงแค่ไหน ? ก็ยอม เพื่อให้  
 ได้มาซึ่ง ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข

มันเป็นฝ่ายหนึ่งทางหนึ่งของคนผู้เห็นเช่นจริง ๆ อันล้วนเป็น “ อดตกิลมละ ”  
 คือล้วน “ หลง ” เห็นดีเห็นชอบลำปากอยู่ เพื่อบำเรอตนอยู่ ด้วยสิ่งที่ตนหลงยึดถือเป็น  
 “ พระเจ้า ” เป็นเครื่องบำเรอตน นั้น ๆ ทั้งสิ้น ( อดตอ แปลว่า ตน. กิลมละ แปล  
 ว่า เห็นดีเห็นชอบ, ลำปาก )

เขาจึงมี “ ภาระ ” เพื่อบรรลุ “ มรณะ ” เท่านั้น แล้วๆเล่าๆ ไม่มี  
 การจบลงจริงแท้ได้ เพราะเขาตายบนความไม่ตาย เขาตายโดยไม่หมด  
 ขาศึก ตายโดยไม่หมดที่ยึดที่พึ่ง ตายอยู่บนความยึด ที่ยังยึดผู้อื่น ยึดสิ่ง  
 อื่น เป็นที่พึ่งอยู่ ตายกลางสงครามที่ยังไม่ยอมสิ้นเชื้อ

ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งทางหนึ่งนั้นคือ ถ้า “ สรรณะ ” ของเขาผู้นั้นหมายถึง  
 “ จรณะ ” อันเป็นกิจ เป็นการกระทำ หรือ เป็นความประพฤติก ที่พระพุทธเจ้า  
 องค์บรมครูของเรา ได้ทรงวางหลักไว้ เขาก็จะเดินทางไปตาม “ จรณะ ” นั้น ๆ โดย  
 แท้ เพื่อบรรลุ “ อรรณะ ” อันเป็นการตายอย่างหมดสิ้นบวรูป เลิกสงคราม เกลียง  
 ขาศึก ไม่มีการต่อสู้ใดๆ สิ้น “ สรรณะ ” ที่ปวง คือ ไม่ต้องพึ่งใครยึดอะไรได้อีก  
 แม้ที่สุดจะมี “ ตนแลเป็นที่พึ่งแก่ตน ” ก็ยังเป็นผู้ล้าง “ ตัวตน ” ไม่ให้เหลือ  
 ตัวตน เป็นเชือกเกิดสลับต่อไปอีกได้ เป็นผู้รู้จัก “ ตน ” อย่างดี และ  
 เป็นผู้ดับ “ ตน ” ได้อย่างแก่แท้จบจริง เป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอดใน  
 “ สุตญตารธรรม ” มี “ ความสูญ ” เป็นที่พึ่ง มี “ ความสูญ ” เป็น

เครื่องยังชีพได้ (มี “ สุนทรียะ ” )

ก่อนที่จะไปถึง “ จรณะ ” อันเป็นบทปฏิบัติ ที่เรียกว่า “ จรณะสัมบันโน ”

ก็จะขอบิณฑ “ สรรณะ ” ลงที่ “ พระรัตนตรัย ” อันมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ กันก่อน เป็นอันดับแรก เพราะพระศาสนิกชนแทบทุกคนย่อมรู้ดีแล้วว่า “ สรรณะ ” เบื้องต้นนั้น ( คือ การเริ่มต้นลดข้าศึก หรือลดบาป ) ต้องยึดถือ พระรัตนตรัย เป็นที่พึ่ง จึงจำเป็นเหลือเกินที่จะต้องรู้จัก “ พระรัตนตรัย ” ต้องเข้าใจ พระรัตนตรัย ให้ถูกให้ตรงให้แท้ ไม่เช่นนั้น ถ้าเราไปยึดผิด มันก็จะเป็น “ มิจฉาทิฎฐิ ” คือเห็นผิดๆ เข้าใจเพี้ยนๆ ในเมื่อเข้าใจ “ พระพุทธ ” เป็นเสียอีกอย่างหนึ่ง อันไม่ตรงเป้าหมายแท้เลย “ พระธรรม-พระสงฆ์ ” ก็ได้แต่เปลือกๆ ที่ถูกยึดมั่นเป็นอันไปหมดแล้ว การปฏิบัติมันก็จะไปแบบผิดๆ หรือไม่ก็จะจมอยู่ใน “ ศัลยพราสาท ” คือยึดๆคิดๆ อยู่กับ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่มีรูปมีรอยเบี้ยวๆ เบียงๆ ผิดๆ พลาดๆ แล้วพระสงฆ์นั้น ก็จะพ่ายัดพาดิด อยู่กับจารีตประเพณีอย่างไม่ต้องการสูงขนเลย

พวงแพอันใหม่ก็จะไม่มี จะได้ชื่อว่าก้าวขึ้นไปสู่ที่สูงหรือที่สุดไม่ได้ จะกลายเป็นผู้เต็มไปด้วย “ อุปาทาน ” ทั้งหลายเต็มคราบไปเลย

ตั้งแต่ “ กามอุปาทาน ” คือ ยึดกามเป็นที่พึ่ง เพราะพระสงฆ์ที่ไม่ใช่ สรรณะแท้ ก็จะไม่รู้ “ กาม ” หรือเลิก “ กาม ” ไม่ได้ เพราะไปหลงรู้แคบๆ อยู่แต่เพียงว่า “ กาม ” คือ เรื่องของการเสพย์เมถุนเท่านั้น ก็จะพ่ายัดกาม ในเรื่องอื่น ๆ ตั้งแต่ขั้นหยาบๆ ใหญ่ๆ เช่น อบายมุข ทั้งหลาย เป็นต้น (อย่าฟังพูดไปถึงละเอียดกว่านี้เลย) อยู่คนเดียว

แถม “ ศัลยพัตตูปาทาน ” เข้าไปอีก คือ ยึดเอาจารีต พิธีการแบบแผน ยึดเอาศีล เอาพรต ไปประพฤติปฏิบัติตมๆ คำๆ กันอยู่นั่นแล้ว ก็เลศพอกเข้าไปในจารีตนั้นเท่าไร ? เบี้ยวเขียงเป็นจารีต-พิธีการ ที่เป็นไปเพื่อโลกะ-โทสะ-โมหะ กันแค่นี้แล้ว ก็ไม่รู้ !

เพราะมี “ ทิฎฐูปาทาน ” เหนียวแน่นอยู่อย่างนั้น คือ ยึดถือในความเห็น

ของคนที่ได้รับอบรมเสวยสมณมา หรือเชื่อ ๆ ตาม ๆ กันมา ไม่ยอมคลายทิฐิ หรือ คือ ไม่ยอมมองโลมความเห็นของตน ไปลองพิจารณาความเห็นของคนอื่นบ้าง นั่นเอง หรือไม่ก็กลายเป็นนักคิดชั้นเลิศ หรือนักเรียนภาษาเรียนเอาวาทะชั้นเลิศได้

แค่ “อิตตวาหุปาทาน” ไป เป็นผู้ใดเขาได้แต่เพียง “บัญญัติ” แล้วก็ “หลงตน” นี้กว่า ตนได้ “บรรลุลหรรณ” แล้ว ก็ม้ออกเคลื่อนกล่น บางพวกยังนำส่งสารยิ่งกว่า คือ เรียน “บัญญัติ” แล้วก็หลงเลยเกิดไปเลยว่ ตนไม่มีทางได้ “บรรลุลหรรณ” แน่ ๆ จะขอเอาแต่ภาษา เช่นนี้ ก็จะกลายเป็นนักเรียน นักปฏิบัติ ผู้สูญเปล่า ไปอย่างน่าเสียดาย

จงตั้ง “สติ” ทำ “บุญฐาน” (สร้างสิ่งที่เกิดให้แก่ตน ให้เป็นบุญญา) ลงไปให้ได้ อย่างดีเถิดว่า เรายึด “พระพุทธ” เป็นที่พึ่ง เป็นเครื่องเหนี่ยวนำตัวเราให้ไปสู่สุข สุขความเกษมสำราญ นั้น เราได้ยึดพระพุทธ ถูก “นาม” ถูก “รูป” แท้ๆ แล้วหรือ ในตัวเราเองขณะนี้ (ไม่ต้องไปคิดถึงคนอื่น เพราะใครมีบุญญาแค่นี้ เราจะยึดเอาของเขา เท่านั้น ๆ) “พระพุทธ” ที่เรากำลังรู้จัก และกำลังยึดถือเป็นที่พึ่งตามภูมิบุญญา ของเรานั้น จะเป็นที่พึ่งอันเกษมจริงละหรือ ?

**“พระพุทธ” ท่านสุขเกษมเพราะอะไร ? และอย่างไร ?**

“พระพุทธ” นั้น คือ ผู้รู้ (ผู้มีวิชา) ผู้เบิกบาน (ผู้พ้นทุกข์ โศก) ผู้ต้นเสมอ (ผู้มีมหาสติบัญญัติฐาน หรือ มีสติชาโคร หรือ มีอาณา ปาณสติพร้อม)

โดยต้นกำเนิดก็หมายถึง เจ้าชายสิทธัตถะ อันมีร่างกายรูปพรรณสัณฐาน อย่างนั้นๆ นาม-รูปของท่าน เมื่อครั้งยังไม่ได้ตรัสรู้ นั้นก็เป็นคนธรรมดาๆ รูปร่าง ตัวตนหน้าตาของท่านเป็น “รูป” จิตใจสติบัญญัติฐาน “นาม” ท่านมี “จิต” อย่างไร ? มี “บุญญา” อย่างไร ? ในขณะยังไม่ตรัสรู้ เราก้ยังไม่มั่นใจว่า ท่าน เป็น “พระพุทธเจ้า” ทรายเมื่อท่านบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณในวันเพ็ญเดือน ๖ พระ องค์ก็เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มี “รูป” คือ รูปร่างตัวตนหน้าตาก็ “คนเก่า” ไม่เปลี่ยนแปลงโฉมถอดคราบ เป็นกายใหม่แต่อย่างใด แต่ “จิตใจ สติ บุญญา” ของพระองค์ เป็น “ใหม่” อันใหม่แล้ว “จิต”

ของพระองค์ เป็น “พระพุทฺธ” หรือ “เจ้าแห่งพุทฺธ” ที่เดียว

ความเป็น “พระพุทฺธ” จึงอยู่ตรงนี้เอง อยู่ตรง “จิตใจ” หรือ อยู่ตรง “นามธรรม” นี้เอง เป็นสำคัญ เราจะต้อง แยก “รูป” แยก “นาม” ให้ออก

ดังนั้น เราจะต้องยึดเอา **เนื้อหาสาระแก่น** ของ “พระพุทฺธ” ให้ออก  
ถูก พระพุทฺธเจ้า มี พระปัญญาธิคุณ ๑ มี พระบริสุทธิคุณ อีก ๑ และ มี พระกรุณาธิคุณ อีก ๑ ทั้งสามอย่างนี้ เป็น “พุทฺธคุณ” แท้ๆ เป็น “นาม” เป็น “เนื้อหาสาระแก่นแท้”

ส่วนรูปร่างตัวตน เนื้อกาย นั้น ไม่ใช่ “พุทฺธคุณ” ไม่ใช่ส่วนสำคัญของ “พระพุทฺธ” ไม่ใช่เนื้อหา ไม่ใช่แก่น เราอย่าไปหลงเคารพยึดถือ ลอกเลียน หรือ ถ่ายทอด เอาแต่รูปร่างตัวตนเนื้อกายของเจ้าชายสิทธัตถะมาเป็นอันขาด มันลอก หรือเลียนหรือถ่ายเทเอามาให้ตนก็ไม่ได้ด้วย ร่างของใคร กายของใคร ก็รูปอย่างนั้น เนื้ออย่างนั้น

เรายึดถือ จะเอาอะไรจาก “พระพุทฺธ” เมื่อเรายึด พระพุทฺธ เป็นที่พึ่ง หรือเป็น “สรณะ” ?

เราก็จะต้องลอกเลียน ถ่ายทอด หรือค้นคว้าไผ่หาเอา “พุทฺธคุณ” นั้นเอง ให้เราให้ได้ ยิ่งเดี๋ยวรูปร่างตัวตนเนื้อกายของพระพุทฺธเจ้า หรือ เจ้าชายสิทธัตถะ แดกธาคุดับขันธไปหมดสิ้นแล้ว ยิ่งไม่มี “รูป” ให้เรายึดเอาลอกเลียนถ่ายทอดเอาจริงๆ แท้ๆ ได้เลย แต่เราก็ยังยึดถือ “พระพุทฺธ” เป็นที่พึ่งอันจะพาเราสุขเกษมสำราญ

เพราะฉะนั้น เราจะต้องค้นคว้าไผ่หาเอา “พระพุทฺธ” มาให้เราให้ได้ (แต่อย่าลืมเป็นอันขาดนะว่า “พระพุทฺธ” นั้น คืออะไร? หรือ “พุทฺธคุณ” นั้น มีอะไร เป็นเนื้อหาสาระแก่นแท้?) เพราะ เมื่อคนยึด เงิน เป็นสรณะ ก็ยังค้นคว้าไผ่หาเงินมาให้ตน ยึด กาม เป็นสรณะ ก็ยังค้นคว้าไผ่หากามมาให้ตน เมื่อยึด “พุทฺธ” เป็นสรณะ เราก็ต้องค้นคว้าไผ่หา “พุทฺธคุณ” มาให้ตัวเราให้ได้ เราจะต้องมี “ปัญญา” อันเรียกว่า “วิชา” ตามความหมายแห่ง “พุทฺธ” จึงจะเรียกว่า ผู้เบิกบาน ผู้พ้นทุกข์โศก ผู้ตนอยู่เสมอ ใต้ และเมื่อเรามี มหาสติปัญญา กับ



มีอาณาปณสดีแท้เต็มในตน เราจะเป็นผู้มี "ความกรุณา" เอง มีอย่างบริสุทธิ์แท้  
เราจะเข้าใจคำว่า เกอกุลโลก เกอกุลมวลมหาชน ให้ผู้อื่นได้ ทำงาน  
โดยไม่เพื่อ ลาภ ขศ สรรเสริญ สุข อย่างแท้จริง

ความสุขเกษมสำราญที่แท้จริง จึงคือ เราจะได้ "วิชา" ได้ "วิมุติ"  
ได้ "มหาสติปัญญา" และได้ "อาณาปณสดี" เป็นที่พึง เป็นที่สุด อัน  
เรียกว่า "อรณะ" คือ เป็นผู้หมดข้าศึก สันสงคราม ไม่มีบาป ความสงบ จบการ  
ต่อสู้ใด ๆ ลงแล้ว สันเชอของข้าศึกสนิท

นั่นแหละคือ ที่ยึดที่พึ่ง ที่เรียกว่า "สรณะ" (อันหมายความว่า ยังมีข้าศึก ยังมี  
บาป) จึงหมดไปด้วย เพราะการถึงซึ่ง "วิมุติ" สันรอบ นี้เอง  
เมื่อผู้ใด "อรณะ" มาแทน "สรณะ" ก็ไม่มี เพราะ "พุทธคุณ"  
หรือ "พระพุท" เอง มีอยู่ที่ตนแล้ว จึงไม่ต้องไปยึดไปถือที่พึ่งที่ไหน  
"อิตตา หิ อิตตโน นาโถ" ตนของตนแลเป็นที่พึ่งของตน กับบริบูรณ์สันรอบด้วย  
ประการดังนี้

เพราะเป็นผู้หมดแล้วแม้แต่ "สรณะ" เราเหลือ "ตน" อยู่เท่าใด ๆ เรา  
พึง "ตน" จริง ๆ เพียงเท่านั้น ๆ และเราก็ได้เรียนรู้ "คับตนของตน" ลง  
ไป ให้เป็นที่สุดได้แล้วด้วย

ด้วยเหตุนี้เอง แม้ปัจจุบันนี้ "พุทธศาสนิกชน" จะไปหลงพึง "พระพุทธรูป"  
เป็น "สรณะ" โดยไปกราบไปไหว้ ๆ ไปจุดไปจ้ออยู่ บางทีไม่ไปจุดจ้อละ หล่อ  
เป็นพระพุทธรูปเล็ก ๆ มาห้อยคอเสียเลย ก็ตาม ก็ยังไม่ได้ "พระพุท" แท้ ๆ มา  
ให้แก้ตนอยู่ดี คือ "ยังไม่เห็นตลาคค" จนกว่าผู้จะรู้แจ้งว่า "ตลาคค"  
หรือ "พระพุท" คือ อะไรกันจริงๆ แท้ ๆ นั่นแหละจะมี "ที่พึ่ง" ละ !

ผู้ซึ่งยังเป็นแค่ "สรณะ" คือ ยังจะต้องมีการประพฤติ การทำต่อไป จน  
กว่าจะถึง "อรณะ"

และการประพฤติก็ต้องเป็น "จรณะสัมบัตถ" ด้วยนะ ! ไม่ใช่เป็น  
"จรณะ" แบบโลกีย์ะ จึงจะเป็นผู้ตัดอ หรือ ผู้ที่พึ่ง อันหวังจะได้สุขเกษมแท้

เป็นผู้เข้า “สัมมาอาริยมรรค” โดยมี “สัมมาทิฏฐิ” คือ มีปัญญาเห็นแจ้งว่า “พุทธคุณ” หรือ “พระพุทฺธ” คือ อะไร ? แท้ ๆ ถูกตรง

พระพุทฺธเจ้าทรงยานักหนาว่า การบูชาสูงสุดนั้นคือ “ปฏิบัติบูชา” ไม่ใช่ “อามิสบูชา” (ประเคนแต่เครื่องล่อของหลอก กราบไหว้อยู่แต่ภายนอก) จึงอย่าหลงอยู่แต่ “รูป” พระพุทฺธมากนัก แม้มีอยู่เต็มคอก เต็มบ้าน เต็มสถานที่ไหน ๆ ก็ยังไม่ใช่เราได้ “พระพุทฺธ” หรือ ! **ต้องได้ “นาม” นั้นสำคัญ** และเป็น “พุทฺธ” แท้ ๆ แต่จะเพียงอาศัยยึดถือเป็นพ่วงแพไปตามระดับ ๆ นั้น ก็ได้ อยู่ ขออย่างเดี๋ยวย้ำขอ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข (แบบโลกย์ ๆ) กับท่านมากนัก **มันเป็นเรื่องผิดทาง**

“พระพุทฺธ” นั้นไม่มี “โลกธรรม ๘” เหล่านี้หรือ “พระพุทฺธ” ท่านมีแต่วิชา-วิมุติ ท่านมีแต่ “อรรถะ” คือ ความสงบ ความหมดขี้ศึก หมดความดิ้นรนแสหา หรือเรียกว่า สิ้นความอยาก ไม่มีโลกียสมบัติอะไร แล้วจะไปพะเนื่อเลื้อหนังอะไรท่านได้ จะมีบ้างก็แต่ “จรรณะ” เท่านั้น ที่ท่านจะมีบอก มีกล่าว มีสอนให้เราได้อยู่ จึงใช้พ่วงแพให้เป็น ใช้ให้ถูก

ที่พระพุทฺธเจ้า ท่านประสงค์ให้คน ไปสู่สุขเกษมสำราญ ก็ **สุข** **อย่างไม่มี (สัญญาตา) สุขอย่างหมดแม่ตัวตน (อนัตตา) แม่ทุก** **สิ่งทุกอย่าง (ปรมาัง สัญญา)** ที่สุดแม้แต่ “พระพุทฺธ” เอง ในตัวผู้ประพฤตินั้น ๆ ท่านก็ยังไม่ให้ยึดมั่นถือมั่นเอาด้วย (อภินิเวสายะ) นั่นคือ “พระรัตนตรัย” ดวงที่หนึ่ง เรายึดถูก ยึดผิดอย่างไรไปคิดดูให้ดี แล้วเริ่มไผ่หากันคว้าปฏิบัติให้ได้สิ่งที่ควรจะได้ ให้ถูกตัว ถูกตน อย่าไปหลงยึดเอาอะไรผิด ๆ อยู่ใน “พระพุทฺธ” (โดยเฉพาะ ยึดฤทธิ์ ยึดเดช แบบจะให้ท่านช่วยให้ตนสนใจในโลกียสมบัติต่าง ๆ ที่ตนต้องการอยากได้ อันเป็นการส่อ “ความโลภ” ชัด ๆ และเลียงขุนเจ้า “ความโลภ” โดยตรง )

นี่คือการเพ่งให้เห็น อ่านให้แจ้งแทงทะลุ “ภายในกาย” ของ “พระพุทฺธ” (สติปัญญา หรือ วิปัสสนาโดยตรง) ซึ่งปัจจุบันนี้ ไปหลงเห็น หลงยึด

เอา “วัตถุรูป” ที่เรียกกันว่า พระพุทธรูป บ้าง พระเครื่องฯ บ้าง เป็น “พระ-  
พุทธ” เอาเสียจริงๆ จังๆ แถมพากันหลงผิดเลอะเทอะไปใหญ่ จนไปเข้าใจว่า  
“พุทธคุณ” ที่อยู่ในพระพุทธรูป หรือ ในพระเครื่องฯ นั้น เป็นฤทธิ์ เป็นเดช เป็น  
ความเก่งกล้าลับ ที่ช่วยให้ตนสนใจใน “ความโลภ” (คือ อยากรู้ได้อะไร ขอเอาอะไร  
ทานกับันดาลให้ได้) สนใจใน “โกรธ” (คือ ตีรันฟันแทงกับใครก็ชนะ ฟันไม่เข้า  
ยังไม่ออก) **นั่นคือ “มิจฉาทิฏฐิ” แท้** คือ การเห็น การเข้าใจ  
“พระพุทธร” ออกนอกกลุ่ม ออกนอก “มรรค” นอกทางไปใหญ่แล้ว จึงสำเหนียก  
กันให้มากๆ เกิด พุทธศาสนิกชนเฮ้ย ! นั่นไม่ใช่ทางจะพาไปสู่สุขเกษมที่สุด  
อันจะพึงถึง “นิพพาน” ได้

ผู้เป็น “มิจฉาทิฏฐิบุคคล” ทั้งหลาย จึงได้พากันหลง “หลอกคน” หรือ “มอม  
เมา” คน ด้วยวิธีการอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องของเดิยรลีย์ แต่เพราะความไม่รู้  
(อวิชา) ก็เลยเดาะเรียกวิธีการอย่างนั้นว่า “พุทธานิเชก” อันเป็นการ  
**กระทำที่แหวกจารีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างมหันต์**  
แท้จริงนั่นมันคือ พิจารณา “ไสยนิเชก” เป็นเรื่องของ “ไสยคุณ” ไม่ใช่  
“พุทธคุณ” แม้เท่าซึ้ง เพราะเป็นวิชาหลอกให้คนหลงฟังอัฐ ฟังปุ่น ฟังดิน ฟังโลหะ  
 ฯลฯ มันเป็นปัญญา มันเป็นความจริงเหมือนกัน มันเป็นภูมิของคนชั้นสมัยหิน  
เท่านั้น จึงเห็น จึงทำความเข้าใจให้ได้ แต่มันไม่ใช่ “ปัญญา” ไม่ใช่  
“ความจริง” ไม่ใช่ภูมิของคนชั้นควิลไซ์ ไม่ใช่ที่ฟังอันเกษมสำราญ หรือไม่ใช่  
ที่ฟังทจริงจัง ที่ชัดแจ้ง เต็มขาด เป็นสามัญอะไรกันนักหนาตอก

เราจะต้องมาทำ “สติปัญญา” ขึ้นต้นๆ กันให้ได้ คือ ให้มองออกนอก  
กายของตน ไปหน่อยหนึ่ง (อย่างนี้เรียกว่า ฟัง, อ่าน, พิจารณา “ภายนอกกาย”)  
แต่ก็มีไว้จะไปหลงมอง หรือ มัวเมาอยู่กับโลกอื่นใดที่นอกกายตน ไปเสียจนเพื่อ  
ที่แท้ก็คือ ให้อ่านพิจารณาสิ่งที่ตนจะยึดถือ สิ่งที่ยังสัมพันธ์กับตนที่แท้จริง

โดยเฉพาะ “พระพุทธร” นั่นคือ สิ่งที่เรากำลังยึดเอามาเป็น **ที่พึ่ง** ยิ่งกว่าสิ่ง  
อื่น แล้วให้ฟังอ่านพิจารณาให้แทงทะลุ อันได้แก่การหลงว่าเป็น “ภายในกาย” ของ

“พระพุทธ” (แม้จะสมมุติอยู่ใน “รูป” ใดๆ ก็ตาม) ให้ได้ ให้เห็นแท้เห็นจริง จนกระทั่งเราแจ้งแทงเข้าไปเห็น “ธรรมในธรรม” ได้นั้นแล คือ เห็น “พระพุทธ” แท้ๆ ได้ ตรงถูกต้องตาม พระพุทธพจน์ ทว่า ผู้ใดเห็น ธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต หรือ เห็น พระพุทธ

“ธรรม” อันนั้น ก็คือว่า อ่าน รูป-นาม ของพระพุทธ ให้ออกให้ได้ แล้วเลือกเอา ปอกลอกเปลือกออก เอาแต่แก่นแท้ๆ คือ เลือกเอาแต่ “กุศลธรรม” ให้ถูกเอาแต่ “สัจธรรม” ให้ได้ เอา “พุทธคุณ” ให้ได้ ให้ตรงจริงๆ ทั้ง “อกุศลธรรม” ให้เป็น เปลือง “อสัจธรรม” ให้ออก วาง “พุทธรูป” ลงเสียบ้าง และหรือ เลิกฟัง “พุทธคุณ” ที่เป็นเดรัจฉานวิชา เป็นไสยคุณ ที่เป็นฤทธิ์ เป็นความเก่งลึกลับ ลงเสียบ้าง

เช่นว่า “พุทธรูป” (รูป) นั้น ก็ไปม้วนหลงอยู่ว่า เป็น “ตัวตน” ของ พระพุทธเจ้า นั้น ๑ หรือ หลงใน เนื้อ เป็นเนื้อเพชร เนื้อพลอย เนื้อทอง เนื้อเงิน เนื้อหยก เนื้อสัมฤทธิ์ อะไรต่างๆ ฯลฯ ตามราคานอวัสดู หลงค่าของวัสดู ตามหลักวัตถุนิยมเถลตรง นอก ๑ และ หลง เนื้อ เป็นเนื้อผสมวิเศษ ผสมดินวิเศษ ผสมผงวิเศษ ฯลฯ ก็ตามแต่จะสุดสรร สุดหามาทำ ผสมโลหะ ก็สรรเลือกสกัดส่วนผสมให้ออกสนิมแดง สนิมเขียว อะไรต่างๆ ให้แม่ม้วนไปหมด แล้วก็ส่องกล้องดูกันตาเบี่ยงตาแฉะ นั้นแหละ ดูกันว่า แท้ ดูกันว่า จริง เป็นของรุ่นนั้นจริง ของผู้นั้นสร้างแท้ ของเก่าจริง ของใหม่ไม่จริง ค้นหาความเป็น “จริง-ไม่จริง” (สัจจะ-อสัจจะ) เป็นการ ไม่สัจธรรมกันได้อยู่แค่นั้น แค่นั้น ประเด็นขี้ปะตัวเท่านั้นเอง ที่เขาควนคว่ำหา “สัจธรรม” กัน และหลงว่า เป็นกิจกรรมของศาสนา เป็นงานของคนชน “พระ” นี้ก็หลงกันหน้กอีก ๑ และ หลงแบบ หลงรูป หลงสี หลงศิลป์ ฯลฯ แล้วก็ไปตั้ง “คำ” กันเอาไว้ รุ่นนั้น แบบนั้น สวยอย่างนั้น งามอย่างนั้น ด้อย่างนั้น สุดยอดอย่างนั้น ยึดรูปแค่นั้นยังไม่พอ ยังต้อง บักยัดลงไปจนกระทั่งว่า รูปนั้น-แท่งนั้น เป็นของคนนั้นสร้าง รุ่นนั้นปลอม หรือ ลอกเลียนมา ก็ถือว่า ไม่แท้ (อสัจจะ) ถ้าชนนั้น-แท่งนั้น ที่ได้พิสูจน์กันได้ว่า

เป็นของผู้คนสร้างแท้ ๆ (สัจจะ) ก็พอใจสมใจ นี่ไง! คือ “สัจธรรม” ของเขาละ  
 ที่เขาพากันแสวงหา มันก็ได้รับ “สัจธรรม” กันอยู่แต่ผิวแต่เผินกันอยู่เท่านั้น ๆ นี่ก็เป็น  
 แ่งที่พากันหลงอยู่อีกแ่ง ๑ ยังมีอีกมากแ่งมากมม ไม่ว่าจะแ่ง สร้างให้ใหญ่  
 ไหยัง สร้างให้ยากไหยัง สร้างให้แปลกไหยัง สร้างให้มหัศจรรย์ไหยัง ฯลฯ อด  
 รูปอดตัวอดผิวอดกายกันอย่างไร มันก็ไม่ใช่ กายของ “พระพุทธ”  
 หรือ รูปของ “พระพุทธ” ที่เป็นแก่นสารสัจธรรม หรือ เป็นปรมัตถ-  
 ธรรมอะไรหรอก

หรือแม้จะเอาจนถึงขั้นสร้าง “มโนมยอัตตปฏิลาโภ” คือ รูปที่บนกัน  
 สมมุติกันให้สุดเหวี่ยงขึ้นในภพในภูมิของจิต (ภวังคจิต) จนสามารถปั้นรูปนั้นสำเร็จ  
 ขึ้นในจิตได้ ที่เรียกกันด้วยสำนวนที่รู้จักกันดีในหมู่นักธรรมว่า “รูปที่สำเร็จด้วยจิต”  
 (มโนมยอัตตา) หรือบางหมู่เรียกกันว่า “ธรรมกาย” ก็คือ “มโนมยอัตตา” อัน  
 เดียวกันนั้น ก็ตาม จะปั้นจะบันดาลสมมุติกันอย่างไรๆ มันก็ยอมได้เป็นที่สุดจนได้  
 ก็เป็น “พระพุทธรูป” นี้ยะเดียวกันทั้งสน ซึ่งไม่ใช่ “รูป” ปรมัตถ์ หรือ ไม่ใช่ “รูป”  
 ของ พระพุทธ ที่เป็น “อภิธรรม” เป็นสัจธรรม ที่เป็นทพองอันเกษมสำราญเที่ยงแท้แน  
 นอนเลย

ถ้าเข้าใจได้ว่า “พุทธรูป” ที่กล่าวถึงมาแล้วนั้น แม้จะอยู่ใน “รูป” ไตๆ  
 ก็ตาม ก็ล้วนคือ “ของสมมุติ” ที่ทำใหม่จน เพื่อว่า จะได้ไม่ลืม “พระพุทธเจ้า”  
 ที่เท่านั้นเอง ทุก “รูป” เป็นรูปหยาบๆตุนๆเงินๆอยู่เท่านั้นๆ และ “จริง”  
 หนึ่งนั้น ไม่มีปลอม เป็น “สัจจะ” ขึ้นโลกียะ เป็น “สมมุติสัจจะ”

ที่เขาเคียงกันนั้น เขาเคียงเอา “ความจริง” ในความสมมุติกันเท่านั้นเอง

ความเป็น “พุทธรูป” ที่แท้ ที่เป็น “ปรมัตถสัจจะ” ที่จะเป็นที่พึง  
 อันเกษมแน่ๆ นั้น มันอยู่ที่ใน “คน” คือ กายสุจริต - วจิตสุจริต  
 - มโนสุจริต

ถ้า “กายกรรม” ใด เป็น กายกรรม หรือเป็น ธรรมกาย ที่มีคุณสมบัติ กุศลแท้ สุจริตจริง สามารถรู้ สามารถเห็น หรือ สามารถสัมผัสได้ว่า น้อยไปด้วย โลกะ-โทสะ-โมหะ หรือ ไม่มี โลกะ-โทสะ-โมหะเลย นั่นแล คือ “พุทธรูป”

และ “วจีกรรม” ใด เป็น วจีกรรม หรือเป็น ธรรมวาจา ที่มีคุณสมบัติ กุศลแท้ สุจริตจริง สามารถรู้ สามารถฟัง หรือ สามารถสัมผัสได้ว่า น้อยไปด้วย โลกะ-โทสะ-โมหะ หรือ ไม่มี โลกะ-โทสะ-โมหะเลย นั่นแลคือ “พุทธรูป”

และที่สุด “มโนกรรม” ใด เป็น มโนกรรม หรือเป็น ธรรมวิญญาน ที่มี คุณสมบัติ กุศลแท้ สุจริตจริง สามารถรู้ สามารถเห็น สามารถสัมผัสได้ว่า น้อยไปด้วย โลกะ-โทสะ-โมหะ หรือ ไม่มี โลกะ-โทสะ-โมหะเลย นั่นแล คือ “พุทธรูป”

เริ่มแรก พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเป็นเจ้าของ “รูป” ที่เป็น “พุทธรูป” ทั้งหลายเหล่านั้น อย่างงาม อย่างบริบูรณ์ ครั้นต่อมา พระสงฆ์สาวก อริยสาวกทั้งหลาย ก็ได้รับรู้ทำตาม ได้ทรงชน ได้มีชน และได้ถ่ายทอดบอกสอนสืบเนื่อง (เลข) กันต่อๆ มา ครอบงำกระทั่งบัดนี้

ณ บัดนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ดังนั้น จะมี “พุทธรูป” ก็ที่พระอริยสงฆ์สาวกทั้งหลาย เท่านั้น ที่จะทำให้สามารถรู้ สามารถเห็น สามารถสัมผัสเอาได้ และสำคัญที่สุดก็คือ เรานั้นเองที่จะต้อง ทำให้ “ทรงขึ้น” ทำให้มี “พุทธรูป” ขึ้นที่ตัวเรา ให้ถูก ให้ตรง ให้ดีที่สุดเป็นที่สุดให้ได้ นั่นคือ เราก็ได้ฟัง “พุทธรูป” นี้ ที่ทรงที่มีอยู่ในตัวเรา นี้ ทั้งผู้นั้นก็จะสามารถรับรู้ รับเห็น รับสัมผัสต่อและต่อไปได้อีก

ดังนั้น ใครผู้ใด ยังยึดเอาได้แต่เพียง “พุทธรูป” เก๊ๆ หรือ “พุทธรูป” ที่ สมมุติๆ “พุทธรูป” เปลือกๆ ก็จงวาง จงปอกลอกเปลือกออก ค้นหาเอาแก่น ให้ได้เถิด

ส่วน “พุทโธคุณ” (นาม) นั้น ก็คือ “ปัญญาธิคุณ” ซึ่งหมายเอา ตัวจิต-ปัญญาของเราเอง ที่จะต้องรู้จริงรู้แจ้ง รู้ถูกรู้ตรง รู้ตัวจิตที่ โลกะ-โทสะ-โมหะ น้อยลงๆ และจนไม่มีเลยอย่างขาดสนิททุกขังไม่เหลือเศษ จึงเรียกสภาพหมดสนิท ไม่เหลือเศษนี้ว่า “บริสุทธิ์คุณ”

การรู้ในจิต ที่จะทำอย่างไรจึงจะลด โลภะ-โทสะ-โมหะ ได้ และ การรู้การเห็น “จิต” ที่มีนัตถจนมันหมดสิ้นได้จริงๆ นั่นเองคือ “ปัญญาธิคุณ”

การทำได้ การมีจริง การเป็นจริง ที่จิตจริงๆ นั่นเอง คือ “บริสุทธิ์คุณ”

และ การที่ได้มีประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้เสียสละให้ผู้อื่น ได้ช่วยผู้อื่น ให้มี “พุทธคุณ” ขึ้นมาสืบเนื่องต่อไปๆ อีก นั่นเองคือ “กรุณาธิคุณ”

แม้เพียงให้เขาได้รับสัมผัส “รูป” ที่เป็นพุทธ หรือ ให้เขาได้รับ “พุทธรูป” ที่เกิดจากเรา ก็เป็นมงคลอันอุดมแล้ว เป็น “บุญ” แล้ว และยังให้เขาได้เกิด “พุทธคุณ” เกิดรู้ได้ด้วยปัญญาอันยิ่ง และเกิดทำ “พุทธคุณ” ให้เป็นให้ได้ของตนจนออก ก็ยังเป็นมหามงคลอันมหาอุดมยิ่ง เป็น “บุญ” มหาศาลยิ่งๆ ขึ้น

“พุทธรูป” อันคือ “รูป” หรือ สิ่งที่ถูกรู้ ซึ่งมีความหมายเฉพาะ ไม่ใช่ “รูป” ทั่วไป และ “พุทธคุณ” อันคือ “นาม” หรือ สิ่งที่เป็นตัวรู้เสียเอง ซึ่งมีความหมายเฉพาะๆ อยู่ ไม่ใช่รู้กลางๆ ทั่วๆ ไปด้วย จึงต้องทำความเข้าใจให้ดีๆ ให้ถูกๆ ให้ตรงๆ กันให้ได้จริงๆ

“พระพุทธ” ที่แท้ๆ จึงเป็นของสุขุมลุ่มลึกอยู่ มีได้ทั้งที่เป็น “ของจริง” และมีได้ทั้ง “ของสมมติ”

อย่าไปยึดมั่นผูกพันหลงปักใจมั่นคง อยู่แต่คำว่า “พระพุทธ” โดยไม่รู้ “รูป” ไม่เข้าใจ “นาม” ของพระพุทธแท้ๆ ให้ได้ อยู่สักเลย มิฉะนั้น เราจะไม่ได้ “สรณะ” (ที่พึ่ง) ที่ถูกต้องและแท้จริง แล้วเราก็จะได้แต่หลงกราบหลงไหว้ หลงระลึกถึงพระพุทธที่เป็นเพียง “รูป” ไม่มี “นาม” ก็เลยไม่มี “คุณภาพ” ไม่มี ฤทธิ์อันแท้จริงถูกต้อง หรือ ไม่ก็หลงได้แต่กราบไหว้ พระพุทธที่เป็นเพียง “นาม” ที่เป็นแต่รัจจานคุณ หรือ ไสยคุณ อันนอกเป้าหมายของผู้ไม่พุทธคุณ และมันก็จะได้แต่กราบแต่ไหว้พระพุทธ อ่อนวอนพระพุทธไปเปล่าๆ เปล่าๆ โดยจิตปัญญาของผู้กราบไหว้อ่อนวอน จะไม่ได้ “พระพุทธ” มากกว่านั้นเลย

หรือยังไปกราบไหว้บนบานขอ ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข แบบโลกย์ ๆ หรือ  
ขอคนรักคนใคร่ ขอความคุณ ความสวยงาม ความสนใจ ในรูป-รส-กลิ่น-เสียง-  
สัมผัสต่าง ๆ ก็ยังผิดจุดมุ่งหมายของ “พุทธ” ใหญ่เลย นั้นมันกลายเป็นว่า  
“พระพุทธรูป” คือ เทพเจ้า (GOD) หรือคือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์แบบศาสนาอื่น

เป็น “พระเจ้า” ผู้บันดาลตะพิดี **ไม่รู้ตัวรู้หัวที่ทวนกระแส** **ไม่รู้**ว่า “กาม-  
ตัณหา” คือ ของควรแจกควรจ่ายกันล่ะหรือ ? “ภวตัณหา” คือ ของควรส่งเสริม  
ก่อสร้างให้หลงเมาหัว หรือควรละควรคลาย ? กลายเป็น “นักสร้าง” ทำเดียว  
“นักบันดาล” เสียทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นผู้สร้างสรรค์อะไรต่ออะไรอย่างไม่ประมาณ  
ไม่มีขอบเขต กระทั่งใครจะมี “ตัณหา” อย่างไร ก็บันดาลให้สนใจไปหมดเลย !

**อย่างนั้นนั่นไม่ใช่ “พระพุทธรูปเจ้า” หรือไม่ใช่ “พุทธ-  
คุณ” อย่างแน่ ๆ** เพราะท่านผู้บันดาลอย่างนั้น **ไม่รู้**แม้แต่กิเลส  
แม้แต่ตัณหาที่เป็น “กาม” เป็น “ภพ” เอาเสียจริง ๆ

ดังนั้น ฤทธเดชที่บันดาลให้คนสนใจเจริญใน ลาก-ยศ-สรรเสริญ-โลกีย์สุข  
และรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสทั้งปวง ที่ปลุกชนไฟ “โลก” อยู่ หรือแม้ฤทธเดชที่  
บันดาลให้คนช่นชอบหลงใจ ที่ตนหนังเหนียว ยังไม่ออก ฟันไม่เข้า แล้วก็ทำให้คน  
หลงฤทธ หหลงไสยคุณ นั้น เกิดหว่าหาวญ เหม้ห้าม เป็นบุคคลประมาท อาจก่อวิเวทได้  
โดยง่าย ก่อ “โทสะ” ได้อย่างหลงตัวว่า ตนมี “ของดี” อย่างนั้น จะไม่เรียก  
ว่า “พุทธคุณ” หรือ “คุณธรรม” ของ “พระพุทธรูปเจ้า” เลย เป็นอันขาด

ในฐานะที่อุตสาหกรรมถึง “พุทธศาสนิกชน” ก็ควรจะได้สิ่งทีเรียกว่า “พุทธ”  
แท้ ๆ กันเถิด อย่าไปหลงยึด “พระพุทธรูป” เป็นแค่ “พระเจ้า” ผู้จะประทานไม่  
เลือก ไม่ว่าจะอะไรก็ให้ตะพิดี หรือเป็นแค่ “เทพเจ้า” ผู้มีฤทธิมีไสยคุณ อย่างนั้น  
อยู่นักเลย

และยังไปหลง “พุทธรูป” หรือ “พระพุทธรูป” กันอย่างไม่ถูกสาระ หลง  
กราบ หลงไหว้ โดยไร้ปัญญา มันถึงมงาย เปลา่ตาย สมัยหินอยู่อย่างนั้นเอง

ถ้าแม้เราเห็นคนอื่นเขายกมือไหว้เคารพ บูชา กราบ “พระพุทธรูป” อันปัจจุบัน  
อันถือสนิทว่า เป็น “ปุชนียะวัตถุ” สูงสุด เราก็มิใช่จะ จะเข้าใจตามเขาไม่ได้ เรา



ข้อมรู้ ข้อมเข้าใจใน “สมมุติสัจจะ” นั้นๆ เมื่อเราอยู่ในสภาพที่จะต้องกราบไหว้บูชาด้วย เราก็กเ็รพกราบไหว้บูชาตามเขาไปได้ ไม่เป็นไรหรอก เหมือนเราไหว้เคารพ รูปถ่าย รูปปั้น ของพ่อของแม่ เราก็กไหว้เคารพใน “พระคุณ” หรือ ในคุณงามความดีของท่าน แต่มิใช่ที่เราไหว้เพราะท่านมีฤทธิ์ มีอภินิหารอยู่ในรูปถ่าย รูปปั้นนั้น เป็นอันขาด “พระพุทธรูป” ก็เช่นเดียวกัน เราก็กกราบ เราก็กไหว้ได้อย่างสนิทใจ โดยไม่ไร้ปัญญา และจะยิ่งกว่าด้วย เพราะ “พระพุทธรเจ้า” เราบูชาได้ เห็นอกว่าพ่อแม่ก็ยังไม่ได้ เราจะต้องอ่อนน้อมอ่อนโยน แต่ไม่ใช่อ่อนแอ และเราจะต้องแข็งแรง แต่อย่าแข็งกระด้าง โลกต้องมีพระพุทธรูป หรือพระเครื่อง ๗ นั้น ห้ามยาก เพราะได้บอกมาแต่แรกแล้วว่า นักก่อ นักสร้าง และกิเลสอันเป็นเหตุให้เกิด “ของสมมุติ” มันจะก้าวหน้ารุ่งแดงไปอย่างนั้นแหละ หยุดตัวยงยาก ซึ่งจะหยุดได้ ก็ต้องช่วยกัน ร่วมไม้ร่วมมือกันจริงๆ

จึงใคร่เตือน ใคร่ปลุกสติของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย จงอย่าเพิ่งเชื่อตามๆๆ และรับหลง “ของสมมุติ” หลง “ภาษา” กันเร็วเกินไปนัก ขอให้เราชาวพุทธทั้งหลายจงได้ “วิชา” ได้ “ปัญญา” ที่เป็นพวงแพะพาตนไปสู่จุดหมายปลายทางของ “พุทธ” ไปสู่ความพ้นทุกข์แท้ คือ นิพพาน และเป็นอรหันต์ ให้ถูกตัว ถูกตนจริงๆ เล็ด

ปัจจุบันนี้ พระพุทธรูป พระเครื่อง ๗ ได้กลายเป็น “พระเจ้า” เป็น “เทพเจ้า” เหมือนเทพที่ยึดถือของศาสนาอื่นอย่างสนิทแล้ว ผิดกันแต่ว่าของพุทธนั้น “รูปสมมุติ” มีรูปร่างหน้าตาอย่างหนึ่ง ส่วนของศาสนาอื่น ลัทธิอื่น เขาก็มี “รูปสมมุติ” ไปอีกแบบหนึ่งต่าง ๆ นานา เป็นรูปคน รูปพระ รูปสัตว์ รูปสิ่งของต่างๆ ไปจนกระทั่งถึงแผ่นไม้ แผ่นโลหะ แผ่นผ้าลงยัญ กระทั่งรูปอวัยวะสืบพันธุ์ของคน พลิกก๊กก็มากมาย และแม้บางศาสนาบางลัทธิจะไม่มี “รูปสมมุติ” เลย ก็ตาม แต่เนื้อหา แก่นสาระ หรือ “นามธรรม” ที่ไปคว้าเอา ถือเอา ยึดเป็นที่พึ่งนั้น ล้วนเป็น “คุณภาพ” เป็น “ฤทธิ์” ชนิดเดียวกันเหมือนกันไม่มีผิดกันเลย คือ ไม่ได้ยึดไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนตนให้ละ “โลภะ” กลาย “โทสะ” พ้น “โมหะ”

แต่ยึดไว้บูชาไว้เพื่อเป็นเครื่องส่งเสริมให้ตนสนใจใน “ โลกะ ” แล้วก็ทว้ความโลกให้  
 ยิ่งๆ ขึ้น บูชาไว้เพื่อเป็นเครื่องส่งเสริมให้ตนก่อ “ โทสะ ” แล้วก็หลงตนเบียดเบียนผู้  
 อื่นยิ่งๆ ขึ้น จึงไม่มีโอกาสพ้น “ โมหะ ” หรือบรรลุนิพพาน มีโลกุตระบัญญัติได้เลย  
 จริงๆ

เรื่อง พระพุทธรูป พระเครื่อง ๆ อะไรต่าง ๆ นั้น อีกต่อไปในอนาคตอันไกล  
 ยิ่งจะมีหนักยิ่งกว่านั้น คือ รูปหล่อพระสงฆ์ ( เกจิอาจารย์ในปัจจุบันนี้ ) จะกลายเป็น  
 พระพุทธรูป และ พระพุทธรูป ที่เรายึดถือกราบไหว้ในปัจจุบันนี้ จะกลายเป็น รูป  
 พระสาวก หรือเป็น รูปเทวะ ไป นั่นเป็นเรื่องบทบาทแห่ง “ อนิจจัง ” ในอนาคต  
 มันไม่ใช่ของแปลกอะไรถ้าเข้าใจด้วยปัญญาญาณ

เราได้เริ่มใช้ “ สติ ” และได้ “ สมถะวิปัสสนา ” (คือฝึกฝนพากเพียรประพฤติ  
 จริงๆ เพื่อให้เกิดผล เพื่อให้รู้แจ้ง) ใน “ รูป ” ใน “ นาม ” ชั้นหนึ่ง อันเป็นการ  
 แยกรูป แยกนาม ของ “ พระพุทธ ” รัตนตรัยดวงแรกมาแล้ว เพื่อจะได้ละทิ้ง  
 หรือวางส่วน “ ขว้ ” (ที่ไม่ใช่ “ สรรณะ ” อันดีแท้) ออกไป จะได้ยึด หรือเอาแต่  
 ส่วน “ ดี ” ไว้ เป็น “ บัณฑิต ” ของเรา

ที่เราต้องอธิบายกันถึงขนาดนี้ และให้ทำ “ สมถะวิปัสสนา ” คือ มีสติมั่นคง  
 มีใจเป็นกลาง ไม่ยึดอย่างโน้นอย่างนี้ไว้ และมีธรรมวิจยัย มีการแยกแยะ พิจารณา  
 เหตุผลให้แจ้งแทงทะลุความจริง มีวิริยสัมโพชฌงค์ มีความตั้งใจกระทำให้แท้  
 เสมอๆ ให้ได้กันถึงขั้น แม้แต่ “ พระพุทธ ” สรรณะอันแรกของชาวพุทธ ก็เพราะ  
 ปัจจุบันนี้ความเข้าใจ ความเห็นได้ ( ทิฎฐิ ) ของชาวพุทธเรานั้นได้ถูกเบน ถูกหักเห  
 หรือถูกอะไรต่ออะไรกลบเกลื่อน เลื่อนลอยไปมากมายหนักต่อนักแล้ว จนพากันเข้าใจ  
 ไม่ตรง เห็นกันไม่ได้แท้ ( กลายเป็น “ มิจฉาทิฎฐิ ” ไปมากกว่ามาก ) ไม่เหมือนใน  
 พุทธกาล หรือยังเป็นยุคใหม่ๆ หลังพุทธกาลมาเล็กน้อย ซึ่งมีความบริสุทธิ์ ความตรง  
 ความแท้

การรู้อารมณ์ใหญ่ ถึงเหตุ ถึงนิทาน ถึงสมุทัย และถึงปัจฉิม ให้ครบถ้วน

แต่ถูกจริง จึงจะเป็นของละเอียด ตามพระพุทธพจน์สอนพระอานนท์ใน มหานิทาน  
สูตร ทนิกาย มหาวรรค สุตตันตปิฎก

เช่น “พระพุทธ” อันเป็นดวงแก้วดวงหนึ่งที่เราจะต้องยึดถือศรัทธาฟังพา  
อย่างแท้จริง ถ้าเราจับเอามาเป็น “บัจฉิ” คือ เป็นเครื่องช่วยชีวิตอย่างไม่ใช่ “พระ  
พุทธ” ที่แท้ ทว่าเป็น “พระพุทธ” ที่มีคุณลักษณะเหมือนกุเขา เหมือนต้นไม้  
เหมือนหินศักดิ์สิทธิ์ มันก็จะไม่ผิดอะไรกับเราเป็นมนุษย์สมัยหิน สมัยยังด้อยปัญญา  
จริงๆ ซึ่งทุกคนก็คงจะรู้ จะเข้าใจดีมาแล้ว เรื่องคนโบราณยึดถือกราบไหว้บูชา  
กุเขา กราบไหว้หิน กราบไหว้แท่งไม้ ต้นไม้ กราบไหว้พระอาทิตย์ พระจันทร์ กราบ  
ไหว้แม่น้ำ อะไรต่างๆ หรือ แม้จะเข้าใจ “พระพุทธ” เป็น “พระเจ้า” (GOD)  
อย่าง พระพรหม อย่าง พระนารายณ์ อย่าง พระศิวะ หรือ แม้อย่างพระยะโฮวาอะไร  
ก็ตาม มันก็อยู่ในลักษณะเดียวกันนั่นเองกับคนสมัยโบราณ ที่เขาสมมุติว่า กุเขา  
มีวิญญาณเทพเจ้า ต้นไม้มีวิญญาณเทพเจ้า แม่น้ำมีวิญญาณเทพเจ้า “เทพเจ้า”  
หรือ “พระเจ้า” หรือ “พระผู้เป็นเจ้า” อะไรนั้น มันก็ยึดสมมุติ “นามธรรม” ว่า  
เป็น “จอมผู้บันดาล” อยู่ในลักษณะเดิม เพียงแต่ว่า เปลี่ยน “รูป” ไปตามศิลปะ  
ซึ่งคนแต่งประดิษฐ์ก่อสร้างขึ้น เพื่อกลมเกลื่อนของเก่า ที่เมื่อแล้ว ไปตามความนึก  
คิดของผู้สร้าง ผู้กำหนดสมมุติขึ้น เท่านั้น

ถ้าผู้ใดเพียงเข้าใจได้ มีปัญญาแทงออกกว่า กุเขาซึ่งมี “รูป” เป็นก้อนดิน  
ก้อนหินแท้ๆ จะมี “นาม” เป็นวิญญาณอันยอดเยี่ยม อันยิ่ง อันสูงส่งนั้น เป็นไปไม่ได้  
จึงยกระดับการยึดถือของตน ขึ้นมายึดถือรูปบนของพระพรหม พระนารายณ์ เสีย มัน  
จะได้ดูฉลาดขึ้นมาหน่อย มันก็ฉลาดขึ้นมาได้หน่อยจริงๆ คือได้ “รูปธรรม” มาเพิ่มขึ้น  
“นามธรรม” มันก็เท่าเก่า แต่ไม่ได้พ้นยังมกายอยู่เท่าเดิม กล่าวคือ ก็รูปบนมัน  
จะแตกต่างไปจากหิน จากดิน หรืออย่างดักโลหะนั้นเสียเมื่อไหร่ มันก็คงคือ หิน - ดิน  
- โลหะ ฯลฯ อันเป็นสมบัติของกุเขายู่นนั่นเอง เพียงแต่นำมาหล่อหลอมประดิษฐ์  
“รูป” ขึ้นมาให้ดูเป็นผู้เป็นคนบ้าง เป็น “รูป” อย่างนั้น ลายอย่างนั้นเท่านั้น ไม่  
เห็นมันจะผิดกันตรงไหน ? ! บาง “รูป” ก็เอาไม้ (จากต้นไม้) นั้นแหละ มาแกะ  
สลักรูปเข้าซัดๆ เจียนลายลงไปบ้าง หรือ แม้ที่สุด จะไม่ยอมให้มี “รูป” หลอกล่อ  
นับถือเคารพ เช่น ศาสนาคริสต์บางนิกาย ศาสนาอิสลาม ก็ตาม ก็คงหลงสมมุติ

วิญญาน สมมุติ “นามธรรม” ให้อันหนึ่ง อันดูเหมือนจะสิ่งอยู่ในทุกสิ่งไปหมด แม้ในข้าว ในขนมปัง ในเสื้อ ในรองเท้า ฯลฯ เพราะคำอธิบายว่า “พระเจ้าเป็นทุกสิ่ง ทุกสิ่งพระเจ้าประทานมาทั้งสิ้น” นั้น คนผู้ยังไม่กระจะกระจำแจ้งแทงทะลุจริงๆ ก็ยังติดขัดข้องอยู่กับคำอธิบายนั้น จะเข้าใจเห็นชอบเขตของภาษาไปได้ยาก สุดท้ายก็เลยไปหลงเชื่อว่า “พระเจ้า” มีฤทธิ์ พระเจ้าเป็น “ตัวตน” (นามธรรม) ชนิดหนึ่ง พระเจ้าคือพระผู้ช่วย “พระเจ้า” หรือ “วิญญานที่เราเคารพ” คือผู้บันดาลให้เราเป็น เราได้ คนจึงยึด และ “รู้” ได้แต่ความเป็น ความมีความได้ โดยต้องพึ่งผู้อื่น บันดาลให้ ทำให้ ไม่พึ่งตน ไม่พึ่งการกระทำ (กรรม) ของตน ก็เลยกลายเป็นคนมักได้ง่ายๆ ขเกยจ ไม่ทำ แต่จะเอา ไม่ทำ แต่จะขอ จะเอาแต่ผู้อื่นบันดาลให้ ความหลงยึดที่ผิดๆ อย่างหนึ่ง ทกลายเป็นแนวโน้มอันทำให้คน “ขโลก” แล้วขเกยจ ขขอ ไม่พัฒนา เป็นค่านิยมทษาเต็มสังคม ทั้บถมโลกให้เลวร้ายลงไปทุกวัน ๆ

และที่สุด “พระพุทฺธ” ของเราเดยวณ ก็เป็น “วัตถุรูป” (พระพุทฺธรูป, รูปพระพุทฺธ, พระเครื่อง ? ฯลฯ) หรือแม้จะมี “วิญญาน” มนามธรรม หรือคุณธรรม ก็กลายเป็น “พระเจ้า” ดังกล่าวแล้ว

แล้วก็ไปยึด ไปถือเอาเช่นคนโบราณอีกอย่างเก่า ทุกวันนี้ จึงไปกราบไหว้ แล้วก็ร่ำร้อง อ้อนวอนเอา ประณมมือขอ นอบน้อมขอ เดินเวียนรอบขอ ผู้หลงไหลเช่นนั้น จึงคือ “คนตาบอด” โดยแท้ เช่นที่พระพุทฺธองค์ทรงอธิบายไว้ละเอียดลออใน “เวทียชสูตร” ที่มณิกาย คือขันธวรรค พระสุตตันตปิฎก

มันเลยกลายกลับไปเป็นคนโง่สมยห็น เช่นเดิม และไม่รู้ทางแห่งสุขเกษมแท้ หรือทางนิพพานได้ เพราะ พงฺตน หรือ พงฺ “กรรม” ไม่ได้เป็นที่สุด

พระพุทฺธเจ้าท่านตรัสไว้ชัดว่า “ทางที่จะมีลาภ กับ ทางนิพพาน เป็นคนละทาง” ต้องไม่หวังได้ ไม่หวังเอา ไม่หวังมี ไม่หวังเป็น (อันยังเป็น “ภวตัณหา” และ “กามตัณหา”) จึงจะเป็นทางนิพพาน จะต้องไม่ไปขอลาภ ขอยศ ขอสรรเสริญจาก “พระพุทฺธ” จึงจะถูกแท้ เอาละแม้จะอ้อนวอนขออย่าง “พระเจ้า” ก็จงขอ “นิพพาน” นั้นเถิด “พระพุทฺธ” ท่านมิให้แน่ๆ อย่างอนท่านมทไหน ? คิดดูดี ๆ ใ้ “สติ” ตรองให้เห็น

ดังนั้น ถ้าใครจะยึดถือ “พระพุทธรูป” เพียงไปกราบไหว้พระพุทธรูป แล้วก็อ่อนนอบน้อมขอสมบัติโลกก็อยู่ ก็ยังคงเป็นผู้ “พระเจ้า” พระผู้ประทานเป็นที่ยึดถือ อันยังไม่ใช่ “พระพุทธรูป” ที่แท้ “นามธรรม” ที่แฝงอยู่ใน “วัตถุรูป” นั้น ยังแค่ขันธ์พรหม แค่ขันธ์นารายณ์ หรือแค่พระยะโฮวา เป็นอย่างสูง ผู้หนึ่งจึงยังคว้าเอา “พระพุทธรูป” ได้มาแค่ “พระเจ้า” (GOD) ฟัง “พระพุทธรูป” อยู่เพียงแค่ตำแหน่งฐานะของ “พระเจ้า” เท่านั้น ไซ้หรือไม่ว่าง ? ไซ้สติไตร่ตรองให้แจ้ง

“พระเจ้า” นั้น ดับ “รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส” แล้วหรือ ? “พระเจ้า” ยังไม่ดับความเกิด “พระเจ้า” ยังมีสภาวะ “อดีต” ยังมีภพ ยังมี “ตน” ให้ยึดมั่นถ่อมตน ยังไม่ว่างทุกสิ่งเป็น “อนัตตาธรรม” ยังไม่หยั่งแจ้งแทงทะลุ “สุญญตา” เป็นที่สุด

**การเห็น “สักกายะ” อันหมายถึง “นามรูป” หรือ “ตัวการใหญ่” หรือ “ตัวตน” ของสิ่งใด ๆ ต้องเห็นให้แจ้งแทงให้ทะลุเช่นนี้ ต้องหยั่งลึก ต้องแทงตลอด**

“พระพุทธรูป” เราเห็นด้วยตาได้ง่าย และรับยึดเอามาเป็น “ปัจจัย” ในการฟังพา เราจะต้องให้ “สติ” ทำปัญญาให้เกิด ให้เห็น หยั่ง “สมุทัย” ของพระพุทธรูปลงไป หาทมาหรือเคาะเงื่อน จนกระทั่งแมหยงรุทมาได้ ก็ให้หยั่งใน “นิทาน” อันเป็นเบื้องหลัง เป็นมูลก่อน “สมุทัย” เข้าไปอีก ถึงแม้รูปประวัติรู้นิทานของ “พระพุทธรูป” แล้ว เราจะต้องแทงย่อนทะลุ เข้าไปถึงสุดแก่น สุดต้นทางอันเรียกว่า “เหตุ” หรือ หมายเอาแก่นแท้ เนื้อจริงนั้น ๆ มาให้ได้

พระพุทธรูปเจ้าทรงสอนไว้อย่างนี้ สอนให้แทงทะลุด้วยการหยั่ง เหตุ นิทาน สมุทัย ปัจจัย เป็นระดับๆ ฝึกเข้าๆ กันถึงขนาดนี้ จึงจะเรียกว่าลูกศิษย์ฉลาดดี ไม่เช่นนั้นไม่มีคำว่า “รู้แจ้งแทงทะลุ”

เช่นทุกวันนี้เรา :-

“พระพุทธรูป” เป็น “ปัจจัย” ของศาสนา เป็นเครื่องมือ เป็นอุปกรณ์ ก้าว เป็น สรรณะ เป็นที่ยึด ถ้าคนคอยปัญญาจริงๆ ก็ปักใจยึด เอาก้อนโลหะหล่อ แต่ง ดินปั้น หรือท่อนไม้แกะ ชนนั้นๆ นั้นเอง เป็น “พระรัตนตรัย” ดวงที่ ๑ เป็น “พระพุทธ” แท้ๆ ของเขา ก็เอาข้าวเอาแกงไปถวายบ้าง หนำร้อนกลัวท่านร้อนก็ เอาออกมาส่งน้ำให้ท่านบ้าง นั่นคือ “ความหลง” ชนิดที่ไม่มีเหตุไม่มีผลเอาเลย เรียกว่า “ไม่รู้เหตุ ไม่รู้นิทาน ไม่รู้ทางสมุทัย ไม่ทะลุช่องในปัจจัยเอาเลย ถ้าผู้ ทำเช่นนั้นทำด้วย “ไม่รู้จริงๆ” ซื่อๆ เป็น “คนหลงแท้” ถ้าพอรู้ คือ เคยได้ยินได้ ฟังมาเหมือนกัน พอมีปัญญาเข้าใจอยู่ว่า “พุทธะ” นั้น **แท้ๆ ไม่ใช่รูปปั้นรูปนั้นหรอก** แต่กระนั้นก็ยังทำกับพระพุทธรูปเยี่ยงที่กล่าวผ่านมาแล้วนั้นอยู่ ก็ยังชื่อว่า “คนหลง” อยู่เช่นกัน (ยกเว้นผู้ต้องทำเพราะภาวะจำเป็นต้องทำ)

เราต้องมาใช้ “สติ” พิจารณาต่อไปอีก ให้ลึกเข้าไปว่า เรายึด “พระพุทธรูป” เป็นปัจจัยนั้น เพราะเหตุ (สมุทัย) อะไร ?

เราก็จะต้องรู้ให้ได้ถึง “สมุทัย” นั้นจริงๆ ก็โดยนัยะ แยกรูปนามให้ออก อย่างที่ได้อธิบายมาแล้ว แล้วเราจะได้ทั้งที่เบนเปลือกนอก (อันคือ “รูปธรรม” หรือ ก้อนแห่งแห่งรูปพระพุทธนั้น) ยึดเอาเนื้อหาสาระแท้ (อันคือ “นามธรรม” หรือ คุณธรรม หรือ พุทธคุณแท้ๆ) ไม่ไปเสียเวลาประคบประหม่อมอยู่กับเปลือก จึงจะ ได้ชื่อว่า มี “สรรณะ” สูงขึ้นเป็น “พุทธะ”

ถึงแม้ว่านั่น หลีกซ่อนลงไปอีกเป็น “นิทาน” เป็นสภาวะ เป็นเรื่องราว เป็นคุณค่า เป็นของสำคัญ เนื้อหาก็ยิ่งกว่า ลงไปอีก ก็ต้องฟังแทงคั้นเข้าไปรู้ให้ ได้อีก จึงจะทั้งกระพ้อออกไปได้อีก (ต้องรู้แจ้งใน “คุณธรรม” หรือ “พุทธคุณ” แท้ๆ ให้ถูกให้ตรง ให้ได้)

สุดท้ายก็เจาะไข ตามหยั่งเขาสึกเข้าไปจนถึง “เหตุ” แท้ ที่มาจริง เข้าไป จนถึงแก่นนั้นแหละ เราจึงจะได้รู้แจ้ง รู้ชัดได้ถึงจุดค้ำยัน คือ รู้ได้รอบถ้วนหมด ขัดเจนทั้งพระพุทธรูป พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระลัทธิอัสสัทธิ พุทธคุณแท้ พุทธคุณ เขียวว่า อะไรเป็นอะไร ? มันเกี่ยวโยงไปมายังไงกัน ?

จะให้คัดลอกเข้าไปอีก ให้ละเอียดลึกซึ้ง จนที่สุด เป็นที่สุด จึงจะเป็นลักษณะของ “พุทธ” ศิษย์ตถาคต ดังนี้

การมี “พระพุทธ” เป็นสรณะ จึงคือการสร้าง “บุญญา” หรือ สร้าง “วิชา” ให้แก่ตน ให้ได้ถูกแท้ ตรงทาง นั่นเอง ไม่มีอัน ไครยึด “พระพุทธ” ถูกตัว จนได้ผลหลุดเลาะการมีสังกรรม เลิกการยังเต็มไปด้วยการต่อสู้ออกมาได้บ้าง คือ ปอกเปลือกออกเรื่อยๆ ได้เนื้อ ได้แก่นแท้จนทุกทีๆ นั่นเอง สิ่งที่ไม่ใช่เนื้อ ไม่ใช่แก่น ก็ละทิ้ง หยดยืด หลุดออกไปๆๆ ก็เป็นการเขยิบฐานะ เขยิบบุญญา สร้างพวงแพให้ตนเองสูงขึ้นได้จริง แต่ถ้าไครยังหลงยึดเอาแต่สิ่งล่อ หรือว่า มีแต่ติดตัง ยึดแน่น ผูกเพิ่มจารัตเข้าไป เดิมเปลือกให้หนาเข้าๆ และหรือ หลงไหลใน “รูป” โฉมแห่งองค์พระพุทธเจ้าเข้าไปอีก หรือ ยังยึดติดอยู่เพียงฤทธิ์เดชนามธรรมแค่ความเป็น “พระเจ้า” ก็จึงไปไต่ตรองดู

ผู้ใดใช้ “สติ” สร้าง “บุญญา” เฟ่งแพง ประพตติดูให้รู้แจ้ง จนปักจิตปักใจเชื่อแท้(ศรัทธา) แล้วก็เกิดละวาง ที่เราไปยึดอยู่ ออกมาให้ได้ เป็นเปลาะหนึ่งทิ้งไปจำนวนหนึ่ง ส่วนหนึ่ง จำนวนความยึด (สรณะ) ที่เหลืออยู่นั้นแหละ เป็น “บุญฐาน” ของเรา มีขอบเขตมีอำนาจบงการ (อาณา) มีการเกอหมุนงษ์ให้ขึ้นไป (ปาณะ) อยู่อย่างแท้จริง ตามความเป็นจริงนั้นๆ ก็จึงเฟ่งเพียรออกต่อไปใหม่ ทางทะเลเข้าไปให้ได้ยิ่งขึ้นอีกๆๆ สิ่งที่เราต้อง “ยึด” (สรณะ) ก็จะเล็กลงน้อยลงไปตามลำดับๆ หรือ จะละเอียดสุขุมสูงขึ้นๆ ตามลำดับๆ ใกล้เคียง “สุญญา” ใกล้ “อรณะ” เข้าไปเรื่อยๆ

ที่จริง “พระพุทธ” ที่แท้ (คือบุญญาธิคุณหรือวิชา มริสุทธิคุณหรือวิมุตติ) นี้แหละ เราจะแบกไว้นานสุด นานกว่าสิ่งอื่น ไม่ใช่แบก “รูปธรรม” ไว้ แต่เป็น “นามธรรม” อันละเอียดสุขุมคมกริภาพจนเรื่อยๆ “พุทธะ” จะมาถึงวิญญาณอยู่ที่เรา จิตของเราจะถูก “พระพุทธ” เข้าแทรก เข้าสิง เข้าแทนที่เสมอๆ แต่ไม่ใช่สิงอย่างลึมตัว ทว่าเป็นการสิงอย่างรู้ตัว แจ่มชัด เป็นผมบุญญาชาญฉลาดจริงๆ ไม่มั่งมาย ไม่ยึดถือ ไม่หวังหวง เป็นผู้ละคลาย เป็นผู้วางจนเรื่อยๆ ตราบที่เรา

ยังมีฉันท์ มิวริยะ มัจฉิตะ มวมังสาอยู่ไม่เสื่อมคลาย จนที่สุดตัวเรา “ตาย” ไปจริงๆ เป็น “อรณะ” เราเองก็กลายเป็น “พระพุทฺธ” แท้ๆจริงๆ กระนั้น ก็ยังจะต้องพากเพียรอยู่ มีระดับสูงชันนอกอยู่

ขั้นแรกก็เป็น “พระสุตพุทฺธ” (พระอรหันต์ชั้นต้น) ก่อน ชันสูงชัน ๆ จึงจะเป็น “พระอนุพุทฺธ” (พระอรหันต์ชั้นสูงชันมา) แล้วก็ “พระปัจเจกพุทฺธ” (พระอรหันต์ชั้นสูงชันมาอีก) ที่สุดถ้าเป็นไปได้เราก็จะเป็น “พระสัมมาสัมพุทฺธ” (พระอรหันต์ชั้นสูงสุด) และถ้าผู้ใดเป็นได้จริง มีได้จริง ถึงขั้น “พระอนุตตรสัมมาสัมพุทฺธเจ้า” (เจ้าแห่งพระอรหันต์ทั้งหลาย) ก็ย่อม คือ ความจริง ในความจริง นั้น ๆ เอง

หนักมาถึงดวงแก้วดวงที่ ๒ คือ “พระธรรม”

โดยนัยเดียวกัน ตามลักษณะรูปรอยที่อยู่ในโครงสร้างอันเดียวกัน เราจะต้องทำ “สมถะวิปัสสนา” จนเกิดผลแห่งทะเล “รูป” รู้ “นาม” อันแท้จริง ของ “พระธรรม” ก็โดยใช้ “สติปัฏฐาน” และ “อาณานุปัสสนา” ประกอบการปฏิบัติเรื่อย ๆ ไป นั่นเอง

“รูป” ของ “พระธรรม” ชั้นต้น คือ คำสอน หรือ พฤติการณ์สอน ซึ่งจะอยู่ใน ภาษาพูด, ภาษาเขียน หรือ จะอยู่ใน สภาวะ, อาการที่แสดง ปราภฏ (ที่มีอยู่ในพระอริยะเจ้าทั้งหลาย) ก็ได้ ทั้ง 2 อย่าง นั้น เราเรียกว่า “ปริยัติธรรม”

แต่เดิมเริ่มแรกจริงๆ นั้น “พระธรรม” เป็นสภาวะกลางๆ อันเป็นของมีอยู่แล้วในโลก เป็น “รูป” เมื่อเกิดเจ้าชายสิทธัตถะขึ้นมาเป็น พระพุทฺธเจ้า กัมม “ขรูพระธรรม” ขึ้นมา ผู้รู้นั้นเป็น “นาม” ก็คือ องค์พระสมณโคตม หรือ เจ้าชายสิทธัตถะ นั่นเอง ส่วน สิ่งที่ถูกรู้นั้น เป็น “รูป” จึงคือ “พระธรรม”ทั้งหลายทั้งปวง

ไม่ว่าจะเป็น นามรูป หรือ ไตรลักษณ์ หรือ ปฏิภาจสมุปบาทธรรม หรือ จิต-



เจตสิก หรือ นิพพานธรรม กระทั่ง อริยสัจธรรม ฯลฯ ล้วนเป็นสภาวะธรรม ทงนั้น เป็น **ตัวตนของธรรมะ** แท้ ๆ เป็น “**พระธรรม**” ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ ได้แจ้งจริง พระธรรม เป็น **สิ่งถูกรู้** พระพุทธเจ้า เป็น **ผู้เข้าไปรู้** หรือ เป็น **ผู้รู้** **สิ่งถูกรู้** กับ **ผู้รู้** ก็เป็นของคน ๆ เดียวกัน นั่นเอง เป็นความประชุมของกลุ่ม “**นาม-รูป**” ของคนผู้เดียว เป็น “**กาย**” (ความประชุม) อันเดียวกัน ทม “**เวทนา**” อยู่ในันพร้อม และก็เป็นเรื่องของ “**จิต**” แท้ ๆ ตรง ๆ ชั้นปรมัตต์ ที่ประกอบไปด้วย “**รูปธรรม**” กับ “**นามธรรม**” อันเป็นกองเป็นก้อนแห่ง “**ความตรัสรู้**” ของพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งองค์เดียว (เอโก ธัมโม)

ซึ่งเรียกรวมกันได้สนิทว่า “**พุทธธรรม**” เป็น **นาม-รูป** อย่างหนึ่งในโลก อันมีประโยชน์ต่อมนุษยโลกยิ่งเหลือเกิน

และแล้ว พระสมณโคดม จึงกำหนดอธิบาย ช้เนั้น จำกัดความหมายของ “**ธรรม**” ทงหลายชน ว่า ถ้าส่วนใดที่ “**พุทธ**” หมายถึง นั่น คือ อย่าง ัน ๆ นะ ! (กุศลธรรม) จึงกระทำ ถ้าส่วนไม่ใดละก็ “**พุทธ**” หมายถึง อย่าง ัน ๆ นะ ! (อกุศลธรรม) จึงอย่ากระทำ ดังนี้ คำกำหนด ต่าง ๆ จึงเรียกว่า “**พระธรรม**” อันเป็นคำสั่งของ พระศาสดา (อาณา) บ้าง เป็น คำสอน ของพระศาสดา (อนุสาสน์) บ้าง นั่นคือ **ปริยัติธรรม** นัยหนึ่ง เรียกว่า ส่วน “**ภาษา**” ส่วน “**คำพูด**” ส่วน **วัชธรรม** ยังเป็นเพียง “**พระธรรม**” หยาบ ๆ ตัน ๆ เปลือก ๆ ยังไม่เป็นปรมัตต์ ยังไม่ใช่ตัวสภาวะ, ตัวสาระแท้ ๆ

อีกส่วนหนึ่ง ก็คือ พฤติการณ์ ต่าง ๆ หรือ อากา ร กิริยา อริยาบถ กายกรรม ที่แสดงปรากฏ ของ พระสมณโคดมองค์บรมศาสดา ทงของ พระอริยสาวก ทงหลาย ซึ่งผู้รับรู้ รับสัมผัส รับเห็น ก็ย่อมเป็น **พฤติการณ์** สอนได้ จึงคือ “**ปริยัติธรรม**” อีกนัยหนึ่ง เรียกว่า ส่วน “**พฤติกรรม**” (behavior) ส่วน “**พฤติกภาพ**” (character) ส่วน กายธรรม ซึ่งก็ยังเป็นเพียง “**พระธรรม**” หยาบ ๆ ตัน ๆ เปลือก ๆ ยังไม่เป็นปรมัตต์ ยังไม่ใช่ตัวสภาวะ, ตัวสาระแท้ ๆ

ผู้รู้ด้วยฟัง (จากคำสอน) รู้ด้วยเห็น (จากพฤติการณ์สอน) จนเข้าใจดี

แล้วก็เอาไป ปฏิบัติตาม พิสูจน์ประพฤติกตาม กระทำตาม ก็คอนแทละ เรียกว่า **ปฏิบัติธรรม** เป็นการพยายามจะให้ “พระธรรม” เกิดในตน ถ้าจะนับว่าเป็น “พระธรรม” ที่สูงขึ้นไปก็นับได้ว่า กระเลิสูงขึ้นไปอีกกว่ามเพียง “ปริยัติธรรม” จนผู้ปฏิบัติมัน เกิดผลจริง มี วิราคธรรมจริง มี นิพพานธรรมจริง มี ปฏิจสมุปปาทธรรมจริง มี สุตญญาตธรรมจริง ฯลฯ รู้แจ้งในตน สัมผัสสภาวะแท้ ๆ ในตน ส่วนนี้ก็ค้อ **ปฏิเวธธรรม** เป็น “พระธรรม” เนื้อแท้

ทั้ง “ปริยัติ” ทั้ง “ปฏิบัติ” ทั้ง “ปฏิเวธ” ล้วนแล้วแต่ค้อ **พระธรรม** ทั้งสิ้น และเป็น “รูป” ที่พร้อมจะให้ “ถูกรู้” และเป็น “นาม” ที่ผู้มีจริง สัมผัสจริง เป็น “ผู้รู้” เองจริง ๆ ได้ ทั้ง 3 ธรรมด้วย

โดยสรุปง่าย ๆ มันก็มีแต่ “ผู้รู้” อันค้อ “นาม” และต้องหมายถึง ตัวเราผู้ปฏิบัติเองที่เดียว จะต้องเป็น “ผู้รู้” จะต้องเป็นเช่น “พระพุทท” ให้ได้ ตัว “พระธรรม” ที่แท้ ๆ ที่เราจะยึดจะควาเอาจึงค้อ ความเป็น “พระพุทท” นั้นแล ไม่ใช่แค่ “พระธรรม” ที่เป็นเพียงคำสอน เพียงรูปแบบพฤติการณ์สอน หรือแค่ ปริยัติ-ธรรม หรือแค่ ปฏิบัติธรรม กันอยู่เป็น “ศีลพตปรามาส” เป็น “ปทปรมะ” อยู่เท่านั้นไม่ กล่าวค้อ จะต้องสร้าง บริสุทธคุณ บัญญาธิคุณ กรุณาธิคุณ ที่เป็นสภาวะแท้ ๆ ให้มีในตนจริง ๆ ที่เดียว ถึงขั้น ปฏิเวธธรรม ให้ได้

และ “สิ่งที่ถูกรู้” อันเป็น “รูป” และต้องหมายเอา “พระธรรม” หรือ “ธรรมะ” ทั้งหลายทั้งปวง เช่น วิราคธรรม นิพพานธรรม ปฏิจสมุปปาทธรรม สุตญญาตธรรม ฯลฯ ที่เป็นสภาวะแท้เกิดในตน เป็นต้น พวกนี้แหละ ค้อ คุณธรรม หรือ พุทธคุณ หรือ พุทธธรรม ซึ่งไม่ใช่ภาษาพูด ไม่ใช่เพียงชื่อมันนะ ! ตามให้ด้

มันจะยึดผิด ถ้อผิดใน “พระธรรม” ได้ง่าย ๆ นั้น ก็เพราะคนไปหลงเอาสิ่งที บัดจับเอาได้ง่าย ๆ นั่นค้อ “รูป” ของมันในขั้นต้น ๆ เช่น “พระธรรม” ที่มอยู่ ในรูปของภาษา, อยู่ในรูปของความนึกคิด และ อยู่ในรูปแบบพฤติการณ์ เป็นแค่

**ปริยัติธรรม** เป็นแค่เหตุผลของความรู้ชั้นนอก นั่นเอง เหมือน ๆ กันกับการยึดผิดถือผิดใน “พระพุทธรูป” ก็ไปยึดติดมั่นถือมั่นเอาแค่ “รูป” ของ “พระพุทธรูป” ที่บันทึกเขียนให้เห็นรูปกันจริงๆ เป็นที่ยึดถือ มันก็เลยไม่ใช่ของแท้ ไม่ใช่ของดีจริง

“พระธรรม” ก็เช่นกัน ภาษาพูด ภาษาเขียน แบบแผนจารีต และพฤติการณ์ หรือความประพฤติของพระสงฆ์ (ที่ยังไม่ใช่อริยบุคคล หรือโคตรภูบุคคล) อันเป็น “ปริยัติธรรม” มันจับมันยึดเอาได้ง่ายๆ คนก็เลยไปหลงยึด หลงแบกแต่ภาษา หลงยึดแต่จารีตและแบบอย่าง พฤติการณ์ที่พระสงฆ์ทำ (ซึ่งไม่ใช่พระอริยสงฆ์แสดงอยู่ ทำอยู่เสียด้วย) อันเป็นแค่ปริยัติธรรมกันอยู่เสียเป็นส่วนมาก ยิ่งมีการพัฒนา ใช้ใบปัดร ใช้พัดยศเข้าล่อให้เรียน และมีลาภสักการะให้รวย ก็เลยยิ่งไปหลงกันแต่ใน “พระธรรม” เปลือก ๆ กันใหญ่ โดยที่เขาแบก เขามามอยู่เปล่า ๆ กันเท่านั้น เขาไม่ได้ยึดถือถูกตัวถูกคนอะไรเลย

“สธนะ” ดวงนี้ จึงเป็นก้อนอิฐ ก้อนหิน ให้เขาแบกกันไปเท่านั้นจริงๆ เป็นข้าศึกแท้ เป็นบาปจริงๆ อยู่อย่างนั้น เพราะมันไม่ก้าวหน้า มันเป็นแค่คำท่อง คำจำได้ เป็นแค่ภาษา (*คิลปพรามาส*) และเป็นแค่อาการประพฤตินั้นแค่จารีตแบบอย่างสักแต่ทำตามๆ กัน (*พตพรามาส*) อยู่เท่านั้น แล้วก็หลงตัวหลงตน นึกว่าตนได้ ตนมี “ตน” จึงยิ่งใหญ่ขึ้น เพิ่ม “อิตตา” ให้แก่ตนซ้ำเข้าไปอีก เป็นกิเลสเพิ่ม กลายเป็น “อิตตกิลมณานุโยค” คือ คนผู้เล้าเรียน กิติ ประพฤติ กิติ จะถึงขั้นพากเพียร อุตสาหะปานใด ก็ตาม ก็เป็นความเหน้อยยากลำบากเปล่า ถ้าเมื่ออุตสาหะแล้วกลับเป็นเพิ่มกิเลสเป็น “อาตมัน” หรือ “อิตตา” ให้แก่ตนเสียซ้ำ **นี่แหละคือ “อิตตวาหุปาทาน” แท้ๆ** (ยึดเอาได้ ฉวยเอาได้แค่ “วาทะ” แค่บัญญัติสมมุติ เป็นอิตตาคำพูด ตายแต่อยู่แค่นั้น) จึงไม่ได้เปลี่ยนสธนะ หรือ ไม่ได้เปลี่ยนพวงแพกกันเสียที พวกนี้ตายแล้วตายเล่า กันไปมากมายก่ายกอง นับไม่ถ้วนคนกันจริงๆ

“สธนะ” ดวงที่ ๒ นี้ พัฒนาออกไปจนเมื่อท่องได้คล่องๆ ปากแล้ว ใช้เป็น “กรรม” (กิจ หรือ การกระทำ) หาเสียงปากเสียงทอง แลกลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุขอย่างโลกๆ ได้ด้วย “สธนะ” ของผู้ **จึงไม่ส่งให้สูง** แม้แค่ความประพฤติ

อาการกาย (พต หรือ จริยา) ก็ยังไม่เป็น “ กายธรรม ” ซึ่งจะใช้ยึดเอาเป็นแบบอย่าง เป็น “ ที่พึ่ง ” ไม่ได้เลย ผู้ยึด “ พระธรรม ” เป็น “ ธรรมะ ” อย่างนี้ ก็จะถึงที่สุดได้แก่ “ มรณะ ” ดังได้อธิบายมาแล้ว คือ “ ตายเน่า ” เปล่า ขาด แล้วขาดใจ

ตราบใดไม่มี “ จรณะ ” จริง ไม่เอาใจใส่พากเพียรแท้ใน “ จรณะ ” ผู้นั้น ๆ ก็ยึด “ พระธรรม ” ผิด ๆ อยู่ เป็น “ มิจฉาทิฎฐิ ” อยู่ตราบนั้น มันจะเป็นได้แค่ “ อัตตวาทุปปาทาน ” คือ ยึดได้แค่ “ วาทะ ” หรือ แค่ “ ภาษา ” แค่ “ บัญญัติ ” เป็นตัวเป็นตนอยู่อย่างนั้น ไม่เกิด “ สติปัฏฐาน ” ไม่ก่อ “ อาณาปาลสติ ” ให้แก่ตนแต่อย่างใด และจะเป็นได้แค่ “ ศัลพตปรามาส ”

คือ สักแต่ว่าถือ “ ศีล ” ก็เพียงตามจารีตประเพณี บำเพ็ญ (พต) อยู่ ก็แค่ตาม ๆ จารีต ประเพณี แม้จะปฏิบัติตามแบบวิธีของอาจารย์อย่างคร่ำเคร่งแท้ ๆ ก็เพียงได้ตามแบบ ตามสั่งเท่านั้น จะไม่ถึงขั้น “ สมภา ” ที่เป็น “ สัมมาสมภา ” จะไม่เกิด “ นามธรรม ” ที่เป็นบัญญัติ เป็นผู้ (พุทธะ) เป็น “ ปฏิเวธธรรม ” แท้ ๆ แก่ตนอย่างใด “ บัญญา ” จึงมีได้แค่ “ สุตมยบัญญัติ ” ( ฟังมา ท่องไว้ ) และอย่างมากก็ “ จินตมยบัญญัติ ” จะแค่นำมาคิดผกผันดูหน่อย ก็ตาม หรือจะดูมาก ๆ จนเข้าใจดี เข้าใจดี ก็ตาม หรือจะถึงขั้นปฏิบัติดูรู้เพียงผิวเผิน หรือจะปฏิบัติจนเคร่ง ปฏิบัติจนจัด แต่ทว่าเป็นได้แค่ “ ศัลพตปรามาส ” ไม่พ้น “ วิจิกิจฉา ” แก่ตนแท้ ไม่มั่นจริงซัดใจแท้ ก็ตาม หากไม่ถึงขั้นให้ผล ประจักษ์สัทธิ์กัน ก็ยังจะเข้าใจยังไม่จริง อยู่ตนเอง

ยังผู้ยึด “ ปริยัติ ” ผิดเพี้ยน คือ พวกที่ไม่หลงเรียนเอา “ ภาษา ” ของ “ ผล ” คือ พวก “ อภิธรรม ” พวก “ จิตว่าง ” โดยไม่ได้เรียน ศีล เรียนวินัย หรือ เรียน ข้อวัตรหลักปฏิบัติตามลำดับเบื้องต้น, ท่ามกลาง, บั้นปลายเสียก่อน แล้วนำมาปฏิบัติกันจริงๆ ที่ละลำดับๆ ตาม “ ธรรมฐาน ” แท้ๆ ของตน ไปเรื่อยๆ ก็ยังทำให้ “ หลงใหญ่-หลงหนัก ” กันมาก เพราะไปรับรู้ “ ภาษาธรรมะสูง ” เสียแล้ว จึงทำให้ยิ่งยึดมั่นถ่มถ่ม หลงตนหลงตัวเอามากมาย (จอม “ อัตตวาทุปปาทาน ”)

พระพุทธเจ้าไม่เคยสอนภาษาอภิธรรม แก่สาวกเลย และ ไม่มีสาวกองค์ใด

สำเร็จหรือหนั้ เพราะเรียนพระอภิธรรม ที่เป็น “ปริยัติ” เลย นอกจากศึกษา “ศีล” ศึกษาธาตุคงควัตถ์ ข้อสมาทานต่างๆ แล้วนำไปประพฤติเท่านั้น เรื่องเรียน “พระธรรม” ในแบบปริยัติเป็น “อภิธรรม” นั้น จะมีผลร้ายผลเสีย มากกว่าผลได้ (แต่คนก็จะนับวัน “หลง” เรียนพระอภิธรรมมากขึ้น เรียน “จิตว่าง” เพราะมันสูง มันใหญ่ มันโก้จริงๆ) จึงขอให้ระวังการติดยึด การหลงตน (อวดวาหุปาทาน) ให้มาก ๆ

“สรณะ” ดวงที่ ๒ อันคือ “พระธรรม” ที่แท้ ที่เราจะต้องค้นคว้าไ้หาเอามาให้ตนให้ได้ จึงคือ “นามธรรม” อีกนั่นแหละ เป็นเบื้องต้น โดยการศึกษา “ปริยัติ” ให้ถูกเบื้องต้น, ท่ามกลาง, บั้นปลาย แล้วก็เอามา “ปฏิบัติ” ไปตามลำดับ จนกว่าจะมี “ปฏิเวธธรรม” ให้เราได้ “ฟัง” จริง ไปเรื่อย ๆ

การปฏิบัติก็คือทำ “สติปัฏฐาน” สร้าง “อาณาปานสติ” นั้นเอง แล้วเราจะได้ “พระธรรม” ที่แท้ ที่จะช่วยให้เราไปสู่ “อรณะ” คือสิ้นข้าศึก หมดบาป หยุดการต่อสู้ได้ เมื่อมี “พระธรรม” ที่แท้ในตนจริง “พระธรรม” นั้น ก็กลายเป็น “รูปธรรม” เป็น “อาณาปานสติ” ที่สิงอยู่ในตนไปโดยแท้ เป็น “เจโต” เป็นตัวแสดงอยู่ในเราจริง มีจริง เป็นจริง เช่น เรามีสมาธิธรรม มันก็จะมีจริง ไม่ใช่มีแค่ปากว่า หรือ มีแค่ภาษาสวดท่อง แต่เป็นเมตตาที่จะแสดงปรากฏอยู่ที่เราจริง กระทำอยู่ชัด ๆ ทั้งทางกายกรรม, ทางพฤติกรรม, ทางพฤติกรรม และสอดคล้องกับวัจกรรม กับมโนกรรมจริง ๆ โดยไม่ได้ท่องไม่ได้สวดเลยสักคำสักความก็เป็นได้ เป็นจริง

การใช้ “สติ” ไตร่ตรอง พะงพิจารณาให้แจ้ง “พระธรรม” ที่จะนำเอามาเป็น “สรณะ” นี้ ก็ยังเป็นการพะงให้แจ้ง “ภายในกาย” ของพระธรรม โดยนัยเดียวกันกับ พระพุทธ ถ้าเรายังยึด “พระธรรม” ไม่ถูก แยก “รูป” แยก “นาม” ของพระธรรม ไม่เป็น เราก็ม “สรณะ” เก๊ ๆ มีการยึด “พระธรรม” เป็นที่พึ่งที่ไม่พาสู่สุขเกษมได้โดยแท้ จะสุขได้บ้างก็สุขแบบโลก ๆ โดยการ **ใช้พระธรรมเป็นเครื่องมือหากิน**นั่นเอง

ซึ่งจะนำมากล่าว มาท่อง มาสวด มาสอน ก็เพื่อรับลาภ แลกยศ หรือนำมาเขียนขาย นำมาพูดหากิน ออกวิทยุหาเงิน ก็ตาม ก็ได้แค่สุขโลก ๆ เหมือนชาวโลกศึกษาเล่าเรียนวิชาทางโลก แล้วก็มัวชานน ไปไว้เพื่อหาลาภ แลกยศ สร้าง

สรรเสริญ แลกโลกีย์สุข อยู่ในโลก เลี้ยงชีวิตไปชาติหนึ่งๆ ฉันทันเดียวกัน ไม่ได้นำพาว่า พระธรรมนั้นๆ จะขัดกิเลสได้จริงหรือไม่? ควรจะแก้ไขการ “ใช้พระธรรม” อย่างไรจึงจะเกิดผลขัดเกลา(เป็น “ สัลเลขธรรม ”)ตน ขัดเกลาผู้อื่น ได้แท้ๆ บ้างนั้น ไม่ได้ใส่ใจมุ่งหมายเลย มีแต่ทอ้งไว้ ไปสวดหาเงิน เรียนไว้ ไปกล่าวหากินจริงๆ มันก็เป็นได้แค่ สารัตถะ (ปรมาัตถ์ของผู้ที่ได้นั้น) ที่ให้ค่าแก่ผู้นั้นๆ ก็เหมือนชาวโลก ที่เรียนรู้เรียนสร้างวัตถุอะไรก็ได้ ในโลก แล้วก็ใช้แลกอยู่ แลกกิน เสพสุขแบบโลกๆ ไปวันๆ จนตาย

และหรือจะ “หลง” ลึก อากาทรหนักลงไปยิ่งกว่านั้น คือ เห็น พระธรรม เป็น ภาณาสวดท่องเข้าแล้ว ก็เบา ฟัน เตะ บันดาลไอโน่นไอ้นี้ได้ด้วย ก็ยังคือผู้หลงมืด(โมหะ)หนักยิ่งขึ้นไปใหญ่ ที่เรียกว่า “หลงมืด” ก็เพราะเหมือนคนไม่รู้อะไร ในขณะนอนหลับ (ไสยศาสตร์. ไสย = นอนหลับ. ศาสตร์ = ความรู้) แล้วผู้หลงยัดนั้น ก็นำเอา “กิจ” อย่างนี้ การประพฤติดังนั้น เป็นทพหากินเป็นเครื่องสร้างสุข สร้างสรรเสริญ สร้างยศ สร้างลาภ ให้แก่ตน เลี้ยงชีวิตไปชาติหนึ่งๆ ก็ได้อยู่เหมือนกัน มันก็สุขของคนโลกๆหลงๆเลอะๆอยู่นั่นเอง ยังไม่สุขเกษมแท้ๆ ชนิด ละคราะ มีมรรค มีผล มีนิพพานอะไรได้ดอก

ดังนั้น จึงยัด “พระธรรม” ให้ถูกรูปถูกนามจริงแท้ ให้ได้กันเถิด อย่าหลงเปลือก หลงกระพ พระธรรม แล้วก็ทำกับพระธรรม ราวกับสินค้า ราวกับฝิ่น ราวกับเฮโรอีน เทียวได้เอาไปหลอกมอมหลอกเมาใครให้หลงติด หลงผิด จนงมกายกันนักเลย

ที่จริงที่ “พระธรรม” นี้แหละ เป็น “สธนะ” ดวงสำคัญยิ่ง ของผู้เป็นพระ ของผู้จะประพฤดิธรรมสุนิพพาน ถ้าไม่แจ้งแม้เพียงว่า จะต้องเดินทางด้วย “จรณะ” เป็นกิจ โดยไปมั่วหลงยัดเอา “ภระณะ” เป็นกิจ คือก่อสร้าง ใช้ลาภต่อลาภ บันบุญแลกลาภ บันพระธรรมแลกยศ แลกสรรเสริญ ฯลฯ ประพฤติอยู่ไม่ผิดกับคฤหัสถ์ ทำการประพฤติดนอยู่เขยงน มันก็เป็น “มัจฉาทิฎฐิ” เบองตนเลยที่เดียว

ใครยังไม่ได้เคยทำ “สติปัญญา” กับ พระธรรมเลย ก็ให้ไตร่ตรองเพ่งพิจารณาพิจารณาแห่งทะเลให้ได้ ให้แท้ให้ถูกต้องจริงก่อนเกิด “สภาวะ” ของเราจะได้ไม่เป็น “โมหะ” คือ ยึดเอาอย่างหลงๆ หรือ หลงไหลอย่างผิดๆ อยู่ จนตราบ “มรณะ” แล้วๆเล่าๆ เปล่าๆปลื้ๆ เป็น “โมหะบุคคล” ไปชาติแล้วชาติอีก ไม่รู้จบสิ้น

**พระไตรรัตน์ ดวงที่ ๓** ที่เราจะต้องค้นคว้าให้ยิ่ง ต้องเรียนรู้ให้มาก ต้องศึกษาให้ถ่องแท้จริงๆ ยิ่งกว่า พระพุทธ ยิ่งกว่า พระธรรม นี้ คือ “พระสงฆ์” โดยเฉพาะสำหรับผู้จะพากเพียรปฏิบัติเพือนิพพาน

เพราะเหตุใดจึงกล่าวเช่นนั้น !

ก็เพราะว่า พระพุทธ ก็เป็นแต่เพียงคุณธรรมที่อยู่ในแบบ “นามธรรม” หรือ อรูปธรรม พระธรรม ก็เป็นเพียงคุณธรรมที่อยู่ใน “รูปธรรม” นั่นเอง จึงเป็นสิ่งที่เราล้วนจะต้องนำเอามา “ปรุง” เอามาก่อ เอามาผลิตให้เป็น “นาม-รูป” แห่ง “พุทธธรรม” แท้ๆขึ้นมาให้ได้ พระพุทธ หรือ พุทธคุณ ที่แท้จริง ที่เราจะต้องค้นคว้าเอาให้ได้ ตามที่เราเรียนมาแล้วเป็น “นาม” เป็นวิญญาน เป็นจิต พระธรรม ที่เป็นภาษา เป็นวาตะ เป็นตัวหนังสือ หรือแม้เป็นพฤติกรรม “กายธรรม” ซึ่งอยู่ที่ พระอริยเจ้า ก็เป็น “รูป” เป็นเพียงโครงสร้าง เป็นเพียงแบบแปลนที่พูด ท้อรับายเองเกินกว่าภาษามันเป็น เกินกว่ามันมี และเกินกว่าพฤติกรรมมันแสดงอยู่นั้นๆ ก็ไม่ได้ เราจะต้องนำโครงสร้างหรือแบบแปลนนี้น มาก่อ “พุทธะ” ก่อ พุทธคุณ ก่อ พุทธธรรม ให้เป็นตัวเป็นตนมีชีวิตชีวา(ปาณะ) มีลักษณะของ “นาม-รูป” ให้เกิดที่ตัวเราให้ได้

ถ้าเราดูจากตัวหนังสือ ฟังจากคนพุทธธรรมตา หรือ เห็นอาการด้วยตาอยู่ข้างนอกตัวเรา มันก็ยังไม่จริงอยู่นั่นเอง ดังนั้น ชีวิตของผู้ “พุทธคุณ” (คือ “พระอริยเจ้า” องค์ใดองค์หนึ่ง) ชีวิตของ “พุทธะ” หรือ คนจริงๆผู้ “นาม-รูป” แห่งความเป็น “พุทธะ” นั้น เราควรจะได้เห็น ได้รู้จัก ได้สัมผัสกับ นาม-รูป อย่างที่เรียกว่า เป็นตัวตน หรือ เป็นชีวิตของ “พุทธะ” แท้ หรือ เป็น “ตัวของธรรม” ที่มีปฏิเวธธรรมจริง มีคุณธรรมแห่งความเป็น พระพุทธ แท้ๆให้ได้ ให้ถูกต้อง

เพราะจะไปค้น ไปตามคว้าเอาจาก “พระพุทธรูป” หรือ “พุทธรูป” ซึ่งอยู่ในร่างของเจ้าชายสิทธัตถะ มันก็ไม่มีแล้ว **ยังจะหลงเลาะไปค้นหาเอาจาก “พระพุทธรูป” มันก็ยังไม่ใหญ่ จึงจำเป็นจะต้องหาเอา ค้นเอา “พุทธรูป” ที่อยู่ในร่างของ “พระสงฆ์” สาวกของพระพุทธองค์นั่นเอง**

เราอาศัย “พระสงฆ์” มากเหลือเกิน เพราะแม้ภาษาพูด ภาษาเขียน มันก็ยังไม่จริงจิง ยังไม่มีคุณลักษณะที่แสดงผัสสะ แสดง “คุณธรรม” อะไรออกมาให้เราได้รับรู้เราเห็น ได้มากมายแท้จริงชัดเจน เท่ากับ “พุทธรูป” แท้ๆที่มีมันมีอยู่ในตัวบุคคลหรืออก และยิ่งพฤติการณ์จรยาทมในตัวบุคคลพระสงฆ์นั้น ก็ยิ่งจะต้องระวังยิ่งกว่า ภาษาเขียน—คำพูดเหมือนกัน เดียวกัน ยังจะเอาอย่างตามทันทีไม่ได้อีกหลายๆอย่างเหลือเกิน ต้องใช้บัญญัติกาลกนกรองพิจารณาให้เห็นธรรม ถูกธรรมลงร่องปล่องขึ้นจริงๆเสียก่อน แล้วค่อยเอาอย่างตาม

ดังนั้น ถ้าเราได้พบ “พระสงฆ์” แท้ๆ ผู้มีคุณธรรมแห่งพุทธรูปจริงๆ อันเรียกได้เป็นอริยสงฆ์ สาวกแห่งพระพุทธเจ้า จึงเป็นบุคคลอันสูงสุด และจะสูงยิ่งก็ตรงที่ เราได้เข้าไปหาท่าน เข้าไปคลุกคลีรับผัสสะเอาคุณธรรม หรือ แบ่งๆชิมซาบเอาตัว “พุทธรูป” มาจากท่าน ให้ได้เสมอๆ ถ้าเป็นเพียงได้พบได้เห็นพระสงฆ์อย่างว่านเฉยๆ แล้วก็ผ่านไป ก็เพียงได้กุศลแค่บุญตาเท่านั้น ยิ่งบางคนได้เห็น แต่เป็นผู้ “ไม่รู้” (โมหะบุคคล หรือ มิจฉาทิฏฐิ) ไม่เข้าใจพระ มองไม่ออก รู้จัก “พระอริยสงฆ์” ไม่เป็น ก็คงเหมือนคนไม่ได้พบ “พระสงฆ์” อยู่นั่นเอง ไม่ผิดกับคนมีตาแต่ตาไม่เห็นอะไรอันควรจะได้เห็น มีตา แต่ไม่มีบุญตา เรียกว่า เห็น ! แต่เหมือนบอดสนิทอยู่ หรือ หลับตาสนิทอยู่

**ทำไมจึงจะต้องอาศัย “พระสงฆ์” ดวงแก้วดวงที่ ๓ นี้**  
**มาก** ก็เพราะเชอห่งหลายของ “พระ” ทั้งธรรม กิต ทั้งพุทธรูป กิตตาม จะมากองๆ หรือรวมๆ อยู่ในตัวของ “พระสงฆ์” นี้แหละ “มโนธรรม” ของ พระสงฆ์ “วจีธรรม” ของ พระสงฆ์ “กายธรรม” ของ พระสงฆ์ จะมีให้เราได้รับเอา จะม้ายถ่ายทอดให้เรา จะเป็น “สมบัติ” ที่เราจะพึงตักดวงเอามาจากท่าน กอบโกยเอา



จากท่านได้ มันจริง มันเป็นตัว มันคือของแท้กว่าพระธรรม ที่  
 เพียงแต่เป็นตัวหนังสือ หรือ วาทะ และมันเป็น “นาม-รูป” ที่แท้  
 จริงยิ่งกว่าพระพุทธรูป จึงเป็นตัวตนของ “พุทธศาสนา” ยิ่งกว่าพระ  
 พุทธรูป ยิ่งกว่าพระไตรปิฎก เพราะรวมเอาดวงแก้วดวงที่หนึ่งไว้ในองค์  
 ท่าน และมีทั้งดวงแก้วดวงที่สองอยู่ในองค์ท่านด้วย

เมื่อเราเข้าใจมาแต่ต้นแล้วว่า “พระพุทธ” ดวงแก้วดวงที่หนึ่งนั้น คืออะไร  
 แท้ ๆ ที่เราจะยึดถือ หรือ ฟังพาอาศัยได้อย่างจริง อันคือ “คุณธรรม” ที่  
 ประกอบไปด้วย บัญญัติคุณ บริสุทธิคุณ และกรุณาคุณ

และ “พระธรรม” ดวงแก้วดวงที่สองนั้น คืออะไรล่ะ? ที่เราจะยึดถือ  
 หรือ ฟังพาอาศัยได้อย่างจริง ซึ่งก็คือตัวตนของ “บัญญัติคุณ บริสุทธิคุณ  
 กรุณาคุณ” อีกนั่นเอง อันเป็นสิ่งเดียวกัน แม้จะแยกแยะเป็นภาษาเรียกต่าง ๆ  
 ก็เป็นบัญญัติที่เรียกสภาวะ “พุทธะ” ทั้งหลาย กับ อุบายการประพฤติให้ได้มาซึ่ง  
 “พุทธะ” เท่านั้น

“พระสงฆ์” จึงคือ ผู้จะมี “บัญญัติคุณ บริสุทธิคุณ กรุณาคุณ” เช่น  
 เดียวกัน

นี่แหละคือ “เอโก ธัมโม” คือ ธรรมแท้ สุดท้ายจริง ๆ นั้น มัน  
 มีธรรมเพียงอันเดียว ธรรมสิ่งเดียวกัน ธรรมตัวเดียวเท่านั้น

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จึงคือ สิ่งเดียวกัน ความเป็น บัญญัติคุณ  
 (ญาณ) ความเป็นบริสุทธิคุณ (วิมุตติ) ความเป็นกรุณาคุณ (พรหมวิหาร)

บัญญัติคุณ (ญาณ) คือ ความรู้แท้ คือ วิชชา คือ “นามธรรม” คือ ธาตุ-  
 จิต-ธาตุวิญญาณ คือ สิ่งที่มีในคนเป็น ๆ อยู่ จึงจะมีได้ เป็นได้ เห็นได้ รู้ได้ชัด ๆ แท้ ๆ  
 เช่น ในจิตในใจของพระพุทธเจ้าองค์พระสิทธัตถะ กับในพระอรียสงฆ์สาวก ใน  
 “พระพุทธรูป” และ พระเครื่อง ๆ ทั้งหลายใด ๆ ห้ามไม่ ไม่ว่าจะใหญ่โต จะ  
 งามวิจิตร ศักดิ์สิทธิ์ เก่งกาจอย่างไร, และทำพิธี “พุทธาภิเษก” ให้ยิ่งใหญ่ มโหฬาร  
 เท่าใด ก็ตาม

**บริสุทธิ์คุณ (วิมุตติ)** คือ ความสงบ ความสะอาด ความหยุด ความไม่สะเทือนหวั่นไหว ความไม่มีทุกข์ ความละเอียด ปล่อยวางต่างๆ หรือคือ ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลายทั้งปวงแล้ว ความหลุดพ้นจากความทุกข์ร้อนอาทรใด ๆ แล้ว เป็นสิ่งที่มิได้เป็นคนเป็นๆ คือ ในพระพุทธเจ้า กับ พระอริยสงฆ์สาวก ใน "พระพุทธรูป" ก็พอมิได้ คือ ความทุกข์ร้อนอาทรใด ๆ ท่านหยุดสนิท วางสะอาด นิ่งเงียบยิ่งกว่าคนเป็นๆ เสียอีก อันเป็นคุณลักษณะที่หยุดยั้ง สงบเยือกจนเกินพอดี เสียด้วยซ้ำ สำหรับผู้ได้รู้ตัวว่าเป็น "คน" ไม่ใช่แท่งหิน แท่งโลหะ เพราะฉะนั้น คนก็อย่าไปหาเรื่องไป "ปลุกพระ" กันนักเลย ให้ท่านสงบ นิ่ง "บริสุทธิ์" อยู่อย่างแท้จริงยิ่งเยือกอย่างนั้นเสียบ้างเถิด แต่นั่นแหละ มันก็เป็นคุณลักษณะที่นิ่ง ที่หยุด ที่วาง ในแบบวัตถุ ในรูปธรรมที่เราเห็นกัน รู้ คุณก็เข้าใจว่านิ่งอย่างไร? หยุดอย่างไร? วางอย่างไร? พ้นทุกข์ร้อนอย่างไร? ก็พอจะเข้าใจด้วยนัยะ ด้วยบัญญัติ ซึ่งมันก็จะไม่ใช่อย่างเดียวกันเสียทีเดียว กับ การหยุด การนิ่ง ของ "นามธรรม" อย่าพาเชื่อเถลตรงล่ะ!

เราก็จงเอาสภาพธรรมอย่างทีพอเป็นอุทาหรณ์นั้น มาทำให้แก่ "จิต" ของเราบ้าง ให้เกิดความสงบ ความหยุด ความบริสุทธิ์อย่างนั้นให้ได้ สภาพของ "จิต" ที่เป็นนามธรรมที่หยุด ที่นิ่ง ที่วาง ที่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งหลาย มันก็มีสภาพเหมือนๆ อย่างนั่นเอง แต่เป็น "จิต" คือ จิตไม่รับไม่ยึดให้เป็นสิ่งผูกพัน ไม่รับเชื่อแห่งความยุ่งยาก ไม่ให้จิตสะเทือนหวั่นไหว ให้จิตมันสงบๆ ให้จิตปราศจากรสกิเลสไม่คิดค้นเฉยอยู่อย่างอิฐๆ ปูนๆ หรือโลหะๆ ของท่านอย่างนั้นเอง นั่นแหละคือ สภาพของวิมุตติสภาพของ **บริสุทธิ์คุณ** ในขั้นง่าย ๆ คน ๆ อันอ่านเอาได้จากสิ่งที่ไร้อายตนะ ไร้สัญญาซึ่ง **บริสุทธิ์คุณ** หรือ **วิมุตติธรรม** ในสิ่งที่มีอายตนะ มีสัญญา มันจะให้นิ่งให้สงบก็ยากกว่าอยู่ที่เดียว

ดังนั้น ในคนเป็น ๆ นั้น ผู้มีวิมุตติ มี **บริสุทธิ์คุณ** จริง ท่านก็สงบ ก็หยุด ก็วางได้จริงๆ เป็นจริง ๆ ใน "จิต" ของท่าน แม้จะมี "ธาตุรู้" นั้นอยู่ในจิต เช่น คนมาดำท่านๆ ก็ได้ยิน รับรู้ แต่ท่านก็สงบอยู่ วางเสีย ไม่สะเทือนเพราะ "ดำ" แม้ที่สุดมีคนมาชมท่านๆ ก็ยังเพียงได้ยิน รับรู้ แล้วก็สงบอยู่ วางเสีย ไม่สะเทือนหวั่นไหว

ไปกับ “ขม” นั้น ดังนั้น เป็นต้น แม้จะเรื่อง “ความโลภ-ความโกรธ-ความหลง” ใดๆ ท่านก็บริสุทธิ์คุณอยู่ได้โดยนัยเดียวกัน

และที่ท่านเก่งกว่า “พระพุทธรูป” ก็ตรงที่ท่านมี “ความสะอาด” แท้ คือ รู้จักทำความสะอาดให้แก่ตนทั้งข้างนอก (กาย) และข้างใน (จิต) เสมอๆ กับ ท่านมี “ปัญญาธิคุณ” คือ รู้จักการทำ “จิต” ให้มันสงบ มันหยุด มันเฉยนิ่งต่อกิเลส มันหลุดพ้นจากทุกข์ใดๆ นั้นทำอย่างไร ? เป็นสภาพอย่างไร ? จะฝึกหัดทำให้ได้ สภาพอย่างนั้นบ้างจะทำเช่นไร ? คนระดับใด “ทำ” แค่นี้เรียกว่า “มัชฌิมา” เรียกว่า พอดีแล้ว สมควรแล้วของเขา และจะทำให้สงบยิ่งขึ้น หยุดยิ่งขึ้น หลุดพ้นจากทุกข์ยิ่งขึ้น นั้น มีอีกไหม ? จะฝึกหัดทำได้ด้วยอุบายอย่างไรต่อไป ? นี่สิ เป็นสิ่งที่ “พระพุทธรูป” มิไม่ได้ สู้ “พระสงฆ์” ไม่ได้เลย

แต่ “พระอริยสงฆ์เจ้า” ท่านมี ท่านจึงเป็นผู้มี “กรุณาธิคุณ” เพื่อแผ่เกื้อกูลชนด้วยการบอกกล่าวสั่งสอนได้ แม้อริยบาลทาง “กายกรรม” ก็สอนได้ “พระพุทธรูป” ไม่มี “กรุณาธิคุณ” ส่วนนี้ พุทไม่ได้ สอนไม่เป็น เพราะแสดง “วจีกรรม” ออกมาไม่ได้ แสดงได้แต่ “กายกรรม” พอสมควร คือ สงบ นิ่ง หยุด วางเฉยอยู่เช่นนั้นแหละ ที่ได้ ยังเป็น “มโนกรรม” ยังไม่มีเลยใน “พระพุทธรูป”

ซึ่งใน “พระอริยสงฆ์” นั้น มีได้เป็นไตรภพทั้ง “กายกรรม” และ “วจีกรรม” และ “มโนกรรม” จึงควรจะหยิบจับรับสัมผัสถ่ายทอดเก็บเอาจากท่านมาใส่ตน นำมาฝึกหัดให้แก่ตนให้ได้ ทั้งที่แสดงความสงบ ความนิ่ง ความหยุด ความวาง อีกทั้งปัญญารู้อุปนิสัย และพฤติกรรมที่เป็น เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขาทั้งหลาย ทางกาย กิต ทางวจี กิต ทางมโน กิต สิ่งเหล่านี้แล้ว คือ กายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรม

อย่างน้อยที่สุดก็ทำกันง่าย ๆ คือเมื่อแน่ใจในสภาพอย่างนั้นเอง เรียกว่า กายกรรม อย่างนั้นเองเรียกว่า วจีกรรม อย่างนั้นเองเรียกว่า มโนกรรม ก็จงลอกเลียนแบบกายกรรมนั้น (ที่แสดงอยู่ทางกายกรรมต่างๆ) วจีกรรมนั้น (ที่แสดงอยู่ทางวจีกรรมต่างๆ) มโนกรรมนั้น (ที่แสดงอยู่ทางมโนกรรมต่างๆ) เอามาใส่ตนให้ได้

กายกรรม กับ วิชกรรม มันเห็นง่าย รุ่ง่าย ถ้าหัดเอาได้ง่ายกว่า ก็เอากาย กับ วิจน์ั้นแหละให้มาก ส่วน มโน นั้น มันยากหน่อย ก็ต้องยึดหลักการ ยึดข้อสมาทาน ข้อปฏิบัติ หัดกระทำไปเรื่อย ๆ ก็จะได้ด้วย จึงจำเป็นต้องพากเพียรใกล้ซัด คอยสอดส่องและสอบถามอุบายวิธีที่จะนำไปทำให้มาก เราต้องประพฤติปฏิบัติจริงๆ ทั้ง ๒ ส่วน ทั้งนอกทั้งใน

**“พระสงฆ์” ท่านจะเป็นประโยชน์แก่โลก ในส่วน “กรุณาธิคุณ” นี้แหละ มากมายหลากล้น** เมื่อท่านเป็นประโยชน์ ตนโดยสงบ, สะอาด, ไม่สะเทือนหวั่นไหว, ไม่คิด, วาง, พันทุกข์ได้แล้ว ท่านก็แจกจ่ายกายกรรม วิชกรรม และมโนกรรมนั้น แก่ปวงชนตามภูมิปัญญาของท่าน เป็นการ เกื้อกูลโลกไปจนกว่าจะถึงกาลอันควรของท่าน

ดังนั้น เราจึงต้องรู้จัก กายกรรม ที่เป็น กายธรรม ต้องเข้าใจ วิชกรรม ที่เป็น วิชธรรม และต้องพยายามทำบุญญาให้แจ้งใน มโนกรรม อันเป็นมโนธรรม ให้ได้อย่างแท้จริง

**กายธรรม วิชธรรม** ใดจะปรากฏออกมาให้พบเห็นรับแจ้งได้ ก็เนื่องมาจาก “มโน” ของคนผู้นั้น มี “ธรรม” เป็นเช่นนั้น อย่างนั้น เท่านั้น โดยแท้โดยจริงนั่นเอง แต่ทั้งยังมี “นิกมายากร” หรือ ยอดศิลปิน ที่สำแดงกายธรรม-วิชธรรม ออกมาให้ดูเหมือนได้ ในชั่วครั้งชั่วคราวได้ ทว่าไม่ถาวร และไม่ลงร่องปล่องซัน เป็นที่สุดหรือก คนอย่างพระพุทธรองค์ที่ว่า **“อัญญา หิ ลาภุณิสสา, อัญญา นิพพานคามินี”** ซึ่งหมายความว่า **“ทำอย่างเดียวกันนั้นแหละ แต่เป็นไปเพื่อลาภนั้น ก็ประเภทหนึ่ง และทำอย่างเดียวกันนั้นแหละ แต่เป็นไปเพื่อนิพพาน นั้น ก็อีกประเภทหนึ่ง”** จึงจะต้องใช้วิจารณ์ญาณอันสุขุมชาญฉลาด ให้ดี ๆ

การจะรู้แจ้งเข้าใจใน “พระสงฆ์” ที่เป็นดวงแก้วดวงที่ ๓ แท้ ๆ ของ “พุทธศาสนา” จึงอาจดูได้ทั้งจากทาง กายกรรม วิชกรรม และมโนกรรม ผู้ใดองค์ใด ท่านมี กาย-วิจ-มโน เป็นไปเพื่อความสงบ, ความไม่สะเทือนหวั่นไหว, ความไม่คิด, ความวาง ได้จริงๆ แม้ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-โลกียสุข กามคุณ หรือ ความเสื่อม

ลาก-เส้อมยศ-นินทา-ทุกข์ ใดๆ ก็ไม่สามารถทำให้ท่านสะดุ้งสะเทือนหวั่นไหวได้  
**“บุญญาธิคุณ”** ท่านก็มีแสดงชัด **“บริสุทธิคุณ”** ท่านก็มีให้เห็น  
 แจ่ม **“กรุณาธิคุณ”** ท่านก็มีอยู่ไม่ขาดสายพร้อม ก็เป็นอันท่านผู้  
 เป็น **“พระอริยสงฆ์”** ดวงแก้วดวงที่ ๓ ที่เราต้องเกาะ พึงยึดท่านเป็นพ่วงแพ พึง  
 ท่านเป็นที่อาศัยได้โดยแท้จริง เป็น **“สรณะ”** ดวงที่ ๓ ที่เราต้องเกาะเกี่ยวยึด  
 เอาไว้ก่อน จนถึงที่สุด เราเป็น **“อริยะ”** ได้ เราไม่ต้องยึดท่าน พึงท่านกัน  
 ในที่สุด เป็นผู้ไม่มี **“สรณะ”** ข้างนอกตนกันอีก เพราะตนเป็น พุทธ เป็น ธรรม  
 และเป็น สงฆ์ **เอโก อัมโมแล้ว**

**“คุณธรรม”** หรือ **“นาม”** ที่แสดงอยู่ใน **“พระสงฆ์”** จึงมีให้  
 ให้อ่าน ให้เห็น ให้จับเอามาได้ มากกว่า พระพุทธรูป มากกว่า พระธรรมคำสอน  
 ปัจจุบันนี้ **“พระสงฆ์”** จึงควรจะเป็นที่พึ่งที่สำคัญที่สุดแก่ พุทธศาสนิก-  
 ชน แต่นั่นแหละ ถึงอย่างไรก็ตาม **“พระสงฆ์”** ก็คงเป็นที่พึ่งอันสูงสุดของ **“พุทธ-  
 ศาสนิกชน”** หลังจาก **“พระพุทธ”** แท้ๆ อันคือ องค์พระสมณโคตมเจ้าได้เสด็จเข้าสู่  
 ปรีณิพพานไปแล้วเป็นต้นมา

**“พระสงฆ์”** เป็นอริยะเท่าใด ๆ ก็จะช่วยคนได้เท่านั้น ๆ  
 ตามความเป็นจริง เมื่อ **“พระสงฆ์”** เป็นปุถุชนคนมีกิเลส  
 ตัณหาหนาแน่นมากเท่าใด ๆ ก็จุดพุทธศาสนิกชนให้หลงมึตมปลัดถลง  
 ไปกับกิเลสตัณหาเหล่านั้น ๆ

**“บริสุทธิคุณ”** อันคือ ความไม่มีกิเลส ความสงบจากกิเลส ความ  
 สะอาดจากกิเลส ความไม่สะเทือนหวั่นไหวต่อกิเลส ความเสียสละสะอาด ความไม่  
 ตีต ความวางใจ ความหลุดพ้นทุกข์ สภาพหมดความติดต้นก้อโลกีย์ จึงต้องนำมา  
 เป็นหลักวัด หลักเทียบ หลักกำหนดไว้เสมอๆ ให้มาก

**“พระสงฆ์”** รูปใด ยังไม่มีความสงบ ไม่มีความสะอาด ไม่มีความมั่นคง  
 ของจิต ไม่มีความเสียสละ ไม่มีความหยุดเสพติด ไม่มีความวาง ไม่มีความลด,

ละโลภะ-โทสะ-โมหะ ไม่มีความหมัดติดตั้นก่อโลกีย์ เลย ก็ย่อมยังไม่ใช่ดวงแก้ว  
ดวงที่ ๓ ก็อย่าไปหลงยึดเป็น “สรวณะ” เป็นอันขาด อย่าไปหลงใน**ความ**  
**เป็นผู้มี “ปัญญา”** อย่างเดียว เพราะปัญญาปากเปล่านั้น และเป็นผู้มีปัญญาที่  
จะแฝง ๆ ไว้ด้วย **ความไม่ “บริสุทธิ์”** อยู่ (ปัญญา “เจโต”) อันเป็น  
เรื่องละเอียดลึกซึ้ง ยังมีอีกมากกว่ามากนัก ยังมี “ปัญญา” มาก ยังมีกิเลส  
มาก ยิ่งซ่อนกิเลสเก่ง ยิ่งอำพรางความโง่งได้เก่ง จึงยิ่งหลอกผู้อื่น  
ให้เขาเข้าใจผิดเป็นว่า **ตนมี “บริสุทธิ์คุณ” ได้เยี่ยมนัก**

หรือ ยิ่งหยุด ๆ หนึ่ง ๆ หลับ ๆ ใหญ่ ๆ เบื่อ ๆ ใ้ ๆ เป็นเถนตรง จนบางทีถึง  
ขั้นเห็นชัดว่า โง่ง ๆ เช่อ ๆ หลงแต่เรื่องขลัง ๆ อำนาจลึกลับ หรือหยุดเต่อย ๆ สงบ  
ตาย ๆ หนึ่งง่าย ๆ เหมือนคนตายคนเชื่อง เป็นสงบที่เอาแต่นั่งหลับ นิ่งนิ่ง ไม่ทำอะไร  
เป็นการหยุดไม่คิด ไม่พูด ไม่มีการทำงาน เป็นการนั่งแบบเช่อ ๆ เต่อย ๆ เช่อ ๆ ถ้า  
เป็นการหยุด การนั่ง การสงบ ดังกล่าวนั้น ก็ไม่ใช่ “บริสุทธิ์คุณ” ดอก  
อย่าไปหลงศรัทธาเลื่อมใส หรือ ยึดเป็น “สรวณะ” เข้า เป็นอันขาด

จึงควรจะตรวจให้พร้อมทั้ง “บริสุทธิ์คุณ” และ “ปัญญาธิคุณ”  
(ความฉลาดเฉียบแหลม นั้น ต่อให้เก่งขนาดไหน สุขุมลึกซึ้งฉอนลึกซึ้งแค่ไหน ก็ตาม ถ้าไม่มี  
“คุณธรรม”, ไม่มี “อธิคุณ” ไม่เรียกว่า “ปัญญาธิคุณ” จงแยกคำว่า ผู้มี  
“ปัญญามาก” กับ ผู้มี “ปัญญาธิคุณ” ให้ออก) ยิ่งท่านองค์ใดมี “**กรุณาธิ-**  
**คุณ**” เป็นไปอย่างยิ่งอย่างจริงแท้ด้วย (คือ ช่วยปวงชนให้แจ้งธรรมที่เป็นไปเพื่อความ  
หน่าย, ความละ, ความคลาย อย่างไม่ขัด ไม่เขิน สุภาพ จริงใจ ไม่กลัว ไม่เกรง และไม่  
ร้าย ไม่เกิน) ก็จงจะแน่จะเที่ยงชนว่า จะเป็น “**พระสงฆ์**” ที่พึงได้

“พระสงฆ์” ที่ไม่ใช่ดวงแก้วเท่านั้น นับวันจะมีมากยิ่งขึ้นโดยจริงตามสภาพ  
แห่ง การไม่เอาใจใส่ในธรรม ของ พุทธสาวกผู้ใหญ่ผู้น้อย โดยเฉพาะ พุทธศาสนิก-  
ชนทุกรูปทุกนาม นั้นแหละ ดังนั้น “**พุทธศาสนิกชน**” ผู้หวังความเป็นธรรม  
ความมีธรรม และจะพึงธรรมอย่างแท้จริง เพื่อความรู้สูงขึ้น ๆ สู่ “**นิพพานธรรม**”  
หรือแม้จะยังไม่มุ่ง “**นิพพาน**” ก็เถอะ จึงต้องพยายามช่วยตนเอง **ต้องรู้จัก**

“พระพุทฺธ” ให้ชัด รู้จัก “พระธรรม” ให้แท้ **ที่สำคัญที่สุด ก็คือ ต้องมี “พระสงฆ์” จริงๆ ถูกต้อง เป็นที่ยึดถือ ให้ได้** ไม่เช่นนั้นหวังได้ยากยิ่งเหลือเกิน ที่จะบรรลุ หรือ ได้ถึงซึ่งธรรม หรือ แม้แต่จะ นำพาตัวเอง ให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองที่แท้จริง

เราจึงจะต้องเป็นผู้มี “สติ” ให้มาก ทำ “ปัญญา” ให้ตรง จึงจะไม่เสียเวลา เพราะไปหลงผิดอยู่ในทาง อันไม่ใช่ทาง หรือหลงยึด “สรวณะ” ผิดๆ เพี้ยนๆ อยู่

ผู้จะเริ่มตนเข้าสู่สภาพที่พระพุทฺธองค์ทรงยกตำแหน่งเป็น “อริยะ” นั้น มีได้เป็น 2 จังหวะ คือ จะต้อง *ศรัทธาเลื่อมใส* และ **เข้าใจถูกแท้** ใน พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้ได้ เป็นจังหวะที่ 1 เป็นการเข้าสู่ “มรรค”

ในพุทธกาลนั้น ไม่ต้องลำบากยากเย็นในเรื่อง ศรัทธาอันถ่องแท้ และเลื่อมใส พระรัตนตรัย เพราะว่า เขาอันถ่องแท้ได้จริง และ พระพุทฺธ ก็เป็น พระพุทฺธเจ้าแท้ แม้จะอยู่ในร่างของ พระสิทธัตถะ ก็ตาม ก็ยังเป็น กายธรรม - วิจรธรรม - มโนธรรม ที่เป็น ปัญญาวิคุณ - บริสุทธิคุณ และ กรุณาวิคุณ ที่แสดงออก ปรากฏแท้ชัดๆ ที่สุด พระธรรม ก็ออกจากพระโอษฐ์ชัดเจนแท้ แม้ พระสงฆ์ ก็จริง บริสุทธิสมบูรณ์เกือบทั้งสิ้น จึงไม่เป็นการยุ่งยากอะไร ทุกอย่างมีแต่ความแท้ ความจริง เขาหยิบจับเอาได้เนื้อหาสาระสภาวะกันทันที

แต่ในสมัยนั้น จำเป็นอย่างยิ่ง **จะต้องใช้ “ปัญญา” เหลือหลาย** จึงจะเป็นการถึง **“พระพุทฺธ-พระธรรม-พระสงฆ์” ได้จริง**

มิฉะนั้นไม่ใช้ “พระรัตนตรัย” ที่เป็นองค์ประกอบอันกล่าวได้ว่าคือ “สรวณะ” ของผู้เป็น “อริยะ” แน่ การถึงซึ่ง พระรัตนตรัย จึงมิใช่่ง่ายๆ ง่ายๆ ดังที่ พุทธศาสนิกชน ทั้งหลายเข้าใจเอาเองในทุกวันนี้ ไม่ แม้จะมานั่งสวด นอนเปล่งวาจาว่า ขอลถึงซึ่งพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันสูงสุดอยู่เท่าใดๆ ก็ตาม ที่กล่าวเป็นภาษาบาลีกันออกขรมๆ ว่า “พุทฺธัง สรวณัง คัจฉามิ, ธัมมัง สรวณัง คัจฉามิ, สังฆัง สรวณัง คัจฉามิ”

นั้นก็ตาม มันก็หาได้ถึง **พระรัตนตรัย** ได้แท้ ได้จริง ถูกต้องแล้ว ไม่ มันมี แต่ “ศีลพตปรามาส” มีแต่กล่าวกันไป สวดกันไป เป็นรูปแบบกันอยู่เท่านั้นจริงๆ มันหาได้มี “ปัญญา” ใด ที่เป็น **อริคุณ** ขึ้นมาไม่ มันไม่มี “บริสุทธ” ใด ที่จริงใจ จริง จัง หยั่งเป็นศรัทธาปสาทะ เพิ่มความยึด พระศาสนา ยึด พระธรรม ขึ้นมาเป็นทพงได้ เพราะท่อง เพราะสวดภาษาอยู่แค่นั้นๆ ไม่หรรอก ส่วน “กรุณา” นั้น อย่าเพิ่งไปพูด ถึงเลย มันยังไม่มีทางจะมี “อริคุณ” หรือ มีความดี มีประโยชน์เพื่อผู้อื่นเพื่อตัดกิเลสตนอะไรได้หรรอก นอกจากตน จะยังมีจะยังเต็ม ไปด้วย “กามคุณ” ทบ ทวนทำความเข้าใจในให้

ดังนั้น “อริยะ” ดังกล่าว จึงค่อนข้างหาได้ยากยิ่ง ในสมัยนี้ เหตุเพราะแม้ แต่ “พระพุทธร” อันเป็นองค์ปฐมของพระรัตนตรัยก็ไม่แท้ ด้วยไม่มีพระสมณโคตม องค์ผู้ทรงมี ภาย-วจี-มโน เป็น “พุทธรคุณ” แสดงตัวมีเนื้อมตนให้เรารับสัมผัสได้ แถม ข้างข้างเบี่ยงเบนให้คนไปหลงยึด “วัตถุรูป” ต่างๆ เอามาเข้าใจผิดว่า เป็น “พระพุทธร” ไปเสียอีก ข้ามิหนายิ่งจูงนำกันให้เข้าใจ “พุทธรคุณ” ไปในทาง **เดรัจฉาน-วิชา** **ไสยศาสตร์** เป็นฤทธิ เป็นเดชเลอะๆเทอะๆตลกๆ จนแม้แต่พระสงฆ์สมมุติๆ แท้ๆ (ยังไม่ใช่ “อริยะสงฆ์” ด้วยซ้ำ) ก็อาจหาญ **ประจัญ** พุทธรคุณทำ **พุทธรากิเชก** ก็ได้ (อภิชก มันแปลว่า การได้เป็น หรือการบรรลุ “พุทธรากิเชก” จึง หมายความว่า การได้เป็นพระพุทธร, การได้บรรลุพุทธร, การได้พุทธรคุณแท้ๆ เชี่ยวนะ!) และทำก็ทำลงไปให้กบฏตูลุโหะบ้าง ดิน หินบ้างเอาเสียด้วย ก็ไม่รู้ว้ว่า “พุทธรคุณ” อะไร? หรือถ้าเป็น “พุทธรคุณ” ด้จริง (ปัญญาธิคุณ, บริสุทธธิคุณ, กรุณาธิคุณ) ก็ ทำไมไม่ “พุทธรากิเชก” หรือประจัญลงไปทีคนเป็นๆเสียเลย จะมีด้กว่าหรือ?

“พระพุทธร” ในทุกวันนี้ มันจึงไม่แท้ยิ่งกว่า พระธรรม ยิ่งกว่า พระสงฆ์ เอาด้วย ทว่าผู้เป็น “อริยะ” นั้น จะต้องได้ ต้องมีความเป็น “พุทธร” หรือความเป็น “พระพุทธร” (ซึ่งพระพุทธรองค์ใช้ภาษาว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” อัน หมายความว่าถึง ผู้มี “ธรรมจักขุ” ผู้มี “พุทธรคุณ” แท้ๆ ในตนนั่นเอง แม้จะเริ่มมีเพียงที่ เรียกว่า เป็น พระอริยะโสคาบันน์) นั้นแหละ ใส่ใจให้แก่ตนให้มาก มันจึงเป็นการ



ถ้าบอกร่างกายจริงๆ จะได้ “พระพุทธรูป” แท้ๆ หรือกว่าจะสามารถเห็นตถาคตได้ง่ายๆ เนื่องจากถูกกลบเกลื่อนเนื้อหาสภาวะและคุณค่าไปเสียสิ้น มีแต่ “สมมุติบัญญัติ” อย่างหลอกเต็มทน ที่แสดงความเป็น “พระพุทธรูป”

ในทศวรรษ ผู้จะพากเพียรถึง “พระพุทธรูป” จึงต้องขอไขให้ทะเลาะลงเข้าไปให้ถึง “พระพุทธรูป” จนหยิบจับรับเอา “พระพุทธรูป” มาเกิดที่ใจ มายืดที่ใจ ได้ถูกต้องเป็น “พระพุทธรูปคุณ” แท้ๆ เป็น “พระรัตนตรัย” ดวงที่ ๑ จริง สภาวะนั้นเรียกว่า “ปฏิเวธ” (เวธ แปลว่า การเจาะ, การแทง. ปฏิ แปลว่า ทวนแล้วทวนเล่า) นี่แหละคือ การ “เห็นตถาคต” ที่แท้จริง

ผู้ใดตั้ง “สติ” ใหม่นั้น มีสัมปชัญญะฟังอย่างดี ใช้บัญญัติรองตามคำอธิบายมาอย่างเรียกว่า ฟังแทง ฟังเจาะตามมาเรื่อยๆ ก็อาจจะเกิด “ปฏิเวธ” ขั้นต้นได้ทีเดียว คือ เกิด “สุตมยบัญญัติ” รู้แจ้งเห็น “พระพุทธรูป” ได้แล้ว เมื่อเอาไปคิดทบทวนไตร่ตรองดู จนถึงเข้าใจยิ่ง หรือ ยิ่งแทงทะลุเข้าไปได้มากยิ่งขึ้น ก็ยังเป็น “ปฏิเวธ” ขั้นที่สอง เข้าไปที่เดียว เรียกว่า “จินตามยบัญญัติ” เกิด ก็เหลือแต่เพียงว่า จะทำให้มันปลายแห่ง “บัญญัติ” แท้ เกิดอีกที่ เท่านั้น

ก็คือทำตนให้ประสพผล ประพติตนจริงๆ ให้ตนเกิด “พุทธรูปคุณ” ในตน ในจิตตน ให้ได้แน่ๆ อย่าไปหลงให้ใครเขาหลอกเสกประจุ “พุทธรูปคุณ” แบบสวด, ยัต, อัดเบา หรือ รดบ้าง พรหมบ้าง ด้วยการใช้น้ำเป็นสื่อเข้าไปเสียละ ! มันตกลงมากไป จึงประพติบ้างเพื่อปฏิบัติให้ได้มันเกิด แม้เล็กน้อย แต่ขอให้มันเป็นลักษณะของ “พุทธรูปคุณ” (อันมีบัญญัติคุณ-บริสุทธคุณ-กรุณาคุณ) ที่ถูกต้องตรงจริง เป็น “พุทธรูปคุณ” (บัญญัติคุณ)

และเป็น ความบริสุทธิ์ ที่เรียกว่า “วิมุตติ” (บริสุทธคุณ) ซึ่งจะเป็น “ตังค วิมุตติ” หรือ “วิกขัมภณวิมุตติ” ก็ได้ ยังไม่ต้องถึง “ปฏิบัติสัทธวิมุตติ” หรือ “นิสสรณวิมุตติ” หรือ ขอให้เป็น “วิมุตติ” แท้ เข้าใจจริง เดินทางถูกต้อง เท่านั้นเอง ก็จะเริ่มเกิด “โศคาปัตติมรรค” อันเป็นหนึ่งใน “อัฐฐปริสสะปุคคลาเอสะภควโต สาวกสังโฆ” (สาวกศิษย์ตถาคตนั้นมีบุคคลแปดจำพวก) ขนแท้ ขนจริงในตน

สิ่งที่เกิด หรือ “ปัญญา” ที่ได้ “วิมุตติ” ที่มีอย่างนี้ เรียกว่า “ภาวนามยปัญญา”

**การจะเกิด “พุทธคุณ” ในจิต หรือ จะ “เห็น ตถาคต” นั้น จึงมิใช่เกิดอย่างผิดๆ เพี้ยนๆ และไม่ใช้ “เห็น ” หรือ “ได้ ” อย่างลิเกละคร เช่น ไปหลับตาเห็นรูป เห็นร่าง เห็นนิมิต ต่างๆ แสดง แล้วตีความเอาว่า เป็น “ธรรม” เป็น “พุทธ” ก็หา มิได้ เพราะพระพุทธเจ้า ก็ไม่มีรูปกาย ไม่มีจันทร์ (ไม่ว่าจะเป็น รูปจันทร์ หรือนามจันทร์) ให้จับให้เห็นมาตั้งแต่ ๒,๕๐๐ กว่าปีแล้ว พระธรรม ก็ไม่ใช่ แสง (“โอกาส” แบบ ปุคคลาธิฎฐาน) อะไรกันหนักหนาหรือก ไม่ใช้ดวงอย่างนั้น อย่างนี้ ที่เป็นรูป เป็นร่าง แล้วก็ไปหลงกันว่า เป็น “ดวงธรรม” กันเป็นวรรคเป็นเวรอยู่ แต่เป็น “คุณ-สมบัติ” อย่างหนึ่ง **ที่มีได้ เกิดได้ ในคนผู้ประพตติ เป็น “ปัญญา”** (“นตติ ปัญญาสมา อาภา” (หรือ “โอกาส” ก็แปลว่า แสงสว่าง เช่นกัน) บาลีทั้งประโยคนั้น หมายความว่า “แสงสว่าง ให้สว่างแก่ไหน ก็เทียบค่าเท่า ปัญญา มิได้”) **เป็นความรู้ชัดเข้าใจแจ้งใน “วิมุตติคุณ”****

กล่าวคือ รู้ “สิ่งที่เราเคยคิด” แล้วเราก็ตลุดมาได้จากสิ่งที่เราเคยคิดนั้น, รู้จัก “กิเลส” แล้วก็สงบจากกิเลสนั้นๆ ได้, รู้จักสภาพ “ความว่าง” จากกิเลสภายในจิต ของตน ว่ามีสภาพอย่างนั้นๆจริงๆ ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น ผู้ประพตติได้ ประพตติถึงจะ รับรส รับรู้สัมผัสแท้ด้วยตน และเกิดศรัทธาใน “สิ่ง” นั้น ในตน จะเห็นจริง จะชื่น-ชอบ “ปติ” ยินดีใน “สิ่ง” ที่เกิดจริง เป็นจริงในตนนั้น จะไม่ใช่ไปหลงรูป หลง รส ฯลฯ อะไรอยู่ท่อน หรือแม้ในตน แต่เราได้ “พุทธ” ขึ้นที่เรา รู้แน่รู้ทั่วว่าสภาพ อย่างนั้นเองคือ “ธรรม” หรือ นั่นแหละคือ “พุทธะ”

และสิ่งที่มีมากอยู่นั้นคือ “ญาณ” คือ “จิตปัญญา” ไม่ใช่ลาภ วัตถุสมบัติ-ยศชั้น-สรรเสริญ-สุข หรือ กามคุณ หรือ “อิตตา” หรือก กับมี “วิมุตติ” อันคือ ความไม่มี ไม่หอบหวง หลุดพ้น ทั้งขาดได้จากลาภวัตถุสมบัติ-ยศชั้น-สรร-เสริญ-สุข, กามคุณ และอิตตา นั้นต่างหาก คิดดูให้ดีๆ ผู้มีแต่ความเข้าใจอย่าง แจ่มแจ้ง แม้จะขงทั้งขาดไม่ได้ทั้งหมด ก็ตาม หรือยังผู้มั่วอย่างจริง ททงรู้ทงคลาย

ได้ หลุดได้ แม้สักอย่างหนึ่ง ก็ยังเห็นแจ้งชัด

นั่นเป็น**จังหวะที่ 1** เป็นได้ เกิดได้ในคนผู้ศกษาจริง รู้จริง มั่งจริง

**ส่วนจังหวะที่ 2** นั่นคือ ถ้าเป็นผู้เกิด “โศดาบัตติมรรค” ดังกล่าวแล้ว ก็จะเริ่มนำ “ศีล” ของพระพุทธเจ้าไปประพฤติจริงๆ ทันที เพราะ “ปฏิเวธธรรม” อย่างนั้น มันยิ่งกว่าอุกถีสเตอร์ที่ ๑ มันจริงยิ่งกว่าจริง เขาจะไม่เฉยเมยต่อข้อควรประพฤติปฏิบัติ อันเป็นของพระพุทธเจ้าเป็นอันขาด ดังนั้น เมื่อนำ “ศีล” ไปประพฤติจริง “ผล” แห่งวิมุติมันก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น จนครบเพียงพอ (ครบรอบ, ถ้วนรอบ) ที่จะแสดง “ผล” ออกมาให้เจ้าตัวรู้ เจ้าตัวแจ้ง (จะเรียกตามภาษาพระอภิธรรมว่า ตัต “โคตรภู” ก็ได้) ก็ได้ชื่อว่า เป็น “พระโศดาบันน์” แท้ เพราะถ้วนรอบมี “โศดาบัตติผล” ขึ้นมาแล้ว ผู้นั้นจะมั่ง “ศีล” นั้น อย่างแน่นหนา จะรัก “ศีล” อย่างจริง จึงจะเป็นผู้อยู่ใน “ศีล” มี “ศีล” บริบูรณ์จริงๆ และมีความปรกติ กาย—วาจา—ใจ ไม่ละเมิด “ศีล” นั้น อย่างสุขเย็นไม่เดือดร้อนอนาทรใดๆ แท้จริง คนผู้อย่างนั้นแล้ว จะไม่มีใจเอนเอียงใน “พระพุทธ” (หรือ พระธรรม หรือ พระสงฆ์) ก็คือ “เอโก ธัมโม” นั่นเอง) ชนิดนอกแล้ว เป็นอันขาด อะไรจะมาดีเหนือกว่า “คุณสมบัติ” อย่างนั้นไม่มอกแล้ว เขาจะไม่ทิ้งพระสงฆ์ จะไม่หน่ายพระธรรม จะมีแต่สร้าง “พระพุทธ” หรือ “พุทธะ” ให้เกิดในคนให้มากขึ้นๆ อย่างไม่เห็นอนาคตกว่า เว้นแต่ผู้หลงตนว่า ตนเกิด “พุทธะ” แล้วในใจ ทว่า มันยังไม่เป็นจริงเท่านั้น ที่จะหันหลังกลับไป ถ้าเป็นผู้เกิด “พุทธะ” จริง “เห็นตถาคต” จริง ดังได้อธิบายมาแล้วนั้น จะไม่มีวันหันหลังก้าวถอยกลับคืนไปเป็นอันขาด แม้จะถูกโลกมันดึงขยูดอย่างไร ก็ยังไม่หันหลังกลับไปอยู่นั่นเอง แต่ที่น่าสังเกต ก็คือ จะเป็นผู้ไม่เรงรำชู้เข้ากับโลก จะเป็นผู้เฉยเมยต่อโลก แต่แรงกิเลสตัณหาที่มีอยู่ในตนยังไม่ลดถอย ก็ทำให้ยังถูกเจ้ากิเลสตัณหาพวกมันเอง ดันผลักดันให้ “หลง” อยู่กับโลกบ้าง ผูกยึดไว้ยังไม่พรากจากจริง ออกมาให้หมดเกลี้ยงสักที เหตุเพราะ “กิเลส—ตัณหา” ยังมีขบวนการกองใหญ่อยู่ในตน ยังงำมัน ยังล้างมันไม่ออก แม้จะมี “พุทธะ” มี “ปัญญาธิคุณ” เห็นอยู่ รู้เห็นตถาคต

ออกปานนี้แล้วก็ตาม      จึงไม่ควรจะปล่อยให้เจ้าวายร้าย (กิเลส-ตัณหา) เหล่านั้น  
 แทรกซึมบ่อนทำลายอยู่ในตนเลย      มันเป็นสภาพที่เสียหายมาก      เพราะมันทอนทั้ง  
 เศรษฐกิจ      และความสงบสุขในกายในใจของเรา      มันเปลืองเปล่าไม่เข้าการเลย  
 จึงน่าจะเร่งมือพากเพียรประพฤติกุให้ยิ่ง      ขำประหารกิเลสตัณหาให้หนัก      อย่าเล่น  
 เอาเถิดอยู่กับมันนี่เลย

การจะประหารกิเลส-ตัณหา จะฆ่าเจ้าวายร้ายพวกนี้ให้ได้มากๆ ให้  
 ได้จริงๆ จะทำอย่างไร? ก็ไม่มีอื่นเลย ก็ดำเนินตาม "จรณะ"  
 แห่งพระพุทธองค์ทรงสอนไว้ให้ตรงให้แท้ เท่านั้นเอง

และสำหรับผู้ที่ "บุญญา" ไม่ปราดเปรื่อง ฟุ้งแทง "เห็นตลาคต" ไม่ได้ทันที  
 เร็วด่วน      เหมือนอย่างพวกทมิฬปฏิภาณ มีบารมีมาก่อน แม้จะอ่านจะฟังมาบ้านแล้ว  
 ก็ยังไม่ "เห็นตลาคต" หรือยังไม่ซาบซึ้งถึงขั้นศรัทธาเลื่อมใส ดังที่เล่ามากก็ตาม ก็  
 ไม่มีทางอื่นที่เราจะ "เห็นตลาคต"      มันก็ต้อง **เดินสายเดี่ยวกันกับทางเดี่ยว**  
**กันอยู่นั่นเอง**      คือ พยายามทำ "สุตมยบุญญา" คือ ฟังมาให้เข้าใจ(หรือ "อ่าน"  
 ให้ดูๆออกซัดๆ) ให้รู้ชัดให้ได้ว่า "พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์" เป็นอย่างไรแท้?  
 แล้วเอามาคิดทบทวนให้เข้าใจจริงๆ(สร้าง "จินตมยบุญญา" ให้แก่ตน) แม้จะยังไม่  
 "ได้รับรสของ" "วิมุตติ" ชัดๆเจนนๆ ดังได้กล่าวถึงมาแล้วแต่อย่างใด ก็ไม่เป็นไร ก็ขอ  
 ให้มาเดินทางไปพร้อมๆกันถ้วนทั่วทุกบุคคล ณ บัดนี้

- บทที่ ๔ -

“**จรรยา**” ของพระพุทธเจ้าของเรา นั่นคือ สะพานสายสำคัญที่จะพาเรา ไปสู่จุดหมายปลายทาง มี 15 ข้อ

- |                  |                   |                  |
|------------------|-------------------|------------------|
| 1. สัจจะ         | 2. สัมรวมอินทรีย์ | 3. โภชนเมตตัญญตา |
| 4. ชาคริยานุโยคะ | 5. ศรัทธา         | 6. หิริ          |
| 7. โอตคัปปะ      | 8. พหุสัจจะ       | 9. วิริยะ        |
| 10. สติ          | 11. ปัญญา         | 12. ปฐมฌาน       |
| 13. ทุคฺยฌาน     | 14. ตติยฌาน       | 15. จตุตถฌาน     |

เราจะเริ่มทำ “สติปัฏฐาน” และสร้าง “อาณาปาณสติ” โดยยึด “จรรยา 15” นี้ เป็นสรณะ เป็นที่พึ่งกันจริงๆ ในขั้นต่อไป

เราจะได้พันธสัญญานี้ทั้ง ๓ ข้อต้น อันมี “**สักกายทิฏฐิ**” นั้น ๑ “**วิจิ-  
กิจจา**” นั้นอีก ๑ และ “**ศีลพตปรามาส**” นั้นอีก ๑ ได้ ซึ่งเป็นมาตรการ สำหรับวัด หรือเทียบความเป็น “**อริยะ**” ในพุทธศาสนาอย่างสำคัญยิ่ง

ก็น่าจะเข้าใจพันธสัญญานี้ทั้ง ๓ นี้ไปพร้อมด้วย เราจะได้ไม่กังขาอันใดมากนัก

“**สักกายทิฏฐิ**” ข้อต้นนั้น หมายความว่า เราจะต้องมีความเข้าใจ มีความเห็นแจ้งใน “**สักกายะ**” ให้ได้ รู้ให้จริงให้ชัดใน “**สักกาย**” การจะรู้แจ้งแทงทะลุ “**สักกาย**” นั้น ก็ต้องแทงให้ส้นรอบ หรือ รู้แจ้งแทงตลอดให้ครบถ้วน เบื้องต้น ท่ามกลาง บนปลาย

คือ ต้องรู้ “**สักกายอันตะ**” หมายถึง จะต้องเข้าใจรู้ให้ชัดเจนใน “**สักกายะ**” ให้มากเพียงพอ ให้ละเอียดถ้วนทั่วเพียงพอเป็นที่สุดว่า เรากำหนดหมายเอาเรื่องอะไร ? แค่นี้ ? มีหัวหาง กลางปลาย ของเรื่องนั้น สิ่งนั้นเท่าไร ? หยาบ - กลาง - ละเอียดอย่างไร ? รู้ให้ถูก ให้ตรง อย่าออกนอกเรื่อง นอกสิ่ง หรือ

นอก “กาย” นอกขอบเขตของสิ่ง<sup>๕๕</sup> เรื่อง<sup>๕๕</sup> (อันตะ หมายความว่า เป็นที่สุด หรือ ถึงยอด) ซึ่งก็ไม่มีอะไร ตามภาษาก็เพียงว่า มันคือ “รูป กับ นาม” หรือคือ รูปนอกตัว รูปในตัว ที่เกี่ยวข้องกับผูกพันอยู่กับนาม(จิต)ของเราเอง เราต้องพยายามแยกให้ออก เห็นมันให้ชัด ไม่เช่นนั้นจะคลุมเครือ ปฏิบัติธรรมก็ไม่ถูกต้องตรงแท้ ไปมั่วมๆ คลำๆ ทำอยู่ในจุดที่ไม่น่าทำ ไม่น่าเสียเวลามากไป (รู้ “นามรูปปริจเจท”)

ต่อมาที่ต้องรู้จัก “สักกายสมุททออันตะ” คือ ต้องเข้าใจชัดจริงใน “เหตุ” ที่เรียกมันว่า “กาย” ว่า “จิต” หรือ “รูป” กับ “นาม” นี้ ให้ล้วนทั่ว มันต่างก็เป็นเหตุ เป็น ปัจจัย กันอยู่ ไม่มีอื่น (รู้ “ปัจเจยปริคคห”)

ทุกคนที่ยังต้องมาเกิดเป็นตัวเป็นตน ที่มีร่างกายอยู่ในขณะ<sup>๕๕</sup> นี้ ก็เพราะเหตุว่าเรายังไม่ได้นิพพานเป็นที่สุด (ไม่เป็น “อนุปาทิเสสนิพพาน”) เสียนั่นเอง จึงยังมาเกิดเป็นร่างเป็นกายอยู่อย่างนี้ ถ้านิพพานเสียตั้งแต่ชาติที่แล้ว ชาตินั้นก็ไม่มีเรา ดังนั้น “เหตุ” ที่มันต้องมาเป็น “กาย” เป็น “จิต” อยู่<sup>๕๕</sup> นี้ ก็เพราะเรายังไม่ยอมนิพพานในชาติที่แล้ว จนต้องมาเกิดมีร่างกายในชาติ<sup>๕๕</sup> นี้ บัดนี้ขณะ<sup>๕๕</sup> นี้ เราจะต้องรับ<sup>๕๕</sup> มาทำความเข้าใจแจ่มแจ้ง “สักกายอันตะ” อันนี้ให้ออกให้ได้ พร้อมกันนั้น ก็จะต้องรู้ “เหตุ” ทั้ง “กายแห่งกาย” ทั้ง “กายแห่งจิต” แล้วก็จะต้องหยั่งรู้ “นิทาน”

กล่าวคือ ยังจะต้องหยั่งรู้สัมพันธ<sup>๕๕</sup> ที่ก่อนจะมาเป็น “เหตุ” นี้ นั้น มันมีอะไรบ้าง? ที่มันเกี่ยวข้องกับโยงโยกันอยู่ ซึ่งล้วนถือว่า เป็น “ปัจจัย” อันคู่กับ “เหตุ” นี้ อยู่<sup>๕๕</sup> ทั้งสิ้น และยังไม่ต้องพอแค่นั้น ยังจะต้องชวนไขเข้าไปรู้ “สมุทัย” ซึ่งจะเรียกให้ชัดๆ ก็คือ ต้องค้นหา “เหตุในเหตุ” หรือ ในเหตุ<sup>๕๕</sup> นั้นๆ ยังจะมีเหตุใดอีก ที่ยังซ่อนซ่อนลึกซึ้งแฝงตัวเป็น “เชื้อ” สุกต้ายอยู่<sup>๕๕</sup> อีก ดังนั้น ล้วนคือการทำความเข้าใจละเอียดให้เป็นที่สุด (อันตะ) ให้อู<sup>๕๕</sup> แจ่มแจ้งถึงที่สุดแห่ง “การตั้งขึ้น – การเกิดขึ้น – เหตุให้เกิด” (สมุทัย) อันยังเป็น “ปัจจัย” ที่คู่กับ “เหตุ” หรือ เป็น “เครื่องอาศัย” ที่ยังยึดกันอยู่ ยังครอบครองกันอยู่ ยังเกี่ยวโยงฉวยกันเอาไว้<sup>๕๕</sup> อยู่ จนยังเป็น “ตัวการ” ทำให้ก่อ “ตัวตน” อยู่<sup>๕๕</sup> อีก จะต้องรู้ “เหตุในเหตุ” กันออกปานนั้นจึงจะเรียกว่ารู้ “สักกายสมุททออันตะ” ได้ ทั้งใน “เหตุ” อันคือ อนุสัย-อาสวะ

ซึ่งยังเป็น “ตัวการ” ที่มันยังดับเหตุ ไม่ได้ในชาติที่เป็น “คนเป็น ๆ” อยู่ด้วย  
**ถ้ารู้เหตุแท้ๆ ของ “ตัวเกิด” ได้** เราก็จะตรงเข้าไปดับ “เหตุ” นั้นได้  
 แต่แม้กระนั้น ก็ต้องรู้สภาพ “**สัทธิกายนิโรธอันตะ**” อีกด้วย คือ ความ  
 ดับแห่งสัทธิกายอย่างละเอียดถูกต้องด้วย ต้องสัมผัสสัมผัสแจ้ง **สภาวะแห่ง**  
**“ความดับสนิท” นั้นๆ (นิโรธ)** อย่างแน่วใต้อันใจที่สุดจริงๆ ในตัวเราเอง  
 ในปัจจุบันขณะนี้ เคยวนกมอยู่นั้นเทียว ให้ได้ จึงจะนับว่า เป็นที่สุด (อันตะ)  
 มิฉะนั้น เราจะเพียงทำไปมๆ คลำๆ อย่างไม่รู้เกิด ไม่รู้ดับได้จริง ได้แท้ อยู่ตนเอง  
 ก็จะนิพพานไม่ได้อยู่นั้นแหละ จึงจำเป็นจะต้องรู้ความจริงทั้ง 3 ส่วนคือ :

(1) “ตัวการ” ต่างๆ ที่เรายึดเป็นของของเรา ที่เราติดมัน แล้วเราก็นิ่ง  
 หนักหนากับมันอยู่นั่นเอง ต้องรูรูปร่างนาม ให้ถ้วนทั่วทั้งหยาบใหญ่และละเอียดสุขุม  
 เป็นที่สุด (สัทธิกายอันตะ) ทั้งนอกตน และในตน

(2) “เหตุ” แห่งตัวการของเราที่มันยังเกิด ๆ ๆ ๆ อยู่ (สัทธิกายสมุทฺยอันตะ)  
 ซึ่งก็คือจิต เจตสิก นั้นแหละ กับรูป อันเป็น “ปัจจัย” ร่วมด้วย และรูปที่วน  
 อยู่นอกตน กัม ในตน กัม

(3) ที่สุดต้องเข้าใจแจ้งสภาวะแห่ง “ความดับ” ดับสภาวะจิตที่มันว่ายคิด  
 ของๆตน หรือ ดับธาตุเลวร้ายอันใดในตนของเราได้ เราก็จะต้องรู้ ต้องสัมผัสสภาพ  
 จริง ต้องเข้าใจมันจริงๆ (สัทธิกายนิโรธอันตะ) ทั้งการดับแต่ “นอก” ก็ให้รู้  
 ดับได้ทั้ง “ใน” ก็ให้รู้ ดับ “ใน” ได้สนิทแล้ว แต่ “นอก” ยังเกี่ยวของ เพราะ  
 เป็น “ปัจจัย” อยู่ ก็ให้รู้

ยื่นย้อลงมาส่วนๆ เหตุที่ตัวการสัทธิกายมันยังเกิดอยู่ในเรา ก็คือ “ความ  
 ออยาก” คือ ตัณหานั่นเอง มันตาลอยู่ ในโลกนี้ จึงต้องจับตัวเจ้า “ตัณหา” นี้ ให้  
 ได้ชัดๆ และ “ปัจจัย” ของตัณหาด้วย แล้วข้ามมันเสีย ให้ได้จริงๆ ลองหัด  
 พราก หัดละ หัดห่าง หัดจากมันดูจริงๆ ตัวการสัทธิกายเราจะเล็กลงๆ จะค่อยๆ  
**นิพพาน** ไปเองอย่างแท้จริง ความเล็กลงๆ น้อยเข้าๆ นั่นคือ สภาวะของการเดิน  
 ทางไปสู่ นิพพาน

เราจะเห็น “ตัณหา” จะรู้จัก “กิเลส” อย่างไร ? จะรู้ทันเจ้าบ่จัจย  
ว่า มันคืออะไร ? และแล้วจะฆ่ามันตายได้อย่างไร ? ฆ่าแล้วมันสิ้น  
ชีพไปแล้วหรือยัง ? <sup>นี่</sup> <sup>คือ</sup> <sup>สิ่ง</sup> <sup>จำเป็น</sup> <sup>ที่สุด</sup> <sup>ที่</sup> <sup>กับ</sup> <sup>ปฏิบัติ</sup> <sup>ธรรม</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>รู้</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>เห็น</sup>  
**ต้องเข้าใจแจ่มแจ้งจริงๆ** จนไม่มีสงสัยเคลือบแคลงหรือกังขาใดๆ <sup>นั่น</sup> <sup>ก็</sup> <sup>จะ</sup> <sup>พ้น</sup>  
**“วิจิกิจฉา”** <sup>สัง</sup> <sup>โยชน์</sup> <sup>ไปด้วย</sup>

เราได้พ้น “วิจิกิจฉา” ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มาแล้วใช่ไหม ? ว่า  
คืออย่างไร ? กันแท้ <sup>ซึ่ง</sup> <sup>มี</sup> <sup>ใช้</sup> <sup>ว่า</sup> <sup>จะ</sup> <sup>ไป</sup> <sup>จับ</sup> <sup>เอา</sup> <sup>“</sup> <sup>พระพุทธ</sup> <sup>”</sup> <sup>แบบ</sup> <sup>พระเจ้า</sup> <sup>หรือ</sup> <sup>แบบ</sup>  
<sup>ต้น</sup> <sup>ไม้</sup> <sup>แบบ</sup> <sup>ภูเขา</sup> <sup>อยู่</sup> <sup>ไป</sup> <sup>หลง</sup> <sup>พระ</sup> <sup>ธรรม</sup> <sup>เป็น</sup> <sup>เพียง</sup> <sup>ปรีย</sup> <sup>ติ</sup> <sup>อยู่</sup> <sup>หรือ</sup> <sup>ไป</sup> <sup>ยึด</sup> <sup>พระ</sup> <sup>สงฆ์</sup> <sup>ที่ยัง</sup> <sup>ไม่</sup>  
<sup>ใช้</sup> <sup>อริย</sup> <sup>สงฆ์</sup> <sup>อยู่</sup> <sup>ท่าน</sup> <sup>ก็</sup> <sup>พา</sup> <sup>ไป</sup> <sup>ตาม</sup> <sup>ทาง</sup> <sup>ของ</sup> <sup>ท่าน</sup> <sup>กัน</sup> <sup>ท่าน</sup> <sup>นั้น</sup> <sup>เอง</sup>

ต่อไปนี้ <sup>เรา</sup> <sup>ก็</sup> <sup>จะ</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>หัน</sup> <sup>มา</sup> <sup>ทำ</sup> <sup>“</sup> <sup>วิจิกิจฉา</sup> <sup>”</sup> <sup>ใน</sup> <sup>ตัว</sup> <sup>ตน</sup> <sup>ร่าง</sup> <sup>กาย</sup> <sup>หรือ</sup> <sup>ชีวิต</sup> <sup>ของ</sup>  
<sup>เรา</sup> <sup>ให้</sup> <sup>พ้น</sup> <sup>ไปด้วย</sup> <sup>อย่าง</sup> <sup>แท้</sup> <sup>จริง</sup> <sup>พระพุทธ</sup> <sup>องค์</sup> <sup>ทรง</sup> <sup>ยืนยัน</sup> <sup>หนัก</sup> <sup>หนา</sup> <sup>ว่า</sup> <sup>ผู้</sup> <sup>ปฏิบัติ</sup> <sup>เอง</sup> <sup>ย่อม</sup>  
<sup>รู้</sup> <sup>ผู้</sup> <sup>ประ</sup> <sup>พาศ</sup> <sup>ดิน</sup> <sup>นั้น</sup> <sup>แหละ</sup> <sup>ย่อม</sup> <sup>แจ้ง</sup> <sup>เอง</sup> <sup>ว่า</sup> <sup>ตน</sup> <sup>หลุด</sup> <sup>ได้</sup> <sup>แล้ว</sup> <sup>ตน</sup> <sup>สงบ</sup> <sup>ได้</sup> <sup>แล้ว</sup> <sup>ตน</sup> <sup>วาง</sup> <sup>ได้</sup>  
<sup>แล้ว</sup> <sup>ตน</sup> <sup>จบ</sup> <sup>ภาระ</sup> <sup>ใน</sup> <sup>การ</sup> <sup>งาน</sup> <sup>ที่</sup> <sup>จะ</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>ฆ่า</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>ละ</sup> <sup>กิเลส</sup> <sup>ตัณหา</sup> <sup>นั้น</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>ได้</sup> <sup>แล้ว</sup> <sup>ไม่มี</sup> <sup>ใคร</sup>  
<sup>บอก</sup> <sup>แก่</sup> <sup>เรา</sup> <sup>ได้</sup> <sup>ชัด</sup> <sup>แจ้ง</sup> <sup>แจ่ม</sup> <sup>จริง</sup> <sup>เท่า</sup> <sup>ตัว</sup> <sup>เรา</sup> <sup>เอง</sup> <sup>ตอก</sup> **เราจะพ้นทุกข์พ้นความ**  
**สงสัยในตนเองได้จริงๆ** <sup>อย่า</sup> <sup>หลง</sup> <sup>งม</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>คลำ</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>อยู่</sup> <sup>อย่าง</sup> <sup>ไม่</sup> <sup>ถ้วน</sup> <sup>ทั่ว</sup> <sup>ถ้า</sup>  
<sup>เรา</sup> <sup>ประ</sup> <sup>พาศ</sup> <sup>ดี</sup> <sup>จริง</sup> <sup>แจ้ง</sup> <sup>จริง</sup> <sup>กิเลส</sup> <sup>ตัณหา</sup> <sup>หลุด</sup> <sup>แล้ว</sup> <sup>แค่</sup> <sup>ใด</sup> ? <sup>ก็</sup> <sup>รู้</sup> <sup>กิเลส</sup> <sup>ตัว</sup> <sup>ใคร</sup> <sup>จัก</sup> <sup>เห็น</sup> <sup>ตัว</sup>  
<sup>มัน</sup> <sup>อยู่</sup> <sup>ใน</sup> <sup>เรา</sup> <sup>แต่</sup> <sup>ยัง</sup> <sup>ไม่</sup> <sup>หลุด</sup> <sup>ก็</sup> <sup>จะ</sup> <sup>แจ้ง</sup> <sup>จริง</sup> <sup>ใน</sup> <sup>ตนเอง</sup> <sup>แท้</sup> <sup>ๆ</sup>

ดังนั้น <sup>จะ</sup> <sup>พ้น</sup> <sup>“</sup> <sup>วิจิกิจฉา</sup> <sup>”</sup> <sup>จริง</sup> <sup>จึง</sup> <sup>ไม่</sup> <sup>ใช่</sup> <sup>แค่</sup> <sup>ฟัง</sup> <sup>แค่</sup> <sup>ท่อง</sup> <sup>แค่</sup> <sup>จำ</sup> <sup>แค่</sup> <sup>เห็น</sup> <sup>มา</sup>  
<sup>จะ</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>มา</sup> <sup>รู้</sup> <sup>ใน</sup> <sup>ตน</sup> <sup>แจ้ง</sup> <sup>ใน</sup> <sup>ตน</sup> <sup>เข้าใจ</sup> <sup>ใน</sup> <sup>ตน</sup> <sup>ว่า</sup> <sup>เรา</sup> <sup>รู้</sup> <sup>ตัว</sup> <sup>กิเลส</sup> <sup>ตัณหา</sup> <sup>จริง</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>แล้ว</sup> <sup>และ</sup>  
<sup>รู้</sup> <sup>“</sup> <sup>บ่</sup> <sup>จัจย</sup> <sup>”</sup> <sup>ของ</sup> <sup>กิเลส</sup> <sup>ตัณหา</sup> <sup>ด้วย</sup> <sup>จริง</sup> <sup>เรา</sup> <sup>เห็น</sup> <sup>“</sup> <sup>ทุกข์</sup> <sup>”</sup> <sup>เพราะ</sup> <sup>กิเลส</sup> <sup>ตัว</sup> <sup>นี้</sup> <sup>ตัณหา</sup>  
<sup>ตัว</sup> <sup>มัน</sup> <sup>ยัง</sup> <sup>กลุ้ม</sup> <sup>มรุม</sup> <sup>มัน</sup> <sup>เสีย</sup> <sup>คต</sup> <sup>ทาง</sup> <sup>มัน</sup> <sup>ยัง</sup> <sup>อยู่</sup> <sup>ที่</sup> <sup>เรา</sup> <sup>มัน</sup> <sup>ยัง</sup> <sup>ไม่</sup> <sup>ตาย</sup> <sup>รู้</sup> <sup>เห็น</sup> <sup>“</sup> <sup>เหตุ</sup> <sup>”</sup>  
<sup>มัน</sup> <sup>อยู่</sup> <sup>อย่าง</sup> <sup>ชัด</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>จริง</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>และ</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>ฆ่า</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>ละ</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>เลิก</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>วาง</sup> <sup>ต้อง</sup> <sup>หยุด</sup>  
<sup>มัน</sup> <sup>ให้</sup> <sup>ได้</sup> <sup>จริง</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>จน</sup> <sup>เรา</sup> <sup>รู้</sup> <sup>ว่า</sup> <sup>มัน</sup> <sup>หมด</sup> <sup>แล้ว</sup> <sup>มัน</sup> <sup>ตาย</sup> <sup>แล้ว</sup> <sup>จริง</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>เป็น</sup> <sup>“</sup> <sup>ความ</sup> <sup>ดับ</sup> <sup>”</sup> <sup>แท้</sup> <sup>ๆ</sup>  
<sup>แน่</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>ใน</sup> <sup>เรา</sup> <sup>นี้</sup> <sup>เอง</sup> <sup>เรา</sup> <sup>ก็</sup> <sup>จะ</sup> <sup>พ้น</sup> <sup>“</sup> <sup>วิจิกิจฉา</sup> <sup>”</sup> <sup>กัน</sup> <sup>ได้</sup> <sup>จริง</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>ละ</sup> <sup>(</sup> <sup>เป็น</sup> <sup>ผู้</sup> <sup>ได้</sup> <sup>สัมผัส</sup> <sup>และ</sup>  
<sup>กระทำ</sup> <sup>จริง</sup> <sup>กับ</sup> <sup>“</sup> <sup>ตัว</sup> <sup>การ</sup> <sup>”</sup> <sup>(</sup> <sup>หรือ</sup> <sup>“</sup> <sup>ทุกข์</sup> <sup>”</sup> <sup>)</sup> <sup>ทุกข์</sup> <sup>-</sup> <sup>สมุทัย</sup> <sup>-</sup> <sup>นิโรธ</sup> <sup>กัน</sup> <sup>จริง</sup> <sup>ๆ</sup> <sup>สังเกต</sup> <sup>ให้</sup> <sup>ดี</sup>  
<sup>เพราะ</sup> <sup>เรา</sup> <sup>ประ</sup> <sup>พาศ</sup> <sup>ดี</sup> <sup>ตาม</sup> <sup>มรรค</sup> <sup>ปฏิบัติ</sup> <sup>า</sup> <sup>ของ</sup> <sup>พระ</sup> <sup>พุทธ</sup> <sup>องค์</sup> <sup>มา</sup> <sup>นั้น</sup> <sup>เอง</sup> )



ทันทีที่เราจะฆ่ากิเลสตัณหาได้จริงๆ จะรู้กิเลสตัณหาได้ชัด ก็เริ่มลงมือทำ เร่ง  
บำเพ็ญประพตฺติ (พต) โดยเอา “ศีล” คือ “จรณะ” ข้อที่ 1 นั้นเอง มา สังวร  
หรือ สังวร อันแปลว่า “ต้องมีอยู่พร้อม เพื่อทำให้เราเจริญก้าวหน้า” ถ้า  
เราจะเอา “ศีล” มาทำให้ตนเจริญก้าวหน้า เราก็ต้องมี “ศีล” นั้นแหละ อยู่  
พร้อมในเราเสมอๆ ทุกขณะจิต (สัง) เพื่อจะทำให้เราเจริญก้าวหน้าหรือ  
ประเสริฐ (วร) ขึ้นได้

เราจึงต้องมี “ศีลพต” คือ ยึดเอาศีลมาบำเพ็ญประพตฺติ (พต) เรียกใน  
ภาษาบาลีว่า **ต้องเป็นผู้มี “ศีลพัตตูปาหนน”** จึงตั้งหลักทีเดียว อย่างนี้! เพราะ  
มันแต่ยึดเอาไว้ได้แค่ภาษา เป็นถ้อยตรงอยู่เท่านั้นเป็นอันขาด เราจะต้องมีการ “ยึด”  
กันขึ้นมาละ! ตอนนั้น กล่าวคือ ยึดใน “ศีล” ใน “พต” ให้จริง และ  
ก็ “พต” (บำเพ็ญประพตฺติ) ตาม “ศีล” จริงๆ เราต้องทดสอบว่า เรา  
จะเว้นขาด จะเลิกละ จะหลุดพ้นจากสิ่งที่เป็น “บ้จจัย” นั้นๆ ได้ไหม? จริงๆ  
มิใช่ว่าได้แต่คาดคะเนเอา

ในขณะนั้นนี้ จึงต้องมี **การยึดถือ** โดยเอาสิ่งที่ เป็นพระธรรม คำสั่งสอน  
หรือ เอาหลักปฏิบัติ เอากรรมวิธี อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง โดยภาษาของ  
เหล่านั้นกับวัฏฏะธรรม กัว่า เอา “กรรมฐาน” นั้นๆ มายึดถือ มาเป็นที่พึ่ง เป็นพ่วง  
แพ เราจำต้องยึดพ่วงแพเป็นเครื่องนำพาเสียก่อนเป็นลำดับๆ ซึ่งก็จะต้องฝน  
ต้องทนกันขึ้นมาบ้างละ บางทีออกจะดูเป็นหนัก เป็นแรง ก็เป็นธรรมดา

เมื่อประพตฺติปฏิบัติจนเราแจ้งในตนว่า **ศีล** นั้น **พต** นั้น ได้ขัดเกลากิเลส  
ออกจากจิตของเราไปจริง ได้แท้ “จิต” ก็บริสุทธิ์ขึ้นๆ สูงขึ้นๆ นั้นเอง  
เรียกว่า “สมาธิ” หรือ “อธิจิต” แท้ๆ อันเกิดได้เป็นได้ตามหลัก “ศีล-  
สมาธิ-ปัญญา” จริงๆ ที่มันต่างก็ทำงานร่วมกัน สัมพันธ์กัน ช่วยกันและกันอยู่เป็น  
ทีมเลยทีเดียว สังเกตทีเดียว

เมื่อเราประพตฺติจนพ้นมลทิน วิตติได้แล้ว **วิสุทธิจนถึง “จิต” ลึกๆ ได้จริง  
แล้ว** เราก็จะมี **“ความว่าง” ขึ้นมาเอง มันจะง่าย จะเบาขึ้นมาเอง**

อยู่ใน "จิต" เราจะไม่หนัก ไม่เคร่ง ไม่ต้องทน ไม่ต้องฝืน ไม่ต้องจำใจ หรือ  
ไม่ต้องกังวลกับ ศีล ข้อนั้น ๆ อีก เพราะเราทำได้แล้วเป็น "ปรกติ"

"ศีล" ที่แปลกันว่า "ปรกติ" นั้น ก็คือ ต้อง ปรกติ กันอย่างนี้ ในแต่ละ  
คือสภาพที่ได้ชื่อว่า เรามีสื่อ "ศีล" แท้ นัยะหนึ่ง

เพราะ "ศีล" นั้น หรือ "พต" นั้น เราก็จะยังประพฤติอยู่เป็นปรกติ เราจะ  
ยังมี ศีล คุ้มครองอยู่ได้อย่างเดิม โดยที่เราจะไม่หนักหนา ไม่ต้องฝืน ไม่ต้องทนอะไร

**ส่วนใน "จิต" นั้น หลุดแล้ว วางแล้ว ไม่ได้  
"ยึด" ไว้แล้ว จริง ๆ** แต่กรรมวิฆังนอก เราอาจจะยึด "ศีล" ยึดวิ  
ยัตรูปแบบอยู่ ก็ได้ หรือ บางทีเราก็คงอาจจะ วางรูปแบบ ที่เป็นข้างนอกลงเสียบ้าง ก็ได้

ดังนั้น เราจะ "รู้" จะเห็นจริง จะเข้าใจแท้ ๆ ชัด ๆ มาตลอดเสมอ ๆ การ  
รู้-เห็นเช่นนั้น ๆ ในแต่ละคือ "บัญญัติ" ซึ่งเป็น "อธิบัญญัติ" ขึ้นมาเรื่อย ๆ

ทนฝน ก็จะเพิ่มศีลชนิดใหม่ ประพฤติไหยงขนอก สูงขนอก อย่างนี้ ก็  
คือ "อธิศีล" โดยตรง คือ "ศีล" สูงขึ้น หรือ ออกอย่างคือ การประพฤติตาม  
"ศีล" นั้น ๆ อยู่ แล้วทำให้เราไม่ต้องทนไม่ต้องฝืนเพราะ ศีล นั้น ไม่ต้องทนไม่ต้อง  
ฝืนเพราะ กรรมฐานนั้น ได้ขึ้นมาเรื่อย ๆ นี้ก็คือ "อธิศีล" โดยนัยะหนึ่ง เช่นกัน

ก็มาถึงขั้นที่เราจะต้องแจก นาม แจก รูป ของ "ศีล" กันละ เราจึงจะเป็นผู้  
แจ้งใน "ศีล" และนำ "ศีล" มาบำเพ็ญอย่างถูกต้องตามเหตุ ตามผล เกิดคุณค่า  
เกิดสภาวะอันแท้จริง เราจึงจะเป็นผู้พ้น "ศีลพตปรามาส" ได้

อัน "ศีลพตปรามาส" นั้น ก็คือ มี "ศีล" มี "พต" แบบไม่เกิดผล ไม่  
เกิดคุณค่า คือถือ "ศีล" ก็สักรั่วแต่รั่วๆกันไป เป็นจารีตบ้าง เป็นประเพณีบ้าง ตั้งได้  
อธิบายกันมาแล้วนั่นเอง เดียวนมแยะที่สุดในเมืองไทย และ การบำเพ็ญประพฤ  
ติธรรม(พต) ก็ตาม ก็สักรั่วแต่รั่วๆไป ประพฤติไปตามๆเขาไป มๆๆ คำๆ ไม่เกิด  
"ผลรู้" ไม่เกิดผล "เข้าใจ" ในอันใดทั้งสิ้น จึงเรียกว่า ได้แต่ทำ ได้แต่ยาแหะ  
แต่ต้องอยู่อย่างนั้น จะว่าไม่ทำก็ว่าไม่ได้ ก็ทำ! บางคนคร่ำเคร่งอดสาหะตลอด

ชีวิตเอาเสียด้วยนะ แต่ไม่มีผล ไม่เกิดคุณค่า จึงเป็นการลูบ ๆ คลำ ๆ แยก ๆ หาม ๆ ทำ ๆ ๆ ๆ แต่ไม่รู้ผลในการทำนั้นๆ หลุดพ้น-ไม่หลุดพ้น หรือนิพพาน-ไม่นิพพาน ไม่เข้าใจ ! <sup>๕๔</sup>ไม่รู้เรื่อง หมายความว่า ไม่เกิด “ปัญญาเข้าใจแจ่มแจ้งชัดใน “วิราคธรรม” ใดๆ ด้วยตนเอง” (ไม่มี “ปัจจัยตั้ง เวทิตัพโพ วิญญู หิ”) นั่นเอง <sup>๕๕</sup>นี่คือความหมายของคำว่า “ปรามาส”

เราจะมาพักเพียรทรงเรียนรู้ปฏิบัติกันจริงๆ ให้พ้น “ศีลพตปรามาส” ให้ได้ จนพ้นความสงสัย พ้น “วิภิจจนา” และแทงทะลุเข้าไปแจ่ม เข้าไปรู้เห็น “สัkkาย” ให้ได้จริงๆ แท้ๆ จนรู้ว่า เรานั้นเล็กกลางๆ เบา-ว่าง-หยุดไปได้จริงๆ จนกระทั่งที่สุด <sup>๕๖</sup>หมดตัว หมดคน หมดร่าง หมดกาย สิ้น “สัkkายะ” (เท่าที่เรากำหนดหมาย มีเป็นระดับๆ อยู่) ให้ได้อย่างแท้จริง ในที่สุดอันเป็นที่สุด

เรามาเริ่มตั้ง “สติ” ให้ดี แล้ว “ธัมมวิจย” คือ เพ่งเพียรทำความเข้าใจ ตาม แยกแยะ สอบสวน ตามเหตุ ตามผลไปให้ดี เรากำลังจะสร้าง “ปัญญา” หรือก่อ “ปัญญา” ให้แก่คนในเรื่องของ “ศีล” กันจริงๆ จังๆ ขออย่าได้ประมาท เป็นอันขาด อย่าคิดเพียงว่า “ศีล” นั้น <sup>๕๗</sup>ฉันรู้แล้วนี่ ! ได้ฟังได้ยิน ท่องก็ได้ด้วย มาตั้งแต่นานแสนนานแล้วละ ! ขออย่าเพ่งคิดอย่างนั้น ขอจงตั้งใจเสียใหม่ ตั้ง “สติ” ใหม่ เราจะสร้าง “ปัญญา” (สิ่งที่เกิดในตน, เริ่มต้นก่อสิ่งใหม่) อันใหม่กัน <sup>๕๘</sup>ทีคุณรู้ๆ มาแล้วนั้นเป็น “ปัญญา” อันเก่า เป็น “อาณาปณสติ” (ขอบเขตของชีวิต และปัญญา)เก่าทีคุณยึดถือ และปรุงแต่งเกือกูลชีวิตตนเองมา และส่วนมากนั้น มัน <sup>๕๙</sup>เป็นแค่ “ศรัทธาสุตารี” (ทำตามๆ เขาไป เพราะเชื่อตามๆ เขามา) หรืออย่างดึกแก่ “ธรรมานุสุตารี” (ทำตามๆ เขาไป เพราะเห็นว่าเป็นธรรม)

แต่ไม่ได้รู้แท้ ไม่ได้มีจริง เนื่องจากตน<sup>๖๐</sup>รู้ตนแจ้งในผลของอริยสัจ ธรรมนั้นจริงๆ เลย หรือแม้แต่เข้าใจถูกทางแท้ (สัมมาทิฏฐิ) ด้วยเหตุด้วยผลเพียงรับฟัง รับมาคิดตามแล้วเห็นด้วย ก็ยังไม่มียเลย มันก็จะยังเป็น “มิจฉาทิฏฐิ” อยู่อย่างนั้นเอง มีเพียงเห็นว่า “ถูก” แล้ว อย่างเหลือๆ โมเมๆ กันไปอย่างนั้นเอง

เราต้องมาทำ “ความเห็น” (ทฤษฎี) ให้ถูกต้องเข้าใจแท้จริงๆ แล้วจึงจะนำไปประพฤติปฏิบัติตาม “ศีล” จนได้ผลส่ง “จิต” ส่ง “ปัญญา” ขึ้นมาได้จริงๆ

คำว่า “ศีล” นั้น พุทธศาสนิกชนเคยได้ยินได้ฟังกันมาแล้วทั้งนั้น ท่องได้ก็มากมาย แต่ความหมายของคำว่า “ศีล” นั้นสิ มันยังไม่ถ่องแท้รู้แจ้งแทงละเอียดกัน

“ศีล” คำนี้ มีความหมายลึกซึ้งมากมายยิ่งนัก ตันๆ ก็มีความหมายว่า “ฝึก” หรือ กระทำอย่างนั้นให้เป็นกิจวัตร พอฝึกไปๆ นานเข้าก็ขึ้น “นิสัย” เป็น “บุคลิก” ซึ่งล้วนแล้วแต่อยู่ในความหมายของ “ศีล” ทั้งนั้น และสิ่งที่เราจะนำมาเป็นหลักฝึก หลักปฏิบัตินั้นก็คือ “คำสอน” ที่เรียกว่า “ธรรมจรรยาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า” ก็เป็นความหมายของ “ศีล” จนกระทั่งเรามี “สภาวะ” นั้นๆ จริง เรียกว่ามี “พระพุทธ” ขึ้นมาในเรานั้นเอง ก็เป็นความหมายของ “ศีล” เป็น “สุพัตตะ” คือ ความประพฤติที่ดีงาม ก็เป็นความหมายของ “ศีล” เป็นธรรมชาติอันสัตบุรุษพึงทรงไว้, เป็นความสำรวม, เป็นไปเพื่อจรรยาอันดีงามแท้ๆ ที่สุดทั้งปวง และสุดท้าย เป็น “ทำได้” จนเป็น “สภาพปกติธรรมดา” ของผู้ฝึกกันนั้นๆ อย่างแท้จริงแล้ว เมื่อใด-เมื่อนั้น ก็เป็นอันจบเป็นที่สุดของ “ศีล” นั้นๆ

ถ้าเราเชื่อแน่ว่า เรายังไม่ใช่ “พระอรหันต์” หรือ เรายังไม่ใช่คนที่ “สภาพปกติธรรมดา” อันเป็นผู้จรรยาอันดีงามแท้ๆ ที่สุดทั้งปวงแล้วละก็ เราจะต้อง “ฝึก” เราจะต้องนำเอาธรรมจรรยาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือ ของพระอรหันต์-เจ้าทั้งหลายมาเป็น “หลักใจ” มาเป็น “มรรคปฏิบัติ” (แนวทางที่จะประพฤติปฏิบัติ)

ดังนั้น ถ้าเรามี “พระอรหันต์” ให้เห็นได้ดูได้ ให้คอยสังเกตเอาว่า “จรรยา” ของท่าน มีอย่างไรบ้าง? ท่านมี “กิจวัตร” อย่างไรบ้าง? ท่านมี “นิสัย” อย่างไรบ้าง? “บุคลิก” ของท่านเป็นอย่างไรบ้าง? “สภาวะ” ที่อยู่ในท่านมีอย่างไรบ้าง? “ความประพฤติ ความเป็นอยู่” ของท่านเป็นอย่างไร

บ้าง ? “ธรรมชาติที่ท่านพึงทรงไว้” เป็นอย่างไรบ้าง ? “ความสำรวม” หรือ “จรรยาอันดีงามแท้ๆ” มันจะหมายถึง ลักษณะ, อากา, รูปร่าง และมีความแตกต่างจากปุถุชนคนธรรมดาอย่างไร ?

เราก็จะอ่านเอา ดูเอา สังเกตเอาจาก “พระอรหันต์” แท้ๆ สิ่งที่เราดูจริงๆ เห็นจริงๆ ได้ เพราะ “พระอรหันต์” ก็คือคนเหมือนกับเรา คือ “สัตว์โลกที่ประเสริฐ” ชนิดเดียวกันกับเรา ที่เป็นปุถุชนทั้งปวง แต่ที่ท่านมี “สิ่งที่ประเสริฐ” ยิ่งไปเสียจาก “ปุถุชน” เสียอีก (กว่าเรา) “สิ่งที่ประเสริฐ” พิเศษขึ้นไปนี้แหละ ที่เราจะต้องค้นเอาให้ได้ คัดคว้าออกมาให้เป็นจริง มันต่างกันตรงไหน ? มันเป็นอาการ เป็นรูปร่างอย่างไร ?

เมื่อเห็นได้ รู้แล้วใน “สภาวะ” อย่างนั้นๆ ก็ให้มาลอง “ฝึก” ตน ให้เกิด “สภาวะ” เช่นนั้นๆ ดูบ้าง เราจะได้สะสม “จรรยา” จะได้สร้าง “นิสัย” สร้าง “บุคลิก” สร้าง “ธรรมชาติ” นั้นๆ ให้เกิดกับตน

ในตอน “ฝึก” แรกๆ ก็แน่นอนล่ะ มันจะสบาย มันจะง่ายตาย ไม่รู้สึก ว่า “ต้องทน” หรือไม่รู้สึก ว่า “ต้องพยายาม” ต้อง “วิริยะพากเพียร” เล่นนั้น ข้อมเป็นไปได้อย่าง แม้แต่ผู้มี “บารมี” มาแล้ว ก็ยังต้อง “รู้สึก” ว่า มันไม่ใช่เรื่อง “ธรรมดา” ไม่ใช่เรื่อง ที่มนุษย์ธรรมดาจะเป็นไปได้ง่ายๆ เลย ถึง “ผู้มีบารมี” นั้น ท่านจะ “ฝึก” ได้ง่ายได้เร็วกว่าตาม ท่านก็จะเข้าใจใจว่า มันไม่ใช่ “สภาวะ” เดียวกันกับที่ปุถุชนทั้งหลายเขากำลังเป็นอยู่ หรือประพฤติดูอยู่อย่างปกติแน่ๆ

เพราะเหตุนี้เอง “พระสงฆ์” ที่เป็น “อริยสงฆ์” จึงเป็นหลักยึด เป็นที่พึ่ง เป็นสิ่งที่เราจะลอกเลียนได้ง่าย เห็นได้ง่าย เข้าใจได้ง่ายที่สุดกว่า “พระธรรม” ที่เป็นเพียงภาษาคำสอนอยู่ในพระไตรปิฎก หรือที่เป็นภาษาคำสอนจากที่ใดก็ตาม และเข้าใจได้ง่ายยิ่งกว่า “พระพุทธรูป” ที่เรายึดถือเอาเป็นที่พึ่งกัน จนงมงายเกินขอบเขตกันไปในทุกวันนี้

“พระอริยสงฆ์” ก็คือ มนุษย์ผู้มีความเป็น “พระพุทธรูป” “พระธรรม” ก็คือ ภาษาอาการบอกแนวให้ประพฤติเพื่อจะไปสู่ความเป็น “พระพุทธรูป” ดังที่เราได้ทำความเข้าใจผ่านมาแล้ว

ถ้าใครเจอ “พระอรียสงฆ์” แท้ๆ เข้า ก็จะได้เห็น “พระพุทธรูป” ได้ง่าย หรือมี โอกาส “เห็นตลาคต” ได้ไวขึ้น ดังกล่าวแล้ว แต่ถ้าใครไม่เห็น “พระอรียสงฆ์” ไม่มีตัวอย่างความเป็น “พระพุทธรูป” อันแท้ ให้เราสัมผัส (ผัสสะ) ได้เลยจริงๆ เราก็ จะต้องค้นคว้าอ่าน ค้นคว้าฟังจากตำรา จากคัมภีร์ จากผู้ที่เราเข้าใจว่า “เขารู้” เพื่อเอามา “ปฏิบัติ” ดู

สิ่งเหล่านี้ก็เป็น “คำสอน” อันคือ หลักยึด หลักใจ หลักจะนำมา ปฏิบัติ อันล้วนแล้วแต่อยู่ในความหมายของคำว่า “ศีลเบื้องต้น” ทั้ง สิ้น และล้วนยังเป็นเพียง “หลักการ” เท่านั้น ยังไม่ใช่เนื้อแท้ ยังไม่ใช่สภาวะ จริง ยังไม่เป็น “ตัวรู้” อันสัมฤทธิ์ผลในตนเลย “ศีล” เบื้องต้น (คือ บัญญัติหรือ ภาษา) นี้ จึงเป็นเพียง “รูป” ยังไม่ใช่ “นามธรรม” พยายามทำความเข้าใจในเรื่อง “รูป” กับ “นาม” กันดี ๆ “รูป” ในที่นี้หมายความว่า “รูปธรรม” ที่อยู่นอกตน เป็นของดี เป็นแบบแผน เป็นรูปร่าง แต่ยังไม่มีการสัมผัส ที่เป็นจิต เป็นพลัง ในตน

เราต้องการ “ตัวรู้” จริงๆ เราต้องการ “นามธรรม” แท้ๆ ให้มันเกิดที่ เรา มีที่เรา **เมื่อเรามี “นามธรรม”** (จิตวิญญาณ) ที่เป็น “คุณธรรม” ของ “พุทธะ” ซัดๆ มันบงการกายยาววาหนาคบกว้างสอกของเรานอยู่แล้ว **เราก็จะมี “รูปธรรม”** อันแสดง “คุณธรรม” ของ “พุทธะ” ออกมาเองจริงๆ ตาม ชั้น ตามภูมิ เราจะเหมือนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยิ่งกว่า “พระพุทธรูป” เหมือน ได้ เราจะเป็นตัวแทนพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่แท้จริงยิ่งกว่า “พระพุทธรูป” เป็น ตัวแทน เพราะเราก็คือคนเหมือนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเราก็คือพระ- ธรรมคือมีปัญญา มีความบริสุทธิ์ มีความกรุณา ดังพระพุทธรูปได้แล้วจริง ตามภูมิที่เรามี ซึ่งก็ไม่เท่าพระพุทธรูปเจ้าละ แต่ก็ เป็น “ตัวรู้” ที่เป็นไปเพื่อ นิพพานเหมือนพระพุทธรูปองค์ๆ ทั้งมีความบริสุทธิ์จากกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ลง ได้บ้างแล้วเช่นพระพุทธรูปองค์จริงๆ รู้ “วิมุตติ” แท้ ได้แล้ว นั่นเอง คือ ความ- เป็น “ทางเอก” ทางเดียวกัน

เมื่อเราได้ “นาม” มันก็จะมาสร้าง “รูป” (จิต) เมื่อมี “รูป” อันดี มัน

ก็จะอุปการะส่งเสริมให้ “นาม” ในตนสูงขึ้นไปตามลำดับๆ **นามและรูป** ย่อม  
 อุปการะกันอยู่ โดยนัยนี้ทั้งสิ้น ผู้ยังไม่มี “รูป” มีแต่ “นาม” คือ บัญญารู  
 เพียงฟัง เพียงคิด บางทีรู้มากมายแน่นสมองทีเดียว แต่มันจะเป็น “นิสัย” เป็น  
 “บุคคลิก” เป็น “สภาวะ” หรือ เป็น “สุพัตตะ” ขึ้นไปไม่ได้เลย トラบใดที่ เรา  
 ไม่ลงมือ “หยุด” ไม่ลงมือ “วาง” ไม่ลงมือทิ้งขาดสิ่งที่ควรทิ้ง ไม่ลงมือสร้างสภาพ  
 ที่ควรสร้าง และไม่เลิกสิ่งที่ตนคิด เรื่องที่ตนคิดจริงๆดูบ้าง แล้วหัดอ่านจิต ลงมือ  
 ละกิเลสต้นเหตุที่แท้ในจิตออกเมื่อน้อยหนึ่ง “รูปจิต” ที่จะเป็นจิตที่ได้ฟอกได้ชำระ  
 อย่างแท้จริงมันก็จะไม่มีความบริสุทธิ์ หรือ บริสุทธิ์คุณ ก็ไม่มี บัญญาธิคุณ ก็ย่อม  
 ไม่แท้ด้วย จึงเป็นเพียง “ปัญญา” ฟังมา จำมา ท่องมา หรืออย่างเก่งก็เพียงนำ  
 มาคิดคะเนผกผันเอาด้วยเหตุด้วยผลเท่านั้น ไม่เรียกว่า เป็น “ภาวนามยปัญญา”  
 อันหมายถึงปัญญาที่เกิดจริงเป็นจริงมีรูปมัตว์แล้วด้วย

เพราะฉะนั้น “ศีล” ตัวแรก หรือ ความหมายแรก ที่เราได้มา ก็คือ ภาษา  
 คำสอนที่บอกกล่าวไว้ เป็นคำแนะนำให้เราทำอย่างนั้น ทำอย่างนี้ หรือ ให้เลิกอย่างนั้น ให้  
 วางอย่างนี้ ตัว “ภาษา” หรือ “วาตะ” (บัญญัติ) ต่างๆ ที่เรียกตรงๆว่า “นිරุตติ”  
 นั้น เหมือนแม่พิมพ์ ที่เราจะต้องนำมาหล่อหลอมตัวเรา ให้เข้ากรอบแปลงรูป เป็น  
 รูปใหม่ที่ดี และ “รูปใหม่” ที่เราจะได้นั้น มันก็ไม่ใช่ “รูปกาย” มันเป็น “นาม-  
 กาย” หรือ “นามธรรม” เสียเป็นส่วนสำคัญ อันเกี่ยวเนื่องไปถึง “จิต” ทั้งสิ้น  
 “ปัญญา” ก็เป็น “นามกาย” และ “วิมุตติ” ก็เป็น “นามกาย” นี้แล คือ  
 “**ธรรมกาย**” ที่เป็น “พุทธธรรม” แท้ๆ อันเรียกว่า “ปรมัตตธรรม” ซึ่งจะ  
 ไม่ใช่ “ภาพ” จะไม่ใช่ “รูป” ไม่ใช่ “ร่าง” (อสรระ) จะไม่ใช่ “ตัวตน” (อนัตตา)  
 เป็นเพียง “ความรู้สึก” (นามธรรม) ที่มี ความรู้ยิ่ง (อธิปัญญา, โโพธิ) มีความเห็นแจ้ง  
 จริงชัดไม่ขัดแย้งไม่บกพร่องสงสัยใดๆ อีกเลย (อลมรียญาณทัสสนวิเสส) **ผู้มีแล้ว**  
**ในตนนั้นแหละ รู้เอง เข้าใจเองแท้ๆ** เมื่อ “ปัญญา” ก็มีจำนวน  
 มากพอ “วิมุตติ” ก็มีจำนวนมากพอในตน มันก็จะแสดงเป็น “บุคคลิก” เป็น  
 “สุพัตตะ” (วัตรที่ดีงาม หรือความประพฤติความเป็นอยู่ที่ดีงาม) เป็น “สภาวะ”

ออกมาให้คนเห็นได้รู้ได้  
เป็นต้น

แม้ด้วยการสัมผัสด้วยทวารนอกๆ ทางตา ทางหูต่างๆ

จะเห็นได้ว่า “ศีล” เบื้องต้นนั้น จะดำเนินบทบาทจริง ก็ต่อเมื่อ  
มีผู้นำไปหล่อหลอมแปลงรูปให้แก่ตนจริงๆ “ศีล” เบื้องต่อมา จึงจะมี  
“รูปร่าง” ขึ้นมา เป็น “บุคคลิก” เป็น “สภาวะ” ตราบจนมันหล่อ  
หลอมสำเร็จเรียบร้อยอย่างบริบูรณ์แล้ว “ศีล” ก็เป็น “สภาพปกติ เป็นที่  
สุด”

ปกติในอะไร ? ก็ปกติในความมั่นใจ มีบุคคลิก มีสภาวะ มีสุภาพตะ  
มีจรรยา ที่พร้อมแล้ว โดยไม่ต้องอาศัยคำว่า “รักษา” หรือ “ฝึก” อีกเลยในโอกาส  
ต่อไป เรียกว่า “จบภาระ” ใน “ศีลเบื้องต้น” เฉพาะข้อนั้นๆ ได้ไปที่  
ละเลาะๆ

จึงแยกได้ชัดๆ ได้ว่า “ศีล” ที่เป็นภาษานาน เป็น “รูปธรรม” เหมือน  
พระพุทธรูป เช่น ท่านไม่ฆ่าสัตว์ ไม่พูดปด ไม่ลักขโมย ไม่เสพติดเมามาย ไม่  
โลภ ไม่โทสะ เป็นต้น เหมือน พระธรรมในโบราณ หรือ ในพระไตรปิฎก  
หรือ พระธรรมที่เป็นภาษาพูดจากปากผู้รู้ แต่ไม่เหมือนพระสงฆ์ยังไม่เป็น “อริย-  
สงฆ์” จึงอย่าเพิ่งไปบักใจเอา “กัจจัตถ์” หรือ “ศีลาจารวัตร” ของพระสงฆ์  
เป็นแบบแผน เป็นแม่พิมพ์เสียทันที โดยไม่ไตร่ตรองเทียบหลักธรรม เทียบวินัย  
เสียก่อน ยิ่งทุกวันนี้ ยิ่งจะไปเชื่อไปเหมาเอา “กัจจัตถ์” และ “ศีลาจารวัตร”  
ของพระสงฆ์มาเป็นทาง (มรรค) เป็นแบบแผน เป็นแม่พิมพ์กันง่าย ๆ ไม่ได้เลย  
สำหรับผู้มุ่งนิพพานแท้ ๆ ตรง ๆ เพราะมันเป็นทางผิด เป็นแบบแผนเก้ เป็นแม่-  
พิมพ์อกคนละครูปกันกับพุทธะหรือโลกุตตระ มากกว่ามากเอาจริงๆ เป็น “มรรค”  
กันคนละรอบ “ศีลาจารวัตร” ของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ในทุกวันนี้ เป็นเพียง “มรรค  
มาก-มรรคใหญ่” หรือ “มรรคง่าย” ยังหาใช่ “สัมมาอริยมรรค” กันแท้ ๆ ไม่  
ฟังดี ๆ อย่าโกรธ ! อย่าคิดว่าเขาโง่ร้าย หรือ ตูณ ต้องใช้ปัญญาให้มาก  
ถ้าเราไม่เป็นตามนี้ เราจะสะท้อนอะไร ? ผู้เป็นจริง นั้นแหละ ควรสะท้อน !



และแก้ไขตน เมื่อมีผู้ “ชชุมทรัพย์” ให้แล้ว

ส่วน “ศีล” ที่เป็นเนื้อเป็นตัวแท้ ๆ เป็นนิสัย เป็นบุคคลิก เป็นสภาวะ เป็นสุภาพัตตะ ที่เกิดแล้วในตัวตนบุคคลผู้ฝึกดีแล้ว นั้นแหละ คือ “นามธรรม” คือ “คุณธรรม” ซึ่งจะพร้อมไปทั้ง ปัญญาธิคุณ และ บริสุทธิ์คุณ จะส่งบันดาลออกมาปรากฏ ให้เห็นเป็น “รูปธรรม” ที่ดีตรงกัน เพราะ “จิต” เพราะ “วิญญาณ” ดวงใหม่ที่ได้ถูกฟอก ถูกชำระ ถูกหล่อ-หลอม ถูกแปลงรูปแล้ว โดยจริงเป็น “จิตวิสุทธิ” (บริสุทธิ์คุณ)

### นั่นคือ รูป และ นามของ “ศีล”

ความสำคัญในโลกนี้มันอยู่ที่ “นาม” มันไม่ได้อยู่ที่ “รูป” กันนักหรอก (ตามพระพุทธพจน์ ก็ทรงยืนยันว่า “มโนปุพพังคมา ฐัมมา มโนเสณฺฐา มโนมยาฯ”) “รูป” จะสวย จะวาดกันให้พิศดารโก้หรืออย่างไร มันก็ไม่ยังโลกให้สุขได้จริงเท่า “นาม” “รูป” มันเป็นเพียงสภาพที่เห็นได้ง่าย หลอกเราเก่งที่สุดด้วย เพราะมันจูงตา จูงหู จูงจมูก จูงใจเราได้เร็วกว่า ถ้าขึ้นไปหลงว่าเรามี “รูป” แล้วเท่านั้นก็พอ เราก็คอ ถูก “รูป” มันหลอกเอาแล้ว

เช่น คนผู้ถือศีล รักษาศีลในทุกวันนี้มัน รักษาศีลแบบติดรูป คือ เข้าใจว่า ตนได้ทำในรูปแบบอย่างนั้น อันเป็นเพียงส่วนประกอบ เป็นเครื่องแต่งตัวของ “การรักษาศีล” ที่มันวิวัฒนาการขึ้นมาเรื่อยๆ เป็นจารีต เป็นประเพณี ที่เพียงมี “ภาษาของศีล” เข้าไปประกอบในจารีตในประเพณีนั้นอยู่ เท่านั้น แต่โดยแท้จริง ตนหาได้รู้แจ้งเนื้อหาสาระแท้ๆ ของ “ศีล” ไม่ แถมไม่ได้ฝึกเพียร “ฝึก” หรือเพ่งเพียรชำระใจ ฟอกจิตวิญญาณของตนด้วยการมี “สติ” ควบคุมตน ทุกอิริยาบถ ทำจริงๆ ระลึกลงเสมอ รู้อยู่เสมอว่า ตนจะประพฤติดอย่างนั้น จิตจะระแวดระวังระไวอยู่ทุกขณะ ที่จะไม่ให้ตนพลาดพลั้งทำผิดในข้อที่ตนสมათาน หรือ ใน “ศีล” ที่ตนถือใดๆ เลยด้วย

“ศีล” หรือ ข้อสมาทานใดๆ ที่เรารับมาประพฤติ รับมาถือนั้น ก็คือ  
**เรากำลึงจะปรับปรุงตน เปลี่ยน “ฐาน” ของตน สร้าง**  
**“บัญญัติ” ใหม่ให้แก่นตนเองอย่างแท้จริง** ไม่ใช่ “รับศีล” เล่นๆ หัวๆ  
 หรือทำเหยาะๆ แหยะๆ เล่นไปอย่างนั้นเอง

มันต้องมี **“สัจจะ”** ในตน เมื่อจะประพฤติธรรมให้ได้ผลจริง แล้วก็ต้อง  
 ทำตามนั้น ให้ได้จริงๆ แม้จะต้องข่มต้องฝืน ( **ทมะ** ) จะต้องอดทนอดกลั้น  
 ( **ขันติ** ) เราต้องหัดสละ จึงจะละ จะคนสิ่งที่เราหลงยึด หรือสิ่งที่เล่นๆ ออกไป  
 จากตน ( **จาคะ** ) จนตนกลายเป็นคนใหม่ มี **“ฐาน”** ใหม่ได้จริงแท้ **เราจะ**  
**ประพฤติธรรมให้แก่นตนในส่วนที่มันยังเป็นธรรมชั้นมรรกาอยู่ที่ตน** เพื่อให้ตน  
 สูงขึ้นสู่ความเป็น **“อริยะ”** เราก็ต้องใช้มรรกาธรรม ๔ อย่าง คือ **สัจจะ-ทมะ**  
**-ขันติ-จาคะ** ดังอธิบายมาแล้วกันจริงๆ ให้บรรลุผล ให้ได้ ดังนี้

ถ้าเพียงหยาบๆ แค **“ศีล ๕”** เป็นเบื้องต้น ก็ประพฤติ **“ศีล ๘”** ทำเป็น  
**“กัจจัตถ์”** กันจริงๆ ทำทุกวัน ฝึกทุกนาที เราต้องเป็นคนมี **“ศีล”** ทุกอริยาบถ  
 จะมาทำเพียงข้อศีลจากพระเล่นๆ เป็นครั้งคราว หรือ แบบอย่างรักษาศีลเพียงวันพระ  
 เข้าโบสถ์แล้วไปนั่งๆ นอนๆ เรียกถือศีลอุโบสถอะไรนั้น มันไม่พอ และไม่เคยมี  
 แบบแผน ในสมัยพุทธกาล แต่เป็นแบบแผน เป็นจารีตของคนสมัยนี้ ที่ได้พยายาม  
 อย่างที่สุดที่จะทำตนให้ดี **ซึ่งมันก็ได้อยู่ แต่จะหวังผลให้เป็น “มหัศจรรย์” คือ ผล**  
**สูง ผลมาก เป็น “มหานิสังสา” คือ เป็นประโยชน์ใหญ่ ประโยชน์จริง จนแจ้ง**  
**ธรรม บรรลุธรรมนั้น เป็นไปไม่ได้ ยกเว้นคนผู้มี “บารมี”**

หรือแม้แต่คนผู้ปฏิญาณตนว่า ขอถือศีล ๕ ศีล ๘ หรือแม้จะผ่านพิธี  
 บวชในศาสนา เป็นพระแล้ว จะต้องถือ **“พระโอวาทปาฏิโมกข์ศีล”** ( ไม่ใช่ศีลเพียง  
 ๒๒๗ ข้อ ตามที่หลงเข้าใจผิดกันอยู่ในหมู่กลุ่ม-คนไทยเท่านั้นหรือกนะ ) ในทุกวันนี้ ก็ยัง  
**“ถือศีล”** กัน เป็น **“ศีลตปปรามาต”** อยู่เลย คือ สักแต่ว่า **“ถือศีล”** หรือ  
**“เราจะมศีล”** แต่หาได้มี **“สติ”** ควบคุมตน สังวรระวังตน สำรวมตน เพื่อจะบังคับ  
 ควบคุมตน ให้เป็นผู้บริสุทธิ์บริบูรณ์ไปด้วย **“ศีล”** ที่ตนถือ ตน **“ปฏิญาณ”** สมาทาน

วันนี้ ไม่นับเป็นการถือ “ศีล” เพียงผิวเผิน ถือกันแค่ปากพล่อยๆ หรือกายผ่านๆ เท่านั้น อันต่างก็ทำกันอย่างนั้นๆ จนกลายเป็น “จารีต” (คือ ทำเช่นนั้นๆ จนเป็นที่นิยมยึดถือทำตามๆ กัน) จึงเป็นการถือศีล ไม่พ้นจารีตประเพณี (คือไม่พ้น “ศัลยพราหมณ์”) หรือ ถือศีลเพียงมี “รูปแบบ” กัน เท่านั้นเอง

**“สังวรศีล”** อันเป็น จรรยา ข้อที่ ๑ นั้น จะต้อง “มีสติ” ควบคุมตน ประพฤติด้วยการระวังระแวดระวังอยู่ทุกขณะจิต เรียกว่า มีสติสร้างพื้นฐานให้ เกิดแก่ตน เป็นการระวังกาย ระวังเวทนา ระวังจิต ระวังในธรรมทุกขนาด ไม่ว่าจะ เป็น อกุศลหยาบ หรือ กลาง หรือ ละเอียด หรือ มีชั้นเชิงอย่างไร ? อันจะพึงทำให้ “ศีล” ข้อที่เราสมาทานนั้นๆ ต่างพร้อม จะต้องระวังให้สำคัญทั้งหมด

เช่น ศีลข้อ ๑ บอกจะไม่ฆ่าสัตว์ เราจะต้องพยายาม “รู้ตัวทั่วพร้อม” ให้อยู่เสมอว่า “สัตว์” ในโลกนั้น มันสัมพันธ์และมันสัมผัสอยู่กับเราตลอดเวลา หนะแหละ เราจะต้องระวังกายนอก กายใน ทั้งนามขันธ์ ๖ ทั้ง เวทนา จิต และ ธรรมารมณ์ เป็นต้น ไว้เสมอๆ จะไม่ทำให้มันผิดพลาดต่างพร้อมจริงๆ แม้เราจะมี อารมณ์ โทสะ จะมี อารมณ์ โทสะ ในลักษณะรุนแรง หรือ ลักษณะอ่อนๆ แค่ว่าคาญเล็กๆ น้อยๆ เมื่อเราสัมผัสสัตว์ทุกชนิด เราก็จะต้อง รู้ตัว (ทั่วพร้อม) ทั้งกายนอก-ภายใน รู้ “จิต” ของเราให้ได้ เราจะได้ “ละโลกะ” และจะได้ “การบโทสะ” ของเราลงไปทุกที่ๆ เรียกได้ว่า ได้ “วิริย” (งดเว้น) บาปลงไปทุกขณะ ต้องปรับ “เวทนา” ปรับ “ธรรมารมณ์” ของตนเสมอ

“ศีล” จะส่งผลชำระกิเลสตัณหาของเรา โดยนัยอย่างนั้น อย่างแท้จริง มิใช่ว่า คิดว่า “ถือศีล” แล้ว ก็ไม่เคยจะมีตัณหาอะไร จะระวังบ้างก็อย่างนั้นๆ หนะแหละ ไม่เคยเพิ่งจดจ่อใส่ใจว่า ตนมี “ศีล” หนะ ! ไม่เคยสำรวจระวัง ไม่ถึงขั้น “สังวร” จริง มันก็ไม่ส่งผลสูง ไม่ก่อประโยชน์แท้มากพอ ที่จะก้าวไปสู่ความเป็น “อริยะ” ได้ จึงตกอยู่แค่ “ศัลยพราหมณ์” เรื่อยไป

มันต้องทำตนบำเพ็ญให้เขาชายฝึก “สติปัฏฐาน” จริงๆ โดย “ศีล” ก็เป็น  
 ด้วงงานร่วมอยู่ด้วย มันจึงจะเป็น “มรรค” แท้ (จะเห็นได้ว่า สติปัฏฐาน เกี่ยวข้อง  
 กับ “ศีล” อย่างไร? หรือ “ถือศีล” นั้น ก็ต้องเป็น “สติปัฏฐาน” ด้วยอย่างไร?)  
 จึงจะเป็นการปฏิบัติธรรมด้วยทางสายเดียวอันเอก (เอกายน มรรค) จริงๆ ถ้า  
 ทำเพียงเหาะๆ แหะๆ เล่นๆ ดังกตัวอย่างมามากแล้ว ก็จะไม่เป็น “มหัพลา”  
 ไม่เป็น “มหานิสังสา” ไม่เข้าสู่ “ทาง” ที่เรียกว่า “เอกายน มรรค” อันเป็น  
 ทางสายเอกสายเดียว โดยแท้โดยจริง ตรงดิ่งเข้าสู่จุดหมายปลายทาง คือ  
 “นิพพาน”

เพราะเราจะไม่มีโอกาสรู้จัก “ตัณหา” รู้จักอารมณ์ของจิตของเราเอง ที่เป็น  
 “สังกาศสมุทัย” เราจะไม่รู้ แม้ที่เราประกอบประหมทัวตน ร่างกาย จิตใจ ของตน  
 อยู่ทุกเมื่อเชอวันนั้น ให้ตั้งอยู่เป็น “กาย” หรือ เป็น “ชีวิต” นั้น เราไป “หลง”  
 (โมหะ) อยู่ ตามที่โลกเขาหลอกเท่าใดๆ? ส่วนเกินที่เป็น “สังกาศสมุทัย”  
 อันเป็น “ตัณหา” นั้น มีอยู่เท่าใดๆ? มีอยู่อย่างไร? เราจะไม่รู้ความสัมพันธ์  
 ทั้งหลายนี้ เมื่อไม่รู้ ก็ย่อมไม่มีทางจะ “ดับสังกาศ” หรือ ไม่มีทางทำ “สังกาศ-  
 นิโรธ” ให้แก่ตนเลย แม้แต่แค่นิดๆ หน่อยๆ

ดังนั้น ก็ย่อมพ้น “สังกาศทวิภูฏี” ไปไม่ได้ มันก็มีแต่ก่อสังกาศะเรื่อย  
 ไป ทำความเกิดให้แก่ “สังกาศ” อันคือ “กาย” อันใหญ่ “ชีวิต” อันโต “ชีวิต”  
 อันมีภาระมากขึ้นๆ เรื่อยไป ยิ่งเป็น “ตัวการ” ใหญ่ (แห่ง “ทุกข์”) ไม่มีทางลด  
 ไม่มีทางจบลงได้เลย แม้น้อยหน่งนิดหนึ่ง

และยังไม่มี “ศีลพัตตูปาทาน” คือ ไม่มียึดศีล ยึดพรตมาบำเพ็ญ  
 ประพฤติ หรือ แม้จะยึดศีล ยึดพรตมาประพฤติ มาบำเพ็ญ แต่ประพฤติ  
 บำเพ็ญอยู่แค่ตามจารีตประเพณี ไม่พากเพียรเพ่งเผากันจริง จนเป็นไป  
 ถึงขั้นให้มีสติ สร้างปฏิฐาน หรือ ดำเนิน “สติปัฏฐาน” ดังได้อธิบายมา  
 แล้ว มันก็ไม่มีทางจะเกิด “ผล” จนเราสัมผัสแจ้งได้จริง ความเชื่อแท้ๆ จริงๆ

(ศรัทธินทรีย์) เพราะผลที่ปรากฏเห็นได้ รู้ได้ เข้าใจได้อย่างถ่องแท้ มันเกิดขึ้นที่  
เรา ก็ไม่มี มันก็จะยังคงกลางแกลงสงสัยเป็น “วิจิกิจฉา” อยู่นั่นเอง

เหตุเพราะไม่พ้น “สังโยชน์” ข้อต้นๆ ๓ ข้อ ดังกล่าวแล้ว สักที่ และไม่  
พ้นข้อใดๆ สักอย่างเอาจริงๆ ด้วย จึงเป็น “อริยะ” ไม่ได้ สักคราเลย

เราต้องรู้จัก “สักกายสมุทัย” หรือ “ตัณหา” ตัวจริง มีการบำเพ็ญประพฤติ  
“ดับสักกาย” ได้จริงๆ เห็นผลจริง รู้สึกรด้วย “จิตสัมผัส” มิใช่เข้าใจเอา  
เพียงฟังมา และคิดคำนวณคะเนเอาเพียงภาษาๆ อย่างนั้นไม่ใช่

การประพฤติปฏิบัติใน “จรรยา” ข้อที่ 1 “สังวรศีล” จึงจะ  
ต้องทำจริงๆ บำเพ็ญจริงให้ถึงขั้นที่เรียกว่า ทำ “สติปัฏ-  
ฐาน” ให้ได้ ดังนี้ เมื่อทำได้ “อาณาปานสติ” อันเป็น “ขอบเขตแห่ง  
ชีวิต” หรือ “ฐาน” ของเรา ก็จะถูกก่อขึ้น สร้างขึ้นอย่างจริงด้วย เป็น “ฐาน”  
ที่ใดเจียนสิ่งที่ไม่จำเป็นออก หรือ เป็น “ฐาน” ที่ได้หลอมหล่อให้ประเสริฐแท้ขึ้น เป็น  
“กาย” ที่เล็กลงๆ พ้นภาระชั้นเรื่อยๆ (ไม่ใช่เพิ่ม “กาย” ขึ้น เป็น “สักกาย”  
อย่างยิ่งขั้นไปอีก) ไม่ว่าจะ เป็นผลจาก ศีล ข้อที่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕ เพียง  
๕ ข้อก็ตาม มันก็ทำให้เรา เป็น “อริยะ” ได้จริงแท้ทีเดียว อย่า  
มัวไปหลง “ศีล” อันมากมายก่ายกอง แต่ไม่ได้มีการบำเพ็ญจริงให้ถึง  
ขั้นสร้าง “สติปัฏฐาน” อยู่เลย มันไม่เป็น “เอกายน มรรค”  
จริงๆ มันเป็นได้แก่ “ศีลพตปรามาส” กันอยู่เท่านั้นเอง จนไม่รู้จะ  
แก้ไขหรือพูดอย่างไรกันอีกแล้ว

ผู้วชเป็น พระ แล้วก็ตาม หากเมื่อนำบำเพ็ญ ศีล ๕ ได้ บริสุทธิ์  
บริบูรณ์ พร้อมด้วยสติรู้ตัวทั่วพร้อม และรู้ใน “อบายมุข” รู้ใน  
“ศีล ๕” ชัด ปฏิบัติได้โดยสบายจิต ไม่มีเวียนกลับไปละเมิด “อบายมุข”  
(ปิดอบาย) และไม่ละเมิด “ศีล ๕” นั้นแน่ๆ แจ่มด้วยปัญญา  
เห็นแท้ว่า ชีวิตนี้อยู่ได้สบายจริงๆ ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ไหนๆ “ศีล ๕” นี้  
ก็จะไม่มีการละเมิดอีก ก็เป็น “อริยะ” จริงๆ

เพราะ “โสดาปัตติยงค์” (ส่วนประกอบที่เป็นคุณธรรมของพระโสดา) นั้น มีแค่ ครัทธา ใน พระรัตนตรัย อย่างจริงแท้ ถึงพร้อม (หรือถูกพร้อม) กับบำเพ็ญ ตณมี สติปัฏฐาน ใน คีล ๕ ได้เป็นความบริสุทธิ์บริบูรณ์จริง จะมี “ปัญญา” เอง จะรู้ผลในตนเอง ก็ได้ชื่อว่า “พระโสดาบัน” แท้ๆ อย่าเพิ่งไปหลงคิดอันแม่แต่ ท่องจำก็ยังไม่ได้นั่นนั้เลย โดยเฉพาะ เลยเถิด ไปมุ่นอยู่แม่ใน “เสขยวัตร” อัน เป็น สล ชั้นละเอียดโน้น แล้วก็ไปเพ่งโทษกัน ด้วย “เสขยวัตร” นั้น มันนั้กเลง “หาเรื่อง” ของผู้ไม่มีปัญญารู้จักระดับแห่งภูมิธรรม ไม่รู้ “สมมุติสัจจะ” ทว่า ต้น -กลาง-ปลาย เอาจริง ๆ ต่างหาก

เรื่อง “ศีล” จึงเป็นเบื้องต้นแท้ๆ ของ “สิกขา ๓” หรือ “ไตรสิกขา” ของ พระบรมศาสดาของเรา ที่เราจะต้องพึงยึดถือพากเพียรบำเพ็ญจริง ๆ สำหรับผู้มุ่ง “พุทธธรรม” แท้ ส่วนใครจะสิกขา(ศึกษา) เพื่อ ลาภ-ยศ-สรรเสริญ นั้นก็เป็นเรื่อง โลก ๆ ไม่ใช่ “ศาสนา” ที่มีสิกขา ๓ อันได้แก่ “ศีลสิกขา” เป็นต้น ทำให้จริง มีผลถึงจิต เป็นกลาง เกิดปัญญาเห็นพร้อม เป็นปลาย “สิกขา” หรือ การ ศึกษาการเรียนนั้น มันจะต้องเรียนให้เกิดผลครบ ทั้ง “ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ” อย่า เรียนอยู่แค่ “ปริยัติ” หรือ อย่าหลงอยู่แค่ “ปฏิบัติ” ที่ไม่เรียน “ปริยัติ” ให้ถูก ทำถูกทางก่อน แต่ก็มีไข้ว่า ไปเรียน “ปริยัติ” เสียจนแพ้ หรือ “ปฏิบัติ” ดาย ๆ

เช่น ไปหลงเรียนวิชาประกอบ อันนอกจุดปฏิบัติ แม้เรียนเอาภาษาต่างประเทศเฉยๆ ที่ไม่จำเป็นแท้จริงอะไร ก็นับมาเป็น “ปริยัติ” ก็ได้หลงทางกันออกมากมายแล้ว หรือ ไปหลงเอาตัว “ปฏิเวธธรรม” มาหลงท่อง เช่น พวกนักศึกษ “พระอภิธรรมปิฎก” นั้นก็ไม่ควร เพราะมันเกิน “เบื้องต้น” ยิ่งไปหลงเลอะเอา วิชาเกษตรกรรม วิชาช่าง วิชาแพทย์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาไสยศาสตร์ หรือ แม้ วิชาอภิปรัชญา ต่าง ๆ ฯลฯ หรือ วิชาซัฟใด ๆ มาสอน มาเรียน แล้วเรียกว่า **นี่คือ พุทธศาสน์ (พุทธศาสตร์)** แล้วละก้อ **ผู้นั้นแหละ** คือ **“ผู้หลง”** ที่ไม่แจ้งคำว่า “พุทธ” เพราะมันออกนอกคัมภีร์ (พุทธคัมภีร์) ออกนอก รัตแหกรอยของศาสนาออกไปเป็นวิชาของคนโลก ๆ (เดรัจฉานวิชา, โลกยตศาสตร์)

เป็นเรื่องของ “ทาง” (มรรค) หากิน ของชาวโลกย์ มันไม่ใช่ “ทางเอก” (เอกายนมรรค) แต่มันคือ “ทางโลก” (โลกีย์ มรรค) คำว่า “ศาสน์” จึงกลายเป็น คำสอน เช่นชาวโลก ธรรมดาๆ ไป อย่าง “ไม่รู้ตัว” (หลง=โมหะ) จริงๆ โดย “ผู้หลง” นั้น ท่านก็ไม่ได้แกล้ง ไม่ได้เจตนาจะเป็น จะทำเลยจริงๆ นั่นคือ “ความเป็นจริงของความจริง” ต่างหาก ท่านผู้นั้นเจตนาดี เจตนาสูงด้วย เป็นกุศลแท้ ทว่า... “ภูมิ” ของท่านผู้นั้นๆ ท่านนั้น “จริงๆ”

ท่านจึงล้ม “ศีลสิกขา” สนิท เพราะท่านไปสำคัญใน “โลกียสิกขา” เสียแล้วจริงๆ บางคนเป็นคนที่ความตั้งใจจริง พวกเพียรดี และสมองดี ซึ่งก็ได้แต่หน้าเสียดาย เพราะท่านผู้นั้นได้ “หลง” (โมหะ) แล้วสนิทจริง (“ความไม่รู้” มันย่อมบอกแก่ “ตัวความรู้” ไม่ได้) จริงๆ คนจึง “รู้ตัว” ได้ยากที่สุด)

ผู้ยัง “ไม่หลง” ก็จงมาใส่ใจใน “สิกขา ๓” ของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า กันต่อไป....

สัเตน สุกติง ยันติ      สัเตน โภคสัมปทา      สัเตน นิพพุติง ยันติ  
ตัสมา สัตถัง วิโสธเย

ศีล ทั้งหลายนั้นแหละ จะพึงพาไปสู่สุคติ      ศีล ทั้งหลายนั้นแหละ เป็นเครื่องใช้สำคัญ ที่จะพาตนให้ถึงไหนถึงกัน จนเป็นที่สุดครบพร้อม หรือ เป็นสมบัติ ที่จะพาตนให้ถึงพร้อม (อย่าไปหลงมัวแปดอยู่แต่ว่า จะมัวทรัพย์สมบัติที่เบนวัดตุลาภ เป็นเครื่องใช้ไม่สอยแบบโลกๆ อยู่เท่านั้นเป็นอันขาด)      ศีล ทั้งหลายนั้นแหละ จะพาไปถึงนิพพาน หรือ พาให้เราถึงที่สุขเย็น เป็นสูงสุด (ปรมมัง สุขัง) เพราะฉะนั้น “ศีล” จึงเป็นไปเพื่อความหมดจดทุกสิ่ง

ศีล เป็นเหตุในเบื้องต้น ก็จะอยู่สุขได้ ไปสู่ดี ก็คือ ไปสู่ “สุข” เรียกว่า “สุคติ” อันคือ ความก้าวไปสู่ความดีขึ้น เจริญขึ้นๆ สุขุขยิ่งๆ      ศีล อีกหนะแหละในเบื้องกลาง ก็จะเป็นเหมือนทรัพย์ เหมือนสมบัติ เหมือนพวงแพ เหมือนยานวิเศษ อันพาข้ามขี้ไปได้ (ยันติ) มันจึงเป็นสิ่งพาก้าวไป เลื่อนขึ้นๆ ไป (โภคสัมปทา) ต้องประพฤติดันด้วย “ศีล” จน “ศีล” นั้น สร้าง “ยานวิเศษ” ให้ตน ให้ได้

เป็น “ยานยนต์” (ยันตี) และก็เพราะศีลนั่นเอง ไม่มีอันที่จะพาไปจนถึงที่สุดเป็น  
เบื้องปลาย คือ นิพพาน ที่เรียกว่า “นิพพุตัง”

“ศีล” จึงเป็น “ทาง” (มรรค) “ศีล” จึงเป็น “เอก” แท้ (เอ-  
โก) ประหนึ่งเป็น “หนึ่งเดียว” แต่ก็เลื่อนไปๆ พัฒนาไป เป็น  
“สารพัด” (แต่ก็เป็น “เอกายน” = ไปทางเดียว คือ สูงขึ้นๆ ไปสู่นิพพาน  
ทิศเดียว ไม่วน-ไม่วก) “ศีล” จึงเป็น อนิจจัง จริงๆ คือ ไม่แน่, เป็น  
อะไรก็ได้ตั้งหลายๆ อย่าง และ ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน เป็น อนัตตา ด้วย

เบื้องตน “ศีล” เป็นสุข เป็นความดี-ความเจริญ เบื้องกลาง “ศีล” เป็น  
เครื่องใช้ คือ เป็นเครื่องยนตร์ เป็นเครื่องนำพาชนนิยม แต่ไม่ใช่วัตถุนะ ! สุด  
ท้ายเบื้องปลาย “ศีล” เป็นนิพพาน อันยังไม่ใช่วัตถุใหญ่เลย ทั้ง สุข ทั้ง  
โภคทรัพย์ ที่ได้เป็นยานยนต์ ทั้ง นิพพาน ล้วนแต่ไม่ใช่วัตถุทั้งสน เป็น  
“นามธรรม” ทั้งนั้น มันล้วนเป็นเรื่องของ จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน จริงๆ.



- บทที่ ๕ -

“สติปัญญา” ในขั้นต่อไปของเรา ก็จะดำเนินไปตาม “จรณะ” ข้อที่ 2 คือ “**สำรวจอินทรีย์**”

และก็เช่นเดียวกัน เราก็จะต้องรู้จัก “อินทรีย์”ทั้งหลาย พร้อมทั้งรู้จักคำว่า “สำรวจ” ให้ดี จนไปประพฤติปฏิบัติได้จริงๆ อีกนั่นเอง

คำว่า “อินทรีย์” นั้น หมายถึง อำนาจ หรือ ความเป็นใหญ่ ในร่างกายของเรา นั้น ผู้เป็นใหญ่ครอบครองกายทั้งหมด คือ ใจ ดังนั้น คำว่า **อินทรีย์** ก็หมายความว่าไปถึง “ใจ” เป็นที่หนึ่ง เป็นอินทรีย์แท้ๆ ของตน ถ้าผู้ใดสามารถสำรวจใจได้ สามารถควบคุม “ใจ” ได้อย่างแท้จริง ก็เป็นอันได้ชื่อว่า ผู้ “อินทรีย์กล้า” อยู่เหนือสิ่งใด ๆ มีความเป็นใหญ่ยิ่งกว่าอำนาจข้างนอกตน หรือ มีความเป็นใหญ่ยิ่งกว่าอำนาจโลกย์ใด ๆ ผู้ชนะแหละคือ ผู้ชนะโลกย์ ผู้ชนะโลก ผู้อยู่เหนือโลก ได้ชื่อว่า ผู้ยังให้เป็นที่ไปในอำนาจ (วสวัตตี) ผู้มีอำนาจกล้าทางใจ ทางอินทรีย์ พละ นั่นเอง ดังนั้น **ใจ** ที่ตั้งไปทางชั่วได้แก่เงียม จึงเรียก “**วสวัตตีมาร**” **ใจ** ที่ตั้งไปทางดีได้แก่เงียม ก็เรียก “**วสวัตตีเทพ**”

ทั้งสำหรับผู้ที่ อินทรีย์ หรือ ใจ ยังไม่แกร่งกล้า ยังไม่แก่เงียมบริบูรณ์ ก็จำเป็นจะต้องฝึก จะต้องหัดกัน การฝึกหัด หรือ เรียนรู้ ในโลกนี้ ก็ต้องให้มันสัมฤทธิ์ผลเป็น 2 สภาพให้ได้เสมอๆ คือ ทั้งรู้ และ ทั้งทำอย่างนั้นได้จริงๆ

เพียงแต่ฟังไป เดียวนี้ ไม่ช้านัก เราก็จะ “รู้” ได้ ถ้าเราพยายามฟังดีๆ ฟังพิจารณาตามแยกแยะคำอธิบายให้ได้ละเอียดๆ จริงๆ เห็นเหตุ เข้าใจผลได้ถ้วนทั่ว ก็เรียกว่า “รู้” แต่จะถึงขั้นบรรลุ หรือ สัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องนำไป “ทำ” จริงๆ ให้เกิดกับตนจนถึงที่สุด ตามที่ได้เข้าใจแล้วนั้น ให้ได้ จึงจะบริบูรณ์

ความรู้สึก “ทุกข์” จริงๆ หรือ สิ่งที่เราไปหลงยึดเอาอะไรมา  
พอกเพิ่มใส่จิตใจของเรามากๆ แล้วก็อยากได้ อยากสนใจ อยากจะบรรลุ  
อยากจะได้สัมฤทธิ์ผลในสิ่งที่ไป “หลงยึด” มานั้น ก็เรียกว่า “ทุกข์”  
ทั้งนั้น ถ้าเราไม่ได้สนใจ ถ้าเราไม่ได้สัมฤทธิ์ผล

แต่ถ้าได้สนใจ ได้สัมฤทธิ์ผลเมื่อใด ก็มีภาษาโลกเรียกอารมณ์  
หรือ ความรู้สึกนั้นว่า “สุข”

เจ้าตัวนั้นแหละ คือ สิ่งในโลก “หลง” สิ่งก่นทั้งหลาย “ติด  
ยึด” เอนักหนา

ท่อนไม้ท่อนหนึ่งที่ถูกตัดออกมาโยนทิ้งกลิ้งโคโรอยู่ มันจะถูกแดดเผา ไฟเผา  
ฝนชะ คนเหยียบ มีดสับ อย่างไร มันก็เป็นไปตามสภาพของวัตถุต่อวัตถุกระทบ  
กระทบแตก หรือเสียดสีสัมผัสกัน ถ้าไฟเผา มันก็จะไหม้ ถ้าฝนชะมันก็จะเปียก  
ถ้ามีดสับถูกส่วนไหน มันก็จะมัวมีรอย แหว่งเว้า แตกพัง ไปตามสภาพธรรมอันเป็น  
เหตุเป็นปัจจัยจริงๆ นั่น

คนก็เช่นกัน ถ้าถูกแดดเผา ไฟไหม้ ฝนชะ มีดสับส่วนของร่างกาย มัน  
ก็จะแปรสภาพ หรือ รับสภาพนั้นๆ ไปตามอำนาจแห่ง “การกระทบ” สัมผัส (ผัสสะ)  
ตามเหตุตามปัจจัยโดยจริงอย่างนั้นๆ ไม่มีอะไรแปลกประหลาดเลย

แต่ “กาย” ของคน มันมี “ใจ” ของเจ้าตัวเองนั้น เข้าไปยึดถือ เข้าไป  
ผูกพัน เข้าไปรับรู้ทุกๆ ส่วนแห่ง “กาย” ของแต่ละคน ใจมันจะพยายามรักษา  
หวงแหน รับรู้ทุกๆ จุดแห่งร่างกายให้ได้จริงๆ ที่นี้ พอมีอะไรมาสัมผัสกระทบ  
(ผัสสะ) กับส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย คนก็จะ “เลือก” การกระทบสัมผัสใด ที่ตน  
ยอมรับนับถือ (ก็ล้วนรับมาตามๆ ที่เขาสมมุติกันอยู่ในโลก) ว่า ดี, ชอบ ก็จะยึดเอา  
“ผัสสะ” (กระทบสัมผัส) นั้น รับเอาผลของ “ผัสสะ” นั้น ผูกพันกับ “ผัสสะ”  
นั้น ไม่ว่าจะวัตถุ หรือ ธาตุใด ๆ ในโลกมา “ผัสสะ” กับร่างกายของตน ก็จะรับรู้  
แล้วรับมาพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างไป . สิ่งใดทำให้เกิด “รสผัสสะ” (เวทนา) ถูกตรงกับที่

“ยึดถือ” อยากให้มัน ให้เกิด ให้เป็นในตน ก็จะไม่ยินดี สิ่งใดทำให้เกิด “รส-  
ผัสสะ” ไม่ถูกต้องกับที่ตน “ยึดถือ” ไม่อยากให้มันเกิด มัน มาเป็นในตน ก็จะไม่ยินดี  
อารมณ์ยินดี ก็เป็น “สุข” อารมณ์ไม่ยินดีก็เป็น “ทุกข์” จึง  
เรียก “สุขเวทนา” หรือ “ทุกข์เวทนา”

แต่ถ้าสิ่งใดมันเกิด “รสผัสสะ” ที่ไม่เอนเอียงเป็นข้างสภาพยินดี และก็ไม่  
เอนเอียงไปข้างสภาพ ไม่นยินดี มันมีสภาพเป็นกลาง (มัชฌิมา) มีสภาพเฉยๆ จะ  
สัมผัสอยู่ก็ได้ หรือ จะหยุดก็ได้ อย่างนี้เรียกว่า “อุเบกขาเวทนา” คือ  
เฉยๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ จึงเรียกในภาษาบาลีอีกคำหนึ่งว่า “อทุกขมสุข”  
อันหมายความว่า “ไม่สุข-ไม่ทุกข์” ตรงๆ นั่นเอง

อารมณ์อย่างนี้แหละเรียกว่า “**อารมณ์แห่งฐานฝึกนิพพาน**”  
แต่มีข้อแม้อยู่ว่า เราต้อง “รู้ตัว” ในอารมณ์เฉยๆ ว่างๆ นี้ ของเรา เพราะ  
เราได้พักเพียรพยายามฝึกหัดรู้จักมัน และทำมันให้เกิดกับตนด้วย มิใช่  
มันเกิดอารมณ์เฉยๆ เพราะเหตุ ชินชา ตี้อด้าน เคยชินเอง เป็น “โมหะ”  
ระวัง! แยก “ความเฉย” ให้ดี ว่าอย่างไร เป็น “โมหะ” อย่างไร เป็น  
“มรรค-ผล”

พยายามเพ่งพินิจพิจารณาอารมณ์ **ไม่ทุกข์ไม่สุข** ดังกล่าวไว้ให้ออก แล้ว  
ตรวจดูในตนดูให้ได้ว่า เราทำอารมณ์อย่างนี้ ใส่จิตของตนได้ไหม? แม้เราจะได้รับ  
การกระทบสัมผัส (ผัสสะ) กับอะไรๆ? เกิด “รับรู้” ปราบฏกการณ์ของจิตอย่าง  
ใดๆ? ก็ให้ “รู้ความจริงแท้” (ยถาภูตญาณ) ของสภาวธรรมอันนั้น อย่างนั้น เท่านั้น  
เฉยๆ รู้แล้วก็ให้ “ฝึกหัด” ทำจิตให้เฉยๆ จะเป็น “รสสุข” ก็ต้องหัดวาง หัด  
ปล่อย หัดเฉยๆ ให้ได้เช่นเดียวกัน กับ “รสทุกข์” ซึ่งแน่ละว่า ทุกคนก็ต้อง  
พยายามตัดปล่อย “รสทุกข์” ก่อนแน่ๆ ใหม้แต่ “รับรู้” สภาวะความเป็นจริงของ  
เหตุปัจจัย และความเป็นเรื่องราว เป็นกิจการ เป็นกรรม เป็นความทรงอยู่ความเป็น  
ไปนั้นๆ แท้ๆ ตรงๆ อยู่เท่านั้น จึงแยกสภาวะของอารมณ์แห่ง “รส” ยินดี หรือ  
ไมยินดี ในจิต ให้ออก แล้วอย่าให้มัน !!

เช่น เราถูกมดกัดตามมือมร่อยแผ่ให้ “ธาตุ” ต่างๆ เข้าไปเป็นเหตุเป็นปัจจัยทำ “ผัสสะ” (กระทบผัสสะ) ถึงในเลือดเนื้อส่วนเป็นอวัยวะข้างในได้ มันมี “รสผัสสะ” ที่เรียกว่า แสบบ้าง ปวดบ้าง อะไรพวกนี้ เราก็จะต้องรู้ให้ได้ในความจริงอันนั้นว่า กัมมเหตุ มีปัจจัยอย่างนั้นอยู่ มันก็ยอม “เกิด” รสผัสสะให้รู้ (เวทนา) อย่างนั้นๆ ตามความเป็นจริง (ยถาภูตตะ) นั้น ไม่เห็นมันจะประหลาดตรงไหน? เราอย่าไปสุข ไปทุกข์ หรือ ไปชอบ—ไม่ชอบ เพราะเนื่องจากเหตุอันปัจจัยนั้น นั่นคือการเพ่ง “รู้” เวทนาในเวทนา แล้วเลือกเอา “สุขเวทนา” หรือ “ทุกข์เวทนา” ที่มันจะเสริม มันจะเติมมาใน “เวทนา” จริง ที่มันยอมเป็นยอมมีเพราะเหตุเพราะปัจจัยเช่นนั้นๆ ออกให้ได้ จึงจะเป็น “อทุกข์มสุขเวทนา” ที่แท้ของจิต (หรือ เป็น “อุเบกขาเวทนา” ซึ่งในขณะนั้น ไม่ใช่เฉยแต่เฉยไม่มีอะไร ไม่รู้อะไรเลย อย่างนั้นไม่) ทำความเข้าใจดีๆ

หรือ เรามักใครมาขื่นเบียดเสียดอยู่ เช่นเราไปในที่คนแน่นๆ คับแคบ หรือเบียดเสียดกันอยู่บนรถเมย์ เรารู้ว่า มันมีการกระทบสัมผัสด้วยสิ่งนั้น เพราะเหตุนี้มันอยู่ เราศึกษาเรียนรู้ความจริงให้ได้ เราก็จะไม่ทุกข์ร้อนอะไร เราก็จะมีอารมณ์เฉยๆ “ไม่มียินดี” ก็ไม่มี และ “ยินดี” ก็ไม่มี นั่นเรียกว่า เราเป็นผู้รู้เหตุ รู้ผล รู้ความเป็นจริงตามเหตุ ตามปัจจัยที่แท้จริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ)

แม้เราจะถูกอกคนหนึ่ง เขาโหนกรวมศรัทธาเราอยู่ พอรถเบรคที่ สอกก็กระแทกหัวเราที่ เราก็จะเกิด “รสของผัสสะ” (เวทนา) ที่ ก็ให้รู้สภาพแห่งความเป็นจริงนั้นเท่านั้น ถ้าแก้ไขสถานการณ์ได้โดยไม่เสียหายอะไร เราก็แก้ไขสถานการณ์นั้น ถ้าแก้ไขไม่ได้ เราก็รู้ความจริงเสียเท่านั้น มันก็ “สันติ” อยู่สงบอยู่ แต่ถ้าใครถนัดถนัดตัวว่า หัวเราสูง สอกของคนอื่นนั้นต่ำ บ้าง หรือ เพราะเราจับนิดหน่อยก็ไม่คิดจะทน บ้าง หรือ เพราะไปมัวลงโทษคนที่เขาไม่รู้จักหลบสอกของเขาหนีจากหัวของเราเสียบ้าง (ก็ถ้าคนๆ นั้นเขารู้จักเหตุผล หรือ เรียกง่าย ๆ เขา “ฉลาด” เขาก็จะไม่ปล่อยให้สอกของเรากระแทกหัวเราเลย นั่นคือความจริง) การ “ยึดถือ” เหล่านี้ ก็จะก่อให้เกิด “ทุกข์” ขึ้นมาทันที “ทุกข์” มันจะเกิดที่ใจเรานั้นเอง คือ ความไม่พอใจ ไม่ชอบใจจะเกิด ดังนี้ นั่นแหละคือ อารมณ์โลกีย์

## เรียกว่า **สังขารธรรมของ "โทสะมูล-จิต"**

แต่ถ้าผู้ใด "ทน" ได้ง่ายตาย ทนได้ไม่ยากเย็นเลยในสภาพเช่นนั้น ไม่ถือสา ไม่เกิดปัญหาอะไร เจ็บนิดเจ็บหน่อยก็เฉยๆ ได้ ไม่เดือดร้อน และไม่ยึดถือเลย เป็นผู้รู้ความจริงของเหตุ เป็นผู้แจ้งความจริงของผลอยู่ *คนผู้นั้นแหละกำลังอยู่ในอารมณ์แห่งฐาน "นิพพาน" กำลังเป็นผู้สงบ สันติ* จึงพยายาม "รู้จัก" อารมณ์แห่งฐานนิพพาน และพยายามทำ "ใจ" ของเรา หรืออินทรีย์ของเรา ให้มันเป็นไปอย่างสงบ สันติ และวางเฉยให้ได้จริงๆ **โดยเราทำได้ โดยเรารู้ชัดเสมอๆ ให้ได้** แต่ถ้าผู้ใดเฉยๆ ได้ และเฉยเฉยอย่างนั้นเหมือนกัน ทว่า **ไม่เกษม "สติ" รู้ตัว รู้ตน และรู้เท่ารู้ทันในอารมณ์เฉยอะไรของตน** เสียก็คือผู้ตกอยู่ในสภาพ **สังขารธรรมของ "โมหะมูลจิต"** ผู้ถูกจำจำเป็นจะต้องรู้แจ้ง "ใจ" ของตนทุกสภาพตามความเป็นจริงให้ได้เสมอๆ เมื่อรู้แล้วก็เข้าใจในความเป็นจริงนั้นให้ได้ **แล้วก็วางเฉย ต่อไปหรือ วางกิเลสออกจากจิต-วางอารมณ์โลกีย์ออกจากจิต ต่อไป**

และหรือ คนผู้หนึ่งจะเบียดเสียดสัมผัสอยู่กับคนอีกผู้หนึ่ง และผู้เบียดเสียดกันอยู่นั้น คนหนึ่งเป็นชายหนุ่ม คนหนึ่งเป็นหญิงสาว ก็ตาม **เราจะต้องรู้ความจริงให้ได้เช่นกันว่า** มันเบียดเสียดกันอยู่ เพราะเหตุอย่างนั้น บั๊จจัยอย่างนั้น มันต้องมาขึ้นเบียดเสียดสักนั้นก็เสียดสัมผัสกันไป **จะเสียดสัสนั้นไหนส่วนใดก็ช่างเถอะ** มันก็เป็นสภาพธรรมอันหนึ่งเหมือน ท่อนไม้สองท่อนที่เขาจับมาวางชิดกัน เมื่อมันถูกโยกถูกเคลื่อนก็เสียดสัสนั้นไปมา มันก็ไม่เห็นมีอะไร แต่ถ้าคนผู้ขึ้นเบียดเสียดสัสนั้นมี "ใจ" ยึดถือ **ไม่วางเฉยเป็นสภาพธรรมที่ย่อมเป็นไปตามเหตุตามบั๊จจัยดังกล่าว** เขาอาจจะไปยึดถือว่าตนเป็นเพศหนึ่ง และกำลังสัมผัสแตะต้องเสียดสักับคนอีกเพศหนึ่ง และ "ยึดถือ" เลยเกิดไปไกลกว่านั้นว่า ถ้าคนต่างเพศได้แตะต้องเสียดสัสัมผัสกันละก็ถือเป็น "รส" เป็น "ชาติ" **เขาผู้ยึดถือ** อย่างนั้นก็จะเกิด "รสสัมผัส" (เวทนา) และจะรู้สึก "สุข" เอาด้วย **อย่างนั้นแหละ คือ อารมณ์โลกีย์** อย่างนั้นเรียกว่า **สังขารธรรมของ "โลภะ-มูลจิต" หรือ "ราคะมูลจิต"**

จงทำความเข้าใจแม้กับ “สังขารธรรม” ทีเดียว อ่านบททวนดูตัวอย่างของ  
โทสะมูลจิต-โมหะมูลจิต-โลภะมูลจิต นั้นดี ๆ อีกหลาย ๆ เทียว ก็ได้

และที่ยกตัวอย่างมาทั้งหมดนั้นแหละ คือ **“กามคุณ”** แม้ไม่ชอบ  
ใจในการสัมผัสก็เป็น “กามคุณ” เป็นรสรทุกข์ที่เรียกว่า “ทุกข์เวทนา”  
แม้จะชอบใจในการสัมผัสก็เป็น “กามคุณ” เป็นรสสุขที่เรียกว่า “สุขเวทนา”  
อันล้วนเป็นเรื่องของควมมีโลก เรื่องของการยังไม่พ้น “โลก”  
เรื่องของจิตที่ยัง “เกิด” อยู่ทั้งสิ้น เป็นจิตเป็นใจอันไม่นิ่ง ไม่ว่าง ไม่สงบ  
ไม่เฉยทั้งนั้น แต่ถ้าผู้ใดไม่มี “สุขเวทนา” และไม่มีทั้ง “ทุกข์เวทนา”  
มีแต่ “อุเบกขาเวทนา” อย่างรู้แจ้งด้วย อย่างเข้าใจในเหตุในปัจจัยชัดเจน  
จริงๆ โดยตนเป็นผู้รู้เท่ารู้ทันต่อเหตุต่อปัจจัยนั้นอย่างแท้ และทำใจให้  
เป็นกลางให้วางเฉยได้จริง ผู้นั้นแหละกำลังเป็นผู้ฝึก “ทานิพพาน” ให้  
แก่ตน มันสนิทได้เท่าใดก็เป็น “นิพพาน” ที่มีค่าสูงไกล “สมุจเฉท” เข้าไป  
มากเท่านั้น ๆ ในเรื่องนั้น ๆ หรือในการ “ดับกิเลสตัณหา” มุมนั้น แง่นั้น

การสำรวม **“อินทรีย์”** จึงคือต้องระวังตนกับ “ผัสสะ” หรือการ  
กระทบสัมผัสทุกชนิด ที่จะเกิดขึ้นกับตน **ต้องมี “สติ” รู้ตัวกับ “ผัสสะ”**  
**อยู่เสมอๆ และสร้าง “อารมณ์แห่งฐานนิพพาน” ให้กับตน**  
**เป็นการก่อ “ปฏิฐาน” ให้ตน ให้ได้เสมอๆ ด้วย** มันจึงจะ  
เป็นเรื่องของการระวังที่ “ใจ”

จะเป็น “กระทบสัมผัส” ทางกาย ดังที่ดูยกตัวอย่างมาแล้ววนคิด หรือจะ  
กระทบสัมผัสใน “ทวาร” อื่น ๆ อีก เป็นต้นว่า ทาง “ตา” กระทบสัมผัสกับรูปร่าง  
สีสันอันใดก็ดี ก็จะต้องมี “ใจ” เป็นผู้รู้ทัน เข้าใจสภาพความเป็นจริงอันแท้จริง  
ให้ได้

เช่น เห็นขาวของ ก็เห็นขาวของ ให้ตรงกับความจริง อย่าไปหลงกับ  
คำสมมุติ ที่เขาหลอกกันไว้ว่า สวย ว่างาม อะไรกับเขาเป็นอันขาด จงมองแต่ในแง่

ของความจริง ที่มันเป็นสภาพธรรม หรือ หน้าที่จริงของข้าวของนั้น ๆ เท่านั้น อย่าง  
เช่น เห็นเครื่องนุ่งห่มเป็นกางเกง เป็นเสื้อ เป็นกระโปรง อะไรต่างๆ ก็เห็นความ  
เป็นเครื่องนุ่งห่มนั้น ที่มันจะทำ “หน้าที่” ของมัน เมื่อเรานำมันมาใช้ เท่านั้น  
เพียงพอแล้ว แต่ถ้าผู้ใดยังมีแบบ มรูปโฉม หรือ ยังมีสีสันอันยึดถือสภาพปรุง  
แต่งไปตามโลกเกิน “ความจำเป็น” อันแท้จริงแล้ว ก็นั่นแหละคือ “กามคุณ”  
เป็นการหลงรูป หลงสี หลงแบบ หลงรสนิยมตามโลก อันเป็นเรื่องเพื่อเกินความจริง  
อันแท้จริง มันก็ย่อมจะพาให้ตน “ทุกข์” เพราะมันจะมี “รสสัมผัส” เกิดอยู่  
เสมอ ๆ ถ้าชอบก็สุข ถ้าไม่ชอบก็ทุกข์อยู่โดยจริง จึงจะต้องสำรวมทวาร  
“ตา” ที่ไปสัมผัสไปกระทบกับสิ่งใดเข้าเสมอ ๆ แม้จะไปกระทบสัมผัสกับสิ่ง  
ภายนอกอะไรต่าง ๆ เราก็ต้องรู้เท่ารู้ทันเสมอ ๆ

เช่น เห็นคนแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าชุดทันสมัย ที่เกินความจำเป็นของคนธรรมดา ๆ  
ก็ต้องรู้ทันให้ได้ว่า คนผู้นั้นแหละ คือ “เหยื่อโลกีย์” หรือ “ผีในคนเป็น ๆ”  
(เพราะกำลัง “ถูกหลอก” ให้มากลายเป็นอย่างนั้น ๆ หรือ เขากำลัง “หลอก” ผู้อื่น  
และเขาก็กำลังสร้างสภาวะโน้มน้าว ให้โลกหลงต่อ ๆ ไปอีก หรือ ถูกหลอกแล้ว ก็  
หลอกต่อ นั่นเอง) คือ คนโลกีย์ ๆ ผู้เป็นทาสโลก เราจะต้องนำมาเป็น “ปัญญา”  
ต้องเป็นผู้เห็นได้ถึงสภาพ “ความหลง” ความยึดติดของคนผู้นั้น โดยเฉพาะให้  
รับกลับมาตรวจตัวของเรา นี้แหละสำคัญนัก ต้องรู้ให้ได้ **สำรวม**  
**อินทรีย์ไว้เสมอ** อย่าไปพลอย “หลง” กับเขาเป็นอันขาด แต่ต้องมี  
“สติ” รู้ให้ทันว่า นั่นคือ “กาม” นั่นคือ ความเป็นไปตามเรื่องของโลกีย์ มัน  
จะเกิดจะมีอยู่ที่เฉพาะกับผู้ยังหลงโลก ผู้ยังไม่ฉลาดแท้ ผู้ยังไม่รู้จริง เท่านั้น  
เพราะเขายังติดยึดใน “ความสวความงาม” ที่เป็นสมมุติอันหนึ่งในโลกอยู่

ยิ่ง “ตา” ไปพบ “เพศตรงข้าม” ไปพบสภาพธรรมที่มันสังขาร หรือ ปรุง  
แต่งเป็นไปในโลกมากมาย ที่เขาปรุงกันเขาแต่งกัน เขาได้สมมุติกันกระทำต่อกันต่าง ๆ  
นานา เช่น ผู้หญิงผู้ชายแสดงบทบาทโลกีย์ ๆ ต่อกัน ก็จะต้องสำรวม “ตา”  
โดยให้ “ใจ” รู้ทันให้ได้ว่า ตาย่อมเห็นสภาพอย่างนั้นโดยความเป็นจริง เพราะ  
ภาพนั้นมันมาปรากฏที่ตาเรา เราก็ค่อมเห็น แต่ต้องมองด้วย “ใจ” เฉย ๆ

ใจว่างๆ ใจที่ไม่มี “รสกิเลส” ให้ได้จริงๆ ตามกรรมวิธีของ การฝึก “ลครูป-ลดนาม” ในจิต ดังได้อธิบายมาแล้ว จึงจะเรียกว่า **สำรวมอินทรีย์ ด้วยทวารตา**

นี้แหละคือ วิธีฝึกหัดปฏิบัติธรรม โดยการทำ “สติปัฏฐาน” เพื่อละ “กามตัณหา” เพื่อสำรอก “กามตัณหา” โดยยึดเอา “นิพพาน” เป็นอารมณ์

ในทวารใดๆ ก็เช่นกัน แม้จะเป็นทวาร “หู” ได้ยินเสียง ก็จะต้องมี “ใจ” รู้เท่าทันเสมอๆ ว่า เมื่อหูเราไม่หนวก เราอยู่ในสภาพที่จะได้ยิน ก็ย่อมจะได้ยินเสียงนั้นๆ และก็ต้องรู้ความจริงอันแท้จริงนั้นๆ ให้ได้ว่า เสียงโลกๆ นั้น เป็นอย่างไร? เสียงที่เราจะรับมาก็คือมาปรุงโดยเพียงเพื่อความจำเป็นที่แท้จริงนั้น แค่นั้น? เราจะไม่สร้าง “อารมณ์กาม” ด้วยเสียง จะไม่ “ยินดี” หรือ ไม่ “ไม่ยินดี” กับ เสียงที่ไม่ก่อประโยชน์แท้ ประโยชน์จริงกับตน และโลก เป็นอันขาด

โลกเขาจะระเบงเสียงเพลง ก็เป็นเรื่องของโลก เราไม่เกี่ยว โลกเขาจะฉอเลาะออเขาจะกันด้วยความมุ่งหวังประโยชน์ใดๆ อันเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ หรือสุขแบบสัมผัสเสียด้อย่างไร ก็เรื่องของเขา เราไม่ไปปรุงไปแต่งกับเขา เราเพียง “รู้” แล้วก็จัดการ “วาง” ที่จิตเราเสียให้ได้เสมอ เราจะต้องมี “ใจ” เฉยๆ กับ “รสผัสสะ” โลกๆ แบบนั้นให้เกลี้ยง ให้สนิทโดยจริง โดยเรียกว่า **รู้โลก แต่เราไม่หลงไปกับโลก หรือ ไม่หุ้ม “ใจ” เข้าไปปรุงสมมุตกับโลก**

เสียงที่เราปฏิบัติธรรมจะปรุงด้วย รับรู้รับรสด้วย ก็คือ **เสียงธรรม** ซึ่งเป็นเสียงที่จะต้องมึณคุณภาพไม่ยั่วย้อมเสริมราคะ-โทสะ-โมหะ แต่จะต้องมึณคุณภาพ โนมน้าว หรือ ทำให้ ละ หน่าย คลาย จาง จากกิเลสต่างๆ นั้น อาจจะเป็นเสียงทมิถุทรนอยบ้าง มึณฤทรมากบ้าง ตามความเป็นจริงแห่ง “เสียงธรรม” นั้นๆ



ยิ่งเสียงใดมีฤทธิ์ทำให้เป็นไปเพื่อ ความหยุด ความสงบ ความเฉย ความว่าง ฯลฯ ได้ เสียงนั้นก็ยกเป็น “เสียงธรรม” ที่มีฤทธิ์มาก มีอภินิหาร หรือ มีปาฏิหาริย์มาก ตามความเป็นจริง มีจริงอก และเมื่อหมายถึง “ธรรม” ขึ้น ความหยุด ความสงบ ความเฉย ความว่าง ฯลฯ ก็จะไม่หมายความว่า “หยุด” อย่างเด่นตรง “สงบ” แบบพาสื่อ “เฉย” แบบโง่ๆ หรือ “ว่าง” แบบเคอะๆ ตันๆ เขินๆ เป็นอันขาด ดังที่เคยได้อธิบายผ่านมาแล้ว

หรือ ยิ่งพอพูดถึง “เสียง” เมื่อกล่าวว่า “เสียงธรรม” ก็จะต้องเป็นเสียงที่มี ความสงบ-ความหยุด-ความเฉย-ความว่าง ก็พาสื่อเลยเถิดเด่นตรงโง่ไปเลย เป็นว่า “สงบ” ก็คือ ไม่มีเสียง “หยุด” ก็คือ ไม่มีเสียง, ไม่มีคำพูด “เฉย” ก็คือ นั่งๆ อย่าพูด, อย่าให้เกิดเสียง “ว่าง” ก็คือ เสียงขาดหายไปในช่วงนั้น, ไม่มีเสียงในช่วงนั้น นั่นก็เน้นเพียงความหมายตื้นๆ เขินๆ เป็นความง่ายๆ ของโลกีย์ๆ ไม่ใช่เชิงของความหมายทางธรรม “เสียงธรรม” ที่แทนที่มีเสียงอยู่ได้เป็นปกติ หรือ เสียงอาจจะดัง คำพูดอาจจะมาก เสียงอาจจะยาวนาน อยู่ด้วยซ้ำ แต่มีคุณภาพทำให้ “หยุด” ก็เลสได้ “สงบ” จากกิเลสได้ “เฉย” ต่อกิเลสได้ “ว่าง” จากกิเลสลงจริงๆ เสียงของตนจะทำให้ตนเอง หรือ เสียงของผู้อื่นจะทำให้ผู้อื่น หยุด-สงบ-เฉย-ว่าง จากกิเลส ก็นับว่า เป็น “เสียงธรรม” พงนั้น

หรือเช่น เด็กร้องไห้อยู่ พ่อก็ส่งเสียงดูอย่างแรง เด็ก “หยุด” ร้องไห้ “ความสงบ” เกิดแล้ว ดังนั้น เสียงอย่างนี้ไม่ใช่ “เสียงธรรม” เป็นเพียงเสียงโลกีย์ๆ ธรรมดาๆ อันจะมีสภาพเพียง ใช้ “อำนาจ” แห่งการดูใหม่ผล “หยุด” หรือ ผล “สงบ” ลง เท่านั้น ไม่ได้เกิดการ “หยุด” เพราะรู้เหตุผล เข้าใจสภาพ “ดี” - สภาพ “ชั่ว” ที่ถูกต้อง และระงับหรือหยุดเพราะความรู้ควร เพราะหมดความอยาก ลดความต้องการร้องไห้ลง เพราะจิตละหน้าย คลายจาง มันเกิดปัญญาเห็น “ทุกข์” อันมาจากการร้องไห้ นั้น มันรู้ได้แน่ใจว่า การร้องไห้ นั้น เป็น “ทุกข์” ในตนเอง เมื่อไหร่กัน! มันกลับจะเป็น การขัดใจ ส่งสมความไม่พอใจ, ความพยายามเอาผิด ที่ถูกเอาชนะ

ด้วยอำนาจไม่ให้ร้องไห้เอาด้วย      แล้วก็สังสม ความต้องการ (จะร้องไห้) นั้นอยู่  
หรือยังจนด้วย      พร้อมกับ จิตที่ **อำมาต(โตะ)** จะทำอำนาจที่แรงกว่านั้นมา  
“เอาชนะ” กันต่อไปอีก      ไม่มีจบสิ้น      “ความหยุด” แท้จริงไม่มี      “ความสงบ”  
แท้จะเกิดไม่ได้      เหมือนต้องการต่อสู้ด้วยการใช้ “อำนาจ” ในทางโลกที่เป็นอยู่ใน  
ทุกวันนี้      ชงมแต่จะแรงร้าย จะจัดจ้าน จะมากยิ่งขึ้น      ไม่มีที่สิ้นสุดเลย  
นั่นเอง      จึงไม่ใช่ความฉลาดที่จะสร้าง “ความสงบ”      ไม่ใช่ทิศทางที่จะมาสู่  
“ความสงบ” อย่างแนบเนียนอย่างถาวร      จึงไม่ใช่เรื่องของ “ธรรม”      เสียง  
อย่างนั้นจึงไม่ใช่ “เสียงธรรม”      แต่เป็นเสียงที่ก่อ “โตะ” สะสม “โตะ” ทวี  
“โตะมูลจิต” แท้ ไม่มีที่สิ้นสุดจริงๆ ได้

หรือ เด็กร้องไห้อยู่      แมกโอบ้าง      ปลอดภัยเสียงหลอกบ้าง      ร้องเพลง  
กล่อมให้หยุดร้องไห้บ้าง      เด็ก “หยุด” ร้องไห้      “ความสงบ” เกิดแล้ว      ดั่ง  
เสียงอย่างนี้      ไม่ใช่ “เสียงธรรม”      เป็นเพียงเสียงโลกีย์ ๆ ธรรมดา ๆ      อันจะมี  
สภาพเพียง ใช้ “อำนาจ” แห่งการล่อด้วยเหยื่อ      ให้มีผล “หยุด”  
หรือ ผล “สงบ” ลง เท่านั้น      ไม่ได้เกิดการ “หยุด” เพราะรู้เหตุผล เข้าใจสภาพ  
“ดี” - สภาพ “ชั่ว” ที่ถูกต้อง      และระงับหรือหยุดเพราะความรู้ควร เพราะหมด  
ความอยาก      ลดความต้องการร้องไห้ลง เพราะจิตละหน้าย คลายจาง      มันเกิด  
ปัญญาเห็น “ทุกข์” อันมาจากการร้องไห้นั้น      มันรู้ได้แน่ใจว่าการร้องไห้  
นั้นเป็น “ทุกข์” ในตนเอง      เมื่อไหร่กัน !      มันกลับจะเป็นการข่มใจ  
สังสมความชอบใจอยู่ครมครัน      ที่เมื่อร้องไห้แล้วได้รับการโอบ      การเอาใจ, ได้ฟังเพลง  
มันจึงยังเป็น “ฉันทะ” (ความยินดี)      เป็น “ราคะ” (ติดเป็นความต้องการอยู่ที่จิต)  
เป็น “กาม” (ความใคร่อยาก)      ที่ได้รับความชนะด้วย “อาวุธ” คือการร้องไห้เป็นอำนาจ  
ต่อรอง      แล้วก็สังสม ความ “ข่มใจ” นี้ให้โตใหญ่      เป็น “ความข่มใจ” ให้รุนแรง  
ขึ้นเรื่อย ๆ      ความอยากได้การโอบ      ก็จะต้องการรสจัดขึ้นแรงขึ้นมากขึ้น      ความต้อง  
การในรสของเพลงกล่อม      ก็จะต้องการรสแรงขึ้นจัดขึ้นมากขึ้นไปอีก ๆ      “เสียง  
หลอก” หรือ “การปรุงความหลอก-ของหลอก” (“มายา” ในโลก) มาใช้      เพื่อจะให้

เด็กหยุดร้องไห้ ก็จะต้องมากจน ทวชน พิสดารจน การปรุงสังขาร การสร้าง  
ของสมมุติ การประดิษฐ์ของหลอก เพื่อบำบัด “โรค” ที่มีทิศทางแต่จะกล้า  
จะแรงจะจัดขึ้น จึงจะหาที่ “หยุด” แท้ ที่ “สงบ” จริงไม่ได้เลย มีแต่จะ  
แรงยิ่ง ๆ ทวี ๆ ขึ้น ด้วยนัยะ ฉะนั้นเอง ในโลก

การยกตัวอย่างแค่นั้น มันยังไม่จัดชุด ก็จะมีแง่มุมที่เห็นได้เพียงเท่านั้น  
แต่ยังเป็นเสียงโลกก็จัด ๆ งาม ๆ ในโลกทุกวันนี้ มันเหลือหลาก เหลือหลาย  
และเหลือร้าย ซึ่งไม่สามารถจะยกตัวอย่างมาได้หมด

เช่น เสียงเพลงที่หยาบคายทำให้จิตลามากยิ่ง ๆ ขึ้น มันก็จะเกิดและเกิดขึ้น  
ไม่หมดสิ้นสุด และมันก็จะเพิ่มความ “หยาบยิ่ง” นั้นลงไปหาที่สุดมิได้อีกด้วย  
เสียงเพลงที่แรง “โรค” ให้ยิ่ง ๆ มันก็จะได้รับการประดิษฐ์ จะได้รับการปรับ  
ปรุงไม่หยุด “ศิลป์” ทั้งหลาย ก็ยังจะพยายาม “หาที่สุด-หาสิ่งเยี่ยมเป็น  
ยอดสุด” ให้ได้ (ซึ่งเขาจะไม่มีวันถึง “ที่สุด” นั้นเลย ถ้าเขาไม่ “สุด”, ไม่ “พอ” หรือ  
ไม่ “หยุด” ที่จิตของเขา) คือ จะพยายามประดิษฐ์งานของตนที่นำมาใช้ได้ว่าจะ  
ให้มนุษย์ทุกผู้เห็นเป็นว่า ไม่มีของใคร “จะอรร้อย” หรือ จะบันดาลความ  
สุขสบาย หรือ จะให้ “คุณค่า” ได้เสมอ ๆ ทรงประสิทธิภาพ และนาน  
เท่าของตนนี้เลย นั่นคือ “อุดมการณ์” ของโลกก็ศิลป์ ทุกคน ทั้งรู้ตัวเอง หรือ  
ไม่รู้ตัวเอง ก็ตาม (ส่วน “โลกุตตรศิลป์” นั้น ก็มีอีกอย่างหนึ่ง) มันก็คือ  
“ของหลอก” ที่จะนำมาบำบัดกิเลสโรค ซึ่งมันไม่ตายลงจากจิตใจคนนั้นแหละ ไป  
ตลอดนรีนทร์กาล

“เสียงเพลง” ที่มั่งรสไพเราะให้จิตใจ ก็คือ “ตัวอึดตา” อันหนึ่ง ที่คนคิด  
อันนั้นแล้ว ก็จะต้องมี “อันนั้น” เพื่อเสพสุขสบาย เสพแล้วก็พัก แล้วก็  
อยากใหม่ แล้วก็เสพ-แล้วก็พัก ถ้าไม่เบื่อก็จะไม่หา “อันใหม่” ถ้า  
เบื่อก็จะหา “อันใหม่” มันจะไม่มีทาง หยุดเสพ หยุดสุข อย่างเด็ดขาด  
อย่าง “ไม่มีต้องการอีก” นั้น จะเกิดไม่ได้ สิ้นสุดลงไม่ได้ ถึง “ความจบ” ใน  
สภาพดังกล่าวนี้ ไม่ได้ จึงเป็นได้แค่ งานชะลอ หรือ งานบำบัด หรือ งานล่าลง

อยู่ในโลกไปนิรันดร์ จะไม่ใช่ “เสียงธรรม” ที่เข้าไปขัดเกลา เร็ยรับรู้กิเลส แล้วล้างกิเลสให้หมด สิ้นสุดสนิท จบความอยากในสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ อย่างไม่มี “อยากอีก” เกิดขึ้นอีกเลยนิรันดร์

“เสียงเพลง” ใดๆ ในโลก จึงเป็นแต่เพียงเครื่องล่อ เสี้ยเป็นส่วนใหญ่มกมาก เป็นเครื่องมือแห่ง “กามราคะ” เต็มที่ และเป็นเครื่องมือให้ลึกหมึก “โทสะ” ก่อความรุนแรงร้ายแรง ก็เป็นได้สำคัญแก่กาจจริง

แต่ “เสียงเพลง” ก็สามารถใช้เป็นสื่อความหมาย เป็นพวงแพ ที่จะให้ลด “ราคะ” หรือ ละ คลาย “โทสะ” ได้บ้างอยู่เหมือนกัน เพื่อคนผู้ยังอยู่ในฐานะต่ำ บางฐานะ สำหรับ “โลกุตตรคติเป็น” จะมีกุศลจิต คิดสร้างอุบายกุศลนั้นๆ ออกมาได้ และ “โลกุตตรคติเป็น” นั้น ก็คือ พระอรียบุคคลแท้ๆ ที่จะเข้าใจ “รูป” เข้าใจ “นาม” สามารถใช้ “เสียงเพลง” เป็น หรือ แม้จะแต่งจะสร้างขึ้นก็เป็น โดยคำนวณค่า ส่วนได้-ส่วนเสีย เหมือนเภสัชกรผู้ปรุงยาคนสำคัญ เหมือนนายแพทย์ผู้รักษาคนไข้คนสำคัญ นั่นทีเดียว ต้องเข้าใจคนไข้ ขนาดของกำลังคนไข้ ต้องเข้าใจโรค ขนาดของโรค และรู้ฤทธิ์ยา รู้กำลังของยาจริงๆ จึงจะทำได้ผล ซึ่งยากแสนยากไม่ใช่เล่นเลย ที่จะรู้ละเอียดลออ ทำได้มี ประสิทธิภาพบรรลุประสิทธิผลจริง

และ สุดท้ายแห่งสุดท้าย “เสียงธรรม” ทั้งหลาย ก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็น “เพลง” แต่เป็นสื่อความหมายจริงๆ เป็นภาษาด้น ภาษานเมือง ภาษาง่ายๆ เป็นเสียงธรรมตามนุษย์ เป็นสำเนียงปกติของคน ที่จะใช้แจ้งบอกสภาพ บอกรูป บอกนาม ได้ตรง ได้ชัดที่สุด ไม่ต้องเป็นภาษาหุหุระ ไม่ต้องเป็นเสียงทำนองเพลง ไม่ต้องเป็นสำเนียงร้อง สำเนียงครวญ ขุ่นชวนประโลม ไม่ต้องเป็นของแกด่งประดิษฐ์-บรรจงสร้างให้เฟื่อง ให้เชื่องโก้ อันจะดูยากเย็น ลึกลับที่จะเข้าใจ อะไรเลย จะต้องใช้เสียงง่าย ๆ คำพูดง่าย ๆ “หงายของทีคว่าให้เห็นชัดๆ ง่ายๆ” นั่นคือ “เสียงธรรม” ที่ดี มาก ที่จะมผลมาก

ผู้จะใช้ “เสียงธรรม” ชั้นดี ชั้นสูง ชั้น ก้าวล่วงเข้าสู่โลกุตตระ หรือ เพื่อนิพพาน ชั้นสูง ชั้น ๆ จึงจะสังวรระวังในการ **ลดรูป-ลดนาม** ใน คำพูด ในสำเนียง **อันยังดูเป็น “เสียง” ที่ไม่เป็น “ธรรม”** เสมอ ตามฐานะ ตามภูมิปัญญาของพระอริยะ แต่ละท่าน

ดังนั้นตาม “ศีล” ตามวินัย ตามพระธรรมคำสอนต่าง ๆ จึงมีข้อห้าม มี ข้อแนะ มีหลักการ หลักเกณฑ์ เป็นกรรมฐาน สำหรับผู้ประพฤติปฏิบัติอยู่มากมาย ก็ล้วนได้ชื่อว่า “ศีล” แท้ ๆ ทั้งนั้น เพื่อที่จะให้นำมาใช้ประกอบในการประพฤติ ปฏิบัติ จะได้ขัดเกลาจิตใจให้เป็น “สมาธิ” และจะต้องนำมาประกอบกับการ **“สำรวจอินทรีย์”** ใน สติบัญญัติ ทุกอริยาบถอย่างแน่นอน

**กิตตะ** การขับ การพูด ออกมาเป็นบท เป็นกลอน เป็นกาพย์ หรือ คำพูดที่เป็น คำร้อยเรียงเพื่องหวังรสความไพเราะเป็นใหญ่ นั่นคือ **“กามคุณ”** ดังนั้น คำกล่าว หรือ คำสวด คำกลอนใด ให้รสชวนใจ เพลิดเพลินสนุกสนานรื่นรมย์อย่าง โลก ๆ แล้ว ก็ล้วนผิด “ศีล” หรือ ไม่ดีในทางเสียง ทั้งนั้น (ผู้ถือ “ศีล” ตั้ง แต่ “ศีล ๘” ขึ้นไป หรือ ผู้มี “ศีล” ก็โปรดจงสำเนียงและระวัง ๆ กันด้วยเถิด)

**วาทีตะ** การออกสำเนียง หรือ ทำนองออกมาใดๆ เพื่อให้คนชอบ เรียงรมย์ ในสำเนียง ในทำนองนั้น **ล้วนเป็น “กามคุณ” ทั้งสิ้น** มันเป็นที่รศของโลก

เราจะต้องสำรวจหู สำรวจตา สำรวจจมูก สำรวจลิ้น สำรวจกาย โดย นัยตามที่ใดยกตัวอย่างมานี้ ด้วยการมี “สติ” พยายามรู้ตัวรับ “ผัสสะ” ให้ได้ เสมอ ๆ แล้วระวัง “ใจ” ของเรา ทำให้ “ใจ” ของเราให้มันหยุด ให้มันสงบ ให้มันเฉย

**ให้รู้แจ้งเข้าใจใน “กามคุณ” ทั้งปวงให้ชัดเจน** สังขตธรรม ใดๆ ที่มากระทบสัมผัสกับทวารใดของเรา ล้วนเป็น “รูป” ทั้งสิ้น เมื่อเรารับรู้ขณะใดก็เป็น “นาม” ทั้งสิ้น เราจึงจะต้องระวังให้มาก สำรวมให้ตท “ใจ” หรืออย่าให้ “นามธรรม” ของเรา มันปรุงเป็น “สังขตธรรม” ตามเขาเป็นอัน ขาด เราได้รับสังขตธรรม(สิ่งที่ปรุงแต่งมา)มารับรู้แล้ว เราก็คงหยุดสังขตธรรมนั้น ลง ให้เป็น “อสังขตธรรม” (ไม่ให้มีการปรุงเกิดขึ้นอีก) ในใจของเรา ให้ได้ ทุก ๆ ธรรม หรือ ทุก ๆ สิ่ง

“ใจ” ของปลุกชนผู้ยังไม่เฉย ยังไม่นิ่ง ยังไม่หยุดนั้น เมื่อได้รับกระทบ สัมผัส มันก็จะปรุง จะมี “รส” ไปตามเนื้อหาของกิเลสตัณหาของคนผู้นั้น ๆ เสมอ ๆ มีมากก็ปรุงมาก ปรุงแรง มีน้อยก็ปรุงน้อย ปรุงอ่อน ถ้าผู้ใด “โมหะกิเลส” มาก ตัวเองปรุงอยู่เท่าใด ๆ ก็ไม่รู้ตัว และหลงคิดว่า ตัวเองไม่ได้ปรุงเอาด้วย ก็มียูเยะ จึงเรียกว่า คนผู้หลง ผู้ยังแยกแยะอารมณ์ แยก “ใจ” ตัวเองยังไม่ออก

จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องฝึกหัดสำรวมอินทรีย์โดยแบบฝึกหัด ว่าด้วยวิธีทำ “สติปัฏฐาน” เราจะสำรวมอินทรีย์โดยวิธีไหน ๆ ก็จะต้องใช้ “สติ” ต้องพากเพียรตนให้รู้ตัวทั่วพร้อม ระวังระไวใน “ผัสสะ” ทุกทวารให้ได้เสมอ ๆ จะต้องแยกสิ่งที่มากระทบสัมผัส (รูป) กับ การรับรู้ (นาม) ของเรา ให้ออก และจะไม่ “หลง” ตาม “รูป” อันเป็นเชื้อ “ผัสสะ” แห่งจิตวิญญาณ มาลากจูงให้เราหลงปล่อย “ปฏิสนธิวิญญาณ” เกิด ที่เราเป็นอันขาด ถ้าเป็น พระโศดาบัน ที่ยังไม่เก่ง เพียงเพ็งหัดทำ (สำหรับผู้วิรูแล้วจริง คือ ผู้เป็น “โศดาบันตติมรรคบุคคล”) ก็จะได้ผลให้ “จิตเกิด” ปรุงไปได้หลายตลบทีเดียว คือ ไปปรุงถึง ๒ รอบ (๒ ปรวิฏฐิ) กว่า จะห้ามได้ก็เริ่มจนรอบที่ ๓ โน้น รอบหนึ่งๆ ของไตรลักษณ์ก็มี ๓ ตัว แต่ละตัวล้วนนับว่า “ชาติ” ทั้งสิ้น ดังนั้น ๒ รอบ ก็เป็น ๖ ชาติ พอจนรอบที่ ๓ อีก ๑ ตัว ก็เป็น ๖ ชาติ แล้วค่อยดับลง ก็เรียกว่า เป็นพระโศดาบัน ชนิด “ตัดตักขัตตูปรมโศดา” คือ กว่า จะดับกันได้ก็ปล่อยให้จิตปรุงแต่งเกิดมาอีกทั้ง ๖ ตัว หรือ ๖ ชาติ แต่ถ้า ๖ ชาติก็ดับไม่ได้ ให้กลายเป็น ๘ เป็น ๙ ไป มันก็จะเลยเถิดเป็น “ปรวิฏฐิ ๓” ไป จึงถือเป็นการยังเกิดอยู่ตามธรรมดาโลก เรียกว่า ยังตัด “โคตรภู” ลงบ้างไม่ได้เลย จึงไม่เรียกว่า เป็น “พระโศดาบัน”

ใครทำ “จิต” ให้ตัดรอบ ให้หยุดลงได้ด้วยการฝึกการทำ โดยนัยอย่างนี้แหละ คือ การสั่งสมบารมี สร้างจิตของตนให้สู่การดับ การหยุด การไม่เกิด ถ้าใครทำความดับให้เก่งขึ้น จนสามารถให้จิตเกิดปรุงแต่งน้อยลงๆ เป็นเพียง ๒ ชาติบ้าง ๓ ชาติบ้าง ได้ หรือ อย่างเก่งก็ไม่เกิน ๖ ชาติ ก็เป็น พระโศดาบัน

ชนิดที่สูงขึ้น เรียกว่า “ โกลังโกละ ”

ถ้าผู้ใดเก่งยิ่งขึ้น พอได้รับกระทบผัสสะ ก็เผลอปล่อยให้เกิดได้ตัวเดียว หรือชาติเดียว แล้วก็สามารรถดับลงได้ทันที ผู้นี้เรียกว่า เหลือ “ เชื้อ ” แห่งการเกิด เพราะรับ “ จุติวิญญาณ ” อยู่เพียงครั้งเดียว ก็เรียกว่า “ เอกพีชี ” เป็นเชื้อจิตที่กำลังจะก้าวขึ้นสู่ความเป็น “ พระสกทาคาม ” แล้ว

การเป็นไป ของจิต ก็จะได้รับการฝึกจริง เกิดจริง ดับจริง ตามนัยดังนั้น จงพยายามจับ “ จิต ” ของตนให้เป็น จับ “ เวทนา ” จับอารมณ์ของตน ให้ชัด แยกให้ออก ถูกตัวถูกคนถูกลักษณะกันจริงๆ เกิด จึงจะเป็นการปฏิบัติธรรมที่ได้ผล อย่าไปคิดข้ามชาติ ตายเนาเข้าโลงโน่น มากนัก มันออกนอก “ ปรมัตถสัจจะ ” มันออกนอกรอบของ จิต-เจตสิก-รูป หรือ ออกนอกกาย-เวทนา-จิต ของเราไปแล้ว

แม้ที่สุดทวารทั้ง ๕ จะไม่ได้เปิดออกรับอะไรแล้ว เราก็ยังจะต้องมี “ สติ ” คอยสำรวมตัว “ ใจ ” อันเป็น “ อินทรีย์ใหญ่ ” นั้น อย่าให้สร้างภพ สร้างชาติเอง เพราะอำนาจของ “ กาม ” และโลกีย์

“ ใจ ” ที่คิดเอาเอง โดยนำอดีตมาบ้าง หรือ สร้างวิมานในอนาคตขันธ์เอง บ้าง หรือ “ ใจ ” ที่ยังหลงพุ่มพักรักษารูป รักษาเรื่องนั้นๆ ไว้ให้เป็น “ สังขารรูป ” อยู่ (คือยังมีความปรุงแต่งอยู่ในจิต) ก็ยังล้วนเป็น “ ตัณหา ” พาเกิดอยู่ทั้งสิ้น นั้นแหละ คือ “ ภาวตัณหา ” ของตน (พยายามทำความเข้าใจกับ “ ภาวตัณหา ” ใดๆ อย่าไปหลงคิดยึดอยู่แต่ว่า “ ภาวตัณหา ” คือ เรื่องของคนเข้ามาน หรือ คนหนึ่ง หลับตาทำสมาธิกันอยู่ เท่านั้น )

เช่น แม้จะผ่านทวารทั้ง ๕ เข้ามาแล้ว “ รับรู้แล้ว ” ก็ควรจะหยุดจะเลิกกัน ก็ชื่อว่า จบ เป็นอันสิ้นเรื่อง แต่ก็ยังหลง ไม่ยอมเลิก ยังอุตสาห่มัวเมาเอามาพุ่มพักรักษามันไว้ อยู่ เป็น รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส เป็น “ วิมาน ” (เรียกได้ชัดๆว่า “ ยังยึด ” มันไว้ ไม่ปล่อยไม่วาง) แล้วก็เกิดรสเกิดชาติ

ต่อไปอีก ถ้ามีตัวมีตน มีรูปชัด เรื่องชัด ก็เรียกว่า “รูปราคะ” (นิมิต) ถ้าเป็นรูปเป็นร่าง ไม่ชัดเจน ก็เรียกว่า “อรูปราคะ” (อาการ) ซึ่งยังเป็น ความเกิดแท้ๆ ความเกิดแบบนี้ เรียกว่า **อสังหะโยนิ** นั่นเอง เป็น “ชาติ” แท้ๆ ที่อยู่ใน “ภพ” (ภว) ของจิต

หรือ จะเกิดแตกผลิ ปรุงแต่งเอง ออกมาจากความจำ (สัญญา) ของตน แล้วก็หลงเสพยาเป็นรูปเป็นรส ฯลฯ อยู่ ถ้ามั่นชัดเจน เป็นรูปเป็นเรื่องจริงๆ จังๆ มาก ก็เรียกว่า “รูปราคะ” (นิมิต) ถ้าไม่ชัดเจน ก็เป็น “อรูปราคะ” (อาการ) ซึ่งลักษณะที่เกิดขึ้นเป็นอย่างนั้น ก็เป็นความเกิดแบบ **สังหะโยนิ**

หรือ ที่สุดจะไม่ได้ปรุงมาจากความจำ ก็ตาม หรือ ไม่ได้รับต่อทอดมาจาก ทวารนอก แล้วก็หลงพุ่มพักรักษาไว้ ก็ตาม ไม่ได้พยายามคิดนึก ปรนปรองอันใดแต่อย่างใดเลย ก็ตาม ทว่า อยู่ๆ มันก็มีรูปมีร่างมีเรื่องมีราวลึ่วๆ ออกมาจากจิต แล้วก็ เป็น รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส อยู่ในจิต เป็นวิมานสุขวิมานทุกข์อยู่ในจิต ได้ ดังนั้น ก็ยังคงคือ “ภพัตถหา” ที่มีการเกิดอยู่ในจิตแบบ **โอปปาติกะ** แท้ๆ นั่นเอง เหตุเพราะมันยังเหลือเชือกของอาสวะอยู่ ถ้าเป็นรูปเป็นเรื่องชัด ก็เรียกว่า “รูปราคะ” (นิมิต) ถ้าเป็นรูปเป็นเรื่องไม่ชัด ก็เรียกว่า เป็น “อรูปราคะ” (อาการ) ดังนั้น ก็เป็นการเกิด เป็นการสร้างการก่อทะเลาะเอียด สุขุมไปอีกตามลำดับๆ **อยู่ใน “ภพของจิต”** โดยไม่ต้องอาศัย “ผัสสะ” เป็นปัจจัยมาจากทวารนอกทั้ง ๕ ก็ยังเป็นอยู่จริง (เป็นผัสสะใน มนายนะ)

และมากมาย ล้วนเป็น “ตถหา” พาเกิด ที่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอยู่อย่าง ชับซ้อนสุขุมทงหนน

มันไม่ออกมาเกี่ยวนอกอาณาเขตแห่งกาย แต่ก็ เป็น “อาณาปาณะ” คือ เป็นชีวิตชีวาของผู้สร้างผู้ก่อ ผู้มีสภาวะนั้นๆ ผู้ทำให้มีการ “เกิด” นั้นๆ อยู่ในตน เหมือนกัน ถ้ามีนัยแรงออกมาจนเป็นบทบาทนอกจิต คือ มันบังคับการสั่งให้ “เกิด” วิจิตรกรรม หรือ กายกรรม ก็นั้นแหละ เป็น “**ขลาพะโยนิ**” เป็นการเกิดที่โตใหญ่ออกมาถึง “กามภพ” (เป็นอีกโลกหนึ่งแล้วออกมานอก “ห้องใน” (คัพพะ) แล้ว) ทางทวารนอกจิต - ภพนอกจิตกันทีเดียว อย่างนั้นออกมาถึง “กาย”



ออกมาถึง “โลก” ที่คลุกคลีกับ กามทวาร อันจะก่อให้เกิด “กามตัณหา” ก็ยังอยู่ใน สติบัญญัติฐาน ที่ต้องเรียนต่องูให้ชัดให้ละเอียด จึงจำเป็นจะต้องมี “สติ” ระวังใน “อาณาปาณะ” หรือ ระวังตัวที่ยังติดคนอยู่ของ “ใจ” ของตน ให้ได้ และจะต้องฝึกหัดหยุด หักระงับ ทำความสงบ ให้ได้ด้วย

ผู้สามารถจะเข้าใจใน “การเกิด” ที่ละเอียดสุขุมของ “จิต” ได้ เป็น “ปรมัตตสังขะ” ต้องพยายามจับ “การเกิด” ให้ถูกตัวถูกปรมัตตแท้ เพราะ **ปรมัตตสังขะ** นั้น มันเรื่องของ จิต-เจตสิก ที่เราจะต่องู “รูป” ฐู “นิพพาน” ของมัน ไม่ใช่ “การเกิด” ของสัตว์ของบุคคลตัวตน รูปร่างที่เป็นบุคคลาธิษฐาน อันเป็นบุคคลตัวตนใหญ่ๆ โตๆ ออกจากห้อง พ่อห้องแม่ หรือ เป็นไข่ เป็นสัตว์ในน้ำเนา เป็นวิญญานของ ภูต ผี ของเทวดาที่มีนิยายปรัมปราบ้าง นิยายปัจจุบันทันสมัยบ้าง นั้น มันเป็น “สมมุติสังขะ” ที่เกิดนอกตัวนอกตน นอกจิตนอกอารมณ์ นอก กายยาววาหนาคืบกว้างศอก กับสัญญาและใจของเราไปแล้ว มันไม่ใช่เรื่องของ “สติบัญญัติฐาน” เสียแล้ว มันออกนอก “เอกายน มรรค” กันแล้ว

จงระวังให้ดีเทอญ นักปฏิบัติที่กำลังศึกษาพากเพียรทนทั้งหลาย เพราะ คำสอนคำอธิบายขยายความของเกจิอาจารย์ ของอรรถกถาจารย์รุ่นหลังๆ ที่ไม่เข้าใจ “รอบ” ของ “สมมุติสังขะ” แท้ **ไม่รู้แจ้งใน “ปรมัตตสังขะ”** จริง อธิบาย ความกันเพื่อเจียวายตออกไปจนออกนอก “เอกายน มรรค” ออกนอก “สติบัญญัติฐาน” ไปเป็น “สมมุติสังขะ” กันหมด แล้วผู้จับ “จิต” ยังไม่ออก สัมผัสรู้ “เจตสิก” ยังไม่ได้ ทว่าไปจับรู้สัมผัสเอาได้แต่ “สมมุติสังขะ” สัตว์ บุคคล ตัวตนของเราของ เขาอยู่ข้างนอกๆ และแล้วก็เลยไปหลงยึดเอา “สมมุติสังขะ” ึ่งหลายนั้น อันผู้ อธิบายยกเป็นตัวอย่างประกอบบ้าง เป็นอุทาหรณ์บ้าง เป็นเรื่องราวที่สืบต่อกันนับ “ชาติ” ขยาย “ชาติ” ให้ยาวไกลออกไป ให้ดูใหญ่โตเพื่อจะเทียบเคียง ให้เห็นได้ชัดขนบ้าง ซึ่งก็เป็นความจริง (คือเป็น “สังขะ”) **แต่มันเลย “ฐาน” ที่จะนำมาปฏิบัติกันแล้ว มันปฏิบัติไม่ได้** มันเป็น

ปริยัติ(ภาษา)ที่ขาวไกลออกไปเกินเขตปฏิบัติ มันเป็นบัญญัติ(สมมติ) ที่ยกประกอบขึ้นสู่ ปุคคลาธิษฐาน ที่เพียงจะให้เข้าใจง่ายเข้าเท่านั้น มันเป็นได้แค่ “สมมุติสัจจะ” จริง ๆ

มันไม่ใช่ “ปรมัตตสัจจะ” อันเป็น “ธรรม” หรือคือธรรมาธิษฐานแท้ ๆ ที่รู้แจ้งในจิต ในเวทนา ในกายของตน เป็น “ปัจจุบัน” หรือ กะนั้น ต้องฟังปริยัติเรียนบัญญัติ แล้วเมื่อจะปฏิบัติก็ต้อง “ขยับ” เข้ามาให้เป็น “ปรมัตตสัจจะ” ให้ถูกฝาถูกตัว ให้ได้ ให้ถูก “ธรรม” มันจึงจะบรรลุธรรม

หนึ่ง แม้จะเป็นเรื่องใน “จิต” ก็ไม่ใช่เรื่อง “รูปนิमित” ที่วางคั่นพระพรหมองค์นี้ ฤกษ์องค์นั้น หรือ หลงหนักกันไปจนพระพุทธรเจ้าองค์นั้นองค์นี้ที่บางทีภูฏิบ้างลัทธิ หรือ นักปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนาเองนี้แหละ บางคนยังอุตสาหะพยายาม บันตัว บันตน ของจิตวิญญาณที่ถึงซึ่ง “ปรินิพพาน” ไปแล้ว มาเป็น ปุคคลาธิษฐาน อยู่ เป็น “รูปนิमित” กันอยู่ อย่างนั้น ก็คือ “ลิเก” เราดี ๆ หนึ่ง หรือแม้จะต่อให้รูปนิमितของพระพุทธรเจ้าเหล่านั้น (อันที่จริงพระพุทธรเจ้าสุญรูปสิ้นเชื้อสุญวิญญาณ เพราะอำนาจแห่งปรินิพพานไปแล้วจริงๆ) ที่เขาอุตสาหะพากเพียรก่อปั้นกันจน เป็นตัว เป็นตน นั้น เป็นตัวตน เป็นรูป เป็นนิमितของพระพุทธรเจ้าจริงๆ ปรากฏขึ้นในจิตของผู้บนนั้น ๆ ด้วย มันก็ยังเป็น “สมมุติสัจจะ” อยู่ นั่นเอง

มันไม่ใช่ “ปรมัตตสัจจะ” อันคือ จิต-เจตสิก-รูป ของเรา ที่จะต้องพากเพียรพยายามเพ่ง “รู้” (คือจิตที่เป็น “นาม” ของเรา) พยายามเพ่งให้แจ้งแทงทะลุใน “รูป” ของจิต(จิตในจิต) “รูป” ของเจตสิกของเรา(เวทนาในเวทนา) และแล้วก็พยายามทำจิต ทำเจตสิกของเราให้จางคลายจากกิเลส หรือ สภาวะที่เรารู้ว่าควรทำให้ “จางคลาย” (วิราคะ) ให้เปลืองออกจากกิเลส หรือ สภาวะที่เรารู้ว่าควรทำให้ “เปลืองออก” (วิโมกษะ) ให้ดับกิเลสสนิท หรือ ให้ดับสนิทในสิ่งที่ควรดับจริงๆ(นิโรธ) ให้สลัดकिन หรือสภาวะที่เรารู้ว่าควรทำให้ลอยคั่น,ควรทำให้กลับกันก็ต้องทำให้เป็น “นิพพาน” ให้ได้ (ปฏินิสัคคะ) นั่นดอก จึงจะได้ชื่อว่า ปฏิบัติ

ถึง “ปรมัตถธรรม” หรือศึกษา “ปรมัตถธรรม” แต่ ถึงซึ่ง “ปรมัตถ” (มาจากคำว่า “ปรม” แปลว่า สูง, ยอด, ที่สุด กับ “ัตถ” แปลว่า เนื้อหา, สาร, แก่นแท้ “ปรมัตถ” จึงแปลว่า ยอดของแก่นแท้ หรือ เนื้อหาสาระที่สูงสุด) อย่างสูงสุดจริง ๆ คือ ทำ “นิพพาน” หรือ ทำ “นิโรธ” ให้เกิดใน “จิต” ของเราให้เป็นที่สุดทุกตัว

จะเป็นเช่นกล่าวนั้นได้จริง ก็จะต้อง **จับ “ปรมัตถส์จจะ” ถูก- ฝ่าถูกตัว** ประพตฺติบํ้าเพญฺเรยนรฺอยู่ ใน “สติปัญฺฐาน” แต่ (ไม่เพื่อเจ้อหลงไปจับ เอาแต่อัน อื่นนอกจากกาย, เวทนา, จิตของตน) ไม่ออกนอก “ฐาน” รู้ชัดปฏิบัติ ตรงถูก “กรรมฐาน” และกำลังพากเพียรให้ “รู้” (คือ นามธรรมของผู้ประพตฺติ) “รูป” ของจิต “รูป” ของเจตสิกของตน ให้ชัด ให้ทันทุกตัว เพื่อจะแยกออก (สัมมวิจยสัมโพชนงค์) เอาส่วนที่เป็น กิเลส ตัณหา อุปาทาน มาประหาร (สัมมปฺปราน) เอามาทำความจางคลาย (วิราคะ) เอามาดับให้เรมาถึงซึ่ง “นิพพาน” ให้ได้ อยู่ทุกที่ไป มันจึงจะถึง “ธรรม” เป็นที่สุด เป็น **ธรรมาธิฐาน** แท้

ถ้าผู้ใดทำอย่างนั้น ก็คือ **ผู้อยู่ใน “เอกายน มรรค”** ผู้กำลัง บำเพญฺอยู่ บนทางสายตรงสายเดียว อันเป็น “ทางเอก” ที่จะบรรลุ สอุปาทิเสสนิพพาน ได้อย่างแท้ และก็จะไม่ต้อง “เกิด” อีกเป็น **อนุปาทิเสสนิพพาน** ได้อย่างจริงเป็นที่สุด

ดังนั้น ในขั้นต้นนี้ เราจะต้องพากเพียรพยายามดับ “ความเกิด” ใน **ทวาร ทั้ง ๕** อันเบ็ดหลา ๆ นั้น ให้ได้ ให้รู้เท่า ดับทันให้แก่

การ **สำรวมอินทริย์** จึงคือ ระวัง **กามคุณ** ที่จะเกิดโดยตรงตาม ประตูกาย อันมี ตา หู จมูก ลิ้น และ กายเอง ทุกส่วน โดยมี “สติ” ระแวงระวังระไว โดยเพิ่งเข้าไปอ่าน ไปประหารทำลายกันที่ “ใจ” ให้ได้เสมอ รู้กัน ที่รู้ที่ใจ และ ดับ ขำ ประหารกิเลสตัณหาใด ๆ ก็ทำกันที่ “ใจ” พอ รับกระทบรู้ชัดแล้ว ก็แยกให้ออก รู้ให้จริง ว่า “รูป” อันไหน ? ซึ่งก็คือ สภาพของธรรมอันนอกตัวเรา ที่โลกเขามีสมาปรุ้งเขาแต่งกันไว้ “นาม” อันไหน ? ซึ่งก็คือ ใจของเราในนี้ รับกระทบ รู้แล้ว และ ร่วมปรุ้งไปตามโลกที่หลอกไว้หรือยัง ?

ถ้ารู้ว่าปรุงกริบหยุด ถ้ารู้ว่าไม่ปรุงมันเฉยอยู่ มันเอาแต่ แคร่ชุด รู้ทัน ไม่มี  
รสแห่งผัสสะ ว่า ยินดี หรือ ไม่ยินดี ก็เรียกว่า เราได้ทำ **"นิพพาน"**  
**เป็นอารมณ์** ให้เกิดขึ้นแล้วในบัดนั้น เป็นชนตน ดังนี้

ถ้าใครฝึกหัดเพียงมี "สติ" รู้ตัวทั่วพร้อม แล้วยังไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร  
กับการรับรู้มัน จะอ่านอย่างไร ? และจะทำ "จิต" ในสภาพระบกระทบ รู้ต่อ  
สภาพนั้นๆอยู่ อย่างไร ? แล้วยังรู้ชัด รู้แจ้งต่อกิเลสตัณหา พร้อมทั้งตัดฆ่า  
อย่างไร ? ก็เรียกว่า ยังไม่เกิด **"มรรควิธี"** หรือ ยังไม่แจ้ง **"มรรควิธี"**

การฝึกจนทำตนให้เป็นผู้มี "สติ" รู้ตัวอยู่เสมอๆ ให้ได้ ไม่ต้อง จดจ้อง  
ไม่ต้องวิจิ้ออะไร นั้น เป็นเพียงการฝึก "สติ" ให้ตั้งมั่น ให้แก่ ให้เชี่ยวชาญชำนาญ  
ให้แล้วกล้า เท่านั้น เรียกว่า ทำ **"สมาธิ" เบื้องต้น** ให้มันเกิดมี  
**"สตินทรีย์"** เป็นการทำให้ **"สมณะฐานะ"** ซึ่งยังไม่ใช้สภาพ

**"เรื่องปัญญา" (วิปัสสนาฐานะ)** อะไร ! เพียงแต่ทำให้มี  
**"สภาพหนึ่ง"** (เอกัคคตา) เป็นอยู่ให้มันคง เท่านั้น สังเกตดี ๆ นั่นคือ การทำ  
**"สัมมาสมาธิ" เบื้องต้น** ของ **"สติปัฏฐาน"** ซึ่งไม่ใช่การไปนั่งหลับตาเพ่ง  
อะไรต่อมิอะไรกัน นั้นหรือคะ !

เมื่อมี "สตินทรีย์" ตั้งมั่นแล้ว ก็เป็นบาทฐาน ที่จะปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป  
ได้ เรียกว่า มี **"สติสัมโพชฌงค์"** จึงให้เริ่ม **"ธัมมะวิจยะ"** ในอันดับต่อไป  
หรือ จิตเริ่มมี **"สมณะ"** เริ่มเป็น **สมาธิ** เมื่อ "สติ" ก็แข็งแรง ไม่ถูกนิเวรณ  
กิเลสรบกวน จิตตั้งตัวคิดได้แล้วจริง ก็ยอมเรียกว่า เป็น **"ฉาน"** เข้าสู่สภาพ  
**"วิตกวิจารณ์"** ต่อไป นั่นเอง ก็ณะเดียวกันกับการได้มี **"สติสัมโพชฌงค์"** แล้ว ตั้ง  
กล่าวแล้ว ตั้งนั้น เริ่ม **"ธัมมะวิจยะ"** หรือ บทบาทของ **"วิตกวิจารณ์"** ก็คือ  
จดจ้อง, ติดตาม, เพ่งแพ่ง, แยกแยะให้รู้จัก กุศลธรรมมา กับ อกุศลธรรมมา ให้ได้  
หรือ รู้ กิเลส-ตัณหา กับ จิตของเรา ให้ออก แยกให้เห็นแจ้งที่เดียว แล้วก็ตัด  
ละ หักฆ่ากิเลส-ตัณหา เมื่อเห็นกิเลส-ตัณหาในจิตเสมอ เรื่อยไปเท่านั้นเอง  
หรือ ถ้าจิตของเราไม่มีกิเลส-ตัณหา ก็ให้รักษากิจให้เป็นเช่นนั้นๆ อยู่ให้ได้ พร้อม

กับ “สัมผัส” ทางตาหูจมูกลิ้นกายใจใด ๆ ก็ให้คอยอ่าน คอยจ้องดูจิตเราให้ดีๆ เอะจิตจะมีอารมณ์ไปกับอะไรมากระทบทวารใดก็ตาม เมื่อเกิดอารมณ์เป็นกิเลส-ตัณหาเป็นโลภะ-โทสะใดขึ้นมา ก็จะต้องปรับให้จางลง ลดให้ลง อย่าให้จิต “เกิด” โลภะ โทสะ หรือ อย่าให้มีกิเลส-ตัณหาให้ได้จริงๆ ดับ โลภะ-โทสะ ดับ กิเลส-ตัณหาจริงๆ ทำไปเรื่อยๆ ตามจริง เป็นจริง รู้ให้จริง อย่างนั้นแหละ คือ “สติปัญญาน” คือ “อาณาปานสติ” แท้ๆ

ต้องพยายามทำความเข้าใจกับคำอธิบายนี้ให้ดี ๆ อีกหลายเที่ยว ผู้แจ้ง “มรรควิช” หรือเกิด “มรรควิช” แล้ว ก็เป็นผู้จะเริ่มปฏิบัติ ผลักทำให้แก่ตนได้ เรียกว่า “พระโสดาปัตติมรรค” คือ ผู้ถึงแล้วซึ่งทางปฏิบัติ เพื่อความพ้นกระแสโลก ถึงกันได้ที่ “ปัญญา” แม้ในขณะนั้น มันถึงเพียงแค่ว่า “รู้ชัด” รู้จริง รู้อย่างไม่เคลือบแคลงสงสัย รู้อย่างหยั่งถึงสภาวะ ก็เป็น “โสดาปัตติมรรค” จริงๆ เพราะรู้อย่างพ้น “วิจิกิจฉา” จริงๆ และรู้หลักการ รู้แบบวิธีที่จะประพฤติดังอย่างชัดแจ้งจริงๆ (คือ มี “ศีลพต”) และหยั่งถึงจิตตน รู้ชัดสัมผัสได้กับตัวตนของ “สติ” ดังที่กล่าวแล้ว และ “ธัมมวิจยะ” หรือ “วิตกวิจารณ์” ก็เป็นจริง ๆ มีตัวมัน จึงเรียกว่า พ้น “สักกายทิฏฐิ” กล่าวคือ ไม่ใช่เพียงแต่รู้แต่เข้าใจเฉยๆ แต่จับเนื้อจับตัวจับตนของ “สักกายะ” นั้นๆ (อันคือ เข้าถึงจิต เป็น ปรมัตถ์แท้) ของตนได้จริงๆ เป็นผู้ พ้นสังโยชน์ ๓ อย่างถึงเนื้อถึงตัว เป็นการ “รู้ชัด” อย่างสัมพัทธ์ตัวตน(สักกาย)กันจริงๆ มิใช่เพียงเข้าใจด้วยเหตุด้วยผลเท่านั้น

“พระโสดาปัตติมรรค” จึงคือ “ภควโต สาวกะ สังโฆ” ซึ่งว่า อริยสงฆ์ หรือ อริยบุคคลผู้ได้นับเข้าเป็น อริยสาวก ของ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว โดยไม่มี “สมมุติ” โดยไม่ต้องมีใครมา “สมมุติ” เป็น สาวกะ สังโฆ เอง เป็น พุทธบริษัทแท้ ถึงจะยังไม่ทำพิธีเปลี่ยนสภาพทางโลกคือ “บวช” ก็ยังเป็น ผู้เผื่อแผ่ธรรมแก่ปวงชนได้ แต่จะไปทำ “กรรมพิธี” บางอย่างเหมือนพระสงฆ์ หรือ อยู่ในรูปฐานะบางอย่างเท่าพระสงฆ์ เมื่อเรายังไม่ได้เข้าร่วม “สมมุติ” กับเขา เต็มครบ เราก็คงยังทำอะไรเต็มครบไปที่เดียวอย่างเขาไม่ได้ เราก็อ่านฟังไปทำเท่านั้น

เราต้องรู้จัก “หน้าที่” โลกๆ หรือ “หน้าที่” สมมุติ ตามกติกาของสังคม กับ “หน้าที่” ที่เป็นธรรมชาติให้คิด และควรเข้าใจขอบข่ายของ “หน้าที่” ให้ดีด้วย เพราะฉะนั้นผู้เป็น “อริยะ” จริงโดยแท้จริง (คือ เป็นที่ “จิต”) เช่นนี้ ก็จึงได้ชื่อว่า “สังฆะรัตนะ” เป็นดวงแก้วดวงที่สามของพระรัตนตรัยได้โดยจริง อันปุถุชนจะยึดเอาเป็นที่พึ่งได้แล้ว แม้ท่านจะยังไม่โกนหัวนั่งห่มจีวรผ่านกรรมพิธีสมมุติต่างๆ ก็ตาม

แต่นั้นแหละมันก็ยังมัวขอควรยกเว้น ควรละไว้ให้เหมาะสมอยู่ทุกชั้น ที่พูดว่า ควรยกเว้นนั้น ความจริงก็ไม่ใช่อยกเว้นมีอภิสิทธิ์อะไร แท้จริง ก็เป็นไปตามธรรมดาธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งถ้วนทั่วนั้นคนหมู่มากมองไม่เห็นได้หมด จึงต้องเอาคำว่า ยกเว้น หรือ ดูเหมือนพิเศษพิศดารธรรม ไม่เป็นไปตามธรรมดา มาเรียกในส่วนนั้นๆ จะได้หมดข้อโต้แย้งกัน เป็น “ยุติธรรม” คือ จบ และ หยุด ในกรณีหนึ่ง เรื่องหนึ่ง รอบหนึ่งไว้

เช่น พระพุทธเจ้าทำอุทฺธทำปาฏิหาริย์ได้ แต่ทำไมสาวกทำ ถือว่า ผิด ดังนั้น เป็นต้น คำว่า “ยุติธรรม” จึงมีใจหมายความว่า **ได้รับการทำให้หยุดลง โดยต้องเหมือนกันหมด ในคำว่า “ถูก” จะต้องอย่างนั้นทีเดียว ก็ไม่ใช่ แต่ก็คือ ที่สุด ที่ควรแล้ว ในรอบหนึ่งขนาดหนึ่งจริง ๆ** เช่น พระสาวกของพระพุทธองค์ ย่อมไม่ทำอิทธิปาฏิหาริย์นั้น ถูกต้องที่สุดแล้ว และพระพุทธเจ้าทรงทำอิทธิปาฏิหาริย์นั้น ก็ถูกต้องที่สุดแล้ว ในโลกของธรรมแห่งพระพุทธเจ้า อันเรียกว่า วงแห่งภูมิของพระพุทธเจ้าย่อมทำได้ และต้องทำตามควร ส่วนสาวกนั้นยังไม่ควรทำ (แม้จะทำได้ก็ตาม) เนื่องจาก “ที่สุด” อันแท้จริงในความเป็น “โลก” นั้นไม่มี **ดีที่สุด จึงคือความเหมาะสมที่สุด พอดี ปานกลางเป็นที่สุดในแต่ละตำแหน่ง แต่ละกาละ แต่ละเทศะ นั่นเองในโลก** ส่วน “ที่สุด” ใดๆ นั้น มีแต่ “ที่สุด” ในทางธรรม และ เฉพาะผู้แจ้งความเป็น “ที่สุด” นั้นๆ เองด้วย นั่นคือ การจบ การหยุด (ยุติ) ที่ “จิต” ของผู้ถึงธรรม นั่นเองเท่านั้น

เพราะคนในโลกที่ไม่รู้แจ้งในความลึกละเอียดนั้น มีมาก มีแยะ โดยเฉพาะสภาพภายนอกนั้น มันเห็นง่าย ถ้าสภาพนอกเรายังไม่ถูกต้อง ลงตัวกับ “สมมุติโลก” เราก็จะทำให้คนเข้าใจในเรานั้น ไม่ได้ง่ายๆ เราเป็นถึง “พระอริยเจ้า” แต่ยังไม่ “บวช” ตามสมมุติโลก กิ่งหนึ่งมันก็ยังไม่ใช่ “พระ” อีกกิ่งหนึ่งคือ ภายในก็เป็น “พระ” และเช่นเดียวกัน “พระ” ผู้บวชด้วยสมมุติโลกเข้ามา ห่มจีวร โคนหัวแล้ว สภาพนอก หรือสภาพวัตถุ หรือสภาพกายก็เป็น “พระ” แล้วถ้าผู้ใดรักษากายกรรมกับวัจกรรม ให้มันเป็น “ศีลาจารวัตร” บริสุทธิ์ได้อีก (มิใช่ล่วงละเมิดศีลอยู่เรื่อย แล้วก็เอาแต่ปลงอาบัติกันอยู่อย่างนั้นเอง ไม่มีจุดจบจุดหยุดลงได้สักที) ก็เป็น “พระ” ครบส่วนนอกได้ นับว่าเป็น “พระ” กิ่งหนึ่งได้แล้วจริงๆ เหมือนกัน แม้ “จิต” จะยังไม่บรรลุกิจจริงเป็นจริงจนได้ชื่อว่า “อริยะ” หรือ เป็น “พระ” แท้ๆ ขึ้นมาได้แค่ “โสดาปัตติมรรคจิต” ก็ตาม

แต่ถ้าเป็น “พระ” ได้แค่ “สภาพวัตถุ” คือ ห่มจีวร โคนหัว มีที่อยู่เรียกว่าวัด ส่วนกายกรรม กับ วัจกรรม ไม่เป็น “ศีลาจารวัตร” อันเหมาะสมเพียงพอกับตำแหน่งฐานะ “พระ” เลย มันก็ยังไม่ครบแม้แค่ส่วนนอก ก็ยังเป็นพระได้ไม่ถึงแม้เพียง “กิ่งหนึ่ง” ดังนี้ หรือ บางคนนั้น อย่าว่าแต่กิ่งหนึ่งเลย กิ่งของกิ่ง ก็ไม่ได้ แกรมเหมือนๆ ชาวบ้าน หรือ ยิ่งกว่าชาวบ้านด้วยซ้ำ ถ้าอย่างนั้น ก็จะได้ชื่อว่า “พระ” แม้สมมุติ ก็ยังไม่ได้ ก็จริง ตามจริง และมันจะได้ชื่อว่า “พระ” แท้ พระจริงกัน มากน้อยแค่ไหนๆ ก็จึงพิจารณาตามหลักการ โดยนัยที่อธิบายมานี้ เหนือ โดยเราเอา “สมมุติโลก” ดังกล่าวแล้วร่วมด้วย และเอา “สัจจะสถานะ” (ความบริสุทธิ์จริง เกิดจริง เป็นจริง) ที่ถือเอา “จิต” เป็นสำคัญมาร่วมด้วย

แต่ถึงยังไงก็ยังนับเนื่องเอา “จิต” จริง “จิต” แท้ เป็นสำคัญยิ่งกว่า “สมมุติโลก” อยู่แน่นอน

ส่วนเรื่องของการเป็นทพแก่คนอื่น คือ เผื่อแผ่ธรรมให้แก่ปุถุชนนั้น ผู้เป็น “พระกิ่งหนึ่ง” ไม่ว่าจะกิ่งนอก หรือ กิ่งใน ก็จะเป็นทพทาง “กายธรรม” เท่านั้น แม้จะเป็น “พระอริยเจ้า” คือ กิ่งใน (จิต) เป็นแล้ว ทว่ายังไม่ได้ทำ “กิ่งนอก”

ให้บริบูรณ์ตามสมมุติโลก คือ ยังเป็นฆราวาส ก็จะเป็นที่พึงได้เฉพาะ “กายกรรม” เท่านั้น เช่นกัน ถึงกระนั้นก็ดี ก็ยังจะเป็นที่พึงทาง “วจกรรม” ถึงขั้นจะ “อวดอุตริ-มนุสสธรรม” สอนธรรมทางวาจาเป็นกิจลักษณะอย่างพระผู้บวชผ่านพิธีแล้วนั้น ก็ยังไม่ควร ถ้าตนยังบริสุทธิ์แค่ “ศีล ๕” เท่านั้น แต่ถ้าอริยบุคคลใดบริสุทธิ์สูงยิ่งกว่านั้น คือ แม่ “ศีล” ท่านก็บริสุทธิ์ถึงศีล ๘ ขึ้นไปแล้ว หรือ พันมลทินใน “เมถุนกรรม” แล้วเด็ดขาด (เพียงบริสุทธิ์ทางกายเท่านั้นก่อนก็ยังได้) แม่ผู้นั้นยังไม่มุ่งจิวรโกนหัว (คือ บวช) ก็อาจจะสอนธรรมเพื่อแม่ทาง “วจ” ได้แล้วบ้าง อันจะไม่ขัดกับพระพุทธรูปใน ขุททก. มหานิเทศ. ติสสเมตเตยยสุตตนิเทศที่ ๗ ข้อ ๒๓๐-๒๓๒ ที่ว่า

“คำสั่งสอนของบุคคลผู้ประกอบเนืองๆ ในเมถุนธรรมย่อมเลอะเลือน และบุคคลนั้นย่อมปฏิบัติผิด นี่เป็นธรรมอันไม่ประเสริฐในบุคคลนั้น คำว่า คำสั่งสอนย่อมเลอะเลือนด้วยเหตุมีความหมายว่า ย่อมเลอะเลือน ๒ ประการ คือ คำสั่งสอนทางปริยัติย่อมเลอะเลือน ๑ คำสั่งสอนทางปฏิบัติย่อมเลอะเลือน ๑”

แต่กระนั้นก็ต้องระวังอย่า “อวดอุตริมนุสสธรรม” เกินตัว ตามพระวินัยที่พระบรมศาสดาได้ทรงบัญญัติไว้ คือ อย่าพูดธรรมหรือแสดงธรรมที่มันยังไม่มี “สภาวะแท้ๆ” ที่เกิดแล้วในเราออกไปเป็นอันขาด โทสภัยในเรื่องนี้ร้ายแรงนัก ที่พุทธศาสนิกทั้งหลายพึงปวงโดยเฉพาะ “พระภิกษุ” ควรจะได้ใส่ใจทำความเข้าใจให้มาก เพราะมันเป็นโทษเป็นภัยขั้นทำลายศาสนา ขั้นทำความเสื่อมให้แก่พระธรรมโดยตรงเลยทีเดียว พระพุทธองค์จึงปรับอาบัติร้ายแรงถึงขั้น ปาราชิก คือ ขาดจาก หรือ ให้ออกจากพระ ให้พ้นจากโดยจะเข้าบวชในพุทธศาสนาไม่ได้อีกไปเลยทีเดียว คนประเภทนี้ ก็ในเมื่อตนยังไม่ถึงขั้นจริง เรายังไม่มีของนั้นจริง แล้วเราจะไปหยิบ “ของจริง” มาจากไหน ? มาให้แก่ผู้อื่นได้ไปเป็น “ของจริง” ได้! นอกจากของปลอมๆ ขนาดของๆ ตนนั้นเองแหละที่ไปหยิบไปยื่น แถมคำไม้คู้ซึ่งหยิบเอาภาษาของคนอื่นมาผสมเสปนให้คนอื่นไป ของนั้นจะเป็น “รูปจริง” ของจริงที่แท้ได้อย่างไร ? เพราะ “จิต” ที่เป็น “เนื้อหาสาระของธรรม” นั้น มันไม่มีตัวตน จะ



เห็นรูปหยาบขึ้นเป็นแท่งเป็นตัวได้เมื่อไหร่ จะอธิบาย “จิต” ที่เป็นนิเวศต้นหาก็คดี “จิต” ที่เป็นสภาพ “ทุกข์” กัด สภาพ “อริยสัจ” ไตๆ กัด ยิ่งสภาพ “ฉาน-จิต” สภาพ “วิมุตติ” แล้ว มันยิ่งยากเหลือเกิน ที่จะบันโดยการข้มเพียง ภาษาของคนอื่นมาใช้ ให้มันถูกแท้ตัวตนจริงของมันได้ ถ้าเราไม่มี “รูปธรรม” และ “นามธรรม” นั้นในจิตตนจริงๆ จึงขอให้สังวรระวัง กันให้มากๆ หน่อยเถิด **ใคร “อวดอุตริมนุสสรธรรม” ที่ไม่มี ในตนจริง คนนั้นก็คือผู้กำลังทำลายศาสนา ทำลายพระธรรมของตน ด้วยนามมือของตนจริง ๆ ขอให้คิด !**

เป็น “พระภิกษุ” ที่ได้บวชโดยสมมุติทางโลกแล้ว กัด แม้จะบริสุทธิ์ในศีล มากกว่า “ศีล ๘” ไปจนพ้นมลทินถ้วนทั่ว แม้เมถุนธรรมกับบริสุทธิ์ได้จริงก็ตาม ถ้า จะแสดง “วิชธรรม” คือ เทศน์ หรือ บรรยายธรรมแก่กุลบุตรอื่น ก็จะทำได้เพียง ขอบเขตของ “ธรรม” ที่ตนมีตนได้จริงๆ ถ้ายังไม่มีธรรมใดที่เกิดขึ้นแล้ว เป็นขึ้น แล้วในตน เป็น “อุตตระ” หรือ “อุตริ” (คือธรรมที่สูงชัน หรือเหนือมนุษย์ธรรมดา) จริงๆ แม้จะมีแค่ไปท่องเอามา จำเอามา ก็จะต้องพูดได้แค่ท่องมา จำมาจริงๆ และ **อย่าให้ผิด อย่าให้ตกหกหล่นด้วย จะพูดเกินกว่าที่ท่องที่ จำมา โดยนำมาผกผัน คิดเอาเอง บั่นเอาเอง คาดเอาเอง ซึ่งตนเองแม้จะแน่ใจในความคิดผกผันนั้น เนื่องจากมัน ยังไม่มีสภาพธรรมรองรับแล้ว ยังชี้หน้าเอา “อุตริมนุสสร-ธรรม” นั้นออกอธิบายจ้อยๆ นั้น ไม่ได้เด็ดขาด !** ถ้า พระรูปใดได้ทำอย่างนั้นแล้ว กัดคือ ผู้ได้หล่นจากธรรมวินัย (พุทธศาสนา) น้ไปแล้วโดย ความเป็นจริง คือ ปาราชิกแล้ว แม้จะยังไม่มีใครมาจับสึกถอดผ้าจีวรก็ตาม จง ระวังกันให้มากๆ

ดังนั้น ในสมัยโบราณ ท่านจึงมีข้อเขียนจดใส่ใบลานมาอ่านสู่ประชาชนฟัง เพราะไม่เช่นนั้นมันอาจผิดได้ เฉพาะพระรูปใดที่ท่านยังไม่มีภูมิธรรมขั้น “อุตตระ”

หรือ ยังไม่ได้เป็น “พระอริยะ” จริงๆ สมัยก่อนท่านไม่กล้า “อวดดี” หรือ ไม่กล้าอวดอุตริมนุสสรธรรมจริงๆ และที่จริงนั้น ในสมัยพุทธกาลหรือหลังๆ มาหน่อย ก็ไม่มีผู้ใดอยากอวดอุตริมนุสสรธรรมกันหรอก เพราะท่านรู้แจ้งในโทษในภัยอย่างซาบซึ้งโดยแท้จริง แต่สมัยนี้กิเลสตัณหามันไม่ไว้หน้าใครนั้น ๑ จึงทำให้ผู้ไม่มี “อุตริมนุสสรธรรม” ในตน อวดอุตริมนุสสรธรรมกันอย่างดกต้น และเพราะ “หลงตน” ว่าตนมี “อุตริมนุสสรธรรม” นั้นจริงๆ ก็เขอะแยะมากมายด้วยอีก ๑ ธรรมชั้นโลกุตตระ ก็ตาม ชั้นโลกียะ ก็ตาม หรือ แม้แต่รัจฉานวิชา ก็ตาม จึงคละคล้าปนกันละเทะไปหมด และโดยเฉพาะธรรมชั้นโลกุตตระที่มีในตน อันเป็น “อุตริมนุสสรธรรม” แท้ๆ นั้น หายากยิ่งในพุทธศาสนิกชนสมัยนี้ แต่กระนั้นก็ดี “ธรรมะชั้นโลกุตตระ” ที่พูดกันจนถึง มรรค ผล นิพพาน อริยสัจ ๔ ก็เพื่อเต็มวงการพุทธศาสนาไปหมดในสมัยนี้ นอกจากเพื่อแล้วยังมีแปลกๆ หลากหลายวิธี หลากหลายทฤษฎี หลากหลายรูปแบบ หลากหลายสำนวน จนเป็นแพ้นั้นอันเต็มตลาดพุทธศาสนา ไปหมดแล้วด้วย ก็ขอเตือนขอกำชับกำชาพุทธศาสนิกชนผู้หวังมรรคผลนิพพานจริงๆ จงพากเพียรใช้ “สติ” ไตร่ตรองสอบทานองค์หลักฐาน (พระไตรปิฎก) อิงธรรม อิงวินัยให้ดีๆ เทอญ ขอสำคัญใช้ “ปัญญา” ให้มากๆ แม้อิงหลักอิงธรรมแล้ว ก็ดี

เมื่อผู้ใดบรรลุเป็น “พระโสดาปัตติมรรค” จริงใน “จิต” แท้ จึงจะได้รับรองเป็น “ภควโต สาวก สังกโม” ประเภทหนึ่งโดยแท้โดยจริง อย่างที่ได้อธิบายมาดียวานี้ ซึ่งหมายความว่า เป็นบุคคลผู้เข้าใจแจ้งแทงทะลุในวิถี หรือ รู้พร้อมในวิถีที่จะปฏิบัติเพื่อสร้าง “ผลนิพพาน” การเข้าใจ หรือ รู้แจ้งนี้ เป็นการรู้อย่างแนบแน่นปักใจอย่างไม่มีควมสงสัยกลางแกลงในวิถี หรือ วิธอื่นใดว่าจะถูกต้องยิ่งกว่านี้โดยจริง (เมื่อวิถี หรือ วิธนั้นเป็น “สัมมาอริยมรรค” จริง) จึงจะเรียกว่า “พณวิจิจฉา”

แม้บุคคลผู้นั้น จะยังไม่ได้ลงมือ “ปฏิบัติ” ใดๆ เลย เพียงเข้าใจจริง ปักใจแท้

พื้นวิจิกิจฉา (คือ จะไม่ลงเอยไปเห็นวัดหรือ วิชอื่น่อจรงๆ) และ “พื้นศีลพตปรา-  
 มาส” คือ ไม่หลงไปมๆ เสียเวลาอยู่ใน “วัด” หรือ “พัช” (วิช) ต่างๆ อันอื่น  
 อย่างไม่รู้เท่ารู้ทันกันอีก แต่เข้าใจ “วัด” และ “พัช” ทนได้ “รู้ชัดรู้แจ้ง” น้อย่าง  
 บั๊กมันเห็นจรง ในเหตุ ในผลจน “จิต” ผูกขั้ววัด และ วิชอื่นไว้ทันที่เป็น “ศีลพตตูปปา-  
 ทาน” ทงรู้เท่าทันในจารัตนั้น ประเพณีนั้นๆ ด้วยว่า เป้าหมายต้องการอะไร ? แค  
 ไต ? ไม่ยึดมั่นในรูปแบบของจารัตของประเพณีหรือพัชนั้น เข้าใจได้ดั่วว่าเป็นแต่  
 เพียงพวงแพเครื่องอาศัย

“ศีล” คือ หลักเกณฑ์ แบบวิช หรือ จารัตที่จะกลั่นกรองเอากิเลสตัณหา  
 ออกทงนั่นเอง เป็นความหมายจุดแรก

“พต” (หรือ พตต) คือ การบำเพ็ญ การประพตติ การฝึกหัด หรือ การ  
 ปฏิบัติ การทำจรงๆ ตัวพตติกรรม

“อุปาทาน” คือ การยึดเอามาเป็นพวงแพ หรือ เครื่องนำพาตน (มิใช่ยึดมั่น  
 ถ้อมน อย่างผู้ “ไม่รู้” อย่างเป็นกิเลส)

และ พื้น “สักกายทิฏฐิ” คือ พื้นไปไ้ยิ่งกว่าเพียงแต่รู้ หรือ เข้าใจด้วย  
 ภาษาดูด้วยเหตุผลเท่านั้น แต่มันรู้เห็นเข้าไปจนจับสภาวะธรรมนั้นๆ ในเนื้อในตัวใน  
 ตนได้แล้วจรง เช่นว่า รู้กิเลสไต มันก็จะรู้ อย่างเห็น อย่างสัมผัสอยู่กับตนในตนอยู่  
 เดียว ขณะนเลยทีเดียว ดังน

ถ้าเพียงแต่ยึด “ความรู้” ที่ไ้รู้ ไ้เข้าใจแจ้งนไว้เฉยๆ เรียกว่า รู้ใน “ศีล”  
 รู้ในหลักเกณฑ์แบบวิช หรือ วัด (มรรค) คือ มี “จิต” ตัวที่เป็น “มรรคญาณ” แล้ว  
 ทวยังไม่เคยไ้ลงมือบำเพ็ญ หรือ ปฏิบัติ(พต)เลยจรงๆ จนเกิด “จิต” ตัวใหม่ ไ้  
 รับ “รส” แห่ง “ผลจิต” ว่า เป็น “วิมุติ” คือ สัมผัสสภาวะพ้นจากกิเลสตัณหา  
 อย่างนั้นๆ แจ้งว่า มันเป็นลักษณะอย่างนั้น แล้วก็ “จิต” ของเรา เวลามันขาดจาก  
 กิเลสตัณหาอันไปไ้จรงๆ มันมี “รส” อย่างนเอง “รส” นแหละ คือ “อารมณ-  
 นิพพาน” หรือ “วิมุติรส” ที่ตนไ้สัมผัสเมื่อพ้นจากกิเลสตัณหาตัวนั้นขณะนั้น (นิพพาน  
 ย่อย นิพพานเฉพาะเรื่อง) ข้อสำคัญเรา ต้อง “รู้อยู่” เราม “สติ” รู้ในการประพตติ

เป็นไปอยู่เรื่อยๆ ติดต่อกันไปเสมอด้วยนะ มิใช่ว่าเกิดเองเป็นเอง แต่ตัวเองไม่รู้ตัว หรือ เกิดจิตอย่างไร? ก็เลสอย่างไร? ก็ไม่รู้เรื่อง (หรือ ยิ่งเกิดสภาพ “ไม่รู้อะไรเลย” ชั้นที่จิต (อสังขย) นั้นยิ่งเลยเถิดไปอีก) ถ้าอย่างนั้น ก็เรียกว่า จิตตนยังเป็นอวิชชา หรือ โมหะอยู่ (สำหรับผู้เป็นเสขบุคคล หรือ ผู้ฝึกอยู่ ยังไม่บรรลุนิพพานใน “จิต” นั้นๆ จะต้องเป็นอย่างนั้น แต่ถ้าผู้บรรลุนิพพานแล้วเป็นปกติแล้ว ก็จะเป็นเอง เกิดเองอย่างแท้จริง มันกลับกันอยู่ดังนี้ (แต่ท่านก็จะรู้ทุกอย่างจริง เห็นทุกอย่างได้เสมอ) นิพพานที่ได้ขึ้น คือ “ตถกนิพพาน” หรือ “วิจฆมนิพพาน” เป็นนิพพาน ชั้นต้นอย่างแท้จริง ถ้าไม่ได้ปฏิบัติ ไม่มี “พต” เลยจริงๆ หรือ แม้จะลงมือปฏิบัติแล้ว แต่ยังอยู่ในระหว่าง “มีการต่อสู้” คือ ยังอาศัยมรรควิชชาเป็นพ่วงแพอยู่ในระหว่างเดินทาง (ซึ่งก็คือ ความหมายของ “สธนะ” นั่นเอง) ยังไม่ “อรณะ” ยังไม่จบกิจจน “จิต” (โลกุตตรจิต) ตัวใหม่เกิดเป็นผลแห่งการ “วิมุตติ” ไปอย่างแท้จริง ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า เป็น “พระโสดาปัตติผล” ซักที แต่ก็คงได้ชื่อว่า เป็น “พระโสดาปัตติมรรค” แล้วโดยแท้จริงอยู่ เพียง “จิต” ตัวใหม่ที่เป็น “ญาณจิต” ที่เป็น “อริบัญญัติ” ยิ่งกว่าตัวเก่า ยังไม่มีเพิ่ม เท่านั้น ยังไม่ “มียิ่ง” ใหม่ และยังไม่ได้ “รู้” ในตัวนี้ชั้น เพิ่มอีก

สำหรับผู้จะได้ชื่อว่า “พระโสดาบัน” โดยเต็มยศ ก็จะต้องเป็นทั้ง “พระโสดาปัตติมรรค” เป็นทั้ง “พระโสดาปัตติผล” อันเนื่องมาจากได้มี “สัมบันนะ” คือ การประพฤติปฏิบัติแล้วจริงๆ จนเกิด “ผลจิต” ดังกล่าวแล้วในตนจริงๆ หรือ ได้ “ถึง” เป็น “ถึง” มีใน “วิมุตติ” แห่งเหตุปัจจัยขั้นต้น นั้นแท้ๆ จึงเรียกว่า “โสดาบันนะ” หรือ “พระโสดาบัน” ที่แท้จริง

ลักษณะของ “สัมบันนะ” (หรือ สัมบันโน) นั้น ก็คือ :-

“จิต” เกิดผลเพียงหนึ่งดวง โดยเราทำจริงๆ รับผิดชอบรับรู้แจ้งเข้าใจในมรรค-ผล-นิพพานอันถึงพร้อมแล้วในช่วงขณะจิตนั้นของตนจริงๆ คือ แจ้งทั้งในมรรคที่ตนได้ใช้ แจ้งทั้งผลที่เกิดขึ้น เราก็คือ “พระโสดาบัน” จริงๆ ในช่วงต้นมรรคเดียวที่รู้ ถ้าแค่ขั้น “อรุพมยอิตตา” ก่อน หรือ เป็นเพียงขั้น “อาการ” ในจิต ก็จะเบาบางอยู่ไม่ชัดเจน แต่ก็จะเป็นที่แจ้ง เป็นที่จริงนั้น โดยแท้ ไม่มีใครจะสัมผัสได้จริงๆเท่าเรา

และไม่มีใครจะมาบิดเบี้ยวโก่ง “ผลจิต” ของเราไปได้ แม้เราจะไม่นั่นใจหรือยังไม่ถนัดถนี้แน่ใจใน “ผลจิต” ที่เราทำจริง บรรลุผลจริงนั้น (ว่ารูปชัด ๆ มันเป็นอย่างไร) เพราะมันยังไม่มากพอ “ผลจิต” นั้นยังไม่จำนวนเป็นอตตะ หรือ เป็น “กาย” เพียงพอที่จะส่งผลขึ้นสู่วัตถุ (วัตถุจิต) มันยังส่งสมกันอยู่ในภพของจิตเบงอเล็ก (อรุปรภพ) ชั้นกำลังเป็นเพียง “อรุปรจิต” อยู่ แต่ก็ได้เกิดแล้ว เป็นแล้ว (พระอริยะทั้งหลายทุกๆชั้น พยายามตัวเองไม่ออก ก็เพราะมันได้เพียงชั้น “ธรรมฐิติญาณ” หรือ ชั้นในจิตในๆอยู่ ตั้งตัวเอง) เมื่อเราได้ประพฤติปฏิบัติถูกต้องตรงทางถูกวิถี (มรรค) นอกมากจนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผลมันก็จะส่งสมมากขึ้่นๆเอง จนเรารู้แจ้งชัดใน “ผล” นั้นๆ ได้ด้วยตนเอง และที่สุดจนชัดเป็น “นิมิต” ในจิต ไม่ใช่แค่ชั้น “อาการ” แต่ถึงขั้นเป็นรูปเป็นรส (วิมุติรส) ที่สำเร็จด้วยจิต เรียกว่า ชั้น “มโนมยอตตะ” ที่เดียว คือ จิตนั้นมีสภาพให้เราชัดเห็นชัด หรือ มฤทธานาจเป็น “ปัญญา” ที่ชัดแจ้ง หรือ รู้ “วิมุติ” ชัดเจนขึ้่นๆ ทว่าก็ยังรู้อยู่ในๆเป็นภายในจิตสว่างแจ้งของเรานั้นเอง ยังเป็น “รูปภพ” หากอยากหรืออยากเห็นก็ต้องเพ่ง ต้องคิดเข้าไปรับรู้เข้าไปเห็นในจิต มันยังไม่เต็มรอบบริบูรณ์ มันยังรู้ๆอยู่ใน “ภวังคจิต” (จิตภายใน) พอได้รู้เพิ่มขึ้่นจนพ้นสภาพจาก “ภวังคจิต” ออกมาแสดงตนเหนือ “รูปภพ” ได้ชัดจริงๆ ก็เป็น “โอสาริกอตตะ” รู้เป็นปกติ พูดเดยวัน ก็เห็นสภาพมเนอแท้ของจริงให้เราหยิบจับโต้้งๆ อยู่แท้ๆ โดยไม่ต้อง “เพ่งเข้าไปรู้” มันอยู่ให้รู้แจ้งๆ โทนโท่ๆ กับเราปกติธรรมดาๆ นทีเดียว รู้ด้วยสภาพคนมีสติสัมปชัญญะธรรมดาๆ มีทวารทั้ง ๕ ทั้ง ๖ อยู่ปกตินี้เอง เรียกว่า มีผลเต็มบริบูรณ์ มีผลในสภาพจิตขั้นสู่วัตถุสู่วารนอกด้วย ครบพร้อมหมด

ทอธบายให้ฟังนี้ คือ ลำดับของ “ญาณแห่งนิพพาน” อันเริ่มตั้งแต่ “ธรรมฐิติญาณ” คือ ตั้งแต่เริ่มมี มรรค-ผล แต่ตนเองยังรู้เองไม่แจ่มชัด “ญาณ” แห่งนิพพาน ยิ่งแจ้งขึ้่น ยิ่งชัดขึ้่น “วิจิกิจฉา” ก็ยังดับ ยิ่งหายยิ่งตายทรากลงไป

“วิจิกิจฉา” ของเรานั้นก็ยิ่งจะหาย จะพ่นลึกลงๆ เป็น “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” (ปรัวัณฐ์ ๓) เข้าไปถอน “อาสวะ” เราก็จะได้ตัว “ศรัทธินทรีย์” และ

“ศรัทธาพะละ” ขนมาในตนอย่างจริงแท้ เมื่อการก่อ “ผลจิต” ตัวใหม่มี “สภาพ-  
หมุนรอบเชิงซ้อน” เข้าไปสั่งสม มันก็ไล่ “อาสวะ” ออกไปเท่านั้นเอง **อัตตา** ของ  
“จิต” ตัวใหม่ดังกล่าวนี้ ล้วนเป็น “ญาณจิต” ทั้งสิ้น และ “อาสวะ” ทั้งหลายเมื่อ  
ถูกฆ่าถูกถอน จนหลุดพ้นไปทุกตัวทุกที ก็ล้วนเป็นสภาวะของ “วิมุตติ” ทั้งสิ้น เช่นกัน  
“อัตตา” ของ “ญาณจิต” หรือ ผลจิตตัวที่รู้แจ้งชัดเจน แน่ใจเป็นที่สุด ในเรื่องนั้นๆ  
ตัวใด จึงเรียกว่า **“อรหัตตา”** (อรห+อัตตา) หรือ **“อรหัตตผลจิต”** ทุกตัว

**“อัตตา”** ดังกล่าวนี้ คือ อัตตา สูงสุด หากพระอริยเจ้าท่านใดยัง  
หลงยึดใน “อัตตา” สุดทายนี้ ก็ยังไม่ชื่อว่า พระอรหันต์ ยังเป็นเพียง **“อนาคามี-  
ภูมิ”** สูงสุดอยู่เท่านั้น สำหรับ “อรหัตตภูมิ” นั้น ก็จะต้องเข้าใจแม้ “อรหัต-  
ตา” ตัวสุดท้าย หรือ “อรหัตตผลจิต” ในตนได้อย่างชัดเจน ในความเป็น “อัตตา”  
และจะมี **“อธิบัญญัติ”** หรือ **ญาณทัสสนวิเศษ** ปลดปล่อย “อัตตา”  
นี้ได้ สลัดคืน “อัตตา” นี้เป็น อย่างแท้จริง ไม่ใช่รู้แต่หลักการ หรือ ทฤษฎี ดัง  
กล่าวนี้ เท่านั้น แต่ต้องมี **สภาพปลดปล่อย** หรือ **สลัดคืน**  
(ปฏิวัติสลัดคืน) ไม่หลงยึดมั่นถือมั่นเอา “อัตตา” เมื่อออกขนาดนี้ไว้ เป็นของตัวของตน  
จนที่สุดแห่งที่สุด ในจิตในใจของท่านเอง จริงแท้ จึงจะ “เป็นแท้” ที่สุดได้แท้แล  
แต่ในขณะนั้น เรากำลังอธิบายกันถึงเพียง “อรหัตตผลจิต” ชั้นที่ ๑ คือ ชั้น  
“โสดาปัตติผลจิต” ท่านพระโสดาบัน ก็อาจจะสลัดคืน “อรหัตตา” นี้ ยังไม่ได้  
ก็ยอมเป็นธรรมดา หรือ บางท่านมีอินทรีย์แก่กล้า ก็อาจจะถอดถอนได้ก็อาจเป็นได้  
ก็ได้

บทบาทการเป็นไปในสภาวะธรรม มันจะเป็นไปโดยนัยนี้ **เมื่อเราได้มี “ศีล”**  
มีการบำเพ็ญใน “ศีล” โดยสังวรอย่างจริง และยิ่งเพิ่มการบำเพ็ญขึ้นให้ เป็น  
“ตำรามอินทรีย์” เข้าอีก ผลก็จะมากขึ้นชัดขึ้นอีกเป็นธรรมดาๆ

และเราจะเพิ่ม **“โภชนมัตตัญญูตา”** เข้าไปอีกหนึ่ง อันเป็น “จรณะ”  
ข้อที่ ๓

- บทที่ ๖ -

ลองระลึกคณิดหนึ่งก็ได้ว่า ในการบำเพ็ญ ประพฤติตามที่ได้อธิบายมาเรื่อยๆ เรากำลังได้ดำเนินเดินทางมาโดยยึด “มรรค อันพร้อมด้วยองค์ ๘” เป็นทาง และได้เดินทางมาตามทางนั้น พร้อมกับ “องค์ ๗ ของ โพชฌงค์” ด้วยหรือเปล่า? คือ เรายก “สติ” ขึ้นมาทำการประพฤติก่อน แล้วก็แจกแจงแยกแยะ “วิจยธรรม” (หรือ ธัมมวิจยะ) ทั้งปวงมาเสมอๆ ด้วยความ “วิริยะ” พากเพียร แล้วก็จะรับรู้ได้ เห็น ได้เข้าใจ ได้ “ยินดี” (ปีติ) ในการรู้การแจ้งธรรมนั้นๆ มาเรื่อย และโดยหลักการเราก็ระงับดับหรือตัดกิเลสตัณหา (บัสสัทธิ) ของเราเรื่อยมา จิตเราเป็น “อธิจิต” (สมาธิ) ยิ่งขึ้น ตามที่ได้อธิบายระดับของจิตมาเสมอ สุดท้าย เมื่อเราได้จุดสุดท้ายที่เป็น “ผล” เราก็จะเก็บเกี่ยวเอา “อุเบกขา” นั้นให้แก่ตนเสมอๆ ดังที่ได้บอกแล้วว่า เป็น “อารมณ์นิพพาน” หรือเป็น “ฐานบนสุดท้าย” ที่เรียกว่า “อาณานิคมะ”

และหรือ จะคิดให้คิดให้ละเอียดยิ่งขึ้นก็จะเห็นได้จริงๆ ว่า เราปฏิบัติธรรมตามแนวของ “โพธิปักขิยธรรม” มาตลอดจริงๆ จะมี “สติปัฏฐาน ๔” อยู่พร้อม มี “สัมมปปีชาน ๔” ตามมา และแน่นอน “อิทธิบาท ๔” นั้นเราจะไม่ได้อะไรเลย ไม่ว่าทางธรรมหรือแม้ทางโลกก็ตาม ในการทำอะไรให้สัมฤทธิ์ผลแล้วจะต้องมีให้ยัง แล้วเราก็ได้สร้าง “อินทรีย์ ๕” สร้าง “พละ ๕” ด้วย “โพชฌงค์ ๗” กับ “มรรค ๘” เป็นเรือเป็นพายอาศัยกันสมาเสมอมาตลอด

การปฏิบัติ ตามที่ได้พยายามอธิบายอยู่นี้ ทั้งหมดนี้แหละ เรากำลังเป็นไปตามแนวของ “โพธิปักขิยธรรม ๓๗” ครบถ้วนบริบูรณ์ทีเดียว แต่เราไม่ได้พูดถึงตัวภาษาของ โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ชนิด กันเท่านั้น ส่วนสภาวะธรรมนั้นมันดำเนินบทบาทเป็น “สัมมัตถธรรม” คือ ร้อยรัด อุปการะ ส่งเสริม เกอกุลกันมาตลอดสายทีเดียว ทำหน้าที่ของ “อิทัปปัจจยตา” (สั่งให้เป็นปัจจัยให้เกิดสิ่งนั้น สิ่งนั้น

เป็นปัจจัยให้เกิดสิ่งโน้น) ให้เกิด ปฏิจจสมุปบาทสายนิโรธวาร (ดำเนินไปสู่  
ความดับ) เพิ่มขึ้น ๆ มาเสมอ ๆ

เราจะไม่มานั่งอธิบาย “โพธิปักขิยธรรม” ทั้งหลาย และ ศัพท์ภาษาธรรมที่เป็นบาลีเฉพาะ ๆ ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงมาหลายตัวเหล่านั้นกันเล่นละ เพราะนั่นเป็นสูตรเป็นบัญญัติ ที่ท่านมิให้แล้วอย่างดี แต่เราจะเน้นลงไปที่ว่า เราจะทำกันอย่างไร ? มันจึงจะเป็นไปตามสูตร ตามบัญญัติ ตามทฤษฎีแห่ง “โพธิปักขิยธรรม” อันเยี่ยมยอดของพระพุทธองค์ของเรา นั่น ท่านน เรามาขแนะนำบทบาทแห่งชีวิตจริง ๆ ของเรา ให้มันเข้าร่องเข้ารอยเข้าทาง (มรรค) และเดิน (โพชนงค์) ไปสู่นิพพานกัน ให้ตรงให้ลัดให้เป็นจริง โดยพูดกันเป็นภาษาไทย ที่เราจะเข้าใจได้ แล้วจับเอาวิถี และวิธีไปปฏิบัติให้ได้จริง ๆ ก็เพียงพอแล้ว อย่าไปมัวหลงภาษาธรรม ที่ดูยาก และดูเหมือนโก้หรู เหล่านั้น กันยิ่งกว่าเข้าใจ “มรรควิธี” เลย

“โภชนมัตตัญญุตาน” นั้น เป็นบทบาทของชีวิตของผู้ทุกคนทีเดียว “โภชน หรือ โภชนะ” ตัวนี้ หมายถึง “การบริโภค-อุปโภค” และการบริโภคอุปโภค ก็มีได้หมายถึง “การกิน” เพียงส่วนเดียวเท่านั้นด้วย แต่มันหมายถึงรวมไปหมดทั้งการใช้ การสอย การเป็นอยู่ที่เราพึ่งพา “เครื่องยังชีวิตให้อยู่” ทั้งหลายทั้งปวง และเรื่องนเอง ที่มันทำให้คน “ทุกข์” เหลือล้น อยู่อย่างไม่เบาบางลงได้ เหตุเพราะคนหลงเข้าใจผิดใน “เครื่องยังชีวิตให้อยู่ได้” โดยไปโง่ยึดเอาอะไรต่ออะไร มาหลงว่า เป็น “เครื่องยังชีวิต” เสียทั้งหมด จนไม่รู้ความแท้จริงถึงความพอดี อันแท้จริง (อรหัง) ของชีวิต

ดังนั้น พระพุทธองค์ จึงได้ทรงวางหลักการ เพื่อให้คนที่ได้โง่หนักแล้ว เพราะได้หลงเสียจนมากมายแล้ว ให้ทิ้ง ให้คืน ให้ปล่อย ให้วาง สิ่งที่ไม่หลงยึดไว้ที่เข้าใจไม่ถูกต้องนั้น ๆ ออกมาเสีย จึงใช้ “มัตตัญญุตาน” เป็นมาตรการมาตรฐาน

“มัตตัญญุตาน” นั้น หมายความว่า ทำความรู้ให้แก่ตน ในเรื่องรู้จักประมาณ รู้จักกำหนดจำกัด



คนทุกวันนี้ ไม่รู้จักประมาณ รู้แต่คำว่า “ โลก ” ไม่รู้จักคำว่า น้อย-  
 ลง รู้แต่คำว่า มากขึ้น จะเอาแต่มากขึ้น ไม่รู้จักคำว่า พอ รู้แต่คำว่า เพิ่มเข้าๆ  
 ไม่รู้จักคำว่า การแยก การแบ่งเอาออกเพื่อให้ตน ( สักกายและอัตตา ) น้อยเข้าๆ และ  
 เล็กลง รู้แต่คำว่า หอบไว้ หวงไว้ ยึดไว้ สะสมให้มากเข้าไว้ ไม่รู้จักคำว่า  
 นรค หลงแต่ว่า ตนอยู่สวรรค์ คว่ำเอาสวรรค์ไม่ได้หยุด กลัวสวรรค์จะหลุดมือ  
 ไม่รู้จักพากเพียรในทางถูกทางตรง เอาแต่ไปพากเพียรในทางอื่น อันเป็นทางตันเข้า  
 หาทุกข์ ไม่เรียนรู้หาหลักเกณฑ์ที่ดีจริงมาประพุดิเลย ไปมัวเมาอยู่แต่กับหลัก-  
 เกณฑ์กฎข้ออื่นไม่ควรประพุดิทั้งหลาย ไม่เคยได้ฝึก ได้ทำตนให้เข้าสู่ความพ้น  
 ทุกข์ที่ถูกต้องเลย ไปหลงทำให้มาก ทำให้ยิ่งอยู่แต่ทางที่จะนำตนเป็นคนมีแต่ทุกข์  
 จึงไม่มีทางได้บุญที่เป็นอริยะบุญญา หรือ โลกุตระบุญญาเลย และจะไม่มี  
 ทางได้ล้มลงรตแห่งการพ้นทุกข์ พ้นกิเลสตัณหา สุดท้ายจึงต้องหลงวนอยู่ใน  
 การหมุนเวียนของความดิ้นรน การเห็นดีเห็นชอบ การถูกหลอก ถูกความง้อบีบบังคับ  
 ให้ทุกข์ ๆ ๆ ๆ ไม่รู้จัก อยู่ตราบฟ้าดินสลาย

พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้มาก เช่นใน “ สัมโพธิสูตร ” ใน “ เมฆียสูตร ”  
 จากพระสุตตันตปิฎก อังคอุตร. นวก. ข้อ ๒๐๕ ข้อ ๒๐๗ หรือใน ขุททก.  
 ขุททกปาฐ. ข้อ ๘๕ - ๘๘ เป็นต้น

“ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าอัญญเดียรฉัตรปริพาชก ( หมายถึง คนผู้ไม่รู้  
 พุทธธรรมแท้ๆ ) พึงถามอย่างนั้นว่า ดูกรอาวุโสทั้งหลาย อะไรเป็นเหตุให้  
 ธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่งธรรมเครื่องตรัสรู้เจริญ เธอทั้งหลายถูกถามอย่างนั้น  
 แล้วพึงพยากรณ์แก่อัญญเดียรฉัตรปริพาชกเหล่านั้นอย่างนั้นว่า :-

- (๑) เป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี
- (๒) เป็นผู้มีศีล
- (๓) เป็นผู้ได้ตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยากไม่ลำบากในกถา-  
 วัตถุ ๑๐ อันเป็นไปเพื่อขัดเกลากิเลส เป็นที่สบายในการเปิดจิต
- (๔) เป็นผู้ปรารถนากความเพียร เพื่อดอกสุทธธรรม เพื่อความถึงพร้อม

## แห่งกุศลธรรม

(๕) เป็นผู้มึปัญญา ประกอบด้วยปัญญา เครื่องพิจารณาเห็นความเกิดและความดับเป็นอริยะ ข้าแรกก็เลศให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เหล่าภิกษุนั้นตั้งอยู่ในธรรม ๕ ประการนี้แล้ว พึงเจริญธรรม ๔ ประการให้ยิ่งขึ้นไปอีก คือ พึงเจริญอุสสะเพื่อละราคะ พึงเจริญเมตตา เพื่อละความพยาบาท พึงเจริญอาณาปาณสติ เพื่อเข้าไปตัดวิตก พึงเจริญอนิจจสัญญาเพื่อถอนอัสมิมานะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนัตตสัญญาย่อมปรากฏแก่ภิกษุผู้ได้อนิจจสัญญา ผู้ที่ได้อนัตตสัญญาย่อมบรรลุนิพพาน อันถอนเสียได้ซึ่งอัสมิมานะในปัจจุบันนี้ทีเดียว”

ท่านทั้งหลาย ในขณะที่ได้มานั่งฟังธรรม คำบรรยายธรรม (ผู้เขียนกล่าวกับผู้ฟัง ในขณะที่ผู้เขียนกำลังบรรยายอยู่) มาชุมนุมกัน พูดคุยกัน ปรีक्षाหารือกัน หรือแม้จะได้ถกปัญหาธรรมกันอยู่แล้วในทวณัน ก็ชื่อว่า เราเป็นผู้มึมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดีแล้ว เป็นการสร้าง “เหตุ” ให้ธรรมอันเป็นฝ่ายแห่งธรรมเครื่องตรัสรู้ “เจริญ” ตามข้อที่ ๑ แล้ว ของผู้กมิตรสนิทสนมให้มาก ๆ เกิด อย่าเสื่อมคลาย อย่าห่าง ว่าง อย่าตัดรอน และที่จริง มิตรดีที่สุดนั้น ก็ได้แก่ บัณฑิต หรือ พระอริยะ นั้นแหละ คือ มิตรดี สหายดีแท้ ๆ ยิ่งได้ชั้น พระพุทธเจ้า ยิ่งเป็นชั้นเยี่ยมที่สุดเลย (อย่าเข้าใจผิดในภาษา ไปหมายว่า ตัดนเสมอ พระพุทธเจ้าไปเสียละ!)

และ จรณะ ข้อที่ ๑ ที่เราได้อธิบายกันไปแล้วก็เป็นหลักการ หรือ กฏเกณฑ์ที่จะนำมาประพฤติปฏิบัติไปตามลำดับ ๆ อันคือ “ศีล” และก็เป็น การสร้าง “เหตุ” แห่งการเดินทางเข้าหาการตรัสรู้ ข้อที่ ๒ (อันหมายถึง “สัมโพธิสูตร” นี้) แล้ว

ส่วน จรณะ ข้อที่ ๒ นั้น ท่านข้เข้ามาที่ “ตัวเรา” ว่า เรามีอะไรบ้างที่มัน เป็นปาก เป็นทวาร ที่จะรองรับ หรือ “โลก” เอาอะไรต่ออะไรเข้ามากรอก มาเทใส่ มาสูม มาสวม มาคลุม มาหอบ มาหวง มาแบก มาหาม หรือ ยัดๆเข้าไป มายัด

มาถือ มาเสพยาเข้าไปในมัน นั่นคือ “อินทรีย์ทั้ง ๖” เรียกว่า ให้รู้จัก “ตน” ก่อน แล้วกระเรียนรูสิ่งที่จะเนื่องเกี่ยวกับตนต่อไป คือ :-

จรณะ ข้อที่ ๓ ท่านให้รู้จักของที่ จะมากกรอก มนทโล่ มาสุม มาสวม มาคลุม มาหอบ มาหวง มาแบก มาหาม หรือ มายัดเข้าไปๆ มาถือ มายัด มาเสพยา ฯลฯ ทั้งหลาย แล้วให้รู้จัก “คัตถอก” หรือ เล็กๆ ออกไปๆ ทั้งออกไป เล็กมันเสียบ้าง เพราะแท้จริง สิ่งอันใดทั้งหลายทั้งปวงนั้น มันไม่ใช่เครื่อง “โภชนะ” หรือ เครื่องบริโภคอุปโภคที่จำเป็นแก่ๆ ทั้งหมดหรอก ผู้ใดชื่อว่า “ปฤชณ” อันมีความหมายว่า ผู้เต็มไปด้วยเครื่องโภชนะที่จะบริโภคอุปโภคซึ่งไม่เป็นจริงเป็นจัง แต่หลงมีมากมายกายกองหนาทึบ เต็มล้น ใหญ่โต ทับถมตนอยู่นั่นเอง ไม่ได้หมายความว่าอันใดเลย ดังนั้น “ปฤชณ” แท้จริง จึงคือ ผู้ลวนได้ “หลงโง่” ยึดถือเอา “หลงเชื่อ” มันหมายเอา เป็นจริงเป็นจังตามๆ ที่เขาหลอกสร้าง หลอกล่อก่อขึ้นมาทั้งสิ้น แล้วก็ชมชาน ซ้ออกๆ ไปสิ ! หลงอะไรมากเกินไป ก็ทนทรมาณไป ความไปคว้าไปเสาะหาอันนั้นแหละ มาให้ตนเสพยาเข้าไปใน “ทวารทั้ง ๖” นี้ ไม่ว่าจะรู้ชัดอยู่เต็มอกเต็มใจว่า นั่นดำ นั่นชั่ว อยู่แต่ๆ ก็ยังยอม สำหรับบางคน และที่สุดแห่งที่สุด ก็ไปก่อเป็น “สั๊กกาย” (คือ “ตัวการใหญ่” ที่หลงว่า ต้องมี ต้องเป็น ต้องจำเป็น ต้องได้) เป็น “อิตตา” กองสุมเต็มอยู่ทิวใจเป็นที่สุด คือ ไปเป็น “ของของเรา” และเป็น “เรา” อยู่จนเพื่อ จนท่วมท้นหนาเตอะโตใหญ่มากมายเต็มล้นอยู่ในใจ นั่นแหละ ไม่มีหายไปในไหน ลืมกันไม่ลงขาดกันไม่ได้

สิ่งที่ “จำเป็นแท้จำเป็นจริงแก่คำว่าชีวิต” มีแค่ใด ก็ไม่รู้แน่ รู้แท้กัน

จึงจำเป็นอย่างย่ง ที่จะต้องเรียนรูมันเสียบ้าง ไม่เช่นนั้น ก็จะต้องหลงไหลเห็นตเห็นน้อยยัดถือ “ตาบอด นูหนวก ใจเมา” อันไม่มีวันสร้างซา ทั้งๆ ที่ก็เห็นกันอยู่โตนโท้วว่า ตาดี หูดี ใจปกติ นี้แหละ มันเพราะความไม่รู้ความจริงแท้ (ยถาภูตตะญาณ) ทั้งหลายทั้งปวงอย่างถูกต้องถูกตรงนั่นเอง จึงเรียกว่า **ตาบอด นูหนวก ใจเมา**

เมื่อไม่รู้ทิศทาง ไม่รู้จักความถูกต้องอันแท้ การปรารถนาเพื่อ  
ก็จึงได้ไปพากเพียรอยู่แต่ในเรื่องอันไม่เป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์ หรือ ไม่  
พยายามในเรื่องอีกเรื่องหนึ่ง ที่จะสงบ จะเบาลง จะสบายขึ้นอย่างถูกต้อง  
จะสุขสันต์อันแท้จริง จึงไม่ได้เจริญเหตุเพื่อให้ได้ตรัสรู้ ข้อที่ ๔ (สัมโพธิ-  
สูตร) กัน

“ปัญญา” ที่ได้มา มันจึงเป็น “โลกีย์ปัญญา” เป็นปัญญาฉลาดเฉลียว  
มากล้นเหมือนกัน แต่มันไม่มีสุขที่แน่นอน มันมีแต่สุขที่ต่อแหล่ สุขที่เหลาะแหละ  
หลอกลวง (สุขขัลลิกะ) มันไม่มี สุขที่หมดความ ติดดินติด  
ร้อน ลงแท้ เพราะฉะนั้น เราจึงจะมาสร้าง “ปัญญา” อีกแบบหนึ่ง ที่มัน  
จุดจบ มีความชัดแจ้งแจ่มใจใน “ชีวิต” จริงๆ จังๆ ว่า มันคืออะไร ? และจะพา  
ชีวิตไปสู่ “สุข” ที่แท้จริงยิ่งยอด อันเป็น “บรมสุข” (ปรมมัง สุขัง) ได้ คือ ยิ่งกว่า  
“สุข” ที่โลกเขาเสพย์ ที่จริงนั้นมันไม่ใช่ “อารมณ์สุข” มันพ้นทุกข์ พ้นสุข  
เป็น “วิมุตติ” นิพพานนั้น มันยิ่งกว่าสุข (นิพพานัง ปรมมัง สุขัง)

เราจะต้องพยายามเข้าใจ “อารมณ์นิพพาน” ให้ดีๆ จึงจะสร้าง  
“อารมณ์นิพพาน” ฝังตนให้อยู่ใน “อารมณ์นิพพาน” ได้ถูกต้อง เป็น  
อานิสงส์

### “นิพพาน” ไม่ใช่ “อารมณ์สุข” อย่างโลกๆ

“สุข” อย่างโลกๆ นั้น มันยังได้ชื่อว่า ยังมีการต่อแหล่ ยังมีการ  
เหลาะแหละหลอกลวง (อลิกะ) มีกลับไปกลับมาไม่จริงจัง (อนิจจัง) คือ มี  
สุขแล้วก็ทุกข์ มีทุกข์แล้วก็มีความสุข หรือ มีสุขแล้วก็มียาก มียากแล้วก็  
มีสมอยาก มันก็มีสมอยากแล้วก็ทุกข์ (คือ “อยาก” อีกนั่นเอง) พอมี  
อยาก (คือ ทุกข์) แล้วก็หามาให้มันเสพย์ ให้มันสมอยาก (คือ “สุข” นั่นเอง)  
หมุนเวียนเล่นเข้าล่อเอาเถิดกันอยู่ดังนี้ ตลอดกัปป์ตลอดกาล นั่นคือ “สุข-  
ขัลลิกะ” (สุข+อลิกะ) เป็น “สุข” ของชาวโลก เป็น “โลกธรรม” แท้ เรียกว่า

“สุขอันต่อแหล” เป็นสุขที่ยังหลอกลวง สุขที่ยังเหลาะแหละ ยังไม่เที่ยงตายตัว ยังหมุนไปหมุนมา หลอกไปล่อมา

ส่วน“นิพพาน” นั้น มันเป็น“สุข”อันเที่ยงแท้ตายตัว(ถ้าจะเรียกด้วยภาษาโลก ๆ กันว่า “สุข”) ที่สำคัญมาก คือ มันเป็นจุดหยุดเสพย์, หยุดสุข-หยุดทุกข์(เพราะที่จริง“วิมุติรส”นั้น ไม่มีรสสุขรสทุกข์) หยุดอยากหยุดสมอยาก หยุดหมุนไปหมุนมา มันไม่ใช่สุข ๆ อยาก ๆ พออยากแล้วก็หามาให้มันตามทีมันอยาก เมื่อสมอยากแล้วก็เรียกว่า “สุข” และไม่ช้าไม่นานเลย ก็ “อยาก”(ทุกข์)อีก แล้วก็หามาให้มันตามทีอยากอีก นั่นคือ “โลกีย์” คือ ความหมุนเวียน(สังสารวัฏฏ์) แต่นิพพานนั้น มันหยุดโลกีย์ มันไม่ต้องเวียนบ่าบัดกันอยู่อย่างนั้น มันหยุด “อยาก”เอาเลยด้วย มันไม่กลับไปกลับมาอีกเลย มันหยุดหลอกล่อ หยุดเหลาะแหละ หยุดต่อแหล หยุดเล่นเอาเถิดเจ้าล่อจริง ๆ เป็นรสหนึ่ง รสวางเฉย รสไม่ขึ้นไม่ซัง ไม่มีทั้งรสชอบรสเกลียด มันเป็นรสที่ไม่มีรส(โลก ๆ) บาลีก็ว่า ไร “อัสสาทะ”(อัสส+อาทะ. อัสส=พึงมี, พึงเกิด, พึงเป็น, อาทะ=ยึดเอา, ถือเอา จึงแปลรวมความว่า อะไรเกิดขึ้นมาก็ยึดหมับเข้าให้ หรือ เจออะไรเข้าก็รับเอายึดเอาเลย ไม่ว่าดีหรือเลว เรียกว่า เห็นดีเห็นร้ายแล้วก็เอาจริง เอาจับกับดีกับร้ายนั้น จนตนเองต้องเป็นภาวะ หรือ ยินดียินร้าย แล้วก็ต้องยุ่งกับรสดีรสร้ายนั้น จนตนต้องเป็นทุกข์เป็นร้อนกับมัน โดยเฉพาะไปหลงยึดเอา “ร้าย” จึงนับเป็นรสโลก ๆ หรือ รสนิยมของโลกีย์ คือ ผู้หลงยึดอยู่กับรสปรุงของโลกอย่าง “อวิชชา”)

“อารมณนิพพาน” นั้น คือ มี“รู้”อย่างเข้าใจชัด เจน รู้ว่าที่กำลั้งเห็น กำลั้งได้ยิน กำลั้งได้กลิ่น กำลั้งได้รส กำลั้งสัมผัสอยู่นี้ แม้จะกำลั้งสัมผัสอยู่ในใจ ก็ “รู้” แท้ว่า อะไรเป็นอะไร บางทีก็ “รู้” ตามโลกสมมุติเขา ได้ด้วยว่า เขายึดกันว่า “ดี” ว่า “ชั่ว” ตามประสาโลกย์ ๆ เขา บางทีก็ ไม่รู้ตามเขา และแม้ “รู้” ก็ไม่ได้รักดี

**ไม่ได้ขังขัง ไม่โลกในดี ไม่โกรธในชั่วจริงๆ ใจบริสุทธิ์  
มองใสเฉยอยู่ และก็รู้ว่า ถ้าควรจะทำ "กรรม" หรือ  
ลงมือ "กระทำ" จะ "กระทำ" อะไร ? อย่างไร ? จึงจะควร  
ที่สุด ดีที่สุด ด้วยจิตเป็น "กุศลเจตนา" แท้ ไม่มีสำเอียง  
เลย**

แต่เมื่อท่านผู้มี "อารมณ์นิพพาน" จะร่วม "ทำ" (ปรุง) ด้วย ท่านก็จะทำ  
แต่ดี (กุศลกรรม) จะละเว้นชั่ว (อกุศลวิบัติ) คือ จะ "ไม่ทำ" ในกรณีที่ท่าน  
รู้แล้วว่า ชั่ว นั้น จริงๆ ถ้าไม่ได้ "ทำ" ท่านก็จะเฉยๆ อยู่ มันเฉยโดยเฉพาะที่  
ใจ (อุเบกขาเวทนา) ไม่ได้เดือดร้อนเพราะชั่วที่ตัวรู้อยู่ นั่น และไม่ได้โลดแล่นดีใจ  
เพราะดีที่ตัวรู้อยู่ นั่นด้วย

และแม้จะกำลังร่วม "ทำ" (กรรม) ร่วม "ปรุง" (สังขาร) ท่านก็จะปรุง  
อย่างดียิ่ง ซึ่งก่อปรด้วยปัญญา เรียกว่า "วิสังขาร" (วิ=ยิ่ง, พิเศษ สังขาร=ปรุง)  
เป็นการปรุงอย่างพิเศษ ปรุงอย่างไม่เสพยา ปรุงอย่างสักแต่ว่าปรุง ไม่มีแม้  
อารมณ์ยึดว่า ตนมีความรู้ ตนเก่ง คือ ถ้าปรุงก็มี "ญาณสัมปยุต" ได้ชื่อว่า  
มีปัญญา (วิชา) เข้าไปร่วมทำงานด้วย ไม่ใช่ปรุงโดยเอาอารมณ์โลก (คือจะเอาชนะ)  
เอาอารมณ์โกรธ (คือจะไม่ชอบใจหรือจะนึกดูหมิ่นเขา) และ ไม่ใช่ปรุงชนิดปักใจ  
มั่น เอาจุดยอดจุดเดียวที่ตนยึดมั่นถือมั่น ว่าดี ว่าถูกนั้นๆ เข้ามาปรุงร่วมด้วย โดย  
จะเอาเป็นเอาตาย ให้ได้อย่างนั้นทีเดียว กับ ทุกๆ กาละ ทุกๆ เทศะ หรือ กับ ทุกๆ  
บุคคล หรือ แม้อารมณ์ฟุ้งฟุ้งมุ่มมั่น (อกิขณา) ก็ไม่เอาเข้าไปปรุงร่วมด้วย

ท่านจะปรุงอย่างเย็น กล่าวคือ ไม่ยึดยินดียินร้าย หรือ ไม่มีชอบไม่มีชัง  
ในจิตว่างๆ เย็นๆ จริงๆ แม้กายสังขารจะมีบทบาท กล้าแข็ง, แรงเต็ม วิ  
สังขารจะมีบทบาทตั้ง, แรง, ตรง, กล้า, เร็ว, ร้อน อยู่ก็ตาม ท่านก็ปรุงไปตามสภาพ  
ของ กาละ เทศะ แล้วแต่ว่า จะเป็น "สภาวะ" หรือ "อภาวะ" หากแม้  
ปรุงในเทศะ (สถานที่) ที่เป็น "อภาวะ" คือ ในเวลาที่คลุกคลีกับหมู่ชนกับสถานที่ที่  
ไม่เจริญไม่ฉลาดไม่อยู่ในสภาพดี (ภาวะ=ความเจริญ, ดี. อภาวะ=ไม่เจริญ, ไม่ดี)

ก็จะต้องบั้น ต้องปรุงยากหน่อย ลำบากหน่อย เหงื่อตกมากหน่อย และอนุโลม  
—ปฏิโลม โอนอ่อนผ่อนปรนตามฐานะแห่งกาละ เทศะนั้น อย่างเหมาะสมพอดีแก่เขา  
ทั้งหลาย แต่หากมั่นปรุงในเทศที่เป็น “สพายะ” (สพายะ=ประกอบด้วยความเจริญ,  
แม้แต่ฉลาด) คือ หมู่ชนที่ร่วมด้วยนั้น สถานทนนเจริญ ดี ฉลาด มั่นง่าย สะดวก  
เหนียวน้อย และจะเขม็งเกลียว เขม็งวด นำพาสู่จุดสูงได้ตามฐานะแห่ง กาละ  
เทศะนั้น อย่างเหมาะสมพอดีแก่เขาทั้งหลายได้ โดยแท้จริงตามสภาพ ดังนี้

และท่านจะร่วม “ทำ” (กรรม) ก็ทำอย่างสักแต่ว่า ทำร่วมด้วยให้เสร็จให้  
แล้วอย่างดีที่สุด (กอบปรด้วยปัญญา) เท่าที่จะร่วมทำได้ ที่ท่านเห็นว่าควรทำอย่างนั้น  
ถ้าสิ่งใดเรื่องใดอันใดเกินขอบเขตที่ท่านเห็นว่า ชั่วเกินไปแล้ว ท่านก็จะไม่ทำ หง  
ไม่ร่วมทำด้วยเลย แม้สิ่งใดเรื่องใดที่ร่วมทำก็ดี ทำแล้วท่านก็เฉยๆ ไม่ได้ร่วมเสพยา  
ร่วมยินดียินดีร้ายอะไรตาม เรียกว่า “อโหสิกรรม”

“อโหสิ” แปลว่า ใต้เป็นแล้ว ใต้มีแล้ว “อโหสิกรรม” จึงหมายถึง  
ความว่า ทำให้เสร็จจนแล้ว ทำให้หมั่นจนแล้ว ก็เฉยๆ ใครจะดีใครจะชม ก็เป็น  
เรื่องของผู้หมั่น “ความรูสึกปรุง” นั้นๆ บ้างอยากดี บ้างอยากชม แล้วเขาก็ตก  
ชม ซึ่งเป็นบทบาทที่มันจะเกิดต่อก่อตามธรรมชาติ มันก็ต้องเป็นไปตามความ  
เป็นจริง ใครจะไปห้ามผู้อื่นได้ โดยเฉพาะความคิดความเห็นความเชื่อตามระดับ  
ภูมิปัญญาของแต่ละคน ใครจะไปหยุด “โลก” ดวงอื่นลงได้ ย่อมเหลือวิสัยที่จะ  
“ทำ” ถ้าเขาจะไม่ยอม และใครจะสามารถให้จิตทุกๆ ดวง (โดยเฉพาะของผู้อื่น)  
หยุดลง ณ ที่เดียวกัน ตรงกันทุกดวงได้ ถ้าเขาไม่ “ทง” ของเขาเอง แม้พระพุทธ-  
เจ้าก็เพียงมีความสามารถขทางให้เขา “ทำ” ได้ก็จะกระจำงที่สุด หลายแง่มารูปมาก  
ดวงที่สุด ตามความเก่งของพระองค์ ใครเห็น “ดี” เห็น “ด้วย” ก็ทำ  
เห็นในจุดเดียวกัน เข้าใจได้เสมอกัน มีภูมิตั้งมั่นลงเท่าๆ กัน มี  
ความเชื่อขนาดเดียวกันนั้น ย่อม “ทำ” ให้ใครแทนใครไม่ได้เลย แม้พระอรหันต์  
ด้วยกัน ก็ยังเห็น—ยังหยุดจิตของตนเองอยู่ที่ตนเอง คนละที คนละ “ทำ” เสียอีก

**เราต่างหากจะต้องหยุดตัวเรา เราต่างหากที่จะต้องรู้  
ให้ได้ เห็นให้ได้ ด้วยตน ที่ตน** ดังนั้น ท่านผู้มึน พาน จึงคือ ผู้หยุด  
ผู้ห้ามเฉพาะตนเองได้อย่างเก่ง เข้าใจรอบแห่งการทำแล้ว ก็เลิกแล้วก็หยุดอย่างถูก  
ตัวถูกรอบ ท่านจึงไม่มีสะดุ้งสะเทือนด้วยแรงดีแรงชมนั้น เพราะท่าน**รู้จบ**  
ท่าน**รู้จักแล้ว** ท่าน**รู้หยุด** ท่านหยุด **“ได้”** ที่ใจของท่าน ท่าน  
วางมันทันที เมื่อหมดการ **“ทำ”** เมื่อแล้ว **“กายกรรม วจีกรรม”** นั้นๆ ท่านก็  
ปล่อย **“มโนกรรม”** นั้นๆ ไม่หลงตนยึดอยู่ด้วยว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ท่านทำ จะ  
ต้องเป็นของท่านตายตัว หรือ ยิ่งไปคิดฉลาดแกมโกงเอาด้วยว่า ถ้าผลนั้นดี เรา  
ก็จะรับเอา ถ้าผลนั้นไม่ดี เราก็จะปฏิเสธ หากเป็นอย่างนั้น ก็ยังเป็น **“คน”** (ขโมย)  
เช่นคนธรรมดาชาวโลกทั้งหลาย พึงยึด พึงถือ พึงเป็นอยู่แน่วๆ

คนทุกคนต่างมี **“ภูมิเป็นของตน”** และยึดเอาสิ่งนั้นแหละ เป็น **“ตน”**  
เป็น **“ตัวตนของตน”** และแล้วก็ถึงอยู่กับภูมิของตนนั้นๆ **“โลกียภูมิ”**  
จึงมี **“ตัวตนของตน”** ที่ใหญ่ ที่กว้าง ที่โตกว่า **“โลกุตตรภูมิ”** ยิ่งผู้ **“โลกุตตระ-**  
**ภูมิ”** เป็นสูง เป็นชั้นสุด ก็ยังมี **“ตัวตนของตน”** ที่เล็ก ที่สุด จนเหลือแต่  
**“นามขันธ์-รูปขันธ์”** ธรรมดาๆ ที่มันยังไม่ตายเนาเข้าโลง อันจะพึง **“ยึด”** กัน  
อยู่ตามกาลเทศะ เท่านั้น (สอุปาทิเสส) เป็นขันธ์ ๕ ที่ไม่ไปหลง **“ยึด”** เอากาย  
กรรม-วจีกรรม หรือ แม้มโนกรรมอัน ที่มากเกินกว่าปัจจุบันนี้มา **“ยึด”** จริงๆ  
ท่านผู้บรรลู่ **“นิพพาน”** เป็นสูงสุด จึงคือ ผู้มี **“ตน”** หรือ มี  
**“ตัวตนของตน”** อยู่แก่ขันธ์ ๕ ที่เกาะกันยึดกันรวมกันอยู่กับ  
ปัจจุบัน มันคงมีอยู่แต่ปัจจุบันจริงๆ วางอดีต ไม่ก่ออนาคตใดๆ  
ให้แก่ตนเลย แต่ก็มิได้หมายความว่า ท่านจำอดีตไม่ได้เลย และหรือ  
เป็นผู้ไม่กล้าคิดถึงอนาคตเอาเสียเลย ก็หาไม่ ท่านอาจสามารถหยั่งรู้อนาคต ที่ดี  
ที่ถูกต้อง ที่ตรง ที่แม่น ได้ยิ่งกว่าคนธรรมดาๆ เสียอีก (มี **“อนาคตังสญาณ”**)

ดังนั้น ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดจะเพิ่ม **“อห”** (**“อห”** หมายถึงเอาว่า ตนที่มีรูปนามขันธ์ ๕  
เท่านั้น) มาเป็นยึด **“อห”** คือ ยึดมากกว่า **“ตนก็มีตัวตนของตน (อห) อยู่แล้ว”**



(อห หมายถึง ตน, ตัวเรา, กู, ข้า, ฉันทัน) ยังอุตสาห์ไปหาอันมาเพิ่มเป็นตัวเรา เป็นของของเราเพิ่มมากเข้าไปอีก นั่นเอง (จึงมาเป็นภาษาว่า “อหห” คือเพิ่ม “ห” เข้าไปอีกตัว) ก็กลายเป็น “ความลำบาก” หรือ จนกลายเป็นมากมายเกินไปจนกระทั่งพลิกก๊กก็แล้วไปหลงว่า “น่าอัศจรรย์” ก็ตาม นั่นเป็นเรื่องของคนหลงคนไม่รู้ (โมหะบุคคล) เป็นเรื่องของคนเพิ่มนักปรุงสร้างอย่างไม่รู้จบ ไม่รู้ดี ไม่รู้ควร ไม่รู้ความพอเหมาะ มันมีแต่หลงเห็นว่า ถ้ามาก ถ้าใหญ่ ละก็ “ดี” ทำเดียว (มีจิตเป็น “มหัปปิยะ” คือ ในเนื้อใจนั้นมันยินดีแต่ในทิศทางใหญ่ๆ มากๆ) “อหห” จึงหมายถึง “ความลำบาก” ซึ่งเจ้าตัวก็ “ไม่รู้ตัว” ว่า ใหญ่ไปแล้ว มากไปแล้ว จนไม่ไหวแล้ว หนักแล้ว ทุกข์แล้ว ก็ “ไม่รู้ตัว” อยู่นั่นเอง กล่าวคือ ตัวตนที่มันยังมีมาก มีใหญ่ แยกก็จะไม่ไหวอยู่แล้ว แล้วยัง “มักมาก-มักใหญ่” อยู่อีก ซึ่งตนเองก็ไม่รู้เลยว่า ตนนั้นลำบากอยู่เพราะความใหญ่ความมากนั้น จึงยังหลงไหลได้ปลมอยู่ว่า “อัศจรรย์ในใจนัก” (คือ ผู้นั้นยังเอาจิตไปหลงบูชา ทั้ง เลื่อมใส เห็นว่า วิเศษในความใหญ่ความมากความยิ่งนั้นๆ อยู่ร่ำไป โดยไม่รู้ตัวเลยว่า ตนยึด ตนหลงไหล ตนศรัทธา ตนผูกพันเข้าไปกับ ความใหญ่ ความพลิกก๊กก็แล้ว) ดังนี้

หรือ จะยิ่งยึดตนให้หนักขึ้นไปกว่า “อหห” เป็น “อหังการ” ซึ่งก็คือ อห+อาการ หรือ อห+อังกุร หมายความว่า มีตน ยังไม่พอ ไปรับเอาบาทบาทอันรับเอาลักษณะ แสดง ออกอื่น ๆ เข้ามาร่วมยึด ครอง ใส่เข้าไป ในขั้น ๕ ของตนอีก หรือ ขั้น ๕ ของตนแบกไว้เป็นตน ยังไม่พอ ยังไปพลีหน่อต่อยอดมันออกไปอีกให้ใหญ่ ให้มากหนักขึ้นมายึดมาแบกเพิ่ม มันก็ยิ่งเป็นทุกข์ เป็นตัวเป็นตนอันหนักอยู่ในโลกเท่านั้นเอง

หรือ แม้แต่จะเพียงปรุงเป็น “ความรู้สึกอื่น” ขึ้นในใจ เป็น “อโห” คือ มันโตขึ้นมาจากความเป็นตัวตนเปล่าๆ ของเรา (อห) ที่มีรูปขั้น-นามขั้น น้อยที่สุดว่างที่สุดแล้ว กล่าวคือ มันเพิ่ม “อารมณ์ในใจ” ขึ้นมาอีก จากจิตที่รู้สึกสะบัก-มันอยู่เท่านั้นตามความเป็นจริง เป็นมีสถานะธรรมของ “จิตสังขาร” เพิ่มขึ้น

เรียกโดยบัญญัติภาษาว่า “อโห” ถ้าอธิบาย “อโห” เป็นสภาวะของ “วิ-  
 กรรม” ก็จะพอเห็นได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะมันแสดงความหมายใน **ความ**  
**รู้สึก** (จิตที่สัมผัส) ออกมาให้รู้ว่า ใน “มโน” นั้น มี “อารมณ์” อะไรผสมเข้ามา  
 แล้ว เช่น ผู้มีอาการไม่ชอบหน่วย ที่เกิด “อโห” ในใจ ก็เปล่งวจีว่า  
 “โฮ!” ก็แสดงถึง “อารมณ์ในใจ” มีความรู้สึกในเชิง น่าดี น่าดีด น่าพ้อต่อว่า  
 น่าปลง เห็นได้ชัดขึ้นไหม? ถ้าผู้มีอาการชอบหน่วย ที่เกิด “อโห” ในใจก็  
 เปล่งวจีว่า “โธ!” ก็แสดงถึง “อารมณ์ในใจ” มีความรู้สึกเป็นเชิง น่าเอ็นดู  
 น่าดีด น่าสงสาร น่าปรุง เป็นต้น เรียกว่า “เกิดแล้ว” เป็นสภาวะของจิต  
 ที่มีอะไรเพิ่มเข้าไป หรือ เรียกว่า มีปรุง (สังขาร) ขึ้นแล้วในจิต นั่นแหละคือ  
 “การเกิด” หรือคือ “ปฏิสนธิวิญญาณ” เป็น “อโห” โดกว่า “อห”  
 มันเกิดอยู่ในใจ มี “จิต” หรือ วิญญาณ หรือ สังขาร ปรุงเพิ่มเติมขึ้นแล้วในใจ  
**นี่คือ “อตฺตา” ตัวตนที่มันใหญ่ขึ้นโตขึ้น** แม้ตัวอย่างเท่านั้นแค่นั้น  
 เราก็คง “รู้” จิต รู้เวทนา เข้าใจในบทบาทของ “สังขาร” ต้องรู้แจ้งใน “อตฺตา”  
 อันมีขนาดเล็กใหญ่ไปตามความปรุงให้ได้จริงๆ จึงจะเรียกว่า รู้เท่าทัน “สังขาร”  
 ผู้เข้าใจสภาวะธรรมของ “อห” หรือ “อหัง” อันหมายถึง **ขันธ ๕ หรือ**  
**ตน หรือ ตัวเรายังเป็น กาย เป็น จิต อันยังไม่ตาย** ก็จะเข้าใจจริงๆ ได้ ดังกล่าว  
 นั้น ซึ่งยังเป็น “สมมติสัจจะ” ที่มีบทบาทเป็นไปอยู่ในโลกนี้ และเหมือนดัง  
 สภาวะ “กลางวัน” ก็คือ การยังเป็นไปอยู่ของบทบาทความเกิด ที่เล็กที่สุดแห่งโลก  
 หรือการยังมีชีวิตที่เล็กทีน้อยที่สุดแห่งบทบาทของโลก ถ้าเป็น “กลางคืน” มัน  
 ก็คือ ความดับ ความมืด นั่นคือ ชีวิตหรือบทบาทของโลกส่วนที่ไม่ “รู้” ถ้า  
 “กลางวัน” ก็เป็นชีวิตหรือบทบาทส่วนที่ “รู้” ดังนั้น อห หรือ อหัง ที่  
 หมายถึง **เขาของโลก** จึงคือ “กลางวัน” อห หรือ อหัง ที่หมายถึง **เขาของคน**  
 จึงคือ “ตัวเราโดยเฉพาะจิตที่รู้แจ้ง” เป็นผู้มีความตื่นอยู่พร้อมด้วยขันธ ๕  
 ไม่ใช่คนผู้ดับเวทนา หรือ ดับสัญญาเอาด้วย “อห” จึงคือ เราที่รู้แจ้งตัวตนของ  
 เราที่มันมีขันธ ๕ โดยไม่ต้องมีอุปาทาน ไม่ต้องมีโมหะ (ความหลงในสังขาร, ความ  
 มืดบอด) อันเรียกว่า ฉันท ข้ำ กู เรา ฯลฯ เอง หรือคือ “กลางวัน” ก็ได้

ผู้รู้แจ้งในสภาวะของ “อห” รู้ชัดในสภาวะของ “อหห” เข้าใจจริงในสภาวะของ “อหังการ” และมีปัญญาแห่งทะเลละเอียดถึงสภาวะของ “อโห” จะเป็นผู้สามารถสร้างสภาวะของ “อรห” หรือ “อรหัง” อันหมายความว่า ความพอดีแท้ ความเหมาะสมจริงๆ ตามกาลเทศะนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องและดีที่สุดใน “อ” คือ ความดับ “ห” คือ ความเกิด “ร” คือ ความตั้งอยู่) ผู้ทำได้อย่างนี้ ก็คือ ผู้อนุโลม-ปฏิโลมกับ “อห” หรือ ตัวตน ได้อย่างดีที่สุดใน **ไม่ทุกข์** ได้อย่างเก่งที่สุด หมายความว่า แม้จะ “ทำงาน” หนักหรือมากแค่ไหนโดยอยู่ ก็ยังสามารถทนได้ไม่ลำบาก ไม่ยาก ไม่ทรมาณตนเองอะไร เพราะรู้จักวาง ไม่เอาจิตตัว ขี้เกียจมาร่วมในขณะทำงาน ไม่เอาจิตตัวรังเกียจ มาร่วมในขณะทำงาน วางใจเป็นกลาง ทำเพราะรู้ว่า “ดี” เหมาะควรที่จะทำแล้วจึงทำ **ไม่หลง ไม่มิด ไม่มัวเมา** หมายความว่า ไม่ปรุง หรือ ไม่ทำในสิ่งที่จะเป็นไปทางโลก เพื่อก่อรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ก่อลาภ-ยศ-สรรเสริญ-หรือ แม้เห็นเป็นโลกียสุข และไม่มีติดอกในอบายมุข ได้จริงๆ ไม่มีสิ่งที่เลว หรือ เรื่องที่ไม่ดี “เกิดอยู่” ที่คนผู้อื่นได้ อย่างเก่งที่สุดจริงๆ ทั้งๆ ที่จะต้องก่อ “ความเกิด” ให้กับโลก จึงเป็นผู้มีบุญคุณต่อโลกอย่างมาก เพราะท่านให้ “ความเกิด” ก็มีแต่ “กุศลกรรม” จริงๆ ครอบที่ท่านยังอยู่ในโลกมีขันธ ๕ อยู่ในโลก ท่านจะไม่เป็นคนที่แสดง หรือ กระทำตัวอย่างที่เลวที่ชั่ว (อกุศลกรรม) เลยตราบขันธ ๕ ของท่านแตกดับ จึงเรียกผู้ “อรห” ว่า เป็น **ผู้ปราศจากมลทิน** (คือ ไม่มีความชั่วมัวหมองแปดเปื้อนอยู่) เป็น **ผู้ไม่มีกิเลส** (คือ ไม่แสวงหาให้แก่นตนเองอย่างเห็นดีเห็นชอบด้วยความไม่รู้จัก “ตัวเอง” ไม่รู้จัก “โลก” อย่างแท้จริง) จึงเป็นผู้ที่ควรบูชาเคารพนับถืออย่างสูงยิ่ง ดังนี้

ส่วน “อโหสิ” นั้น เกิดแล้วเป็นแล้ว แล้วเลิกกัน ถ้าเป็น “อโหสิกรรม” ถึงขั้นมีการกระทำ ก็กระทำกันให้แล้ว แล้วก็เลิกกัน ไม่มีเชอชอบ-เชอขัง ไม่มีโลกะ ไม่มีโทษะใดสืบท่อ (สันตติ) กันอีกเลย จึงเรียกว่า ได้เกิดแล้ว ได้เป็นแล้ว ได้มีแล้ว กว้างขาด ปล่อยเลย ทิ้งไป “แล้วรู้แล้ว” หรือ “เสร็จรู้เสร็จ” หรือ “จบรู้จบ” นั่นเอง จึงไม่เหลือเชออะไรอยู่ บายก็ไม่หลงยึดไว้

(ที่จริงนั้นบาปท่านไม่มีแล้ว) บุญก็ไม่หลงยึดไว้ ยินดีก็ไม่หลงยึดไว้ ยินร้ายก็ไม่หลงยึดไว้ เป็นการกระทำที่ไม่ติดบุญติดบาป ไม่ติดดีไม่ติดชั่วไว้จริงๆ ดังนี้เอง

เราจะต้องเข้าใจ ให้ได้ ดังเช่นนี้ เราจะ พากเพียร ทำตน ให้มี **“ปัญญา”** ในลักษณะนี้ จึงจะเป็น **“โลกุตระปัญญา”** ที่เป็นไปเพื่อให้ได้ตรัสรู้ อันถูกต้องตรงตามคำสั่งสอน ของพระบรมครูของเรา ข้อที่ ๕ ของ **“สัมโพธิสูตร”** นี้แท้ๆ ตรงเป่า

เราเริ่มเรียนรู้อีกชื่อ **“ปัญญา”** ให้เป็นโลกุตระกันไปตามลำดับเถิด จะขอเริ่มบทบาทไปแต่หยาบ ๆ ง่าย ๆ ชัด ๆ จริง ๆ ตั้งแต่ขั้นที่ทำให้คนตกนรกเป็น ๆ เสียก่อนเลยทีเดียว ต้องพ้นจากทุกคติให้แน่ ๆ จนเรียกว่า **“ปีติอบาย”** จริง ๆ กันในขั้นเห็น ๆ ในปัจจุบันนี้แหละก่อน จึงจะถูกเรื่อง ถูกทาง ถูกทิศ ถูกต้อง เป็นจริงแท้

**“ปุถุชน”** ที่ว่า **ไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจนั้น มันเข้าใจกลับกันเอา** จริง ๆ มันจึงไม่รู้เอาจริง ๆ (อวิชชา) คนที่รู้ที่เห็นที่เข้าใจจริง ๆ (มีวิชา หรือ มีญาณ) นั้น มันแจ้งชัดสัมผัสสรเป็นอย่างนั้นจริงๆ เหมือนกัน เช่น เขา **ไม่ได้อย่าเสียสิ่งนี้** เขาก็พ้นทุกข์แล้วอย่างจริง เพราะเขา **ไม่อยากเสีย** เลยไม่ว่าเมื่อใดอีก และ แม้จะสัมผัสสิ่งนั้นเขาก็ **ไม่ได้เสียสิ่งนั้น** เขาแจ้งชัด **สัมผัส**

**อันว่างเปล่า** ในจิตของเขาอย่างแท้จริง เขาสบายไม่มีอารมณ์ติดติดทุกขุ ทรมาณในจิตแม้ไม่ได้เสียสิ่งนั้นอย่างแท้จริง และแม้เมื่อกำลังสัมผัสอยู่เป็นปัจจุบัน

แต่ผู้ยังไม่พ้นทุกข์นั้น เมื่อ **ไม่ได้เสียสิ่งนี้** เขาจะแจ้งชัดสัมผัสสรเหมือนกัน ทว่า เป็นรสติดติด อยากร กระทบ หนีไม่ได้ หรือ หนีได้ยากในจิต มันจึงเป็น **“ทุกข์”** หรือ แม้เขากำลังสัมผัสสิ่งนั้น เขาก็เสียสิ่งนั้น เป็นอารมณ์โลกียที่เขาติด เขาชอบ โดยเรียกว่า **“สุข”** **มันไม่ใช่ “สัมผัสอันว่างเปล่า”** อย่าง

**แท้จริงหรือยกสำหรับปุถุชน** อารมณ์ที่เป็น **“สัมผัสอันว่างเปล่า”** นู้นุ้ยอยากเห็นอยากหน่อย แต่กัจับรู้ในจิตของตนเองได้จริงๆว่า ไม่มีรสทุกข์ ไม่มีแม้

รสสุข อ่านดี ๆ ฟังดี ๆ คิดดี ๆ ที่จริงความจริงนั้น ไม่ใช่เรื่องยากที่จะรู้

ผู้พ้นทุกข์จริงๆ นั้น แม้เครื่องบริโภคอุปโภค หรือ โภชนีย์ใดๆ จะมีค่าอยู่ เฉพาะหน้า เขาก็รู้ชัดรู้แจ้ง แต่เขาไม่เกิดรสเกิดชาติ “อยาก” หรือ ถูกสิ่งนั้นๆ รบกวนจิตเข้าไปทำให้จิต ฟุ้งกระพือมขึ้นมาแต่อย่างใด ไม่ว่าจะชอบหรือชัง เขาสงบอยู่ เขาเฉยได้ สบายดีด้วย เพราะเขามีความพอแล้ว เขามีความหยุดได้แล้ว ในสิ่งที่คนอื่นจะยังหลง “บริโภค” สิ่งนั้นกันอยู่ถ่วนทั่วก็ตาม (หรือ จะลองคิดถึงบางสิ่งบางอย่างที่เราไม่หลง เราไม่ติด เราไม่บริโภคเหมือนผู้อื่นเขาบ้าง ก็ จะเข้าใจดียิ่งขึ้น) “ชีวิต” ของเขายังไว้ด้วยปัจจัย ๔ อย่างเข้าใจแจ้ง จริงๆ และมีเพียงพอประมาณ (มัตตัญญา) อย่างเป็นประโยชน์แท้ ประโยชน์จริง จริงๆ เขาจะไม่สะสม จะไม่หลงหอบหิว จะไม่ยอมตนให้เหน็ดเหนื่อยเพราะแรงโลก เป็นอันขาด “เรารู้จักประมาณ” (มัตตะ) จึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะต้อง “รู้” ต้องเข้าใจให้แท้ให้จริง (อัญญา)

ที่ปลุชน (โดยเฉพาะพุทธศาสนิกชนผู้ควรจะรู้) ไม่รู้จักประมาณ หรือ ประมาณ ก็ประมาณผิดๆ อยู่ในทุกสิ่งทุกวี่ทุกวันนี้ ก็เพราะเหตุว่า ไปยึดเอาโลก (โลกียะ) ที่เห็นว่า เป็นสักฝ่ายข้างมาก มาเป็นเครื่องวัด แล้วก็ตัดสินว่า ดี ว่า ถูก และถ้าเป็นพุทธศาสนิกชนเสียด้วย เคยได้เรียนรู้คำสั่งสอนมาบ้าง โดยเฉพาะก็คงจะเคยได้ยินคำว่า “มัชฌิมา” มากันแล้วทั้งนั้น ก็ยังพลอยพาให้เข้าใจ คำว่า “มัชฌิมา” ผิดเพี้ยนไปด้วย เนื่องจากยังไม่รู้จัก “จิต” ยังไม่เข้าใจ “กิเลส ตัณหา” จึงพาลให้โหมเมเข้าข้างตัวเองเรื่อยไปว่า ตนเสพอยู่ หรือ บริโภคหนัก อยู่เท่าไรๆ ก็คุ้ม “มัชฌิมา” คุ้มปานกลาง คุ้มพอดีไปเสียทั้งหมด คุ้มเหมาะสมแล้วทั้งนั้น ทั้งๆ ที่เราก็คือเป็นคนเป็นมนุษย์เท่าๆ กับคนหรือมนุษย์ทุกคน แต่ไม่ยกเทียบความเป็นชีวิตกับคนให้ถูกถ่วนทั่วแท้ จริงๆ ให้ต้องตรงแท้ดีจริง โดยเฉพาะก็คือ ไม่นำไปเทียบกับ **บัณฑิตแท้** หรือ **พระอริยเจ้าจริง** ผู้ กิเลสเบาบาง ผู้กิเลสน้อย จนถึงผู้ไม่มีกิเลส หรือ ผู้ที่เรากราบเรารูบูชายกย่อง เทิดทูน ซึ่งแน่นอน ก็ย่อมรู้ดีกันอยู่แล้วว่า **มีส่วนน้อย** ทว่ามักจะนำไป

เทียบกับคนโลกีย์ๆ ผู้ยังเต็มไปด้วยกิเลส ผู้ยังไม่ฉลาดแท้ ยังไม่ไขผู้ประพาศติ  
 ถูกจริง ผู้ที่เรายังไม่ยอมกราบไม่ยอมบูชายกย่องเทิดทูนแท้ และแน่นอน ก็ย่อม  
 รู้ดีกันอยู่แล้วว่า มีจำนวนมาก นั้น เอาเสียหมด แล้วเลยหลงว่า ตนไม่ผิดนี้  
 ตนเป็นกลางถูกต้องแล้ว คือ ไม่เกินกว่าใคร เพราะใครๆ เขาก็กรือๆ กับเรา  
 ทั้งนั้น **นี่แหละ คือ ความหลงยึดอยู่ผิดทาง**

การเอา บทบาทของโลกส่วนใหญ่ หรือ ความเป็นไปตามโลกียกิเลสของ  
 มนุษย์ แม้จะอยู่ฝ่ายข้างมากมาเป็นเครื่องวัดนั้น ใช้ไม่ได้เลยสำหรับ  
 “โลกุตตรธรรม” ใน พ.ศ. ๒๕๐๐ ล่วงแล้วเช่นนี้ ยิ่งทุกวันนี้ ยิ่งใช้ไม่ได้เอา  
 มากๆ ด้วย เพราะเนื้อหาสาระรูปรอยแท้ๆ ของ “โลกีย์” กับ “โลกุตระ” มันคน  
 ละอย่าง คนละเรื่องกันจริงๆ ดังนั้น “มัชฌิมา” หรือ ความปานกลาง ความ  
 พอดี ความเห็นเหมาะสมแล้ว ในสายตาของคน โลกๆ ในปัจจุบัน จึงเป็นเรื่อง  
 ความเอนเอียงเข้าไปหา ความรู้ตึกลงสบายๆ ของตน อันล้นไปด้วยความเพ้อ โดย  
 ไม่ยอมเรียนรู้โลกะ โทสะของตนให้ได้จริงแจ้งเสียก่อน สบายเพราะสนใจในโลกะ  
 สนใจในโทสะ หรือ สบายเพราะเป็นอารมณ์หมดโลกะ หมดโทสะแล้ว ก็ยังไม่รู้  
 แท้ แล้วมักจะตัดสินเอาจุดเช่นนี้แหละไปเรียกว่า “มัชฌิมา”

ถ้าคิดอย่างนั้น เป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง ก็ขอให้นึกถึงองค์พระบรมศาสดา  
 ของเราให้มาก หรือ จะเห็นว่าสูงไป ก็เทียบกับบัณฑิตของค่อนๆ หรือ พระอริยเจ้า  
 องค์อื่นๆ ใดๆ ก็ได้ ที่เรารู้เรื่องราวของท่าน เมื่อเราจะเรียนรู้จะทำตนให้  
 เป็น “อริยะ” เราจะต้องยึดเอาอริยะทั้งหลายแต่ละระดับจากต่ำไปหา  
 สูง และสูงสุดจนถึงพระพุทธเจ้านั้นแหละ เป็นหลัก เป็นแบบ  
 (สังฆัง สรณัง คัจฉามิ) ไม่ใช่ไปมัวยึดเอาคนโลกีย์ๆ เป็นหลัก เป็นแบบ  
 (ปุถุชนัง สรณัง คัจฉามิ) แล้วคิดว่า ตนพอดีแล้ว เหมาะควรแล้ว คือ มัน  
 สบายๆ อยู่นั่นเอง และจะเข้าใจว่า นี่คือ “มัชฌิมา” เป็นหลักการดำเนิน  
 ปฏิบัติของตน เพื่อหวัง “พ้นทุกข์” นั้น **ผิดถนัดทีเดียว**

แม้ที่สุด เมื่อเราลงมือปฏิบัติสร้างปฏิบัติ เราจะมีผิดแผกแตกต่างกับคน  
 โลกย์ ๆ ออกมาแล้ว ก็นั่นแหละให้ย้อนไปเทียบดูว่า **เราผิดแผกคนโลกย์ ๆ**  
**แต่เราไปเหมือน “พระอริยะ” เข้าใจแล้วหรือเปล่าละ ?** ก็ขอให้ตรวจ  
 ให้ดีพิจารณาให้ถ้วนทั่ว พระพุทธองค์ก็ตาม พระอริยะเจ้าทั้งหลายก็ตาม ท่าน  
 เหมือนโลกส่วนมากไหม ? หรือ แตกต่างกับคนในโลกส่วนมากแน่ พระองค์โลก  
 ในโลกเป็นธรรมดา ๆ เหมือนคนส่วนมากในโลกกระนั้นหรือ ? พระองค์โลกในยศ  
 โลกในสรรเสริญ หรือ แม้โลกใน “สุข” อย่างโลกย์ ๆ ที่เต็มไปด้วยความคุณเหมือน  
 คนส่วนมากทั้งโลกนี้ หรือว่า แตกต่างกับคนส่วนมากทั้งโลก ? ก็ลองคิดดูให้ดี  
 จริง ๆ หรือ แม้การบริโภคอุปโภคแท้ ๆ นั้น ท่านเหมือนคนส่วนมากในโลกหรือ ?  
 พยายามอ่านให้แจ้งเห็นให้ชัด

ถ้าเราคิดว่า **“ปัญญา”** ที่เข้าใจในความสุข ความพ้นทุกข์  
 ที่พระบรมศาสดาของเรา พาทำอยู่นั้น ก็เหมือนกับคนทั้งหลายในโลก  
**เขาเข้าใจ** ถ้าใครเข้าใจ เช่นนี้จริง ๆ **“ปัญญา”** นั้น ก็เป็น **“ปัญญา”**  
 ธรรมดา ๆ ที่คนทั้งหลายก็ เข้าใจอยู่แล้ว และคนทั้งหลาย ก็ได้เข้าใจอยู่  
 อย่างนั้นเหมือน ๆ กัน เพราะทุกคนก็ใฝ่สุข อย่างที่ปุถุชนเข้าใจนั้นอยู่  
 และ **ทำตนให้พ้นทุกข์** ในแนวทาง (โลกียมรรค) นั้นอยู่ ทุกวินาที  
 ก็นั่นเอง

ก็ไม่จำเป็นต้องมาเรียน **“ธรรมะ”** หรือ มาฝึกเอา **“ปัญญา  
 ใหม่”** อะไรกันอีกให้เสียเวลา เพราะย่อมชื่อว่า ทุกคนก็มี **“ปัญญา”**  
 อย่างเดียวกัน (คือ เข้าใจในสุข ในทุกข์ไปใน รุปรอย เดียวกัน) อยู่ทุก ๆ คน  
 อยู่แล้วใน **“ปุถุชน”**

แท้จริงนั้นไม่ใช่เลย **“ปัญญา”** ที่พระพุทธองค์ของเราค้นพบนี้ มัน  
 เป็น **“ปัญญา”** อีกอย่างหนึ่ง เป็น **“โลกุตระปัญญา”** ไม่ใช่ **“โลกีย์ปัญญา”**  
 อย่างที่ปุถุชนทุกคนรู้ ทุกคนเข้าใจดี เป็นธรรมดา เป็น **“สัญชาติญาณ”** อยู่แล้วนี้  
 เลย ขอให้คิดพินิจกันดี ๆ ดูให้แน่ใหม่เถิด แล้วจะแจ้งใจได้

ความสุขของพระอริยชนนั้น เป็นความสุขที่ “ดับทุกข์” อันเราเคยหลงว่า เป็น “สุข” อย่างปุถุชนๆ ขาดลงสนิท มิใช่ “สุข” เพราะได้ *เสพย์* หรือ *บริโภค* สิ่งนั้นๆ แต่ “สุข” เพราะ *ว่าง* จากสิ่งนั้นๆ *ว่าง* ทั้ง “ใจ” *ว่าง* ทั้ง “กาย” หรือ แม้จะมีบางสิ่งต้อง “บริโภค” อยู่ที่กายของท่าน เช่น เครื่องนุ่งห่ม หรือ อาหารบรรจกลงไปทางปาก มันก็เหมือนเราทาสีให้รถยนต์ หรือ เติมน้ำมันให้แก่รถยนต์ตามความเหมาะสมพอดีแก่ความจริงแท้แห่ง “ชีวิต” เท่านั้น รถยนต์ไม่ได้ *เสพย์* ไม่ว่า รูป รส กลิ่น ฯลฯ ใดๆ รถยนต์ไม่ได้ “อยาก” และ รถยนต์ ไม่ได้ชอบใจหรือเอร็ดอร่อยเลย **พระอริยเจ้าท่านสุขอย่างนี้ต่างหาก** สุขเพราะ “จิต” หยุต จิตไม่เสพย์ แต่ ปุถุชนนั้น สุข เพราะจิตมีรส จิตเสพย์

ดังนั้น “ชีวิต” ของปุถุชน กับ “ชีวิต” ของพระอริยเจ้า หรือ ยังเป็นพระพุทธรเจ้า จึงมีความ “ปานกลาง” (มัชฌิมา) กันคนละขนาด มีความพอดี ต่างกัน มีความเหมาะสมไม่เหมือนที่เราผู้ยังติดยังเสพย์อยู่ ผู้ยังไม่ “ว่าง” นนรรุสสิกเลย จริงๆ

เช่น ปุถุชนคิดว่าจะต้องมีชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหาร ๓ มื้อ คือ พอดี พระพุทธรองค์ก็ไม่เห็นฉัน ๓ มื้อ พระองค์ก็พอดี ปุถุชนจะต้องแต่งตัวให้สวย ให้โก้หรู แต่อย่าให้มันเกินไปจนเป็นโลก นั่นคือ พอดี พระพุทธรองค์ก็จัดระบบเล็ก ความสวย ความโก้ เล็กแพ้นหมด มีผ้าห่มกายสีเดียวไม่หมุนเวียนเปลี่ยนแบบ เปลี่ยนทรงเปลี่ยนสีไปไหนอีก ปุถุชนต้องพักผ่อนเบ็ดเตล็ดมอง ดูหนังดูละครบ้าง นั่นคือ พอดี พระพุทธรองค์ออกกฎห้ามขาดเสียเลย ไม่ให้คนที่จะทำตนให้เป็นคนฉลาดแท้จริงดู หรือ ฟัง เป็นเตตขาด และ ประกาศบอกไว้อย่างชัดเจนสำคัญลงไปอีกด้วยว่า นั่นคือ *หัวหน้ำใหญ่แห่งนรก* (อบายมุข) ปุถุชนจะต้องดื่มเหล้าเพื่อสังคม หรือ ไม่ก็เพื่อความเจริญอาหารบ้าง นั่นคือ พอดี พระพุทธรองค์ออกกฎห้ามเตตขาดอีก (เพราะคือ “อบายมุข”) ปุถุชนจะต้องมีเกมส์ประจำตัวบ้างให้เหมาะกับฐานะ ชนชนนหนังกเตะตะกร้อ ชนนหนังกเล่นหมากรุก ชนนหนังกแทงบิลเลียด ชนนหนังกเล่นโบว์ลิ่ง ชนนหนังกเล่นไพ่ ชนนหนังกเล่นมา ชนนหนังกตกอล์ฟ ฯลฯ นั่นคือ พอดี พระพุทธรองค์ออกกฎเป็น “ศีล” ห้ามขาดไว้ละเอียดตลอดหมด



และแม้พระองค์เอง ตลอดจนสาวกที่เป็นพระอริยเจ้าทั้งหลายของพระองค์ ก็เลิกได้  
หยุดขาดได้ทุกอย่างในเรื่องดังกล่าว แล้วท่านก็อยู่อย่าง พอดี ๆ ปานกลาง ๆ เฉย ๆ ว่าง ๆ  
เหมาะสมที่สุดด้วย

อะไรแน่คือ พอดี คือ ปานกลาง คือ เหมาะสมสำหรับ “ชีวิต”  
ที่แท้จริงที่สุด อันเรียกตามภาษาโลกว่า “ชีวิตมนุษย์” ชีวิตที่จะ  
สุขที่สุด (บรมสุข) หรือ ที่เรียกว่า “พันทุกข์” (นิพพาน) อย่างสุดยอด  
หรือ ประสพผลสำเร็จสูงสุดสำหรับชีวิตมนุษย์ (อรหัตต์)

ขอให้คุณจากคำสอนของพระบรมศาสดาของเราด้วยกันก่อนเถิด แม้แต่พระองค์  
ทรงสอนไม่ว่าฆราวาส หรือ ผู้ยังไม่เป็นพระอริยเจ้า อันเป็นเพียงหลักของผู้ครอง  
เรือนหรือหลักเบื้องต้น ที่อาจารย์รุ่นหลังไปแบ่งแยกเรียกเสียว่า เป็น “โลกียธรรม”  
และจะส่งผลอยู่เพียง “สุข” อย่าง “โลกียะ” เท่านั้น พระพุทธองค์ก็ได้กำหนด  
หมายเป็นอันแน่นอนหรือ เพราะคำสอนนี้ แม้จะมีบูรพาจารย์ได้พยายาม เรียกว่า  
เป็น “โลกียธรรม” หรือ “คิหิปฏิบัติ” ก็ได้หมายความว่า จะเป็นไปได้แค่เกิดผล  
วนเวียนอยู่แต่ในโลก โดยจะไต่ขั้นสูงไปสู่ “โลกุตตระ” ไม่ได้ นั่น ไม่ ถ้าทำจริง  
ถูกทางอย่างนี้ กันแหละคือ “มรรค” คือทางเดินไปสู่ “ผล” จนถึงจุดสุด เป็น  
“ปรมาณฺ์ สุขัง” สุนิพพานละ แต่มันก็เป็นคำสอนในระดับต้นนั้นถูกต้องแล้ว  
จึงขอให้ปุณฺ์ชนคนผู้จะเริ่มปฏิบัติธรรมจงตรวจดูตน จงทำตนให้ถูก “มรรค”  
สำเร็จ “ผล” ไปตามลำดับ ให้เป็นความงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งาม  
ในบั้นปลายอย่างนี้จริง ๆ เหนอญ **“อย่าประมาทในโทสภยอันมี  
ประมาณน้อย” เป็นอันขาด** อย่าลืมน่าศาสนาพุทธนั้น ไม่ขาด  
“วิริยะ” คือ ขยัน พากเพียร อุตสาหะ หรือ “อิทธิบาท” อันเป็นองค์ประกอบ  
สำคัญที่สุด ที่จะทำให้คนเจริญอย่างแท้จริง ถ้าเห็นอะไร ๆ ก็ประมาทว่า  
เล็กน้อยๆ ละก็ นั่นแหละคือ ผู้ได้หยุดความเจริญให้แก่ตนแล้ว  
เมื่อจะไต่ไปสู่จุดสูงนั้น จุดต้น ตนทำได้เกลี้ยงหรือยังละ ? ควรจะถามตน  
ให้มาก อย่าเอาแต่อวดดี ไปหลงคว้าเอาแต่ภาษาหวานๆ สูงๆ เป็น “โลกุตตรจิต”

เป็น “มรรคจิต” ผลจิต วิมุติจิต ซึ่งเป็นเพียง “ปริยัติ” เป็นแค่ได้ภาษาชั้นสูง วิเคราะห์กันแต่ภาษาสู่ภาษา พิสูจน์กันก็แต่ภาษาอยู่แต่ส่วนเดียวเลย การลดกิเลส ลดตัณหา การสร้างตนให้มั่งสภาวะธรรมพ้นจาก “อบาย” หลุดจากกิเลส ดับจาก ตัณหาจริงๆ นั้น ทำๆ ให้มันให้เกิดในตนเสียบ้าง ให้เกิด “กายสักขี” เสียก่อน หน่อยปะไร ! (กายสักขี คือ เห็นได้รู้ได้ด้วยเหตุด้วยตานอกๆ ธรรมตาๆ แล้วว่า ผู้นั้น ละเอียดคลายจากสิ่งนอกๆ นั้นนได้จริงแล้ว แม้ในจิตจะยังเหลือเชื่อ “กิเลสภาวะ” อยู่บ้างก็ตาม เรียกว่า บริสุทธิ์นอก หรือ “ศิวสุทธิ” นั่นคือ “กายสักขี” ใน ๗) )

แม้ผู้ใดจะรู้ ภาษาธรรมชั้นสูง ไว้มากมายท่วมหัว แต่ “สภาวะธรรม” ชั้นต่ำๆ ตื้นๆ แค่งั้นที่พากันเรียกอยู่เอง นั้นแหละว่า “โลกียธรรม” ตนก็ยังล่องพ้น บริสุทธิ์ผู้ผ่อง ก็ยังไม่ได้ ก็คือ คนเปล่าๆ คนที่เกิดมาแล้วก็จะตาย ทิ้งไปอย่าง เสียที่ที่เกิดมาชาติหนึ่ง พอได้เรียกเป็นคนกับเขาแต่ก็เปล่าๆ คือ เกิดเปล่า-ตายเปล่า ที่พระพุทธรองค์ทรงเรียกว่า “โมฆะบุรุษ” นั่นเอง

ดังนั้น จึงมาทำความเข้าใจกันดูซิว่า “แท้จริงเรายังเข้าใจถูกต้องอยู่หรือ ?”

จาก อังคุตตรนิกาย อัญญาภิชาต ข้อ ๑๔๕ พระพุทธรองค์ตรัสว่า **เครื่อง พาให้คนฉิบหาย** ที่เรียกว่า “**อบายมุข**” นั้น เหตุใหญ่ หรือ สิ่งสำคัญ (มุข) ที่จะพาให้คนตกนรก (อบาย) ในขณะเป็นๆ มีชีวิตอยู่นี้แหละมี ๔ อย่าง :-

- (๑) ความเป็นนักเลงผู้หญิง (สำหรับผู้หญิงก็เป็นนักเลงผู้ชาย)
- (๒) ความเป็นนักเลงของเสพยึดติด
- (๓) ความเป็นนักเลงการพนัน
- (๔) ความคบคนชั่วเป็นมิตร

ทั้ง ๔ ประการนี้มีโทษตามข้อ คือ เป็นหัวหน้าใหญ่ หรือ ส่วนสำคัญ (มุข) ที่จะพาให้ตกนรกในภพเป็นๆ และเป็น นรกจริงๆ แท้ๆ ด้วย คือ ทุกข์ ทรมานในชีวิต เป็นคนชาติคนนั้นแหละ แน่ๆ (ลงอบายภูมิ) ซึ่งไม่ควรประกอบ หรือ ไม่ควรกระทำเป็นอันขาด

หรือ จาก ทีมนิยาย ปาฎิกวรรค ข้อ ๑๗๘ พระพุทธองค์ตรัสถึง  
 “อบายมุข” นี้ ไว้ถึง ๖ อย่างแน่ๆ คือ :-

- (๑) เสพย์ของเสพย์ติด
- (๒) เทียวกลางคืน (ไม่ว่า จะไปในงานสนุก หรือ งานสุขงานไหนล่ะ เพราะกลางคืนเป็นเวลาควรพักผ่อนของคน ถ้าไม่ใช่กิจไ้่งงานแท้ที่จำเป็นจริงๆ ไม่ไป)
- (๓) ดูการละเล่น (ทุกอย่างหมด หนึ่ง ละคร พ้อน รำร้อง แสดงกล ป่าหิม หรสป เร็งรมย์ เกมส้ต่างๆ ตะลุงตุ้งแก๊ ฯลฯ)
- (๔) เล่นการพนัน (แม้แต่เล่นล็อตเตอรี่ หวย เสี่ยงทาย ทำพนัน ฯลฯ)
- (๕) คบคนชั่วเป็นมิตร (คือ คนที่จูงไปในทางอบายต่างๆ ทั้ง ๖ ทั้ง ๑๐ นี้แหละเป็นใหญ่ และมีตรัดต้องเป็นผู้เกือกอุทธรรมะเป็นที่สุด)
- (๖) เกียจคร้านทำการงาน (ที่เหมาะสมที่ควร ที่ถูกรูานะ)

พระพุทธองค์เลืกขาดเด็ดขาดในสิ่งที่จะทำคนให้ตกนรก (และก็คือ นรกในชีวิต เป็นๆ นี้แหละ อย่าเพิ่งไปคิดถึงนรก หลังกตายกันก่อนนั้ก) เหล่านี้ และคำตรัสที่บอกข้ดๆ เลยว่า **“อริยสาวก ย่อมไม่เสพทางเสื้อมแห่งโลกะ ๖ เหล่านี้ ฯ”** ถ้าข้ันยังแแต่ต้องเสพย์แม้ใน “อบายมุข” ที่กำลังกล่าวถึงข้ันอยู่ ก็ย่อมไม่ใช่ผู้เป็น **“อริยสาวก”**

ดังนั้น ก่อนจะพูดถึง “มัตตัญญูตา” หรือ “มัจฉิมา” ในเครื่องที่จะเสพย์ จะบริโภค จะใช้จะสอย จะพึงเป็นอยู่ หรือ จะยัง “ชีวิต” ให้อยู่จริงๆ แล้วละก็อ เรื่องเลวๆ ซ้นต่นตามทีกล่าวมี ๔ อย่าง ๖ อย่างนี้ ขออย่าเห็นว่า **เป็นเรื่องเล็กเลย** ตำหรับผู้จะพึงก้าวข้ันเป็นผู้เจริญก้าวหน้า พัฒนา(อารยะ, อริยะ) ขอ ให้เลิกขาดให้ได้จริงๆ กันก่อนเถิด อย่า “บริโภค” มันอยู่เลย มันไม่ใช่เครื่องยังชีวิต หรือ เครื่องช่วยชีวิตอันแท้จริงเอาจริงๆ และมันไม่ใช่เครื่องจะพาเจริญพาพัฒนาอะไรจริงๆ **มันคือ เครื่องพาให้คนฉิบหาย (อบาย=ไม่เจริญ, นรก)แท้ๆ ตรงๆ** โดยเฉพาะแม้แต่ข้อ ๓, ๔, ๕ นี้จริงๆ อย่างมัวแต่ประมาทกันอยู่เลย ขอให้เลิกเด็ดขาดให้จงได้

ถ้าใครยังดมเหล่า นั่นก็ เป็นผู้โง่อย่างแท้จริง หรือ ประมาทอย่างร้ายกาจ ในเหตุใหญ่ขั้นต้นที่สุดสำหรับผู้จะทำตนให้เจริญพัฒนา เพราะธรรมดาๆ คนดี ๆ ที่ยังไม่ดมเหล่าให้มันเข้าไปกตไปบปประสาท ให้จิตเสื่อมสมรรถภาพนั้น มันก็ยังไม่ เรียกว่า “มีสติ” ได้เลย สำหรับปุถุชน (โดยนัยะของ “อริยะ” แท้ๆ หรือ “อารยะ” จริงๆ หรือโลกุตตระ นั่นเอง) ยังถือเป็น “โมหะบุคคล” อยู่ด้วยซ้ำไป

ด้วยเหตุนี้แหละ จึงจำเป็นที่สุด ที่คนธรรมดาๆ นั้นเอง เมื่อจะเป็นผู้ทำตน ให้เจริญจริง พัฒนาแท้ จึงจะต้องมาฝึกหัดเป็น “ผู้มีสติ” ให้ได้ก่อน ฉะนั้น ถ้า ผู้ยังเลิกลาตทั้ง “เหล่า” ก็ยังไม่ได้ เป็นบริสุทธบริบูรณ์ แล้วจะพัฒนาตนจะทำตน ให้เจริญ หรือ ยิ่งถึงขั้นผลกรรมะให้มีสติรู้ตัวทั่วพร้อมทุกขณะจิตอย่างไรได้

แม้สติขั้นต้นๆ ความหมายหยาบๆ ตนๆ ก็ห้ามไว้แล้วด้วย เรื่องแค่ “ดมเหล่า” หรือ เสพย์ของเสพย์คติน

หรือเรื่อง “เพศ” เรื่องมัวเมาหมกมุ่นใน “เมถุนธรรม” นั่นก็เป็น เรื่องหนักที่สุด และมันก็หนักร้ายจนครองโลกทั้งโลกทีเดียว มันเป็นยอดแห่งแกน ของ การเกิด (ชาติ) แห่งโลกทีเดียว ถ้าใคร เชื่อพระพุทธองค์ที่ว่า “ชาติ บิทุกขา” การเกิดแม้แต่อย่างใดๆ ก็ล้วนเป็นทุกข์ทั้งสิ้น ก็จงอย่าหาทาง “ทำการเกิด” ใดๆ เลย ที่รู้ชัดๆ ก็จัดการเลิกขาดให้มันได้ก่อนแหละดี

เพราะ พระบรมศาสดา ของเรามี “บรมสุข” (คือ มันยิ่งกว่า “สุข” อย่างที่ โลกๆ เจ้ามี่) เนื่องจากได้เลิกเชื้อแห่ง “การเกิด” ทั้งหลายให้หมด ให้สิ้นทั้งนั้น โดยเริ่มต้นก็อย่าให้ใหญ่ อย่าให้โต อย่าให้มาก มาขั้นหนึ่งก่อน ตั้งแต่ขั้น หยาบ “ขลาปุชะ” ซึ่งคือ การเกิดของชีวิตอย่างใหญ่ หรือ หยาบที่สุด จนเป็น “สักกายะ” ที่สูงสุดในคน เรื่อยละเอียดไปที่ละลำดับ “อัมทัชะ” (โสดาบัน ก็ ดับสักกายะหยาบๆ) แล้วก็ “สังเสทัชะ” (สกาคามี ก็ดับสักกายะกลาง-ละเอียด กามตัณหา, ปฏิมะ) จนสุดท้ายที่ยังเป็นคนก็ต้อรู้และดับ “โอปปาติกะ” (อนาคามี ก็ดับรูปราคะ, อรูปราคะ, มานะ, อหุทัจจะ) ให้ได้ด้วย มันจึงจะได้ชื่อว่า “อรหันต์”

ถ้าแค่ “ขลาปุชะ” ก็ยังเอาชนะไม่ได้ หรือ ทั้งชาติยังไม่ได้ มันก็ยาก

อยู่ ในการก้าวขึ้นไปสู่ระดับสูงจริงๆ จงพยายามเป็น “ผู้น้อยลง” และพยายาม  
เกิด พยายามตัดเชื้อ ตัดต้นเหี้ยแห่งการเกิดออกมาให้จงได้ทุกแง่ ทุกมุม ทุกเหลี่ยม  
ทุกประตู “การเกิด” ไต ที่ก่อทุกข์ ที่เราเห็นได้จริงๆ ต้องรีบดับ

และต่อมาที่สำคัญจะต้องละ เลิกให้ได้ ก็คือ การพนัน และ การคบ-  
มิตรชั่ว ก็จะต้องทำให้ได้เด็ดขาดด้วย เพราะการพนันนั้น มันโลภะกิเลสโดยตรง  
มันเป็นการหวัง “ลาภ” หรือ ถ้าไม่เอาเงินกัน มันก็ยังเป็นการเสพยาเสพติด ลมๆ  
แล้งๆ และหลงใน “สรรเสริญ” แค่ว่า “ชนะ” เหมือนกับมาแข่งกันว่า มีะ !  
ใครจะเขกหัวใครได้เจ็บกว่ากัน ว่าแล้ว ก็แข่งกันเขกหัวกัน จะได้อะไรมา ?  
คิดดูกันบ้างเถิด คนเขกหัวกัน ผู้เขกได้เก่งที่สุด และได้รับตัดสินชนะนั้น เขา  
ยังได้อะไรมาบ้างด้วยซ้ำไป คือ ได้หัวปูด หรือ หัวแดง หรือ ถึงแตกมาก็ได้ แต่  
เขาต้องการคำว่า “ชนะ” ซึ่งอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ ? ที่มันเหลือสภาพจริง ก็คือ หัวเจ็บ  
เป็นรูปเป็นรอย ส่วนการเล่นการพนันนั้นคำว่า “ชนะ” ก็ไม่มีตัวตน แล้วยังไม่  
เห็นอะไรเป็นรูปเป็นรอยเกิดมาให้เป็นประโยชน์ในร่างในกายในชีวิตเลย ได้อะไร ?  
นอกจากคิดยึดเอาว่า เป็น “เครื่องเสพยา” อย่างหนึ่ง คือ “รสทางใจ” ที่ยึด  
เรียกๆ กันว่า “สนุก” (รูปราคะ) และอย่างดี ก็เป็นตัวตนของ “สรรเสริญ” (มานะ)  
ที่ยึดๆ ไว้ในใจว่า “เก่ง” (อรุปราคะ) เท่านั้น แต่คนผู้โง่เขลาที่ยังอุตสาหะเสียทั้ง  
เวลา เสียทั้งแรงกาย และเมื่อยอมเสียทั้งสมบัติเงินทองไปเสพยามัน

ธรรมะ ที่เป็นสัจจะ เห็นในโทสในภัยออกซัดๆ หรือ แม้ความ  
ละเอียดในคำตรัสของพระบรมศาสดา ก็ยังมีไว้ให้อย่างชัดเจนอีกด้วยว่า  
โทสในเรื่องเล่นการพนันนั้น :

(๑) เมื่อชนะยอมก่อเวร (คือ มันผูกพันไม่มีจบลงได้ เพราะผู้เสียเขาอาฆาต  
เขาจะต้องขอแก้มือ หรือ ขอแก้แค้น)

(๒) เมื่อแพ้ย่อมเสียทายทรัพย์ที่เสียไป (เสียเหล็มนักเลงด้วย)

(๓) ทรัพย์ยอมฉิบหาย

(๔) ไม่มีใครเชื่อถ้อยคำ

- (๕) เป็นที่หมั่นประมาทของเพื่อน
- (๖) ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย (เสียด้วยนะ) ที่จริงหมายความกว้าง ๆ ว่า ไม่มีใครอยากได้ไปร่วมทำอะไรที่สำคัญ ๆ ด้วยสักอย่าง คือ ไม่มีใครอยากร่วม "หุ้นส่วน" ด้วยนั่นเอง

แม้แต่ "การดูการละเล่น" หรือ "เที่ยวกลางคืน" ก็คิดดูเถิดว่า พระพุทธองค์ทรงห้ามขาดว่า **มันเป็นเรื่องทำให้ ไปสู่ความฉิบหาย** ตกนรกทั้งเป็น คือ "ลงอบาย"

มันต้องใช้ "สติ" ไตร่ตรอง พงษ์ พิจารณาให้เห็น เพราะถ้าคุณไปดูการละเล่น เช่น คุณไปดูหนัง ละคร รำฟ้อน กรีดตัดท่าทาง แม้แต่ออกกำลังกายกรรม หรือ เต้าท่าสวนสนาม เต้าท่าให้คนเขาสั้นชอบเป็นรสโลกีย์ ๆ กัณฑ์ไหน ไปที่นั่น สวดพ่น บ่นขับเป็นลีลา จนถึงออกเสียงร้องเป็นท่วงทำนอง ชักจูงยั่ววนให้ชมชอบเกิดรสโลกีย์ ๆ กัณฑ์ไหนไปที่นั่น คีตสี ตีเบ้า ระเบงเสียงเร้าใจให้ออกรสโลกีย์ ๆ กัณฑ์ไหนไปที่นั่น เสภา แהל่ บันเทิงเชิงกลอนพื้นเมืองกัณฑ์ไหนไปที่นั่น เพลงร้อง หรือ เล่นเอาเสียงเอาสำเนียงเป็นรสย้อมใจ กัณฑ์ไหนไปที่นั่น เกิดเทิงบรรเลงประโคม ขบวนแห่ หรือ ตะลุงตุ้ดแล่ กัณฑ์ไหนไปที่นั่น

ดังนั้น คุณจะต้องบอกว่า คุณไปเอาความสนุก เป็นการบันเทิง เป็นเรื่องเรีงรมย์ ไปเอารสเสพย์สู่ใจ ซึ่งคือ **คุณจะได้สวรรค์เสพย์สุขใช้ไหม ?**

แต่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า เรื่องดังกล่าวนี้เป็น "อบาย" เป็นการลงนรก เป็นการเสวยทุกข์ เป็นหัวหน้าใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญอันหยาบชั้นต่ำที่สุด แม้ปฤชุนธรรมดาดาๆ แม้ชมราวาส ธรรมะชั้นชาวบ้าน ๆ พระพุทธองค์ก็ทรงห้ามเสียแล้วจริงๆ อย่างนี้ๆ (อย่าว่าไปถึงนักบวชเลย) ก็จะต้องไม่หลงเสียเวลาไปดูไปเล่นจึงเรียกชัดๆ ตรงๆ ว่า "อบายมุข" อันเป็นการเห็นว่า เป็น "ทุกข์" ชั้นต่ำชัดๆ แท้ๆ ปานนี้ มันตรงกับที่ คุณเข้าใจ คุณคิดเห็น หรือ คุณรู้สึก ยึดถือมันหมายไว้ที่ไหนกัน ? ก็ลองคิดดูให้ดี!

นี่แหละคือ ธรรมะ นี่แหละคือ **"บัญญัติ"** อันใหม่ ที่คุณ

จะได้ มันเป็นสภาวะ “ตกลับ” หรือ “กลับกัน” กับที่คุณเข้าใจ ที่คุณรู้สึกใน  
 รัสที่คุณคิดเห็นอยู่ใน “จิต” แท้ๆ ของคุณ ดังนี้ เสมอๆ จึงเรียก “พุทธธรรม”  
 ว่าเป็นธรรมะอันทวนกระแส (มันขัดกัน ย้อนสวนกัน กับที่ปุถุชน ชาวโลกรู้สึก นึก  
 เห็น) ผู้ที่เขาม “จิต” เอนเอียงเข้าเขต “ธรรม” แล้วจริงๆ คุณไปถามดูเถิด เขา  
 จะไม่รู้สึกรสทุกข์ หรือ ไม่เห็นว่าเสวยสุขที่จะไปยอมเสียเวลากับมันเป็นอันขาด อย่า  
 ว่าแต่ให้เขาต้องเสียทรัพย์ไปตัวเองเลย เขิงูเขาด้วย หามเขาไปด้วย เขาก็จะไม่ซน  
 ขมยินดีอะไรจริงๆ

ฉะนั้น แม้เกมอะไรต่าง ๆ มันก็ไม่ไรของ จำเป็นอะไรเลย สำหรับ “ชีวิต”  
 มันเป็นส่วนเกินทางสิ้น มันเป็น “ความเพ้อ” ของโลกจริงๆ ล้วนแต่ตัดทิ้งได้ทั้งนั้น  
 แม้เป็นคฤหัสถ์ธรรมดาๆ ที่ยังไม่คิดอ่านจะเป็น ผู้ประพฤติธรรมเลย ก็จะต้องปฏิบัติ  
 ให้ได้ จะเป็นการ “ปิดอบาย” ในชีวิตปัจจุบันจริงๆ จะเป็นผู้เจริญ เป็นอารยชน  
 เป็นคนพัฒนาโดยแท้ อย่าไปหลง “ส่งเสริม” เรื่องที่ควรเลิกควรทำลายกันเลย

และยังเป็นผู้จะประพฤติธรรมให้สูงขึ้นไปยิ่งกว่าแค่คำว่า “ปิดอบายภูมิ” ไป  
 อีกรีกอ กลขึ้น “ปฏิญาณ” ตน อธิษฐานตน ว่า เป็นพระ เป็นสามเณร เป็นนัก  
 ปฏิบัติธรรม ก็ยังจะต้องให้ได้เบื้องต้นๆ คำๆ น ก่อนเป็นเบื้องแรก เพราะแม้แต่  
 “เทวะภูมิ” เราก็คงจะไม่ยึดไม่หวัง ไม่ผูกพันอยู่เพียงแค่นั้น เราจะข้ามพ้นไปจนสู่  
 “โลกุตตระภูมิ” กันแท้ๆ เป็นนิพพาน เป็นสุญญตา เราจึงจำเป็นจะต้องลด  
 ขาด เลิก พ้นหลุดจาก “อบายมุข” หรือ เรื่องของเมืองนรกใหญ่ หัวหน้านรกโตๆ  
 เห็นได้ง่ายๆ นั้น ให้ได้ อย่างแท้จริง ให้ได้ก่อน อย่าไปมัวเมากับโลก โดยหลง  
 โหลคำว่า “สุข” หรือ “สนุก” กันอยู่นักเลย !

คำว่า “สุข” หรือ “สนุก” ฯลฯ ต่างๆ นั้นแหละคือ “ตัวอึดตา” ที่  
 เป็น “มายา” แท้ๆ ที่คนหลงมันเหลือเกินว่า มันเป็น “ของจริง” มันมี  
 “ตัวตน” จริง เทียงแท้ ดับไม่สูญ ฆ่าไม่ตาย ล้างไม่หาย เลิกไม่ขาด

สภาพได้มาสมใจ แล้ว “สุข” ได้สัมผัสสัมผัสแล้ว ก็ “สุขสม” หรือ  
 สนุก-มันส์ใจ อะไรต่างๆ สารพัดที่จะเรียก นี้แหละ ที่ล้วนคือ อารมณ์โลกีย์

ที่มีในคนผู้ "ติดมัน" จริงๆ ผู้หลง "มี" มันจริงๆ  
 แต่สำหรับผู้ไม่ "หลงติด" ผู้นั้นก็ "ไม่มี" เช่น ผู้หลงจนติดในบ่หรือ  
 ติดในเหล้า เป็นต้น ฯลฯ ว่า อร่อย ได้สัมผัส ได้เสพละก็ "สุข" เขาก็มี  
 "สุข" มี "อารมณ์" ในจิตจริง เขามี "อึดตา" นี้จริงๆ

ส่วนผู้ที่ไม่หลงตามนั้น ก็ "ไม่มี" จริงๆ ไม่ติด ไม่เห็นเป็น "อร่อย"  
 เป็น "สุข" อะไรเลย แม้สัมผัส ก็เฉยๆ เป็น "อุเบกขาเวทนา" จริงๆ ผู้  
 นั้นก็มี "อนัตตา" สำหรับเรื่องนั้น สิ่งนั้นฟรีๆ แล้ว บางคนอาจจะไม่เฉยเปล่า  
 คือ ไม่ติด ไม่อร่อย ไม่สุข แต่กลับเป็นทุกข์เอาเสียด้วยซ้ำ ไม่ชอบมันไปเสียอีก  
 ผู้ซึ่งมัน ไม่ชอบมันแรงไป ผลักมันมากไป ก็จะมี "ทุกข์" อีกชนิดหนึ่ง คือ  
 "คอยผลัก" ซึ่งเราไม่ติดแล้ว ก็เรียกว่า "ไม่มี" "กามฉันทะ" ก็ควรจะจบได้  
 แล้ว แต่เมื่อเราไป "คอยผลัก" เข้าไปเสียอีก มันก็เลยกลายเป็นมี "พยาบาท"  
 ก็ไม่ติด จะให้ตกต้อง เฉยๆ เมื่อ "ไม่ติด" แล้ว ก็อย่าไป "ผลัก" เรา  
 วางได้แล้ว วางได้แล้ว รู้ความจริงตามความเป็นจริงว่า มันก็เป็นสมบัติโลก ที่มี  
 รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ก็ต้องอย่างนั้นๆ แหละ ไม่จำเป็นอะไรเราที่ไม่  
 ต้องไปสัมผัสเกี่ยวข้องกับอะไรกัน มันก็เท่านั้น ก็สิ้นกิจสภาวะ แต่ถ้าจำเป็น ก็  
 สัมผัสอย่างรู้เท่าทัน และเท่าที่จะอนุโลมได้ ก็เท่านั้นอีก

ดังนั้น สำหรับผู้ไป "หลงติด" หรือ หลงมี "อึดตา" ตัวสุข ตัวสนุก  
 ตัวอร่อย (อัสสาทะ) พวกนี้แล้ว ก็จึง จำต้องมาฝึกหัด ตัดละ ลด เลิก ให้ตัว  
 "อึดตา" นั้นหมดฤทธิ์ที่จะบังคับเรา ให้ได้ เมื่อเราไม่ติดจัด ไม่ตกเป็นทาส จนไม่ต้อง  
 แสวงหา ไม่ต้องสัมผัส ไม่ต้องเสพ เราก็ทนได้โดยไม่ยาก ทนได้โดยไม่ลำบาก  
 ก็เรียกว่า "อึดตา" นั้นๆ เชงลงแล้วเบาบางแล้ว ก็เป็น "จิต" ที่สูงขึ้นไปจริงๆ ตามที่  
 "อึดตา" นั้นๆ จะเหลือขนาดเท่าใดๆ จริงๆ เราก็จะ "ทุกข์" น้อยเพราะไม่ต้อง  
 แสวงหามาเสพผสมสุขสม ตามแรงของ "อึดตา" ที่เหลือน้อยลงๆ นั้นๆ

ถ้าถึงขั้นเป็น "อนัตตา" แท้ๆ แล้ว อันคือ ดับสนิท หรือ ไม่มี  
 "ตัวตน" (อึดตา) ของ โลกียรสนั้น มันจะไม่เหลือ "รสสุข" (ตัวสุข) หรือ



ไม่เหลือ “ตัวอ้อย” (รสอ้อย) ที่เคย “สุข” เคย “อ้อย” นั้นๆ อ้อเลยจริงๆ  
 ในผู้ปฏิบัติ และ “ผล” ที่เรียกว่า “อนัตตา” หรือ “นิโรธ” จริงๆ แท้ๆ

“อิตตา” นั้นๆ หายไป สิ้นไป ว่างขาด ไม่มี “ตัวตน” แห่งมายา  
 แห่ง แห่งรสสุข-รสอ้อยนั้นๆ จริงๆ

ผู้ที่เขาดังสภาพนั้น จะเห็นจริง “อิตตา” ที่เคยมี มัน “ดับสนิท” ไปจริง  
 สภาพ “อนัตตา” มันเป็นแล้ว เกิดแล้ว ที่ผู้บรรลุจริงนั้น

ผู้มสภาพจริง จึงจะรู้แจ้ง ปราบกฐัตที่สุดเองว่า “อิตตา” เป็นมายา  
 เพราะมีความเป็น “อนัตตา” เกิดในผู้นั้นจริง และสิ่งที่เคยหลงว่า “สุข” เคย  
 หลงว่า “อ้อย” ก็หายไป ทั้งๆ ที่มันเคยมีตัวตน แต่ปัจจุบันนี้ “ไม่มี” ที่เราแล้ว

ภาวะที่จะต้องแสวงหา “สุข” จึงหมดสนิท “ทุกข์” ถูกดับสนิท ด้วย  
 สภาพดังนี้ เพราะดับ “เหตุแห่งทุกข์” ถูกตัวถูกตน

มันเป็นตัวอย่างเพียง เหตุหนึ่ง บัจฉัยหนึ่ง หรือ เรื่องง่ายๆ หยาบๆ  
 แคร์สของ “อบายมุข” ก็ตาม จิตที่ “อิตตา” แห่งโลกียรส ด้วยบัจฉัยอื่นๆ ไม่  
 ว่าจะ เป็น กามคุณ ๕ ใดๆ ไม่ว่าจะ เป็น โลกธรรม ๘ ใดๆ ก็เป็นโลกียสุขที่เสพสม  
 สุขสมใจ นัยะเดียวกัน

หากผู้ใดได้ประสบสภาพ “อนัตตา” แม้เหตุหนึ่ง บัจฉัยหนึ่ง  
 ก็จะนำไปสู่ การประพฤติปฏิบัติเพื่อจะบรรลุ “อนัตตา” ในเหตุอื่น  
 บัจฉัยอื่น ได้สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

แม้จะยาก จะสุขุมละเอียดขึ้น ก็จะทำให้จริง มีจริง  
 จึงจะเรียกว่า “พ้นทุกข์” แท้ เป็น โลกุตตระ ซึ่งจะเกิดเองเป็นเองไม่  
 ได้ และจะไม่ใช่เพียง “รู้” เพียง “เข้าใจ” ด้วยปัญญาเปล่าๆ เท่านั้นด้วย

ผู้เข้าใจเฉยๆ เพียง “ปัญญา” ขัน สุตมยปัญญา ก็เป็นได้ มีได้ ผู้เข้าใจ  
 ลึกซึ้ง คิดค้นทบทวนยังแน่ใจ ยิ่งเห็นจริงอีก ก็เป็นได้ มีได้ เรียกว่า จินตามยปัญญา  
 ส่วนผู้ประสบผลเกิด รู้เห็นเป็นจริงแท้ มีความพ้นทุกข์แท้ มี “อนัตตา” แท้ เป็นที่สุด

ก็เป็นได้ มิได้แท้เป็นที่สุด เช่นกัน คือ ผู้ลงขัน ภาวนามยប់ญญา จริง ๆ

ดังนั้น เมื่อผู้ใคร่ตัวเองว่า ติด "อบายมุข" แม้ขันใด ? ขนิดใด ? ก็จึง "ดับทุกข์" เพราะเหตุแห่งทุกข์ แค้นนั้น ๆ กันให้ได้เถิด ทำ "นิพพาน" ให้แจ้ง ทำ "สุญญตา" ให้จริง ดับ "ตัวตน" แห่งโลกียรส แม้แค่ "อบายมุข" ดูให้เห็นจริงมีจริง ให้ได้ จึงจะสัมผัส ประสพ "ทุกขนิโรธ" อย่างแท้จริง ผู้ตงนจริง จึงจะแจ้ง "ทุกขนิโรธอริยสัจ" เป็น สัจฉิกรณะแท้

"ดับทุกข์" นั้นให้ได้ ซึ่งจะต้องหัดจากไม่ตามใจมันก่อน แล้วหัดข่มหัดอดทน หัดรู้ความอยากที่เกิดกับใจ แล้วหัดดับ หัดใช้ปัญญา เห็นความจริงว่า "แม้ชาติมันก็ไม่ตายดอก !" ให้ได้ ดับลงได้ถึงขั้นสนิทแท้ ดังกล่าวแล้ว เมื่อใด ก็เป็น "นิโรธอริยสัจ" เมื่อนั้น ถ้าดับได้เป็นบางขณะ ก็คือ เป็น "ต้งคิวิตติ" หรือ "วิภังกนิวิตติ" ถ้ายังฝักยังทำ ก็จะไม่ถึงขั้นดับได้สูงจน-สนิทจน ก็เป็น "ปฏิบัติสัทธนิวิตติ" หรือ "นิสสรณนิวิตติ" จนเราขาดสิ้น "ดับสนิท" จริงเมื่อไร ก็เป็น "นิโรธ" แท้ "สมุจเฉทนิวิตติ" ใน "ทุกข์" นั้น ๆ ด้วย เมื่อหมดสุขหมดทุกข์ เป็น "อทุกขมสุข" อย่างที่เราชูชชูชูชูชู ด้วยฝีมือของเราทำเอง ดังนั้น มันก็เป็น "นิพพาน" แท้ ๆ เท่านั้นเอง นั่นแหละคือ ความพ้นสุข พ้นทุกข์ด้วยฝีมือเราทำ เป็นการทำให้ "นิพพาน" ให้แก่เราเองจริง ๆ

ผู้จะทำตนให้เจริญ ให้พัฒนา ให้ก้าวหน้า หรือ ยังผู้ฝึกหัดปฏิบัติธรรม ก็ตาม จะต้องทำอย่างนี้ การอธิบายอธิบายอย่างละเอียดยดยาด ช้าจนบางคนจะเห็นว่าไม่จริง เพราะดูมันเป็นตัวเป็นตนมากไป แท้ ๆ "จิต" มันไม่มีตัวมันตน มันไม่ได้ลด ไม่ได้หยุดให้เห็นช้า ๆ ชัด ๆ อย่างที่อธิบายนี้ ง่าย ๆ นั้น ผู้ลดได้ หลุดได้บางคนอาจจะลดได้อย่างเร็ว เพราะมีบารมีมาแล้ว ซึ่งตนเองก็ไม่รู้ ก็จะเข้าใจผิดได้ แต่ถ้าใครได้ฝึก ได้ทำจริง ได้เข้าใจบทบาท รุละเอียดใน "มรรค" คือ วิชที่ได้อธิบายมานั้นจริง ผู้นี้จะยิ่งเข้าใจแตกมากมาย

และจะเห็นได้ว่า "โลกียธรรม" หรือ "โลกุตตรธรรม" นั้น ก็จริง คือ

**โลกีย์ธรรม** ก็หมายความว่า ศีลธรรม จริยธรรมพ่น ๆ ของชาวโลก เป็น มารยาทสังคมบ้าง เป็นวัฒนธรรมประเพณีของสังคม แต่ละกลุ่ม แต่ละประเทศ บ้าง เป็นการเสียดสีแต่ก็เพื่อจะได้มามากยิ่งขึ้นบ้าง (“ทาน” อย่างโลกียะ) เป็นต้น ฯลฯ ซึ่งล้วนไม่ได้เน้นหาจุดละ หน่าย คลาย จาง จากทุกข์ จากโลภะ-โทสะ -โมหะ อะไรแน่นอนเลย ไม่มีทิศทางมั่นคงแน่นอน ซึ่งไม่ใช่วิชาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือ ก็มันเป็นเพียง “ธรรมเนียม” (ธรรมนิยม) ของสังคมแต่ละหมู่ เหล่า กลุ่ม ประเทศ ย่อมเป็น ย่อมมี เป็นธรรมดา ไม่ต้องจับมายกให้เป็นทฤษฎี เป็น วิชาการของพระพุทเจ้า ก็ได้

แต่ถ้าเป็น “โลกุตตรธรรม” แล้ว จะขึ้นไปเพื่อการถอดถอน ความติด เป็น ไปเพื่อความดับสูญสิ้นทุกข์สนิท จะไม่ใช่เพื่อบำบัด หรือ เพื่อเสพสมสุขสมเป็น อันขาด

ที่จริงนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอน “โลกุตตรธรรม” ทั้ง นั้น “ธรรม” ของพระพุทธองค์ทุกปริยายเป็นไปเพื่อ “ดับทุกข์- อริยสัจ” ทั้งสิ้น แม้แต่ขั้นต่ำสุด ชั้น “อบายมุข” ก็ต้องเลิกออกมาให้ได้เป็น “โลกุตตระ” สิ้นทุกข์ให้ได้เด็ดขาด ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว หรือยิ่ง ก็เลส หรือ บัณฑิตขั้นสูงกว่าอีก ก็เช่นกัน ทุกเรื่องต้องเป็นไปเพื่อ “โลกุตตระ” ทั้งนั้น จริง ๆ ไม่ได้เป็นไปเพื่อ “โลกีย์ธรรม” ดังผู้รู้รุ่นหลัง ๆ มาแบ่งจัดแบ่งค้ำไว้ดอก

มีพระพุทธพจน์ทรงยืนยันไว้ชัดแจ้งว่า พระองค์ทรงสอน “โลกุตตรธรรม” แก่คนทุกคน และมีแต่ธรรมะที่เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ ซึ่งเป็น “โลกุตตรธรรม” แท้ ๆ ทั้งสิ้น เช่น ใน “เอสุการ์สูตร” สุตตัน. มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ข้อ ๖๖๖ กัมว่า :-

“พราหมณ์เอ๋ย เราบัญญัติโลกุตตรธรรมอันประเสริฐ ว่า เป็น ทรัพย์ของคน ”

ใน “โลกสูตร” ขุททกนิกาย อิติวุตตะ ข้อ ๒๕๓ กัมว่า :-

“นับตั้งแต่ราตรี ที่ตถาคตได้ตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ จน กระทั่งราตรี ที่ตถาคตปรินิพพาน ด้วยอนุปาทิสเสนนิพพานธาตุ ตลอด เวลาระหว่างนั้น ตถาคตได้กล่าวสอน พร่ำสอน แสดงออก ซึ่งถ้อยคำใด

ถ้อยคำเหล่านั้นทั้งหมดย่อมเข้ากันได้โดยประการเดียวกันทั้งสิ้น ไม่แย้งกันเป็น  
ประการอื่นเลย”

และใน “อลคัทปุสมสูตร” มัชฌิมนิกาย มูลบัตถนาสกข์ ข้อ ๒๘๖ กัว่า :-

“ในกาลก่อนก็ตาม ในบัดนี้ก็ตาม เราบัญญัติขึ้นสอนแต่เรื่อง  
ความทุกข์ และความดับสนิทไม่มีเหลือของความทุกข์เท่านั้น”

เดียนักธรรมะศูตยา และคุณแคลนคำสอนของพระพุทธเจ้า กันเหลือเกิน  
แบ่งธรรมะออกเป็น “โลกียธรรม” บ้าง แบ่งเป็นของคณชนนชนนเขาจะพึงปฏิบัติกัน  
บ้าง ถ้าคนชั้นสูงจะไม่ต้องไปเรียนรูธรรมะบางอย่าง โดยเข้าใจเอาเองว่า ไม่จำเป็น  
ต้องลดต้องละ ไม่ต้องนำมาพิจารณาหรือฝึกหัด จึงได้เป็นการประมาทไปทั้งหมด  
โดยเฉพาะฆราวาสผู้ตั้งใจจะ “ปฏิบัติธรรม” เพื่อมรรคผล หรือ แม้พระภิกษุในสมัย  
ก็ตาม ถ้วนมองผ่านคุณแคลน เหตุเพราะไปคิดว่า คำสอนนี้เป็นคำสอนให้ฆราวาส  
สุขเท่านั้น เป็นคำสอน “โลกียธรรม” ผู้จะศึกษาเพื่อมรรค-ผล-นิพพาน หรือ มุ่ง  
“โลกุตตระ” ก็เลยมองหมิ่นธรรมะ ที่ถูกจำแนกไปไว้ว่าเป็น “โลกียธรรม” เช่น  
“อบายมุข” ดัง นั้น เป็นต้น พอให้ตรวจตน แล้วละเลิกออกมาเสีย ฝึกละลดออก  
มาให้ได้ ก็ไม่ยอมเชื่อ ไม่ยอมเห็นได้ กลับไปหลงว่านั่นหลังตาสมาธิโน่น จึงจะ  
ไปสู่โลกุตตระ หรือไม่ก็ เรียน “อภิธรรม” วิเคราะห์หิวัจยภาษาพระปรมาตย์โน่นจึงจะ  
ไปสู่โลกุตตระ

แต่ไม่ยอคิดถึงตนเองบ้างว่า เพียงจะพ้นทุกข์แบบฆราวาส ยังจะต้องเลิกเจ้า  
พวก “อบายมุข” นี้ ให้ได้ก่อนด้วยซ้ำ แล้วจะก้าวลาหน้าไปไกลมากมาย ใจที่ว่า  
หมาย “โลกุตตระ” แต่ไม่รู้ว่าเป็นปฏิบัติธรรม “โลกุตตระ” นั้นอย่างไร ? ไม่รู้แม้  
เบองตน-ท่ามกลาง-บนปลาย นนไหน ? ถ้าไม่พ้นพวกตน ๆ คำ ๆ นนมาก่อน แล้ว  
จะหวังพ้นทุกข์ที่เป็นท่ามกลาง-บนปลาย โดยไม่ดับ “สมุทัย” แห่งทุกข์ตั้งแต่  
“เบองตน” หรือ เบองต้าม่าเป็นลำดับ ๆ นน มันจะเป็นไปได้ง่าย ไฉน ?

ดังนั้นแหละคนพวกนี้ แม้แต่ “ศีล” ก็เห็นเป็นของต่ำ (มีนักธรรมบางกลุ่ม

ถึงกับประกาศว่า ผู้ยังไปมโห่งอยู่กับ “ศีล” คือ พวกด้อยปัญญา ก็มีกันแล้ว) เขาไม่ต้องใส่ใจเรียน และไม่ต้องนำมาเป็นข้อวัตรปฏิบัติอันใด เพียงแต่คิดอย่างประมาทๆ เอาว่า ตนรู้ แค่นั้นพอแล้ว ซึ่งไม่เคยประพฤติ “ศีล” ถึงขั้น “ศีลพัศตปาทาน” หรือคือ มี “สติ” สัจจรัตนในข้อวัตร (ศีล) ต่างๆ ที่ตนจะต้องพึงฝึกพึงหัดจริงๆ ให้ได้เกิด “ผล” รู้แจ้งถึง “วิมุตติ” ของมันแต่ละข้อแต่ละเรื่องกันแท้ๆ เลย แล้วไปมัวเมาหลงไหลกันอยู่แต่ในภาษาบัญญัติ ที่อธิบายธรรมะชั้นสูงๆ ชั้นปรมาตต์ ชั้น “อธิปัญญา” ชั้น “อภิปรัชญา” หรือชั้น “อภิธรรม” (แบบ “อิตตวาทุปปาทาน”) กันหมด

จึงได้กลายเป็น “อภิธรรม” แต่ภาษา เป็น “อภิปรัชญา” ที่มันไม่มีสภาวะอยู่เท่านั้น จึงไม่มี “บาทฐาน” ที่ไหนมาเป็น “กรรมฐาน” ในการ “วิปัสสนา” ให้สูงขึ้นไปได้ ผู้หลงไหลในภาษาปรมาตต์ ภาษาอภิปรัชญาจึงสร้างบ้านด้วยการ “มุงหลังคา” ก่อนลงเสากันทั้งนั้น แม้พวกที่ไปนั่งหลับตาทำ “สมาธิ” โดยไม่เคยคำนึงถึง “ศีล” ไม่ใส่ใจเรียนรู้อันว่า “ศีล” คืออะไร ? มีแค่ไหน ? ก็เหมือนกัน

การฝึกหัดดังได้กล่าวได้อธิบายถึงมานี้ จึงคือ เรากำลังจะ “บิณฑบาต” กันด้วยการตัดกิเลส ตัณหา ในส่วนที่เราไปหลง เครื่องบริโภคนอก อุปโภคน เครื่องเสพย์ เครื่องใช้สอย เครื่องยังชีวิต เพราะยังงมงายไปผูกมัดกับ “อบายมุข” ทั้งหลายนี้ให้ได้จริงๆ ในโลกเป็นๆ นี้

จงทำปัญญาให้แจ้งให้ชัดทีเดียวว่า ชีวิตไม่ต้องตั้งอยู่เพราะต้องให้ “อบายมุข” เป็นเครื่องยังชีพหรือ ! ไม่ต้องจริงๆ เรากำลังจะทำลาย หัวหน้าใหญ่ ส่วนสำคัญ (มุข) หรือ ขบวนการเบองตนแห่งการยังทำให้เราเป็น “ปุถุชน” (คนผู้หนาใหญ่) ไปด้วยการหลงยึดสักกายะ และ “สักกายะ” ในขณะนั้นคือ “อบายมุข” ขึ้นไปเป็นผู้พันอบาย จะได้กระเถิบ เข้าใกล้กระแสพระนิพพาน เป็น พระอริยะ คือ ผู้พ้นข้าศึก (อบายมุขทั้งหลาย นั้นแหละ คือ ข้าศึกตัวใหญ่) เป็นผู้ตัด “สักกายะ” ออกเสียบ้าง เป็นผู้ฉลาดแท้ๆ จริงๆ ให้ได้

ถ้าผู้ใดทำกายกรรม ให้ขาด ให้เล็ก ให้หยุด ออกมาได้ ทางจิ-  
กรรม ก็ขาด ก็หยุด ก็เล็ก ออกมาได้อีก จนทาง "มโนกรรม" ก็ขาด  
ก็หยุด ก็เล็ก ได้จริงๆ ด้วย แต่ก่อนเราเคยติด เดี่ยวนี้ "ใจ"  
เราไม่เดือดร้อนจริงๆ มันหลุดพ้น (วิมุตติ) จาก "อบายมุข" มันเล็ก  
ขาดจาก "อบายมุข" เหล่านั้นมาได้ทั้งหมด แม้จะเห็น (อบายมุขนั้น) จะ  
ต้องผ่านพบสัมผัสบ้างอีก เราก็ไม่มี "ใจ" สะดุ้งสะเทือนโหยหาอาวรณ์อะไร  
เลยได้จริงๆ ก็นั่นแหละเป็น "จิต" ที่พ้น "โลกอบาย" แล้วอย่างแท้  
จริง เป็น "พระอริยเจ้า" จริงๆ

อย่าเพิ่งไปคิดถึงเรื่อง "โลกอบาย" ที่ไม่มีตัวตนจนงมหาย บันรูป วาดร่าง  
กันออกมาเป็นนิทาน เป็นเรื่องอุปมาอุปมัย จนเป็นตุเป็นตะต่างๆ นานากันอยู่เลย  
เพราะพิสูจน์กันไม่ได้แท้ นรกขุมไหนต่อขุมไหน ก็อย่าเอามาไม้เอามาเล่าต่อเล่า  
เติมสู่กันฟังนักเลย ผู้ได้ยินได้ฟัง ก็อย่าไปมัวมุ่นมวนวาย กับ เรื่องคนละฐานะ คนละ  
ภูมิอยู่เลย มันรู้ได้ไม่จริง ไม่ถึงที่สุด สักแต่ว่า ฟังๆ ไป รู้ๆ ไป อย่าไป  
หลง อย่าไปร่วมเล่นด้วย มันเป็นเรื่อง "อตฺตา" ถึงเวลาแล้วจะรู้แจ้งจริงๆ

หาทางหนีนรกที่อยู่บนโลกเป็นๆ อันเห็นได้ เข้าใจได้ชัดๆ แจ่มๆ  
กันนี้ก่อนเถิด จึงจะเรียกว่า "เอหิภัสสโก" (พิสูจน์กันได้อย่างเห็นๆ)

แต่ก็มีได้หมายความว่า "นรก" ที่เล่ากันต่างๆ นั้น ไม่จริง ก็จริงแท้ทุกประการ  
ตาม "อตฺตา" (อตฺตา) ของผู้ทรม "ภูมิ" เท่านั้นๆ จริง แต่มันไม่ใช่ "ฐาน" ที่เรา  
อยู่ ฐานที่เราตั้ง นั่นมัน "อนาคต" เราทำปัจจุบันนี้กันก่อน ทำจริงๆ "ปิต  
อบาย" ให้ถึงจิตในๆ เป็นๆ ให้ได้ "อนาคต" ก็เป็นอันจะรู้แจ้งด้วย และ จะ  
ปัดได้ด้วย "มี" จริง ก็จะมี "ไม่มี" จริงๆ ก็จะเป็น แต่ถ้า "ปิตอบาย"  
ในขณะที่เป็นคน เป็นๆ อยู่ ยังไม่ได้ ก็ต้องตายไปตกนรก ลงอบายตามที่เล่ากันนั้น  
ก็แท้ๆ "นรก" หลังตายจึงไม่ต้องไปยุ่ง แต่จงจัดการกับ "นรก" เดี่ยวนี้

เรามาหมด "สักกายะ" เรามาสิ้น "อตฺตา" อันเป็นรอบๆ (ปรีวัณฺณ) ลึก  
เข้าไป ละเอียดเข้าไป เป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกทาคามี พระอนาคามีกันจริงๆ

ตามลำดับกันให้ได้จริงๆ ในชาตินี้ ในโลกนี้ ในขณะนั้นนี้เกิด แล้วเราจะได้ “รู”  
จริง ไม่ว่า นรกชั้นไหน ! สวรรค์ชั้นไหน ! เป็นการได้รูของจริงจริงๆ ถ้า  
ไปมัว “อยากรู” แต่อย่างที่เรา “อยาก” ! เราจะไม่ได้ “รู” ของที่ “อยาก” นั้น  
จริงๆ เลย

และอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ อย่าเพิ่งไปหวังหวานๆ จะลัดบรรลุมลัวออกมาเป็น  
พระอรหันต์กันทันที เหมือนผู้มึนเมาสูงๆ โดยหลงประวัติของ พระอรหันต์ ในสมัย  
พุทธกาลกันนักเลย นั่นมันยุคพุทธกาล แต่ถ้าคุณมึนเมาได้ส่งสมาจริงๆ แม้  
จะมาประพุดอย่างนี้ เดินทางนี้ ตามลำดับต่ำ-กลาง-สูง มันก็เป็นทางเดียวกัน  
นั่นแหละ เพียงแต่ว่า คุณจะเดินได้เร็วบรรลुได้ไวจริงๆ ประพุดนึกเดี๋ยวก็  
หลุด ผีกฝนหน้อยเดียวกับบรรลุจริงๆ ถ้าคุณมี “บารมี” เดิมมาจริงๆ นะ !

เพราะเหตุนี้เอง มันจึงต้องฝึกฝน ต้องมีหลักเกณฑ์ ประพุดติ  
ปฏิบัติ แล้วหยุดให้จริง เลิกให้ได้ เมื่อมี “จิต” ไตร่ตรอง อ่าน ค้น  
คิดให้เห็น ใน โทส พร้อมกับ ถ้าได้งเดว้นเลิกขาด มาแล้ว เราจะได้  
ประโยชน์เช่นใดบ้าง ก็ใช้ “สติ” สร้างปัญญาออกมาให้เห็นชัด ๆ  
จน “จิต” ของคุณจะรู้แจ้ง จะเห็นได้จริงๆ ครบถ้วนมากพอ มันจะเป็น  
จิตเกิดใหม่ เป็น **ปัญญาอันใหม่** หรือ เป็น “ญาณจิต” ดวงใหม่จริงๆ  
จะไม่ใช่มเหมือนคนทั้งหลายที่ปวงอยู่อย่างเก่าที่เขาที่ยึด ยังเกาะ ยังเห็นอยู่  
เช่น ความเห็นของปลูชนส่วนใหญ่ ส่วนมาก เขาพึ่งมี พึ่งเป็น เพราะ  
เปลี่ยนความเข้าใจไม่ได้ ละคลายสิ่งที่หลงยึดไว้ไม่ไหวสักทีอยู่ นั้นหรือ

คนเรานั้น จะชวนขวาย หาสิ่งต่าง ๆ มา “บริโภค” หรือ เสพทั้งนั้น  
เสพภายนอก กับ เสพภายใน หรือ บริโภคนอก กับ บริโภคนใน ก็มีอยู่แค่ ๒  
ทวารใหญ่ๆ นี้แหละ

บริโภคนอก(อุปโภค) คือ สิ่งที่ใช้สอย หรือ เป็นเครื่องช่วยชีวิตอยู่ข้าง  
นอก ที่พระพุทธเจ้าบรมครูของเราแบ่งไว้ และ ชัดๆ ว่า เป็น “**ปัจจัยแห่ง  
ชีวิต**” แท้ๆ ก็มีเพียง เครื่องนุ่งห่ม กับ ที่อยู่อาศัย

บริโภคนั้น ก็คือ เครื่องช่วยชีวิตที่นำเข้าไปส่วนในของร่างกาย เป็น  
 “ปัจจัยแห่งชีวิต” แท้ๆ ก็มีเพียง อาหาร กับ ยารักษาโรค  
 นอกจากนี้ ไม่มีสิ่งใดได้ชื่อว่า “ปัจจัยแห่งชีวิต” ใครไปยึดเอาอะไร  
 ไปคว่ำเอาสิ่งใด ยิ่งห่าง ยิ่งไกลออกไปจาก “ปัจจัย ๔” นี้ ออกไปเท่าใด ก็ยิ่งโง่  
 มาก ทุกข์มาก เท่านั้น

ดังนั้น “อบายมุข” ทั้งหลาย ที่ได้กล่าวถึงมาแล้วนั้น จึงเป็นเรื่องของคน  
 ผู้หลง(โมหะ) คนผู้โง่สร้างสัkkายะของตนให้มันใหญ่ (สัkk แปลว่า ใหญ่, เต็ม,  
 พร้อมไปหมด) ถ้าหลงมาก ๆ โง่มาก ๆ ทว่า มีบารมีดีได้เสพสุขสมเพียบ  
 พร้อมอยู่ ก็จะมีตนเป็น “พระอินทร์” (ท้าวสักกะ) ไปทีเดียว คือ จะต้องใหญ่  
 ครองโลก แต่เมื่อเป็นพระอินทร์อยู่ในเมืองมนุษย์ ก็จะต้อง “สร้าง” ความใหญ่  
 ด้วย ลาภ ยศ สรรเสริญ โลกียสุข (โดยเฉพาะในขณะนี้ เรากำลังกำหนดอยู่แค่ สุข  
 ด้วย อบายมุข) ต่าง ๆ ให้ได้ เป็นใหญ่จริงๆ แท้ๆ แล้วคิดดูซิว่า พระอินทร์จะงาน  
 หนักแค่ไหน ? หากแต่ขอให้เก่งจริง บันดาลลาภ บันดาลยศ บันดาลสรรเสริญ  
 บันดาลโลกียสุข (สุขด้วยสภาพ “อบายมุข”) ให้แก่ตนได้จริงๆ จนมากพอได้แล้ว  
 หละ (ซึ่งยากมากที่จะรู้หุตุรู้พ้อ) ก็ยังไม่แท้ ยังไม่ครบศักดิ์ศรีของพระอินทร์นะ !  
 ชื่อว่า พระอินทร์แท้ จะต้องบันดาลสิ่งต่างๆ ให้คนอื่นได้อีกด้วย แล้ว “พระอินทร์”  
 ตนจะเหนื่อยเท่าใด ? จงคิดดู

จึงอย่าหลงหอบเอาสิ่งใด ๆ อันไม่ใช่ “ปัจจัย ๔” ที่เพียงพอดี มาให้ตน  
 มากนัก อย่าไปโง่มัวเมาอยู่กับโลกเขาหลอก เขาหลงกัน ต้องไม่หลงยึดเอาอะไร  
 มาเป็น “ของของเรา” แม้แต่หลงว่า ถ้าได้เสพสุขสมใน “อบายมุข”  
 ต่างๆ มายึดไว้ใน “จิต” ในใจ (นี่คือ มี “ของของเรา” แล้ว) ใครหลงยึด  
 “ของของเรา” มากเท่าใด นั่นแหละคือ “หลงสัkkายะ” เท่านั้นๆ

สัkkายะ คือ ของของเรา อันมันนับไม่ถ้วน ถ้าหลงมาก ๆ สัkkายะ ก็ยิ่ง  
 โดๆ ก็ยังเป็น “ตัวการใหญ่” ทรายนมาก



อิตตา นั้นคือ ตัวเรา อันมี ร่าง มีใจ แบ่งมาเป็นร่าง ก็เรียกว่า “ไอศาริกอิตตา” เลี้ยงมันด้วยข้าวสุก ขนมนสด(อาหาร) อีกส่วนเป็นใจ ก็เรียกว่า มโนมยอิตตา คือ สิ่งสำเร็จด้วยการรู้ หรือ รูปที่สำเร็จด้วยจิต และยังมี ความยึดถือ หรือ ส่วนประกอบที่ยังหลงอยู่ ที่ทำงานร่วมกับใจ ก็เรียกว่า อรูปมยอิตตา “มโนมยอิตตา” กัด “อรูปมยอิตตา” กัด มันไม่ใช่ธาตุดิน-น้ำ-ลม-ไฟเลย มันไม่มีตัวตนอะไรจริงเลย เพียงอาศัยเกิด อาศัยเกาะไปเท่านั้นเอง มันไม่มีแม่รูป แม่ภาพ แต่ถ้าใครจะหยิบจะจับจะยึดมาขึ้นเป็น “รูป” เป็น “ภาพ” ขึ้นจนสำเร็จ มันก็จะกลายเป็น “มโนมยอิตตา” ที่ถูกปรุงถูกแต่งถูกสร้างขึ้นจนเป็น “รูป” เป็น “ภาพ” หรือ จะเรียกว่า มันเป็นตัวของ “อรูปมยอิตตา” คือ ภาพมายาที่ไม่ใช่ ของจริงก็ได้ ถ้านั่นแก่ ปลอดภัย ก็จะม “รูป” มี “ภาพ” แม้ไม่ต้องอาศัย ทวารตา มีเสียง แม้ไม่ต้องอาศัยทวารหู มีกลิ่น แม้ไม่ต้องอาศัยทวารจมูก มีรส แม้ไม่ต้องอาศัยทวารลิ้น และมีสัมผัสรู้ โดยไม่ต้องอาศัยทวารกายได้ ถ้า เป็นรูปเป็นร่างยังไม่ชัดก็เรียกว่า “อรูปจิต” ถ้าเป็นรูปเป็นร่างชัดก็เรียกว่า “รูป-จิต” ดังนี้

**สรุปความ** ต้องเรียนรู้ “อบายมุข” ให้ “รู้” จริงๆ ให้ได้ว่า มันคือหัวหน้าใหญ่ ที่จะพาให้เราทุกข์ทรมาน หรือ “ตกนรกทั้งเป็น” จริงๆ มันไม่ใช่ “ความสุข” ที่แท้จริงตามที่เรา “หลง” อยู่เลย

**ข้อควรทำ** รีบลงมือหยุด หรือ เลิกขาด สิ่งที่อยู่ในข่าย “อบายมุข” ให้ได้จริงๆ นั่นคือ เราจะ “ปิดอบาย” ในชีวิตจริงๆ เดียวนี้

ตอนที่เราพูดถึงสักกายะ หรือ ความหลงที่ไปยึด ไปหอบเอาอะไรต่ออะไรมา เป็น “ของของเรา” โดยเกินความจำเป็นมากมายเกินขอบเขตนั้นกันก่อน เราจะ พยายามทำความเข้าใจกันใน “สักกายอันตะ” คือ จะรู้ “สักกายะ” กันให้ถ้วนทั่ว เป็นที่สุดกันให้ได้ พร้อมที่จะรู้จัก “สักกายสมุทยอันตะ” อันคือ เหตุทั้งหลาย

ที่มันเป็นที่มาของ “ สักกายะ ” และเราจะดับเหตุนี้กัน จนที่สุดเราจะไปประพาศดูให้รู้ “ สักกายนิโรธอันตะ ” คือ เมื่อรู้เหตุกันแล้วก็ไปลอง “ ดับ ” เหตุที่มันปรุง “ สักกายะ ” ให้ได้ ถ้าเมื่อเราดับ “ สักกายะ ” ได้ถ้วนทั่วเป็นเรื่องๆ ไปจริง มันก็ถูกทาง ก็เป็น “ สัมมาอาริยมรรค ” กันเท่านั้นเอง เราจะเดินทางไปสู่ที่หมายกันได้ในที่สุด

เราได้พูดถึงเรื่องใหญ่ เรื่องสำคัญ หรือ ได้พูดถึงใบหน้า ( मुख ) ของ “ สักกายะ ” แห่งทุกข์มาแล้ว คือ “ อบาย मुख ” ดังนั้น ขอให้ผู้หวังพัฒนาตน สู่ความเจริญ หรือ ผู้ประพาศธรรมได้โปรดไปหัด “ ดับ ” ดูจริงๆ เสียก่อนเถิดว่า “ อบาย मुख ” ี่ทั้งหลาย ที่ได้อธิบายมาแล้ว นั้นแหละ เป็น “ สักกายสมุทัย ” คือ “ เหตุแห่งการก่อสักกายะ ” ถ้าผู้ใดหัด “ ดับ ” ลงได้จริงๆ และได้สัมผัสรู้ผลได้ขิมรสแห่ง “ นิโรธ ” คือ การพ้น “ สักกายะ ” ได้ส่วนหนึ่ง หมายถึงพ้น อบาย मुख ที่ตนหลงยึด หลงบริโภคน หลงเสพย์ หลงว่าเป็นชีวิต หลงว่าเป็น “ สักกายะ ” ออกมาได้แล้ว จิตมันเบา มันสบาย มันเห็นตื้นเห็นน้อยลง มันไม่ต้องทนได้ยากในสิ่งนั้น เรื่องนั้นแล้ว อาการของ “ จิต ” อาการของความเบา ความว่าง ผลของการปลงภาระ ( หนัก ๆ เกินขอบเขตแห่งชีวิตจริงๆ ) ไปได้เพียงเท่านั้น มันเป็นอย่างไร ? ผู้ประพาศจะรับรส และ สัมผัสรู้เอง

ถ้าผู้ใดพ้น “ อบาย मुख ” ได้มากเท่าใด ก็สามารถ “ พ้นอบาย ” ได้มากเท่านั้น ผู้ใด “ ปัดอบาย ” ให้ตนได้หมดเกลี้ยงเท่าใด ก็ก้าวเข้าสู่ความเป็น “ อริยะไสดาบัน ” มากเท่านั้นจริงๆ สังเกตดูเถิดในอบาย मुख ทั้ง ๑๐ ข้อที่นำมาพูดถึงนี้ มันก็คือ ความขัว หรือ บาป หรือ อกุศล ที่จะละได้ด้วย ศีล ๕ ศีล ๘ เราดี ๆ นั้นเอง

ต่อมาก็ “ สักกายะ ” อันใหญ่ยิ่งของปฤชนในโลก นั่นก็คือ “ โลกธรรม ๘ ” นี้แหละตัวเบ้งที่สุด คน “ โลก ” ( ชอบใจ, ชื่นใจ, อยากรได้ ) ในลาภ ในยศ ในสรรเสริญ และ ในสุข แต่จะ “ โทสะ ” ( เสียดใจ, ชิงชัง, ไม่อยากให้เกิดที่ตน ) ในการเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา และ ในทุกข์

“ชีวิต” ของคนจึงคืนรน ตาบอด หูหนวก ใจเมา อยู่ด้วยโลภะกับโทสะ เพราะเหตุแห่ง**ความหลง**ที่ไปยึดไปหอบตั้งหน้ากอบโกยเอา ลาภ ยศ สรรเสริญ สุขมาเป็น “สัkkายะ” นี้เอง **ความไม่รู้จักพอจึงเป็นทุกข์** คือ ผู้ไม่พินบาปไม่พินโลก-โทสะ นั้นแหละ) ถ้าผู้ใดมี “ลาภ” แล้ว เพียงพอเลี้ยงตนเลี้ยงครอบครัวแล้ว จนมีส่วนเกินที่เรียกว่า “เหลือ” ก็จงอย่าไ้หาทางสุรุ่ยสุร่ายฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย หรือ มัวเมาหอบหวงอยู่เลย โปรดจงได้สลัดคืน “ลาภ” นั้นออกเป็น “จาคะ” (ให้ทาน) เกิด **ความรู้จักให้** (ทาน) ออกไป จึงเป็น “สันติสุข” (ทั้งตนและโลก) ที่แท้จริง คือ ผู้นั้นได้ชื่อว่า “อริยะ” เพราะเป็นผู้รู้บุญด้วยปัญญา และ ทำบุญนั้นจริง เป็นผู้ทำตนให้สูงขึ้นเจริญขึ้นอย่างแท้ๆ ถูกทางอุกกรรม (คือ ได้ล้าง โลภะ-โทสะออกจากตนโดยจริง)

เราได้พูดถึง “ศีลสัมปทา” หลักการข้อต้น และ ได้แนะนำกันให้ดำเนิน “ปฏิบัติ” คือ ให้ประพฤติให้ดำเนินชีวิตตามทางนั้นกันมาแล้ว หรือ แม้ “ศรัทธา สัมปทา” คือ การถึงพร้อมด้วยความเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง ทางเดินแห่งชีวิตที่ถูกต้อง เราได้ชี้แจงแนะนำอธิบายกันมาแล้วเป็นระดับๆ บัดนี้ เราจึงเพิ่ม “ปฏิบัติ” อีกอันหนึ่งเข้าไปเกิด คือ “จาคะสัมปทา” ที่หมายความว่า สละออกไปให้ได้ การทาน การบริจาค การให้แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือกัลลโลก หรือคือ เราเป็นผู้สละออก นั้นเอง ซึ่งเมื่อเราทำจริง เราก็ได้ลด “สัkkายะ” ของเรามากโดยแท้จริง ผู้ใดเข้าใจได้แท้ๆ “จิต” พ้นความหวงแหน “จิต” คลายความยึดถือในลาภได้อย่างแน่แท้จริงๆ เช่น นางวิสาขา หรือ อนาคต-ปิณฑิกเศรษฐี ผู้ซึ่งเข้าใจใน “สัkkายะ” ได้อย่างแท้จริง

“การให้” นั้นเป็นประโยชน์ในโลก แต่ถ้าให้อย่างไม่เป็น “ปัญญา” ก็จะเกิดประโยชน์น้อยที่สุด บางทีก็เป็นโทษเอาด้วย เช่น ให้สิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้ที่เราให้ เป็นต้นว่า ให้มิดให้พรวดแก่เด็กเล็กๆ เล่น หรือ ให้ปืนให้ระเบิดแก่โจร หรือ ให้ตุ๋น โทรมัสน์ ให้สิ่งที่เป็นกามวัตถุ ให้เงินทอง ให้ยศศักดิ์แก่พระภิกษุ ดังนี้

และ การให้ หรือ การบริจาคที่แท้จริง ก็มีใช้เราจะให้ผู้อื่นเพียงเพื่อ ต้องการสวรรค์ ต้องการเครื่องตอบแทนใดๆ เราให้เพราะเห็นประโยชน์ เรา ทำ "ทาน" เพราะเข้าใจด้วยปัญญาว่า เราทำประโยชน์แก่กกุลโลก เกื้อกูลผู้อื่น มิใช่ทำทานแล้วก็ยังสร้าง "โลภะจิต" ให้แก่ตนเองอยู่ เช่น ให้อะไรไป ก็จะต้อง ได้อะไรแลกคืนมา แม้แค่ขอแลกเปลี่ยนสวรรค์ให้ยิ่งๆ หรือ แลกกับลาภที่ยิ่งกว่า แลกกับยศ แลกกับสรรเสริญ หรือ แม้ที่สุดแลกกับสุข โดยเฉพาะสุขในกามคุณ หังปวง ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า ทำ "ทาน" หรือ "จาคะ" อย่างถึงขั้น "สัมปทา" เพราะนั้นยังเป็น "การให้" ได้เพียง "ภายนอก" หรือ ให้แค่กิ่งเดียว ยังไม่ถึง พร้อมครบทั้งสองส่วน คือ ยังไม่ได้ให้ทั้ง "ภายใน" ด้วย

จะทำ "จาคะ" (การให้) อย่างสัมปทา จะต้องถึงพร้อมด้วย "การให้" อย่างแท้จริง ให้ทั้งทางกาย (ทางจิตด้วยก็ได้ หรือ ไม่ ก็ไม่เป็นไร) และ สำคัญที่สุด คือ "ใจ" ต้องชื่อว่า "ให้" จริงๆ มิใช่ให้ไปชั่วคราว ส่วนในใจยังคิดหวังเอาตอบแทนอยู่ หรือ ใจจะเอาสิ่งตอบแทน ในการให้นั้นอยู่ แม้แต่เป็นสวรรค์ หรือ ผลประโยชน์ใดๆ แค่ว่าออกไปให้ผู้อื่น ผู้หนึ่ง อย่างนึกถือว่าให้ยังไม่บริสุทธิ์แท้ทั้งนั้น เพราะยังแบ่งส่วนสิ่งที่ให้นั้นไปให้ ผู้อื่นอยู่ ก็เป็นการทำทานที่ยังไม่มีอันสูงสุดสูงส่งสุดทั้งนอกทั้งใน และการให้เช่นนั้น มันก็ไม่ "ถึงพร้อม" อันเป็นความหมายของคำว่า "สัมปทา" มันก็เป็นเพียง การ แลกเปลี่ยน ซอขาย มันก็เป็นเพียงการพนันขันต่อ หรือ เพียง "ให้กู้ให้ยืม" หรือ "แลกกัน" หรือ เป็นเพียงค่าจ้างไหว้วานเท่านั้น จึงเป็นการกระทำเพียงภายนอก คือ แค่ทางกาย หรือ อย่างดีก็ทางวาจา จิตยังจะเอาคืน (จะคืนมาในรูปอย่าง ใดๆ ก็ตาม) จิตยังมีการผูกพัน จิตยังไม่หลุด ยังไม่ถ่อน ยังไม่ว่างแท้ ยัง "ให้" ไม่หมด มันยังมี "จิต" ยึดเกาะ หรือ โลกอยู่นั่นเอง! "จิต" ยังไม่ หมดสิ้น "อัตตา" ยังไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์

เราจะต้องทำ "การให้" ทางใจให้บริสุทธิ์แท้ทั้งและสำคัญ ต้อง ทำความเข้าใจให้ดี ให้มากในเรื่องนี้ เพราะเป็นเหลี่ยมมุมที่เข้าใจยากอยู่มาก

ศาสนาใดๆ มากมายหลายศาสนา เขาก็ล้วนสอนให้ “ก่อบุญ” ขึ้นสู่ที่สูง หรือ จะพาให้พ้นทุกข์ ให้ไกลที่สุดที่จะพึงพาไปได้ ดังนั้น ศาสนาทุกศาสนาจึงพาไป สวรรค์กันทั้งนั้น เพราะฉะนั้น “ปฏิบัติ” หรือ บทบาทการประพฤติ แนวทางการ ปฏิบัติที่ท่าทาน (จาคะ) แคะขันสวรรค์ ขนอุทิศให้ คนนั้น คนนี้ อะไรงั้นนั้น มันจึง กว้างขวางแพร่หลาย รู้กันมาก และรู้กันง่าย เนื่องจากเขาอธิบายกันออกขรม เหมือนกันทั้งนั้น พุทธก็รู้ พุทธก็อธิบายได้ จะแปลกกันบ้าง ก็แต่วิธีการ และ รูปแบบ “ภายนอก” ของแต่ละเจ้าลัทธิ แต่ละศาสนาเท่านั้น ส่วน “ภายใน” ก็ให้ ยึดมั่นในจุดนี้ คือ สุข อกุศล ไม่เห็นแก่ตัว ก่อคุณงามความดี ทำตนให้เป็นประโยชน์ แก่โลกมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

สำหรับศาสนาพุทธนั้น มีการกระทำที่ “ให้” อย่างหมด ไม่ มีเศษที่จะ “เอา” กลับคืนมาให้แก่ตัวเลย อย่างหมดจดสิ้นธุระตัวเอง ใดๆจริงๆ แล้วยังจะต้อง “ไม่หลง” ให้กิเลสใหม่ “เกิด” ในจิตซ้ำ ซ้อนอกขึ้นมาอีก เพราะ “การให้” นั้นๆ ของเราเสียอีกด้วย เช่น ยังยึดใน “การให้” นั้นว่า เป็นของเรา ยังยึด “การให้” นั้นเป็น “ความดี” ของเรา ฯลฯ ดังนั้น เป็นต้น

แล้วการก่อบุญอะไรเล่า จะดีไปกว่า “ก่อบัณฑิต”

และการทำตนให้เป็นประโยชน์แก่โลกชนิดใดเล่า จะเป็นประโยชน์ มากที่สุด เท่ากับการทำตนให้เป็นผู้มีแต่ให้ๆๆๆ ให้จนท่วม “การรับ เอา” จนเรียกว่า เป็นแต่ “ผู้ให้” ได้จริงๆ โดยเชื่อว่า ไม่เหลือเชื่อใน การแลก หรือ ไม่แบ่งเอาผลของปฏิกิริยาแห่งการให้ นั้นๆ มาให้แก่ตน หรือ แก่ผู้ที่ตนรักตนนับถือใดๆเลย ไม่ว่าเพียงธุลีน้อย ทั้งโดยตรง หรือ โดยอ้อม และไม่ว่าจะผ่านทาง รูปธรรม หรือ นามธรรม

และที่สูงสุดแห่งที่สุด ก็คือ ให้สมบัติวัตถุ สมบัตินามธรรมอันมีค่าที่ สุดใดเล่า จะเท่ากับให้ “บัณฑิต” ที่เป็น ธรรมบัณฑิต หรือ “โลกุตระ- บัณฑิต”

ซึ่งผู้จะถึงที่สุดดังกล่าวนี้ ก็คือ พระอรหันต์ ผู้ได้ “ กอบัญญา ” จนรูแจ้งสรบแล้ว เป็นผู้ “ บัญญา ” มากเพียงพอ เรียกว่า สูงสุด ดีสุดกว่าปัญญาอย่าง “ มนุษย์ ” ทั่วทุกขของตน และดับทุกข์ของตนเกลี้ยงสิ้นสนิทได้แท้ๆ ผู้ใดฝึกตนเป็นผู้ให้ไปจนหมดสิ้นเกลี้ยง เหลือแต่เพียงร่างกาย กับ จิตใจที่บริสุทธิ์ ผุดผ่อง สิ้นหมดแม้แต่เชออันเล็กละเอียดของความอยากที่หลงติดอยู่ในจิตใจ ( สันอาสวะ ) หรือ ไม่เหลือความโลภความต้องการ “ จะเอา ” ใดๆ ทั้งนั้นแล้วจริงๆ แม้เพียงเสี้ยวธุลี มีแต่ “ ชีวิต ” ที่เปลืองโลกน้อยที่สุด เพราะถ้าใครคิดว่าท่านยังเป็น “ ชีวิต ” ที่ควรจะช่วยให้อุดหนุนในโลก ก็เอาข้าวให้ท่านกินบ้าง วันละม้ออย่างมากสุด เครื่องนุ่งห่ม ท่านก็มิชดเคี้ยว ท่านก็พอแล้ว ท่านจะใช้ไปได้นานพอควร ที่อยู่ ก็ไม่ต้องลำบาก ท่านพักตามป่า ตามดิน ใต้โคนไม้ โรงเรือนน้อย ที่ไหนก็ได้ แต่ถ้าใครเห็นประโยชน์ในตัวท่านมาก จะสงเคราะห์ท่านมากกว่านั้น โดยสร้างกุฏิให้ท่านพัก หรือ จะลงทุนสร้างวัดให้ท่าน เพื่อท่านจะได้อยู่เป็นหลักแหล่งนานหน่อย แล้วคุณเองจะได้ไปหาท่าน สะดวกขึ้น หรือ จะได้เป็นประโยชน์ตน ประโยชน์ท่านมากขึ้น จะได้เก็บเอาประโยชน์ (คือ “ บัญญา ” ) จากท่านได้ มากขึ้น คุณก็จึงทำ เป็นหน้าที่ ของคุณ ( คฤหัสถ์ ) ต้องทำในสิ่งนี้ เรื่องนี้

แต่เดี๋ยวนี้ไม่เข้าใจอย่างนี้เสียแล้ว เพราะมันได้กลายสภาพเป็นว่า “ พระต้องสร้างวัด คฤหัสถ์ต้องสอนธรรม ” ไปเสียเกือบหมดแล้ว แท้จริงนั้น หน้าที่สร้างวัด สร้างโบสถ์ สร้างอะไรต่อมิอะไรทางวัดนั้น มันเป็นของ คฤหัสถ์ เขาจะเป็น “ คฤหัสถ์ ” ทั่วไป หรือ เป็น “ มรรคทายก ” ก็ตาม ต้องเป็นตัวตั้งตัวตี เมื่อเห็นดี เห็นควร จะสร้างอะไร ก็ให้บอกแก่พระ ( มิใช่สร้างด้วยอำนาจผลการ ) แล้วพระก็จะชี้เขต บอกขนาดตามควร หรือ ไม่เห็นสมควร ก็จะไม่ปราม จะไม่อนุญาต พระมีหน้าที่อนุญาตให้สร้าง กับ ควบคุมนโยบายให้เป็นที่ไปตามธรรมเนียม ขอบันยันว่า “ พระ ” ไม่มีหน้าที่ ่วนวายหาเงิน ก่อสร้างกุฏิ สร้างโบสถ์ สร้างวัด

พระนั้นแม้แต่ “คันถุระ” ก็ ชั้นต้น ก็เรียนปริยัติ (คันถ นั้นแปลว่า ผูก, ร้อย, คัมภีร์, คำรา ไม่ได้แปลว่า จารัต ประเพณี หรือ แม้จะแปลว่า สะสม, ก่อสร้าง อะไร) แล้วก็ ชั้นต่อมา “วิปัสสนาธุระ” คือ นำที่เรียนรู้อันใน “ชั้นต้น” มาปฏิบัติจริงๆ เพื่อให้บรรลุ ที่ว่า “บรรลุ” นั้น ก็คือ เกิด “ปัญญา” อัน **แท้จริงจนครบ** ที่เรียนรู “คันถะ” มานั่น มันแค่ “สุตมยปัญญา” และ แม้จะนำมาคิดผกผัน ทบทวน วิจัยวิจารณ์ ดูในตนอีกกรอบก็ตาม ก็จะได้แค่ปัญญาชั้น “จินตามยปัญญา” จะเข้าใจแสนซึ่ง จะรู้ตแสนสุดยังงั้น มันก็ยังคือแค่ชั้น “ปริยัติ” อยู่เท่านั้นเอง มันจึงจะเรียกว่า “ปัญญาอันแท้จริงจนครบ” ยังไม่ได้ จึงยังไม่ชื่อว่า “บรรลุ” ดังนั้น ต้องนำ “ปัญญา” ที่เราได้รับมาแม้จากฟัง จากอ่าน จากท่อง และนำมาคิดทบทวนให้มากอีกทั้ง ๒ ปัญญา มาลงมือประพฤติตาม บำเพ็ญจริงๆ อีกที่ (มี “ปฏิบัติ” แท้) จนเกิด “ปัญญา” ใหญ่อย่างแท้จริงขั้นหนึ่ง ซึ่งจะรู้ผล “วิมุตติ” รู้ผลแท้จริงแจ้งในใจ เป็นการ “พ้นทุกข์” แท้ ที่เรียกว่า ถึง “วิมุตติญาณ-ทัตสนะ” จริงๆ จึงจะสำเร็จ “วิปัสสนาธุระ” เป็น “วิมุตติ” แต่ละช่วงแต่ละตอน (“วิปัสสนาธุระ” นั้น มี “คันถุระ” รวมอยู่ด้วย ส่วน “คันถุระ” นั้น ไม่มี “วิปัสสนาธุระ”) “วิมุตติ” อย่างนี้จะเรียกว่า “ปฏิเวชธรรม” เป็นการเกิด “ภาวนามยปัญญา” ในตนแท้ นั่นแหละคือ “บรรลุธรรม” หรือ ได้ “ธรรมจักขุ” มาประดับให้แก่ตนเรียบร้อยแล้ว

เมื่อบรรลุแล้วมีความรู้จริงๆ เช่นนี้ แล้วก็ ทำ “คันถุระ” อีกที่ หรือ ทำ “คันถการ” คือ สอนธรรม เขียนตำรา เผยแพร่ธรรมที่ตนมีตนได้ หรือ ผูกร้อย คำสอนขึ้นไว้สอน แต่งคัมภีร์ให้ชนสมัยนั้นๆ เข้าใจได้ นำไปปฏิบัติได้ เท่านั้นเอง คือ **“หน้าที่” หรือ ธุระของพระ** ที่ทำประโยชน์ตน กับประโยชน์ท่าน

**หน้าที่ของพระ** ไม่มีเลยในการเดินแต่ กระเสือกกระสน หาที่อยู่ให้เกินการ ถ้าไม่มีคฤหัตถ์ใดมาสร้างให้อยู่จริงๆ พระพุทธองค์ก็ได้ทรงสอนให้อยู่โคนไม้ อยู่ป่า อยู่ถ้ำ อยู่เรือนว่าง ที่ไม่มีใครเข้าถือสิทธิ์เป็นเจ้าของ นั่นด้วยซ้ำไป **ต้องสร้าง “นิสสัย” ให้อยู่โคนไม้ ให้ได้** ถึงอย่างนี้ต่างหาก คือ “พระ”

ดังนั้น เรื่อง “ประโยชน์” ทางก่อ ทางสร้าง ทางทำวัตถุนั้น พระอย่า ไปยุ่งไปมัวสุมเป็นอันขาด มันเป็นไปเพื่อความเสื่อมเสียสำหรับ

**ภิกษุผู้ยังไม่จบกิจแห่งการปฏิบัติ** และมันก็คือ ความเสื่อมเสียแห่ง พุทธศาสนาผูกพันกันอยู่ด้วย แม้พระพุทธรูปทรงสังฆอนในพระไตรปิฎกก็มีห้ามไว้ มากมาย ก็หัดทำ “กัณธธุระ” คือ เรียนปริยัติ เรียนคัมภีร์ เรียนคำสอน วิเคราะห์วิจัยให้เข้าใจ ให้ลึกซึ้ง ให้รู้เท่าทันเสียบ้างเถิดว่า “กัมมกรรมะ” (งาน การ อย่างคลุ่หัดดีเขาทำ) กับ “กัมมกรรมะ” (งานเพื่อการบรรลุธรรม) มันแตกต่างกัน อย่างไร ? หรือ “กัมมารามตา” มันละเอียดลึกซึ้งแค่ไหน ? “กรรม” หรือ “การงาน” อย่างไม่ควร ? อย่างไรไม่ควร ? พระพุทธรูปองค์ห้าม (ในพระสูตร อัญญก. อัง. ข้อ ๑๘๓) ทั้งทรงยืนยันว่า “เป็นไปเพื่อความเสื่อมเสียสำหรับภิกษุฯ” ด้วย และประโยชน์ที่ท่านผู้บรรลุธรรมมิให้ผู้อื่น ก็ไม่มี “สมบัติวัตถุ” ใดๆอีกแล้ว เพราะ แม้แต่ท่านเอง ก็มืเท่าที่กล่าวแล้ว นั่นแหละ เป็นมากที่สุด สำคัญสุด

ถึงใครจะสร้างวัดให้ท่านๆ ก็จะไม่เพียงอยู่ เพียงพัก ท่านจะไม่เก็บ ไม่สะสม และไม่ยึดไม่เอาอะไรจริงๆ ท่านจะไม่ “หลง” ว่า “วัด” นั้น คือ แดนดินถิ่นวิมาน ของข้า ซึ่งข้าจะต้องขยับขยายให้ใหญ่โตมโหฬาร ให้วิจิตรตระการไปด้วยวัตถุ อย่างโลกๆ เพียงเพื่อความสวย รุปงาม อันเป็นกามรส โอ้อ้อ อัครฐานเพื่อ สรรเสริญโด่งเด่นและ “คั่นตั้ง” อันเป็นโลกียรส โดยไปมัวเมาหาทางใช้เลศนัย หลอกล่อชาวประชาเขา มากม มาเท มาประเด่ก่อลงไปให้พุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อเกินขอบเขต ที่ควรเป็น ควรคุ้มค่าแห่งผลรับผลจ่าย ไม่ (ผิดหลักเศรษฐศาสตร์) และเป็นการ เบียดเบียนปวงชนอย่างตรงแท้ๆ เพราะเพียง “หลง” สร้างวัตถุ (อันเป็นเหยื่อล่อ คนได้ดียิ่ง เป็นนัย เป็นเลศซ่อนเหลี่ยมซ่อนมุมเข้าไปอีกที) ทว่าในความเป็น “ชีวิต” ของคนทั้งปวงควรช่วย ซึ่งเป็นผู้จำเป็นต้องการ “ผลทาน” เพื่อยังชีวิตนั้น ยังมอ่อกมาก ก็ไม่ได้คำนึงถึง อย่างนี้ไม่ใช่ “บุญญา” ของผู้บรรลุ ยังเป็น เพียง “บุญญา” ของปุถุชนคนมักใหญ่หรือมักมากมักใจเท่านั้นเอง

ท่านผู้ใดมี “บุญญา” ขึ้น “ภาวนามยบุญญา” รู้วิมุติแท้ จะไม่มา “หลง” ทำเยี่ยงนี้จริงๆ ท่านจะมีความเข้าใจ “อรรถกถา” อย่างชัดอย่างแท้ อันคือ รู้ ความเหน็ดเหนื่อยทุกข์ยาก ที่ตนยัง “หลงใ้” ทำให้แก่ตนอยู่ เยี่ยง “ปุถุชน” จริงๆ และหรือคือ รู้ตัวรู้ตนได้ว่า ที่ตนต้องเหน็ดเหนื่อย



ลำบากนักหนาอยู่นั้นแหละ ก็ยังไม่ใช่เพื่อ “ผู้อื่น” แท้จริงทั้งหมดเลย หรือ ไม่ใช่การเสียสละ ที่หมดตัว หมดตน (อนัตตา) บริสุทธิ์ บริบูรณ์ อะไรหรอก แท้ๆ นั้น ตนก็ยังทำเพื่อ “ความเสพย์” ของตัวของตนอยู่จริงๆ ถ้าไม่เพื่อ “ราคะ” ที่ยังเหลือของตน ก็เพื่อตัวเอง “สุข” (ที่ตนยังหลงติดอยู่) โดยตรงโดยแท้แล้ว ก็เพื่อตัวเองใหญ่ (มานะสังโยชน์) และเพื่อบำบัด “เศษอัตตา” ส่วนเหลือในจิตของตนเองอยู่จริงๆ มิได้ทำด้วยความหมดตัวหมดตน (อนัตตา) จริงๆ รอก ! ท่านจะรู้ “กิลมละ” ที่ยังไม่บริสุทธิ์จาก “อัตตา” ชัดแท้

และสิ่งที่มี “ธรรมจักษุ” ท่านจะมีให้แก่ชนเป็นอันมาก (แก่สังคม หรือ ปวงชนนั่นเอง) ได้มากที่สุดจริงๆ ก็มีแต่ “ปัญญา” ชนิดที่เป็นไปเพื่อลด เพื่อละ เพื่อทำตนให้น้อยลง เล็กกลง (สำหรับคนผู้ยังมีมาก หรือ ยังเบ่ง ยังใหญ่ ยังโตอยู่) หรือ แท้จริงก็คือ ทำความพอดี ปานกลางให้เกิดกับตนกับคนทุกคน กับหมู่มนุษย์ทุกหมู่ ไม่ให้เกิดแก่งแย่งเบียดเบียนกันเป็นที่สุด เท่านั้น นอกจากว่านั้น จะไปเอาอะไรจากท่านนั้น ไม่ใช่ของๆ ท่านที่ท่านจะนำออกมา “ทาน” นำออกมา “จาคะ” ปล่อยโลกแล้ว แม้จะเป็นวัตถุเข้าของซึ่งอาจจะมีผู้นำไปถวายท่านจนมากจนเกินพอดี ท่านก็จะนำวัตถุส่วนเกินเหล่านั้นออกแจกออกให้ หรือ ทำเป็นประโยชน์ต่อตอบแทนแก่โลกคืนเท่านั้นเอง นี้เรียกว่า “นာบุญ” คือ ใครไปหว่านพืช หรือ หว่านอะไรลงไปที่ท่านๆ ก็จะ “งอก” ผลประโยชน์คืนมายังโลกเสมอๆ ดังนี้

ไม่มีคำว่า “สะสม” เป็นของของตน หรือ แฝงไว้เป็นของตนด้วยเล่ห์ที่สุดฉลาดอย่างไรๆ (เพราะสะสมเป็นงานหนักมาก) ไม่มี **การเก็บกักไว้** ไม่มี **การชอบหวงในวัตถุสมบัติอันเกินพอดี** สำหรับความเป็นผู้กินน้อยใช้น้อยเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจริงๆ และ ท่านพอดีจริงๆ (มัชฌิมา) เพราะท่านเป็นผู้รู้แจ้งคำว่า “ชีวิต” ชัดเจน มันไม่มีอะไรมาก มันไม่เสพย์อะไรอย่าง “ปลุชน” ไปติด ไปหลง ไปเหน็ดเหนื่อย หน้ามืด ใจเมาอยู่กับมันทั้งหลายทั้งหลายนั่นรอก จงพากเพียรเห็นให้ได้ แล้วเลิกมัน ละมัน ทิ้งมัน วางมันเสียเถิด

มันหนัก มันเป็นภาระ ใ้ค้ันๆ เขาไปให้เกลี้ยง เหลือไว้น้อยที่สุด แค่ว่างกาย กับจิตบริสุทธิ์ แถมบริหารที่จำเป็นที่สุดที่เหมาะสมเป็นประโยชน์ ตามกาละแท้ๆ หนักหนักที่สุด สำหรับคำว่า “จิต” แล้ว จริงๆ

**“นิพพาน” นั้น คือ ผู้หมดทุกอย่างจริงๆ (สูญญตา, อนัตตา) อย่างว่าแต่ วัตถุเลย แม้แต่ “จิต” ที่มีเชื้อเค้า เป็นเศษธุลีของโลกะใดๆ น้อยนิดแค่ใดจะปนอยู่ใน “จิต” ของเรา ก็ต้องรีบสลัดออกทิ้ง ไม่เอาไว้เลย จริงๆ (เศษธุลี “โทสะ” นั้น มันยังเป็น “ทุกข็อริยสัจ” ที่ชัดกว่า ท่านจะไม่เหลือมันไว้เลยก่อน จริงๆ)**

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงค้นพบหลักการที่จะทำให้ “จิต” บริสุทธิ์เช่นนี้ ให้เป็นผู้หมดตนหมดตัว (อนัตตา) ได้อย่างนี้ วิธีการทำ “ทาน” ของพุทธศาสนาจึงเป็น “ทาน” ที่ให้ๆ “ถึงพร้อม” ให้อย่างสิ้นเกลี้ยงหมด จนไม่เหลือเชื้อเค้าของเศษธุลีกิเลสตัณหาให้ค้างอยู่ใน “จิต” ไม่มีเศษธุลีของ “โลภะมูลจิต” จริงๆ ไม่มีเศษเชื้อของ “โทสะมูลจิต” ด้วย และทำด้วยปัญญาอันเข้าใจในเหตุผลของคำว่า **ทาน** หรือ “ให้” หรือ “สลัดออก” หรือ “ไม่เอา” อย่างชัดเจน ไม่มีคิดมัวงมงายโดยแท้จริง และ **ทาน** หรือ ให้อย่างถูกตนถูกตัวถูกฐานที่ควรให้ด้วย (พ้นโมหะมูลจิต)

การฝึกฝนใน “จาคะสัมปทา” ที่จะให้เกิดประโยชน์เป็นผลถึงที่สุดจริงๆ คือ ทำ “ทาน” จนเลยแม้ชั้นสวรรค์ ถึงจุดมรรคผลนิพพาน (ปรมัตต-ประโยชน์) พระพุทธองค์จึงได้พาสาวกของท่าน พาพุทธบริษัทของพระองค์ปฏิบัติให้เป็นทางลัด ทางตรง เป็นไปเพื่อความบริสุทธิ์ให้มันบริบูรณ์เต็มที่ได้ด้วยตนเอง เพราะมันเป็นการล้างความยึดถือ เป็นการล้างโลภะกิเลสให้แก้จิตโดยตรงไปในตัวด้วย อย่างแท้จริง

การทำ “ทาน” หรือ “จาคะ” เช่นนี้ มันจึงยากหน่อยที่จะรู้อะไรเห็นได้ หรือ ทำได้ เพราะมันต้อง “รู้อิจ” และ เข้าถึง “จิต” จริงๆ แม้จะรู

เข้าใจในภาษาอธิบายมาแล้ว ไปทำจริง ๆ ดู ไปประพจน์แท้ ๆ ดูเถิด มันก็ไม่ง่ายนัก แต่ถ้าผู้ใดไปทำจริง ทำให้เกิดผลเป็น “ดับโลภะ” ในจิตให้สนิทด้วย มันก็จะเป็นการดับสักกายะที่แท้จริงด้วย ก็เป็น “สักกายนิโรธ” ได้เรื่อยไป ทั้งเป็นการดับอัสสา หรือ ล้างอัสสาไปในตัวพร้อมกันเลยทีเดียว คือ ล้าง “อรุณมย-อัสสา” ทั้งสิ้น (ล้าง รูปจิต อรูปจิต ที่ยังไม่สะอาด)

เรื่องของ “ลาภ” ที่เป็นทิฏฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ในส่วนตนก็มี เรื่องของ “ลาภ” เป็นทิฏฐุธรรมมีกัตถประโยชน์ โดยให้ผู้อื่นก็มี และแม้ “ประโยชน์” ขนสูง ต่อมาที่เรียกว่า สัมปรายิกัตถประโยชน์ ที่เป็นทั้งประโยชน์ท่าน ทั้งประโยชน์ตน ก็มีด้วย ดังที่เรากำลังพูดถึงกันอยู่ในขณะนี้ อันมีศรัทธา-ศีล-จาคะ-ปัญญา

“ลาภ” ใดๆ หรือ วัตถุทรัพย์สินในครอบครองส่วนตนใดๆ ของเรา ที่เหลือเพื่อ ก็อย่าได้หอบอย่าได้ยึดไว้เป็น “สักกายะ” ของตนกันนักเลย ต้องรู้จักประมาณในการบริโภคน (โภชนมัตตัญญุตาน) ของเราจริงๆ ไม่ใช่ “หลงเครื่องบริโภค” (โภชนนัย) แล้วก็หวงไว้จนเต็มจนล้น เรามัวไว้พอใช้พอสอยพอบริโภค นั้น ต้องพยายามรู้จักความ “เพียงพอประมาณ” (มัตตัญญุตาน = ประมาณให้ไปทาง “น้อย” ไว้เสมอ) ให้ได้จริงๆ จึงจะเรียกว่า รู้จักตัดกิเลสต้นเหตุ รู้จักทำลาย “โลภะกิเลส” ให้แก่ตนแท้

ผู้รู้อย่างนี้ เรียกว่า รู้ “สักกายสมุทัย” รู้เหตุที่ก่อสักกายะจริงๆ มัน เป็นของนอกกาย แต่ไปผูกพันนับเนื่องมันมาเป็น “กาย” มันจึงได้ “กายใหญ่” มากไป เราต้องรู้เหตุนอกเหตุในให้ได้ถูกต้องตรงจริง แล้วดับเหตุลงได้ คือ รู้หยุดรู้พอ รู้ความพอดีที่จะยังชีพยังชีวิตไปได้ ไม่หลงหอบหลงหวงหลงใหญ่หลงมากหลงโตอย่างมงามายจนไม่มีที่สิ้นสุด รู้ขอบเขตของชีวิตว่าควรมีเท่าใดสำหรับตน หรือ สำหรับ “ชีวิตคน” แล้วก็รู้แจกจ่ายออก รู้ทาน รู้ให้ผู้อื่นก็เป็น “สักกาย-นิโรธ” จริงๆ)

ยิ่งผู้ใดปฏิบัติให้ถูกต้องตรงกับ “กถาวัตถุ ๑๐” ไปด้วยพร้อม คือ ต้อง รู้จักคำว่าน้อยลงๆ และทำตนให้มันน้อยลงให้ได้เรื่อยๆ แต่จงอย่า

เข้าใจผิดว่า จง "ทำน้อย" หรือ ขี้เกียจ ๆ เป็นอันขาด "มักน้อย" นั้น  
 มันหมายความว่า มีมากแต่เอาไว้น้อย ได้มากแต่รู้ทาน (ให้ออก, แจกออก) รู้พอ  
 ดของตน เหลือไว้น้อยที่สุดที่จะน้อยได้ (อปีปัจจะ) รู้จักคำว่า "พอ"  
 หรือ "สันโตษ" คือ ทำตนให้หยุด ให้รู้จักจบโดยขัดขอบเขตการกิน  
 การใช้ การมีให้แกตน (สันตุฎฐิ) รู้จักคำว่า การแยก การแบ่งเอา  
 ออกเพื่อให้ตนน้อยเข้าและเล็กลงเสมอ ๆ สู้ความไม่มี สู้ความหมด สู้ความ  
 หยุด ยิงชน ๆ และแล้วแม้จะเหลือน้อยเท่าใดจนรู้สึกว่าคุณไม่พอ หรือ  
 ไม่มีแล้วหนอ ! ในบางครั้งบางครา เราก็อ้างหนึ่งยังสงบอยู่ได้ ไม่ได้ดั้น  
 หรือ ไม่ได้ร่น ทนได้จริงๆ ไม่กระเพื่อม ไม่หวั่นไหว (ปวิเวก) รู้  
 จักคำว่า "สววรรค์" ได้พอว่า มันเป็นเพียงมายาของโลก มันเป็นการ  
 "อยากเสพย์" ให้สมใจ แล้วอย่าไปหลงสววรรค์ เราจะไม่มียึด ไม่หอบเอา  
 แม้สววรรค์ไว้ สิ่งอันใดที่มันได้เกี่ยวข้องกัน คลุกคลีกัน สืบสัมพันธ์กัน  
 หรือ สืบพันกันนั่นเอง มันก็ล้วนคือการเสพย์สม สุขสม เป็นสววรรค์  
 อันคือ มายาทงน เราจะต้องรู้ และ จะไม่ยึด ไม่เอา ไม่หลง (อสัง-  
 สักกะ) รู้จักคำว่า พากเพียร ให้เป็นทางถูกทางแท้ที่จะทำตนให้สูงสุด  
 สูงสุดแห่งชีวิตที่แท้จริงให้ได้ ปรรากความเพียรเพื่อตน คือ นิพพาน  
 ปรรากความเพียรเพื่อประโยชน์เพื่อผู้อื่น คือ จะถามตนเองเสมอ ๆ ว่า ขณะ  
 นี้ ๆ เราว่างอยู่เราควรจะทำอะไรดีเอ๋ย ? (วิริยารัมภะ) รู้จักหลัก-  
 เกณฑ์ ทดจริงมาประพตติ (ศีล) รู้จักวิถีทางและวิธีการ แล้วลงมือ  
 ฝึกปฏิบัติให้เกิด "จิต" อันสูงอันยิ่งแกตนเป็นการตัดกิเลสตัณหา  
 จริง ๆ (สมาธิ) รู้จักแท้ รู้จักเข้าใจถูกแจ่มแจ้งกว้างขวาง  
 สว่างไสวขึ้น ในความรู้ที่ตีที่สุด อันเป็นไป เพื่อนิพพาน  
 จริง ๆ (ปัญญา) รู้จักสภาพของความหลุดพ้นอันแท้จริง (วิมุตติ)  
 และเข้าใจชัดสัมผัสได้ถ้วนในสภาพของ สิ่งทีหลุดพ้น กับ จิตทีหลุด  
 พ้น จาก "ความติด-ความยึด" ว่าเป็นอย่างไรแท้ ๆ ทั้งเห็นทั้งสัมผัส  
 ก็บรรลแห่งการพ้นทุกข์ในวิมุตตินั้น ว่า มันเบิกบานสดใส มัธยมดี สุภาพ สงบ

## อยู่อย่างไร และ เท่าใดๆ อย่างแท้จริง (วิมุตติญาณทัสสนะ)

เมื่อรู้ทั้งเข้าใจใน กถาวัตร ๑๐ นีติ และทำให้ได้ตามนั้นจริง มันก็ยอม  
 “เป็นไปเพื่อการตรัสรู้” จริง ดัง สัมโพธิสูตร, เมฆียสูตร จาก อังคุตตร. นวก-  
 นิบาต ข้อ ๖๕ ที่ได้นำมาให้อ่านดูนั้น ไม่เห็นจะมีอะไรแปลกประหลาด

นอกจาก ลาก กับ “ยศ” กับ “สรรเสริญ” ที่คนพากันหลงหอบ หลง  
 ยึดกันมาเป็นของของตน ไม่ยอมได้ถอนสลัดพ้นออกไปจากตนได้

ที่แท้แต่ดั้งเดิม ยศ นั้น มันไม่มีหรือ สรรเสริญ ก็ไม่มี เมื่อคน  
 ได้สมมุติขึ้น บนมันขึ้นมาทีละเล็กละน้อย มันก็เป็นตัวตนขึ้นมาจริงๆ จนที่สุดเดี๋ยว  
 น กลายเป็นของมีค่า สามารถออกฤทธิ์ส่งผลต่อกลับมาเกิด “ลาก” ขึ้นได้ด้วย คน  
 เลี้ยงผูกพันรักใคร่ กำหนด ยึดถือในยศในสรรเสริญยั้งๆ ขึ้นใหญ่ หอบไม่ห่าง  
 วางไม่ลงเอาทีเดียว มันเป็นเรื่อง “สมมุติ” แท้ๆ จริงๆ คุณๆ ทั้งหลายเอ๊ย !  
 อย่าไปมัว หลงเมา หลงไหล ผูกยึด รักใคร่ ใฝ่ฝัก หอบหุ้มมันไว้เลย

แม้ “ยศ” จะโตใหญ่ขึ้น จนทุกวันนี้ มีทั้งรูปแบบ เป็นตัว เป็นตนชัดเจน  
 จนเกือบจะเป็นก้อน เป็นแท่งแท่งๆ เกือบเท่า “ลาก” ที่เป็นวัตถุจริงๆ เอาแล้วก็ตาม  
 มันก็เป็นเรื่องของโลก ที่เขามาอาศัยโดยขึ้นมาเท่านั้น เพื่อจะจัดระดับคน จัดระดับ  
 งาน ตามประสาของปุถุชนผู้ยังมีเปรียบ ยังจะเอาเปรียบกัน

แต่แท้จริงดั้งเดิมนั้น มันเป็นเรื่อง “สัจธรรม” ซึ่งแบ่งผู้เกี่ยวข้องกับแท้  
 จริง กับ คนขยันที่แท้จริง แบ่งคนที่มีความสามารถ กับ คนที่ยังต้องความสามารถ  
 แท้ๆจริงๆ และแบ่งคนชั่ว กับ คนดีจริงๆ ในด้านของ “จิต” ของ “กาย”  
 ทว่าเดี๋ยวนี้ยศขั้นฐานะมันกลายมาเป็นเครื่องมือของผู้ฉลาดแกมโกงไปเสียเป็น  
 ส่วนใหญ่ ด้วยเหตุเพราะความโลภของจิตมันสูงขึ้นนั่นเอง แล้วก็หลงยึดมันเป็น  
 “สักกายะ” เป็นชีวิต

ถ้าใครวางเรื่องนี้ได้ เข้าใจเรื่อง “ยศ” ได้พอจริงๆ ก็จะไม่ยึดมันหลงไหล  
 จริงๆ เรามีหน้าที่มีความสามารถอันใดที่จะทำ ก็ทำหน้าที่ทำสิ่งที่เราสามารถเพื่อ  
 เป็นประโยชน์แก่ตน แก่โลกไปตามควร จะไม่คำนึงเพื่อหาภัยหวัง หรือ แยกหา

มันไว้ในจิตใจเลย เจ้า "ยศ" ต่างๆนี้ หากจะใช้ "ยศ" ก็ตามหน้าที่แห่งงาน  
เท่านั้นจริงๆ

ยิ่ง "สรรเสริญ" แล้ว ยิ่งเป็นเรื่องของ "ลูบขอ" กอใหญ่ที่คนใช้เป็นภาษา  
ล่อคน เอาใจคน หลอกคนซัดๆเลย ไม่มีอัน ผู้ที่จะหลงถนถนเพราะคำ  
บอขอนั้น หรือแม้จนกระทั่งให้ใครๆเขามั่นหัวไต้นั้น ก็คือผู้ยังไม่รู้ (อวิชชา) แท้ใน  
"สรรเสริญ" จริงๆเท่านั้น คนผู้รู้ที่ผู้เข้าใจความแท้จริงแล้ว จะไม่มีการหลงคำ  
หลอกคำล่อคำบอขอนั้น

เราจะต้องเข้าใจ **มายา** ต่างๆนี้ให้ทั่วถึง จะต้องเป็นผู้ไม่ให้อำนาจของ  
"มายาโลก" เก๊ๆ คือ ยศ สรรเสริญ พวกนี้มาผูกมายึดมามีฤทธิ์เหนี่ยวนำใจจุด  
ใจของเราได้เป็นอันขาด ถ้าเราหลงใหลยินดีอยากได้อะไรอยากมีอยากเป็น ก็นั้น  
แหละ "สัปดาห์" ของเรา ก็รวมเอาสิ่งนั้นเข้าไว้ด้วย อย่าให้มันมา เป็น  
"สัปดาห์สมุทัย" อยู่เหนือเราเลย ตัดออกจากบัญญัติของเราเสียเถิด มันไม่ใช่  
ของ "ของเรา" ดอก มันเป็น "สมมุติโลก" ปล่อยให้มันดำเนินบทบาทไปตาม  
เรื่องของโลก อย่าโง่ อย่ายอมเห็นดีเห็นชอบลำบากลำบาก (กิลมละ) เพราะมัน  
เลย อย่าหิบบ "มัน" ขึ้นมาแบ่งเป็นอันขาด ใครยัง "หลง" ไปพลอยสมมุติ  
คำ หลงเป็นของมีราคาอยู่ในหัวใจตน คนนั้นก็คือ "ผู้หลงตน" ซึ่งจะเป็นผู้ก่อ  
"ทุกข์" มาก เพราะมัน อยู่นั่นเอง

เนื่องด้วยมันคือ "ภวตัณหา" ที่แท้จริงของคน ตนก็จะ "ทุกข์"  
เพราะมัน เนื่องจากอยากให้มีมันใหญ่อีกโตอีก ผู้อื่นก็จะ "ทุกข์" เพราะเรา  
ซึ่งเป็นผู้หลงยศนี้ จะถือดีเบ่งอำนาจข่มผู้อื่น กดผู้อื่น

ผู้ใดเห็นได้เข้าใจได้ และปล่อยมันวางมันถุกตัวถุกตน คือ ทำให้ความเบ่ง  
ความหลงในยศมันตายดับไปจากเรา ไม่มีมามีฤทธิ์ติดตนอยู่เหนือเรา ดับความหลงผิด  
ยึดติดนั้นจากตัวเราได้ แม้เราจะมียศ มีฐานะ มีศักดิ์ศรีนี้ โดยธรรม เพราะความ  
สามารถแท้ เพราะความดีจริงของเรา ก็จงรู้แท้ให้ได้ว่า นั้นมันก็เพียง เป็นขอบ-  
เขตที่เขาสมมุติให้เรา "ทำงาน" ตามฐานะนั้น เท่านั้น ต่างหาก มันไม่ใช่อาวุธ

ที่จะนำมาใช้ข่มใคร กดใครใด ไม่ ! จงทำบุญญาให้เห็นแจ้ง และ ทำตนให้สู่  
ความจริงให้ชัด จะได้ทำตนให้ตรงตำแหน่ง ถูกหน้าที่แท้ๆ ไม่เกินเลย ไม่เพ้อ !  
จิตเราก็จะเบาสบายจริงๆ เราก็จะพ้น “ สักกายะ ” ไปอีกจำพวกหนึ่ง เพราะได้  
“ สักกายนิโรธ ” (ดับ) เจ้ายศ เจ้าสรรเสริญออกไปจากตนแล้ว กล่าวคือ  
ไม่หลงไม่เห่อยศไม่เมาศไม่บ้ายศ ทั้งๆยังมีศมีตำแหน่งมีฐานะจริงตามสมมติโลกอยู่  
นั่นแหละ จงเห็นให้ชัดว่า “ ดับ ” อะไร ? “ สักกายะ ” ที่ว่านั่นคืออะไร ?  
กินความแค่ไหน ? แม้สรรเสริญก็เช่นกัน เราจะไม่หลงไม่เห่อไม่เมาไม่บ้า จะ  
ต้องตัด “ สักกายะ ” ออกพ้นไปจากการยึดติดๆ หลงผิดๆ นั่นเอง

ตัวสุดท้ายคือ “ สุข ” ความหลงชนิดใหญ่ตัวนี้ รวมอยู่ทุกอย่างร้อยเข้า  
มารวมหมด มันครองโลกใหญ่ยิ่งจริงๆ เพราะดูเหมือนทุกอย่างจะต้องมีมัน คน  
จึงตาบอด หูหนวก จมูกหวิด ลิ้นชา ภายอัมพาต ใจเมาไปเพราะเจ้า “ สุข ” ตัว  
นี้เอง

แม้แต่ได้ลาภมากเป็น “ สุข ” ได้ยศมาก “ สุข ” ได้สรรเสริญมาก “ สุข ”  
ได้เสพยาบายนุข “ สุข ” ได้เสพยาคุณ & ใดๆก็ “ สุข ” ก็ไม่รู้มันมีตัวมัน  
เป็นไหน ? ! แต่มันเป็นยอดแห่ง “ สักกายะ ” จริงๆ คนไม่  
“ พ้นทุกข์ ” ไปได้ ก็เพราะว่า หลงเจ้า “ สุข ” นี้แหละหนักร้ายกาจนัก  
ถ้าฆ่าเจ้า “ สุข ” ให้ตายคนสันดาลลงได้อย่างแท้จริง “ สักกายะ ” ก็หมด  
เกลี้ยงสิ้นสุด หมดถ้วนทั่วเป็น สิ้น “ สักกายอันตะ ” ไปทันที ไม่มีทั้ง  
“ สุข ” และเมื่อนั้นจะหมดเกลี้ยงทั้ง ทุกข์ สิ้นสุด

ดังนั้น ก็มาขยายความเจ้า “ สักกายะ ” ใหญ่นั่นดูกันให้ละเอียด ดูทีไร !

ย้อนไปถึง “ อบายมุข ” ต่างๆอีกที ( ใครมีอะไรบ้าง ก็ขอให้ทุกคนไปตรวจ  
สอดดูกันให้ได้ให้เข้าใจจริงๆทีเดียว) ปุถุชนทั้งหลายที่ต้องเป็น “ ทุกข์ ” หนักลำบาก  
ลำบากเหน็ดเหนื่อย ก็เพราะมันโง่อย่างร้ายที่สุด ที่ไปหลงอย่างมืดบอดเอา  
จริงๆจริงๆว่า “ อบายมุข ” ทั้งหลายนั้น มันให้ “ สุข ” คิดว่ามันสร้าง “ ความสุข ”

ให้แก่ผู้เสพยาจริง ๆ แต่พระพุทธองค์ของเราทรงเรียกอย่างชัดว่า มันเป็นหน้าเป็นปากของนรกเลยทีเดียว เป็นตำแหน่งใหญ่ของนรก เป็นส่วนสำคัญของ “อบาย” เป็นหลุมใหญ่ ๆ เป็นแดนร้ายกาจของ “อบายภูมิ” อันเป็นภูมิที่คนเข็ดขยาดขลาดกลัวกันยิ่งนัก แต่กระนั้นคนก็เอาตัวเอาตนเข้าไปตกอยู่ในหลุมนรกเหล่านั้น แม้คนบางคนในสังคมจะนับหน้าถือตาว่าเป็นคนชั้นสูง ชั้นฉลาด ยอดคนปานใดก็ตาม ในจำพวกปุถุชน ก็ยังลวนเห็นไม่ได้ แจ้งไม่ได้ เข้าใจไม่ถึงถึงขั้นนี้ เรียกว่า ยังไม่มี “ญาณทัสสนะ” แท้จริง จึงเห็นมันว่าเป็น “สุข” แล้วก็ยึดถือชอบไว้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ผูกพันไว้เป็น “สักกายะ” และจะต้องเสพยาสิ่งนี้ ชีวิตจะต้องคลุกคลีเกี่ยวข้องกับสัมพันธ (สังสัคคะ) ร่วมเสพยาร่วมสังวาสกับสิ่งที่หลงยึดหลงชอบไว้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตนี้ให้ได้ จึงจะเรียกว่า ชีวิตสมบูรณ์ ชีวิตสุข ชีวิตดีแล้วของเขา

นั่นคือ ผู้มี “ชีวิตที่โตใหญ่” (สักกายะ) ผู้เป็นเช่นคนบ้าหอบฟาง ผู้หลงแบกโลกไว้ทั้งโลก หรือ แบกโรคไว้ทั้งโรค แล้วก็ยังชมชานหายามาบำบัด (อันคือ ยาเสพติดแท้ หรือคือ “อบายมุข” น้อยใหญ่ที่ผู้หนึ่ง ๆ ติดอยู่จริง และจะต้องได้มา “เสพสม” จึงจะ “สุขสม” นั่นแหละ) จึงเป็นเช่นคนเข็นครกขึ้นภูเขา ก็ น่าจะสมนาหน้าตัวผู้หลงนั้นยิ่งนัก ที่ตัวเองโง่เอง หลงชอบสิ่งไม่เป็นเรื่องไว้เอง หลงแบกสิ่งที่ไม่น่าจะไปแบกไว้เอง หรือ หลงไปเสียเวลาหางานอันไม่เข้าท่ามาเหน็ดเหนื่อยทำเอง

### “ชีวิต” คืออะไร ?

ชีวิต คือ ความโง่เหล่านั้นหรือ ? และ ชีวิตคือการเกิดมาเพื่อจะโง่มา หลงเชื่อชาวโลกก็เขาพาหอบฟาง พาแบกโลกจนไม่รู้ว่าเป็น “โรค” (โมหะ) พาเข็นครกขึ้นภูเขาเข็นนหนะหรือ ? คิดกันดี ๆ

ถ้าใคร ยังหันมัวติดตามัวไปเมาหอบฟางเน่า ๆ อยู่แค่ “อบายมุข” ทั้งหลาย



โดยหลงมันว่า จะต้อง “บริโศก” ยังจะต้องเสพยามันอยู่ แม้มันจะมอมเมาเขาจน  
 ทุกข์ปางตายแค่นี้ ? ปานใด ? หรือ แม้จะทำให้เรา “จงเวร” อันสุนทร ตาม  
 “ความหลง” (โรคมโหระ) ของผู้หลงนั้น ๆ ปานใด ? ก็ตาม ผู้มัน ก็ไม่ได้ “รู้จัก  
 ประมาณ” (มัตตัญญูตา) ยังไม่ได้ประพฤติธรรม ตามหลักการของพระบรมศาสดา  
 ของเราทรงสอนไว้ โดยยิ่ง<sup>๕</sup> เลย แม้แค่ขั้นต้น<sup>๕</sup> จริง ๆ ก็ยังคือ “คนนรก”  
 หรือ “สัตว์อบาย” หรือ “ผู้ยังไม่เจริญ” เลยเอาจริง ๆ ขอให้  
 รู้ “นรก” เข้าใจ “นรก” ให้ถูกแท่งกันให้ได้เถิด อย่าไปเมาหมัดอยู่แต่กับ “นรก”  
 หลังตายไปแล้วกันนัก (“อบาย” แปลว่า นรก, ความเสื่อม, ที่ปราศจากความเจริญ)

เมื่อผู้ใดเห็นได้ชัด แจ่มได้จริงแล้วว่า “อบายมุข” ทั้งปวง เป็น “ฟางเน่า”  
 จำนวนแรก ที่เราจะต้องรีบโยนทิ้ง สลัดออก วางเสีย เลิกขาด แล้วก็ทำให้ได้จริงๆ  
 เมื่อเสร็จแล้วก็มา “มัตตัญญูตา” หา “สักกายะ” ในของเราอีกว่า เราหลง “โกชเน”  
 (การบริโศก) ใด ๆ ที่มันยังเป็น “ฟาง” ขึ้นต่อไป ที่เรายังหลงเงอะงะ โง่พะรุงพะรัง  
 หอบมันอย่างไม่ยอมวางให้ตัวเองเบา ๆ ลงได้บ้างอีก

“ฟาง” ขึ้นสำคัญ<sup>๕</sup> ก็คือ “สุข” อันเป็น “สักกายสมุทัย” อันใหญ่โต  
 มโหฬาร **แท้จริงนั้น “สุข” ไม่มีเลยในโลกปรมาตต์**  
 “สักกายะ” ใด ๆ หรือ แม้ “สังขาร” ใด ๆ ก็ล้วนคือ “ทุกข์” ทั้งสิ้น ดังที่  
 คงจะได้ยินได้ฟังกันมานานหนาหนาแล้วว่า “สัพเพ สังขารา ทุกขา” (สังขารทั้ง  
 หลายทั้งปวง เป็น ทุกข์)

“สักกายะ” นั้น ก็คือ “สังขาร” คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องคลุกคลี ปรนปรุ  
 ร่วมสังวาส สัมพันธ์ระหว่างของ ๒ สิ่งขึ้นไปทั้งนี้ จะเป็นรูปธรรมกับรูปธรรม  
 กิต นามธรรมกับรูปธรรมกิต หรือ แม้นามธรรมกับนามธรรมกิต มันคือ  
 สังขาร และที่เรากำลังหมายถึงอยู่ในขณะนี้คือ สังขารใหญ่เอาเสียด้วย เมื่อมัน  
 ออกใหญ่โตรู้ชัดเจนจนเรียกว่า “สักกายะ” ก็จงรับจัดการฉีกแยกแบ่งส่วน ที่มันเป็น  
 บั๊จจัย ทำ<sup>๕</sup> ให้มัน<sup>๕</sup> ให้ไม่สงบ<sup>๕</sup> ออกโยนทิ้งให้<sup>๕</sup> ทำให้เล็กลง ทำให้น้อยลง(ปวิเวก)

ปรารถนาไปสู่ ความน้อย ความเล็ก ความหมดให้ได้อยู่เสมอ ๆ (อัปปิจะละ)  
 อย่าให้มีการคลุกคลี อย่าให้มันไปเกี่ยวข้อง อย่าให้มันปรนปรุ อย่าให้มันร่วมสังวาส

สืบสัมพันธ์กัน (อสังสัคคะ)

ดังนั้น คำว่า “สุข” นั้น มันจึงเป็น “สมุหัยอริยสัจ” ของทุกๆ สิ่งในโลก ที่ทำให้คนต้องได้มาซึ่ง “ทุกข์” หลง “สุข” ที่เป็น “สักกายะ” โตใหญ่ กว้างขวาง มากมายออกไปเท่าใดๆ ก็ยังมี “ทุกข์” มาก เท่านั้น ๆ

เช่น หลงใน “อบายมุข” ต่าง ๆ เมอกนเป็นตน ต่อมาถ้ายังหลงอยู่อีกว่า ได้ “สรรเสริญ” (นามธรรม) มาร่วมเสพย์ ร่วมสังวาส ร่วมปรุงแต่ง ร่วมสืบสัมพันธ์ กับชีวิต ร่วมบริโภคน ก็ยังเห็นว่า เป็น “สุข” อยู่ ก็คงยังคือ “ทุกข์” อยู่ นั่นเอง

จะต้องตัดออก โยนทิ้งให้ได้ มันไม่ใช่เครื่องที่จะต้องหลงบริโภคน (โภชนีย) มันไม่ใช่สิ่งที่จะทำการบริโภคน (โภชน) แต่อย่างใดเลย อย่างหลงผิดเอาถึงปานนั้นเป็นอันขาด มันเป็นเพียงมายา ที่คนเขาสมมุติบันทึกกันขึ้นมาหลอกคน ล่อคน จูงคน โง่ ๆ ให้ขยันบ้าง ให้รู้จักดีจักชั่วบ้าง แต่ทุกวันนี้ บางที่ชั่ว ๆ ก็ยังไปสรรเสริญเยินยอกัน ก็ออกถมถัด จนใช้การกันไม่ได้แล้วด้วยซ้ำ

เช่น ผู้ขายนักเลงผู้หญิงที่มีฝีมือลายมือฉกาจ ผู้ขายต่อผู้ขายด้วยกันก็มักจะ “สรรเสริญ” กัน ตามสัจจริงแล้ว เป็น “อบายมุข” เป็นการ “ขุดหลุมทรก” หลอกเพื่อนแท้ ๆ เพื่อนคนใดไร้ปัญญาที่พลอย “หลงผิด” ในคำสรรเสริญนั้น เห็นว่า “จริง” จึงได้ยึดผิด หลงผิด (โมหะ) กันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ หรือคนที่ช่างตัดทำตัดทางกรีดกราย ช่างแอ็คช่างแสดง ช่างร้อง ช่างเต้น ก็ไป “สรรเสริญ” กันว่า พี่นุ่งเก้ง รำเก้ง แสดงเก้ง ร้องเก้ง เต้นเก้ง แท้ ๆ นั้นแหละคือ “ตัวอบายมุข” หรือ ตัวสัตว์ทรกใหญ่ ซึ่งเดี๋ยวนี้ โลกยุคสมัยปัจจุบันนี้ ปลุกชนคนมืดบอดหลงกันร้ายกาจมากในเรื่องนี้ เพราะมันถึงขั้นแก้ผ้าตัดทำทางกรีดกราย หรือแก้ผ้าออกมาวิ่งกันให้ได้ในที่ชุมนุมชน นักแสดงก็แสดงท่าทางระคะ ทังโทสะ ที่จัดจ้านลามกกัน จนสุดจะกล่าวแล้ว แล้วยังมีแนวโน้ม “ยุ” กันต่ออยู่อีกทุกวันนี้นะ ว่า เก่ง! ยิ่งจะให้ยิ่งไปยิ่งกว่านั้นอีกด้วย กิดคูดี ๆ เถิด ว่า มัน “หลงผิด” กลับทิศ ของความถูกต้องกันสุดขีด ปานใด ? ร้องกันก็อย่างหูแตก

เต็นท์กันก็จนไม่รู้จะหาทำอะไรมาบ้างอีกแล้ว ก็ไม่ได้สำนักเลยว่า นั่นคือ  
ต่ำลง เลวลง หรือ เปลืองแรง ปลายทางเวลา ไร้แก่นสาร ไปเปล่าเท่าใด ๆ ? !  
คนผู้ใดเล่นโบว์ลิ่งเก่ง ก็ไป “สรรเสริญ” กัน เล่นกอล์ฟเก่ง ก็ไป “สรรเสริญ” กัน  
และนับวันจะก่อเกมส์ คิดสร้างการละเล่นให้ใหม่ให้แปลกให้เปลืองขึ้นมากขึ้นเรื่อย ๆ  
ไม่หยุดหย่อน แท้ ๆ ก็ล้วนเป็น “อบายมุข” เป็นการ “ขุดหลุมนรก”  
หลอกกันอย่างชัดแจ้งแท้ ๆ ล้วนเป็น “ความเพ้อ”

**เป็นสมมติที่ถูกสร้างขึ้นมาจากบฏมชีวิต บฏมโลก**  
**ให้ลดแก่นสาร พลาแรงงานที่ควรจะนำไปใช้เพื่อผลิตผล**  
**ที่แท้ ที่สำคัญ กับชีวิตในโลกจริง ๆ กันแล้ว ๆ เสา ๆ** สุดท้าย  
ร้ายกาจขนาดเกมชกกันตักกันหัวร้างข้างแตก ก็แก๊งหลอกกันว่า เป็นของน่าภาคภูมิใจ  
เป็นของดี ของโก้ บางทีถึงตายกัน ก็เห็นออกโทนโทซัด ๆ ว่าคนกำลังเจ็บ กำลัง  
ถูกทารุณ กำลังตกรนท ก็ยังอุตส่าห์ไปยั่วยู่ให้คนมาตักกัน โดยตั้งภาษาโก้ ๆ ใส่ใหม่  
ว่าเป็น “เกมกีฬา” เรียกชื่อเฉพาะว่า “มวย” โฆษณาหาทางปล่อยข่าวร้าย  
(ประชามัมพันธ์) ว่า เป็นสิ่งที่จะต้องจรรโลง รังสรรค์ขึ้นให้เจริญยิ่ง ๆ ผู้โง่หลงก็  
ชมชานเข้ามาเป็นทาส หรือ เขยอ เจ็บเท่าใดเห็นอปลำบากเท่าใดก็ทน เพื่อ  
“สรรเสริญ” (ที่ไม่ใช่แก่นสารอันดีงามอะไร) เพื่อ “ลาก” (ซึ่งล้วนคือ อุปกรณ์  
ในการหลอกคนอันร้ายกาจยิ่ง) ดังนี้ เป็นต้น ล้วนแต่เรื่อง “หลอก” กัน คือ เรื่อง  
ของ “ผี” (นรก) แท้ ๆ ทั้งสิ้น ภาษาเดิม ท่านก็เรียกอยู่ชัด ๆ ว่า “อบาย” ๆ  
หรือ “นรก” ๆ มันให้ผลเป็นทุกข์ เจ็บแสบเหน็ดเหนื่อย ไร้แก่นสารใน  
ปัจจุบันอยู่ชัด ๆ และ แถมเป็นแนวโน้มน้ำที่ห่าง “ความสุขสันติ” ออกไป  
ทุกที ๆ มีแต่ย้อมใจสั่งสมให้อำมหิต ด้านชาติต่อความทารุณ หยาบกร้าน  
ห่างไกลความเมตตาออกไปทุกที ๆ **นี่คือ ภาพเบื้องหน้า ก็จะมีแต่**  
**ความอำมหิต** ไม่ใช่ “อำมหิต” แต่ผู้ชกคนเดียว มันย้อมใจคนที่ไปหลงเห็นดี  
หลงชอบนั่นแหละ “อำมหิต” ไปเป็นหมู่เป็นพรวนไปหมด นี่แหละคือ บาปร้าย  
คือ กรรม อันเป็น “อกุศลกรรม” แท้ ๆ ที่ถูกปลุกชนคนไม่รู้นรก ช่วยกันก่อนรก จรรโลง  
นรกให้โลก เป็นความชั่วความผิด เหตุเพราะ “ไม่รู้” (อวิชา) ตัวเดียวแท้ ๆ

แม้จะไม่ใช่ “สรรเสริญ” ในทางผิด หรือ ชั่ว อย่างได้ยกตัวอย่างมานั้น ก็ตาม “สรรเสริญ” ใด ก็คือ เครื่องล่อใจทั้งนั้น เราจึงรู้ทันมันให้หมด ถ้าเราเป็นผู้ฉลาดแท้ ( อริยะ ) จริง ๆ เราจึงทำประโยชน์แห่งหน้าที่ ( ที่เราพึงทำ ) ทำกิจตามสมรรถภาพของเราไปให้ดีที่สุด “สรรเสริญ” จะได้มา หรือ ไม่ได้มานั้นไม่จำเป็นอันใดเลย เราได้เป็นผู้เกอกุลโลกเกอกุลตนตามควร หรือ ดีที่สุดจริงๆ เท่าที่เรทำได้โดยมีความพยายามและจริงใจ ไม่ใช่คนเกียจคร้านแล้วละก้อ นั่นแหละคือ “ผู้” ( พุทธะ ) คือ ผู้ “ บัญญัติคุณ ” คือ ผู้ “ บริสุทธิคุณ ” แล้วในขนาดหนึ่งคือ ตัดขาดจาก “ สักกายะ ” ส่วนที่เป็น “ สรรเสริญ ” ออกไป ไม่ต้องไปหลงไหลมุ่มห้วงยึดถือจะเอา จะมี จะได้ จะเป็น นีสิ ! กลับจะได้เป็น “ อริยะ ” แท้ ๆ เจริญจริงยิ่งกว่า ต้องทำ “ บุญญา ” ดี ๆ ผู้เห็นจะเห็นผู้ยังเห็นไม่ได้ ก็แน่ละ ! ย่อมเห็นไม่ได้ จริง ๆ

**สรุปความ** จงอย่าหลงตนเป็น “ บ้าหอบฟาง ”

**ข้อควรทำ** จงค้นหา “ ฟางเนา ” ในตัวเราให้พบก่อน โดยเร็วที่สุด แล้วรีบกำจัดมันทิ้งให้ได้ อย่าชักช้าเป็นอันขาด แม้จะยากเย็นเช่นไร ก็อย่ายอมแพ้

กระนั้นก็ดี สิ่งที่ยาบที่ใหญ่ที่ไกลจากตัวแท้ๆ ตั้งแต่ “ อบายมุข ” ไปจน ลาก-ยศ-สรรเสริญ-สุข แม้เราจะรู้ จะเข้าใจ จะได้พากเพียร “ บริโภค ” มันให้น้อยลงๆ หรือ ลดมันให้ได้ขาดไปเสียทันทีนั้น มันก็ยังมีโทษของง่าย สำหรับผู้ยังมีอินทรีย์พละยังไม่กล้า จึงจะต้องรู้จัก “ สักกายะ ” อันละเอียดชั้น ไกลตน ชัดตน เข้ามาอีกด้วย และก็จะต้องทำการประมาณ ทำการสำรวม ทำการสังวร ให้อีกเช่นเดียวกันไปพร้อมๆ กันทุกวินาทีที่เราจะพึงบำเพ็ญประพฤติดี

“ สักกายะ ” นั้นก็คือ การกระทบสัมผัสที่เกิดจากทวารทั้ง ๖ ของเรานั้นเอง มันจะ “ ปรุง ” มันจะ “ เกิด ” มันจะเป็น “ ตัวตน ” หลอกล่อเล่นตลกกับเรา จนปลุกชนคนธรรมดาเห็นมันว่า เป็น “ ของจริง ”

เป็น “ความจริง” เป็น “ของจำเป็น” เป็น “ความจำเป็น” อยู่เสมอตลอดเวลาเอาเสียจริงๆ

การกำหนด “สติ” การจะสร้าง “ปัญญา” ให้เป็น “ชีวิตขวา” (อาณาปณ- สติ) ที่ละเอียดอ่อนเข้า หยั่งกาย หยั่งเวทนา หยั่งจิต หยั่งธรรม เข้าไปถึงจะ ยากขึ้น แต่ตรงแก่น ตรงเข้าแท้น และ เป็นความจำเป็นอย่างยิวดยัดของผู้จะ ทำตนให้ดีให้เจริญแท้ หรือ เรียกว่า นักปฏิบัติธรรมจะต้องเพ่งพินิจเพียร เพราะ มันเป็น “กาย” ที่เราหลงอยู่อย่างใหญ่ (สั๊ก) อย่างยิ่งจริงแท้หนาแน่น แแรงกล้าเอามากมาย

เราได้ว่าถึงเรื่อง “สารวมอินทรีย์” ซึ่งจะตัด “กามคุณ ๕” ก้นมาแล้ว และก้นนั่นแหละ คือ ความเชื่อมต่อโยงใยที่เราจะพึงกระทำ เมื่อได้ระวางทวารทั้ง ๕ ทั้ง ๖ ของเราแล้ว เราก็ควรจะได้ระมัดระวังประมาณในการบริโภค การ ใช้สอยต่างๆ ที่เรายังจำเป็นอยู่ คือ เรายังต้องบริโภคอาหาร ยังต้องบริโภคเครื่อง นุ่งห่ม บริโภคที่อยู่ และยังบริโภคยารักษาโรคเมื่อมีโรคเกิดที่ตน

อาหาร ก็มีกลีสัตถมหาห่อหุ้มอยู่อย่างหนาแน่นมิใช่เล่น ที่ทำให้คนผู้ยังไม่ ฉลาดแท้พอ ลุ่มหลงเห็นเดาเนอย ทุกข์ทรมาน แต่เขาก็ไม่รู้ในความทุกข์ทรมานนั้น เหตุเพราะได้หลงเชื่อตามๆ โลก ที่ได้หลอกพอกเพิ่มปรุงแต่งสร้างความยึดมั่นอันแน่น เหนียวใส่ใจคน

ก่อนอนมาเข้าใจความแท้จริงกันให้ได้เสียก่อนว่า “อาหาร” นั้น มันมี ความหมายแค่นี้ ?

เครื่องจักรกลในโรงงานแห่งหนึ่ง เมื่อเราปรารถนาให้มันเดินเครื่องทำงานอยู่ เราต้องใช้อุปกรณ์ที่จะปรุงแต่งประกอบกร เป็นต้นว่า น้ำมัน หรือ ไฟฟ้า เรา ก็หาน้ำมัน หาไฟฟ้ามาบรรจุลงไปในแก๊วเครื่องจักรกลนั้น มันก็จะเดินเครื่องทำงาน อยู่ ก็เท่านั้น น้ำมันหรือไฟฟ้าก็พึงเป็น “อาหาร” ของเครื่องจักรกลนั้น

รถยนต์คันหนึ่ง เมื่อเราปรารถนาให้มันวิ่งทำงานให้เราอยู่ เราก็หาอุปกรณ์ที่จะปรุ่่งแต่งประกอบกรให้มัน เป็นต้นว่า น้ำมัน และไฟฟ้า ก็เท่านั้น สิ้นที่สุดตรงตัวที่สุด สบายที่สุด ง่ายที่สุด

อาหาร ก็คือ ชาติต่างๆ ตรงๆ ที่นำมาเป็นอุปกรณ์ ที่จะปรุ่่งแต่งประกอบกรให้ "พลังงาน" หรือ ชีวิตการงานของเครื่องยนต์นั้นๆ ดำเนินอยู่ และ ดำเนินไป

คน ก็คือ เครื่องยนต์ชนิดยงชนิดหนึ่ง ที่อาศัยคาร์โบไฮเดรตบ้าง โปรตีนบ้าง วิตามิน เอ บี ซี บ้าง น้ำมันบ้าง เกลือแร่ต่างๆ ฯลฯ เล็กน้อยบ้าง มาเป็นอาหาร เราจัดหาสิ่งเหล่านั้นให้ตรง ให้ง่าย ให้สบายที่สุด มาให้มัน หรือนำมาบริโภค

ผู้ใดเข้าใจตรง เข้าใจแท้ ในคำว่า "อาหาร" ในคำว่า ชาติต่างๆ ตรงๆ ที่จะนำเข้าไปเป็นอุปกรณ์ เพื่อปรุ่่งแต่งประกอบกรให้แก่วิตได้ อย่างไม่มงายลุ่มหลง ไม่เข้าใจผิดไปมัวเมาสิ่งฉาบพอกหลอกล่ออื่นๆ ที่มันถูกสร้างถูกหุ้มชั้น ไม่ยึดมั่นถือมั่นผิดๆ ในชื่ออาหารแปลกๆ ในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสต่างๆ อันไม่ใช่ "ชาติแท้ๆ ตรงๆ" คนผู้นั้น ย่อมบริโภค "อาหาร" อย่างถูกต้อง อย่างง่าย อย่างสบาย อย่างไม่หลง ังทำความเหน็ดเหนื่อย ให้แก่ตน โดยเปล่าประโยชน์แน่ๆ นั่นคือ ผู้ "พ้นทุกข์" ที่แท้จริง และ คือ "ผู้เลี้ยงง่าย" ที่ถูกต้องตามพระพุทธรพจน์ที่ทรงสอนนักสอนหนาจริงๆ จึงอย่าไปหลงเข้าใจคำว่า "ผู้เลี้ยงง่าย" อย่างเพี้ยนๆ มิติๆ อยู่ในแบบตามใจกิเลสตัณหาของผู้มีกิเลสตัณหาเป็นอันขาด

ชาติแท้ๆ ตรงๆ ที่คนจำเป็นจะนำมาเป็นอุปกรณ์ปรุ่่งแต่งประกอบกรให้กับชีวิตดังกล่าวแล้วนัน ก็มีอยู่ใน ผัก พืช ผลไม้ทั้งสิ้น เรากินผัก พืช ผลไม้ต่างๆ เข้าไปก็แล้วกัน คาร์โบไฮเดรตมีในข้าวต่างๆ บ้าง ในเผือก ในมันบ้าง โปรตีนมีใน ผักตระกูลถั่วทั้งหลาย วิตามินต่างๆ มีอยู่ในผักนานาชนิด แม้เกลือแร่ก็ตาม เรา รู้จริง รู้ชัดอย่างนี้ ก็น่า "ชาติแท้ๆ" ตรงๆ ที่มีอยู่ในพวกผัก พืช ผลไม้พวกนี้มากนัก

จะเห็นเห็นน้อยมากที่สุดคืองาผัก พืช ผลไม้ต่างๆ อันมีธาตุแท้ๆ ตรงๆ ดังกล่าว  
แล้วนั้น มาให้ได้อ่านแล้วก็นำมากินเข้าไป ผัก พืช ผลไม้บางอย่าง  
อาจจะต้องแปรธาตุทางเคมีมันลงบ้าง เช่น ต้องต้ม ต้องคว่ำ คือ ต้องลดค่าของธาตุ  
บางชนิดในพืช ผัก ผลไม้ลงบ้าง ไม่เช่นนั้น มันทำปฏิกิริยากับเซลล์ในลิน ในร่างกาย  
ของเราแรงไป ก็ควรทำ และ ควรทำเพียงพอดีตรงๆ แท้ๆ สมเหตุสมผลเท่านั้น ก็พอ  
แล้วไม่จำเป็นจะต้องไปมัวหลงในชื่อของอาหาร (ที่คนเขาตั้งขึ้นหลอกคนด้วยกันเก่งนัก)  
และไม่ควรหลงเห็นเห็นน้อยปรุงรูป ปรุงรส ปรุงกลิ่น ปรุงเสียง ปรุงสัมผัสให้มันจนเกิน  
ขอบเขต กว่าจะได้กินหอบฮักๆ เสร็จแล้วบางทีก็ไม่สนใจด้วย เพราะ “ไม่อร่อย”  
เลยยิ่ง “ทุกข์” หนัก ทับถมตนซ้อน “ทุกข์” เข้าไปอีก ก็เพราะความ “หลงยึดติด  
ในกามคุณ ๕” กับ หลงยึดติดใน “บัญญัติสมมุติ” นั้นเอง

คนเดียวมันไม่ได้ทำเพียงพอดีอย่างแท้จริงกันเอาเลยจริงๆ มันทำกัน  
มากจนล้นจนเกินขอบเขต (เพื่อ) จนยึดมันถ้อมันผิดๆ โง่ๆ ทำให้ตนเองทุกข์ทรมาน  
เห็นเห็นน้อยไม่เข้าการ เพราะไปมัวยึดมันเอาอย่างแน่นหนาว่า การกินจะต้องมีสิ่ง  
นั้นชอนนั้น จะต้องมีส่วนชอน รูปร่างนั้น รสอย่างนั้น กลิ่นอย่างนั้น กรอบอย่าง  
นั้น มีคาว มีหวาน มีของหนัก ของเบา ของว่าง ของแกล้ม อะไรต่ออะไร  
ให้ล้นหลากเกินขอบเขตของ “อาหาร” แท้ๆ จริงๆ มีเครื่องประกอบอะไรต่ออะไร  
นานา รูปร่างล้นแฉกแฉะ แบ่งแจก แปรรูป แปลงรส ยักกระสายกลิ่น เบี้ยว  
สัมผัส ให้เป็นนุ่ม เป็นกรอบ อะไรต่ออะไรไปต่างๆ สารพัด แท้ๆ จริงๆ ก็  
เพียงบรรจุเจ้าธาตุแท้ๆ ตรงๆ ที่มีในพืช ผัก ผลไม้มันให้เข้าไปในกระเพาะ เพื่อจัด  
การแบ่งแจกแจกออกไปใช้งาน ในร่างกายเท่านั้น ก็แสนจะยุ่งยากหลากหลาย มี  
“กิจการ” อันได้บานเบิก ประกอบตกแต่ง ฉาบพอก หลอกล่อ ต่อเติม เพิ่มพูน  
มากมุล จนเห็นเห็นน้อยหนักหนา อย่างน่าระทอระย่อใจ ทว่าเขาก็ยังเสีย  
เวลายังหาเรื่องทำๆ กันให้เผื่อ (เพื่อ) ให้ยุ่งยั้งขั่นกันอยู่ อย่างไม่โง่โง่หัว  
สำหรับปลุกชน และเขาก็จะยังมุงหน้าสร้าง ก่อ เพิ่มกันต่อ และต่อไปอีกไม่  
หยุดยั้ง สำหรับ “ปลุกชน” !

ก็เมื่อเรารู้ว่า ผัก พืช ผลไม้ ถั่ว งาอะไรต่างๆ อยู่พร้อมแล้ว เราก็นึก  
 เข้าไปอย่างนั้นทุกวันทุกมอที่เราจะกิน ก็ไม่ได้กินแล้ว มันก็ให้มีอาการเบื่อ อากา  
 รไม่อร่อย อากาเร้ง ซ้ำซาก จงรู้ไว้เถิดว่า อากาทั้งหลายดังกล่าวมาแล้วเป็นต้นนั้น  
 เบื่อบ้าง ไม่อร่อยบ้าง เรงบ้าง ซ้ำซากบ้าง อะไรพวกนั้นแหละ เป็น "ความ  
 รู้สึกยึดถือยึดติดตัวเอง" (สัทกายสมุหทัย) เป็นกิเลสตัณหาที่ตนสร้างขึ้นมามาทำ  
 "ทุกข์" ให้แก่ตนเองโดยแท้ ถ้าแกงหม้อหนึ่งจะกินซ้ำไปอีก ๓ วัน ก็กินไม่ลง  
 แล้ว มีอาการซ้ำซาก เบื่อ จะต้องไปหาแกงชนิดใหม่มากิน ก็ทำไมที่ "ข้าว" ยังกิน  
 ซ้ำอยู่ได้ทุกมอๆ ไม่เห็นซ้ำซาก หรือ เบื่อ ซึ่งมันกินแล้วจะเส็งเส็งจะซ้ำซาก เขา  
 ก็ไม่เคยคิด เพราะอะไร? ก็เพราะไป "ทำความรู้สึกยึดถือยึดติดตัวเอง"  
 อย่างนั้นๆ อย่างนั้นๆ โดยได้หลอก ได้ล่อให้ยึดให้ติดให้ผลึกกันมานานเต็มที่แล้วในคน  
 คนไทยกินข้าว ผังก็แปรข้าวไปเป็นขนมปัง แล้วก็ตัดข้าวตัดขนมปังเป็นอาหารหลัก  
 ส่วนอย่างอื่นซ้ำซากก็ซักจะเหม็นเบื่อก็คงดี ดั่งนี้ เป็นต้น **ซึ่งล้วนแต่เป็น**  
**"ความหลง" ไปยึดมั่นถือมั่นหลงติด-หลงผลึกใส่ใจให้เป็น**  
**ผิดอยู่ทั้งนั้น** แล้วตนเองนั้นแหละ "เห็นดเห็นอย" เป็น "ทุกข์" อันมา  
 แต่ไม่มี "ปัญญา" รู้เท่าทัน หรือ รู้ให้แจ้งถึงเหตุ-ผลแห่งความแท้จริงว่า อะไรเป็น  
 เปลือก อะไรเป็นแก่น

สิ่งที่แปรรูป แปรภส เปลี่ยนกลัน ยักกระสายสัมผัสไปต่างๆ เพื่อหลอก  
 เพื่อล่อกัน จนติด-จนผลึกมันอย่างไม่รู้เท่าทันจริงๆ นั้นแหละคือ "กามคุณ" คือ  
 กิเลส ตัณหา โดยตรง โดยแท้

ทำไม? คนจะกินข้าว พืช ผัก ผลไม้ ที่มีรสชาติต่างๆ ตรงๆ ที่จะนำเข้าไป  
 ใช้ในร่างกายอย่างถูกต้องแท้ๆ ไม่ผิดไม่ประหลาดอะไร อย่างซ้ำๆ ซากๆ ทุกวันๆๆๆ  
 ไม่ได้ ทำไมจะต้อง "โง่" นักหนาจนต้องหลงรูป ปรส กลัน เสียง สัมผัสต่างๆกันนัก  
 คำว่า "โง่" คำนี้แหละ คือ "ความไม่รู้แท้" คือ "อุปาทานจริงๆ" คือ โมหะ  
 หรือ อวิชชา ที่จะต้องทำให้เป็น "อริยะ" (ฉลาด) ทำให้รู้จริงรู้แจ้งให้ได้

ถ้าเรารู้ข้าว มีถั่วเหลือง หรือ ถั่วลิสง มีผักสด เท่าที่จะหาได้ มีเกลือ



มีผลไม่ต่าง ๆ อันพึงจะหาได้ตามฤดูกาล แล้วเรากินมันอย่างนั้นทุกวันทุกมื่อ ร่างกายจะตายไหม ? ร่างกายจะบวมพร่องไหม ? ลองคิดดูให้ดี ? เมื่อ “ธาตุแท้ ๆ ตรง ๆ” อันจะใช้ในร่างกายมันเข้าไปครบพร้อมแล้ว มันก็ไม่มีปัญหาอะไร ข้าจะแสนสบาย สะดวก สะอาด ประหยัด อีกทั้งไม่สร้างความผูกพัน ไม่สร้างโทสพยาบาทอาฆาตให้เกิด เพราะเราไปฆ่าสัตว์มากิน และถูกต้องตรงที่สุด ก็คือ ไม่ไปโง่ม (อวิชา) หลงรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสที่คนได้หลอกคนมานานแสนนานเหลือเกินแล้ว

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ปาสาทิกสูตร ที่มณีกาย ปาฎิกวรรค ข้อ ๑๑๗ ว่า “ดูก่อน จุนทะ มีฐานะอยู่ ที่พวกปริพพาชก ผู้ลัทธิภายนอกศาสนาของเรา จะต้องพูดใส่โทษพวกสมณะสักยบุตรของเราว่า เป็นผู้ประกอบสุขัลลิกานุโยค คือ ความประกอบตนให้เป็นสุขอย่างเดียว เมื่อพวกเขากล่าวใส่โทษอย่างนั้น พวกเขาคควรจะถามเขาว่า สุขัลลิกานุโยคนั้นได้แก่อะไร ? เพราะสุขัลลิกานุโยคมีอยู่มากหลายอย่างต่าง ๆ กัน แต่สุขัลลิกานุโยคในที่นี้มีอยู่ ๔ อย่าง คือ คนพาลบางคนฆ่าสัตว์มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข ๑ ถูเอาสิ่งของของผู้อื่นไม่ได้ให้มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข ๑ พูดเท็จมาเลี้ยงตนให้เป็นสุข ๑ บำเรอตนด้วยกามคุณ ๕ ประการ ๑ ทั้ง ๔ อย่างนี้แลเป็นของเลวทราม เป็นของชาวบ้าน เป็นของปูลชนคนหนาแน่นด้วยกิเลส ไม่ใช่ของพระอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ทั้งไม่เป็นไปแห่งเหตุให้เกิดความเบื่อหน่าย คลายความกำหนัด ความดับ ความสงบ ระงับ ความรู้อย่าง ความรู้ดี และไม่เป็นที่ถึงพระนิพพานได้เลย”

๔ ข้อ ที่พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็นของเลวทราม เป็นของปูลชนคนหนาแน่นไปด้วยกิเลส นั้น มันหนาแน่นหนักหนาจริง ๆ อย่าเพียงฟัง เพียงอ่านแล้วก็คิดว่า เคยได้ยินแล้ว ได้ฟังแล้วเพียงเฉิน ๆ เป็นอันขาด

“คนพาลบางคนฆ่าสัตว์มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข” ข้อความบางข้อบอกแจ้งที่สุดอยู่แล้วว่า ผู้ยังฆ่าสัตว์มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข อยู่ นั้นแหละ

**ไม่เป็นเหตุให้ถึงนิพพานได้เลย** พระพุทธองค์ทรงสอนทรงยืนยันอยู่ตรงๆ ออกอย่างนั้น ผู้ยังเสพสุข ยังหลงบริโภคสัตว์ว่าเป็นของดี แล้วถือว่าเป็นสุขนั้นแหละ คือ คนพาล อันมีความหมายตรงๆ ในภาษาไทยว่า คนโง่ คนเขลา คนขี้ คนร้าย คนตื้อดื้อ คนยังเป็นพิษเป็นภัยในโลกอยู่ **ยังเป็นคนหนาแน่น ไปด้วยกิเลส** ยังกระทำในสิ่งที่เลวทรามอยู่ ยังไม่กระทำในทางอันจะเป็นเหตุให้เกิดความเบื่อหน่าย กลายความกำหนัด ความดับ ความสงบรำงับ ความรู้อย่าง ความรู้ดี และไม่เป็นเหตุให้ถึงพระนิพพานได้เลย

ภาษาเพียงแค่นี้ ก็ควรจะพิจารณาได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงเห็นดีเห็นชอบในการ “กินเนื้อสัตว์” หรือ? เพราะเมื่อเราเข้าใจและเห็นจริงแล้วว่า ผู้ฆ่าสัตว์ ได้ชื่อว่าบาปแล้ว แล้วทำไมคุณจึงจะทำเฉยเมยปล่อยให้คนอื่นทำบาป แต่แล้วคุณก็บงาบฉวยขุมมือเบีบคอยกินเนื้อที่เขาฆ่า ยอดเห็นแก่ตัวที่สุดไหม? ตัวเองไม่ฆ่าเพราะรู้ว่าบาป แต่ที่คนอื่นเขาจงบาปๆ เกอะ! แล้วเราก็กินฉวยกิน แทนก็เห็น “จิต” แล้วว่า เห็นแก่ใจ หรือ ขโลกแล้ว เป็นกิเลสแล้ว ยิ่ง “ผู้ยังกินเนื้อสัตว์ เห็นว่าเป็นสุข” (ซึ่งยิ่งกว่า “ฆ่าสัตว์มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข” ไปอีกนะ!) ก็ยังได้ชื่อว่า บาปจัด ขนออกมกิลเลสมีบาปมากจนออก ผู้ธรรมไม่ฆ่าสัตว์แล้วย่อมจะต้องไม่พอใจให้ผู้อื่นไปฆ่าสัตว์ด้วย ดังนั้น เมื่อเราไม่ฆ่าแต่ยังกินเนื้อสัตว์อยู่ มันก็เท่ากับยินดีพอใจให้คนอื่นฆ่าสัตว์นั่นเอง การเชื่อมโยงติดต่อกันในบาปมันยังเป็นไปอยู่ขาดกันไม่ได้ อย่างนี้เป็นเหตุ-นิทาน-สมุทัย-ปัจฉิม เกี่ยวต่อกันอยู่รู้ได้เห็นได้ ถึงได้ไม่พ้นสมุทัย ไม่พ้นเหตุ จึงควรจะตัด “สมุทัย” คือ ต้นเหตุเสีย จะได้บริบูรณ์เสียไม่ได้เพราะสัน “สัทธิกายสมุทัยอัตร” แท้จริง เมื่อเราไม่กินเนื้อสัตว์ เราก็ไม่ต้องฆ่า และใครคนใดอื่นก็ไม่ต้องฆ่ามาเพื่อเรา แล้วเราก็อาจสามารถพ้นมลทินบริสุทธิ์บริบูรณ์ออกมาได้โดยเดี๋ยวก่อนตามนั้น ส่วนผู้อื่นเขายังไม่อยากบริสุทธิ์บริบูรณ์อยู่ ก็ข้างเขาเขาอยากนำตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับหมู่เวรนานเวรนั้นอยู่ ก็เรื่องของเขา เราหาทาง (มรรค) ปลีกตนออกมาจากเครื่องร้อยรัด (บาป ภัย เวร) ให้ได้จริงๆ นั้นเกิดขึ้นมาว่าไปถึงถึงคนอื่นที่เขายังไม่อยากออก

เพราะเขายังไม่ยอมออก ก็ต้องปล่อยเขาก่อน ขึ้นไปตั้ง ก็หนักมาก ต้อง  
รู้ความจริง เขายังปล่อยตนให้จมอยู่ในโงมะ หรือ วังวนของโลก แห่งเวรานุเวรนั้น  
อยู่ ก็ต้องให้เขาอยู่ก่อน บังคับกันเกินไปได้อย่างไร ? มันทุกข์ เราต้องฉลาด  
เราต้อง “รู” ings **ทางจะพ้น** (สัมมาอาริยมรรค) แล้ว**ต้องพาตนพ้นออก**  
**มา** (คือปฏิบัติ) โดยตัวเราทำจริงๆ บริสุทธิ์จริงๆ ให้ได้ ให้มีอิสระ จะได้มีแรง  
มีกำลังช่วยผู้อื่นได้ในภายหลัง

คนปลุกชนผู้ไม่รู้ เขาย่อม “บริโภค” สิ่งที่เขาคิดว่า เขาพอดี โดยเขานึก  
คิดประมาณเอาเองว่า “พอดี” การประมาณอย่างนั้นมันก็เป็น “มัตตะ” ใน  
“โภชนะ” อยู่เหมือนกัน แต่มันยังไม่ถูกต้องแท้จริง เป็นความรู้ ความเข้าใจอันถูก  
ตรงจริงๆ ที่เรียกว่า “อัญญตา” เพราะเขา “ประมาณ” ของเขาเอาเอง  
และเขาก็ “พอดี” (มัชฌิมา) ของเขาเองตามความปรารถนาของเขา (ตามที่ได้เคย  
อธิบายผ่านมาแล้ว)

ดังนั้น การจะทำให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ ใน “โฆเนมัตตัญญตา” นั้น  
ก็คือ จะต้องรู้แจ้งความแท้จริงด้วยการฝึกหัด ปฏิบัติ หัดละ หัดเลิก หัดหยุดสิ่งที่  
เราได้หลง “บริโภค” ตามๆ โลกย์เขามาเป็นนมนเป็นนาน อันเราได้พิจารณา หรือ ได้รู้  
มาจากคำสั่งสอนของพระอรិยะสงฆ์ก็ตาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยตรงก็ตาม ลง  
ให้ได้ จนเห็นผลดี เกิดสัมผัสความว่างเปล่า เบาสบาย ความไม่ยึดติด ความหยุด  
ความพ้นรอด ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เคยบริโภคนั้นได้อย่าง “สุขแท้ๆ” (ปรมัง สุขัง)  
ให้จริง ให้ได้ จึงจะถึงที่สุด คือ จะต้องว่างเปล่า หยุดขาด ไม่ติดจนถึง จิต  
ในจิต เวทนาในเวทนาแท้ๆ

ด้วยเหตุนี้เอง แม้แต่ใน “ศีล” ต้นๆ แก่ศีล ๖ ของพระพุทธองค์  
ก็มีข้อกำหนดบ้าษาตรงๆ ในเรื่อง “การบริโภค” (วิกาลโภชณา) แม้ใน  
“จรณะ” อันเป็นหลักการปฏิบัติไปสู่ความหลุดพ้น (ดังที่เรากำลังอธิบายถึง  
กันอยู่นี้) ก็มีเรื่องของ “การบริโภค” ให้นำมาเพ่งพิศพิจารณาประพลุดิ  
เพียรอยู่ด้วย หรือ แม้ใน “อนุศาสนี” (คำกล่าวสั่งสอนของพระพุทธ-  
องค์) อื่นๆ ที่นำมาร้อยกรองขึ้นมาสวดมาท่องกัน ให้รู้จักประมาณเครื่อง

บริโภค(โภชนียะ)ต่างๆ ก็มีมากมาย เช่น ใช้เป็นปัจจัยเวกขณฺ์(ปฏิสังขาโยฯ) ใช้เป็นกรรมฐาน(อาหารปฏิกุศลสัญญา, อาหารสพายะ) เป็นต้น และที่ไม่ค่อยได้นำออกมาพูดกันในบางบท บางตอน แห่งคำสอนทั้งหลายของพระบรมศาสดา ที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก ก็มี ยังมีอีกมากมายก่ายกอง ผู้พูดว่า เรื่อง “อาหาร” เรื่องการกิน ไม่สำคัญในการปฏิบัติธรรมเพื่อไปนิพพานนั้น จึงเป็นผู้ไม่รู้ “มรรค” ไม่รู้ “ศีล” ไม่รู้ “กรรมฐาน” ในการปฏิบัติแท้

อีก ๒ ข้อต่อมาคือ “ถ้อเอาสิ่งของที่ผู้อื่นไม่ได้ให้ มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข” กับ “พูดเท็จมาเลี้ยงตนให้เป็นสุข” นั้น จะยังไม่พูดถึงละ ! จะพูดถึงข้อข้อในพระสูตรน ก็คือ

“บำเรอตนด้วยกามคุณ ๕ ประการ” ข้อความนี้ที่ขัดแสบจะขัดว่า トラบที่ผู้ใดยังใฝ่คว้าโหยหา และลิ้มเสพย์บริโภคกามคุณ ๕ คือ “อรัย” ไปหมดชั้นใจ สุขสมในรูปในรสในกลิ่นในเสียงในสัมผัสทุกอย่างอยู่ มันก็ยังเป็นของเลวทราม เป็นของปฏุขน คนหนาแน่นด้วยกิเลส ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯลฯ และไม่เป็นเหตุให้ถึงพระนิพพานได้เลย จึงจะต้องเข้มงวดกวดขันตนเองให้มาก เมื่อจะเป็นผู้ปฏิบัติธรรมหวังนิพพาน จะต้องขจัด และรู้จักเจ้า “กามคุณ ๕” นี้ ให้ได้จริงๆ แท้ๆ เข้าใจมันให้ชัดๆ กำจัดมันลงไปให้ได้จริงๆ มันเป็น “ตัณหา” หยาบเบ่องตัน เป็นกองกิเลสกองใหญ่ที่จะต้องเอาใจใส่ลด ละ เลิก ปราบมันลงไปเสียก่อน จะไปมองเมินทำเป็นประมาทปล่อยให้มันคลุกคลี เกี่ยวข้อง มั่วสุมอยู่กับเราอยู่ ไม่จัดการให้มันหมดไปก่อน แต่จะไปมัวปราบ “ภวตัณหา” กับ “วิภวตัณหา” ชั้นสูงสุขุมโน้น คือ เรื่องของ รูปจิต อรูปจิต ที่เป็นราคะ ตัณหา อันละเอียดชั้น “อุทฺธัมภาคิยสังโยชนํ” (สังโยชนํเบื่องสูง ๕ ข้อ) คือ ความผูกยึดติดที่ละเอียดลึกซึ้งชั้นสูงชั้นในของจิต ก่อนนั้น มันจะง่ายอยู่ละหรือ ? มันจะถูกเป็นเบ่องตัน-ท่ามกลาง-บั้นปลายอยู่ละหรือ ? ก็ขอให้ลองไตร่ตรองดู

โดยลำพังแห่ง “สังโยชน์ ๑๐” พระพุทธองค์ยังได้แบ่งเป็นขั้นต่ำ ขั้นสูงไว้แล้วด้วย อย่างชัดเจน คือ เรื่องของ “สักกายะ” และ “กามราคะ” นั้น มันตัวการหลักเบื้องต้น และ “รูปราคะ” “อรูปราคะ” กับ “มานะ” นั้น มันตัวการหลักขั้นสูง เพราะฉะนั้น การประพาศิธรรมให้บรรลุนั้น จะกระโดดพรวดๆ ไปละสังโยชน์ “เบองสูง” ก่อน ในมุนินแง่ของ “รูปภพ-อรูปรภพ” ซึ่งเป็นเรื่องของ “ภวตัณหา-วิภวตัณหา” ขั้นสูง ทว่า “กามภพ” ซึ่งเป็นเรื่องราวของ “กามตัณหา” และ “ภวตัณหา” อย่างหยาบๆ ตื้นๆ ไม่ทำให้แจ้ง ไม่ละให้ได้ก่อนนั้น มันจะ “งาม” ในเบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลายได้อย่างไร ? ขอให้ผู้ไฝ่ธรรมคิดใคร่ครวญทบทวนดูให้รอบคอบดีๆ อย่าไปหลงติดมัวงมๆ คล้าๆ ยึดทาง จับปลายเป็นต้น จับต้น เป็นปลาย อยู่ จะเสียเวลาเปล่า !

เมื่อผู้ใดได้ไตร่ตรอง ไล่เรียงระดับของกิเลสตัณหา หรือ ความหลงยึดถือเอาสิ่งไม่จำเป็นแท้จริงในชีวิต และเห็นได้ เข้าใจได้จริง ก็ให้เร่งหัดละหัดเลิก หัดหาทางหยุด หาอุบายกำจัดกิเลส-ตัณหา อันห่อหุ้มตน จนกลายเป็น “สักกายะ” นั้น ให้ได้ ไปตามลำดับ ตั้งแต่ “อบายมจ” มาจนลาภ-ยศ สรรเสริญ-สุข (อย่างโลก ๆ) แล้วก็ไต่ควมเข้ามาหา “กาม” ทั้ง ๕ ให้ได้ และรู้กาย เวทนา จิต ธรรมในทวารทั้ง ๖ พร้อม จึงจะได้ชื่อว่า ก้าวเข้าสู่จุดทำลาย “สักกายะ” แท้

จาก “สักกายะทิฏฐิสูตร” สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ข้อ ๒๕๕  
 “ครั้งนั้นแล ภิกษุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ฯลฯ ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าพระองค์ผู้เจริญ บุคคลรู้อยู่อย่างไร เห็นอยู่อย่างไร จึงจะละ สักกายทิฏฐิ ได้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุ บุคคลรู้เห็นจักขุแล โดยความเป็นทุกข์ (ภายนอก) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ รู้เห็นรูป โดยความเป็นทุกข์ (ภายใน) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ รู้เห็นจักขุวิญญาณ โดยความเป็นทุกข์ (เวทนา) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ รู้เห็นจักขุสัมผัส โดยความเป็นทุกข์ (จิต) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ รู้เห็นแม่สุขเวทนา ทุกขเวทนา หรือ อทุกขมสุขเวทนา ที่เกิดขึ้นเพราะจักขุสัมผัส เป็นปัจจัย (ธรรม) โดยความเป็นทุกข์

จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ บุคคลรู้เห็นหู... รู้เห็นจมูก... รู้เห็นลิ้น... รู้เห็น  
 กาย... รู้เห็นใจ... โดยความเป็นทุกข์(ภายนอก) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้  
 เห็นธรรมารมณ์ โดยความเป็นทุกข์(ภายใน) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้  
 มโนวิญญาณ โดยความเป็นทุกข์(เวทนา) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้  
 โดยความเป็นทุกข์(จิต) จึงจะละสักกายทิฏฐิได้  
 หรือ อทุกขมสุขเวทนา ที่เกิดขึ้นเพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย (ธรรม) โดยความ  
**เป็นทุกข์** จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ ดูกรภิกษุ เมื่อบุคคลรู้้อย่างนี้  
 เห็นอยู่อย่างนี้ จึงจะละสักกายทิฏฐิได้ ฯ”

และจากพระไตรปิฎกเล่มเดียวกันนี้ ข้อ ๒๕๔ พระพุทธองค์ตรัสโดยนัย  
 เดียวกันเอง แต่ทว่าต้องรู้เห็น กาย เวทนา จิต ธรรม ในทวารทั้ง ๖  
**เป็น “อนิจจัง”** จึงจะละ “มิจฉาทิฏฐิ” ได้ อีกข้อหนึ่งคือ ข้อ  
 ๒๕๖ พระพุทธองค์ตรัสไว้โดยนัยเดียวกันอีก แต่ทว่าต้องรู้เห็น กาย เวทนา จิต  
 ธรรม ในทวารทั้ง ๖ **เป็น “อนัตตา”** จึงจะละ “อตตานุทิฏฐิ” ได้

นั่นคือ เราจะ ละ มิจฉาทิฏฐิ พ้น สักกายทิฏฐิ และ  
 ละสิ้น อตตานุทิฏฐิ ได้นั้น ก็คือ เราจะต้องแจ้งใน กาย เวทนา  
 จิต ธรรม ในทวารทั้ง ๖ ด้วยความเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา  
 ตามลำดับ

**“อนิจจัง”** คือความไม่คงอยู่ ความไม่สม่ำเสมอ ความไม่ยึดมั่นคงอยู่  
 ได้ ความแปรปรวน ความยึดเอาแน่ๆแต่ๆไม่ได้เลย ความไม่เป็นอยู่เสมอไม่มีอยู่เสมอ  
 ไม่ได้อยู่เสมอ ความไม่เที่ยงแท้ถาวรนิรันดร

ถ้าผู้ใดมุ่งหมายอะไรไว้ หรือ ยึดถือปักมั่นในสิ่งใดต่างๆไว้ว่า เป็นอย่างนั้น  
 ม้อย่างนั้น ได้อย่างนั้นอยู่ หรือ แม้แค่มุ่งเจตนาจะต้องเป็นอย่างนั้น จะต้องม้อย่างนั้น  
 จะต้องได้ออย่างนั้น จะต้องเอาอย่างนั้น ผู้นั้นคือ ผู้มีความเห็นว่า เป็น “นิจจัง”  
 ดังนั้น ถ้าผู้ใดเข้าใจให้เห็นแจ้งเข้าใจให้ถูกต้อง และทำใจให้กลับกันเสียว่า เราจะ

ไม่มุ่งหมายมันหมายยึดถือมันในอะไรเป็นจริงเป็นจัง เป็นเที่ยงเป็นแท้นั้น มันเป็นเหตุแห่งทุกข์ มันไม่ควรไปยึดมันว่า จะได้จะเป็นจะมี มันอาจจะเป็นอย่างนั้น อาจจะเป็นอย่างนั้นได้ แต่ก็ไม่แท้ไม่จริง ไม่แน่ ไม่คงอยู่ ต้องแปรปรวน จะยึดเอาแน่ ๆ แท้ ๆ ให้เป็นอยู่เสมอ มีเสมอ ได้เสมอ นั้น ไม่ได้ ถ้าใครทำใจอย่างนั้นได้ แล้วก็ “วางใจ” เสียว่า มันจะต้องเป็น “อนิจจัง” ได้จริงๆ โอกาสใดก็ไม่แน่ “เป็น” ก็ได้ “ไม่เป็น” ก็ได้ ผู้นั้นก็เป็นผู้พ้น “มิจฉาทิฏฐิ” ได้ โดยแท้

“ทุกข์” หรือ “ทุกข์” นั้นคือ ความไม่ดี ความไม่เจริญแท้ ความตกต่ำ ความไม่สมใจหมาย อาการที่ทนได้ยาก เป็นความลำบาก เป็นสิ่งที่ทรมาณ เป็นของที่น่าเบื่อหน่าย เป็นเรื่องที่ไม่ควรจะมี ไม่ควรจะเกิด ไม่ควรจะเป็นในตัวเรา อื่นเลย เป็นความไม่ดีที่จะต้องล้างออกให้ได้

ถ้าผู้ใดยึดมั่นว่า “คนเกิดมาเพื่อเสวยสุข” คนผู้นั้นแหละ คือ “ผู้มีทุกข์” ดังนั้น จึงอย่ายึดถือ “ความสุข” ไว้เป็นอันขาด อย่าไปสร้างไว้ในใจว่า มันเป็นอาการที่จะต้องมี ต้องเป็น ต้องมี ต้องเกิด เชียว อย่า “หลง” เป็นอันขาด ว่า ได้ลาภก็เป็นสุข ได้ยศก็เป็นสุข ได้สรรเสริญก็เป็นสุข ได้เสพรสทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ก็ยินดียึดมั่นเอาอย่างนั้น อย่างนั้นว่า “สุข” เป็นอันขาด เพราะ “สุข” มันไม่มี ถ้าไปยึดมั่น สำคัญหมายมัน หรือ กำหนดตายตัวไว้ในจิตว่า จะต้องเป็นอย่างนั้นๆจริงๆ มันก็เป็น “อัตตา” อันหนึ่ง ที่ผู้ใดไปมีความเห็นแน่นอน ก็ผู้นั้นแหละ จะต้องเป็น “ทุกข์” เพราะเมื่อ “หลง” ว่าสิ่งใดเป็น “สุข” ผู้นั้นก็ต้องไผ่เสพ หรือ ไผ่หา ดินรน อยาก ก็การไผ่ การดินรนหา การอยากได้มานั้นแหละ คือ ตัว “ทุกข์อริยสัจ-ทุกข์สมุทัย” โดยตรง

เราจะต้องรู้ให้ถ้วน เห็นให้ได้ ตั้งแต่กายนอกกาย เข้ามาจนภายในกาย และแม้กระทั่ง เวทนาในเวทนา จิตในจิต ธรรมในธรรม ให้ถ้วนทั่ว ว่าที่จริง “สภาพธรรม” ทุกอย่าง มันเป็นของเกิดตามธรรมโดยตัวมันเอง ยึดอะไรไม่ได้ มันหมายอะไรไม่ได้ อย่าไปหลงเสพมัน แล้วก็สร้าง “สวรรค์” ใส่ใจตนอยู่เป็นอันขาด มันจะคิดสวรรค์ มันจะยึดสวรรค์ “ผัสสะ” ใดมันเกิด มันก็เกิด

ตามเหตุตามปัจจัย มีผลออกมาตามความจริงที่เป็นจริง (ยถาภูตตะ) อย่าไปหลง  
สำคัญมั่นหมายว่า จะต้องเป็นอย่างนั้น จะต้องเป็นอย่างนี้ แล้วก็ไปดีใจ เมื่อเป็น  
ตามที่เรายึด เราสำคัญมั่นหมาย (คือ “สุข”) แต่เสียใจ เมื่อมันไม่เป็นไปตามที่  
เรายึดเราหวัง เราต้องการ (คือ “ทุกข์”)

ผู้ใดสร้าง “จิต” คิดผูกพันกับทุกสิ่งทุกอย่างในโลก อย่างที่กล่าวนี้ มันก็  
จะได้รับรสสุข รสทุกข์ หรือ ไม่สุขไม่ทุกข์ อย่างนั้นแหละ ไม่หยุด ไม่เลิก ไม่จบ  
เรื่องลงได้สักที

แต่ถ้าผู้ใคร่แจ้งเข้าใจจริงเห็นได้ว่า เมื่อมี “ผัสสะ” ในโลก ก็มีผลของ  
ผัสสะ ดังนั้น ผลของผัสสะทุกอย่าง นั้นแหละคือ “ชาติ” ที่จะเกิดตาม  
อำนาจแห่งเหตุกับปัจจัย คือ สิ่งที่เป็นผลเกิด เนื่องจากสิ่ง ๒ สิ่ง เมื่อ  
มี “ผัสสะ” ไตมาเกิดที่เรา เราก็จึงรับรู้ “ผล” ของผัสสะนั้น ให้ชัดเจน  
จริงๆ (เป็น “ยถาภูตญาณ”) แล้วก็วางเสีย อย่าให้ “จิต” คิดปรุงเพิ่ม  
ต่อ หรือ รับชาติขึ้นมา “ทำงาน” ต่อ แม้แค่ “คิด” ก็ไม่เอา เราก็  
จะว่าง จะเบาสบายอยู่ เรียกว่า “พ้นทุกข์” แท้ ก็ได้ทันที ก็เป็น “วิมุตติ”  
ขั้นหนึ่ง เป็น “บริสุทธิคุณ” ระดับหนึ่ง สำหรับขั้นผู้ฝึกหัด (ยังมีขั้นสูงกว่านี้บริบูรณ์  
กว่านี้) แล้วเราจะพยายามอ่านจิต ตอนไม่คิด ไม่มี “รสเสพผล” นั้นๆ ให้รู้  
“รสว่าง” ให้เข้าใจ “รสปล่อย” และทำ “ปล่อย” ให้เป็น ให้ชำนาญ ก่อน  
นี่คือ สภาพไม่มีแม้ “สังขาร” มีแต่ “รู้” สิ่งนั้น เรื่องนั้น ตามอำนาจของ  
ปัญญาของเราเท่านั้น ถ้าเราจะเป็นผู้ไม่พยายามให้สังขารเกิด เราก็อย่าไปเป็น  
ผู้สร้างดังนี้ ขณะ “วิ” ก็แปลเอาว่า “ไม่” ดังนั้น “วิสังขาร” ในขณะนี้ ก็คือ  
ไม่มีการ ปรุงคิด ปรุงรส หรือ ปรุงรู้อะไรมากไปกว่า “รู้” ความเป็นจริงของสิ่งที่  
ได้สัมผัสรู้ตามความเป็นจริงมีจริงอยู่ (ยถาภูตญาณที่สัสสนะ) เท่านั้น

แต่ถ้าจะสร้าง “สังขาร” ใด เราจะต้องรู้ว่า เราจะ “ดับ” มันได้ เรา  
จะไม่ต้องทน . เราจะไม่เดือดไม่ร้อน และหรือจะทนก็ทนได้โดยไม่ยาก ถ้า  
ร้อนอย่าทำ หรือ ถ้าดับไม่ได้ก็อย่าทำ ถ้าทนไม่ได้ก็อย่าเพิ่งทำ ดังนั้น  
ผู้ใดมีความรู้อย่างนี้ เข้าใจได้อย่างนี้ และทำได้อย่างนี้ ผู้นั้นก็จะไม่ก่อ “สังขาร”



๔๗ “ทุกข์” หรือ ก่อสิ่งที่ตนได้ยากให้แก่ตนเอง หรือ ผู้อื่น

แต่จะก่อ “สังขาร” ชั้นพิเศษที่เรียกว่า “วิสังขาร” หรือ “ปัญญาภิ-  
สังขาร” หรือ “อิทธิภิสังขาร” คือ ทำโดยควร (สัมมา) ทำ  
โดยมีความรู้รอบ (เวชชา) ก่อโดยเข้าใจในคุณในประโยชน์  
แท้ เป็นสิ่งที่ดีถ่ายเดียว ก่อสิ่งนั้น เรื่องนั้น อากาณนั้น  
โดยไม่ให้ร้อน ไม่ให้ทุกข์ (มัชฌิมา) นั่นเอง และ  
มั่นใจว่า สามารถดับมันได้ด้วย

“วิ” ในบัดนี้ ก็แปลว่า “ยิ่ง” แปลว่า วิเศษ แปลว่า ต่าง (จากที่เคยเป็นได้  
มาแล้ว คือ ดียิ่งขึ้น สูงยิ่งขึ้นไปอีก เป็นได้แปลกไปอีก) ดังนั้น “วิสังขาร” ใน  
บัดนี้ ก็คือ มีการปรุง มีการคิด (เป็น “สัมมาสังกัปปะ” เป็น “วิตกวจาร”) แต่ผู้ปรุง ผู้คิด จะต้องมื่ออินทรีย์ มีพลังเพียงพอที่จะปรุงโดยควร, โดยมีความรู้รอบ, โดยเข้าใจในคุณในประโยชน์แท้, โดยตนก็ไม่ทุกข์ไม่ร้อนดังกล่าวแล้ว และพร้อมที่จะ  
ไม่ให้มีโลภะ-โทสะ-โมหะเข้ามาร่วมปรุงด้วย จะต้องปรุงเพื่อผู้อื่น ไม่ใช่เพื่อตัว  
เพื่อตนโดยแท้โดยจริง จึงจะเรียกว่า เป็น “บุญ” (ปัญญา) แบบ “กรุณาธิคุณ” แท้  
เป็นกุศลยิ่งแท้ (ปัญญาภิสังขาร) และจะต้องปรุง ต้องทำให้ชัดตรง ไม่มีการลำเอียง  
ใดๆ คือ พ้นความลำเอียงเพราะรัก หรือ เพราะเห็นแก่ผู้อื่นผู้อื่นโดยไม่สมควร (พ้น  
“ฉันทาคติ”) พ้นความลำเอียงเพราะชังเพราะเกลียดเพราะไม่ชอบ อย่างไม่  
สมควร (พ้น “โทสาคติ”) พ้นความลำเอียงเพราะโง่เพราะไม่คิดให้รอบคอบเพราะ  
หลงผิด (พ้น “โมหาคติ”) พ้นความลำเอียงเพราะกลัวเพราะไม่กล้าเพราะเกรง (พ้น  
“ภยาคติ”) จึงจะเรียกว่า “อิทธิภิสังขาร” (อิทธิ+อภิ+สังขาร) คือ  
ปรุงอย่างเก่ง, ปรุงอย่างผู้เจริญ, ปรุงอย่างทำความรุ่งเรืองยิ่งๆ อยู่

แม้จะปรุงอยู่ เราก็มั่นใจว่า คือ “กรรม” คือ การงาน ที่ลึกแต่ว่าการงาน  
ซึ่งเป็นการยังกุศลให้ถึงพร้อม หากเป็นเพียงการงานของจิต ก็เป็นเพียง “มโนกรรม  
หรือ สัมมาสังกัปปะ” ถ้าจะเป็นถึงขบวนการงานออกมาทางวาจา ก็เป็น “วจีกรรม  
ที่เป็น สัมมาวาจา” และถ้าจะเป็นถึงขบวนการงานครบทุกอย่างเป็นที่สุดคือ “กายกรรม”  
พร้อม ก็เป็น “สัมมาสัมมัชฌิมา” ซึ่งทางทงนนั้น ก็จะต้องไม่เป็น “ทุกข์” จริงๆ

เจ้าตัวต้อง “รู” ของตัวเองเป็น “บัจฉิตัง” จริงๆ ว่าเราอยู่ในฐานะดีจริง เจริญจริง  
 ไม่ต้องมีความสนใจหมายหรือไม่สนใจหมาย เป็นอยู่ทนอยู่ได้โดยไม่ยาก ไม่ลำบาก ไม่  
 ทรมานอะไรสำหรับตน แม้เรื่องที่เรากำลังกระทำก็ไม่ได้หน่ายไม่ได้เบื่อ และควรเกิด  
 ควรเป็น โดยคนทำแล้วก็จะไม่หลงติดหลงยึดให้เหลือเศษรูลเป็น “อิตตา” ใดๆอีกด้วย  
 จึงจะเรียกว่า “**พินทุภัก**” แท้ ที่สูงขึ้นมาอีก เป็น “**วิมุติ**” ขึ้น  
 สามารถยังขึ้นมาอีก เป็น “**บริสุทธกุณ**” ระดับยิ่งๆ ขึ้น คือ มีความ  
 บริสุทธบริบูรณ์ได้ ทั้งๆ ที่ มีกรรม มีกิริยา มีอริยาบถชีวิตการทำงาน มีกำลังการบ้อง  
 กันกำจัดกิเลสได้มากขึ้น รู้อะไรทั้ง “ผัสสะ” ได้เร็วขึ้นเก่งขึ้น สุขุมใน “เวทนา”  
 ใน “จิต” มากขึ้น ในสภาวะของคำว่า “กาย” ก็แจ้งชัดแม้จะเป็น “นามกาย”  
 หรือคือ “กาย” ของจิต ก็เข้าใจเห็นแจ้งยิ่งขึ้น “กาย” ของเวทนา ก็รู้เห็นเด่น  
 แจ้งได้ยิ่งขึ้น มี “ธรรมจักขุ” มี “ธรรมปัญญา” ลึกซึ้งในคำว่า “ธรรม-  
 กาย” ทั้งหลาย จริงแจ้งชัดยิ่งขึ้น เรียกว่า มี “**ปัญญาธิกุณ**” เข้าร่วมด้วย  
 เป็น “**ปฏิภาคนิมิต**” ทั่วคุณ กล่าวคือ จะมีความรู้ ความเข้าใจ ความเห็นจริง  
 ในจิตแท้ๆ ในกิเลสแท้ๆ มากขึ้นละเอียดขึ้น ทบไปทวนมาซับซ้อนลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทำ  
 ความสุขุมประณีตได้ยิ่งขึ้นและมีสมรรถภาพแรงสมรรถภาพสูงขึ้นไปพร้อมกันนั้น  
 ก็มี “**กรุณาธิกุณ**” คือ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น  
 เป็นผู้สร้างสรรจรรโลง เป็นผู้ใด “ให้” เป็นผู้มีความคุณแก่มนุษย์แก่โลกแท้

“**สักกายะ**” โดยยังคงคือ ตัวร้ายเกาะเกี่ยวยังไม่บริสุทธบริบูรณ์อยู่ในจิต ผู้  
 ประพฤติ “**สติปัญญา**” พึงบำเพ็ญอยู่ตามทางเอกทางตรงนั้น ก็จะยังรู้อยู่เห็น ยิ่งพ้นจาก  
 “**สักกายะ**” เป็นทางสูงที่สุดที่สุด (อันตะ) ยิ่งๆ ขึ้นเรื่อยๆ เป็นพ้น “**สักกาย-  
 อันตะ**” ได้แท้ในที่สุดแน่

“**ทุกขอริยสัจ**” ก็จึงรู้แจ้งชัดขึ้นแน่ “**ทุกขสมุทัยอริยสัจ**” ก็ละได้  
 สุขุมขึ้นประณีตขึ้น เป็นพ้น “**สักกายสมุทัยอันตะ**” ยิ่งๆ ขึ้นจริง “**ทุกขนิโรธ-  
 อริยสัจ**” ก็ยิ่งสูงยิ่งสุด ยิ่งชัดยิ่งแจ้ง ยิ่งเห็นบริสุทธสะอาดเข้าหาขั้นปลายขั้นยอดยิ่ง  
 เป็น “**สักกายนิโรธอันตะ**” จริงๆ แท้ๆ “**ทุกข์**” ในพฤติกรรมทั้งหลายของ

ชาวบ้าน (คามินีปฏิปทา) ที่เขาไม่สามารถรู้ ไม่สามารถปลดปล่อย หรือ ดับสนิท  
สิ้นได้ ผู้พ้น “สัทธิกายทิฐิ” ถูกทางแทน ก็ จะ ปลดปล่อยได้จริง ดับได้จริง  
(นิโรธ) ทั้งรู้แจ้งเข้าใจชัด ทั้งเห็นอยู่เป็นปัจจุบันที่เรา ในเราเดี๋ยวนี้เดี๋ยวนี้(ทิฐิ,  
สันทิฐิโก) จึงเรียกว่า ลุถึง “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” คือ มีสภาพ “อริยสัจ”  
องค์ที่ ๔ (มรรค มีองค์ ๘) ขึ้นมาขึ้นยันกับตนจริงๆ มีผลเกิดปรากฏแท้ๆอยู่จริงๆ

สิ่งที่ต้องสัมผัส (ผัสสะ) ทางตา ทางลิ้น ทางจมูก ทางหู ทางสัมผัสกาย ทาง  
สัมผัสใจ ซึ่งเราได้ฝึกหัดรู้จากสัมผัสในการบริโศคนอก บริโศคนใน ทั้งหลายกันมา  
และมี “สติปัญญา” ตามรู้ตามเห็นหยั่งเข้ามาจนถึง จิต ถึงเวทนา ที่สุดถึงขั้นรู้แจ้งชัด  
ใน ธรรม อันเป็นกุศล หรือ อกุศล และ อพยกฤตได้แท้จริง กระทำสำเร็จได้อย่าง  
ถูกต้องลงตนจริง ถูกลักษณะแท้ชัดชัดเป็น “ธรรมกาย” แม้จะเป็นขนาดขั้น “นามกาย”  
แท้ๆ ก็มี ความประชุมของสภาวะธรรมจริงในเรา ให้เราได้สัมผัสได้รู้ได้ เห็นเป็น  
“กาย” (คือ เป็นความประชุมกัน หรือ ความเป็นกลุ่มกองของสภาวะธรรมที่สัมผัสได้  
เหมือนเป็นตัวเป็นตนชัดๆ เจนๆ) แม้แต่สภาวะธรรมอันเป็น “จิต” อันเป็น “เวทนา”  
อันเป็น กิเลส เป็น ตัณหา เป็น กุศลธรรม-อกุศลธรรมทั้งปวง กระทั่ง วิราคะธรรม  
(ความจาง, ความลดคลาย) ตราบจน นิโรธธรรม(ความดับของกิเลส) สุนฺญตา-  
ธรรม (ความว่าง, ความไม่มี) ก็สัมผัสสภาวะได้อย่างเรียกว่า “กาย” เป็น “ธรรมกาย”  
ทีเดียว ซึ่ง “ธรรมกาย” นั้นๆ ก็ไม่มีตัว ไม่มีตน ไม่เป็นโลม ไม่เป็นภาพสักหน่อย  
แต่ความเป็นจริงของ “ญาณทัสสนะ” แห่งผู้ปฏิบัติถึงขั้นนั้นๆ ก็สามารถ  
สัมผัส “ความประชุม” (กาย) หรือ “กลุ่มกอง” (กาย) แห่งรูปธรรม-  
นามธรรมต่างๆ นั้นได้แท้ได้จริง

และเห็นอย่างเข้าใจชัด โดยความเป็น “ทุกข์” ไม่ว่าจะ “ทุกข์”  
เพราะหลงยึดหลงติดเป็นทาสตาและลักต่อเข้าไปเป็นทาส “รูป” ใดๆ ก็เข้าใจ ก็  
เห็น “ทุกข์” ในความเกิดกิเลสของตนเพราะตา กิเลสของตนเพราะรูป จนกระทั่ง  
ทำให้ละ “ทุกข์” คลาย “ทุกข์” ลงได้จริงๆ แม้จะ “ทุกข์” เพราะหลงยึด

หลังติดเป็นทาสลัน-ทาสรัส, ทาสจุมก-ทาสกลัน, ทาสหู-ทาสเสียง, ทาสกาย-ทาสสัมผัสกาย, ทาสใจ-ทาสสัมผัสใจ แม้แต่เป็น "สัมผัส" ทางทวารใด ๆ ก็ตามรู้ละเอียดใน "ทุกข์" ที่เกิดกับช่วง "สัมผัส" นั้น ๆ กระทั่งถึง "ทุกข์" เพราะช่วงแห่ง "เวทนา" ตราบจนถึง "ทุกข์" เพราะในช่วงที่มันสัมผัสติดต่อเชื่อมโยงเกี่ยวกับ เป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กันและกัน ก็ตามหยั่งเหตุ หยั่งนิทาน จนถึงสมุทัยถึงปัจจัย เป็นสนธิรอบแห่ง "เหตุ" แห่ง "ปัจจัย" กันทีเดียว

ผู้เห็นอย่างนี้ เข้าใจอย่างนี้ และกำลังสลัดหลุดปล่อยหลุดวางอยู่นี้แหละ คือ ผู้ละ "สังกายทิฏฐิ" ได้แท้ ๆ ถึงจุด

"อนัตตา" นั้นคือ ความไม่เป็นตัวเป็นตน ไม่เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่โดยแท้ โดยจริง ไม่ใช่เราใช่เขา ไม่ใช่อะไรที่จะไปกำหนดมันหมาย ให้แน่แท้จริงจัง (อนัตโต) มันพร้อมที่จะเป็นอื่นไปทุกขณะแห่งเสี้ยววินาที และมันก็เป็นอื่นไปทุกเสี้ยววินาทีจริง ๆ (ปรโต) มันไม่มี ไม่มีหยุด มันมีแต่เคลื่อนไป แผ่ไป กระจ่ายไป จะไปสำคัญมันหมายเอาว่าเที่ยงในโลก ยืนยงอยู่เป็นอย่างเก่า เป็นอันเก่าอยู่อย่างอยู่เหมือนเดิมไม่แปรปรวนนั้น ไม่มีเลย (วิถโต) และมันไม่มีแก่นเที่ยงแก่นแท้ อะไรยืนยงจริง ๆ หรือก มันไร้แก่นสาร มันไม่ใช่สิ่งที่พงษ์รัตนตรอะไรอย่าไปหลงมันอยู่เป็นอันขาด (ตฺถโต) แท้จริงมันเป็นความว่างเปล่า มันไม่เหลือเหลืออะไรไว้ มันไม่มีอะไรจริง ๆ (สุญญโต)

มันเป็นเพียง "สภาพธรรม" ที่เคลื่อนไหลหมุนเวียนไป ตามฤทธิ์ของเหตุตามแรงของปัจจัย เท่านั้น ที่เราเห็นเป็นตัวเป็นตนเป็นแท่งเป็นก้อน หรือ แม้เป็นเพียง "ความรู้สึก-ความรู้" นั้น ๆ ก็เป็นเพียงมันอาศัยกันเกาะด้วยอำนาจของธาตุต่าง ๆ ทำงานอยู่เท่านั้น และเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะแท้ ๆ ด้วย ไม่มีใครเป็นเจ้าของเลย แม้เราจะหลงไปยึดว่าเราเป็นเจ้าของก็เป็นความวิปลาสแท้ ขอให้เห็นให้ได้ แทะให้แจ้ง จะได้ไม่ "หลง" ยึด หลงมันหมายในอะไรสิ่งใดที่หลายทั้งปวงในโลกแม้แต่เศษเสี้ยวธาตุ

แต่เมื่อเป็น “มนุษย์” ใน “ความเป็นมนุษย์” ก็ต้องมีแก่นสาร ต้องประกอบแก่นสาร จึงต้องเป็น “อัตตา” อยู่ เพราะยังมีเนื้อตัว ยังมี “รูปจันทร์-นามจันทร์” อยู่จริง เราจะ “ไม่มี” นั้น มันเป็นเพียงลักษณะ “ปล่อย” ของจิต ที่เป็นได้จริง เกิดได้จริงแท้ในส่วนในๆ ของผู้นั้นๆ เท่านั้น ต้องรู้ซ่อน รู้ซึ้งใน “ความมี” และใน “ความไม่มี” ดังกล่าวนี้ ให้ชัด

“อัตตา” คือ ความมี “อนัตตา” คือ ความไม่มี

**“ความไม่มี” (อนัตตา) นั้น** จงเป็นส่วนตัวส่วนตน อันหมายเอาว่า สำหรับเราเฉพาะเท่านั้น จงให้เกิด “ความไม่มี” นั้นแต่ในเรา เราต้องจัดการให้สำเร็จลง เราจึงเป็นอยู่ได้ด้วย “ความไม่มี” นั้นแหละ เป็นแก่น เป็นแกน เราจึงเป็น “อนัตตา” เป็น “ไม่มี” สำหรับเราเฉพาะ

หรือ ในความจำเป็นที่สุด ที่จะต้องมี “ความมี” ก็ต้องให้น้อยที่สุดนั่นเอง สำหรับตน จะเป็นผู้เปลื้องน้อย จะเป็นผู้ผลาญน้อย จะเป็นผู้สังเคราะห์ตนไว้ ด้วยปัจจัยน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้ จนกระทั่ง “ไม่ต้อง” หรือ “ไม่” เป็นที่สุด (สูญญภาพ) จะเป็นผู้ “เอา” น้อยสำหรับตน จึงจะเป็นผู้ “ให้” ได้มาก ผู้นั้นจะ “ได้รับ” มากจากเรา “สัจธรรม” จึงจะได้ ไม่ขัดแย้งเป็นที่สุด (สันตानัตตา) จึงจะลงตัวเป็นที่สุด (สันตัตตา) จึงจะเป็นจริง (สัจจะ, สัจธรรม)

ดังนั้น เมื่อ “รูปจันทร์-นามจันทร์” มันยัง “มี” (อัตตา) ก็จึง “มี” แต่ความเป็นผู้ “ให้” (ปทาน=การถึงที่สุดแห่งความสูงสุดจริงในการ “ไม่มี” คือ เป็น “ผู้ให้”, การบรรลุดจรง, พระผู้ประทาน) เราจึงจะได้เป็นผู้ “ไม่มี” (อนัตตา, สูญญตา) เป็นการลงตัวแท้ เพราะ “มีแต่ให้” จึงได้เป็น “ผู้ไม่มี” แท้

เมื่อจะเป็น “ผู้ให้” (พระผู้ประทาน) ก็จะต้องมีสิ่งจะให้

การจะ “มี” สิ่งใด ๆ ได้ เราก็ต้องสร้างขึ้น ทำขึ้น จึงจะเป็น “สิทธิของเรา” โดยสัจริต มิใช่ไปเอาของคนอื่นมา “มี” แล้วก็ได้แต่ทำที่เป็น “ผู้ให้” อย่างนั้นยังไม่แท้ ไม่จริงถึงที่สุด

ดังนั้น เมื่อ “รูปันธ์-นามันธ์” มันยัง “มี” (อัตตา) ก็จึง “มี” แต่ความเป็นผู้ “สร้าง” (นิมิตตานุสสติ, หรือปรนิมมิตวสวัตตี=การถึงที่สุดแห่งความสูงสุดจริงในการ “มี” คือ เป็น “ผู้สร้าง”, การบรรลุจริง, พระผู้สร้าง, พระผู้เนรมิต)

เมื่อจะเป็น “ผู้สร้าง” (พระผู้เนรมิต) ก็จะต้องเลือกสิ่งที่จะสร้าง จะต้องสร้างด้วยความมีปัญญา จะต้องสร้างสิ่งที่มีความหมาย งาน สร้างสิ่งที่ดียิ่ง มีค่าสูงสุดสำหรับมวลมนุษย์ การเลือกสรรด้วยปัญญาอย่างสำคัญจึงเป็นเรื่องของ “ปัญญาถอดปัญญา” จริงๆ เป็นเรื่องของ “จิตวิญญาณ” ที่บริสุทธิ์บริบูรณ์โดยแท้ ไม่ใช่ “ดี” เพื่อตัว ไม่ใช่ “ดี” เพื่อโค้งกลับมาหาตัว แต่ “ดี” สำหรับคนทั่วไป สำหรับผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์หมดจด จริงๆ ไม่เหลือความเห็นแก่ตัวอยู่จริงๆ “ปัญญาที่ถอดปัญญา” นั้น ไม่ใช่ซ่อนเร้นแอบแฝงไว้เพื่อตัว หรือ ฉลาดใช้เหลี่ยมเพื่อจะได้มีผลได้ อันยังวักย้อนมาให้แก่ตัว อย่างไม่ให้คนอื่นสามารถรู้ทัน ได้เก่งที่สุด อย่างนั้น ไม่!

ดังนั้น เมื่อ “รูปันธ์-นามันธ์” มันยัง “มี” (อัตตา) ก็จึง “มี” แต่ความเป็น “ปัญญาถอดยิ่งสัจริต” เป็น “จิตวิญญาณบริสุทธิ์บริบูรณ์” ที่หมดสิ้นความเห็นแก่ตัวสนิทแท้ ไม่เหลือ “เพื่อตน” ไม่มี “ของตน” ไม่เป็น “ตน” อย่างจริงใจสนิทแท้ที่สุด ด้วย “ความหยั่งรู้ในจิตของตนเองอย่างสุขุมละเอียดสุด” จึงจะได้ชื่อว่า “อนัตตา” จิตของผู้นั้นถึงที่สุดแห่ง “อนัตตาธรรม หรือ สัจจธรรม” แท้จริง

จึงจะได้ชื่อว่า หมด “ความอยาก” เพื่อตน สิ้น “ความเสพ” ในตน

## ปริศนาศาสตร์ปริศนา

**"อนัตตา"** จึงมีใช่ของง่าย มีใช่ของตนๆ จะต้องละเอียดลออเข้าใจลึกซึ้งในความเป็น "อัตตา" อย่างดี อย่างรู้แจ้งถึงขนาด ถึงขั้นเชิงถ้อยเป็นที่สุดจริงๆ แม้เหลือเศษเล็กน้อยแค่นี้ (อนุ) ก็จะต้องหยั่งรู้ด้วยปัญญาญาณอันยิ่งให้ได้ ให้ถึงจริงๆ แล้วปลดปล่อย "อัตตา" นั้นๆ

ผู้รู้เห็น (ทิฏฐิ) ใน "อัตตา" เล็กอิตาน้อย (อนุ=น้อย) ได้แท้ จึงจะเรียกว่าผู้มี "อิตตานุทิฏฐิ" หรือ ผู้ตามเข้าไปรู้ไปเห็นใน "อัตตา" อย่างถึงที่สุด (อนุ=ตาม) ได้แท้ จึงจะเรียกว่า ผู้มี "อิตตานุทิฏฐิ" (อิตตา+อนุ+ทิฏฐิ)

ผู้รู้แล้ว จึงจะเป็นผู้ "ปลดปล่อย" ซึ่งอิตตานั้นๆ ได้ ถ้าไม่รู้จัก "อัตตา" ใด ที่มันซ่อนแฝงแอบเล่นงานเราอยู่ที่ในเรากลึๆ ในจิต แล้วเราจะ "ปลดปล่อย" จะไม่ให้มีอิตตานั้น มันไม่มีทางทำได้ และไม่เป็นอย่างจริงเลย

ผู้จะพ้น "อัตตา" หรือ จะหมดสิ้น "อัตตา" หรือ พ้น "อิตตานุทิฏฐิ" ปริศนานั้น จึงจะต้อง "รู้" ก่อน "ละ" ไม่ใช่แค่คิดได้แต่ว่า "ละ" ว่า "วาง" ฯลฯ ว่า "ดับ" อะไรง่ายๆ แค่งาน แล้วมันจะเป็นจริงถึงสภาวะแห่งอิตตาจริงนั้น เป็นไปไม่ได้

การสอน หรือ การเรียน "อนัตตาธรรม" จึงไม่ใช่เรื่องลัดหรือ เรื่องรีบ แต่เป็นเรื่องที่จะต้องสุขุมกับภิกษุภาพ

เบื้องต้นจึงจะต้องสอน หรือ เรียนกัน ในขั้นแห่ง "สักกายะ" กันไปเป็นลำดับ

สักกายะ แปลกันว่า ตัวตน ก็จริง แต่เป็นตัวตนที่หายไปที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องตน เรื่องตนก่อน เป็นลำดับๆ ไป และแล้วก็จะเป็น "สักกายะ" ที่ละเอียดขึ้นๆ ไปตามลำดับ ตัวหายไปที่เรายังละยังดับมันไม่ได้ มันก็เป็นสักกายะของเรา ตัวที่ละเอียดขึ้น เป็นความสุขุม เบาบางขึ้น รุยากรขึ้น เป็นเรื่องในภายในยิ่งขึ้น นั่นจึงเป็นเรื่องที่เรียกว่า "อิตตา"

ดังนั้น ลำดับแห่งความจริง หรือ ลำดับแห่งคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงมีการ พับ “มัจฉาทิฎฐิ” ให้ได้ก่อนเป็นเบื้องต้น และแล้วจึงจะ พับ “สักกายทิฎฐิ” ต่อมาเป็นเบื้องกลาง และสุดท้ายจึงจะ พับ “อัตตานุทิฎฐิ” เป็นเบื้องปลาย

ผู้จะพับ “อัตตานุทิฎฐิ” จึงเป็นเรื่องของขั้นปลายสุด และจะต้อง เป็นผู้เกิดสภาพ “อนัตตาธรรม” แท้ในจิต ด้วย “อธิบัญญัติ” หรือ “ญาณทัสสนะวิเศษ” ด้วยสภาวะธรรมแห่ง “อนัตตา” ที่เป็น ที่มีจริงในผู้นั้นๆ แท้ ไม่ใช่เรื่องแคร์รู้ แล้วโหมเม่งง่าย ๆ

แต่ในขณะนั้น เรากำลังเรียนกันอยู่ในระดับ เบื้องต้น และ ท่ามกลาง กำลังเน้นกันที่ “สักกายะ” และกำลังมีหลักประพจน์เพื่อ ละสักกายะ ในขั้น “โภชนมัตตัญญุตาน”

อย่าเพิ่งสับสนไปถึงขั้น “อนัตตา” หรือ เรื่อง “อัตตา” กันล่ะ ! เรื่องลำดับให้คิด

เมื่อใด ผู้ใด มีภูมิถึงสภาพ รู้เห็น เป็นจริง ในการทำลาย “อัตตา” แต่ละระดับไปได้เรื่อยๆ จนขนาดละเอียด สุขุม ก็จะมาเข้าไปรู้ ไปเห็น หยั่งถึงได้จริง จึงจะพับ “อัตตานุ” นั้นๆ จริง

อย่าเพิ่งรวบรัดว่า “สัพเพ ชัมมา อนัตตา” หรือ “สัพเพ ชัมมา นาลัง อภินิวาสายะ” ธรรมทั้งหลายเป็น “อนัตตา” หรือ “ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” กันง่ายๆ เพียงรู้ เพียงฟัง เป็นอันขาด

จะต้องประพจน์รู้ ประพจน์เข้าไปเห็น ไปแจ้งในสภาพจริงให้ได้แน่แท้ ตรวจเบื้องต้น ตรวจท่ามกลาง ตรวจขั้นปลายกันจริงๆ เมื่อผู้ใดเข้าใจและเห็นแจ้งถึงสภาพแท้ได้จริง ยืนยันทั้งรู้ ทั้งมีสภาวะธรรม “อนัตตา” คือ มีสภาพดังได้กล่าวมาแล้วๆ นั้นแท้ ผู้นั้นก็ถึงซึ่งการละ “อัตตานุทิฎฐิ” ได้จริงๆ



จะหมดความยึดมั่นถือมั่นจริงในธรรมทั้งปวงได้ หรือ นักปฏิบัติผู้ใดเห็นสิ่งใด  
เรื่องใดเป็น “อนัตตา” ได้แท้ แต่ละสิ่งแต่ละเรื่องนั้น ก็จะหลุดไปพ้นไป (วิมุตติ)  
เรื่อย ๆ ขอให้ฟังเพียรตามลำดับเถิด

ผู้ใดผู้เป็นผู้นั้นแท้ จะรู้แจ้งเข้าใจ “กุศลธรรม” และ “อกุศลธรรม” ได้  
อย่างชัดแจ้ง และจะมีชีวิตอยู่อย่างดี ย่อมไม่แต่ต้อง “อกุศลธรรม” เช่น  
“อบายมุข” หรือ สิ่งที่จะนำไปสู่ “อบาย” ที่เล็กที่น้อย ยิ่งจนตามลำดับ และ  
ย่อมจะไม่หลงยินดีใน ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข ใดๆ จริงๆ แต่จงเข้าใจด้วย  
ว่า มิใช่ว่าท่านผู้บรรลุนี้ จะไม่มีโอกาสได้ ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข ท่านย่อมมี  
ย่อมได้จริงๆ แต่จิตท่านหลุดพ้นในความยินดี ไม่เสพรส และไม่คลุกคลีสร้างรส  
“กามราคะ” (ราคะในทวาร ๕) และไม่หลงสร้างรส “ภวาราคะ” (ราคะในทวารใน  
ตรงๆ คือ จิต) ขึ้นมาเกี่ยวข้อง (สังสัคคะ หรือ สร้างสววรรค์) ในจิตตนเป็นอันขาดจริงๆ  
และข้อสำคัญที่สุด คือ ผู้บรรลุเท่านั้น แม้ได้ ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข ก็จะไม่หลง  
สะสมสิ่งเหล่านั้นอยู่เป็นอันขาด หากได้มาเมื่อใดก็จะคืนไปแก่โลก หรือ “ทำคืน”,  
“งอกคืน” ให้เป็นประโยชน์แก่โลก แก่ผู้อื่นเมื่อนั้น **ท่านจะไม่สะสมจริงๆ**  
โดยเฉพาะวัตถุโลก

**สรุปความ** จงอย่า “หลง” เป็นอันขาดว่า “ทุกสิ่งทุก  
อย่างเป็นความจริง” ที่น่ายึดมั่นไปหมด

**ข้อควรทำ** จงหัดวาง ละปล่อย ตัดขาด เลิกในสิ่งที่  
เรา “เห็น” ว่า ไม่สำคัญแล้ว ไม่จำเป็นจริงๆ ในชีวิต ออกให้ได้โดย  
เร็ว อย่ารีรอ

สรุปแล้ว “มัตตัญญูตา” ก็คือ ต้องกำหนดกะเกณฑ์ หรือ ประมาณการ  
ให้กับตนเสมอๆ ในการ “บริโภคน” (โภชน) ไม่ว่าจะบริโภคอะไรใด ๆ ทั้งสิ้น

จำต้องมี “สติ” รู้ก่อนเสมอว่า “จะบริโภค” แล้วก็เข้าใจสิ่งที่ “จะบริโภค” นั้นๆ ให้ได้โดยแท้จริงว่า เรากำลังจะบริโภคอะไร ? มันสำคัญกับชีวิตหรือไม่ ? จะลดการบริโภคนี้นลงให้น้อยที่สุดด้วยประการใดได้บ้าง ? จะไม่บริโภคเสียเลยที่เดียวได้ไหม ? สมควรแค่นี้ ? แล้วก็กระทำให้ได้ ผักผ่อนให้จริง ต้องหัดเป็นผู้มักน้อยลงไปเรื่อยๆ เสมอๆ (อัปปีจนะ) ต้องหัดเป็นผู้รู้จักกำหนดขอบเขตความพอใจให้กับตน โดยหมายให้ลดลงๆ ให้ได้เรื่อยๆ แล้วก็พอให้ได้เสมอๆ แม้จะมีอยู่น้อยเท่าใดๆ (สันตภูถี) ต้องหัดอดหัดทน ไม่เป็นผู้คั่นรน ไม่เป็นผู้เดือดร้อน ต้องเป็นผู้สงบเรียบร้อยราบรื่นให้ได้ ด้วยกำลังแห่งความอดทน และ ด้วยปัญญาที่ลดโลกลดชาติเครื่องทุกข์นอกทุกข์ใน (ปริเวก) ต้องหัดตัดขาดการเสวยสุข หรือ จะไม่เสวยสวรรค์ให้ได้ทุกขณะจิต แม้การผัสสะใด การเกี่ยวข้อใจ หรือ การคลุกคลีใจ การปรุงแต่งใจ การร่วมใจ เราจะไม่ให้มี ไม่ให้เกิดได้ง่ายๆ ทรายที่เรายังไม่รู้เท่าทันในสิ่งนั้นๆ เพียงพอ หรือ ยังอยู่เหนือสิ่งนั้นๆ ยังไม่ได้ คือ ยังเป็นโมหะ หรือ ยังเป็นอวิชชาอยู่ เราจะไม่เห็นว่ามันเป็นสวรรค์ หรือ มันเป็นสิ่งที่น่ายินดี หรือ ยินร้ายใดๆ ทุกประการ (อสังสัคคะ) ต้องพากเพียรพยายามกระทำให้อุกต้องตรงทางอย่างนี้เสมอๆ (วิริยารัมภะ) จนกระทั่งเรารู้แจ้ง “ความไม่ยึดเกาะ” การปลดปล่อยได้ในสิ่งใดๆ อันแท้จริง (วิมุตติ) และเข้าใจแท้ในรส อันเยี่ยมยิ่งของจิตเมื่อหลุดพ้นจากสิ่งนั้นๆ ได้อย่างถ้วนทั่ว (วิมุตติญาณทัสสนะ) เมื่อนั้นคือ เราได้ฝึกหัด “จิต” ถึงขั้นสุดในแต่ละอย่างแต่ละเรื่องได้แล้ว

นั่นคือ ต่อไปเราจะไม่ “ติดยึด” สิ่งนั้นๆ อีก อย่างจริงที่สุดแล้ว สิ่งนั้นจะมีมาสัมผัส มาเกี่ยวข้องกับเราในโอกาสต่อไป ก็ยอมได้ เราจะเป็นผู้รู้ดี รู้แจ้งในสิ่งที่ “คนหลงบริโภค” ทั้งหลายได้ถ้วนทั่ว เราจะรู้ชัดว่า สิ่งใดควรบริโภค และ ไม่ควรบริโภค หรือ ควรบริโภคบ้าง ไม่ควรบริโภคบ้าง เราก็จะกะประมาณ (มัตตัญญุตตา) ทำความพอดี (สัมมา) และหรือ รู้จักความปานกลาง ความเหมาะสมตามควร (มัชฌิมา) ได้อย่างแท้จริง เราจะรู้จัก “ประโยชน์” ที่เป็น “ปรมัตถ์” (ปรม + อัตถ คือ มเนื้อหาสาระที่สูงหัดเยี่ยม) ในทุกๆ กาละ ในทุกๆ ขณะ และ ในทุกๆ

เหตุการณ์ ทุก ๆ สถานที่ อย่างไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ๆ (เพราะความไม่เข้าใจ ในกาละและในเทศะ นั้นเอง จึงยึดถือมั่นกันมากที่สุด)

ดังนั้น ผู้ใดเข้าใจได้ถึง “ปรมัตตประโยชน์” อย่างแท้จริง จึง เป็นผู้ทำ “บรมสุข” ทำ “สันติ” หรือ ดับร้อน ดับทุกข์ ให้แก่ตน และแก่โลกได้ เสมอ ๆ จะเป็นผู้เกือกโลก เกือกตนโดยแท้จริง ดังนี้

เพราะได้ “ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ” มาแล้วจริงๆ ตาม “กลา” (คำอธิบาย, คำกล่าว) ต่าง ๆ ที่พระบรมครูของเราได้ทรงสอนไว้ แล้วก็ได้ประพฤติบำเพ็ญธรรม (อันมี ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ) มาแล้วจริงๆ และ “กลา” ต่าง ๆ ที่เราได้พากเพียร ทำให้ได้ใหม่ให้เกิดตาม ก็มี อัปปัจฉะ - สันตุฎฐิ - ปวิเวก - อสังสัคคะ - วิริยารัมภะ โดยอยู่ในหลักการของ “ศีล-สมาธิ-ปัญญา”

หมายความว่า นำ “ปริยัติ” นั้น ๆ มา “ปฏิบัติ” ให้เป็นไปตาม “กลา” ทั้งหลาย ดังกล่าวแล้ว นั้นเรียกว่า “ศีล” จนกระทั่งเกิดผลเป็นสงบ ระงับ ได้ หยุดได้ วางได้ นิ่งได้จาก “ทุกข์” นั้น ๆ เพราะ ดับเหตุดับสมุทัยของมัน ทั้งหมด นี้เรียกว่า “สมาธิ” ที่ได้เกิดได้ตั้งมั่นจนในเราผู้ฝึก และสุดท้าย เราก็คือรูแจ้งใน “ผล” นั้น ๆ อย่างดี ทั้งเหตุ และ ปัจจัยของความหลุดพ้นที่ได้ห่าง พราว วาง ขาดมา (วิมุตติ) และรูแจ้งในสภาวะ ทั้งความหลุดพ้น ทั้งจิตของเราที่เมื่อหลุดพ้นแล้ว ว่า เป็น “บรมสุข” อย่างไร ? (วิมุตติญาณทัตสนะ) ทั้งจะเกิดศรัทธาเข้าตั้งมั่นจริงๆ แล้วก็รูทางอันเป็นเบื้องต่อไปที่จะหา “ศีล” ที่สูงขึ้น (อริศีล) มาสร้าง “สมาธิ” (อริจิต) ให้แก่ตนให้สูงๆ ยิ่งๆ ขึ้นอีก ดังนี้ นี้แหละรวมเรียกว่า “ปัญญา” หรือ “อริปัญญา”

มันก็จะเกิดซับซ้อนกัน หมุนเวียนเป็น “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” (ปรัวัญญิ ๓) ขึ้นมา เป็นสภาวะธรรมอย่างแท้จริง ในผู้ปฏิบัติจริง โดยน้อยอย่างนี้ จึงจะเรียกว่า “สมณะ” (สงบ, ระงับ) กับ “วิปัสสนา” (รู, แจ้ง) คือ ได้ทั้ง “เจโตวิมุตติ” (สิ่งที่เป็นนิเวศต์เห็นขาดออกจากจิต) กับ มีทั้ง “ปัญญาวิมุตติ” (รูแจ้ง

แห่งตลอดทั้งที่ “เกิด-ตั้งอยู่-ดับ” ทั่วทั้ง “ผล” อย่างชัด) ไม่มีคบอด ลูบๆ คำๆ มิใช่ว่าอะไรมัน “วิมุติ” ก็ไม่รู้! เราทำอะไรกันบ้าง ก็ไม่เข้าใจ ชัด! อะไรไปยั้งไป มายั้งไป มีเหตุอย่างไร มีผลอย่างไร ก็ไม่แจ้ง! ขาด “สติ” ไร้ “สัมปชัญญะ” ไม่มี “ปัญญาญาณ” อันใดเลยสักอย่าง นั่นมิใช่ แนวของ “พุทธศาสนา” แนวแท้ๆ ของ “พุทธศาสนา” นั้น เราจะรู้จะ เข้าใจแท้ จะรู้แจ้งแห่งตลอดจริงๆ ดังอธิบายมานี้แล เป็นขั้นเป็นระดับชัดเจน พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า พุทธศาสนาที่รู้แจ้งใน “สัมมาอาริยมรรค” อันมีองค์ ๘ นั้น เท่านั้น ที่แบ่งชั้นแบ่งระดับ พระอริยะ เป็นขั้นๆ ได้ ด้วย “ปัญญาญาณ” โดยแท้

“โภชนเนมัตตัญญูตา” จึงคือ การฝึกหัดกะประมาณชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค โดยใช้หลักการคำสอนต่างๆ ของพระบรมศาสดามาพิจารณาดูให้ ลงรอย หรือ เป็นไปตามแนวตั้ง และเมื่อผู้ใดเข้าใจแจ้ง แม้ “ทุกข์” ที่ยังอยู่ในเครื่องบริโภค ที่จำเป็นที่สุด คือ ในปัจจัย ๔ ได้อย่างแท้จริง ผู้นั้นก็เป็นผู้รอบ รู้น เพราะแม้แต่ปัจจัย ๔ แท้ๆ พระพุทธองค์ก็ยังตรัสไว้ใน “อิริยานนทสูตร” ว่า:-

“การระงับดับกิเลสก็ให้ระงับบริโภค ๒ ประการให้เบาบางลง บริโภค ๒ นั้น คือ จีวรปัจจัย (เครื่องนุ่งห่มเสื้อผ้า) และ เสนาสนะปัจจัย (ที่อยู่อาศัย) สองอย่างนี้ ชื่อว่า บริโภคภายนอก นับเป็นอย่างหนึ่ง บิณฑบาต (อาหาร) และ คิลานะปัจจัย (ยารักษาโรค) สองอย่างนี้ ชื่อว่า บริโภคภายใน นับเป็นอย่างหนึ่ง บริโภคทั้ง ๒ อย่างนี้ เป็นตัวกิเลส ตัวทุกข์ ตัวสุข - สิ้นทั้งนั้น ถ้าบริโภค ๒ นั้นมากเกินไป ทุกข์ก็มากจนตามเท่านั้น ถ้าบริโภค ๒ นั้นน้อยลง ทุกข์ก็น้อยลง ความสุขก็มากขึ้น คือว่าเบาบางน้อยลงเท่าใด บุญกุศล ก็มากขึ้นเท่านั้น อันบุญกุศลก็อยู่ที่ตัวบุคคลทั้งสิ้น ผู้ที่ละบริโภค ๒ นั้นได้แล้ว นรกก็พ้น สวรรค์แล นิพพานสิ่งใดๆ ก็ได้ในทันที

ดูกรอานนท์ บุคคลที่บวชเข้าแล้ว ไม่รู้จักระงับดับกิเลส คือ บริโภค ๒

ให้เบาบางลง เข้าใจว่า บวชรักษาศีล ถอดครองวัตร เอาบุญ (คือผู้บวชเพียงเพื่อถอด ศีล แบกศีล กินเพลจนตาย และสวดมนต์ทำแต่ในเรื่องบุญเป็นตัวเป็นตน) ไม่หา อุบายระงับดับกิเลส แล บริโภค ๒ จะได้บุญ (อันเป็นมรรคเป็นผล) ได้ความสุข (อันเป็นนิพพาน) มาแต่ไหน ถ้าคิดอย่างนั้น แม้จะรักษาศีล ตลอดพระปาฏิโมกข์ แล ชุตงควัตร ก็หากเป็นอันรักษาเปล่า รักษาให้เหน้อยยากลำบากกายเปล่า ไม่ อาจเป็นบุญกุศลได้ พระปาฏิโมกข์ ชุตงควัตรทั้งหลาย ที่บัญญัติแต่งตั้งไว้นั้น ก็ เพื่อให้เป็นเครื่องระงับดับกิเลส ตัณหา คือ บริโภค ๒ ถ้าระงับไม่ได้ ก็ไม่เป็นบุญ เป็นกุศล ผู้ที่ทำความเข้าใจว่า พระปาฏิโมกข์ แล ชุตงควัตร จะช่วยยกตัวให้ขึ้นไปสวรรค์ และ พระนิพพานเช่นนั้น ก็เป็นความเห็นของคนที่ไม่เข้าใจเวลาเอาบุญญา จัก ไม่พ้นทุกข์เลย บริโภคทั้ง ๒ นั้น ได้ชื่อว่า ปลิวพร ๒ การรักษาศีลพระปาฏิโมกข์ แล ชุตงควัตร เพื่อจะตัดปลิวพร (คือเครื่องผูกพันที่ก่อให้เกิดความทุกข์กังวล) ให้เบา บางลงได้เท่าใด ก็เป็นกุศล เป็นสวรรค์ และ พระนิพพานขึ้นไปเท่านั้น”

อ่านดี ๆ พิจารณาดี ๆ ในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเรา ก็ จะเห็น ว่า มันมีระดับจากหายาไปหาละเอียด เป็นขั้นเป็นปลาดอยู่ มากมายหลากหลายระดับ เหลือเกิน ดังนั้น ผู้จะปฏิบัติธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องรู้จัก “ฐานะ” หรือ “ฐาน” ของตนเองว่า เรามีสถานะ “ชีวิต” อันพุ่มเฟอียหอมไปด้วยโลกธรรม ๘ อยู่เท่า ใด ?

นับตั้งแต่ที่ค่าที่เลวที่สุด อันเรียกว่า “อบายมุข” มาเลย “ชีวิต” ของ เราติดยึดแน่นอยู่กับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อยู่เท่าใด ? ตามนัยที่ได้ พยายามแยกแยะแนะนำทางมาโดยละเอียดแล้วนั้น เมื่อรู้ “ตัว” คือ รู้ “ฐานะแห่ง ตน” ว่า เราคือ ผู้หลงยึดหลงหอบหลงติดสิ่งพุ่มเฟอียอยู่อย่างไรแล้ว ? แล้วก็เร่ง ประพฤติ เร่งปฏิบัติ พากเพียรกระทำการตัดสิ่งที่ควรจะตัด ลด ละ เลิก หยุด วาง ไม่มี ไม่เอา ไม่เป็น ในสิ่ง ในเรื่องที่เราจะทำนั้น ๆ ให้ได้จริงๆ เรียกว่า “**รู้” ธรรมฐาน**” ของตน

หมายความว่า กระทำถูกต้องตามฐานะแห่งตน โดยแท้โดยจริง

มิใช่จะไปตาม ๆ คนอื่นเขาทำ โดยไม่รู้ว่า ตนมีกิเลสอย่างไร ? เต็มไปด้วยตัณหา  
 ตัวไหน ? คิดแต่ว่า จะปฏิบัติธรรม แล้วก็ทำตาม ๆ เขา เช่น เขาพานั่ง  
 หลับตา ก็หลับไป เขาพาท่องบ่นอะไร ก็บ่นไป เขาพาสร้างสวรรค์สร้างวิมาน  
 อย่างไร โดยวาดรูปสวรรค์ไว้แต่แค่ลมปาก ก็เชื่อเขา ทำตาม ๆ ไป ที่สุด เขา  
 บอกว่า “กรรมฐาน” คือ อย่างโน้นบ้าง อย่างนี้บ้าง เช่นว่า “กสิณ” ทั้งหลาย  
 เป็น “กรรมฐาน” บ้าง ยึดเอาบทปริกรรม “พุทโธ” เป็น “กรรมฐาน” บ้าง  
 หรือ ให้พยายามยึด “อุบายโกศล” ต่าง ๆ นานา แล้วแต่อาจารย์ใดจะนึกสร้างขึ้นเอา  
 เป็นกรรมฐานบ้าง ชงมันกล้วนถูกทั้งนั้นแหละ

แต่เป็น “การกระทำที่ยึดฐานะสมมุติ” ไม่ใช่ยึด “ฐานะแห่งตน” ไม่  
 ใช้การเรียนรู้ “ตน” ไม่ได้เห็นเข้าหากายยาววาหนาคืบกว้างศอก พร้อมกับ  
 สัญญา และใจของตนเอง มันจึงได้หลงยึดมั่นถือมั่นในจารีต ในแบบวิธี ในอุบาย  
 ของแต่ละอาจารย์ไป แล้วก็ไม่รู้ “ฐานะ” ที่แท้ เพราะเข้าใจ “กรรมฐานะ” เสีย  
 ออกไป นอกกายยาววาหนาคืบกว้างศอก โดยเฉพาะไม่รู้จิต-เวทนาของตน เลย  
 หลงทาง เพราะไปยึดเอา ได้เพียง “บัญญัติ” เป็นกรรมฐาน

คำว่า “กสิณ” นั้น มันแปลเป็นไทยว่า ทั้งหมด หรือ สิ้นเชิง หรือ ทุก  
 อย่างในโลก จึงหมายความว่า อะไรก็ได้ทั้งนั้น อะไรก็ถูกทั้งสิ้น แต่ความถูก  
 มันต้องถูกด้วยปัญญา เพราะทุกสิ่งทุกอย่าง หรืออะไรทั้งหมด มันไม่ใช่ของ ๆ ตน  
 คนเดียว คนหนึ่งก็มีสิ่งที่ถูกกับตนอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ผู้ใดมีกิเลสตัณหาหนักอยู่  
 ในเรื่องอะไรสิ่งใด ก็ต้องหาอุบายมาแก้ไขให้ขาด ถูกกิเลส-ตัณหาอันหนักของตนให้ตรง  
 เหมือนเราเป็นโรคชนิดใด ก็หายมาแก้ไขตรงกับโรค ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องใช้  
 “บัญญัติ” รู้ให้ได้ เข้าใจให้ชัด และตรวจตราให้ออกว่า อะไร ๆ ในโลก(กสิณ)  
 นั้น เราอยู่ในกลุ่มไหน ? เราเป็น “อะไร” ในโลก ? ดังนั้น จึงจะเรียกว่า รู้  
 “ฐานะ” หรือ เข้าใจ “ฐานะแห่งตน” แล้วเราก็มารู้จักการสำรวจกิเลส  
 ทำการล้างความคิด ล้างความหลงเกี่ยวพันเกาะกุมต่าง ๆ ที่ตนยังเกาะยังเกี่ยวอยู่ ออก  
 ไปให้หมด ดังนั้น คือ **กรรม** คือ “การกระทำ” จริง คือ “การงาน” ที่เราได้  
 ใช้ปัญญา เพื่อสร้าง “เนื้อหาสาระที่สูงที่สุดเยี่ยม” (ปรมาัตถ์) ถูกตัวจริงถูกฐานะ

มันจึงจะเรียกว่า "กรรมฐาน" คือ "การกระทำอุกฐานะ" มันจึงจะหลุด จึงจะขาด จึงจะหมดลงได้ นั่นคือ "กรรมฐาน" หรือ "กัมมัฏฐาน" หรือพูดเอาเน่อ ๆ ก็คือ การทำการล้างกิเลสให้ถูกกิเลสจริงๆ ในตัวของเรา โดยจะใช้อุบายวิธีอย่างไร ก็ดูให้เหมาะ

เช่น เราหลงรักความสวยงาม เราก็ต้องรู้ "ฐาน" ของตนให้ได้ว่า จริตของเรายังรักสวยรักงาม แล้วเราก็หาอุบายที่จะเลาะจะล้าง "จิต" ที่มันติดมันยึดมันถ่อมมันความสวยงามนั้นให้ได้ อุบายวิธี หรือ แบบการประพฤติ ที่เรียกเป็นภาษาศัพท์ว่า "เจริญอุตฺตง" (อสุภสังขญา) หมายความว่า ให้พยายามเห็นเป็นไม่งาม ไม่สวย ไม่ดี ให้ได้ นั่นเอง โดยจะพยายามยกของน่าเกลียด น่าชังน่าขยะแขยง มาเทียบเคียง มาทำให้ลบล้าง เลิกถอย จากที่ไปหลงรักหลงยึดหลงเกาะอยู่ ก็ตรงเรื่อง ตรงเหตุปัจจัยแท้ ๆ ค่ะ อย่างนี้ เป็นต้น

หรือ ผู้หลงใน "รส" อร่อยยังงั้น แซบตยงง ต่าง ๆ นานา ก็ต้องรู้ให้ได้ว่า เรามักรักชอบใน "รส" ของดิน ทางทวารปาก แล้วเราก็หาอุบาย ที่จะเลาะจะล้าง "จิต" ที่มันยึดมันถ่อมมันในความอร่อยต่างๆ นี้ ให้ได้ อุบายวิธี หรือ แบบการประพฤติ ที่เรียกเป็นภาษาศัพท์ว่า "เจริญอาหารปฏิกุศล" (อาหาเรปฏิกุศลสังขญา) อันหมายความว่า ต้องพยายามเตือนตน ให้ใช้ "สติ" ปรุบบัญญัติให้เห็นแจ้งในอาหารเป็นของไม่น่าชังน่าชม ไม่ใช่สิ่งเอร์ดีอร่อยอะไร มันเป็นเพียงธาตุที่คลุกเคล้าปนเปบรรจุใส่ลงไปในได้ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์เท่านั้น มิใช่ว่าสิ่งดี สิ่งอร่อย สิ่งอันชวนรักชวนติดอันใด ถ้าใครจะพยายามฝึก นึกแล้วคิดแล้ว ก็ยังไม่เห็นว่า มันเป็นสิ่งไม่น่าชังชอบ ไม่ใช่สิ่งเอร์ดีอร่อย ได้เลย คิดยังไง นึกยังไง ก็ไม่เห็น มันก็อร่อยไปทุกที ดี ชอบใจไปเสียทุกอย่าง ก็ให้ลองกินอาหารเต็มคำ เสร็จแล้วค่อยๆ ไปพอประมาณ ก็ให้คายออกมา พิจารณาให้เห็นความน่าเกลียดให้ได้ แล้วก็เอาคำข้านั้น ใส่ปากกลับคืนไปเคี้ยวกินอย่างเก่าให้ได้ด้วยหัดทำดังนี้ ก็จะช่วยให้ออกมา

หรือ ผู้หลงในสิ่งใดๆ ก็ตาม ทั้งเป็นกามวัตถุ เป็นรูปวัตถุ และรูปต่างๆ ก็ตามที่เราไปหลงยึด หลงติด หรือ ยังไปรัก ไปชอบมันอยู่ ในชั้นละเอียดยังเข้าไปอีก

ก็จะต้องพยายามนึกเห็นให้จริงว่า มันไม่ใช่สภาพที่แท้จริง ด้วยรูปร่างอย่างนั้นๆ หรือว่ามันเป็นเพียง “สมมุติ” และตั้งค่าตัวราคาขึ้นมา ว่า สวยบ้าง งามบ้าง อร่อยบ้าง หอมบ้าง เหม็นบ้าง โป้เราะบ้าง สูงบ้าง ต่ำบ้าง น่ารักบ้าง น่าขงบ้าง ฯลฯ ล้วนเป็นเรื่องของบุคคล คนผู้เป็นนักสร้าง นักก่อ นักกำหนด นักตราค่า นักปั้นตัว เนรมิตตน ทั้งสิ้น เราจะต้องเห็นมันให้ได้ว่า มันเป็นสิ่งที่ไม่มฤตช ไม่ใช่สิ่งนั้น ไม่ใช่ของมีค่า อันสามารถผูกจูงจิตเราจริงจัง แต่อย่างใด มันเป็นเพียงสภาพอะไรอย่างหนึ่ง ผ่านเข้ามา เหมือนฟองน้ำ แล้วก็แตกละลายหายไป เหมือนเกลียวคลื่น ที่ทยอยตัวมา และไม่มีคลื่นลูกไหน เป็นคลื่นแท้ๆ อยู่ได้ อย่าไปมัวหลงยึดเอาสิ่งไม่แท้ ไม่เที่ยง ไม่จริงเหล่านี้ใดในโลก อย่างแน่นมั่นเป็นอันขาด อุบายวิธีอย่างนี้ เรียกเป็นภาษาศัพท์ว่า “เจริญอนิจจัง” (อนิจจสัญญา) อันหมายความว่า เป็นไทยๆ ตามที่ได้อธิบายมาตลอดจนนี้ เมื่อใด ผู้ใดเห็นจริง ก็จะลดความยึดถือเกาะเกี่ยว ไม่เอาเป็นเอาตายกับสิ่งที่ตนคิดตนหลงอยู่ สำเร็จได้

เช่นที่เล่ามานี้ เรียกว่า เรา “มีกรรมฐาน” โดยใช้การประพฤติปฏิบัติตามอุบายวิธีนั้นๆ เรียกว่า ใช้ “อสุภะสัญญา” เป็น กรรมฐาน บ้าง ใช้ “อาหาเรปฏิกูลสัญญา” เป็นกรรมฐานบ้าง ใช้ “อนิจจะสัญญา” เป็นกรรมฐานบ้าง หรือ ถ้าผู้เข้าใจได้ลึกซึ้งเข้าไปอีก ก็จะเห็นแจ้งสิ่งต่างๆ ที่ตนเคยคิดเคยยึดเหล่านั้นแหละ เป็นปัจจัย ที่ก่อให้เกิด เป็นสภาวะ ที่ต้องทน ต้องทุกข์ ต้องลำบาก ต้องทรมาน ตราบไต ผู้ใดเกิดอาการเห็น เป็นความทนได้ลำบาก ทนได้ยาก เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย เป็นเรื่องควรหลุดพ้นเลิกรไปในสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ กันเสียที่ได้ ผู้นั้นก็กำลังเห็น “ความเพ้อ” เห็นสิ่งที่เกินชีวิต เห็นกายอันใหญ่โตเกินความจำเป็นจริงๆ ได้ (สั๊กกายะ) จึงเรียกว่า เป็นผู้เห็นสิ่งนั้นเป็น “ทุกข์แท้” (ทุกข์อริยะ-สัจ) ผู้นั้นแหละกำลังเห็นของจริง ก็จงรับหาทางสร้าง “ปัญญา” ให้ตามคิดให้รู้แจ้งแทงทะลุถึงเหตุอันแท้จริง ที่ทำให้เราลงไปติด ให้ออก (สมุทัย) ซึ่งมันก็คือ



จิตที่เราไปหลง(โมหะ)ตาม ๆ โลกย์เขามานั่นแหละ จนยึดถือเป็นจริงเป็นจัง(อุปาทาน) มาเสียนมนาน ก็จึงพยายามฝีกวางจิต จับเวทนาในเวทนา ให้ได้ แล้วฝึก**ความวางเฉย**เข้า โดยมี "รู้" จริง ๆ ว่า เรากำลัง "รู้" เวทนาที่กำลังถูกปรับเปลี่ยนของเราจริง ๆ ก็จะ**วางอุปาทาน**ในจิตได้ไปเรื่อย ๆ จนเป็นที่สุด ก็จะดับทุกข์นั้นให้สั่นขาดอย่างแท้เที่ยงได้ เป็นเปลาะ ๆ ไป

เมื่อผู้ใดเห็นได้แท้ ถึงความลึกซึ้งเข้าไปอีก มากเข้า ๆ ก็จะเห็นความแท้จริงได้ว่า **ไม่มีอะไรเป็นตัว เป็นตน (อนัตโต) เป็นสิ่งนี้แล้ว แล้วมันก็จะต้องแปรไปเป็นอื่นอีก (ปรโต) มีแต่สิ่งผ่านมา แล้วก็เปลี่ยนแปลงไปอยู่ อย่างไม่หยุดหย่อน เคลื่อนไป กระจายไป (วิตโต) อะไรก็ยึดเอาเป็นแก่นสารไม่ได้ (ตจนโต) ไม่มีอะไรจริง ๆ แท้ ๆ เลยในโลกย์ ไม่มีอะไรเลยจริง ๆ ในโลก ที่จะยึดมั่นถือเที่ยงได้ แม้แต่ตัวเราผู้เห็นอยู่นี้ก็ยังไม่ได้อยู่จริงเลย (สุญญโต) ผู้เห็นได้เกิด "บุญญาญาณ" อย่างนี้จริงแท้ในเนื้อ "จิต" ของตน ก็จะละ วาง ปล่อย เลิกยึดสิ่งอันใด ได้ เรียกว่า เป็นผู้มี "อนัตตาธรรม" ถึงที่สุดแห่งทุกข์สิ้นเกลี้ยงหมดตัวตน "ไม่มี" สำหรับเรา ส่วนโลกนั้น เขาก็จะ "มี" สืบต่อกันไปเป็นนิรันดร เป็น "สมมุติสัจจะ" เป็นสิ่ง "มี" อยู่จริงแท้เหมือนกัน แล้วเราก็จะอยู่กับความ "มี" นั้น ๆ อย่างดีที่สุด อย่างเป็นประโยชน์ที่สุด อย่างเสียสละได้แท้จริงใจที่สุด ผู้จะ "ทำ" ดังกล่าวนี้ได้จริง ก็เพราะผู้หนึ่ง "หมดตัวหมดตน" จริง ๆ เกิด "อนัตตาธรรม" แท้ในจิตจริง จะไม่ใช่ของหลอกเลย**

ดังนั้น ผู้ใด รู้แจ้งได้ว่า ตัวเราคิดอะไรอยู่ ผู้หนึ่ง ก็จงหาอุปายเครื่องจะทำลาย หรือ อุปายเครื่องจะให้ออกมานั้น ๆ มาทำกับตน ให้ถูก ให้ตรง ให้หลุดให้ขาด ให้ได้เกิด อะไร ๆ มันก็ใช้ได้ทั้งนั้น อย่าหลง "ยึด" กลืน อย่าหลง "คิด" ธรรมดาว่า นี่เป็น "ของเรา" นั่นเป็นของคณะเราหมู่เรา โน่นเป็นของอาจารย์เรา นี่เป็น "จารย์ของเรา" แค่นี้ "ยากกลาง ๆ" ก็ดี เป็นความยึดมั่นถือมั่นอย่างหลงไหล ก็ดี เป็นอันขาด เพราะฉะนั้น สิ่งใดยึดมาเป็น**อุปาย**

เพื่อทำลายกิเลสตัณหา จึงเป็น "กสิณ" ๕๕ หนนแหละ ทุกสิ่งในโลก ตามแต่ใครจะมี จะเป็น มิใช่หมายความว่า กสิณมีอยู่ ๕๐ อย่าง เท่าที่เคยมีเล่มเรียนมา เท่านั้น ไม่เลย ! เพราะบอกแล้วว่า ศัพท์คำว่า "กสิณ" มันหมายความว่า ๕๕ หนน หรือ ทุกอย่างในโลก

และสุดท้าย เราก็คงจะต้องมาทำลาย "กสิณ" ๕๕ หนน หรือ "อุบายวิธ" อันที่เรา ยึดลือนำมาใช้กับตนหนนกันให้สิ้นเกลี้ยงอีกด้วยซ้ำไป คือ วาง "ศีลพัตตะ" ๕๕ หนน (ไม่เป็น "ศีลพัตตะปาทาน" อีกต่อไป) ในเมื่อเราพ้นกิเลสตัณหาข้อหนนได้แล้ว หรือ หนนฟุ้งแพ ถ่ายฟุ้งแพ หนนเอง จึงจะได้ชื่อว่า เป็นผู้พ้น "ศีลพัตตะปาทาน" ด้วยในที่สุด และการทั้ง "ศีลพัต" หรือ "ศีลพัตตะ" ๕๕ หนน ก็คือ ไมยต์ม้นถื่อ ม้นให้ได้ที่ "ใจ" ๕๕ หนนแหละ เป็นที่สุด แม้บางที โดยรูปโดยทางกาย จะยังต้องมี ต้องทำต้องเป็นอยู่ ก็ตาม ใน "จิต" ๕๕ หนน ที่ เป็นความ "ไม่มี" (อนัตตธรรม) หรือ "ไม่หลง" เป็นสภาพพ้น "นานัตตสัญญา" จริงๆ และไม่ก่ออารมณ์หลง เป็น "รูปานัง อตนิขฌายิตตตตะ" ด้วย

เราจะ "กระทำ" (กรรม) กับตัวเรา ตามที่เราคิด เราหลงยึดมั่น หลงถื่ออยู่ จริงๆว่า เป็นเรา หรือ มีอะไรต่ออะไรที่ยังวางไม่หลุดอยู่ที่เราจริงๆ (ฐาน) โดย เห็นให้ได้ วิจารณ์วิจัยให้ออกแท้ๆ หยิบขึ้นมาพิจารณาจริงๆ การหยิบเอา "จิต" ของเรา มาพิจารณา หรือ ตรวจตราดู "ฐานะ" ของตัวเรา ๕๕ หนนแหละ เรียก ว่า "วิตกวิจารณ์" หรือ อยู่ในอารมณ์ "วิตกวิจารณ์" ก็จะต้องตรวจด้วยใจเป็นกลาง ใจไม่ลำเอียง ใจที่สะอาดใสอย่างแท้จริง ไม่ใช่ตรวจอยู่ ใจที่มีอารมณ์รักอารมณ์ ชอบ ก็ยังร่วมตรวจด้วยอยู่ (ยังมี กามฉันทะ) ไม่ใช่ตรวจอยู่ ใจที่มีอารมณ์โกรธ อารมณ์เกลียดอารมณ์ชัง ก็ยังร่วมตรวจด้วยอยู่ (ยังมี พยาบาท) ไม่ใช่ตรวจด้วย อารมณ์สละสลิมสละสลบ ๕๕ หนนๆ หรือ ง่วงๆ เผลอๆ เป็นคนสติไม่แจ่มใส (ยังมี ถีนะมิทระ) ไม่ใช่ตรวจด้วยจิตที่ยังถูกเรื่องอื่น ๕๕ หนน มายอยู่คลุกกระซากแบ่งความ สนใจ คึงเอาพลังงานไปใช้นอกเรื่องเสียบ้าง จนไม่มีกำลังอ่านพิจารณา รู้แจ้งเพียง พอ (ยังมี อุทธัจจะกุกกุจจะ) และต้องเป็นผู้ตัดสังสยลังเลในอะไรๆ ๕๕ หนนหมด

ไม่ให้มีอะไรกังวลเลย คือ รู้เฉพาะรูตรงในสิ่งนั้นเรื่องนั้นขณะนั้นอย่างแท้ ๆ เป็นหนึ่งเดียวอยู่ให้ได้จริงๆ หรือ มากที่สุด จึงจะชื่อว่า “เอกัคคตา” (พินิจวิจิจณา) จิต หรือ คราโตเราม “ความรู้สึก” อยู่อย่างนี้ เรียกว่า ถึง “ฌาน” สัมมาไสยา โพลงๆ อยู่ ทำงานใดๆ อยู่ก็ได้ หรือ จะหลับตานั่งนิ่งอยู่ก็ได้

เมื่อได้ “วิตกวิจารณ์” แล้ว เราจะพบ “ความหลง” ชนิดหนึ่ง เรียกว่า ความยินดีปรารถนา ความชื่นชม หรือเรียกกันว่า “ปีติ” แล้วใคร่อยากให้มีสิ่งนี้ ให้มีอารมณ์นี้เกิดอยู่ใน “จิต” ของตนเสมอๆ คนจึง “หลง” จึงอยากใน “สิ่งนี้” จิตตัวนี้ คือ อุปาทาน (การยึดมั่น, การคิดแน่นอน) ที่มีชื่อว่า “ถก” หรือ ความสนใจ, การได้รับความสัมฤทธิ์ผลในสิ่งนั้นๆ ถ้าได้เมื่อใดก็เป็นตัว “ปีติ” นั้นนั่นเอง เป็นแรงคูดในโลกล เป็นตัวก่อให้เกิดในโลกล เมื่อได้มาให้แก่อารมณ์ ได้มาให้แก่ชีวิตมาก ๆ ก็รวมเรียกเสียว่า เป็น “สุข” ซึ่งเป็นความสมมุติที่มนุษย์ “หลง” มันเอาเสียจริงๆ ยิ่งเมื่อทำให้มัน “เกิด” ที่ใจ ให้ได้มากเท่าใด ก็เป็น “สุข” ใหญ่ “สุข” ยิ่งมากเท่านั้น ก็เรียกว่า เป็นยอดปรารถนาของคนปุถุชนล้วนทั่วละ “ปีติ” มากปีติน้อยอย่างไรก็ชอบทั้งนั้น ก็สังสม ก็รวมลงไปในจิต สะสมในจิตเสมอๆ เข้า “สุข” ก็ยังเป็น “ตัวหลง” ยิ่งเป็น “ตัวสมมุติ” ที่ใหญ่ขึ้นเสมอๆ จึงกลายเป็น “เอกภพ” หรือ โลกล หรือ อัตตา ที่ยึดเกาะ ใคร่อยากแต่ความสุข ความยินดี ความชื่นชม ความสนใจอะไรเท่านั้นเอง เรียกได้ว่าอารมณ์เดียวกันแหละ ยอดใหญ่ ยอดยิ่ง ยอดปรารถนาของคนปุถุชนละ ภาษาบาลีก็เรียกว่า “มหาเอกัคคตารมณ์” (อารมณ์ที่เอกัคคตมหาซึ่งใหญ่) หรือ เรียกแยกภาษาออกมาว่า “เอกภพ” หรือ “โลกล” นั้นแหละ นั่นเอง เป็นความมักใหญ่ที่ไร้ “การจำกัด” มันจะพุ่มเพื่อพุ่มเพื่อเผาผลาญ เกินความจำเป็นที่ “พอเหมาะพอดี” ไม่มีที่สิ้นสุด (ไม่เป็น “สัมมา” หรือ “มัชฌิมา”)

“สุขเวทนา” จึงเป็น มโนปวิچار ตัวหลักแห่งยอดปรารถนาของปุถุชนคนโลกๆ อย่างแท้จริง การวิปัสสนา “เวทนาในเวทนา”ทั้งหลาย จะได้รับรู้ได้แจ้ง ดังนี้

ความมักใหญ่ หรือ ความเพื่อที่เกินความจำเป็น ดังกล่าวนั้น จะเกิน จะใหญ่จะโตไปเท่าใด ๆ ก็มองไม่ออกนึกไม่เห็น มันไม่เห็นไม่รู้เอาจริง ๆ เพราะมันจะมองเห็นแต่มุมเหลี่ยมของกิเลสตัณหา ที่จู่พาคณผู้มันแท้ ๆ จึงเรียกว่า เป็นคนผู้เป็นทาสกิเลส เหยื่อตัณหา เนื่องจากรูปของ “ กามตัณหา ” อันได้แก่ สวयงาม ไพเราะ หอมหวาน อร่อย แนบเนียนถูกอกถึงใจต่าง ๆ นั้นเอง มัน บดบัง “ บัญญา ” เสียอย่างมิดมิดสนิท นี้เหตุหนึ่ง และเนื่องจาก รูปของ “ ภวตัณหา ” อันได้แก่ความโอ้อ้อครฐานโด่งเด่นดัดดั่งบ้าง ความมีศักดิ์ศรีสูงใหญ่ เสริมฐานะชั้น ๆ บ้าง ความสมอกสมใจต้องอกต้องใจ เมื่อยังทำได้ ก็ยังปีติยังสุข ก็เลยยิ่งเหิมเห่อ มักมากมักใหญ่ยิ่งขึ้น ๆ แต่แรกก็กะว่า จะให้มาก ให้ใหญ่ เพียงสักเท่านั้นแหละ ครั้นทำได้ ก็เลย “ หลงตน ” เติมขนมาทันที โดยไม่รู้ตัวหรือ มันก็เห็นว่าตัวเก่งตัวใหญ่ ( เป็นพระพรหม เป็นนักสร้างนักบันดาล ) ก็ต้องแบ่งเพิ่ม ความใหญ่ ความมากเติมต่อเข้าไปอีก ๆ ๆ ๆ อยู่อย่างนั้นเอง “ ภวตัณหา ” เช่นนี้แหละ ที่มัน บดบัง “ บัญญา ” ปุถุชนเสียอย่างมิดมิดสนิทสนม ผู้มันจึง ไม่สามารถเห็นโลกีย์ หรือ โลก หรือ “ อตฺตา ” ไม่เห็นทุกข้ออันเกินขอบเขตควรหยุด ควรพอเสียบ้าง ได้สักที นี้ก็เหตุหนึ่ง ( ส่วนผู้หลงสร้าง “ มโนมยอัตตา ” อันเป็น “ ภวตัณหา ” แบบขั้นรูป บันโนมยอยู่ในภพของจิต นั้น อย่าเพิ่งอธิบายในที่นี้ นั้นเป็นเรื่องละเอียดมันปลาย ที่เป็นความเกิน ความเพื่ออีกลักษณะหนึ่ง )

นี่คือ อารมณ์จิตธรรมตา ๆ ของปุถุชนนักสร้างโลก หรือ ผู้เมาความเป็น “ เอกภพ ” เป็นผู้หลงเชื่อ ( เมา ) ตามโลก ตามโลกีย์ทั้งหลาย ที่เขาหลอกขมมา ( โมหะในกามคุณ ) และเป็นผู้หลงตนว่า เป็นนักก่อนักบันดาล ( โมหะในภวคุณ ) บางคนก่อรูปธรรม ก่อวัตถุ บางคนก่อนามธรรม เช่น เอาแต่พูดขยายภูมิ ขยายความคิดในรูปต่าง ๆ หรือ เขียนหนังสือขยายความคิดของตน ที่มันยิ่ง มันใหญ่ มันดี มันคมคาย มันเก่งอยู่นั้นแหละ ภาษาพูด หรือ ภาษาเขียนบางเรื่อง บางอัน ของบางคน เป็นจริงไม่ได้ด้วยซ้ำ ก็มอยู่มากมายเอาด้วย บางคนก่อนั้นทั้งรูปธรรม - นามธรรม เอาให้หนัก ก็มิ

คนปุถุชนจึงมี “ฐานะ” ยึดเกาะเจ้า “จิต” ตัวดังกล่าวนี้ อยู่อย่าง  
ไม่รู้ถอดถอน

ดังนั้น เมื่อผู้ใดได้ “วิตกวิจารณ์” (“วิตก” คือ จับจิตตนถูก รู้จิตตนได้  
แล้ว “วิจารณ์” คือ อ่านรส อ่านอารมณ์ หรือ อ่านอาการของจิตของตนออก) เข้าไป  
เห็น “จิต” ตัวความหลงใน “โลก” (คือ ความสมอกสมใจ ความสำเร็จบรรลุลผล) จน  
ทำให้ต้องเกิดต้องมัวพอกปีติ สุข อันเป็นอารมณ์ที่เป็นเหตุให้สร้างความเห็นดีเห็นชอบ  
ความดีต่อตรอน ให้ต้องเป็นภาระ “หามาเสีย” อยู่เสมอ ก็จึงรับรู้มันให้ชัด  
และ หัดทำให้มันอ่อนรสจากอารมณ์ หรือ ให้มันเล็กลงชาติ ปล่อยวาง ในรส ในอารมณ์  
ที่ยังจับๆอยู่ ให้ได้ อย่างเด็ดขาดไปเรื่อยๆ เสมอๆ

“เอกภพ” หรือ “โลก” หรือ “เรา” ตัวตนอัตตาของเรา ก็จะลดจะ  
เบาบาง จะค่อยๆหดหายเดินทางเข้าสู่ “สุญญตา” อย่างแท้จริง

ถ้าใครผู้ใดสามารถเข้าใจ “ฌานปฏิโลม” (คือ การเพ่ง  
รู้ แล้วพยายามผลาญเผา “ย่อนทวน” กลับไปกลับมา) ดัง  
ที่อธิบายมานี้ได้ ก็เรียกว่า เข้าใจเนอธรรม สภาวะธรรม พร้อมทั้งภาษาบัญญัติ-  
ธรรม อย่างลึกซึ้งถ่องแท้ทีเดียว

เพราะฉะนั้น สรุปประมวล ถ้าผู้ใดได้ฝึกหัดบำเพ็ญใน “โกชเน-  
มัตตัญญุตตา” อย่างละเอียด ก็จะรู้แจ้งแทงทะลุได้ ตามนัยที่ได้อธิบายมานี้  
เป็นที่สุด

**สรุปความ** จงจับแนวทาง หรือ หัวข้อหลักประพฤติให้ได้

**ข้อควรทำ** ระมัดระวังใน “การบริโภคน” ทั้งหลายทั้งปวง  
แล้วเริ่มลงมือ “ประมาณ” มัน ทันที

เราคงจะไม่ลืมว่า เรากำลังอธิบายกันมาทางหลายทีปวงนั้น คือ เรากำลังพูดถึง**ภาคปฏิบัติ** โดยใช้ “สติปัฏฐาน” กับ “อาณานาฬสติ” กันมาโดยตลอด หลายๆ คนคงจะคิดงงๆ อยู่บ้างว่า “สติปัฏฐาน ๔” นั้น มันพิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม เท่านั้น แต่ทำไม จึงได้มากมายกายกองออกไปถึงขนาดนี้ และยัง “อาณานาฬสติ” แล้วละก็ ไม่เห็นเข้าท่าเข้าทางลงรูปลงรอยของ “อาณานาฬสติ” อย่างที่เคยรู้เคยเรียนมาเลย

แต่ถ้าใครเข้าใจว่า “สติปัฏฐาน” นั้น หมายถึง**ปัญญา (ญาณ)** ส่วน “อาณานาฬสติ” นั้น หมายถึง**เจโต (จิต)**

และเมื่อเราสร้าง “ปัญญา” ของเรา ให้รู้จักกิเลสตัณหา ให้แจ้งใน ความเฉย ความว่าง ความว่าง หรือที่เรียกว่า “สุญญตาธรรม” แจ้งใน การล้าง การเลาะ การตัด การทำให้จางลง การทำให้อ่อนลง การฆ่า การสลัดออก ทั้งรู้แจ้งสิ่งทั้งในเรา ที่เราจะ ต้องล้าง ต้องเลาะ ต้องฆ่า ต้องสลัดออก ต้องทำให้จาง ให้อ่อน กันนั้นแหละคือ “ปัญญา” คือ “ญาณ” คือ ตัว “สติปัฏฐาน” แท้ๆ

แล้วเมื่อเราลงมือทำตามจริงๆ จับ “จิต” ให้มัน รู้กิเลสตัณหา รุสโลกๆ รู้อารมณ์อกุศล ที่มันเจือปนอยู่ใน “จิต” ของเราให้ชัด แล้วฝึกหัด เลาะ ล้าง ตัด ฆ่า จาง คลาย สลัดออก เข้ากิเลสตัณหานั้นๆ ทำ “จิต” ให้มันเป็น จิตจืดๆ จิตจางๆ จิตว่างๆ จิตเฉยๆ ลงจากอารมณ์ “รสโลกย์” จากอารมณ์กิเลส ตัณหา นั้นแหละ คือ ก่อแนวฐานแห่ง “สุญญตา” เสมอๆ ให้ได้จริงๆ จน “จิต” (เจโต) ของเรา เป็นจิตที่ถึง “สุญญตา” ได้อย่างแท้จริง ในทุกๆ กาละ ทุกๆ เทศะ กันนั้นแหละคือ เราได้ฝึก ได้สร้าง “อาณานาฬสติ” ให้แก่ตน คือ ทำ “เจโต” ให้เป็นสุญญตาเสมอๆ ให้ได้จริงๆ หรือ ทำ “จิต” ให้สงบระงับดับลงๆ จนสนิทนั่นเอง

เมื่อรู้แจ้งสภาพ “จิต” อย่างละเอียดตลอด รู้ “จิต” ของตนเองทุกขณะ ทั้งสามารถ “บังคับจิต” ของตนได้อย่างเด็ดขาด จนไม่มีติดตน จะให้มันอยู่สงบ ให้มันระงับอยู่อย่างเด็ดขาดได้เสมอ แม้จะถูกกระทบกระเทือนแรงขนาดใด ก็ตาม

เราที่สามารถที่จะดึงมันเข้าสู่จุดไม่สะดุ้งสะเทือน ไม่หวาดไหว เฉยอยู่ได้ ไม่เกิด “ทุกข์” หรือ แม้ไม่เกิด “สุข” นั่นเอง ได้ตลอดกาล ก็นั่นแหละคือ ผู้ถึง แล้วซึ่ง “ธรรมชาติอันเป็นไปโดยยิ่ง” อันตรงต้อง ถูกแท้กับภาษาศัพท์ หรือ ตัว “นิรุตติ” ที่ว่า “อาณา” ที่เราใช้ “อานา” บ้าง “อาณา” บ้าง นั่นแหละ ซึ่ง เดียวกันก็แปลว่า ลมหายใจ เหมือน ๆ กับคำว่า “ปราณา”

ที่จริง นั่นมันเป็นเพียงความเข้าใจในการเอาความ แล้วก็พลอยยึด พลอย กำหนด ให้เป็นไปตาม ๆ กันมา นาน ๆ เข้า ก็ยึดมันเอาไว้ จริง “อาณา” หรือ “อานา” เมื่อมันมีรูปการเขียนต่างกัน และ “ความสมมติหมาย” มันก็แยกกัน ต่าง กันขึ้นมาอีกด้วย จึงแยกออกเป็น ๒ คำ แต่ ๆ นั้น มันมาจากคำว่า “อาณา” เดิม เมื่อแยกแล้ว “อาณา” ก็แปลว่า การบังคับ, สั่งได้ตามนั้น “อานา” ก็แปลว่า ลมหายใจ และแท้จริง มันมีความหมายแตกต่างกัน กับคำว่า “ปราณา” หรือ “ปราณา” มันไม่ได้แปลว่า “ลมหายใจ” เหมือนกันสักหน่อย “อาณา” นั้น ก็มีความหมายอย่างหนึ่ง คือ “การบังคับ” หรือ มีอำนาจสั่งได้ตามนั้น หรือ ธรรมชาติอันเป็นไปโดยยิ่ง (แห่งตน) เป็นเชิงของ “ผู้กระทำ” ทั้งมีความแกร่งด้วย มีความหมายนัยเดียวกับคำว่า “วสวัตตี” และส่วน “ปราณา” นั้นก็มีความหมายไปอีกอย่างหนึ่ง คือ “เยื่อใยพลังงานแห่งชีวิต” อันหมายเอา “ตัวผู้ถูกกระทำ” ซึ่งต่อมาก็เข้าใจเอาง่าย ๆ ว่า “ชีวิต” หรือ เครื่องหมายบอกชีวิต คือ “ลมปราณ” และ “ลมหายใจ” หรือ เข้าใจว่า เป็นพลังงานในคน คือ เป็น “กำลัง” หรือ เป็นสิ่งที่ยังมีแรงเคลื่อนไหวอยู่ และสุดท้าย ก็เลยเหมาเอาเรียกว่า “สัตว์” คือ สั่งมีชีวิตหลงไปเลย จึงกลายเป็นมีความหมายมากมาย

และสุดท้ายอีก ความโตของภาษาที่แยกออกมาเป็น “ปราณา” ไปอีกคำหนึ่ง อันเป็นการวิวัฒนาการของภาษา และแล้วก็ค่อย ๆ มีความหมายให้กับตนเอง จน กลายเป็นนิยามที่นิยม หรือ รู้จักกันมาก ตามยุคตามกาละ ตามหมู่ชน ความหมาย เดิมของ “ปราณา” ก็หมายถึง “เยื่อใยพลังงานแห่งชีวิต” เหมือนกันกับ “ปราณา” นั่นแหละ ต่อ ๆ มาก็คงเพี้ยนมาหมายความว่า “นำเข้ามาช่วยชีวิตไว้”

สิ่งที่ "นำเข้ามาช่วยชีวิตไว้" สำหรับนักบวช หรือ นักปฏิบัติธรรม ที่มี "โภชนมัตตัญญูตา" คือ ให้อุจจกประมาณในเรื่องการบริโภคคนั้น เมื่อเลยกำหนดเวลากินแล้ว แต่มันก็ยังอยากกิน มันจะต้อง "นำเข้ามาช่วยชีวิตไว้" แม้ตอนนอกเวลากิน จึงจะไม่เอาอาหารหยาบละ มันน่าเกลียดมาก เอาแต่แค่เป็นน้ำเถอะ ! "ปานา" หรือ "ปานะ" หรือ เครื่อง "นำเข้ามาช่วยชีวิตไว้" จึงหมายถึงเอาอาหารน้ำ "ปานา" หรือ "ปานะ" ก็เลยหมายความว่า "การดื่ม" กล่าวคือ คนเราจะช่วยคนให้มีชีวิตให้ตั้งอยู่นั้น ก็คือ กินอาหารเข้าไป อย่างน้อยที่สุดก็น้ำ ซึ่งเป็นของควรที่สุด เพียงเท่านั้นที่จะดื่ม สำหรับนักปฏิบัติธรรมผู้มั่งคั่ง หรือ นักบวช ถ้ามันนอกเวลากินแล้ว อันไม่ควรกินแล้ว แต่มันก็ยังอยากจะต้องกิน ยังจะต้องช่วยชีวิตไว้ ก็ใช้ "น้ำ" นั่นแหละเป็นของควรที่สุด นอกจากนั้นนักปฏิบัติธรรม หรือ นักบวชไม่ควร "ถูกต้องตรง" เรียกว่า "ของดื่มของนักปฏิบัติธรรม" มีภาษาเรียกว่า "เปยยะ" คือ ของควรดื่ม คือ "น้ำ" เท่านั้นจริงๆ หมายความว่า "น้ำเปล่า" นั่นจริงๆ ต่อมากิมการอนุโลมมากกว่านั้น ก็จะเพียงน้ำตาล น้ำหวาน ที่มีเพิ่มธาตุอาหารเข้าไปช่วยสังขารบ้าง ก็ได้ สำหรับนักปฏิบัติธรรมผู้ท้อแท้ไม่ได้ หรือ มันจะต้อง "นำเข้ามาช่วยชีวิตไว้" จริงๆ คือ ผู้ยังไม่แก่ ยังอ่อน มันจะเป็นลมเป็นแล้งเอา

นี่คือ น้ำปานะ สำหรับนักปฏิบัติธรรมผู้มี "โภชนมัตตัญญูตา" ส่วนฆราวาสเขานั้น จะควรดื่มให้เลยเถิดไปเอาอะไรต่ออะไรมา นับว่า เป็น "ของควรดื่ม" เช่น ยาพิษ (สำหรับคนโง่หนัก ที่จะต้องตาย มันทนทุกข์ไม่ได้) น้ำเมา (สำหรับคนหลงจัด) ชูบ หรือ สูบในภาษาบาลี อันหมายความว่า แกง นั่นเอง (สำหรับคนหัวจัด) น้ำหวาน น้ำตาลผสมสีผสมกลิ่น (สำหรับคนเจียนตาย หรือ ทนกิเลสตัณหา ไม่ได้) นั่นมันเรื่องของเขา

แต่สำหรับนักปฏิบัติธรรม หรือ นักบวชต้องเพิ่งเข้าไปหาจุดน้อยที่สุด (อปปิจะละ) ไม่มีเลยได้ยิ่งดี (สุญญตา) ถ้าทนได้ ดังนี้ ทั้งนี้ เพื่อเราจะไม่ตะกละเอาเครื่องบริโภค ที่มันพอแล้ว ตามความเป็นจริง ใส่เข้าไปในร่างกาย ลองดู แต่เมื่อรู้สึกว่าจะต้องอยู่ต่อไปไม่ได้ จะทนมีชีวิตต่อไปไม่ไหว เราก็กิน "น้ำ" นั่นแหละเป็นอย่างมากที่สุด เต็มเข้าไป มันจะพวยงชีวิตต่อไปได้อีก น้ำจึงเป็นชีวิต



เป็นเยื่อใยพลังงานชีวิต อันยังให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้อีก ต่อมาๆ เมื่อกิเลสมัน  
 มากๆ เข้า “น้ำ” เฉยๆ มันเป็นของจะยังชีวิตไว้ได้ ก็ไม่ชอบแล้ว สำหรับนัก  
 ปฏิบัติธรรมผู้ตามใจกิเลส ก็ให้หามาเชื่อม นำหวานมาดื่มกัน โดยไม่ยอมอดยอม  
 ทน อนุโลมเอาเองเสรี และตั้งใจจะกินจะดื่มให้มันโอชา ให้มันเป็นโลกีย์รสเอา  
 ด้วย ทว่ายังเรียกตนเองว่า ผู้ใฝ่วิมุติรสที่ขางน้ำไม่อายเลย ยิ่งทุกวันนี้ก็มี  
 สารพัดชนิด ที่กิเลสจะจูงไป นำมากำหนดเรียกว่า “ปานะ” หรือ “ปานา” หรือ  
 เรียกเต็มๆ คำว่า “น้ำปานะ” กันอยู่ทุกทั่วทุกวันนี้ มนอาอะไรบ้างก็คิดๆ ดูเอาเถิด  
 ซึ่งมันล้วนคือ “อาหาร” (หยาบ) ทงนั้น จนจะเรียกว่า “แกง” (สุปะ) กันก็ได้แล้ว  
 มันจะกลายเป็น “ขนมเหลว” หรือ ขนมมันๆ ปนอยู่ในน้ำเป็นส่วนใหญ่ ก็ได้  
 (กุมาร) หรือ เรียกเป็น “กับข้าว” (พญฺ์ชนะ) กันตรงๆ เลย ก็ยังได้ ด้วย  
 ปัญญาของคนธรรมดาๆ ดู ก็รู้ว่า มันเป็น “อาหาร” แท้ๆ ที่กินเข้าไปมี “ธาตุ”  
 ต่างๆ อย่างมากมายที่จะ “ยังกายยังจิตให้อิ่ม” (เป็น “ปติ” แต่ “ปติ” อย่างนี้  
 มันยังกายให้อิ่ม มันไม่ได้เป็นอาหารใจ มันกลับเป็นเชื้อโรคของใจเอาด้วย)  
 เพราะด้วยอำนาจของกิเลสตัณหา แม้ผู้ปฏิบัติธรรมเอง ก็เลียงภาษา เมยวมาลือก  
 ไปเรื่อย ตักความ ตักลุ่มเข้าไปใช้ “วาทะ” แทนเรื่อย จนกินเข้าไปกันหมด ไม่ว่า  
 จะเป็นพืชเป็นผัก ทงหมักดอง ทงพืชสดเคี้ยวกินกันเป็น “ปานะ” กันไป ซึ่งก็มัน  
 แล้วในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรม ถึงขนาดผักสดจมน้ำจมน้ำพริก ก็ถือว่า เป็น “ปานะ”  
 (บางทีก็เลียงๆ ไปว่า เป็นยา แต่ไม่ใช่ยาแก้โรค ทว่า เป็นยาแก้กิเลสหิวบำรุงตัณหา)  
 นั่นแหละคือ แรงของกิเลสตัณหาพาออกนอกกุ่มนอกทาง

ดังนั้น ในอนาคต ถ้าคำว่า “ปานะ” จะแปลว่า “ขนม” แปลว่า  
 “กับข้าว” หรือ จะแปลว่า “อาหารว่าง” (ของว่าง) อันจะมีเหมือนชาวขรราวาสเขา  
 เช่นที่เขาเลียง “อาหารว่าง” กันนั้น ก็ไม่ต้องแปลกใจอันใด เพราะกิเลสตัณหาข่ม  
 นำพาให้เป็นได้และจริงได้ อย่างแน่นอน เนื่องจาก ภาษาคำว่า “ว่าง” (สุญญตา)  
 มีเป็นเชื้อ “เปิดช่อง หรือ ให้ทำ” นำทางไว้ก่อนแล้วนั้น ก็เลียงคำเลียงความไป  
 แคว่ว่า “กินอาหารว่าง” หนะ ! ไม่ได้กินอะไรนี่ ! ก็เสร็จแล้ว เห็น  
 ไหม ? ก็บาลีขี้เลียงมาเสียหนักแล้ว ก็คำว่า “ว่าง” หมายความว่า “ไม่มีอะไร”

ชัดๆ ออกปานนี้ ทำไม่จะไม่เลี้ยง ไม่เชื่อก็คอยดูไปเถิด สำหรับผู้ไม่หวังดีในศาสนา หรือ ไม่ปฏิบัติธรรมจริง ขณะนี้ยังอยู่แต่จะไป “ตุ้ม” เอา “อาหารว่าง” เหล่านี้ อย่างฆราวาสเขา ซึ่งมันไม่ใช่อาหารว่างๆ เบาๆ เช่น จำพวก “น้ำ” แล้วไม่! มันมีทั้งแป้ง ทั้งโปรตีน น้ำตาล สารพัด ฯลฯ (แถมมีน้ำตาล น้ำเบียร์ ฯลฯ ด้วย) เอมากินมาดื่มเข้าไปกันให้เปรมอูราเท่านั้นเอง แล้วก็ยังคงเรียกว่า “ปานะ” อันหมายความว่าเหมือนๆ กับที่เรียกกันอยู่ว่า “น้ำปานะ” นั่นเอง (หรืออาจจะเขยิบไปเรียก “อาหารปานะ” ก็ได้นะ! ฟังๆ ดูก็เข้าทำดี) คือ เยื่อใยพลังงานแห่งชีวิต หรือ นำเข้ามาช่วยชีวิตไว้ ถ้ามันเจียนตายจริงๆ แต่ก็ไม่ถึงขนาดนั้น และยังไม่ได้อดได้ทนด้วยซ้ำไป แต่ทว่ามันหยาบ มันหนาไปด้วยกิเลสตัณหาหนักยิ่ง นั่นต่างหากพาให้เป็นไปได้ เพราะแท้ๆ มันคือ “อยากกิน” หรือ ตะกละตะกลามด้วย “กามตัณหา” ไม่ได้มีความอดทน อดกลั้น ต่อสู้อันใดเลย

ในอนาคตจะมีอย่างนั้นจริงๆ จะลวงกันด้วยภาษาว่า “ว่าง” ไม่มีอะไร แต่แท้จริง ทั่วกัน ทั้งดื่มกันเหมือนๆ กับ “ฆราวาส” ผู้ซึ่งเขาไม่รู้จักคำว่า “ธรรม” คืออะไร เขาเลยไม่มีผิด

“ปานะ” มันได้โตมาจากความหมายเพียง “การดื่ม” และก็เคยหมายเอาเพียง “น้ำ” เปล่าๆ เท่านั้น ในขั้นต้น ดังกล่าวแล้ว อันเพียงให้ยังชีวิตตั้งอยู่ เพื่อปฏิบัติธรรม ของ นักปฏิบัติธรรม มันก็ได้ก้าวหน้าวิวัฒนาการออกมา ไกลแสนไกล จนเดี๋ยวนี้เกือบๆ จะเท่าๆ กับฆราวาสเขาแล้ว และต่อไปในอนาคตก็จะเท่ากันจริงๆ เพราะนักปฏิบัติธรรม เจ้ากิเลส ตัณหาทั้งหลาย จะพึงดึงจูง ชักพาไปสู่สภาพอย่างที่ได้กล่าวถึงไว้จริงๆ

นี่แหละคือ บทบาทของ “อิตตวาหุปาทาน” ชนิดหนึ่ง ในหมู่นักปฏิบัติธรรม คือ ยึดไว้แต่ “วาหะ” เท่านั้น ส่วน “สภาพธรรม” มันไม่เป็นจริง

นักปฏิบัติธรรมผู้ใดมองเห็นได้รับระวัง อย่าหละหลวม อย่าหลงไหลเอียงเข้าไปในหมู่ ผู้จะพาออกไปสู่ “โลกียะ” อย่างนี้เป็นอันขาด อย่าเป็น “ทาส” ปาก ทาสดิน ไม่รู้จักสำรวม ไม่รู้จักสังวร

## จนไม่รู้จักกิเลส-ตัณหา แยกหายๆ ออกปานนี้เอาหนักเลย

และคนหมู่พวกที่เป็นดังกล่าวนี้ ก็จะ "หลง" ว่า ตนปฏิบัติ "อาณาปาณ-สติ" นั้น ด้วยวิธีการอย่างหนึ่ง เขาจะไม่คิดว่า "อาณาปาณสติ" ก็คือ วิธีการเรียนรู้ให้แจ้งใน กาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม และเป็นการทำเพื่อ เน้นให้เกิดผลมากยิ่งขึ้น (มหัศจรรย์) เกิดประโยชน์สูงมากขึ้น (มหานิสังสา) เพื่อให้มี "สติ" ให้ได้ตลอดเวลามากที่สุด ตรงที่เรายังมี "สมหายใจเข้าออก" (อาณาปาณ) หมายความว่า เป็นวิธีการขั้นสูง ที่จะลดละกิเลสตัณหาอุปาทาน ให้ได้สุขุมยิ่งขึ้นและทำได้มากโอกาสยิ่งขึ้น ไม่ ว่าเราจะอยู่ในอิริยาบถ ยืน - เดิน - นั่ง - นอน หรือ ทำการทำงานอะไรอยู่ ก็มี "สติ" เก่งกล้าสามารถทำวิปัสสนาให้แก่ตนได้ ทุกขณะเท่าที่เรายังมี "สมหายใจเข้าออก" อยู่ (ยังมี "อาณาปาณ") คือ ยังไม่ ตาย นั้นเอง

ในปัจจุบันนี้เกือบ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ เข้าใจ "อาณาปาณสติ" ว่า เพียงนั่ง หลับตาสมาธิ พังลมหายใจกัน และต่อจากนั้น ก็จะเอาแต่ดับจิตลง สงบลง นั่งลงไปเฉยๆ เท่านั้น โดยเฉพาะ ยึดเอาตายตัวว่า จะอยู่ในท่า "นั่งหลับตา" ทำเดียว เท่านั้น ซึ่งเขาหลงเข้าใจว่า "ปัญญา" หรือ "ญาณวิเศษ" จะ เกิดขึ้นเอง ขอให้ นั่งๆ หลับตา ดับลง นั่งลงทำเดี๋ยวก็พอ แต่ไม่รู้ไม่เข้าใจว่า ตนกำลังทำไปทำไม? จะเลาะ จะตัด จะฆ่ากิเลสตัณหากันตรง ไหน? อย่างไร? ก็ไม่เข้าใจจริงๆ **ที่ว้ายกจิตขึ้นสู่ "วิปัสสนา"** จะทำกันอย่างไร ก็ไม่รู้ ซ้ำมีหน้า ก็จะกลายมาเป็นผู้ดึงเอา "กิเลสตัณหา" เข้าไป ปน อยู่ในการปฏิบัติธรรมอย่าง "ไม่รู้" (โมหะ, อวิชชา) หรือ อย่าง "โง่ๆ" เพราะ อำนาจกิเลสตัณหาของตนมันออกฤทธิ์

เช่น เอาอะไรต่ออะไรมากินมาเฉยๆ เอาหมากพลูมาอมไป นั่งหลับตาไป ถึงอย่างนั้น ก็ยังไม่รู้ ว่า นั่นคือตัวเองกำลังให้ "ความคิด" ความยึด ความเป็น กิเลสตัณหา มันยังคงทำงานครอบครองตนเองอยู่ และแถมเสริมฐาน เพิ่มความคิด

ความยึด ความหลงในกิเลสตัณหาอัน มากขึ้น ๆ ตังมันลงไปอีกทุกขณะ “ลมหายใจ  
เข้าออก” ก็ไม่ได้สำเนียง หรือ รู่เท่าทัน แม้เพียงกิเลสตัณหาหยาบ ๆ แคร์ูป  
รส กลิ่น เสียง สัมผัสต้น ๆ แค่นั้น แล้วจะไปรู้กิเลสตัณหาอันละเอียดสุขุม ยิ่งไป  
กว่านั้นได้อย่างไร ?

และยังนั่งสงบลง ๆ จนจิตเข้าสู่สภาวะ “ปฏิบัติสัทธี” ในแบบ “ฌานฤกษ์”  
คือ มันถูกข่มให้สงบ รำงับลง โดยอำนาจของความพยายาม จนกลายเป็น  
“ฌาน” (ฤกษ์) ฌาน ๑ บ้าง ฌาน ๒ บ้าง ฌาน ๓ บ้าง ฌาน ๔ ได้  
ถึงขั้น “อุเบกขา” บ้าง ก็เลยจะยิ่งไปถึงยึดติดเสพยาสุข เสพย์ “อุเบกขา” ในฌาน  
๓ ฌาน ๔ นั้น อยู่ไม่วายวาง ไม่ทอดถอน ก็เลยได้ “ธรรมะ” แบบนี้ไป เป็น  
“ทิฏฐธรรมนิพพานทิฏฐิ” (ซึ่งเป็น “มิจฉาทิฏฐิ” แบบหนึ่ง ใน “ทิฏฐิ ๖๒”)  
ก็จริงแจ้ง ตามที่พระบรมศาสดาของเราได้พึงสอนไว้ ก็กลายเป็น “อุปกิเลส” อยู่  
นั่นเอง

แม้จะมานะพากเพียรทำให้ “อุกฤษฏ์” คือ จะนั่งหลับตาสนิท สมาธิกันจน  
ทั้งวันทั้งคืนอันเรียกว่า “เนตซ์ชิกฤตงควัตร” หรือ “เนตซ์ชิกังคฤตงควัตร” ก็  
เป็นอันเปลืองแรง เสียเวลา เสียกำลังงานเปล่า เพราะไม่เข้าใจว่า แม้เบื้องต้นนั้น  
การนั่งหลับตาทำสมาธิเบื้องต้น ก็คือ เราจะมานั่งให้ “เห็นทุกข์” ที่เรากำลังทรมาณ  
กายทรมาณตน “เนตซ์ชิ” (ถือเอาการนั่ง) อยู่ นั่นแหละ คือ เรากำลังใช้อบาย  
ให้เจ้าตัว “ทุกข์” มันแสดงตน มันเป็นแค่ขั้นพิจารณา “กายนอกกาย” หรือเรียนรู้  
ทุกข์หยาบ ๆ ทุกข์นอก ๆ ง่าย ๆ แล้วเราจะได้ “เห็นทุกข์” เราจะมาตรวจ  
“จิต” เพื่อจะแจ้ง “ทุกข์อริยสัจ” ในขั้น ๕ ของเราในกายที่ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับ  
วัตถุโลกอะไรมา โดยจะตามรู้ในเวทนาของเรา อันมันสัมพันธ์สัมผัสอยู่กับ  
“กาย” นั่นเอง แต่ที่ว่าพอจะ “ลำบากกาย” นิด ก็หาอะไรมาบำบัดเสียนี่  
เช่น ก่อนจะนั่งบำเพ็ญก็เอาหมากพลูใส่ปากให้มันอมเสียก่อน ยิ่ง เป็นต้น จะ  
“ทนได้ยาก” สักหน่อย ก็หาอะไรมากลบเกลื่อน หรือ กลับทำเป็น “ไม่รู้” มันเสีย  
มันก็ไม่ถึงจิตตัวเองสักที ไม่แท้ “เวทนา” ได้กันแน่ ๆ แล้วมันจะแจ้ง “ทุกข์-  
อริยสัจ” ได้กันเมื่อไหร่ ? ณ ที่ไหน ? อย่างไรกัน ? ถ้าไม่แจ้งใน “กาย” ใน

“จิต” ของเรา จนอ่าน “เวทนา” อ่าน “ธรรม” อันละเอียดซ่อนอยู่ในกาย ในจิต ซึ่งสัมพันธ์สัมพันธ์กันอยู่นั้น ของเรา จนออก เพราะเนื่องมาแต่ความ “ลำบาก” ความ “ทนได้ยาก” ความ “ทรมาณ” ต่างๆ ที่ต้องนั่งแทนนอน หรือ ไม่ให้มันขยับตัว มีอริยาบถมากทำตามปกติ โดยกำหนด “ถือเอาแต่ท่านั่ง” ท่านั้น นิ่งเอง นั้นแลมันจะเห็น “ทุกข์” เมื่อมันออกเกิดจริงเป็นจริงที่จิตเรา เราก็จะ “รู้” ได้ในตัวในตนเรานั้นเอง แล้วจะได้ฝึกหัด เรียนรู้วิธี ปรารถนทุกข์ ทั้งด้วยภายนอก และ “ลดทุกข์” ทั้งด้วยทำได้ภายในจิต

แม้เราจะนั่งหลับตาเป็นบทศึกษา โดยใช้ข้ออุบายวิธีว่า ทำ “อาณานุปัสสนา” และจะกำหนดบทบริกรรมใดๆ ก็ตาม หรือ จะกำหนด “ลมหายใจ” โดยตรงเลยตามที่ได้เรียนมา ก็ตาม การใช้บทบริกรรมหรือยึดเพ่งลมหายใจเป็นอุบาย ก็เป็นเพียง “กรรมวิธี” เบื้องต้น (ที่จริงนั้น เป็น “วชิระสมาธิ”) เพื่อจะให้ “จิต” สงบลง เรียกว่า “สมถะ” เพื่อเราจะได้มีผลตรวจอ่าน (สัมมวិชา) หลังจากจิตสงบแล้วอย่างจริง จนเป็นจิตที่ไม่มี “นิวรณ์กิลเลส ๕” ทั้งหมดนั้นกวน “สติ” ของเรา ยกขึ้นมาควบคุมเป็นเจ้าแห่งขั้นนี้ได้จริงๆ เราก็อาจจะสามารถเพ่งรู้ (ญาณ) เพ่งเผา (ฌาน) และแล้วก็จะพองเผ่า “สังทพวงควรละ ควรทิ้ง” ได้ง่ายเข้า และถูกตัว เมื่อรู้แจ้งสังทควรเผาไหม้ๆ เราก็จะพองฆ่า พองกระหนาบมันจริงๆ หรือ พองหาวิธีจะลด จะล้าง จะจางคลาย จะเปลืองออก จะวาง จะสลัดมันออก ทำให้ไม่ไหม้ให้ได้ด้วยประการต่างๆ จึงจะเรียกว่า ฆ่ากิลเลสตัณหา เผาอุปาทานอย่าง “วิปัสสนา”

และการรู้ “จิต” เห็นกิลเลสตัณหาใน “จิต” อย่างนั้นแหละ คือ การแจ้งทะลุ “ภายในกาย” อย่างถูกต้อง หรือ แจ้ง “จิตในจิต” อย่างแท้ เมื่อลึกเข้าไป ก็จะถูกตัว “เวทนาในเวทนา” (มโนปวิจาร ๑๘) จนไปดับ ไปวาง ไปหัดเปลือง หัดคลายเวทนา ไม่ว่า จะเป็น ทุกขเวทนา-สุขเวทนา ฝึกหัดให้ควบคุม ทำให้เป็น “อุเบกขาเวทนา” เป็นจิตเฉย หรือ วางจาก “ทุกข์” วางจาก “กิลเลสตัณหา” ให้ได้จริงๆ ก็เป็นการกระทำ “สติบัญญัติ” ขันละเอียดลอมเข้าไปจริงๆ แท้ๆ อย่างนั่นเอง จึงจะเป็นการกระทำที่ถูกทาง เป็นสัมมาอริยมรรคอันตรงต่อกับคำตรัสยืนยันของพระบรมศาสดาว่า เป็น “เอกายนมรรค” คือ ต้องอยู่ในร่องหนึ่งรอยเดียวจริงๆ ที่เป็นทางเดินไปสู่มรรค ผล นิพพาน แม้จะใช้วิธีการ

“นั่งหลับตา” ศึกษาบำเพ็ญ ก็ตาม

ดังนั้น ก่อนจะทำตนให้มีความสามารถเข้าไปรู้ภายในกาย จิตในจิต เวทนา ในเวทนา ได้แท้ๆ จริงๆ ดังกล่าวมานั้น เราก็ต้องมี **“สติสัมโพชฌงค์”** **จริงๆ** คือ มีสติขั้นบริบูรณ์เป็นองค์แห่งการสามารถเข้าไปตรัสรู้ได้จริงๆ จะมานั่งอวดดีตันทุ้งอยู่ว่า จะขอทำแต่ท่าน อย่างนี้ อย่างเดียวด้วยมานะทิฐินั้น มันจะเป็นกำไรอยู่หรือ ?

จึงจะต้องมีการฝึกหัด สร้าง **“สติ”** ก่อให้เป็น **“บัณฑิต”** เพิ่มขึ้นๆ ทุกวิถีทาง และโดยทางที่ถูก ก็คือ **ควรฝึกสร้าง “สติ” ไปจากง่าย หรือ จากหายิบไปหาละเอียด ตามลำดับขั้น** ให้สมคล้องกับอุบายวิธีพระบรมศาสดา ได้วางแบบฉบับไว้ให้เราชาวพุทธนั่นเอง

- บทที่ ๗ -

ณ บัดนี้ เรากำลังจรณะ ข้อที่ ๔ คือ "ชาคริยานุโยค" คือ ต้องปฏิบัติดังพระบาลีที่ว่า "ชาคริยัง อนุยุดโต วิหราติ" เป็นผู้ประกอบเนือง ๆ ชั่งความเป็นผู้ต้นอยู่

เราได้เริ่มจาก "สัทธัง ปฏิภตติ" คือ ได้ฟังธรรมแล้วเกิดศรัทธาใน พระรัตนตรัย (พระรัตนตรัยนั้น ต้องเป็นของแท้ รู้ตรงถูกตัวจริง ๆ มิใช่รู้เบี่ยง ๆ เบียง ๆ เพียง ๆ อยู่ เช่นชาวพุทธทั้งหลายรู้จักกันอยู่เป็นส่วนมากในทุกวันนี้ ซึ่ง ก็ได้อธิบายมาแล้วแต่แรกเริ่ม)

ต่อมาเราได้ "โกศกัณฑ์สัง ปหายะ, ญาตีปริวัฏฏัง ปหายะ" คือ ละ กองสมบัติน้อยใหญ่ ละเครื่องญาติที่ยังเป็น "ญาติ" แคบๆ อันหมายถึง "ทาน" หรือ ละวางความยึดถือในสมบัติต่างๆ ทั้งละวางความยึดถือในเครื่องญาติ นั้นเอง ผู้ใดทำได้มาก ก็มีผลดีมาก ผู้ใดทำได้น้อย ก็มีผลด้น้อย ถ้าขั้น "โสดาบัน" ก็ละได้น้อย ถ้าขั้น "สกิทาคามี" ก็ละได้เพิ่มขึ้นๆ ผู้ทำได้มาก จริง ก็ถึงขั้นเหมาะสมจะออกบวช ตรงกับฐานะภิกษุผู้ "อนาคาริก" คือ ไม่มี ทรัพย์สินสมบัติ ไม่มีครอบครัว ไม่มีบ้านช่องเรือนชาน ก็สมควรเปลี่ยนเพศได้อย่างจริง และอยากบวชเพราะ "ปัญญา" แจ่มในสถานการณณ์ แจ่มใน "ฐานะ" ตัวด้วย ก็เขาร่องเขารอยกับ "สภาพธรรม" เป็นไปตามธรรมจริงๆ ส่วน บางคนมีภาระทางโลกยังไม่สิ้น แต่ใจออกแล้วจริงๆ ก็มีได้เหมือนกัน ทว่าผู้นั้น ก็จะอยู่อย่างรู้ว่า ตนนั้นอยากออกแล้วจริงๆ อยากออกไปจาก ให้พ้นสมบัติ พ้นเครื่อง ญาติที่อยู่ตลอดเวลา ส่วนบางคนนั้นใจยังไม่ออก ทว่าทำที่เป็นเอากายออก พราวจากสมบัติ จากเครื่องญาติมา แต่ที่แท้ ก็มาหอบสมบัติอยู่ในร่างนักบวช แถม บางรายเลยญาติด้วยอาชัพนักบวชเอาด้วยก็มี ที่จริงผู้ที่ใจยังไม่ออก แต่ก็พยายามลองฝึกลองหัด ห่าง พราว เอากายให้ห่างสมบัติ ห่างเครื่องญาติ พราวภายนอก

เสียก่อน เป็นการฝึกจริง เป็นการฝึกพราก “ไม้สัดที่หุ้มด้วยยางออกจากหน้า”  
 เสียก่อน มันก็ถูกลำดับได้ แต่อย่างที่ว่ายังไม่ใช่ ผู้มีใจออกแล้วจากกงสมบัติ  
 จากเครื่องญาติ เป็นผู้กำลังพยายามฝึกหัด ยังไม่ได้ชื่อว่า “อนาคาริก” แท้ แต่ก็  
 พากเพียรพยายาม ก็น่าอนุโมทนา เพราะไม่ได้หลอกลวง อำพรางใคร ส่วนบาง  
 คนนั้นใจออกไม่ได้ ทว่าอสังการะทางโลกมาเป็น “วาทะ” บังคับเอาดีเอาเด่น  
 ก็มีอยู่มากหลาย แต่ยังคงกว่าคนอื่นกพวกหนึ่ง ที่ใจออกไม่ได้เลย ทว่ากลับ-  
 เกลือ่นด้วยภาษาวาทะเอาไว้ การออกจากกงสมบัติและออกจากเครื่องญาตินั้น  
 ไม่ต้องเอากายออกหรอก! เอาแต่ใจออกเท่านั้น อยู่บนกงสมบัติ มีสมบัติมากๆ  
 ยิ่งดี อยู่กับมัน ใช้มันด้วยจิตว่าง สร้างญาติเข้าแยะๆ คือ มีลูก มีเมีย มี  
 พ่อตา มีแม่ยายอะไรให้มากๆ ก็ได้ มีมันด้วยจิตว่างๆ ตามวาทะของเขานั้นแหละ

ดังนั้น การละกงสมบัติน้อยใหญ่ และการละเครื่องญาติที่ยังเป็น “ญาติ”  
 แคบๆ จึงต้องมี “ปหานะ” แท้ อันหมายความว่า “ละแล้ว” เป็นสัจจะ  
 ไม่ใช่ “ละ” หลอกๆ หรือ “ละ” เบี้ยวๆ มันหลุดขาด มันละอย่างรู้ชัดเป็น  
 จริงใน “จิต” เป็น หมดคิด-หมดยึด แท้จริง จริงๆ ส่วนสำหรับในระดับยังไม่  
 ถึงขั้น “อนาคาริก” คือ ผู้ละแล้ว ใจออกแล้ว ใจหมดคิดสันจริง ก็ต้องฝึก  
 “ละ” ฝึกให้ ฝึกพราก ฝึกทาน ฝึกสลัดออก ให้ได้สูงขึ้นๆ มาจาก “ละ” ไม่ได้  
 เลยไปเรื่อยๆ หากมี จรณะ มีกรรมฐาน ที่ถูกฐาน มีหลัก “สติปัฏฐาน” ที่ถูก  
 แท้ ก็จะมีผลแห่งการปฏิบัติจริง

ต่อมาเราก็ได้ “ศีล ปาติโมกขสังวรสังวุโต” คือ เป็นผู้มศีล ตำรวม  
 ด้วยดีในปาฏิโมกข์

และต่อมา “อินทริเยสุ คุตตหาโร” คือ ตำรวมในอินทริย์ทวาร  
 หงหลาย

แล้วเราก็เพิ่งผ่าน “โภชนะ มัตตัญญู” (ไม่ใช่ “มัตตัญญูตา จ ภัตตะสมิง”  
 อันหมายความว่าเฉพาะเรื่อง “การกิน” หรือ จำกั้อยู่แต่แค่เรื่องอาหารเท่านั้นนะ)



คือ ประมาณ กำหนด รัชต์ ทำบุญญาในเรื่องการบริโภค อุปโภคในสิ่งต่าง ๆ อันก็ได้อธิบายไปแล้วด้วยดีกว่าเรื่องใด ๆ ที่ผ่านมา

จึงจะมาถึง “ชาคริยัง อนุยุตโต วนรชาติ” การเป็นผู้กระทำเนืองๆ ในความตื่นอยู่ รั้วตัวอยู่

แล้วเราก็จะดำเนินต่อไปสู่ “สติสัมปชัญญะ สมันนาคโต” คือความเป็นผู้ประกอบพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะในกาลข้างหน้า

จะประกอบพร้อมไปด้วยสติสัมปชัญญะนั้น จึงมิใช่ อยู่ๆ ก็จะมี “สติ” อย่างเป็นอินทรีย์เป็นผลเอาได้โดยทันที หรือ ไม่ใช่จะพูดเอาง่ายๆ เช่น พอเข้าใจแค่ภาษาแล้วก็จะเป็นได้ทันที มี “สติ” หรือประกอบพร้อมไปด้วยสติสัมปชัญญะได้โดยมันไม่ย้งถึงย้งงันดอก ก่อนจะเป็นเช่นนั้นได้ เราก็จะต้องมา “เป็นผู้ประกอบเนืองๆ ซึ่งความเป็นผู้ตื่นอยู่” (ชาคริยัง อนุยุตโต วนรชาติ) กันเสียก่อน (หรือคือ ปฏิบัติมาเป็นลำดับๆ ตั้งแต่ สัทธัง ปฏิถกติ มาเรื่อนั้นแหละ)

ดังนั้น การสอนคนให้มี “สติ” นั้น มันจึงไม่ใช่เป็นการบอกกันแต่เพียงภาษาว่า “หัดมีสติ” สิ ! ? ? ? ? หรือ พยายามมีสติเสมอๆ สิ ! ? ? ? ? อะไรเทือกนี้มันต้องมีบทฝึกหัด มีแบบการประพฤติ มีการลงมือทำโดยอธิบายอันแยบคายประกอบไปด้วยจริงๆ มันจึงจะสั่งสมเป็น “สตินทรีย์” หรือ “สติผละ” ได้ อย่างเกิดจริงเป็นจริง ไม่เช่นนั้น สอนกันบอกกันจนตายเปล่า มันก็ไม่มี “ผล” เว้นไว้แต่ ผู้มี “บารมี” คิดตัว เป็นอินทรีย์ เป็นผละเดิมมาแล้ว มีธรรมวิริยญาณ คิดตัวมาละกอกเรื่องหนึ่ง

- สรุปความ                      อย่างหลงเชื่อตามๆ กันมาเอาง่ายๆ ดายๆ นัก
- ข้อควรทำ                      ต้องฝึก ต้องหัดดูจริงๆ                      และก่อนจะลงมือ
- ทำ                      จะต้องตรวจสอบ วิจัยธรรม ให้เห็นจุดแท้ให้ได้                      ทำความเข้าใจ

ให้กระจ่างแจ้งมีเหตุมีผลก่อนเสมอ

คำว่า “ตื่น” (ชากริย) นี้ โดยเนื้อหาสาระมันก็หมายความว่า ทำ  
การระวังรู้สึกตัวอยู่ หรือ ระมัดระวังตัว หรือ เผื่อคุณ

ปฏุชนธรรมตาๆ นั้น แม้มืดตาโพลงๆ อยู่ เดินเห็นไปไหนมาไหนอยู่  
แม้ทำกิจกรรม หรือ งานการอย่างไรอยู่ ก็ยังไม่เรียกว่า เป็น “ผู้ตื่น” เพราะ  
ยังเป็นผู้ปล่อยตัวปล่อยใจ ตามอารมณ์ของความอยาก ยังหนักหนาเต็มไปด้วยการ  
“จะเอา” จะได้ จะมี จะเป็น และ ยังทำอะไร ตามความเคยชินเดิมๆ อยู่เสมอ

“ผู้ตื่น” คือ ผู้ที่ไม่เป็นทาสของความอยาก เป็นผู้ได้ประพฤตินิยาม  
เป็นผู้ได้ฝึกตนใหม่โดยเริ่มล้างความเคยชินเดิมๆ ที่ติดตัวมาแต่ก่อนแต่ออก อันเป็น  
ผู้หลงไหลใส่ใจไปกับโลกๆ

เช่น เล่นการพนัน ก็สนุกสนาน เป็นธรรมดา ต้มเหล้าสูบบุหรี่ ก็  
เอร็ดอร่อยเพลินอารมณ์ไป เป็นธรรมดา ได้แสดงอารมณ์ราคะรุนแรงจัดจ้านกับ  
เพศตรงข้าม ก็ชื่นชมกันว่า คนเป็นผู้กล้าไรเสมอไป ก็เป็นธรรมดา ได้ดูเกมส์  
ต่างๆ ดูมหรศพ ก็สนุกสนานรื่นเริงใจ เพลิดเพลินไป ก็เป็นธรรมดาๆ ดังนี้ ก็  
ล้วนแล้วแต่เป็น “ความธรรมดาๆ” ของปฏุชนชั้นต่ำหยาบ ซึ่งเป็นระดับที่เรียกว่า  
“สัตว์นรก” (ผู้ยังจมอยู่กับ “อบายมุข”)

ขั้นสูงขึ้น ก็เช่น เห็นรูปสวย ก็มีจิตชื่นชมยินดี เป็นธรรมดา หรือ อยาก  
ได้เชยชม เป็นธรรมดาๆ กินอาหารที่ถูกต้อง ก็รู้สึกอร่อยสดชื่น เป็นธรรมดา  
หรือ อยากกินของที่ดีก็ชอบกินเสมอๆ เป็นธรรมดาๆ ได้ยินเสียงเพลงเพราะๆ  
ก็เพลิดเพลินรื่นรมย์ไปกับเสียงนั้น เป็นธรรมดา หรือ ได้ยินเสียงใครพูดตรงกับ  
อารมณ์ตรงกับความคิดของตน ก็เข้าใจซาบซึ้ง บางทีถึงขั้นชอบ เป็นธรรมดา  
ถ้าใครพูดขัดกับความดีของตน ก็ไม่ซาบซึ้ง บางทีจิตใจถึงโกรธ ก็เป็นธรรมดา  
ได้กลิ่นเหม็น ก็ไม่ชอบ ได้กลิ่นหอมต้องอารมณ์ ก็ชื่นใจ เป็นธรรมดา และได้

สัมผัสกระทบเสียดสีและต้องลูบไล้อยู่กับสิ่งที่ตนยึดถือ ถูกกับความต้องการ ก็ผลิต  
 เพลิน เอรีตอรรอย ชอบใจ เรียกว่า สุข ก็เป็นธรรมดา แต่ "ผู้ตื่น" นั้น  
 จะต้อง "เริ่ม" คิด และรู้กันว่า นั่นคือ ธรรมดาของปุถุชน ซึ่ง  
 ไม่ใช่ ธรรมดา ของผู้เป็น "อริยะ" โดยเฉพาะ ยิ่งสัมผัสอยู่กับ  
 "อบายมุข" ก็ยิ่งจะต้อง "ตื่น" ต้อง "รู้ตัว" กันก่อน เป็น  
 ระดับแรก จึงจะเป็น ธรรมดา ของ "อริยะ" แท้จริง เข้าใจความ  
 ต่ำ ความสูง แท้

ปุถุชน ก็จะเป็นอยู่ โดยปล่อยตัวปล่อยใจเลื่อนไหลไปกับสังคม เกี่ยวข้อง  
 ปนเป ปรุ่่งแต่งสภาพที่จะขึ้นชอบผลิตเพลินเอรีตอรรอย ฯลฯ ต่าง ๆ นั้น กับหมู่  
 ปุถุชนด้วยกันอยู่ไม่รู้ หุ่ดหุ่ดอ่อน ไม่เคยคิดทำการระวังตัว ไม่เคยเฝ้าสังเกตดูตน  
 และไม่เคยเข้าใจว่า ตนเองกำลังเลื่อนไหลปนเปอยู่กั้บอะไร ? ตนเองกำลังอยู่ใน  
 บทบาทอย่างไรในทุก ๆ เวลา ?

แม้บางทีบางครั้งตนจะประกอบ**บาป**อยู่ เช่น กำลังถ้อบยบยงสัตว์ ทั้มัน  
 ไม่รู้เรื่องรูราวอะไรเลย ทั้มันก็ไม่เคยทำความเจ็บช้ำน้ำใจอะไรให้แก่ผู้ยงด้วย แต่  
 จะยงมัน ให้ตายเล่น ๆ เพื่อความสนุกมือ ผลิตเพลินหัวใจ คนปุถุชนก็กระทำ  
 หรือ เพราะอยากกินเน้อมัน แม้จะฆ่ามันทารุณอย่างไร สัตว์ตัวที่จะถูกฆ่า จะมอง  
 ด้วยแววตาร้องขอชีวิต ขนาดร้องไห้หน้าตาไหลพรากขนาดไหน ก็ไม่เคยสะดุ้งสะเทือน  
 รั้บรูด้วย ตั้งหน้าตั้งตาม้า ทารุณ เบียดเบียนชีวิตเขาด้วยอำนาจบาตรใหญ่แห่งคำว่า  
 "คน" เสมอ ดังั้ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ปุถุชน ผู้ไม่เคยยงคิด ไม่เคยสังเกต  
 ตน ไม่เคยเฝ้าดูพิจารณา "กรรม" หรือ "กิริยา" อะไรของตนเลยเสียบ้าง ก็  
 จะคลุกคลียงเห็นตาม หรือ ประกอบตามความเคยชิน ความไม่รู้ว่ อะไรคือ  
 "บาป" อะไรคือความชั่ว ความหยาบ ความต่ำ ความเลวทราม ความไม่สมควร  
 ใ้ดูอย่างหน้าตาเฉย ดังั้แล

การกระทำ ของ ปุถุชน นั้น เป็นไปด้วยการเบียดเบียน (วิหิงสา)

นั่น ๑ เป็นไปด้วยความอามาต หรือ ความผูกพัน อันยากแก่การถอดถอน (พยาบาท) นั่นอีก ๑ และเป็นไปด้วยความใคร่อยากเพื่อเสพรูป-เสียง-กลิ่น รส-สัมผัส (กาม) นั่นอีก ๑

“บาป” ทั้งหลายนี้แหละ คือ “กรรม” (การกระทำเสมอๆ) ที่ปู้ชนก่อยู่ไม่ได้หยุดไม่ได้เพล่า ไม่ได้เคยสำนึก ไม่ได้เคยยั้งคิด ไม่เคยสังเกตรูให้เห็นแจ้ง แล้วยกก็หัดละ หัดเลิก หัดหยุดกันเลย มีแต่ตั้งหน้าตั้งตาจะก่อ “กรรม” อันเป็น “บาป” เพราะเบียดเบียน (วิหิงสา) เพราะผูกพัน (พยาบาท) เพราะจะเสพกามคุณ ๕ (กาม) ทั้งหลายนี้ ให้มากมายให้ทับถมตเนียงขึ้น ทุก ๆ วันทุก ๆ วินาทีด้วย

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน “ปาสาทิกสูตร” ที่มณิกาย ปาฎิกวรรค ข้อ ๑๑๗ ว่า “คนโง่เขลานั้น มาสัตว์มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข ๑ ถือเอาสิ่งของผู้อื่นไม่ได้ให้มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข ๑ พุดเทจมาเลี้ยงตนให้เป็นสุข ๑ บำเรอตนด้วยกามคุณ ๕ ประการ ๑ ทั้ง ๔ อย่างนี้แล เป็นของเลวทราม เป็นของชาวบ้าน เป็นของปู้ชนคนหนาแน่น ด้วยกิเลส ไม่ใช่พระอริยะ ไม่เป็นสิ่งที่ประกอบด้วยประโยชน์ ทั้งไม่เป็นเหตุให้เกิดความเบื่อหน่าย คลายกำหนด ความดับ ความสงบรำงับ ความรู้ยิ่ง ความรู้ดี และไม่เป็นเหตุให้ถึงพระนิพพานได้เลย” คงจะพอจำได้ ได้เคยนำมากล่าวให้ฟังผ่านมาแล้ว

การเบียดเบียน ทั้บว่า ร้ายแรงชั้นสูงสุด ก็เบียดเบียน ขันฆ่าเขามาเลี้ยงตนเอง มันก็เป็นบาปชนิดร้ายกาจสูงสุด แลมาเป็น “พยาบาท” คือ ยังผูกพันเป็นหนเวรหนกรรมกันอยู่ต่อไปอยู่อีก เหตุที่ต้องถึงฆ่าเขามาเลี้ยงตนให้เป็นสุข ก็เพราะตนติด ใน “รส” ใน “รูป” ใน “กลิ่น” ใน “สัมผัส” เนอของเขา ยังยึดถือมุ่งม้นยั่นว่า จะต้องกินเนื้อสัตว์นั้น ๆ อยู่ “บาป” ทั้ง วิหิงสา

**ทั้ง พยาบาท ทั้ง กาม** ก็ตกเป็นของผู้อย่างฆ่าสัตว์มีกินเนื้ออยู่โดยนัยฉะนี้ แล ยิ่งถัดดี ในรส ในรูป ในกลิ่น ในสัมผัสเนื้อคนด้วยกันแล้ว . ก็ยังเป็นผู้เบียดเบียน” ผู้มีภัยมีบาปขนาดหนักสุดยอดเลยทีเดียว ถึงขนาดมั่นในสังคัมมิคนชนิดนี้ สังคัมมิก็ต้องระงับภัยเวรด้วยมาตรการที่รุนแรง ก็จำต้องทำ เช่น “ช้อย” (ผู้ชายจีนคนหนึ่ง ที่ชอบฆ่าคนกินหัวใจ) ที่ถูกประหารชีวิตมาแล้วนั่นเอง เป็นต้น

ถ้าผู้ใดระลึกเสียบ้าง ยังคิดกันบ้าง และแล้วก็หาสิ่งส่วน ที่ควรลงหยุดควรระงับ หรือ ลดลง น้อยลง ไม่ทำไปตาม ๆ ต้อย ๆ ที่โลก ที่สังคัมมิเขาพากันทำ ดุ ๆ ไปเสียทั้งนั้น ผู้นั้น ก็จะได้ชื่อว่า “เริ่มต้น” เริ่ม “ทำการระงับตน” เริ่ม “เผด็จตน” แล้วก็รู้ด้วย “ปัญญา” เห็นบาป เห็นอกุศลให้ออก แล้วฝึกตน หัดตนให้พ้นจากบาปออกไปเรื่อย ๆ จริง ๆ แท้ ๆ เป็นผู้ได้ถือ “ปฏิฐาน” ให้แก่ตน อย่างแท้จริง ตรงตามศัพท์คำว่า “ปฏิฐาน” คือ การเริ่มต้น การเริ่มตั้งตน

เมื่อผู้ใดได้พากเพียร พยายามระลึก รู้ตัว ในทุก ๆ อริยาบถของตน ให้ได้เสมอ แล้วก็พยายามจับผิด “การกระทำ” (กรรม) ของตนเองเสมอ ๆ (โดยเฉพาะ “การกระทำ” (กรรม) ของจิต) และหมั่นแก้ไขปรับปรุงตนจริง หรือ รู้ “การกระทำ” (กรรม) ที่ถูกให้จริง หรือ ที่ดีให้ “ดีกว่า” เสมอ ๆ นั้นแหละคือ ผู้กำลังมี “สติ” กำลังสร้าง “ปฏิฐาน” อันดีงาม อันเป็นไปเพื่อ “อริยะ” เสมอ ๆ

ดังนั้น การเบียดเบียนชั้นร้ายแรงถึงขั้นฆ่า ขนพรากทำลายคนอื่น สัตว์อื่น สิ่งอื่นใด ๆ เพื่อการเสพสุขของตนเอง คนผู้ได้ฝึกหัดคอยจับผิด “การกระทำ” ของตนเองอยู่เสมอ ๆ นั้น ก็จะลดถอยลงจริง ๆ ในเมื่อเข้าใจการเบียดเบียนชั้นร้ายแรงนี้ได้ และได้ฝึกหัดตนน้อยลง หรือ ละเลิก หยุดไปตามแรงความตั้งใจของตนเองได้จริง ๆ

ด้วย “ปัญญา” อันรู้จักเข้าใจใน “ทุจริต” ทั้งปวง ก็จะทำให้คนนั้น รู้  
 แจงลึกซึ้งเข้าไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งการจะหยิบจับเอาของผู้อื่น ที่ไม่ใช่สิทธิของตนมา  
 บำเรอตนเลี้ยงตนให้เป็นสุข ก็จะไม่เอาจริงๆ ด้วยจิต “รู้” แจ่มในการเบียดเบียน,  
 การผูกพันผูกเวรอย่างแท้จริง มิใช่ว่า ไม่เอา เพราะกลัวถูกจับเนื่องจากเป็นขโมย  
 ตามกฎหมายบ้านเมือง และจะเข้าใจไปจนกระทั่ง การจะพูดเท็จ เพื่อปลิ้นปล้อน  
 หลอกล่อ เพทุบายมาเลี้ยงตน ก็จะไม่ทำ จะเข้าใจลึกไปจน พูดต่อเสียดหยามกาย  
 เพื่อทำลายผู้อื่น แล้วจะได้เป็นการยกตนข่มสูงให้คนอนธรัตขาดตนจะได้เสพสุข  
 ก็จะไม่ทำ ดังนี้ เป็นต้น

แต่นั้นแหละ คนผู้จะหยุด จะไม่ทำ “บาป” หรือ ลดความเลวทรามใด ๆ  
 ให้น้อยลง ได้มาก นั้น ก็คือ **ผู้จะต้องลด “กามคุณ” ในตน  
 ลงให้มาก ๆ** ถึงแม้ว่า คนผู้ใดจะเข้าใจแจ่มแจ้ง ตามที่พูดมาแล้วนั้น ก็ตาม  
 หรือ เข้าใจลึกซึ้งละเอียดลออมากกว่า ที่ได้กล่าวถึงแล้วนั้น ก็ตาม **แต่ไม่ได้ฝึก  
 หัดเลิกรา ลดถอย “กามคุณ” ของตนเอง** ก็จะเป็นผู้เลิกลา จะลดความเลว  
 ทรามในการเบียดเบียน และ ผูกพัน ผูกเวร ตามที่กล่าวมานั้น ลงมาได้ยากยิ่ง  
 เนื่องจากมันเป็นเหตุ เป็นปัจจัย ดึงรั้ง “ความต้องการ” ของผู้ยึด ยึดติดอยู่จริงๆ  
**จนผู้ยึด ผู้ติดนั้น จะรู้สึกเอาจริงๆ จังๆ ว่า มันเป็น “ความ  
 จำเป็น” ของคนผู้นั้น ๆ อยู่** เขาจึงหยุด “บาป” ลดความเลวทราม  
 นั้น ๆ ลงไม่ได้

ถ้าผู้ใดยังลดกามคุณ ลด “กามตัณหา” ของตนลงได้มากจริงๆ  
 คือ เข้าใจ ในรูป ในรส ในกลิ่น ในเสียง ในสัมผัส ให้ได้มากจริงๆ และหยุด  
 เสพ เลิกขาด ไม่จะต้องคลุกคลีกับมันให้ได้ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จริงๆ คนผู้นั้น  
 ก็จะมีใจว่า “ความจำเป็น” ต่างๆ ของตน น้อยลงได้จริงๆ เมื่อนั้นแหละ  
 “ความต้องการ” หรือ ความอยาก มันก็จะลดลงตามอย่างแน่แท้ แต่ถ้าเอา  
 แต่พูด เอาแต่เรียนรู้ เอาแต่คิดยกย่นดัดซึ่งอยู่ **ไม่ละ “กามตัณหา”**

**แท้ๆจริงๆ** มันก็จะลดถอย “ความอยาก” ลงไม่ได้ มันก็จะเห็นว่า “ตนยังจำเป็น” ในเรื่องนั้น สิ่งที่อยู่ร่ำไป “ความโลภ” มันก็จะลดถอยลงไม่ได้ อย่างแท้จริงอยู่นั่นเอง

โลกนี้เต็มไปด้วยตัวอย่างของ “กามคุณ” เต็มไปด้วยตัวอย่างของ “ทุกข์” เต็มไปด้วย “การเบียดเบียน” เต็มไปด้วย “ความพยายบาท” ถ้าผู้ใดมี “สติ” และ ระลึกรู้ตัวได้ว่า เรากำลังเบียดเบียน เรากำลังก่อความพยายบาท ให้ต่อเนืองอยู่ หรือ เรากำลังเสพกาม ผู้นั้นแหละคือ ผู้ที่กำลัง “ตื่น” กำลังเป็น “ชาคริยานุโยค” คือ เป็นผู้ประกอบการตื่นอยู่ เป็นการสร้างสิ่งดีให้แก่ตนเองอย่างแท้จริง สร้าง “**บญฺฐาน**” อันชอบยิ่ง สูงยิ่ง ดียิ่งแล้ว

จึงขอให้เป็นผู้ “ชาคริยัง อนุยฺตโต วิหฺรตติ” เกิด คือ จงเป็นผู้กระทำเนืองๆ ประกอบเรื่อย ๆ ในการเป็นผู้ตื่นอยู่ โดยนัยดังกล่าวนี้ เราก็จะฝันนิสัย ฝันสันดาน หรือ สร้างบารมีในคุณงามความดีอันเป็นของสูงส่ง จะพาตนไปสู่นิพพาน ให้แก่ตนโดยแท้จริง

“**การตื่น**” หรือ “**ชาคริยะ**” นี้ จึงมิใช่การตื่นจากหลับธรรมดา แต่ “ตื่น” จากการหลับไหล งมงามอยู่กับแดนโลกีย์ (กามภพ) ตื่นทั้งๆที่ล้มตา “ตื่น” คือ ได้เกิดความเห็นที่แปลกเปลี่ยนจาก ความไม่กระจะกระจ่าง หรือ ความเห็นพวามัว, ไม่แท้ไม่จริงเก่าๆเดิมๆ “ตื่น” คือ กลับตัวกลับใจใหม่ “ตื่น” คือ รู้สึกตัวอยู่เสมอๆ ให้ได้ว่า เรา นั้นเดินอยู่ในโลกีย์ แต่เราจะไม่เลือกกมลัวกับโลกีย์ และจะไม่ประพฤติเยี่ยงชาวโลกีย์ เยี่ยงชาวโลกพื้นๆ นั้นง่ายๆ ละ ! เราจะเลิกขาดจาก “กาม” ทั้งปวง จะไม่ผูกพันผูกเวรยึดหลงกับใครพา และสิ่งใดจงไปอย่างโลกๆ ง่ายๆ อีก (ทั้งๆที่ทำความสัมพันธ์ไมตรีอยู่กับสังคม กับ คนทั้งหลายอยู่นั่นเองแหละ) และจะไม่แย่งใครเบียดเบียนใคร

เราจะพรากตนแม้ “ออกไปจากโลก” หรือ ไม่พบไม่เห็นโลกีย์เลยนั้น มันยากแสนยาก แต่แม้จะยากอย่างไร ก็จะต้อง “ออกไปจาก” (นิสสรณะ) จะต้องพรากกัน เลิกรจากกันให้ได้โดยแท้จริง เมื่อผู้ใดหวังนิพพาน เมื่อผู้ใดใคร่ในการ “พ้นทุกข์” อย่างแท้จริง (อริยสัจ) ไม่มีทางอื่น ไม่มีระบบอื่น มีทางเดียว (เอกายน มรรค) ประตุเดียวเท่านั้นจริงๆ คือ ต้อง**ออกจากโลก** อันเต็มไปด้วยรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ให้ได้ โดยเด็ดขาด จน**พ้นถึงตัด** ขั้วแห่งความหลงยึดเกาะติดพันอยู่ในก้นบึ้งของหัวใจ ให้ได้

ดังนั้น พระบรมศาสดาของเราจึงทรงสอน “วิธการหนึ่ง” (กรรมฐาน แบบหนึ่ง) ให้หนีออกไปอยู่ป่า อยู่เขา อยู่ตามโคนไม้ อยู่ตามถ้ำ อยู่เรือนร้าง ก่อนเป็นต้น เพื่อฝึก เพื่อสะดวกแก่การฝึก จะได้จับจิต สัมผัสใจตนเองถูกตัวมัน ได้รู้อาการของความใคร่ของตนชัดๆ และ รู้ “จิต” ให้เป็น ให้ถูก ให้แม่นยำ ให้ละเอียดจริงๆ (วิทก-วิจารณ์) โดยต้องหัดพรากตนจาก “วัตถุกาม” สำหรับผู้ใหม่ ผู้ที่ยังไม่เก่ง จิตยังถูกอาบอ้อมเอบไปด้วยความหลงติดใน “กาม” มากอยู่ ซึ่งก็เป็น “กรรมวิธี” ฝึก**ออกจากโลก** แบบขั้นประถม เถนตรงง่ายๆ ก่อน เหมือนพรากไม้สัดที่ชุ่มด้วยยาง ออกจากที่แช่น้ำอยู่นั่นเอง ดังที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ใน “โพธิราชกุมารสูตร” มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสัก

ส่วน การฝึกหัด “ระลึกรู้ตัว” หรือ “กรรมวิธี” แบบที่เรียกชื่อว่า ปฏิบัติ “สติปัฏฐาน ๔” โดยตรงนั้น ก็คือ การเรียนรู้ตัวเรา ที่เอากาย เอาจิตไปรับคลุกคลี สร้างเวทนา สร้างธรรมารมณ์เข้ากับ “วัตถุกาม” อยู่ตรงๆ ไม่ต้องพรากห่างมันไปไหน นั่นแหละ แต่ต้องมี “สติ” รู้เท่าทัน และต้องมีกำลังจิตแข็งแรงพอ ที่จะต่อสู้ ลด ละ ปรับปรุง “จิต” ของตนได้ ฝึกหัดปล่อย ฝึกหัดคลายจนได้ หรือ ดับอารมณ์กามของตนได้ ทั้งๆที่สัมผัสคลุกคลีอยู่กับ “วัตถุกาม” นั้นเอง เป็นที่สุด ไม่ต้องเข้าป่า เข้าถ้ำ ฯลฯ ไปไหน **นี่คือ กรรมวิธี** แห่ง “สติปัฏฐาน” ที่วิบัติสั่นกันเป็นบทบาทแห่งปัจจุบัน-ธรรมแท้ๆ ตรงๆ เป็นเรื่องของผู้มีอนิหังส มีพละแห่งจิต และมีปัญญา



จับจิตเป็น ระวังจิตได้ เข้าใจถูกในกิเลสตัณหา อารมณ์กาม เข้าใจถูกในวิธี  
 ปรับจิตให้ “ออกจากโลก” โดยไม่ต้องหนีออกไปจาก “โลก” (กาม)  
 แต่อย่างใด สำคัญที่ต้องมีกรรมวิธีของ “สติบัญญัติ” ถูกแล้วจริง เป็นแล้วจริง  
 และต้องมี “สัมมปธาน ๔” สามารถ “สังวร” สามารถ “ประหาร” กิเลสกาม  
 ได้แท้ และสามารถ “รักษาควบคุมจิตเราไม่ให้ตกต่ำกว่าเดิม ได้อย่างไม่ขาดทุน”  
 (อนุรักษนาปธาน) นั่นเอง จริงๆ ด้วย มี “ภาวนาปธาน” จริง คือ มีการประพฤติ  
 ปฏิบัติอย่างได้ผล ประสพผลได้ที่แท้จริงเสมอๆ ยังมีอิทธิบาท ๓ อินทรีย์ ๕  
 พละ ๕ ก็ต้องเพิ่มแน่ และ โพชฌงค์ ๗ ก็ยังต้องเก่งขึ้น “สัมมาอาริยมรรค ๘”  
 ก็ยังเจริญสมบูรณ์เท่านั้นเอง

เพราะฉะนั้น แม้มันต้องมี “กรรมวิธี” ต้องห่าง ต้องพรากจาก “วัตถุกาม”  
 เสียก่อน ก็จะต้องมี “สติ” เรียนรู้ อารมณ์ดิน อารมณ์โยหยา ที่มันจะแสดงออก  
 แน่ๆ สำหรับผู้ยังติดขัดหลง “กาม” มากอยู่ แล้วก็เรียนรู้ กาย-เวทนา-จิต  
 -ธรรม อยู่นั่นเอง และก็ต้องมี “สัมมปธาน ๔” ให้ได้ มีอิทธิบาท ๔ จึงจะ  
 สังสม อินทรีย์ ๕ พละ ๕ และ โพชฌงค์ ๗ จึงจะแก่กล้า และแล้วก็จะ  
 มามี “สัมมาอาริยมรรค ๘” อยู่ในโลก อยู่ในบ้านในเมืองปกติธรรมดา เช่น ผู้คนที่  
 หลาย คือ มีสัมมาอาชีพ (อาชีพพระ หรือ อาชีพงานสืบศาสนา) มีการมีงาน  
 สร้างสรรจรจรโลงเจริญรุ่งเรืองเป็นที่สุด (สัมมากัมมันตะ) อยู่นั่นเอง ไม่ใช่จะจม  
 อยู่ในป่า ในเขา ในถ้ำ ฯลฯ ตายไป อย่างเจ็บเหงาอับเฉาไร้ค่า ดังที่พากันเข้าใจ  
 ผิด เลยเถิด กลายเป็นเด็ยรลีย์ไป อย่างนั้น ไม่!

พระปฏิบัติ ที่ยังไม่มี “สัมมาทิฐิ” ออกป่า เข้าถ้ำ ฯลฯ แล้ว ก็หลง  
 คิดเขา หลงถ้ำ หลงป่าเป็นปติโพธ ตายคาถ้ำ คาเข้า จนทำให้ผู้มบญญาเขา  
 เห็นผิดไป เป็นว่า ศาสนาพุทธ ก็เป็นศาสนาเดียวกับพวกเด็ยรลีย์ ฤษี หลงป่า  
 อันเป็นศาสนาเก่าแก่ ที่เป็นลัทธิทำคนให้ไร้ค่า ทำคนให้ตายเฉาเอา  
**ตัวรอดแต่ถ่ายเดียว** ยังเป็น “ความเห็นแก่ตัว” อย่างแก้  
**ตัวไม่ได้** จนความจริงก็ยืนยันเป็นเช่นนั้นจริงๆ มีอยู่แม้ในทุกวันนี้

ซึ่งโดยความถูกต้องที่แท้แล้ว “สัมมาทิฐิ” ของพุทธแท้ๆ ไม่ได้เป็นศาสนาติดบ่า ติดตา ติดเขา หลงความรกชฎ ต้องไม่พบ ไม่ปะ กับผู้คนกันจนนิรันดรอย่างนั้น ไม่! นั่น มันก็แสดงอยู่ชัดๆ แล้วว่า จิตตัดไม่ได้ จิตวางไม่ลง ปลงไม่เป็น จึงสัมผัส พบปะ กับ แม้แต่ผู้คนที่ไม่ได้ แคนก็ “ทุกซ์” แล้วแล้วมันจะได้ชื่อว่า อยู่เหนือโลก (โลกุตตระ) อะไรกัน ไม่มีอำนาจจิตแค่ทนต่อสัมผัสกับผู้คนธรรมดาๆ ก็ไม่ได้ ที่แท้ ก็เพราะมันทนต่ออำนาจ “กามคุณ ๕” อันคือ รูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส ไม่ได้ นั่นเอง จึงยังไม่ชื่อว่า ผู้บรรลุลหรรณบทบิสิทุททบริบริรณ

โดยที่สุดแห่งที่สุดของศาสนาพุทธแล้ว จะต้อง มี “ปฏินิสัคคะ” คือ ต้องไม่ยึดติดในอะไรๆ เสรีใจเป็นที่สุดในตัว “จิต” “จิต” จะต้องเกลี้ยงล่อน จะต้อง “เป็นอะไรแล้วก็ไม่ต้องเป็นอะไร” ได้ อย่างเป็นที่สูงสุดในทันที หรือคือ ต้อง “สลัดคืน” ต้องไม่ติดเก่า ไม่แช่อิม ต้องเปลี่ยนได้ และเปลี่ยนไป สู่สภาพที่มีประโยชน์ขึ้น สูงขึ้น ควรวินเสมอๆ นั่นเอง และก็จะไม่หลงใหม่ ไม่ติดใหม่ อีก เป็นอันขาด ด้วย

โดยตรงแท้ๆ แห่ง “สติบัญญัติ” ก็คือ สำหรับผู้ติด “กาม” ไม่มาก ไม่ได้หลงไหลหมกมุ่นอะไรหนักหนา ก็ไม่ต้องห่วง ไม่ต้องพราก โดยถึงกับเอาชีวิตร่างกายออกไปเข้าบ่า ขันเขา เข้าถ้ำอะไรดอก ก็อยู่อย่างคลุกคลีสัมผัส ดังกล่าวแล้ว แต่ต้องมี “สติ” รู้เท่าทัน และต้องมีความรอบรู้สามารถ ประหัตประหาร ปรับเปลี่ยนจิต ของเราให้สู่สภาพได้กำไร คือ เอาชนะแรงกาม เอาชนะแรงกิเลสตัณหา ที่ต้องล่อตา ยั่วใจ ยวนหูอยู่โชนโท นี่แหละ ให้ได้จริงๆ อ่านจิตที่สภาพ จางคลาย ละหน่าย ลดถอยจากความหลง จากความปรุงรสกามได้แท้ๆ อย่างนี้เรียกว่า ชนะเด็ดขาด อยู่กับของจริง มีสภาพพบเห็น “ความเป็นจริงตามความแท้จริง” แน่ๆ ไต้งๆ จึงจะไม่ไข่เพียงคิดค้น กาดคะเน ดันเตาประมาณเอา เข้าใจแต่ในใจเอาด้วยเหตุด้วยผลได้เท่านั้น แต่มีความพิสุจน์ มี “ความเป็นจริงมีจริง” สัมผัสสัมพันธ์อยู่ไต้งๆ แท้ๆ

ดับกันได้อันนี้ ก็รู้สึกเห็นกัมผัส “ความดับ” อยู่ที่จิตเรา แม้จะแตะจะทับบ่อยกับ เหตุแห่งทุกข์ บัณฑิตแห่งกามอยู่ ณ บัดเดี๋ยวนี้ นั่นแหละ ก็นั้นแหละ คือ ความเป็นที่สุด ที่ในสำนวนแปลบาลีออกมาเป็นไทย เป็นคำสุดท้ายแห่งอารมณ์ บรรลุสุดยอด ว่า “สันนอสาเว จบกัจ สันนาระ อย่างเห็นอยู่รู้ อยู่เป็นปัจจุบัน นั่นแหละ” นั่นเอง มันเห็นๆ อยู่นั้นๆ เป็นปัจจุบันเดี๋ยวนี้ จริงๆ ไม่ใช่อยู่ห่างอย่าง ไม่มีของจริงยืนยั้น ความ “สูง” ความ “สุด” ของ พุทธ ต้องมีจริง ปานนี้

ผู้บรรลุ หรือ ผู้ “นิพพาน” เป็นที่สุดแท้ๆ ของพุทธศาสนานั่น ไม่เกรงกลัวต่อการ “สัมผัส” เป็นผู้ตงมน หรือ เป็นผู้มั่นคง แข็งแรง ไม่หวั่นไหว เป็นผู้แก้แค้นล้างอาชญา คือ จะสัมผัสสิ่งที่ เป็น “วัตถุกาม” นั้นๆ ก็ได้ หรือ จะไม่ “สัมผัส” ก็ยังได้ แน่นนอน โดย “สัมผัส” สิ่งที่ เป็น “วัตถุกาม” นั้นๆ อยู่ ก็ไม่ทุกข์ และสามารถ “นิโรธอริยสัจ” อยู่ได้จริง โทณโท ไม่มีอารมณ์กาม และแม้จะพรากจาก “วัตถุกาม” นั้น ก็ไม่ทุกข์ และสามารถ “นิโรธอริยสัจ” อยู่ได้จริง โทณโท จะพรากจะห่างนานเท่าใดก็ได้ ไม่มีอารมณ์โหยหาอาวรณ์ จึงจะเป็นผู้อยู่กับโลกได้ ทั้งในป่า ก็อยู่ได้ ในบ้านในเมือง ก็อยู่ได้ จึงจะคือ “โลกุตตระ” แท้ พระภิกษุของพุทธศาสนาจึงมีได้ ทั้ง “พระป่า” และ “พระบ้าน” ซึ่งต่างก็มี “สติปัญญา” เป็นแนวทางปฏิบัติทั้งคู่ และโดยสัจโดยจริง ก็จะมี “พระบ้าน” นั้นแหละ มากกว่า “พระป่า” เพราะแม้ผู้บรรลุแล้ว ก็จะเข้าสู่หมู่บ้าน เข้าไปสอน “ผู้มีธุลีในดวงตาน้อย ที่พร้อมจะรู้ธรรม” นั้นมีอยู่ ก็จะต้องไปสอนเขา ให้งามด้วยเบื้องต้น ท่ามกลาง และบั้นปลาย ตามที่พระบรมศาสดาเคยตรัสแก่พระอรหันต์รุ่นแรก อันเป็นหน้าที่ เป็นประโยชน์แก่กัลยาณโลก (อนุกัมมัง โลกัมปายะ) หรือ สร้างประโยชน์แก่ปวงมหาชน (พหูชนหิตายะ) ซึ่งจะเป็น “เลข” แท้ๆ แห่งสัจธรรมในความเป็น “ศาสนา” จริงๆ และหรือ ผู้ยังไม่บรรลุถึงที่สุดก็ตาม ถ้าผู้นั้นเข้าใจในระบบของ “สติปัญญา” ถูกกรรมวิธถูกกรรมฐานแท้แล้ว ทั้งเป็นผู้ที่มותרยผลจะมีปัญญาเพียงพอ ก็ย่อมบำเพ็ญอยู่ในบ้านได้ จนบรรลุถึงที่สุดได้ โดยไม่จำเป็นต้องเข้าป่า เข้าถ้ำแต่อย่างใด จึงเป็น

“พระบ้าน” อยู่แท้ และมันยังมี “พระบ้าน” ที่เป็นพระ “ไม่แท้” อยู่อีกมาก เหมือนกัน ซึ่งเป็นผู้ทศรอกบฏมาก่อน เพราะตนยังมากไปด้วยกาม ก็ไม่ออก ก็เลยกลายเป็น “พระบ้าน” ปนๆ อยู่ให้มากยิ่งขึ้น สร้าง “กิเลส” ก่อกาม อวดชาวบ้าน พลอยให้ “พระบ้าน” เขาเสื่อมเสีย ยิ่งทุกวันนี้ ยิ่งมามากมายกายกอง ดังนั้น “พระป่า” หรือ พระผู้พยายามพรากห่าง “กาม” เป็นลำดับแรก ด้วยการนำตัวเองออกสู่ป่า สู่เขา สู่ถ้ำ ก่อน จึงเป็นผู้ที่น่านับถือ เป็นผู้ทศรเห็นได้ว่า ได้พยายามตามลำดับขั้นที่น่านับถือกว่า ดังนั้น เป็นต้น แต่ “ที่สุด” จริงก็เข้าบ้านได้ ปกติ

### และแม้การฝึกหัด “สงบรำงับจิต” หรือ ปฏิบัติ “อาณานาฬสติ”

ก็คือ การเรียนรู้ตัวเรา ทำจิต ทำกายของตนให้พ้นจากเวทนา พ้นจากการสร้างธรรมารมณ์ทั้งปวง ให้ขาดสิ้นจาก “กาม” นั่นเอง เป็นเบื้องต้น ไม่ว่าจะออกไปสู่ป่า สู่เขา สู่ถ้ำ สู่ที่ไกล “วัตถุกาม” ใดๆ ก็คือ การกระทำตนพรากตนให้ห่างจาก “อารมณ์กาม” หลุดจาก “กิเลสกาม” นั่นแหละ หรือแม้ไม่ต้องหนีไกลไปจนถึงสู่ป่า สู่เขา สู่ถ้ำ ก็ให้ “กาย” (ความประจุม) ห่างสิ่งที่ตนติดตนยึดไว้ได้เสียก่อน มันก็มีความหมายเดียวกัน ก็ต้องทำให้ถูก ทำให้ตรง ทำให้ได้ เมื่อพรากกายจากกันแล้ว ก็ให้หัดอ่านจิต อ่านเวทนา อ่านธรรมารมณ์ หรือ อ่านความรู้สึกของตน อ่านความคิดของตนที่เป็นอารมณ์ “รสกาม” ยังมี “ชาติกาม” อยู่ในห้วงจิต หัดจับให้ได้ในจิต หัดทำการเปลื้องออกจากจิต หัดทำความจางคลาย ถอนราก ถอนโคน หยุดระงับความคิดยึดใน “กาม” ให้ได้จริงๆ ต้องเรียนรู้ “กามคุณ ๕” เรียนรู้ “กามตัณหา” ให้ได้เป็นเบื้องต้น และ รับฆ่า รับผิดชอบต่อมัน แล้วเราจะเข้าใจใน “สัพพะ ฐัมมา” คือ เข้าใจใน “ธรรม” ทั้งหลายได้ว่า มันเป็นสถานะที่มีอยู่ในโลกเป็นธรรมดาจริงๆ เมื่อจิตเราขาดจากความยึดถือ หลุดพ้นจากเยื่อใยที่หลงไหลใคร่เสพ ได้จริงๆ แล้ว “ความไม่มี” (สุญญตา) หรือ “ความดับสูญ” (นิโรธอริย-สัจ) นั้น มันเป็น มัน “มี” เฉพาะที่ในจิตของเราเท่านั้น ที่เป็นได้แท้ มีได้แท้ (นิยต) นอกนั้น มันก็มีแต่ การ “จตุ” หนึ่ง

ทรายใดที่ “จิต” ไม่ขาดจาก “กาม” รู้ตนว่า ยังติด กามคุณ ๕ อยู่  
 ชนิดที่หากจะคลุกคลีใกล้มันนั้น เราขาดทุนแน่ๆ ก็ควรนำ “กาย” ของเรา ให้ห่าง  
 จากการคลุกคลี แตะต้อง หรือ อย่าใกล้ “วัตถุกาม” หัดเลิก หัดงด หัดอดจาก  
 “วัตถุกาม” ที่ตนชอบ ตนใคร่อยาก เสียบ้าง มันจึงจะเห็น “จิต” ตัวอยากของตน  
 จึงจะจับ “จิต” ได้ รู้อิส “สมุทัย” คือ ความใคร่ ความอยาก (กาม) นั้นๆ ใน  
 ตัวเราจริงๆ ได้ ผู้ฝึกหัดบำเพ็ญเพื่อหวังผลนิพพาน อย่าไปหลงคารมพวก  
 กล่าวแต่ปากว่า “เสพกามด้วยจิตว่าง” เข้าละ! “จิต” เรายังไม่ “สมุจเฉทวิมุตติ”  
 จากกามจริงๆ แล้ว จะมาเล่นลิ้นว่า “เสพกามด้วยจิตว่าง” นั้น ไม่ได้ แต่ถ้า  
 “จิตว่าง” แล้วจริง นั่นแหละ จะไม่ “เสพกาม” แม้จะอยู่กับกอง “วัตถุกาม”  
 และคนผู้บรรลแล้วจริง ก็จะไม่ “เสพกาม” ด้วย คือ ไม่ปรุงไม่แต่ง ไม่โน้มน้าว  
 ไม่ยึดถือเอารูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสอย่างแท้จริง ทั้งจะพึงเป็นประโยชน์แก่โลก  
 คือ จะไม่เปลืองรูป เปลืองรส เปลืองกลิ่น เปลืองเสียง เปลืองสัมผัส หรือ จะไม่  
 ผลาญรูป ผลาญรส ผลาญกลิ่น ผลาญเสียง ผลาญสัมผัสของโลกด้วย จะรับบัจฉัย  
 ใด ๆ อันจะยังประโยชน์ในชีวิตตน ก็จะได้รับเอาแต่ที่เป็น “บัจฉัย” แห่งชีวิตอย่างแท้ๆ  
 อันมี ๔ อย่าง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ ยารักษาโรค อย่างแท้จริง และ  
 เหมาะสมที่สุด น้อยที่สุดเท่าที่ได้กะ ได้กำหนดอย่างดีสำหรับตน สิ่งอื่นไม่ใช่  
 “บัจฉัย” โดยเฉพาะ เงินทอง (ธนบัตร) อันเป็น “วัตถุอนามาส” ที่ได้ “เบยวบาล”  
 กันมาจนสำเร็จแล้วในทุกวันนี้ ท่านเองจะไม่สะสม ไม่เอา ถ้ามันจะเอาสิ่งใด สิ่ง  
 นั้นก็เอาแต่เพียงโดยกาย โดยรูปธรรม เท่านั้นจริงๆ และเพื่อประกอบประโยชน์ที่จะ  
 เป็นไปในการเกื้อกูลผู้อื่น โดยแท้จริง ตามกาละอันควรเท่านั้น ถึงกระนั้นก็ดี ถ้า  
 สิ่งใดสิ่งนั้น มันเป็นไปเพื่อความใหญ่ ความโต ความหนักเป็น “ภาวะ” อันเหมือน  
 ขรรษาส เหมือนชาวบ้าน เหมือนชาวโลก ที่ไม่รู้จักเห็นคเห็น้อย ไม่รู้จักความแท้จริง  
 แห่งชีวิต ท่านก็จะไม่เอา ไม่แบก “ภาวะ” นั้นจริงๆ โดยสุจริตธรรมดาท่านจะ  
 ไม่เอา เพราะ “ชีวิต” ของท่าน (ทั้งของคนอื่นๆ ก็เช่นกัน) มันพึ่งพา “บัจฉัย ๔”  
 นั้น เท่านั้นจริงๆ สิ่งอื่น ของอื่น มันจะเริ่มเป็นของฟุ่มเฟือยในโลก เป็นกิเลส  
 ตัณหาที่ชาวปุถุชนสรรสร้างกันขึ้นมาจริงๆ “ชีวิต” ขาดของฟุ่มเฟือยเหล่านั้นได้

โดยแท้จริง ผู้ยัง “หลง” ยังยึด ยังมัวเมาใน “โลกธรรม ๘” และ “กาม” เท่านั้น จะยอมแบก ขอมหอบ ขอมหาม

“พุทธศาสนา” นั้น สอนให้คนฉลาดรอบรู้ในการยังชีพ ยังตนไปด้วยแรงปัญญา และ แรงกายอันเป็นสมรรถภาพของตน แต่ละคน อย่างถูกต้อง และ เพียงพอดี (มัชฌิมา) ถ้าจะมากเกินไป ก็มีแต่การสร้างสรรค์โรง ซึ่งเพื่อผู้อื่น จึงจะสุขอย่างยิ่งแก่ๆ ไม่โลก ถ้าได้มากเกินไป ก็ทาน หรือ เกื้อกูลผู้อื่น และไม่ขี้เกียจ ดังนั้น คือ ทัศนคติแห่ง “สันติภาพ” ในสังคมมนุษย์อารยะ

“ปัญญา” อันเรียกว่า “โลกุตระปัญญา” นั้น จะแจ้ง จะเข้าใจถึง “ของพุ่มพ่อย” จะรู้ชัดใน “สิ่งที่ไม่จำเป็น” อย่างแท้จริง ได้ละเอียดลึกซึ้งตามลำดับๆ เช่น จะรู้แจ้งว่า “อบายมุข”ทั้งหลาย เป็นเรื่องพุ่มพ่อย เป็นโทษเป็นภัยแท้ เมื่อรู้ชัดก็จะปลีกตนออก ก็จะเลิกจะวางจริงๆ จะพยายามมี “สติ” รู้เท่าทัน และจะหักห้าม หยุดขาด เว้นให้หัวออกมาจากสิ่งที่รู้ว่า พุ่มพ่อย รู้ว่า ไม่จำเป็นอย่างแท้จริงนั้นๆ ออกมา ถ้าเข้าใจที่รู้ชัดจริงๆ ด้วย “ปัญญา” อันแน่นอน คนผู้นั้นจะหยุดจะวางจริงๆ จะไม่มีใครทรมานตนเองเล่น จะไม่มีใครแก้งตนเองอยู่ ทั้งๆ ที่รู้ว่าสิ่งนั้นไม่จริง สิ่งนั้นไม่แท้ เป็นของโลกๆ มันเป็นเรื่องพุ่มพ่อย เป็นของไม่จำเป็น คนผู้ใดรู้เท่าอย่างนั้น ก็ใครเล่าจะไปยอมเสียเงินเสียทอง เสียเรี่ยวเสียแรง เสียเวลากับมัน ใครเล่าจะไปมัวมมๆ คลำๆ แตะต้องช่องเสฟ ในสิ่งนั้นอยู่ ผู้ที่ยังแตะต้องช่องเสฟมันอยู่นั้น ก็เพราะ “จิตแท้” ตัณหาแน่นๆ อาสวะจริงๆ ของผู้นั้นยังมีอยู่ ยังจะเอา ยังอยาก ยังไม่รู้เท่ารู้จริงอย่างถึงแก่นสุดของจิต (ยังไม่รู้ละเอียดสุดถึง “อาสวะ”) นั่นเอง ถ้ารู้จริงแล้ว จะไม่มีใครอยากแตะต้องของพุ่มพ่อยนั้น จะไม่ผลาญของพุ่มพ่อยนั้น โดยเป็นการเบียดเบียนตน (คือ ตัวต้องหามาให้ตน) และเบียดเบียนผู้อื่น (ผู้อื่นก็ต้องเห็นคเห็นอยหามาให้แก่เรา)

ดังนั้น “จิต” ที่มี “ปัญญา” สูงขึ้น รู้เท่าใน “กามคุณ” ก็จะลดกาม  
 ละกาม เช่น คนคิดแค่ “รูป” ของอะไร ก็ารู้ คนหลงคิด “รส” ของอะไร ก็  
 จะแจ้ง คนมัวเมาใน “เสียง” ใน “กลิ่น” ของอะไร ก็จะเข้าใจได้ ที่สุดคน  
 ยึดถือใน “สัมผัสเสียดสี กระทบแตะต้อง คลุกคลีเกี่ยวข้อง” กับอะไรๆ ที่มันไม่ใช่  
 “ปัจจัยแท้” แห่งชีวิต ไม่ใช่ “ของจำเป็นจริง” แห่งชีวิต ก็จะซาบซึ้งล่วงรู้แห่ง  
 ทะลุได้ จะรู้เท่าใน ลาก ยศ สรรเสริญ สุขแบบโลกๆ ก็จะลด จะละ  
 จะเลิกสิ่งเหล่านั้นจริง ๆ เพราะเห็นแต่โทษแต่ภัยอย่างแท้จริง ความหลุดพ้น  
 ก็จะมีได้ ดังนี้

จงฝึกตนให้เป็น “ผู้ตนอยู่” โดยนัยอย่างนี้เถิด จะได้ชื่อว่า เป็น  
 ผู้สํารอกกิเลสตัณหา อุปาทาน และเป็นผู้ทำตนให้พ้น “โลกีย์” อย่างแท้จริง  
 ถูกตัวถูกตน

ผู้ “สติขาดโร” คือ “ผู้ตนอยู่ ผู้ระลึกอยู่เสมอๆ” เป็นผู้รู้แจ้งโลก  
 ชาติว่า อันใดเป็น “กาม” อันใดเป็น “โลกธรรม” และจะรู้ชัด ในกิริยาใดเป็น  
 อากาของ **บาป** กิริยาใดเป็นอากาของ **บุญ** แท้

แต่สำหรับผู้ยังต้องฝึกฝนไปตามลำดับๆ นั้น ก็จะต้องหัดระลึกทั่วๆ ฝึก  
 “สติ” ให้อยู่กับตนเสมอๆ ให้ได้ เป็นประตูดแรก แล้วก็ต้องมี “ธัมมวิชัย”  
 เป็นเบื้องต่อไป ให้ “รู้” ของจำเป็นจริง ๆ กับ ของพุ่มพ่อย หรือ รู้กุศลธัมมา  
 (บุญ) กับ อุกุศลธัมมา (บาป) ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว

การสร้าง “สติ” ให้มีประจำตน ก็คือ อย่าปล่อยจิตให้เป็นไป  
 ตามความเคยชิน เราจะเคลื่อนไหว จะทำอะไร จะพูดอะไร แม้จะคิด  
 อะไร ขอให้พยายามช้าลงๆ และพยายามใช้คำถามกับตัวเองให้ได้เสมอๆ ว่า เรา  
 กำลังตนอยู่หรือ ? กำลังรู้ตัวอยู่จริงหรือ ? เรากำลังทำอะไร ? สัจจริต  
 หรือทุจริต ? กุศลหรืออกุศล ? กำลังเป็นไปอย่างโลกๆ หรือ กำลังเป็นไป  
 เพื่อตัดกาม ตัดโลกธรรม ต้องพยายามตั้งตนลึมตาอยู่ใน ทุกท่า ทุกอริยาบถ

แม้แต่ในขณะที่กำลังทำการทำงานอยู่ ทั้งต้องพยายาม แม่เมื่อนงหลับตา ( หมายความว่า บำเพ็ญสมาธิ หรือ ปฏิบัติ ) จะต้องพยายามทงเมื่อนอนหลับ ก็จะต้องหัดกำหนด ควบคุมตน ควบคุมกาย ควบคุมจิต จะนอนทำไ้ ? อย่างไร ? ก็จะต้องรู้ว่าเรา เสพกามอยู่หรือ ? เราจะต้องสั่งให้หลับได้ ตนได้ และสุดท้ายแม่แต่ “จิต” จะคิดเรื่องอะไร ก็ให้คิดให้ผ่านเรื่องนั้น ๆ ได้ นั่นแหละจึงจะเป็นผู้มี “สติ- ชาติโร” แข็งแรงสมบูรณ์สูงสุด เป็นผู้ประกอบพร้อมแล้วกับการค่นอยู่โดยแท้จริง

**สรุปความ** ต้องเรียนรู้ และ ฝึกจริง ในการเป็น “ผู้ค่นอยู่” ให้ได้

**ข้อควรทำ** อย่าตามโลกเขา ต้องระวังตนของตน แล้ว ฝึกตน ปลีกตน ออกมาจากการกระทำ ที่เคยชินอย่างโลก ๆ ออกมาให้ได้

ความเป็น “ผู้ค่นอยู่” จึงมิใช่เรื่องพูดเอาง่าย ๆ เพราะมันไม่ได้ หมายความว่า “ตนจากหลับ” เท่านั้น มันเป็น “ผู้ค่น” แม้ในขณะที่ยังลืมตา โพลง ๆ ทำโน่นทำนี่ พูดโน่นพูดนี่อยู่ ก็จะต้องมี “ความค่น” แท้จริงซ่อนอยู่ใน นั้นด้วย คือ ต้องมี “สติ” หรือ “ความระลึกรู้” อีกส่วนหนึ่ง **เป็น**

**“ธรรมจิต”** (คือ จิตที่พยายามตามรู้ธรรม ตามปฏิบัติ ธรรม) แทรกซ่อนร่วมรู้ ร่วมเห็น ร่วมแยกแยะวิจยวิจารณ์ และตัดสินให้กับตนเอง อยู่เสมอ ด้วยเหตุด้วยผล ที่มิใช่ทำตาม ๆ คนอื่น มิใช่ทำตาม ๆ ที่เคยนับถือ เชื่อ ตาม ๆ กันมา มิใช่ทำตาม ๆ โดยไม่มีความสังเกต วิจาร วิจย เพื่อจะได้แก้ไข ปรับปรุงให้ถูกแท้ ดีจริง สูงขึ้น อย่างเป็นสัจธรรมแท้จริง อย่างนั้น มิ !

และที่สุด แม้ในขณะที่ “นอนหลับ” เราก็ยังจะเป็นผู้มี “ความ ค่น” มิใช่ “หลับไหล” หรือนอนอย่าง **เอร็ดอระอัย** มัวเมา ขี้เซา เชื่องซึม และหรือ **ติดใจชอบใจในการนอน** คือ ยังจะต้องเป็นผู้รู้ธรรม และควบคุมตนได้ อันเรียกว่า “สติชาติโร” เพราะแท้จริง การนอนหลับนั้น มันคือ



การพักผ่อนของกายกับจิต ให้มันหยุดทำงานด้วยกันจริงๆ เสียบ้าง คือ หยุดพักการ  
 ประชุมหรือร่อยมาให้ตัวให้ตนเสียบ้าง นั่นเอง ทวารทั้ง ๕ ทั้ง ๖ นั้นแหละ มันใช้  
 “จิต” ทำงานร่อย เป็นเรื่องบริการ “ตัวเอง” เสียเหลือเกิน หรือ “จิต” นั้นแหละ  
 มันใช้ทวารทั้ง ๕ ทั้ง ๖ ทำงานเสียเหลือเกิน ดังนั้น จะต้องให้มันพัก มันหยุด  
 ทำงานลงบ้าง คนนอนหลับจึงทวารกายทั้งหมด ทางหู ก็ไม่รับเสียง ไม่ได้ยิน  
 เสียง ทางตา ก็ไม่รู้ ไม่รับรูป ไม่รับเห็น ลิ่น ก็ไม่รับรส ไม่รู้รส จมูก ก็  
 ไม่รับกลิ่น ไม่รู้กลิ่น และกาย ก็ไม่รับรูสึกการสัมผัสและต้องใดๆ พลังงาน  
 (จิต) กับ แรงยนต์ (กาย) ในคน ก็ได้พักผ่อนลงอย่างมากมาย ดังนั้น ถ้าไม่  
 เช่นนั้นละก็ เราๆ ประชุมกันอยู่นั่นแล้ว ออกประตูโน้น เข้าทวารนี้ ไม่หยุด  
 หย่อน ตลอดเวลา ทั้งหู ทั้งตา ทั้งลิ้น ทั้งจมูก ทั้งกาย และใจ นับไม่ไหว  
 มันยิ่งกว่าวินาที แล้วมันจะไม่เหน็ดเหนื่อยรุ่มร้อน หรือ เปลืองพลังงาน เปลือง  
 อวัยวะ (อุปกรณ์ต่างๆในร่างกาย) ได้ยังไงกัน

รถยนต์ก็ให้มันวิ่งหยุดพักบ้าง และถ้าเอาแต่ให้มันวิ่ง มันใช้แรงงาน มัน  
 ก็ชำรุด พังเร็ว ทั้งสิ้น เปลืองมาก มันก็เป็นธรรมดา คนก็เหมือนกัน ไม่  
 เห็นผิดประหลาดแตกต่างกันตรงไหน ? มันก็ “ทำงาน” ใช้ “พลังงาน” ใช้  
 “อุปกรณ์แห่งอวัยวะ” โดยนัยเดียวกัน และในคนนั้น มันเปลืองมากที่สุด ก็ใน  
 การ “ประชุม” หรือ ทำงานกับทวารทั้ง ๕ ทั้ง ๖ (หู ตา จมูก ลิ้น กาย) นั้นแหละ  
 มากที่สุด และทั้งการปรุงจัดอยู่ในจิตในใจ นั่นก็เปลืองได้เท่า หรือ ได้มากกว่า  
 ทวารทั้ง ๕ นั้นด้วย เช่นกัน มิใช่ว่าการใช้พลังงานของคน หรือ การเปลืองแรง  
 จะมีได้เฉพาะลงแรงแบกหามออกกำลังกายเท่านั้น ไม่ การออกแรงกายเสียอีก ยัง  
 ได้รับแรงกาย เป็นพลังเข้มแข็งทับทิวให้กับ “กาย” มากจนด้วยเข้าไป และอย่าหลง  
 ผิดว่า ทวาร “ใจ” ไม่กินอาหาร หรือ ไม่เปลืองเชื้อเพลิง เป็นอันขาด

ดังนั้น จะสังเกตได้ว่า คนคิดมาก ก็ผอมเร็ว หรือ บ้วยใจนั้น ก็ทรุดโทรม  
 ง่ายๆไม่ไขว่เล่น หรือ คนพิกการไม่ได้ออกกำลังกายอะไรกันนั้น แม้กินอาหาร ๓ มื้อ  
 เข้าไปบำรุงกาย บำรุงใจ แต่ไม่ยกอ้วนท้วนแข็งแรง เพราะเขาใช้จ่ายฟุ่มเฟือย  
 โดยประชุมแต่งเสพในทวารทั้ง ๕ และประชุมแต่งเสพมากกับ ทวารใจ นั่นเอง

ถ้าพูดถึงด้าน “เปลือง” แล้วละก็ ผู้นอนหลับอย่างสนิท คือ หลับทั้ง ทวารทั้ง ๕ (คือ หยุดเสพกาม) และ หลับทั้งทวารใจนั้นแหละ เป็นผู้ไม่เปลือง อาหาร และ ไม่เปลืองพลังงานใดๆ หากใครกินได้นอนหลับได้มากๆ ก็ย่อม อ้วนท้วนเป็นธรรมดา แต่ถ้าผู้ใดเสพกามอย่างหนัก กินก็ไม่ค่อยจะกิน แลมนอน ก็ไม่ค่อยจะหลับด้วย ก็จะเหลือแต่หัวโตๆ กับ ร่างกายผอมๆ นั้น เป็นของแน่

ส่วนผู้ที่ไม่เสพกาม คือ ไม่ปรุงแต่ง เป็นรสเป็นชาติ เอรีดอรรอย(นี่คือ เสพ) ะไรกับ สัมผัสเสียดสี ในรูป ในรส ในกลิ่น ในเสียง แม้จะกินน้อยเพียงวันละมือนอนหลับพอสมควร ก็จะไม่ผอมแห้งอะไร และถ้ายังไม่เสพกาม แม้จะกินเพียงวันละมือน ทว่าการ “พักผ่อน” (หมายถึงทั้งนอนหลับ และหยุดคิดปรุงแต่งด้วย) นานมากๆ ร่างกายก็จะอ้วนท้วนสมบูรณ์ ผู้ไม่ยอมอ้วนเป็นหมู ก็จึงจะต้องปรุงแต่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แท้ หรือ ทำงานที่เป็นคุณแก่โลกเสียบ้าง อย่าเอาแต่เสพ ความ “พักผ่อน” จนต้องเรียกว่า “เกียจคร้าน” เป็นอันขาด (สำหรับผู้ที่หยุดปรุงแต่งได้ มากจริงๆ)

การนอนหลับอย่างสนิท จึงคือ หยุดทั้งทวารกาย ๕ ประตุไม่ทำงาน ไม่ปรุงแต่ง ทั้ง ไม่เสพ และหยุดทั้งทวารใจ ไม่คิด ไม่ปรุงรสชาติโลกียะอะไรเลยจริงๆ เรียกว่า เป็นผู้สงบ ร่างับ ดับ (หลับสนิท) นิ่งสนิทอยู่ทั้งกายและใจ และไม่เสพ จึงจะเรียกว่า “นิโรธ” เอาจริงๆ จังๆ ด้วย (คือ “ดับ” กันอย่างหนักอย่างมาก แต่อย่าเพิ่งหลงผิดว่า เป็น “นิพพาน” ของพุทธ อันบริบูรณ์ ถูกแล้วสูงสุด เป็นอันขาด “นิโรธ” เช่นนี้ เรียกว่า “อภิสัญญานินโรธ”)

เพราะฉะนั้น คนผู้เข้า “นิโรธสมาบัติ” (แบบ “อภิสัญญานินโรธ”) หรือ คือ ผู้ทำตนเองให้หลับทั้งกายทวาร ๕ และหลับทั้งใจอย่างสนิทจริงๆ ดังกล่าวนั้น จึงสามารถนั่งดับ (หรือ นอนดับ) มีชีวิตอยู่ได้นานๆ หลายวัน โดยไม่เปลืองอาหารอย่างแท้จริง เรียกว่า เป็นผู้ “หลับ” แท้ๆ เป็นผู้ทั้งโลกอย่างไม่รู้โลกเอาจริงๆ เป็น “เจโตวิมุตติ” (แบบเจโตสมณะ) ซึ่งมีผู้นับเป็น “นิพพาน” ชนิดหนึ่งเหมือนกัน ตามที่ผู้ใด เขาก็เรียกของเขา เราผู้รู้ตามเขาได้อยู่ พระพุทธเจ้าของเราทรงเรียกว่า

“นิพพานพรหม” (ไม่ใช่ “นิพพานพุทธ” ดอกนะ!) เป็นการพักผ่อนอย่างแท้จริง มีประสิทธิภาพในการพักผ่อนอย่างสูงเยี่ยม แต่ขาด “ปัญญา” ขาดความรู้ วิชาปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่ง “เจโตวิมุตติ” (เจโตสมณะ) แบบนี้ หรือ “นิโรธสมาบัติ” แบบนี้ ก็ใช้วิธีการนั่งหลับตาสมาธิ ข่มเข้า ดับเข้า ทำให้มาก ๆ อย่างแท้จริง โดยการตัดความ “รับรู้” นั้นแหละ เป็นสำคัญ แต่มีกรรมวิธี ต้องเริ่มให้ความตึงเครียด—ตึงอารมณ์เข้าสู่ “ความดับ” ให้สูง ให้แข็งแรง ก่อนเข้าสู่สภาพ “ดับ” ข้นเรื่อย ๆ ก็จะถึงซึ่งสภาพ “หลับอย่างสนิททั้งกายและใจ” ได้ และนานยาวขึ้นเสมอ ๆ แต่กิเลสตัณหาอันมีอยู่ในจิตนั้น ไม่ได้ถูกฆ่าลงแต่ประการใด เป็นแต่เพียงถูกกดข่มไว้ หรือ เพียงลึบ ๆ กันชั่วขณะ ชั่วคราว (แต่ก็ให้หนึ่งอยู่นานได้เหมือนกัน เมื่อพยายามทำให้ช้าของมาก ๆ เข้า) เท่านั้น ภายในภพของจิต มีกิเลสนอนเนื่อง กบดานนิ่งอยู่เท่าใด มันก็ยังมิอยู่ในขณะทำ “นิโรธสมาบัติ” นั้น แกรมมันจะเพิ่มกิเลสใหม่เข้าไปอีกเอาด้วยซ้ำ คือ เห็นว่า “อารมณ์ดับ” เช่นนี้ สบายอร่อย นำได้ นำมี นำเป็น แล้วก็หลงคิด หลงเสพย์ได้จริง ๆ และก็มีผู้ติดเอาจริง ๆ มันตัดภพภายนอก (กามภพ) เหมือนคนนอนหลับสนิท หรือ พวกถูกวางยาสลบอย่างสนิท ถ้าเป็นการระงับการปรุงแต่งชั่วคราว เป็น “ความดับ” แบบไม่รู้ชัด ไม่รู้จริง เมื่อเข้าสู่ “นิโรธสมาบัติ” ก็เป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ เป็นคุณประโยชน์แก่ตนได้เหมือนกัน เรียกได้ตรง ๆ ชัด ๆ ว่า “ไสยคุณ” คือ คุณความดี หรือความเก่งของคนนอนหลับ ถ้าเป็น “ไสยคุณ” อีกเชิงหนึ่งนั้นก็เช่นกัน มนต์คาถาฤทธเดชอะไรต่าง ๆ ซึ่งก็เป็นความเก่งของคนหลับไหล , ความเก่งของสิ่งที่ไม่ชัดไม่แจ้งจริง มันยังคลุม ๆ เกรือ ๆ จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง ไม่เที่ยงแท้เด็ดขาด และจะรู้ชัดเข้าใจแจ้งไม่ได้ดัง “พุทธคุณ” ซึ่งก็มีนัยะแห่ง “ความไม่รู้” หรือ “รู้ไม่แท้จริงชัดเจน” นั่นเอง จึงยังนับว่า เป็น “ไสย” อันหมายถึง หุด ๆ หุบ ๆ หลบ ๆ ลี้ ๆ ไม่เปิด ไม่เผย ไม่กระจ่าง ไม่ใสอยู่ ยังพรั ๆ มัว ๆ อยู่—หลับ—ไม่รู้หรือดับรู้ไปเลย ส่วน “พุทธ” นั้น หมายถึง เอาว่า เบิกบาน แจ่มใส - มันเปิดจ้า สว่างแจ้ง สะอาดผ่อง—ตน—รู้ชัด ดั่งนั้น มันตรงกันข้ามกันอยู่ จึงขอให้ระวังให้มากสำหรับผู้เอา คำว่า “พุทธคุณ” ไปใช้ปน ๆ กับ “ไสยคุณ”

“การดับ” เช่นนี้ ก็เป็นประโยชน์ตรงในทางพัก ทางหยุด มันเป็นคน  
 ประโยชน์ในมุมหนึ่งแง่หนึ่ง อันตรงกันข้ามกับคำว่า “กัมมารามตา” ซึ่งหมายความว่า  
 เอาแต่ทำ เอาแต่ก่อ เอาแต่ปรุงสร้าง คือ มันไม่มีหยุด มันไม่มีพอ ไม่มีพัก  
 ไม่มีจบ ไม่มีที่สุดในการ “อยาก” ทำ อยากก่อ อยากปรุง อยากสร้าง นั่นเอง  
 โดยเฉพาะ กิเลสความ “หลงยินดี-ดีใจ-ปลื้มเปรมใจ” (อารามตา) อันเป็นตัวผู้ก่อกำ  
 ไม่จางคลาย ปล่อยไม่ได้ จนต้องชื่อว่า “กิเลสหลงดีใจ” (อาราม) นี้ มันก็จะ  
 หลงติดเป็น “กรรม” หรือ มี “การกระทำ” นี้ๆ ยิงๆ ขึ้น ไม่มีที่สิ้นสุด เท่านั้นเอง  
 แล้วมันก็ไม่ทำอะไรเจริญขึ้น นอกจากจะ “นอนเก่ง” ขึ้น หรือ “หลับเก่ง” ยิงๆ ขึ้น  
 เท่านั้นเอง และแม้ใน “จิต” ก็มีแต่กิเลส “อารามตา” นี้ยิงๆ ขึ้น

แม้ “ไสยคุณ” แง่นี้ จะนับเป็นคนเป็นประโยชน์บ้างแก่ผู้นอน ผู้หยุดเอง ที่  
 เขาเห็นในส่วน “ได้” คือ ได้เสพยาหรือนอนการหยุดนั้น แต่ผู้เสพยาหรือนอนนั้น ก็  
 ยังดำมืด ไม่รู้ไม่แจ้ง ไม่เข้าใจได้อยู่ นั่นเอง ว่า จะนอนมันก็นอนหลับ จนเกินพอแล้ว  
 หรือ “นอนหลับ” ได้เก่งมากๆ เพื่อไปทำอะไร? แต่เพราะผู้นั้นหลงคิดว่า  
 “นิโรธ” นั่นคือ การ “ดับจิต” ให้ไม่รู้อะไรสนิท หรือ หลงว่า “นิโรธ”  
 นั้น เป็นสภาพ “หลับ” สนิทๆ อย่างนี้ๆ นี้เอง จริงๆ ซึ่งเขาไม่ได้  
 เข้าใจเลยว่า “นิโรธ” นั้น ที่แท้ที่ถูกแล้วมันคือ “ดับกิเลสให้สนิท  
 จากจิต” นั่นต่างหาก เขาจึงพากเพียรทำแต่สภาพอย่างนี้ๆ ให้แก่ตนเอง ไม่  
 ถอดถอน จึงเป็นทวนแห่งความเสื่อมของภิกษุ ด้วยเหตุเพราะ “กัมมารามตา” แท้ๆ  
 และถ้าหากเขาได้หลับ หรือ พัก หรือ ดับไปจนสนิทหมดธาตุรู้ เป็น “อสังขญ์”  
 (หมดความรู้รู้อะไรในจิต) ก็ยังจะ “ไม่รู้” เอาเสียจริงๆ เสียด้วย แถม  
 ยัง “หลง” ไว้ในจิตเสียซ้ำอีกว่า เป็นการ “ดี” – เป็น “คุณ” (นี่แหละ คือ กิเลสที่ชื่อ  
 ว่า “อาราม หรือ อารามตา” ตัวจริง) ซึ่งบางคนหลงถึงขนาดว่า “ดี” ถึงขั้นเป็นนิพ-  
 พานเสียวะ! ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แล้วมันจะไปหยุดเสีย เพลาเสีย ไม่ “ทำเอา”  
 ให้มากๆ ได้ยังไง! เขาจึงยังต้อง “ทำเอาๆ” (เป็น “กัมมารามตา”) ดังกล่าวแล้ว

และมันจึงยิ่งคือ ทางแห่งความเสื่อมของภิกษุ อีกแห่งหนึ่ง ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงเรียกว่า “นิตถารมตา” ตัวแท้ ตรงๆ นั่นเอง และนี่ก็คือ จิต(ที่แท้ “กิเลส”) ตัวที่มัน “ชื่นชมยินดี(อาราม) ในความหลับความนอน” ตัวแท้ มันยังมีตัวมีตน(อัตตา) อยู่ ดูเอาเถิดกิเลส “ความหลง” (โมหะ) มันหลงผิดได้ถึงขนาด เห็น “ความหลับ” เป็น “นิพพาน” ก็ได้ด้วย

เพราะ การไปดับจิต-ดับรู้ จึงกลายเป็นดับปัญญา จึงรู้ไม่ได้ ไม่เข้าใจ ใน การพัก การหยุด การดับ และการหลับ การนอน จนมันกลายเป็นไปเลอะเทอะ ไปเพี้ยนเอา “การพัก” เป็น “การงาน” (กัมม) เอา “การนอน-การหลับ” (นิตถา) ไปเป็น “การงาน” (กัมม) ที่เขาจะต้องพากเพียรทำ จะต้องสะสมสร้างสม เนื่องมาจากเขายัง “หลงพอใจ-หลงว่าดี” (อาราม) โดยหลงผิดว่า เขาเพียรประพฤติดังนี้ ก็เพื่อจะได้บรรลุถึง “นิโรธอริยสัจ” นั่นเอง นั่นคือ ตัวสมุทัย หรือ ตัวกิเลสที่คอยบงการ อย่างนี้แหละที่ยังเรียกว่า “อรรถกถา-นุโยค” ของพระโยคาวจรโดยแท้โดยจริง

เพราะฉะนั้น แม้การนอน การพัก การหยุด การหลับ การดับของคนใน ส่วนที่ควรดับ ถ้าเข้าใจไม่ดี มันก็จะผิดได้ ไปจนกระทั่งถึง “นิโรธคามินีปฏิปทา” อันคือ การดับความเป็น “คามินีปฏิปทา” ที่มันเป็นทุกข์ หรือ ดับความมีแนวทางประพฤติ อย่างชาวโลก ดับแนวทิศที่หลงเหมือนชาวโลกหลงอยู่ของเราเอง ก็จะต้องเรียนรู้ ให้แจ่มแจ้ง มิฉะนั้นจะหลับไหล จะมงงาย จนกลายเป็นหลงเห็นว่า “การหลับไม่รู้เรื่อง” หรือ “การดับดุษ-ดับตะ” คือ “นิพพาน” ไป ดั่งนั้นแหละ มีกันมาก ไม่ใช่เล่นๆ เลยนะ แบบนี้ !

จึงจะต้องเข้าใจให้แจ่ม รู้ละเอียดใน “ปฏิปทา” (ข้อควรกระทำ, แนวทางประพฤติ) ของแต่ละบุคคล แต่ละฐานะ แต่ละขนาดให้แจ่มละเอียดเป็นที่สุดให้ได้ จึงจะได้ชื่อว่า เป็นผู้รู้แจ้งใน “นิโรธคามินีปฏิปทา” หรือ เป็นผู้ฉลาดรอบใน “สัมมาอริยมรรค”

โดยเฉพาะการนอน การพัก การหยุด การหลับ การดับของจิตแห่งตนนั้น

จะต้องรู้ให้ชัดเข้าใจให้แจ่มชัดให้ได้เป็นสำคัญ ถูกช่วง ถูกตอน ก่อนที่เดี๋ยว หรือ ภาษาที่ชัดๆ ก็ว่า ต้องรู้แจ้งแทงตลอดแม้กระทั่งถึงตัว “อนุสัย”

“อนุสัย” ก็คือ จิตที่นิ่ง จิตที่นอน จิตที่หลับไหลอยู่ มันเป็นจิตที่หลงผิด อยู่อย่างละเอียด จิตหลงที่ไม่ไหวตัวเคลื่อนไหวให้รู้ชัด (สัจ ก็คือ ไสย แปลว่า นอน, หลับไหล, ไม่รู้ตัวนั่นเอง อนุ แปลว่า เล็ก, ละเอียด, ไม่รู้ได้ง่าย, เป็นไม่เต็ม, ตาม) “อนุสัย” จึงคือ ตามรู้เจ้าตัวที่มันนอนๆ มันหลับไหล หรือ มันไม่รู้ละเอียดได้ง่าย นั่นแหละ หรือ ต้องรู้ตัวจิตที่ขยับเล็กน้อย ยั้งยั้งนอนใจ นี้เองแหละ อย่าหลงไหล อย่างมัวแต่หลับหลง เป็นอนัตตา จึงจะดับได้สูงสุด จึงจะพ้นอย่างสูงสุด เป็น “นิโรธอริยสัจ” ได้ แล้วจึงจะเป็น “นิโรธคามินีปฏิปทา” ได้ดี ได้ถูกต้อง

ด้วยเหตุนี้เอง “สมาบัติ” (คือ การทำได้แล้วต่อเนื่องกันไปเรื่อยเป็นลำดับๆ หรือ กระทำได้บ่อยๆ เป็นสภาพนั้นๆยิ่งขึ้น) ที่เกี่ยวกับ “นิโรธ” (คือ “การดับ” อันก็คือ ความเกี่ยวข้องกับ “การหยุด” และก็เป็นความเกี่ยวกับ “การพัก” จนกระทั่งก็เกี่ยวกับ “การนอน” และ “การหลับ”) จึงมีระดับ มันน้อยอยู่ก็มากต่อมาก นัก ผู้แจ่มแทงทะลุใน “นิโรธอริยสัจ” ได้ ก็คือ ผู้จะต้องรู้ชัดเจนใน “สิ่งส่วน” ที่จะดับมัน ที่จะพักมัน ที่จะหยุดได้ถูก “สิ่ง” ถูกส่วน อย่างเป็นแท้เป็นจริงตามที่ หมายถึงเจตนาไม่ผิดเพี้ยนไม่ขาดไม่เกิน

ดังนั้น คำว่า การดับ การหลับ การหยุด การพัก การนอน อะไรต่างๆ นั้น ก็ต้องรู้สิ่ง รู้ส่วน และจะต้องรู้มาก รู้น้อย รู้ “มี” รู้ “ไม่มี” ให้ได้ ละเอียดลึกซึ้ง ถูกสภาพ ถูกขนาด โดยเฉพาะ ถูกเป้าหมาย ถูกจุดมุ่งหมายอันแม่นยำตรงแท้ๆ เช่น ถ้าจะหยุดหรือดับจิตลงไปดี ๆ นั้น ก็หาได้ชื่อว่า “อยู่เหนือโลก” อันหมายถึง โลกุตตระ ไม่! และไม่เป็น “นิโรธอริยสัจ” เลย จึงจำเป็นจะต้องเรียน “มรรคอริยสัจ” หรือเรียนรู้ “นิโรธคามินีปฏิปทา” ในรอบต้น แค่ การดับ การหลับ การหยุด การพัก การนอนของคนนั้นก็พอรู้ให้ตรงนะว่า การนอน หรือ การหยุด การพักของคนนั้น มีทั้งหยุดอย่างท่อนไม้ พักอย่างลูกพักลูกแพ่ง มีทั้งหยุด หรือ พักอย่างไม่เหมือนท่อนไม้ ก็ได้ และดับนั้น

จะดับอะไร ? กลับนั้นจะกลับแค่ไหน ? จึงจะเรียกได้ว่า หยุด “ได้” แล้ว  
 จึงจะเรียกว่า พัก “เพียงพอดี” จึงจะถูกตรงเป้าหมายแห่งคำว่า “นอน” อย่าง  
 พอเหมาะพอสม

“คน” นั้น ต้องทำประโยชน์ให้แก่ตนเองใน “การพักผ่อน” ถ้าไม่พักผ่อน  
 เอาเสียเลย คนก็จะตายในเวลาไม่ช้าไม่นาน “การนอน” จึงเป็นการพักผ่อน  
 ที่แท้จริงของคนทุกคนหรือสัตว์โลกทุกสัตว์ ดังนั้น ผู้ใดนอนหลับสนิทเท่าใด จึงได้  
 พักผ่อน หรือ ทำความหยุด ทำความสงบระงับ ทำการพักสังขารให้ตนได้มากเท่านั้น  
 เป็น “คุณภาพ” ตรงตัวแท้ ก็เป็นประโยชน์ตนในด้าน “การพักผ่อน” ให้แก่ชีวิต  
 เมื่อ “การพักผ่อน” มันสมดุลกับชีวิตด้าน “การทำงาน” การปรุ่่งสร้าง หรือ การ  
 ก่อที่ต้องทำอยู่ สมฐานะของผู้นั้น ความตงม่น มันก็ตงม่นอยู่ได้ด้วยดี และความ  
 ทนทาน ก็จะอยู่ได้นานด้วย เหมือนเครื่องยนต์ เหมือนเครื่องใช้ เราให้มัน  
 ทำงานบ้าง ให้มันพักบ้าง อยู่ในสภาพพอดีๆ (มัชฌิมา) ไม่ใช่จนเกินฐานะ  
 ของมันเกินไปจริงๆ ก็เรียกว่า “สัมมา” หรือ “มัชฌิมา” ได้ แต่ถ้าเอาแต่พัก  
 เอาแต่หยุด เอาแต่นอน มันก็จะม้แต่ดับ มีแต่ไม่เป็นชีวิต เครื่องยนต์  
 เครื่องใช้ที่เอาแต่หยุด เอาแต่พัก สนิมก็จะขุ่นเขรอะ มันจะกลายเป็นเก่าเก็บ  
 จะกลายเป็นเก่าพัง และไร้สมรรถภาพ เพราะความเก่าความนาน ในทางตรง  
 กันข้าม ถ้าเอาแต่ทำ เอาแต่ใช้มัน เอาแต่ปรุ่่ง เอาแต่ตัดคนให้แรงเข้าไว้  
 ปรุ่่งสร้างให้มากเข้าไว้ ไม่รู้จักหยุด ไม่รู้จักพอ ไม่ช้าไม่นานมันก็พังทลาย  
 หนีหายไ้เร็วเหมือนกัน

เราจะต้องรู้ “มัชฌิมา” ที่แท้ รู้ “สัมมา” ที่ตรง ทำ “อรหัง” ให้ได้  
 อย่างสูงอย่างเหมาะสมจริง ๆ จึงจะเป็นสภาวะที่ตที่สุดตลอดไป และจะอยู่ได้  
 นานกว่าควรด้วย

การพัก มีประโยชน์ตน การทำ (ที่ไม่เพื่อตน) นั้น เป็นประโยชน์ท่านและ  
 แก่โลก (การทำ แล้วมุ่งหมายผลเพื่อตนนั้น คือ การเห็นแก่ตัวแก่ตนนั่นเอง)

และที่สำคัญที่สุดก็คือ เครื่องยนต์ก็ดี เครื่องใช้ก็ดี หรือ โดยเฉพาะ “คน” ที่เป็นเครื่องยนต์ชั้นพิเศษสุดของโลกนี้แหละ ก็ควรใช้ให้มันทำงานถูกตรงงานที่สุด ทั้งไม่ควรให้มันแบกน้ำหนักตัวเองมากนัก หรือ หลงให้มันทำงานโดยเสีย “ผลงาน” ของมันเองไป เพราะ ต้องนำมาประกอบประหมม “ตัวเอง” อย่างไม่จำเป็น ต้องเพียงบริการ “ตัวเอง” อย่างเกินความพอดีของคำว่า “ชีวิตแท้” หรือ “ความเหมาะสมในการดำรงตนอยู่แท้ ๆ”

ต้องทำ “ปัญญา” ให้แจ้งใน “ชีวิตแท้ ๆ” รู้ความเหมาะสมในการดำรงตนอยู่แท้ ๆ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าค้นพบแล้วว่า ที่สุด “บ้จจย” จำเป็นที่สุดนั้น มันมีแค่ “๔ อย่าง” คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย ยารักษาโรค อย่างพอเหมาะพอดีด้วย ไม่ใช่มากมายจนต้องเรียกว่า เป็น “กิเลส” จึงจะเป็นผู้ฉลาดจริง ไม่เช่นนั้นก็ยังได้ชื่อว่า รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่รู้จริงในความเป็นจริง อันเรียกมันว่า ยังมี “อวิชชา” อยู่ทั้งสิ้น

ดังนั้นถ้าใครรู้จัก “ความพอดี” โดยรู้จัก “พัก่อน” เพื่อประโยชน์ตน อย่างไม่เลยเถิด จนกลายเป็นเสพยาติการพัก ทั้งรู้จัก “การทำงาน” (ที่เป็นกุศลธรรม) อันพอเหมาะพอควรแท้ คนผู้นั้นแหละประเสริฐสุด กล่าวคือ คนผู้นั้นรู้จัก “ประโยชน์” อันแท้จริง และจะทำงานเพื่อผู้อื่นจริงๆ มิใช่ทำเพื่อตน ดังเช่น ทำแล้วตนจะได้ลาภ ได้ยศ ได้สรรเสริญ ตลอดจนได้กามคุณ ๕ มาเสพย์เป็นสุข หรือ แม้ที่สุดได้อารมณ์ที่ยดบิน เป็นภพ เป็นแดน เป็นอัตตาต่างๆ ซึ่งมันสุขุมลึกซึ้ง และต่างก็ยังคงคือ “สมมุติสัจจะ” คือ อัตตาเป็นรูป ที่ตนเอานามเข้าไปยึดถือ มาเสพย์อยู่ เรียกว่า ยังมีอุปาทานในขั้น ๕ ของเราเองอยู่ อันมีอาทิเช่น รูปราคะ อรูปราคะ มานะ ทิฏฐิ ดังนี้ ซึ่งแม้ยังเหลือรูป ยังเหลืออารมณ์ตัวตน ดังกล่าวมานี้ ก็อย่าได้ยึดไว้เพื่อตนเลยจริงๆ และต้องปล่อย ต้องวาง ให้ถูกตัวตนนั้นๆ เป็นที่สุดเถิด เพราะการกระทำเช่นนั้นยังเป็น “กามสุขขัลลิกานุโยค” อยู่ และแม้จะหมด “กาม” แล้วจริง ก็ยังเป็น “อตถกิลมถานุโยค” อยู่อีก มันยังไม่หมดตัวตน (อัตตา) ที่ยังหลงรูปจิตบ้าง



อรุณจิตบ้าง หรือแม่ “อรุณมยอิตตา” ที่ยังเป็นเพียง “วาทะ” บ้าง เป็นเพียง “ทฤษฎี” บ้าง เป็นเพียง “บัญญัติตอนๆ” บ้าง ก็ยังมีอีกนักต่อนัก

“คนผู้รู้แจ้งแห่งทะเล” นั้น แม้จะทำในสิ่งๆใดก็ตาม ต้องเรียกว่า “ทำเพื่อประโยชน์ตน” เช่น ท่านกินอาหารให้แก่ว่างกายของท่าน คนทั้งโลกก็จะเห็นว่า “ท่านทำเพื่อประโยชน์ตน” แต่แม้กระนั้น ท่านผู้รู้แจ้งแห่งทะเลจริง ก็ยังจะไม่ “หยุด” ไม่ยึดอยู่แค่เพียง “เพื่อประโยชน์ตน” อันเป็นการเห็นแก่แต่ตัวไม่เมื่อกินอาหารให้แก่ว่างกายมันยังตั้งอยู่ได้ ร่างกายนั้นก็อยู่ “เพื่อทำประโยชน์ให้แกผู้อื่นต่อไป” ต่างหาก มิใช่กินอาหารเพื่อตนจะอยู่เฉยๆว่างๆ ดับอยู่ หยุดอยู่ หรือ เอาแต่นอนอยู่แต่อย่างใดไม่ **ท่านไม่ได้ทำเพื่อตนจริง ๆ** แม้แต่การกินอาหารใส่กระเพาะตัวเองแท้ๆ ดังนั้นแหละ ขอให้ลองไตร่ตรองดูดีๆ ให้ลึกซึ้ง เริ่มต้นตั้งแต่กิน ท่านก็ไม่ได้เสพยารูป เสพยรส เสพยกลิ่น เสพยของที่กิน แต่อย่างใดไม่ ท่านไม่ได้ทำเพื่อตน ท่านกินสักแต่ว่านำมาให้ล่วงเข้าไปในกระเพาะ และแม้ท่านกินแล้ว ท่านก็กินเพื่อให้กายให้ใจ มันทำงานทำประโยชน์ให้แกผู้อื่นต่อไปอีก โดยแท้จริง เพราะท่านผู้รู้ไม่มีอะไรเป็น “ของของตน” ที่ยึด ที่หวง ที่หลงว่า เป็น “ของของตน” จริงๆ แม้แต่ “ตน” ท่านก็ไม่ได้มี ไม่ได้อยู่ ไม่ได้เป็น จึงไม่ได้เอาอะไรมาให้ “ตน” เลย ดังนั้น ก็ย่อมไม่มี “ของของตน” โดยแท้ แม้แต่ชีวิตร่างกายและจิตใจ โดยสภาวะปรมาตต์ เป็นต้น

หรือแม้แต่อารมณ์เสพยาการหยุด การดับ การนอน ผู้บรรลุแท้ก็ จะไม่เสพยา ไม่หลง ไม่คิด ไม่ยึดมั่นถือมั่น จริงๆ ท่านจะหยุด จะดับ จะนอน จะพักแต่พอดีๆ สมควรๆ จริงๆ

“การนอนหลับ” นั้น นับเป็น “นิโรธ” ได้โดยจริง แต่มันก็ยังมี ชั้นมีระดับลึกซึ้งสุขุม

คือ เมื่อผู้ใดหลับ โดยทั้งภพข้างนอก & ทวารไปได้ (พ้นกามวิถึ) ก็เรียกว่า

“หลับ” ใต้แล้ว ส่วน “จิต” หรือ ทวารใจ มันก็ยังจะปรุงแต่ง ทำงาน ผัน เพื่อ ละเมอรส ไปตามเรื่องของผู้ยังไม่เก่ง ยังไม่สามารถควบคุมใจสั่งจิตให้มัน “ทำงาน” ตามต้องการ อย่างนี้เรียกว่า การหลับ ของปุถุชน และ แม่ พระอริยะชั้นต่ำ ชั้นกลาง ก็ยังเป็นดังนี้ มีตั้งนี้ได้ แต่มี “รส” มากน้อยต่างกัน ตามภูมิของ ปุถุชน หรือ อริยะนั้นๆ เพราะ “อนุสัย” (เชื้อกิเลสที่ยังไม่ดับหมดจริง) หรือ “อาสวะ” มันยังจะทำงานอยู่จริงๆ มากน้อยตามระดับตามภูมิที่มันยังไม่หมด “รส” (โลกียรส หรือ อัสสาทะทั้งปวง) แต่ก็คือ การดับ การพัก การหยุดแท้ ของชีวิต นิ่งหลับก็ได้ นอนหลับก็ได้ คนผู้ไปฝึกหัดนั่งหลับตาโดยหมายใจว่า จะทำสมาธิให้เป็นพระอริยะให้ได้ แล้วไปนั่งหลับ โดยทำได้ “นิโรธ” ระดับหนึ่ง แต่ที่กล่าวนี้ ก็มีแยะ ทั้งที่นั่งนิโรธแล้ว กายโงกเงกโงนเงน แต่กายทวาร ๕ ข้างนอกดับสนิท พักรู้-หยุดรับรู้สนิท สัมผัสใดๆ ก็ไม่รู้เรื่องแล้วจริงๆ นะ ! หรือ สามารถให้แข็งทื่อตั้งตรง ก็ยังได้ และกายทวาร ๕ ข้างนอก ก็ไม่รู้เรื่องอะไรได้จริงๆ เหมือนกัน ! มีทั้ง ๒ ประเภท ขอให้พิจารณากันให้ดี อย่างหลงเป็นอันขาด บางคนคิดว่า ตนมีนิมิตนั้น นิมิตนี้ ไปโน้นเลย ก็มี ซึ่งที่แท้ๆ ก็คือ “ฝัน”

ระดับต่อมา คือ พยายามทิ้งภพให้เกลี้ยงทั้ง “กามภพ” พนุกามวิถ์ทั้ง ๕ สัน แล้วก็ดับ “ทวารใจ” อันเป็น “ภพภพ” หรือ “รูปภพ-อรูปภพ” ให้ดับให้ เกลี้ยงสนิท หยุด ไม่มีใจ ไม่มีธาตุรู้ ทำให้ได้แก่ที่สุดของตนๆ ซึ่งก็ดับได้ลึก ละเอียดสนิทตามอำนาจความเก่งของแต่ละคนๆ อันยังไม่เท่ากัน ก็นับเอา “จิตอัน ไม่รับรู้เรื่องอะไร” นั้นเป็นเกณฑ์ ไม่มีฝัน ไม่มีปรุงแต่งใดๆ ก็แล้วกัน อย่าง นี้ ก็นับว่า “นิโรธ” (อภิสิทธิ์ญาณนิโรธ หรือ อสัญญ์) หรือ “หลับ” อย่างดี หลับอย่างพอก็เหมือนสูงมาก นิ่งหลับ ก็ได้ นอนหลับเอา ก็ได้ เช่นกัน

ระดับสาม หรือ จะเรียกกระดัดสองก็ได้ ถ้าผู้ใดไม่ไปทำดับแบบมืด ดับ แบบไม่รู้เรื่องสนิท เช่นอย่าง ที่เพิ่งกล่าวถึงมาเมื่อกัน แต่ตรงเข้ามาทำแบบที่จะกล่าว ถึงนเลย ก็นับเป็นระดับสอง ซึ่งเขื่อนอกแบบหนึ่ง คือ เราไม่ให้ “ทวารใจ” มัน หลับสนิท ไม่ดับจนหมด ไม่หยุดจนเกลี้ยง อย่างที่กล่าวแล้วข้างต้นนี้ เราหยุด

“กามวิต” ทั้งกามภพมาชั่วคราว เหลือแต่ “ภพของจิต” แท้ๆ แล้วก็ปรุงตามที่  
 ตนเจตนา โดยไม่ให้จิตมันปรุงเอง และไม่ให้จิตมันตกอยู่ในสภาวะเสพย์รส  
 เสพย์เรื่องเอง เช่น มันอยากคิดอะไรไปเตลิดเบ็ดเบ็ง มันก็คิด เราจะหยุดมันก็ไม่ได้  
 เราจะทำเรื่องให้มันคิด มันทำโดยให้ปรุงเป็นธรรมชาติ มันก็ไม่เอา อย่างนั้น ยังเป็น “นิโรธ  
 ระดับหนึ่ง” อยู่ ส่วนนิโรธระดับที่กำลังกล่าวถึงนี้ จะหยุดคิดตามที่ตนเจตนา มี  
 จุดหมายเพื่อรู้ในธรรมต่างๆ ไม่ใช่คิดไผ่ลาก-ยศ-สรรเสริญ หรือ สุขสบายรรมย์  
 อยู่กับ “รส” ที่จิตมันกระทบสัมผัสอยู่ในขณะนั้น ไม่ เป็นจิตที่ไม่มี “นิเวรณ ๕”  
 ไม่พุ่งชานไปเอง และแถมมันก็คิดปรุงเป็นธรรมรูแจ้งในธรรมได้จริงๆ ด้วย

“นิโรธ” อย่างนี้ เรียกอีกอย่างว่า อยู่ใน “ฉาน” เป็น “ฉาน” ที่ดับ  
 “กามวิต” คือ ดับตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่รับรู้เลยจริงๆ ดับทั้ง “กามฉันทะ  
 นิเวรณ” ด้วย เพราะแม้จะไม่ดับใจ มีความรับรู้อยู่ในใจ ก็ไม่ได้หลงระเริง บินรูป  
 เสพย์ รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัสกายอยู่กับ “กาม” แต่อย่างไร จิตอย่างนั้นจึงจะเป็น  
 จิตพัก จิตหยุด จิตดับ จิตนอนได้ทุกๆ อย่างหนึ่ง ชนหนึ่ง ก็เมื่อไม่รับรู้เลย  
 จริงๆ กับ ตา หู จมูก ลิ้น กายได้อย่างนี้ มันก็มีการพัก การหยุด การดับ หรือ  
 การนอนได้มากเหมือนกัน เนื่องจาก ดับ “กายสังขาร” อันเป็นภายนอก และ  
 “วจสังขาร” อันเป็นภายนอก ลงไปแล้วทั้งหมด จึงมีการพักผ่อนอยู่ด้วยอย่างสูง  
 พร้อมทั้งมีประโยชน์อย่างสำคัญ คือ ได้ “ปัญญา” มี “ธรรมะ” ให้แก่ผู้ดับ ผู้หยุด  
 ผู้พัก ผู้นอนนั้นได้ “รู้” ด้วย ไม่ใช่หยุดมืด ไม่ใช่ดับแล้วดำสนิท หรือ ไม่ใช่พัก  
 แล้วก็ยังหลง “รส” ที่ตนเสพย์อยู่ในขณะนั้น ถ้านักปฏิบัติธรรมทั้งหลายทำอย่างนี้ได้  
 ก็จะเป็นผู้กำไรมาก เป็น มหัพลา (ผลใหญ่) เป็น มหานิสังสา (ประโยชน์ยิ่ง)  
 เพราะมันเป็นสภาวะ “วิตกวิจารณ์” ในจิต มี “ธัมมวิจย” ในจิต เรียกตรงๆ ว่า มี  
 จิตทำ “สติปัญฐาน” หรือ มี “วิปัสสนาธุระ” อยู่ ก็ถูกต้องด้วยอย่างยิ่ง

แต่ถ้าผู้ใดไม่ดับทวารหู ตา จมูก ลิ้น กาย ทว่าไม่ยอมให้จิตเผลอ  
 เสพย์รส เสพย์รูป เสพย์กลิ่น เสพย์เสียง เสพย์สัมผัส เป็นโลกียรส ได้  
 อย่างจริง มันคง หรือ ตั้งมันดีแท้ แลผมมีการพิจารณาในสภาวะปัจจุบัน  
 ที่สัมผัสอยู่ทั้งเป็นภายนอกนั้นๆ ได้ด้วย นั่นยังคือ ผู้ที่เก่งใหญ่ เป็นผู้

“ฉานลิมตา” มี “นิโรธลิมตา” กันทีเดียว เป็น “สัมมาริยมรรค” แท้ ๆ  
 จริง ๆ เลย จงรู้จัก “นิโรธลิมตา” กันให้ได้เถิด “นิโรธ” เช่นนแหละ คือ  
 “นิโรธอริยสัจ” ที่แท้ หรือ “นิโรธคามินีปฏิปทา”

คนผู้เล่น “นิโรธสมาบัติ” ในวิชานั่งหัดเอาทางหลับตา ช่มกาม ช่ม  
 นีวรณ ๕ ทงหมดให้ดับ ให้หยุด ให้พัก ชั่วคราว มันก็ยอมได้ และ เป็นจริง  
 เหมือนกัน คือ หยุดได้ พักได้ ดับได้ ในขณะที่ทำนั้น ๆ ก็ดูบริสุทธ ได้จริงเหมือน  
 กัน และถ้าทำแล้ว พยายามให้มันมี “วิปัสสนา” มี “สติปัญญาน” ตามที่  
 กล่าวแล้วข้างต้นนี้ก็ยังมีกำไรมากหน่อย

แต่ถ้าไปทำ “นิโรธ” แบบหยุดสนิท ดับคำ หลับมิด หมดธาตุรู้เลย  
 ไม่มี “สติปัญญาน” ไม่มี “วิปัสสนา” ก็ไม่ดีเท่า ไม่กำไรเท่าเท่าแน่ สำหรับผู้ยัง  
 ไม่บรรลุลหุดพ้นเป็นพระอรหันต์ ทว่าก็ยังได้กำไร คือ ยังมี “สุข” และสุขเอา  
 มากๆด้วย เพราะมันเป็น “ความสงบขณพิเศษ” ที่สามารถเข้าไปถึงได้ (รูปสม หรือ  
 อรูปสม) เหมือนกัน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “เตสัง รูปสโม สุขโ” การเข้าไป  
 สู่ความสงบอย่างพิเศษ หรือ อย่างเก่งได้นั้นมันมีความสุข แล้วมันก็จะทำให้มันกับปฏิบัติ  
 “ติด” และ “หลงเสพย์” (สุราเมรยมัชชะปมาทัญญานา) เอาได้ง่ายๆด้วย ถ้าผู้ใด  
 อยู่ในฐานะแห่งผู้ประมาท (ปมาทัญญานา) คือ ไม่พยายามทำบุญรู้อะไรทั้งนั้น และไม่  
 หักใจออกจาก ผู้ที่ใดเข้าใจแล้วว่า แม้อารมณ “สุข” ก็ติดยึดไม่ได้ เมื่อไม่ประมาท ก็  
 จะต้องฝึกปรือปล่อยวางจาก “สุข” ดับความคิดนั้นให้ได้ แต่ก็ยากมาก เนื่องจาก  
 ผู้ยังไม่หมดกิเลสจริง มันยังไม่สิ้นต้นเหตุ จะรับรองตนเองได้อย่างไร ? เพราะ  
 แลก็เลสที่ไม่เลิกซึ่งสุขุมขนาดนั้น “เสพย์จิตสงบ” ออกปานนี้ ก็ยังติดยึด ยึด ยังเสพย์  
 หลงไหลไม่วางกันได้ง่ายๆเลย เช่น สุขเพราะเสพย์กาม สุขเพราะเสพย์จิตที่สนใจใน  
 ลาก-ยศ-สรรเสริญ เป็นต้น “สุข” แห่งความสงบเช่นนี้ มันสุขสุขุมเหลือเกิน  
 ดังนั้น ผู้ยังไม่ทำบุญรู้อะไรทั้งนั้น ผู้ยังไม่สิ้นกิเลสจริง จะไม่ติดไม่ยึดนั้น ยากแสน

ด้วยเหตุดังนั้นเอง ผู้เข้านิโรธสมาบัติ แบบดับคำ หลับสนิท หยุดจนหมดธาตุรู้

จึงเบนเพียงสงบ รำจับเล่น ๆ กันเพียงชั่วคราว เสพสุขอยู่อย่างนั้นแล้ว ๆ เล่า ๆ  
 แต่ว่าพอออกจากสมาบัติ ก็คงเสพสุข และปรุ้งแต่งไปกับโลกอยู่ ตามความยึดถือ  
 ของตน ที่มันยังมีอยู่ เหลืออยู่อย่างแท้จริง เพราะไม่มี “ปัญญา” รู้จัก “กาม”  
 ไม่มี “ปัญญา” รู้จัก “ภพ” ต่าง ๆ ทละเอียดลเอียด “จิต” ตัวที่ไม่รู้ ก็เป็น “อวิชชา”  
 เป็น “โมหะ” อยู่โดยแท้จริง มันจึงเป็นจิตที่ยังยึดติดอยู่ เป็นอาสวะ เป็นอนุสัย  
 อันแท้จริงของผู้นั้น ๆ แม้จะทำ “นิโรธสมาบัติ” แบบที่พึงทำได้นั้นแหละ ก่อนที่จะ  
 ตาย แล้วก็ตายลงพร้อม ๆ กับ “นิโรธสมาบัติ” คือ “เจโตวิมุตติ” นั่นก็ คนผู้นั้น  
 ก็ยังหอบเอาอาสวะ หอบเอาอนุสัยของตนไปด้วยอย่างแท้จริง จึงยังเรียกว่า ยังไม่  
 จบอย่างสิ้นรอบ และถนัดว่า “ศาสนาพุทธ” ถึงไม่นิยมการตายแบบไร้  
 การ “ตื่น” หรือ “นิโรธ” แบบไร้ “ปัญญา” หรือ ตายแบบ “หลับ”  
 หรือ ดับดังลงไปแต่ถ่ายเดียวเฉย ๆ โดยไม่บริสุทธิ์ให้สิ้นรอบ ทั้งนอกทั้งใน เป็น ๒  
 ส่วน อันเรียกว่า “อกุโธภาควิมุตติ” (มี “ปัญญาวิมุตติ” กับ “เจโตวิมุตติ” หรือ  
 หลุดพ้น หยุตเฉยได้จริง ทั้งภายนอกและภายใน)

ลัทธิ “นิโรธสมาบัติ” หรือ ศาสนาที่มีแต่เฉพาะ “เจโตวิมุตติ” แต่เพียง  
 ส่วนเดียวนี้ มีมาก่อนพระสมณโคตม องค์พระบรมศาสดาแห่งพุทธของเรา ประสูติเสีย  
 อีก อาจารย์ศาสดาเดิรลึยต่าง ๆ ที่เขาทำ “เจโตฌาน” ได้เก่ง ๆ ถึงขั้น “นิโรธ  
 สมาบัติ” สูง ๆ ยิ่งกว่าอาจารย์อาฬารดาบส หรือ อาจารย์อุทกดาบส ซึ่งเคยเป็น  
 อาจารย์ของพระพุทธเจ้าของเรา ก็มออกมากมาย แต่ละถ้วนนั้นไม่ได้ฝึก  
 “ชาคริยยัง อนุยุตโต วิหราวติ” กันทั้งนั้น จึงเข้าใจใน “ชาคริยยัง” หรือ “ความ  
 ตื่น” ไม่ได้ จึงไม่ได้ชื่อว่า “พุทธ” หรือ “พุทธโธ” อันหมายความว่า  
 ว่า ผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้เบิกบาน ผู้ไม่ซึมเซา ผู้ไม่หลับไหล ผู้ไม่ดับดังอย่างไม่รู้ทิศไม่รู้  
 ทาง หรือ ไม่ใช่ผู้ดับดังอย่างไม่รู้ความรู้สึกสภาพสันชาติ อย่างแท้จริงทั้งหยาบทั้งละเอียด

เพราะเขาต่างไปหลงแต่ การดับ การหยุด การพัก การนอน การหลับแบบ  
 ดับดัง ดับมืด ดับดุษ ดับตะ ไม่มีหลักแห่ง “ชาคริยานุโยคะ” กันจริง ๆ นั้นเอง

ศาสนาแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราเนน จะต้องเป็นผู้ “สติชาครโ”

จะต้องเป็นผู้แจ้ง “สัญญาเวทิตนโรธ” อันไม่ใช่ความหมายว่า ดับสิ้นทั้งเวทนา และ สัญญาแบบเถนตรงพาข้อเป็นอันขาด แต่เป็นการดับแบบ ให้สัญญาขั้นรับรู้ อารมณ์แล้ว จึงดับ อันเป็นสภาพของ “นิพพานเป็น” ส่วน “นิพพานตาย” นั้น ไม่ใช่ “สัญญาเวทิตนโรธ” แต่เป็นการใช้ “เจโตวิมุตติ” หรือ “เจโตนิโรธ” ที่เดินตามหลัง “สัญญาเวทิตนโรธ” อีกทีนั่นเอง ดังจะสังเกตได้จากการ “ปรินิพพาน” ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่พระอรุณฤทธิ์ได้พยายามใช้ฉานจิตหยั่งตาม “จิต” ของพระองค์ตนเอง จะต้องเป็นผู้ “ปัญญา” ยิ่ง รู้อบแล้ว ก็ดับให้ สนิทสนเกลี้ยงโดยจริงไม่ให้เหลือเศษ

เช่นจาก “มหาสาริปโมสูตร” มัชฌิมนิกาย มูลบัณฑาสกั ข้อ ๓๕๒  
พระพุทธองค์ก็ทรงตรัสไว้ว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย พรหมจรรย์นี้ มิใช่มีลาภสักการะ และ เสียงสรรเสริญ เป็นอันสงฆ์ พรหมจรรย์นี้ มิใช่มีเพียงความถึงพร้อมแห่งศีล เป็นอันสงฆ์ เท่านั้น พรหมจรรย์นี้ มิใช่มีเพียงความถึงพร้อมแห่งสมาธิ เป็นอันสงฆ์ เท่านั้น พรหมจรรย์นี้ มิใช่มีเพียงความถึงพร้อมแห่งญาณทัสสนะ (ปัญญา) เป็นอันสงฆ์เท่านั้น

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เจโตวิมุตติ อันไม่กำเรบอันใดมีอยู่ พรหมจรรย์นี้ มิใช่เจโตวิมุตติ นั้น นั่นแหละ เป็นประโยชน์ที่มุ่งหมาย เจโตวิมุตติ นั้นแหละ เป็นผลสุดท้ายของพรหมจรรย์”

แม้พระพุทธองค์จะทรงสอน ศีล สมาธิ ปัญญา หรือ เห็นเสมอว่า มีปัญญา หรือ มีญาณทัสสนะ นั่นแหละ เป็นยอด โดยมีสัญญา อันคือ มีการรู้ให้ชัดเจน แจ่มแจ้งกับสิ่งที่สัมผัสอยู่ในปัจจุบันนี้ ทั้งเหตุของมัน ทั้งนิทานของมันตามที่เราอาจ สามารถรู้ สามารถหยั่งตาม กำหนดตามได้ ลึกซึ้งมากมายเท่าใด ก็ยังดี ให้ทะลุ ตลอดสมุทัย-ปัจจัย และ อย่าให้ “อารมณ์ชอบ-อารมณ์ชัง” ใดๆ เข้ามาทำงานร่วมกับ “การรู้” นี้ นั่นเป็นความหมาย ของคำว่า “สัญญา” นั่นแหละ เป็นผู้รอบให้ถ้วนทั่วตามความเป็นจริง (เวทิต) ซึ่งสิ่งใด ที่เป็น **รสปรุงด้วย โลภะมุลจิต-โทสะมุลจิต** แม้น้อยนิดเพียงรุ้ละออง

ก็จะต้องทำ “นิโรธ” (ดับเสียทั้งๆที่ลมตาไหลงๆ น้แหละ) ไม่ยึดถือไว้ ดับไปให้สิ้น  
 วางให้เกลี้ยง “ดับ” กันอย่าง “รูแจ้ง” “วาง” ด้วยความเข้าใจชัด เช่นนั่นเอง  
 จึงจะเรียกว่า เป็น “พุทธ” (ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานสดใสอยู่  
 ที่แท้ หรือ ผู้มีการดับ (นิโรธ) ที่จิตของตน โดยจับ “สิ่งที่จะต้องดับ”  
 นั้นๆ ได้แจ้งชัดลึกซึ้ง (สัญญา) และ “จิต” ซึ่งได้ดับ “สิ่งส่วนที่จะต้องดับ”  
 ออกไปหมดแล้ว ก็กำหนดรู้อยู่ชัดแจ้ง (สัญญา) เป็น “จิตที่หลุดพ้น” (เจโต  
 วิมุตติ) เป็นจิตที่ได้ “ดับสิ่งที่ควรดับ” สนิทเกลี้ยงแท้ๆ เรียกว่า “การดับ”  
 สิ่งส่วนที่ควรแล้วจริง จิตก็ได้ “พัก” จริง ไม่ใช่พักแบบอยู่เฉยๆ หนึ่งๆ  
 เปลาๆ และ “หยุด” สนิทในกรรมในอาการในกิริยา ที่เป็นสภาพแห่ง  
 “กิเลสที่เราหมายเรารู้” อยู่ในจิต ได้แม่นยำแน่ๆ ดังนี้แล ถือว่า ได้  
 “นอน” แล้ว จากความเป็นโลกได้อย่าง “แน” ใจ ได้อย่าง “นอน” ใจ  
 และได้ “หลับ” แล้ว จากโลกจากมายา ได้ “หลับพ้น” ได้ “นิ่ง-  
 สนิทได้” จากสิ่งส่วนที่เรารู้แล้วว่า ไม่ควรมีอะไร เป็นอะไร ทำอะไรด้วย  
 “จิต” (เจโต) นี้ พึงควรหลุดให้พ้น หยุดให้ได้ ดับให้ได้ พักจากให้สนิท  
 ได้ปานใด ก็เป็นได้ ทำได้ มีได้ และ “มี” ได้-“ไม่มี” ก็ได้ จริงๆ มี  
 “ของจริง” ตรงกับ “ความหมาย” จริงทุกแง่ทุกแง่อนใจทีเดียว น้คือ สภาพ  
 ของ “เจโตวิมุตติ” ผลสุดท้ายของพรหมจรรย์ “เจโตวิมุตติ” นี้แหละ เป็น  
 ประโยชน์ที่มุ่งหมาย “เจโตวิมุตติ” นี้แหละ ที่จะทำให้ไม่กลับกำเริบให้ได้  
 เป็นจริงๆ มีจริงๆ และ “สิ่งส่วน” ใดที่จะให้ “ไม่มี” ก็ต้อง “ไม่มี”  
 ให้ได้จริงๆ ด้วย จนเป็นที่สุดแห่งที่สุดแล

เพราะฉะนั้น แบบฝึกหัดอันสำคัญ คือ จำเป็นจะต้องฝึก “ความตื่น”  
 ให้เป็น “สติขาดโร” คือ ตื่นอยู่ พร้อมกับความระลึกรู้อย่างสดใส ไม่สะสม  
 สะลือซึมเซาเหมือนคนเมาไร้สมรรถภาพ แต่จะมีอำนาจใจพร้อม ที่จะหยุดเรื่องนั้นๆ  
 หรือ บังคับตัดสินเรื่องนั้นๆ และ “ดับ” ลงได้ด้วยตนเองของตนอย่างรู้ อย่งชัด อย่ง  
 เต็ดขาด (สมุจเฉทปหาน) ด้วย

**การฝึกจึงต้องฝึกไปตั้งแต่ " สัมตาทิโพลงๆ " นี้แหละ ให้**  
**มาก** จะได้รู้กิเลส-ตัณหาชัดๆ เป็นลำดับๆ ไปตามจริง จากกามตัณหา ไปหา  
 ภาวตัณหา แล้วถึงวิภวตัณหาถูกระดับ และจะนั่งหลับตาสมาธิอีกด้วย เรียนรู้  
 " สติ " ในวัฏจักรจิตด้วย ก็ได้ ก็เป็นการเพิ่มพูนส่งเสริม ไม่ใช่ไปฝึกเอาแต่  
 นั่งหลับตาสะลึมสะลือลงไปแล้ว ค่อยยก " สติ " ขึ้นมาเอาที่หลัง อย่างนั้น ยากนัก  
 ชั่งก็ได้อีกเหมือนกัน แต่เสียเวลานั่นนาน และยากเย็น อัน *ไม่ใช่ทางลัด ไม่ใช่*  
*" สัมมาอริยมรรค "* ตามที่พระบรมศาสดาของเราพาทำ พาเดินทาง อันมี หลัก  
 ตายตัวอยู่ว่า " ศีล-สมาธิ-ปัญญา " เพราะการไปนั่งหลับตาทำสมาธินั้น ไม่  
 ต้องใช้ " หลักเกณฑ์ " (ศีล) เช่น อย่าฆ่าสัตว์ อย่าลักทรัพย์ ฯลฯ คือ ไม่ต้อง  
 มีกฎ มีข้ออะไรมาบ่วงกัน กายกรรม-วจีกรรม-มโนกรรม กันหรอก ! ก็ในเมื่อ  
 จับตัวเองไปวางตายนั่งนิ่งๆ หยุตกาย หยุตวจี ออกปานนั้น มันจะต้องมี " ศีล "  
 มาทำไม ? **แต่ถ้า " สติบัญญัติฐาน " แท้ๆ อันเป็น " เอกายน**  
**มคโค "** กันแล้ว มันจะต้องมี " ศีล " จะต้องประพฤติตลอด  
**เวลา ทุกขณะ ยืน เดิน นั่ง นอน และแม้ทำกิจใดๆ อยู่**

ทางสายตรงที่สุดของพระพุทธองค์ของเรา จึงคือ มี " สติบัญญัติฐาน " ให้ได้ใน  
 ลมตามันแหละ เป็นเอก เป็นแท้

และส่วนการไปนั่งหลับตาสมาธิ โดยไม่ฝึกหัดจากพยายามหาละเอียด  
 นั้น มันก็ต้องทำอย่างวกเวียน ซ้ำแซะหลายเที่ยว คือ ทำ " เจโตฉาน " แล้วก็  
 ยก " สติ " มารู้อีกกิเลสตัณหา เมื่อได้รู้ว่า ตนมมีกิเลส-ตัณหาใด แล้วเวลาจะละล้าง  
 กิเลสตัณหา โดยเฉพาะกามตัณหา ก็ต้องมาหัดมี " สติ " เพื่อละ เพื่อล้างในขณะที่  
 ตาโพลงๆ น้อยๆ เพราะขณะที่ " ปัญญา " ในเจโตฉานแจ้งกิเลสตัณหา ก็เป็นการ  
 บริสุทธิ์ข้างในแต่ส่วนเดียว จะให้บริสุทธิ์นอก ก็ต้องมาตามรู้ตามล้างเบื้องนอกอีกที่  
 คือ มาตามรู้ผัสสะกับทวารทั้ง ๕ และเข้าใจ รูป-นาม ของ " รสผัสสะ "   
 ที่เกิดเพราะทวาร ๕ ให้ชัดอยู่ดี ซึ่งก็ไม่ใช่ของง่าย ๆ เลย อุตส่าห์ข้ม  
 " กามฉันทะ " ข้ม " พยาบาท " ให้มันสงบชั่วคราวแทบแย่ แต่ไม่ได้ขาดจาก



“กาม” จริงๆ ไม่หมด “พยายาท” แท้ๆ ต้องมาล้มตารู้จักกาม รู้จักพยายาท แล้วกลับมา มาล้างกันอีกที เป็นการย้อนซ้ำซ้ำซะ ถ้าเปลือยไปหลงยึดติด “อภิญญา” ต่างๆ ก็จะเป็น “มานะสังโยชน์” อันลึกลับละเอียดอ่อนถอนได้ยาก เช่น พระอนรุทธเถระเจ้าผู้ได้ “หลงติด” เสียเวลามากมาย กว่าจะได้บรรลุ เป็นต้น

ส่วนการสร้าง “ความตื่น” มีสติไปพร้อม รู้ตัวรู้แจ้ง มากก็เลศค้นหาไป เสียทีเดียว ตัวใดคือ “กาม” ก็ฆ่า ตัวไหนคือ “พยายาท” ก็จัดการล้าง ออกไปจากจิต เป็นการเห็น แล้วก็ล้าง และรู้แล้ว ก็จัดการฆ่าให้เสร็จไปทีเดียว มันก็เรียบริยบรูธิทั้งนอกทั้งในลงพร้อมๆ กันไปเลยทีเดียว และไม่ไปหลงนั่ง หลับตาสะลึมสะลือจนเอร์ตอโรย ยึดติดเป็น “ถีนะมิทธะ” ให้มากด้วย ไม่ไปนั่ง “หลับใน” แล้วพุ่งชนไปตามแรงกิเลสบรรตามของเรา ให้เป็น “อุทธัจจะกุกกุจจะ” จนมันชิน จนมันแก่งเอาด้วย มันจึงจะสดใสรู้ ตื่นอยู่ได้ง่ายๆ ถูกจริงตรงทาง และลัดที่ลุด ด้วยลักษณะอย่างนี้ เมื่อฆ่ากามได้หมด ล้างพยายาทได้เกลี้ยง ไม่ติดยึดในถีนะมิทธะ จิตเป็นเอกัคคตา คือ รวมอยู่ในเรื่องเดียว จุดเดียวได้จริง ไม่มีเรื่องใดๆ กวนใจ ไม่มีอะไรทำให้สะเทือนหวั่นไหว (หมดอุทธัจจะ กุกกุจจะ) และสิ้นสงสัยในลู่ทาง ในเชิงการประพฤติปฏิบัติทั้งเห็นแจ้ง เกิดผลจริง ดังอธิบายกัน สิ้น “วิจิกิจฉา” อย่างแท้จริง

นิวรรณ์กิเลสทั้ง ๕ มันเบาบางอยู่เพราะรู้เท่าทัน หรือ หมดไปอย่างลึมตา โทลงๆ หรือ อย่างตื่นๆ เช่นนี้ มันก็ได้ชื่อว่า “จิตเป็นฉาน” แล้ว แม้ ลึมตาโทลงๆ อยู่ หรือถ้าหากจะไปนั่งหลับตาเข้า มันก็เป็น “ฉาน” เพราะ แม้แต่ลึมตาอยู่ มันก็เป็น “คนผู้ไม่มีนิวรรณ์” อยู่แล้ว โดยเฉพาะ “กามฉันทะ” กับ “พยายาท” และ “ถีนะมิทธะ” จะมีนิวรรณ์ก็เพียง “อุทธัจจะกุกกุจจะ” อันเป็น “สังขารธรรม” ปกติ ของคนผู้ยังไม่พ้นกิเลสสิ้นเกลี้ยง เท่านั้น ส่วน “วิจิกิจฉา” นั้น มันขาดสิ้นแล้ว (สำหรับขั้นระดับนี้) หรือ ทำความเข้าใจให้ชัดแจ้งให้แน่ใจจริงๆ จนไม่สงสัยอะไร ในเรื่องในภูมิขั้นนี้ๆ

ดังนั้น จึงเป็นผู้มี “ฉาน” อย่างแท้จริงแล้ว ทั้งๆ ที่ล้มตา เพียงแต่ “โยนิโสมนสิการ” เข้ามาหน่อย หมายความว่า พยายามควบคุมใจให้จริงๆ ให้มันเป็น “จิต” ที่รู้เท่ารู้ทัน จิตที่อยู่กับจิต ไม่ให้พุ่งชานไปตามแรงเคยชิน และแรงชอบ แรงติด นั้นเอง ก็เป็นการล้าง “อุทธัจจะกุกกัจจะ” เท่านั้นเอง จึงจะเป็น “ฉาน” อันถาวร และแท้จริงตลอดกาล ไม่ต้องไปนั่งหลับตาทำเอา แต่มี “ฉาน” ได้โดยไม่ยาก โดยไม่ลำบาก ในขณะที่ล้มล้มตาทีเดียว

เพราะฉะนั้น แม้จะ “หลับตา” ก็ยอมเป็น “ฉาน” ได้ ถ้าไม่ไปหลง “ถีนะมิทระ” หรือคือ “ไปหลง เอร์็ดอรรอย เกลิบเกลิ้ม ดิยัคคิในการหลับ” เข้าเสียอีกละ ! (หลับนั้นแหละมันอรรอย หรือ หลงติดเก่งที่สุดละ สำหรับผู้ “กาม-พยาบาท” เบาบาง) จน “สติ” ไม่เข้มแข็ง ตกเป็น “บัสสัทธิ” หรือ ตกเป็น “นิโรธ” ไป คือ **จิตขาดสติ และ ดับสู่ภาวะสงบ หรือ ดับสนิทจริง ๆ** อันเป็นได้อย่างไม่ยากเลย สำหรับผู้ปฏิบัติธรรม เข้าเขตรู้อานิสงส์ของความสงบบ้างแล้ว มันก็อยากหยุด อยากกระจับไปเท่านั้นเอง ถ้า “อัสวะ” หรือ “อนุสัย” ของเรายังไม่สิ้นเกลี้ยงจริงๆ ยังมีเชื้อแห่ง “ความหลง” ใดๆ แม้จะเป็นความสงบของจิต หรือ ความเบา ความว่างของจิต ก็ไปหลงเป็น “บัสสัทธิ-กิเลส” หลงเป็น “ลุ่ม” อยู่ **หลงเสพย้อยู่** ก็นั่นแหละคือ รูปภพ หรือ รูปราคะ กับ อรูปภพ หรือ อรูปราคะ ซึ่งเป็นกิเลสตัวร้ายของผู้ปฏิบัติธรรม โดยการ “นั่งหลับตาสมาธิ” และยังไม่หลงว่า ตนเก่งตนมี “ฉาน” หรือ ยังหลงว่า ตนมีฤทธิ์มอภิญญาต่างๆ ก็ยังร้ายกาจเป็น “มานะ”

ความละเอียดสุดของ “จิต” นั้น เราจะต้องรู้ให้ได้ แม้ความยึดใดๆ ที่เรา หลงว่า “ตน” กดี หลงว่า มีแล้ว กดี “หลง” ยึดถือในเศษเสี้ยวบางเบาแค่นี้ๆ ที่เรียกว่า “อุทธัจจะ” โดยไม่เข้าใจว่า มันก็เพียงสภาวะของ “เจตสิก” หรือ “จิต” หรือ เป็นสภาวะที่เราได้ เรามี เราเป็น ซึ่งเรายึดถือมันยัง “มาก” เกินไปอยู่ ยังเป็น “อัตตา” ชั้นละเอียด มันยังไม่ลงตัวพอดี มันค่อนข้างจะเลยเถิด มากไปบ้าง ก็ได้ น้อยไปบ้าง ก็ได้ แต่กัถวันเป็นสภาพจิตที่เรายังแรง อาจจะบึกใจแรง หรือ อาจจะห้ามใจแรง เป็นสภาพ

ที่ยังไม่ดีสุด ยังเก้อๆเขินๆ ยังขาดๆ อยู่หน่อย ยังเกินๆ อยู่นิด ในลักษณะหยาบ ก็เรียกว่า ยังเป็นเรื่องที่พอได้อาย ถ้าเรียกตามลักษณะบุคคลิก ก็ยังหมายถึง สภาพที่ยังสะทกสะท้าน ยังห้าวหาญไปจนเสียผล หรือ ไม่ได้ผลดีเต็มที่ จะว่า เลวนั้นไม่ใช่แน่ แต่จะว่า ดีก็ยังไม่สุดจนแบบเนียนงามพร้อม นั่นเอง เป็นสภาพของความละเอียดสูงสุด ยังเป็น "สังโยชน์" ของสูงที่ละเอียดขึ้น ซึ่งจะต้องศึกษาได้เท่าไปเรื่อย ๆ

เพราะฉะนั้น สิ่งที่ได้มามีเป็นในขณะ เราก็อย่าเพิ่งไปหลงยินดีใน "ปัสสัทธิ" ใน "นิโรธ" ประเภทคัมภีร์รู้ หลงเสพย์แต่ความสงบสนิท หรือ ความดับชนิดไม่รู้อาการตามความเป็นจริงเป็นอันขาด เพราะความสงบที่ถึงสภาพความดับ ความปล่อย เกินความควรดับนั้น คือ "ความไม่รู้" แต่ "ตัวรู้" ที่แท้จริงนั้นเป็น "จิต" ที่ขาดกิเลสตัณหา และสคติสร่าเรงอยู่ ไม่สะลึมสะลือ ทิ้งไม่ "ดับสนิท" ไปด้วย และไม่เอียงเทเข้าสู่ "อรุปฌาน" อันเป็นสภาพของผู้ทำ "จิต" ให้เลยเถิด คือ เลยทั้ง "สมมุติ" เลยทั้งความเป็นจริงของ "จิต" (ปรมาตม์) มันเกิน "มัชฌิมา" ไป กล่าวคือ จิต หรือ "ธาตุรู้" เริ่มทำงานผิดปกติ เป็นจุดปล่อยจุดสว่าง มากเกินไปโดยไม่ "สัมพัส" หรือ ไม่รับรู้ตรงตามค่าแห่งความรู้จริง ๆ แท้ ๆ ของมัน ในขณะนั้น(อากาสัญญายตนะ) กับ มันทำงานเป็น จุดดับ จุดสงบ จุดหยุดสนิทลง ไปทุกที่ ๆ อันเกินความพอดี ความเป็นจริงของมันอีก(อากิญจัญญายตนะ) ผู้ยังไม่ใช่อรหันต์จะต้องระวังเสมอ ๆ แต่ "เสขะบุคคล" (ผู้ยังไม่ใช่อรหันต์) ก็จะต้องพยายามเรียนรู้ในสภาพของ "อรุปฌาน" ให้ได้ด้วย หมายความว่า ต้องเข้าใจในสภาพทำความตัด ความปล่อย หรือ ความดับ ความมืด อันเกินสภาพที่เป็นจริง เกินขอบเขต (อตตกิลมถะ) ทั้งต้องหัดทำ "สัญญาเวทิตนนิโรธ" (นิโรธอริยสัจ) ให้ได้ ในทุกขณะทุกกระษะ แม้หลัง "วิญญาณัญญายตนะ" หรือ แม้หลัง "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" ทั้งต้องทำบุญญาให้แจ้งในสภาวะของ "วิญญาณ" ก็ดี "สัญญา" ก็ดี ต้องเข้าใจให้ได้ ให้ถ่องแท้ทุก ๆ สภาพจิต และแม้ "นิโรธอริยสัจ" ก็ต้องทดสอบเรียนรู้ให้มัน "ดับ" อย่าง "รู้ชัด" ทุกกาละ

ทุกเทศะจริง ๆ ด้วย ดังนี้ จึงจะเรียกว่า “วิมุติญาณทัสสนะ” ซึ่ง “อรุปรุณาน” ก็เป็นเพียง “จิต” ที่ละเอียดบางเบา ไหลทะเข้าไปสู่ความหมด “รูปสมมุติ” ในโลก ให้สนิทเข้าๆ ก็เท่านั้นเอง

เมื่อผู้ใดรู้แจ้งเข้าใจชัด และมี “พลังแห่งนิโรธ” (หรือ วิมุติ) อันเป็น “อริยสัจ” เพียงพอแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะมา “ดับ” (นิโรธ) ที่ “อรุปรุณาน” จะดับ จะนิโรธ จะนิพพานกันอย่างหมดสิ้นสูงสุดถ้วนทั่ว ก็ดับที่ปลายสุด จุด “จตุตถอรุณาน” นั้น ก็บริบูรณ์ที่สุดแล้ว ดังเช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จปรินิพพานจริงๆ แม้ที่สุดแห่งชีวิต ก็ทรงใช้ปลายสุดของ “ญาณ ๔” แห่งอรุปรุณานเท่านั้นเอง หรือ แม้เป็น “จรณะ” ที่เป็นยอดวิชาของสัมบันโนชั้นพระพุทธรเจ้า ก็ใช้เพียง “ญาณ ๔” เป็นสูงสุดเช่นกัน คือ “อุเบกขา” ได้ต่อผัสสะ และก็ยัง “รู้” เต็ม “รู้” ได้

ผู้ฝึกจึงจำเป็น ที่จะต้องให้ “จิต” สดใส ตันอยู่ รู้ชัด ไม่อำพรางอย่างแท้จริง จึงจะเป็น “สติขาคโร” ที่แท้ ให้มันทำงานอยู่ในระหว่าง “อรุปรุณาน” ตั้งแต่ “ญาณ ๑-๒-๓-๔” กลับไปกลับมา วนเวียนอยู่ คือต้อง “วิตก วิจารณ์” ให้รู้ในกาย ในจิต จนแจ้งเวทนา แจ่มธรรมทั้งหลายจริงๆ และ ดับสิ่งที่ควรดับ ปรับสภาพที่ควรปรับ ให้ลึกละเอียดๆ เข้าไปให้ได้จริงๆ จึงจะเกิดผลสูงชันๆ เรื่อยๆ ไม่ใช่ไปยึดไปเสพยาแค่ “บัต” แค่เป็น “สุข” หรือ แค่ “บัสสัทธ” เราจะต้องทิ้งแม้แต่ “สุข” เข้าหา “อุเบกขา” เป็นทิศเดินเสมอ และแล้ว ก็จะต้องไม่ยึดถือ หรือ หลงยึด หลงเสพยา แม้ใน “อุเบกขา” ให้เป็นที่สุด อีกด้วย แต่จะเป็นผู้รู้แจ้งความมีที่สุคนธ์ให้ได้เสมอๆ และแล้วก็ “รู้” ทุกสิ่งทุกอย่างตาม “ผัสสะ” ที่เกิดด้วยความเป็นจริงอันแท้จริง ไม่มีความหลงไหล ไม่มีความหลงโลกย์ ไม่มีความเมาไปกับโลกย์ ไม่มีการหลง “สุข” ไม่มีการ “หลง” ประุง หลงติดดิน ก่อสร้างทางวัตถุ อยู่กับโลก (กามสุขขัลลิกะ) และไม่มีทั้ง “หลง” ก่อ “อตตตา” ยึดจิตให้เลยเถิด จนเป็นความลำบากเปล่า ทรมาณเปล่า เหนื่อยเปล่า (อตตกิลมณะ) เนื่องมาแต่รู้จริง รู้ชัด เกิด “ญาณทัสสนะ” แท้ ดังนั้น ถ้าใครยังหลงยึดอยู่ในอะไร แม้แต่น้อยนิดในอุปกิเลสทั้งหลายไม่ว่า

โอภาส ปิติ บีสัทธี อธิโมกษ์ บัคคะ สุข ญาณ อุบัติฐาน อุเบกขา หรือ ยังหลงเหลือติดใจในเศษเสี้ยวใดๆ ของอุปกิเลสทั้ง ๘ อย่าง ที่กล่าวแล้ว แม้น้อยนิดเป็นธุลีละออง ก็ยังถือว่า ยังไม่บริสุทธิ์บริบูรณ์ถ้วนทั่วอยู่ชั้นชั้นแล(นิกันตี)

จิตของผู้ใดผกมาตงแต่ “ลมตา” เป็นผู้คน ผู้รู้ตัว เข้าใจ กิเลสตัณหา ในจิตของตนได้ ตั้งแต่ลมตาโพลงๆ มา จึงจะรู้อัจฉในรูปรอยลักษณะของกิเลส- ตัณหาดี และตามจับเข้าไปใน “ภพ” อันเรียกว่า “ภวตัณหา” ได้ถูกตัว ถูกตน ชัดเจน(เพราะอุปกิเลสชั้นละเอียดนั้น มันเป็น “ภวตัณหา” โดยแท้) การประพฤติ ธรรมจึงจะสูงขึ้น ก้าวละเอียดไป ด้วยประการดังนี้ เพราะไม่มๆ คำๆ เหมือน หาเข็มในหมัก แต่เราเรียนรู้จักตั้งแต่แห่งเหล็กใหญ่ ที่เราค่อยๆ ทำให้มันมีรูป เล็กกลงๆ ไป จนเป็นเข็ม ในที่สว่างแจ้งเห็นชัดด้วย มันจึงง่ายตายสะดวงดี ทั้ง ไม่ผิดอย่างแน่ๆ

เราจึงควรเรียนรู้ “กามนิเวรณ” เรียนรู้ “พยาบาทนิเวรณ” อันเป็นเรื่อง ของ กามภพ หรือ เป็น กามตัณหาเสียก่อนแล้วค่อยรู้ “ฉินะमितะนิเวรณ” และ “อุทัจจะกุกุกจะนิเวรณ” อันเป็นเรื่องของ “รูปภพ-อรูปภพ” หรือ ภวตัณหา ในระดับต่อไป แล้วจึงจะไปรู้ละเอียดในเรื่องของ “ฉินะमितะ” และ “อุทัจจะ” อันเป็น “อุปกิเลส” ชั้นละเอียดในที่สุดตามลำดับ เราจึงจะเข้าใจแยก เข้าใจ จัดว่า สิ่งใดจะเป็น “วิภวตัณหา” อันไม่ควรยึด สิ่งใดควรยึดไว้อย่างยิ่งตาม “สมมุติ” โลก เพื่อเกอกุลโลก เกอกุลตนตามควรที่สุด ครอบไตรภพเรา ยัง เข้าใจ “สมมุติโลก” ตามความเป็นจริงอันแท้จริงของเขาไม่ได้ เราก็จะทำ “สัมมา” ให้แก่ตน กับ สมมุติโลก ไม่ถูก ไม่เป็นไปอย่างสมดุลย์ คือ ไม่ “มัจฉิมา” อยู่ตนเอง

เพราะฉะนั้น คำสั่งสอนของพระบรมศาสดาเจ้าของเรา จึงวางหลักไว้เป็น ระดับเบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลาย โดยจะเห็น จะรู้ได้แม้แต่ตามลำดับหัวข้อภาษา ที่เราเคยได้ยินได้ฟังกันมาแล้วนั้นๆ เสมอๆ เช่นที่ได้ยกตัวอย่าง และ อธิบายประกอบ

มาเล่นนั่นเอง คือ ต้องเรียนรู้ “กาม” มาก่อน แล้วค่อยเรียนเข้าหา “จิต” ส่วนลึก อันเป็นอีก “ภพ” หนึ่ง ลำดับหนึ่ง ที่มันละเอียดกว่า ต้องเรียนรู้ กามฉันทะ พยาบาทก่อน ค่อยเรียนรู้ ถีนะमितะ อุทธัจจะกุกกุจจะ ตามมาทีหลัง หรือ เรียนรู้ กามตัณหาเสียก่อน แล้วค่อยเรียนรู้ ภวตัณหา วิภวตัณหาทีหลัง หรือ เรียนรู้ สักกายะทิฏฐิ กามราคะเสียก่อน ค่อยเรียนรู้ รูปราคะ-อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ ทีหลัง ทุกหัวข้อคำสอน กว้างระดับ เบื้องต้น ท่ามกลาง บนปลาย ไว้อย่างนี้ รูปรอยนงนนั้น ต้องทำความเข้าใจให้ดี ๆ ไม่เห็นมีคำสอนไหนให้เรียนมา “ภวาสวะ” ก่อน “กามาสวะ” หรือ สอนให้ไปสร้าง รูปราคะ อรูปราคะ ในรูปฌาน-อรูปฌาน มาเสพย์ติดก่อนเรียนรู้ และละลาย กามราคะให้ได้ ก็ไม่เคยมี

ดังเช่น เราได้เรียน “จรณะ ๑๕” มา ก็เรียนรู้ “ศีล” อันมีความหมายว่า หลักเกณฑ์ หรือ ข้อความที่จะเอามาประพฤตินัยเสียก่อน แล้วก็เรียนรู้ อินทรีย์ทั้งหมด คือ ทวารตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันเป็นทวารที่จะเสพย์ “กาม” เป็นลำดับต่อมา แล้วเราก็เรียนหนักขึ้นไปอีก ใน การบริโภคต่างๆ ทวารของเราทั้งหลายจะพึงไปหลงติด ไปยึดเสพย์เป็น “กามคุณ” ในข้อ “โภชน-มัตตัญญุตาน” แล้วเราจึงจะมาเรียนรู้ถึงความหลักความต้น หรือ เรียนรู้ “ภพ” รู้ “ชาติ” ของจิต อันจะเป็น “ชาคริยะ” (ต้น) และ “ถีนะमितะ” (ไม่ต้น) ในตนกันอย่างไร? ดังที่กล่าวอธิบายกันอยู่ นั่นคือ จรณะชื่อว่าด้วย “ชาคริยานุโยคะ” ก็เป็นลำดับ ๆ มาดังนี้ ถ้าไม่เชื่อแนวทางนั้นเป็น เบื้องต้น ท่ามกลาง บนปลาย ตามพระบรมศาสดาของเราทรงสอนไว้ มันก็ย่อมจะเขว จะเป๋ไปออกไป ผิดแนวทางนั้นเป็นแน่ ยกเว้นผู้ม “บารมี” มาเต็มแล้วเท่านั้น ที่จะ “ดูหมิ่น” ไม่ต้องเรียนตามลำดับ แต่ท่านก็ต้องได้ หรือ มีสังทควรได้ ควรมาแล้ว เป็นชนเป็นระดับอยู่ดี จึงจะเป็นเหตุเป็นปัจจัยทงน

จึงควรจะเดินทางให้ถูก อ่าน “กรรมฐาน” ของตนให้เป็น รู้อย่างต้น ท่ามกลาง บนปลาย ให้ดี ๆ แล้วเราจะประสพผล จะก้าวหน้าในธรรมอย่างดี

และเร็วทั้งสะดวกสบายด้วย

**สรุปความ** ต้องรู้ให้ชัดว่า ความหลับ-ความตื่น นั้น คืออะไร? และเป็นเรื่องของ “ภพ” ไหน?

**ข้อควรทำ** “ความตื่น” เบื้องต้น นั้น คือ ฝึกให้ตนมี “สติ” ในทุกอิริยาบถ อันจะต้องทำให้ได้เป็นเบื้องต้นจริง แล้วค่อยสร้าง “ความตื่น” ที่ลึกละเอียดเข้าไปหารูปภพ-อรูปภพในลำดับต่อๆ ไป

“ชาครียัง อนุยุตโต วิหราติ” หรือ การประกอบเนื่องๆ ในความเป็นผู้ตื่นอยู่ จึงจะต้องหัด ต้องฝึก ต้องทำให้มาก “ทุกขณะจิต” อย่าไปหมายเอาเพียงว่า บางชั่วโมง บางวันเลย เรายังกำหนดความระลึกทั่วให้ได้ ปรากฏเฉพาะเท่าใดๆ ก็ยังเป็นอันสงฆ์สูงมากยิ่งจน เท่านั้น ๆ

จงทำเถิด ฝึกเถิด กระทบอะไร ก็ให้รู้ สัมผัสอะไรอยู่ ก็ให้รู้ให้ได้เสมอ ๆ เทอญ

ต้องไม่ “ด่วน” ปรุ้งอารมณ์ หรือ ทำความรู้สึกให้เป็นไปตามความเคยชินเดิมๆ ง่ายๆ เป็นอันขาด “ยัง” ก่อน และ “ตรง” ตาม แล้ว “ถาม” ตนเสมอๆ นั่นคือ ลักษณะของ “ผู้ตื่นอยู่” คือ คุณสมบัติของผู้ปฏิบัติธรรมแท้ๆ

เมื่อผู้ใดได้ปฏิบัติ ได้ประพฤติดำรงปรอยดังได้อธิบายมาตั้งแต่ จรณะข้อ ๑ “สังวรศีล” จรณะข้อ ๒ “ตำรวมอินทรีย์” จรณะข้อ ๓ “โภชนมัตตัญญูตา” และจรณะข้อ ๔ “ชากรียานุโยคะ” ดังนี้ อย่างจริงแท้แล้ว ก็ย่อมจะ “เกิด” ผล หรือ “ประสพ” ผลอย่างแน่ๆ มันจะ “รู้” ที่ตนมันจะเห็นประโยชน์ที่แท้ ผลอันดียิ่ง “ที่ตัวเรา” ผู้ประพฤตินั่นเอง แม้สาขตา

ของชาวโลกเขาจะไม่รู้ไม่เห็นด้วย หรือ แม้เห็น ทว่าจะรู้สึกขัดกับความรู้สึกของ  
เขาด้วยซ้ำ ก็ตาม เจ้าตัวผู้ประพฤติกู้ปฏิบัติแล้วจนถึงรอบ เบบ สบาย พันสภาวะ  
ยึดถือในแต่ละเรื่อง แต่ละสิ่งแล้วจริง ก็ย่อมจะเห็นอยู่รู้อยู่ และยืนหยัดอยู่ได้จริงๆ  
เช่น คนคิดบหุรี เมื่อได้พากเพียรตน จนหยุดสูบบหุรีได้ จนจิตไม่ข้องติด  
จริงๆ ใจหมคอยากด้วยปัญญาอันรู้แจ้งเข้าใจในความ “หลง” นั้นๆ แล้วผู้นั้น  
ก็จะเห็น “ความพ้นทุกข์” ในการหลุดพ้นออกมาจาก ความหลงใหลยึดติด  
ในการสูบบหุรี ได้อย่างแท้จริง จะเห็นประโยชน์ที่หลุดพ้นออกมาได้ จะแจ้ง  
คุณงามความดีอีกต่างๆ ประการ ที่ตนหลุดพ้นออกมาได้ เรียกว่า วิถีรู้ชั่วอัน  
ชัดเจนอย่างแท้จริง รู้ชัดถึงจิตที่บริสุทธิ์ ปราศจากมลทิน  
ที่จะต้องยึดติดต้องติด ต้องสุขต้องทุกข์กับมันแล้ว (คือ ละชั่ว  
ประพฤติดี และทั้งจิตก็หลุดล่อน บริสุทธิ์ผ่องใสแล้ว) “จิต” ของผู้แจ้ง  
ในอนิสงส์แท้ ในคุณประโยชน์จริง นี้แหละ จะเป็น “ศรัทธา” อันเชื่อมั่น  
เป็น “ศรัทธินทรีย์” อันแท้จริง จะเป็น “ศรัทธาผละ” อันแกร่งกล้าในอันจะ  
ส่งเสริม “ธรรมะ” และการเพิ่มพูน “ธรรมะ” ให้แก่ตนยิ่งขึ้นอีก

ไม่ว่าใครคิดอะไร “หลง” ในอะไรอยู่ ถ้าได้พากเพียรประพฤตินตน จน  
ตนเลิก หยุด วาง ขาด หยุดจากเรื่องนั้น สิ่งนั้น มาได้อย่างแท้จริง และ  
เกิด “ปัญญา” เข้าใจในดีในชั่วได้แท้ๆ ก็จะเป็นเช่นที่กล่าวมาจริงๆ

เช่น คนคิดฝัน คนคิดเหล่า คนคิดการพนัน คนคิดการละเล่น (คุณนัง  
คุณละคร คุณมวย ฟังเพลงดนตรี ฯลฯ) คนคิดเที่ยวสนุก คนคิดเมถุนธรรม (ร่วมรส  
สัพพันธุ) และติดกามคุณ ๕ ทั้งหลายทั้งปวง ตลอดไปจนหลงคิด ลาก-ยศ-  
สรรเสริญ สุกท้ายแม้กระทั่งคิด “สุข” ถ้าเลิก ละ ปล่อยวาง หยุดขาด เว้นตัว  
ไม่แตะต้อง ไม่ “อยาก” ในเรื่องในสิ่งเหล่าใด ได้ ไม่ยินดียินร้ายกับเรื่อง  
กับสิ่งทั้งหลายนั้นๆ ได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหนึ่งเรื่องใด ถ้าใครทำได้  
ปฏิบัติหลุด (วิมุตติ) ออกมาได้อย่างแท้ และแล้วก็เห็นแจ้งเข้าใจซาบซึ้งในผลดีผลเสีย



ของ “วิมุตติ” และเห็นแจ้งการพ้นการหมด “ตัณหา” ในสิ่งเหล่านั้นๆ **ได้ด้วยตนเอง(บังจัตตัง)** จะเป็นทละเรื่อง หรือ ทละหลายเรื่อง กิด ก้จะเกิด “ศรัทธา” อันเป็น จรณะ ข้อที่ ๕ เลยที่เดียว

นั่นเป็น “ศรัทธา” ในขณะประพฤติ เป็นศรัทธินทรีย์ เป็น ศรัทธาผลที่เกิดในตน เพราะการปฏิบัติอย่างแท้จริง “จิต” ผู้ “ความเชื่อมั่น” (ศรัทธา) อันเป็น “ผล” ของการปฏิบัตินี้ จะไม่มีใครมาไถ่ถอน หรือ ล้มล้าง ความเชื่อลงไปอีกได้ง่ายๆ เพราะมันเป็นของเกิดแล้ว เป็นจริงเห็นผลแท้ ลม รสอยู่กับตนแน่ๆ มันจึงเป็นความเชื่อที่มั่น ทังจิต ฝั่งใจ เสริม “ฐานะ” ของอินทรีย์(จิต) เพิ่มความแกร่งให้แก่ “ผล” (จิต) อย่างแท้จริง เรียกว่า เป็น “ศรัทธา” หรือ **ความเชื่อที่ไม่ต้องมีผู้อื่นเป็นบัจจย** มัน เป็น “บังจัตตัง” คือ **รู้ได้ที่ตน เฉพาะตนจริง ๆ**

แต่ถ้ามันเป็น การประพฤติปฏิบัติเพียงพยายามข่มไว้ อดทนเอา ให้มันเกิด ความเคยชิน จนนานๆ เข้า ก้ละ เลิก ว่าง หยุดจากกิเลสตัณหานั้น มาได้ เหมือนกัน เป็น “วิมุตติ” ทว่าไม่เกิด “ญาณทัสสนะ” (มีปัญญา **แจ้งแทงตลอด**) ใน “วิมุตติ” นั้นๆ ซึ่ง “วิมุตติ” ชนิดนี้ ก็ไม่แน่เหมือนกัน หากกลับไปคลุกคลีกับกิเลสตัณหา หรือ แรงข่มกิเลสตัณหานั้น มันอ่อนลง หมด ลง มันก็อาจจะกลับไปยึดไปติดกิเลสตัณหานั้นอีกได้ จึงเรียกว่า “วิมุตติ” ยังไม่สิ้นรอบเทียงแท้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงไม่รับรอง “วิมุตติ” ชนิดนี้เป็นที่สุด

จุดสำคัญในเรื่องของ “ญาณทัสสนะ” หรือ “วิปัสสนาญาณ” นี้ จึงเป็นเรื่องสำคัญมาก สำหรับการปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะใน “พุทธศาสนา” และ “ญาณทัสสนะ” หรือ “วิปัสสนาญาณ” นี้ ก็เป็น “วิชา” หรือ เป็น “อภิญญา” ของพุทธศาสนาโดยตรง ในศาสนาอื่นไม่มี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยืนยันเหลือเกินว่า จะต้องทำให้เกิด “อุกโตภาควิมุตติ” ให้ได้ คือ การบรรลุธรรมนั้น จะต้องเกิดสภาพ ๒ สภาพ จึงจะบริบูรณ์ กล่าวคือ จะต้องทำให้เกิดการหยุด การขาด การพ้นมาได้จริงๆ

จน “จิต” ไม่มีกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ไม่ติดข้องได้ด้วย เป็น “เจโตวิมุตติ” ใน  
 สภาพ ๑ ที่จะต้องรู้แจ้งแทงตลอดถึงโทษ ถึงคุณ และความละเอียดในเรื่องนั้น  
 สิ่งนั้นให้สรบถ้วนทั่วด้วย (วิมุตติญาณทัสสนะ) หรือ ควรทำความรู้รอบให้ได้อย่าง  
 แท้จริง (สร้างปัญญา) แล้วทำให้มัน “นิโรธ” หรือ วิมุตติ ตามให้เป็นที่สุด ในจิตให้ได้  
 อย่างจริงอีก คือ ถ้าทำ “วิมุตติ” มาก่อน ก็จะต้องมาทำ “ปัญญา” (ญาณทัสสนะ)  
 ให้แจ้งถูกต้อง ลงตัว ให้รู้แท้ในโทษในคุณ รู้จริงในสภาวะกิเลส-ตัณหาอันยึดตนยึด  
 โลกยึดสมมุติต่างๆ ให้ได้เป็นการสรบถหลัง หรือ ถ้าทำ “ปัญญา” (ญาณทัสสนะ)  
 มาก่อน ก็จะต้องพากเพียรล้างกิเลส-ตัณหา นั้น ให้หลุด ให้ขาด ให้พ้น ให้ “วิมุตติ”  
 ออกจากจิตตน ให้ได้สิ้นเกลี้ยง ให้ได้ตามมาจริงๆ เรียกว่า ต้องสำเร็จมี “มโนเมยทธิ”  
 แปลว่า มีความแก่มีฤทธิ์อันแท้จริงในจิตของเราเอง ที่จะสามารถทำให้ เลิก-ขาด  
 -ว่าง-หยุดสนิท สำเร็จลงได้จริงๆ เป็นการ “วิมุตติ” ทั้ง ๒ สภาพ ทั้งในความรู้ลึก  
 ทั้งในความรู้ชัด ด้วยเหตุด้วยผล เป็นสภาพรู้กันกระจะ รู้กันเปิดเผย รู้กันอย่าง  
 “ต้น” ประกอบด้วย “ปัญญาอันยิ่ง” ดังอธิบายมาแล้ว เรียกว่า “ปัญญาวิมุตติ”  
 ใน สภาพ ๑ ทั้งวางได้สนิท ไม่รับ ไม่เอา ไม่สะดุ้งสะเทือนหวั่นไหว (หลับ หรือ  
 ดับ เรียกว่า “เจโตวิมุตติ” นี้ อีกสภาพ ๑ ) นั่นเอง

นี่คือ สภาพธรรมที่เรากำลังจะประพฤติปฏิบัติกัน ลองทำความเข้าใจให้ดีๆ  
 การจะ “พ้นทุกข์” หรือ เดินทางไปสู่ “นิพพาน” นั้น เราจะต้อง  
 “รู้แจ้ง” ในกิเลส-ตัณหา และ “ดับ” กิเลส-ตัณหาให้ได้อย่าง  
 เป็น “นิโรธอริยสัจ” ไม่ใช่ไปทำ “จิต” ให้มัน “รู้” อะไรอื่น หรือ  
 เอาแต่ข่มจิตให้ดับไปให้หลับสนิท (นิโรธสมาบัติ) ที่เป็น “อภิสิทธิ์ญา-  
 นิโรธ” โดย “ไม่รู้จัก” กิเลสตัณหาเอาเสียเลย แม้ “กามตัณหา” อัน  
 เป็นตัณหาเบื้องต้น ที่คนทุกคนปรุงแต่ง แตะต้อง คลุกคลี เห็นดีเห็นชอบกับ  
 มันอยู่ทุกวี่ทุกวัน จริงๆ ก็ยังพราวจากยังแจ่มมันไม่ได้ง่ายนักแล้ว  
 จะข้ามขึ้นไปเรียนรู้ “ภวตัณหา” หรือ ยิ่ง “วิภวตัณหา” ที่เป็นเรื่องละเอียด  
 ขึ้นไปอีกนั้น มันจะรู้แจ้งสรบถหมดทั้ง “๓ ตัณหา” ได้ง่ายๆ อยู่ละ  
 หรือ ? ก็ลองพิจารณากันแน่ ๆ ดู

## - บทที่ ๘ -

“ศรัทธา” อันเป็น จรณะ ข้อที่ ๕ นี้ จึงควรจะทำให้ใจให้ถ้วนทั่วแท้  
จริง และควรจะทำให้ใจไปตั้งแต่ระดับต้นๆ อันเราก็ควรจะเคยได้ยินมาว่า ต้อง  
“ศรัทธา” มั่นใน พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก่อน ให้ถูกต้อง เข้าร่องเข้ารอย  
อย่างแท้จริงด้วย

คือ เราจะต้องสร้าง “ศรัทธา” ให้เกิด โดยมี “ปัญญา” รอบรู้เข้าใจให้ดี  
จริงๆ ในตนเอง มิใช่ว่า ศรัทธา เพราะเชื่อๆ ตามๆ กันมา มิใช่  
ศรัทธา เพราะเห็นว่า เป็นของเก่าสืบกันมาแต่โบราณ มิใช่ศรัทธา  
เพราะเขาเล่าคือ เลื่องลือ (ตื่นข่าว) หรือ ที่ศัพท์สมัยใหม่เรียกว่า “โฆษณา  
- ประชาสัมพันธ์ ” มิใช่ศรัทธา เพราะอ้างตำรา มิใช่ศรัทธา  
เพราะการเดา มิใช่ศรัทธา เพราะคาดคะเน มิใช่ศรัทธา เพราะ  
ตรึกนึกคิดเอาตามอาการ มิใช่ศรัทธา เพราะชอบใจว่า ตรงกับลัทธิ  
ของตน มิใช่ศรัทธา เพราะเชื่อว่า ผู้พูดเป็นคนควรเชื่อได้ และ  
มิใช่ศรัทธา เพราะผู้อื่นเป็นครูของเรา เมื่อใดท่านทั้งหลายพึงรู้ด้วย  
ตนเอง(ปัจเจกจัดตั้ง) ว่า ธรรมเหล่านี้ เป็นอกุศลธรรม เหล่านี้ มีโทษ ธรรม  
เหล่านี้ ผู้รู้ ตีเตียน ธรรมเหล่านี้ ใครสมาทานให้บริบูรณ์แล้ว เป็นไปเพื่อสิ่งไม่  
เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์ เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรละธรรมเหล่านั้นเสีย

จาก “เกสปุตตยสูตร” อังคุดตร. ตกนิบาต ข้อ ๕๐๕ ซึ่งพระพุทธเจ้า  
ตรัสกับพวกกาลามะ หรือ ที่เราได้ยินได้ฟังเสมอๆ ว่า “กาลามะสูตร” นั้นแหละ  
พระองค์ห้าม มิให้ “เชื่อ” อะไรง่าย ๆ ห้าม มิให้ “ศรัทธา” อย่างไม่ปัญญา  
ต้องนำมาไตร่ตรองให้ดีว่า ทั้ง ๑๐ ข้อ ที่พระพุทธเจ้าทรงแยกแยะออกมาให้เห็น ให้ได้  
ใช้ปัญญาฝึกคิดนั้น มันล้วน มิใช่ “ศรัทธา” ที่เกิดขึ้นเพราะตนได้สัมผัส

ได้ชั่วบทรบอย่างถึงที่ ไม่ใช่ "ศรัทธา" ที่เกิดเพราะ "ปัญญา" อันยิ่ง  
 แห่งตนทั้งสิ้น แม้นจะมีข้อย่อยๆ แยกละเอียดคลอไปอีกมากกว่า ๑๐ ข้อขึ้น เช่น  
 ศรัทธา เพราะคนส่วนใหญ่ยึดถือ ศรัทธา เพราะพารวยลาภ รวยยศ รวยสรรเสริญ  
 หรือ ศรัทธา เพราะทำตามได้ง่าย ศรัทธาเพราะทำตามได้ยาก หรืออะไรต่ออะไร  
 อื่น ๆ ฯลฯ เยอะแยะละเอียดคลอ ก็เป็นแขนงย่อยไปได้อีกมากมาย อันล้วนแล้วแต่ยัง  
 จะยึดเป็น "ศรัทธินทรีย์" หรือ "ศรัทธาพละ" ไม่ได้ง่าย ๆ ถ้าไม่ประกอบด้วย  
 เหตุผล และความรู้ชัดเข้าใจตรงว่า ธรรมนั้น ๆ เป็นอกุศล ไม่ใช่กุศล ธรรมนั้น ๆ  
 เป็นกุศล ไม่ใช่อกุศล อย่างเที่ยงแท้ โดยตนเองรู้สึกสัมผัสกับจิตของตนอย่าง  
 ถูกทาง (อริยมรรค) ถูกทิศแท้

ดังนั้น จรณะ ข้อที่ ๕ ที่เป็น "ศรัทธา" นี้ ในระดับต้น ๆ เราก็คือ  
 เป็นเพียง "สัทธัง ปฏิภนติ" คือ เชื่อมันเห็นจริง และยึดถือเป็นเรื่องเฉพาะเรื่องไป  
 เช่น ได้ฟังธรรมแล้วเกิด "ศรัทธา" เพราะมันเข้าใจถึงเห็นจริงได้ ด้วย "ปัญญา"  
 ด้วยเครื่องประกอบ (ปัจจัย) อันฟังมีฟังสัมผัสได้ใน "ธรรม" นั้น ๆ หรือ ในคำแนะนำ  
 ชัดแจ้ง อันมีหลักมีฐานประกอบอ้างอิงนั้น แรกที่สุดก็ควรจะมี "ตัวอย่าง" แห่งความ  
 หลุดพ้นจากกิเลส ตัณหา หรือ ตัวอย่างการพ้นทุกข์ให้ดูให้เห็นให้สัมผัสได้ ด้วย  
 "กายธรรม" บ้าง "วจีธรรม" บ้าง หรือ "มโนธรรม" บ้างกันจริงๆ ก่อน ละก่อดี  
 จะเป็นการสร้าง "ศรัทธา" หรือ เป็นส่วนประกอบให้เชื่อมันเห็นจริงได้อย่างสูง

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้จะสอนธรรมะ จึงจะต้องปฏิบัติตนให้หลุดพ้น ให้  
 เป็นผู้มี "ธรรมะ" นั้นๆ ก่อน เป็น "ตัวอย่าง" ยืนยันได้จริงๆ แล้วค่อยๆ  
 มาสอน ก็จงศรัทธาได้อย่างมากมายจริงๆ

ถ้าดวงแก้ว (จาก "รัตนตรัย") ดวงใดดวงหนึ่งปรากฏให้เราสัมผัส รู้เห็นเด่น  
 ชัดต่อหน้าต่อตาอย่างชัดแจ้งสว่างไสว เราก็งงจะศรัทธามากและมัน เช่น  
 ถ้าผู้ใดอยู่ต่อหน้า (พระพักตร์) องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนี้ คนผู้นั้นก็จะได้  
 รับ "สัมผัส" ด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจไปหมดเลย เท่าที่จะมี "ธรรม" อัน  
 ปรากฏอยู่ที่ "กายธรรม" ทั้ง "วจีธรรม" ทั้ง "มโนธรรม" แห่งพระพุทธองค์

ความเป็น “พุทธคุณ” ประดามี ก็จะมีให้ผู้นั้นสัมผัสรู้ในความเบิกบาน บริสุทธิ์ สุขสงบ เย็น สบาย ฯลฯ อย่างแท้ และ ความน่าทึ่ง น่าอัศจรรย์ อันไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปได้สำหรับคน ก็ปรากฏอยู่ เป็นพยาน เป็นหลักฐาน เป็นสักขีอย่างแท้จริง

“คุณธรรม” ต่างๆ มันจะปรากฏแสดงจริงออกมาให้รู้ได้รู้ ได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็น ได้สัมผัสแท้ ได้รสชาติขบขั้งและเลื่อมใสศรัทธาอย่างมากได้จริงๆ จึงมีใช้ “ศรัทธา” เพียงเชื่อตามๆ กันมา (โดยไม่ยอมคิดแก้ไขปรับปรุง หรือ พิจารณาดูบ้างว่า มันเพี้ยนไปแล้วหรือเปล่า? ยังตามถูกต้องตามตรงอยู่หรือไม่?) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะเห็นว่า เป็นของเก่าสืบกันมาแต่โบราณ (หลงใหลยึดมั่นถือมั่นเพราะบูชา “ความเก่า” เท่านั้นเป็นเหตุผล) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะเขาเล่าคือเลื่องลือ (ตื่นข่าว หรือ เพราะแรงประชาสัมพันธ์) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะอ้างตำรา (ซึ่งอาจจะเป็นตำราผิด หรือ ตีความจากตำราเพี้ยน) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะการเดา (หรือ เสี่ยงทาย) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะคาดคะเน (คือ ใช้แต่เพียงคิดคำนวณเอา) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะตรึกนึกคิดเอาตามอาการ (คือ ตีราคาเอาเองในใจตามที่ได้สัมผัสได้รู้ได้เห็นนอกๆ ง่ายๆ) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะชอบใจว่าตรงกับลัทธิของตน (ถูกต้องตามที่ยึดถืออยู่ เห็นดีเห็นงามอยู่พอดี) ไม่ใช่ศรัทธาเพราะเชื่อว่าผู้พูดเป็นคนน่าเชื่อถือได้ (มีมากอยู่ คนที่น่าเชื่อถือ แต่อย่าเพิ่งยอมรับเพียงแค่นั้น ยังไม่แน่) และไม่ใช่ศรัทธาเพราะผู้นั้นเป็นครูของเรา (ดูเอาเถิด ขนาดนี้ ยังต้องให้ระวัง อย่าเพิ่งปักใจเชื่อค่อยไปเป็นอันขาด) แต่ “ศรัทธา” เพราะมันรู้ มันเห็น มันสัมผัสพร้อม เกิดความรับรู้ในจิต ทั้งเหตุ ทั้งผลทั้งตัวสิ่งนั้น อันแท้จริงครบ มีความสุขเย็น ว่าง สบายให้ดู ให้เห็น ให้สัมผัส พร้อมก็มีความมั่นใจยิ่งสุดมั่นแน่น ประกอบจริงๆ มันจึงไม่ได้เชื่อใครเขาอื่น มัน “ศรัทธา” เชื่อถือ “ปัญญาอันยิ่ง” และ “ของจริง” ของตนเองแท้ๆ ดังเอง

“คุณธรรม” แห่งพระอนุตรศัมาสัมพุทธเจ้า จะมีแผ่รังสีอยู่ต่อหน้าต่อตาชัดๆ เป็นกายธรรม-วจีธรรม-มโนธรรม อย่างแท้จริง จริงๆ ที่ยืนยันอยู่เป็น “ยถาวาที ตถาการี” คือ พูดอย่างไร ก็เห็นอยู่ชัดๆ ว่า พระองค์ทำได้เช่นนั้น

เป็นจริงอย่างนั้น (พูดอย่างใด ทำได้อย่างนั้น) มันเป็น "เอทิปัสติโก" คือ มันไม่น่าเชื่อ แต่ก็เรียกให้เห็น ชี้ให้ดูได้อยู่จริง ๆ ณ บัดนี้ คนผู้ได้พบได้เฝ้าเฉพาะพระพักตร์แห่งพระบรมศาสดาแท้ๆ จึงน้อยนักที่จะไม่เลื่อมใส ไม่เกิด "ศรัทธา" สำหรับผู้มีจิตเป็น "ธรรม" โดยเฉพาะยังมีตาเป็น "ธรรม" หรือ มี "ผัสสะ" รับรู้รับแจ้งใน "สภาพธรรม" ที่แท้ได้ด้วย ก็ยังจะ "ศรัทธา" มั่นคงแท้จริงยังจน

ยังได้รับฟัง "ข้ออันควรประพจน์" (ศีล หรือ ข้อสมทาน) แล้วผู้นั้น ก็นำไปประพจน์ปฏิบัติตามจริงๆ จนรู้แจ้งผลใน "วิมุตติ" และ เห็นแจ้งใน "วิมุตติญาณทัสสนะ" ด้วย ก็ยังจะเพิ่ม "ศรัทธาในทฤษฎี" เพื่อ "ศรัทธาพละ" สูงขึ้นๆ มั่นคงขึ้นๆ อย่างแน่นอน

แต่เดี๋ยวนี้ ไม่มีองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าองค์แท้ๆ องค์ที่เป็นคนจริงๆ ที่มีคุณสมบัติอย่างที่เราได้รับรู้นั้นๆ แล้ว เราจึงจะมี "ศรัทธา" ดังที่ได้อธิบายมานี้ ไม่ได้ง่าย ๆ

ฉะนั้น การ "ศรัทธา" พระพุทธ (รัตนตรัยดวงที่หนึ่ง) จึงจะต้องรู้แจ้งคุณสมบัติ คุณธรรมในความเป็น "พระสัมมาสัมพุทธเจ้า" ให้ชัดเจนอย่างแท้จริง เพราะเหตุว่า โดยปกติแท้จริง ความเป็น "คน" ในเรื่องของชีวิตร่างกายนั้น มันก็เหมือนกันทุกคนนั่นแหละ (ไม่ว่าชีวิตร่างกายของเจ้าชายสิทธัตถะ หรือ ของนาย ก. ฯลฯ ตลอดจนของนางสาว ฮ. หรือ ของเรา) แต่ความแตกต่างกันในปริสุทธิกุณ ปัญญาธิกุณ และ กรุณาธิกุณนั้น มันไม่เหมือนกันเลย มีสูง-ต่ำ, มาก-น้อย, บริสุทธจริง-บริสุทธเทียมออกเยอะนัก เราต้องรู้แจ้ง บริสุทธิกุณ ปัญญาธิกุณ กรุณาธิกุณ ให้ถูกรูป ถูกนาม ถูกต้องสภาวะธรรมแท้ๆ ให้ได้จริงๆ จึงจะเรียกว่า "เห็นตถาคต" หรือ "รู้แจ้งแห่งทะเลพุทธ" แล้วก็ "ศรัทธา" ใน "พระพุทธ" กันจริงๆ ตรงนี้ หรือ เรียกกันว่า "ถึงธรรม" หรือ "เห็นธรรม" กันตรงนี้

ไม่ว่าจะไป "ศรัทธา" เหาะรูปปั้น อันตกแต่งประดิษฐ์ประคอยตามความคิดฝัน

ของช่างว่าสวยอย่างนั้น งามอย่างนี้ มีคุณค่าทางศิลปะ ก็ไปหลงเฝ้าเชิดเทิดทูนบูชา (อภิบุชยามิ) หรือ หลงเสาะซอหากันมาไว้ สำหรับประณมก้มกราบไหว้วอน (อัญชลีภรณ์โย) ว่า เป็นยอดแห่ง “พระพุทธ” ไปหลง “ศรัทธา” เทิดทูนเคารพกราบไหว้ เพราะเพียงมีค่าทาง “ศิลปะ” อยู่แค่นั้น มันคือ “พุทธคุณ” ที่ไหนกัน ! อย่าไปหลง “ยึด” หรือ “พึ่งพระพุทธ” แล้วก็กราบ ก้มไหว้กันอยู่เพียง รูปปั้น รูปหล่อ อันเป็น “วัตถุรูป” หมดความสวย ความงาม มีเนอด โลหะราคาสูง แค่นั้นเท่านั้นเป็นอันขาด เพราะถ้าเป็นเช่นนั้น ก็ได้ชื่อว่า ผู้นนกราบไหว้ ความสวย ความงาม หรือ กราบไหว้เนอวัตถุที่ตนหลงว่า ดี มีค่าเพียงเท่านั้นเอง “ที่พึ่ง” ของคนผู้นั้น ก็มีแค่นั้นเอง สูงแค่ไหน ? คุ่มแก่การลงทุนกราบไหว้เทิดทูนบูชา (อภิบูชา) ไหม ? ก็คิด ๆ ดูดี ๆ ถ้าตอบว่า คุ่มควรแก่การ “บูชา” แล้วผู้นนก็เทิดทูนสงนเท่านั้นเอง นั้นแหละ เป็น “สรวณะ” เป็นเนอหาที่เขาคอง “อัญชลี”

เราจะต้องทำความเข้าใจแท้ใน “พุทธคุณ” แห่งความเป็น “สัมมาสัมพุทธเจ้า” ให้ได้จริงๆ และถูกต้องตรงแท้ด้วย

และก็ไม่ใช่ว่าไป “ศรัทธา” นามธรรม หรือ “ศรัทธา” ในคุณธรรม อันเป็นคุณสมบัติเพียงแค่นั้น แต่มีฤทธิ์เดชแบบเดรัจฉานวิชา เช่น เหาะได้ หายตัวได้ หูทิพย์ ระลึกรชาติได้ รั้ใจคนอื่นได้ หรือ หยั่งรู้อาตกำเนตของผู้นนก็ได้ อะไรต่าง ๆ นั้น นั้นก็ไม่ใช่ว่า “พุทธคุณ” อันแท้ นั้นมันเพียงเครื่องอลังการ เป็นเพียงคุณวิเศษอันตงแต่งประกอบในพระองค์ท่านเท่านั้น มันไม่ใช่ “อรรถัตตคุณ” หรือ “พุทธคุณ” จริง ๆ อย่าพลาด-อย่าเผลอไปหลง “ศรัทธา” เดรัจฉานคุณเหล่านั้น ว่า เป็น พุทธคุณ เข้าละ !

ส่วน “พุทธคุณ” ที่แท้ นั้น คือ ความบริสุทธิ์ในมลทินกิเลสต่าง ๆ บริสุทธิ์ในความทุกข์ (คือ ไม่มี ความทุกข์) หรือ มีพระบัญญัติแจ้งในทุกข์ ในเหตุแห่งทุกข์ ในสภาพ “ความดับสนิทของทุกข์” และในทางแห่งความดับ ทั้งสามารถดับทุกข์นั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง เพราะหลุดพ้นได้ด้วยบัญญัติแท้ แล้วก็มีพระกรุณาช่วยนำความรู้อย่าง

เหล่านี้ ออกสอนผู้คน บอกกล่าว แนะนำให้คนให้สัตว์โลกได้  
“พันทุกข์” อย่างพระองค์บ้าง

นี้ต่างหากคือ “พุทธคุณ” เป็น “อรรถัตตคุณ” ที่พุทธศาสนิกชนจะต้อง  
ทำความเข้าใจให้ได้ อย่าพากันไปมัวเมา หลงผิด “ศรัทธา” ในคุณธรรม หรือ  
คุณสมบัติอันไม่ใช่อริยสัจทั้ง ๔ ดังกล่าวมาแล้ว มันไม่ใช่เนื้อหา แก่นแท้ของ  
“พุทธศาสนา” จริงๆ ขอให้ไตร่ตรองดีๆ เกิด ใน “สุตัมสูตร” สังยุตต.  
นิทานวรรค ข้อ ๒๗๕-๓๐๔ จงหาอ่านกันดูเถิด จากพระไตรปิฎก เป็นสูตรที่  
ยืนยัน ชะเนนถ “อรรถัตตผล” หรือ “อรรถัตตคุณ” อย่างชัดเจนที่สุด พร้อม  
ทั้งปฏิเสธตรงๆ ชัดๆ เลยกว่า แม้คุณวิเศษอันอันเป็นอภิญญาทั้งหลาย ดังกล่าวแล้ว  
หรือ แม้แต่ “เจโตสมณะ” ที่เป็นความสงบราบดับดั้งแบบหลับตา (อารูปวิโมกข์-รูป-  
วิโมกข์) นั้น ก็ไม่ใช่ “อรรถัตตผล” แต่อย่างใดไม่ ใครเข้าใจผิด ก็  
จงทำความเข้าใจเสียใหม่ให้เป็น “สัมมาทิฏฐิ” ให้ได้ หรือ แม้  
“สุกขวิปัสสโก” ก็เป็นพระอรหันต์ (แท้ๆ) ประเภทหนึ่งทกรูๆ กันอยู่ว่า ไม่มี  
“อภิญญา” (อย่าง “เดรัจฉานวิชา”) อะไรเลย แต่ก็คือพระ “อรหันต์” ผู้มี  
“อรรถัตตผล” ของศาสนาพุทธร้อยเปอร์เซ็นต์ ก็จึงจับประเด็นความเป็น “พระ-  
อรหันต์” หรือ “พุทธคุณ” แท้ๆ ของ “พุทธศาสนา” ให้ออกให้ได้ ไม่เช่นนั้น  
ก็ยังคงเป็น “มิจฉาทิฏฐิ” อยู่

ยิ่งไป “ศรัทธา” นามธรรม หรือ “ศรัทธา” ในคุณธรรมที่ว่า รูปปั้นนั้นๆ  
ช่วยเรา รวยลาภ รวยยศ รวยสรรเสริญได้ หรือ ไปกราบไหว้อ้อนวอนขอเอา  
“นามธรรม” มาจากปากฟ้าไหน ก็ตาม เพื่อให้พระพุทธรูปเจ้าช่วยให้ รวยลาภ รวยยศ รวย  
สรรเสริญ รวยแม้ในสุขอันเป็นกามคุณด้วยแล้วละก็ นั่นคือ ยังไม่ใกล้จุด  
“เห็นตถาคต” หรือ “เห็นธรรม” ในแบบของ “ศาสนาพุทธ” เลย  
แม้จะมีใครสามารถยืนยันว่า เห็นรูป (นิมิต) ของพระพุทธรูปเจ้า ได้คู่กับพระพุทธรูปเจ้า  
ก็เช่นอัน “หลงไหล” ผิดทางอยู่ ถ้ามันได้เฝ้าพระพุทธรูปเจ้าจริงออกปานนั้น ทำไม



ไม่กราบทูลพระพุทธเจ้าทรงประทาน “พระธรรม” อันตรงกับจริตของตน เพื่อจะได้นำมาประพฤติให้เป็นพระอรหันต์เร็วๆ เสียเล่า ! ไปคุยกับท่านด้วยเรื่องไร้อารมณ์อื่นๆ ใดๆ อันยังไม่พ้นการเกิด-แก่-เจ็บ-ตายอยู่ให้โยกโยกกันทำไม ?

แต่ก็มีใช้ว่ารูป(นิมิต)ต่างๆ เหล่านั้น จะเป็นเครื่องช่วยไม่ได้ ก็มีส่วนจะช่วยได้ ถ้าไม่ “หลง” (โมหะ) ไม่ “มิจฉาทิฎฐิ” เพราะว่า รูปนิมิตต่างๆ ตั้งแต่แสงสว่าง(โอภาส)ต่างๆ ไปจนกระทั่งเห็นเป็น เทพ เห็นเป็นพรหม เห็นเป็นรูปอะไรต่างๆ ได้นั้น มันก็เป็นเพียง “สมมติ” เป็นเพียงรูปรอย เป็นเพียง “สัญญา-ลักษณะ” เป็นเพียง “จิต” ที่บันทึก “รูป” ได้ขึ้นมาชั่วคราว(มโนมยอิตตา) ถ้าเราหลง “รูป” เราได้แต่เพียงรูปเถนตรงพาดๆ และ ความหลงตนว่า ตนมีอภิญา มีความเก่ง จนสามารถเห็นรูปนิมิตได้ มันก็จะบรรลุดี ๆ อยู่เพียงเท่านั้น แต่ถ้าเราใช้ “รูป” เหล่านี้ให้แสดงสภาวะธรรม ทางข้อความ หรือ ภาษาอธิบายก็เข้าใจได้(อุเทศ) ทางกิริยาที่รู้ความหมาย(อาการ) ทางสังแทนทางสัญลักษณ์ก็เกิด “ปัญญา” รู้แจ้งแทงทะลุ(นิมิต) ให้รู้ได้ถึงสภาวะธรรมที่แตกต่างกันของอกุศลและกุศล(สิ่ง)ได้ ก็จะเป็นประโยชน์แก่คนผู้นั้น และเป็น “ปัญญา” ที่ผู้นั้นจะพึงรับเอาได้ แต่อย่าไปมัวหลงยึดมั่นเอาเป็น “ของจริง” เป็น “พระพุทธเจ้า” จริงๆ เป็นเทพ หรือ พรหม หรือเป็นอะไรต่ออะไรจริงๆ แท้ๆ เป็นอันขาด เพราะแท้จริงนั้นมันคือ “ปัญญา” ของตนเอง นั่นแหละ หรือคือ “จิต” ของตนเอง แท้ๆ ที่มีสภาพธรรม หรือ มีภูมิได้เท่านั้น เป็นเท่านั้น แม้รูปพระพุทธเจ้าที่ตนได้เห็นนั้น มันก็คือ “ความมีพุทธะในตน” ขนาดเท่านั้นๆ มี “ญาณ” ทำไต่ มีความรู้ลึกซึ้งเท่าใด ก็เพียงความลึกแห่งจิตของตนเองนั่นเอง ที่แสดงออกเป็น “นิมิต” เป็น “รูปสมมติ” มันหาใช่พระพุทธเจ้าผู้มี “ปัญญาธิคุณ” อันถ้วนทั่วเท่าเทียม หรือ เป็นองค์แท้ๆ แห่งพระสมณ โคตมองค์จริงๆ ไม่ มันเป็นเพียง “ภูมิจิต” ในส่วนลึกของเราเองนั่นเอง ต่างหาก เรียกว่า “ธรรมฐิติญาณ” (และไม่ใช้ฐานขั้น “นิพพาน” ด้วย) คือ ญาณภายใน ซึ่งยังจะต้องพยายามหยั่งรู้

หรือ ดิ่ง “ภูมิจิต” ในส่วนลักษณะขึ้นมาให้เป็น “ภูมิจิต” ของตนปกติ ไม่กลับ, ไม่แอบแฝง ให้รู้แจ้งเป็น “จิตปัจจุบัน” หรือ เป็น “จิตสามัญญสำนักปกติ” ให้ได้อีกทีหนึ่ง ให้บริบูรณ์ หมายความว่า ให้ทำ “บัจจัตถ” เลื่อนขึ้นสู่ “ทิวฏฐาวิกัมม” (การทำความเห็นให้แจ้ง, การเปิดเผย) จนเป็น “สันทิฏฐิวโก หรือ เวทิตตัพโพ วิญญูหิ” ให้ได้ คือ “จิต” ที่รู้เป็น “นิมิต” เป็น “อาการ” นั้น มันคือ จิตในภวังค์แห่งภพ (จิตใต้สำนึก) มันไม่ใช่ “จิต” ของเราในปัจจุบันปกติธรรมดาที่เป็นสามัญญสำนัก หรือ จิตขั้นรับวิถี ด้วยซ้ำ “พระพุทธเจ้า” นั้น จึงเป็นเพียง พระพุทธที่ เกิดอยู่ใน “รูปภพ” ของผู้สร้างนิมิตนั้นๆ มันคือ “ภวตัณหา” อยู่จำนวนหนึ่ง มันคือ “รูปจิต” ของเราเอง อย่าได้หลงไหลยึดมั่นถือมั่นกันเป็นของจริงอันเที่ยงแท้แน่นอนอันขาด อย่าว่าไปถึง “จิต” อันบริสุทธิ์ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งได้ปรินิพพานไปแล้วด้วย “อนุภาทิสเสนิพพานธาตุ” อย่างสิ้นรอบหมดเกลี้ยง จึงไม่มีอะไรจะเหลือเหลือเอาเลย นั่นเลย แม้แต่ “จิต” (วิญญาน) ของบุद्धชนธรรมดาแท้ๆ ซึ่งเป็น “จิต” ที่ยังยึดยึดติดยึดเกาะยังกุม ยังไม่สูญสลายสิ้นเป็น “อนุภาทิสเสนิพพาน” พระพุทธองค์ก็ทรงสอนอยู่เป็นนัยเป็นหนา ว่า “อสร้ง” คือ ไม่มีรูปไม่มีร่าง ไม่มีโฉมแล้วแท้ๆ และคือ “อนัตตา” ไม่มีตัวไม่มีตน จริงๆ แล้วทำไมยังจะหลงผิดไปถึงขนาดเอา “จิต” (วิญญาน) ที่ปรินิพพานไปแล้วของพระพุทธองค์มา มีรูป มีโฉม มีร่าง มีตัวมีตนอยู่อีกเล่า? อย่าสำคัญผิดเป็นอันขาด “พระองค์ท่าน” นั้น “ไม่มี” แล้วจริงๆ แต่ผู้หลงนั้นสิ! ยัง “หลงผิด” จริงๆ ว่า “มี” จึงเป็นสมมุติขึ้นมาจนหลงเห็นว่า เป็น “มี” และ “เห็น” กันเป็นรูป เป็นภาพ เป็นโฉมกันอยู่จนได้ นั่นแหละ คือ มโนมย “อัตตา” แท้ๆ คือ รูป (สมมุติ) ที่บนขันธ์จนสำเร็จในจิต หรือ “รูป” ที่สำเร็จด้วยใจ”

“อนัตตา” หรือ “อสร้ง” แท้ๆ แต่ปรุงแต่งกันจนมี “อัตตา” มี “สรีระ” จนได้ มันก็ยัง “เลยเถิด” หรือ “สุดโต่ง” อยู่นั่นเอง (“อัตต-กิลมถานุโยค” ไม่รู้แล้ว ไม่รู้ “ความจริง” (สัจธรรม) ได้สักที) ยัง “มี” ในความ “ไม่มี” อยู่ ดั่งนั้นแล มันจึง “ทรมาณตัวเอง” อยู่ชาติแล้วชาติเล่า! เมื่อไหร่เอ่ย? จะสิ้น “อัตตา” ลงได้! จะได้สัมผัส “นิพพาน” กับเขาบ้าง!

หรือถ้าผู้ใดคบกับเทพ กับพรหม แบบ มี “รูปนิมิต” เขิงสมาธิหลับตา เห็น “รูป” เห็น “อรูป” และแสดงเดชแผ่ฤทธิ์อยู่เท่าใด ๆ มันก็NYSEเยี่ยงเดียวกันนั่นเอง เพียงแต่ “ลด” ฐานะ “ลด” ศักดิ์ศรีลงมาหน่อยเท่านั้นเอง ผู้คนที่ยังติดอยู่เกาะจิตของตน และมี “ความเก่ง” อยู่เพียงเท่านั้น ๆ ถ้าผู้ใดหลง “พระพุทธเจ้า” (รูปนิมิต) องค์กรใด และเข้าใจว่า พระพุทธเจ้ามี “พุทธคุณ” อย่างไร ? ในแบบไหน ? เก่งแค่ไหน ? ก็คือ “ภูมิจิต” คือ “ทิฏฐิ” ของผู้นั้นมีความเห็น มีความเป็นได้ อยู่เท่านั้น ๆ ตามคุณลักษณะอย่างนั้น ๆ และในทิศในทางนั้น ๆ ด้วย ก็คือ “วิชา” หรือ “ญาณ” ของผู้นั้น หมายถึงอย่างนั้น นั่นเอง

เพราะฉะนั้น “พุทธคุณ” ของบรรดาผู้หลงยึดต่าง ๆ จึงเป็น “พระพุทธเจ้า” แค่นั้น ค่าราคาแห่งเนื้ออิฐ หิน ดิน ปูน โลหะแท้ ๆ ก็ได้ หรืออย่างดีก็บูชาเพราะราคาแพง หรือ กราบไหว้ความสุข ความงาม ความมีศิลปะ ก็มี ขนผลสาว ก็มี แค่นั้นเทพ ก็มี แค่นั้นพรหม ก็มี แค่นั้นพระเจ้าต่าง ๆ อันยึดฤทธิ์เดชแห่งการประทาน การบันดาลเท่าที่ตนยึด และสามารถสร้างพลังต่าง ๆ ได้นั้นแหละ

“พระพุทธเจ้า” เช่นนี้จึงเป็นได้ตั้งแต่ ผู้มีความโลภจัด เห็นแก่ลาภยศ สรรเสริญ สุข อยู่ ไปจนยังเป็นผู้หลง กามคุณ อยู่ ก็ได้ทั้งนั้น และอาจจะเป็นผู้มีภูมิธรรมสอนให้ละ ให้วางลาภ ยศ สรรเสริญ สุขและกาม ได้สูงขึ้นไปตามลำดับ (จริงๆ ของ “ภูมิจิต” แห่งผู้นั้น) ก็เป็นได้ด้วย ไม่ประหลาดอะไร ทว่าขอให้สร้าง “พระพุทธเจ้า” ที่ผู้ใดคบหาผู้นั้น ก็ให้เป็น “พระพุทธเจ้า” ผู้ทรงปัญญาธิคุณรอบรู้ในกองกิเลสตัณหา และ รู้ทางดับกิเลสตัณหา มีวิธีทำหรือมีแบบแผนในการประพฤติ (มรรค) ที่ถูกต้องเป็น “อชฺฐปฏิบัติ” เกิด แล้วดับถูกจุด ถูกเหตุแห่งทุกข์ที่เกิดเพราะกิเลสตัณหาต่างๆ ได้ถ้วนทั่ว เป็นนิโรธให้ได้จริงๆ เป็น “บริสุทธิตถุ” แท้เกิด ขออย่าได้ไปสร้าง “พระพุทธเจ้า” หรือปั้นท่านเป็นพระพุทธเจ้าไปในทางอื่นแบบอื่น อันไม่ใช่ทางพ้นทุกข์เลย มันจะเป็น “พระพุทธเจ้า” เก๊ ! และมันก็ได้ “เก๊” กันออกมาเต็มบ้านเต็มเมืองกันอยู่แล้วล่ะ ! บาปกันเท่านั้น !!

แต่สรุปแล้วก็ยังเป็น “พระพุทธเจ้าเก๊ !” (เพราะยังคือ สมมุติ) ที่จะต้อง

ละวาง เล็กมี เล็กเป็นให้หมด เป็นที่สุด เพราะ “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” จริงๆ นั้น ณ บัดนี้ ไม่มี “รูปโฉม-ร่างกาย” ไม่มีแม้แต่ “อรุปจิตวิญญาณ” ใด พระองค์ปรินิพพานไปแล้วจริงๆ ไม่ได้เหลือเศษ “รูปจิต” หรือ แม้แต่เพียงธาตุของ “อรุปจิต” ก็ไม่ได้ตกค้างไว้ พระองค์ดับสิ้นมอดหมดอย่างถาวรจริงๆ จะมีเหลือ ก็คือ “รูปร่าง” ที่เป็นเพียง “พระบรมสารีริกธาตุ” เท่านั้น และจะเหลือจริงๆ เป็น “นามกาย” ก็มีแต่เพียง “คุณธรรม” หรือ ที่เรียกกันว่า “ธรรมกาย” นั่นเอง ซึ่งเป็น “ปัญญาธิคุณ” เป็น “บริสุทธิคุณ” เป็น “กรุณาธิคุณ” จริงๆ อันเป็นสภาพ “เลข” เดียวกัน ที่อยู่กับพระอริยสงฆ์สาวกทั้งหลาย จะไม่ใช่ “รูปโฉม” ไม่ใช่ “ภาพนิมิต” หรือ ร่างกาย (ที่ปั้น) หรือ รูปร่าง ซึ่งเห็นได้ในแบบตาที่พยัคฆ์ชนิดหนึ่งกลับตาบั้นร่างปั้นตัวขึ้นมาจนสำเร็จอะไรหรือ กงพยายามทำความเข้าใจกับคำว่า “ธรรมกาย” ให้ดี ๆ

ดังนั้น ถ้าคนผู้ใดมี “ปัญญาธิคุณ” รู้แจ้งแทงทะลุใน “อริยสัจ ๔” เท่าใด ก็คือ ผู้มี “ธรรมกาย” ในตนมากเท่านั้น สืบ “เลข” ของพุทธไว้เท่านั้น ๆ มีความสามารถทำความพ้นทุกข์อริยสัจ ให้แก่ตนได้มากเท่าใด ก็ยังมี “บริสุทธิคุณ” อันเป็น “ธรรมกาย” ในตนมากเท่านั้น ๆ และยังอาจสามารถพาเพื่อนพยายามช่วยผู้อื่นสัตว์ได้มากเท่าใด ก็ยังมี “กรุณาธิคุณ” อันเป็น “ธรรมกาย” (อีกเช่นกัน) ในตนมากเท่านั้น ๆ ด้วย นั่นแหละคือ “ความเป็นพระพุทธ” หรือ “พระพุทฺธเจ้า” ส่วนที่เหลือ เป็น “เลข” อยู่ในโลกนี้ และ โลกแห่งนิมิตไหน ๆ ก็ตาม จะมีใน “อริยสงฆ์สาวก” ผู้ดำเนินรอยตามพระขุคลบาทถูกต้องแท้ ๆ นั่นแหละมากที่สุดจริงที่สุด ผู้ใดเห็น “ธรรม” (คุณธรรม หรือ พุทธธรรม หรือ ธรรมกาย) ผู้นั้นเห็นเราตถาคต (พระพุทฺธเจ้า)

จึงควรจะ “ศรัทธา” ใน “พระพุทฺธ” อันเป็นรัตนตรัยดวงที่หนึ่งให้ถูกต้องตรงแท้ให้ได้ เพราะปัจจุบันนี้เราไม่สามารถจะสัมผัสพระพุทฺธเจ้าเฉพาะพระพักตร์ คือ แบบของแท้ของจริงอย่างเมื่อก่อน ๒๕๐๐ กว่าปีล่วงมาแล้วได้แล้วยังเด็ดขาด

การ “ศรัทธา” ใน “พระพุทฺธ” ทุกวันนั้ มันจึงยังเบี้ยว ๆ เบียง ๆ  
เพี้ยน ๆ อยู่ อย่างมากมายเอาจริง ๆ

**สรุปความ** อย่าเชื่อ หรือ “ศรัทธา” อะไร อย่างไม่มี  
“ปัญญา” อันแท้จริง

**ข้อควรทำ** จงพิสูจน์ให้แท้ คือ สัมผัสสรสให้ได้จริง ในสิ่งที่  
เราจะเชื่อ หรือ จะศรัทธา นั้นก่อนเสมอ.

ต้องพยายามทำ “ปัญญา” ให้แจ้ง ทำความเข้าใจให้ได้ถ้วนทั่วถึง “พระพุทฺธ”  
อันแท้จริงให้ได้จริง ๆ เราจึงจะ “เห็นตถาคต” คือ ต้องสัมผัสกับ “ธรรม-  
กาย” ที่เป็นคุณธรรม คุณสมบัติ อันเรียกว่า บริสุทธิคุณ ปัญญาธิคุณ  
กรุณาธิคุณ อันเป็น “พุทฺธคุณ” ให้ได้ ใน “จิต” ของตนจริง ๆ เกิดจริง ๆ เป็น  
จริง ๆ ต้องทำตนให้สูงขึ้นจากการหลง “ยึดรูปปั้น” ต่าง ๆ เป็น “พระพุทฺธ”  
ให้ได้ด้วย “ญาณ” ด้วย “ปัญญา” จริง ๆ หรือ ต้องแหง  
ทะลุให้ขาดด้วย “ญาณ” ด้วย “ปัญญา” จนพ้นจากการ “หลงรูป”  
นิमित เป็น “พระพุทฺธ” อยู่เป็นตุ เป็นตะ เป็นจริง เป็นจังอยู่นั้น ให้ได้ และอย่าไป  
เข้าใจผิดใน “พุทฺธคุณ” หรือ “อรหัตตคุณ” ผิด ๆ เพี้ยน ๆ ไปจากความพ้นทุกข์  
(วิมุตติ) กับ ปัญญาอันรู้อยู่ในอริยสัจ ๔ (ญาณทัสสนะ) เบี้ยว ๆ เบียง ๆ ไปเป็นพลัง  
ฤทธิ์อิทธิเดช เช่น ช่วยคนรถคว่ำก็ไม่บาดเจ็บ บินยาก็ไม่เข้า เป็นไขกระดูก  
หาย กระจายใคร่อยากได้ลาภ ยศ สรรเสริญ ก็ช่วยให้สมในความโลภนั้น ๆ ได้  
ไปเสียละ ! ฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์ต่าง ๆ อย่างนั้น มันไม่ใช่ “พุทฺธคุณ” หรือ  
“อรหัตตคุณ” ต่อให้เหาะได้ หายตัวได้ ดำดินได้ (อย่างที่เรา ๆ กันมาในประวัติ  
พระอานนท์ เมื่อตอนบรรลอรหัตตผลก็ตาม การดำดินได้ แม้จะต่อให้เป็นไปได้จริง ๆ ก็  
ไม่ใช่ “ตัวแท้-ตัวถูก” ของอรหัตตคุณ ไม่ใช่คุณลักษณะที่แสดงถึงความหลุดพ้นอะไร  
ตรงไหน ? เป็นการโมเม ยกอ้างเล่าเอาเองทำให้อนุชนรุ่นหลังเข้าใจ “อรหัตตคุณ”

ผิดทาง ของอาจารย์ผู้เขียนประวัติ) ให้ปฎิหาริย์พลิกกลก็ยิ่งกว่าที่พูดถึงนี้ อีกร้อยเท่า  
ก็ไม่ใช้ “พุทธคุณ” ไม่ใช่ “อรรถคุณ” คนชั้นหลังผู้ไม่รู้แจ้งในอริยสัจ  
ต่างหากที่อวดกล่าว อวดคุย อวดซบอ ก เป็นการกล่าวตู่อันผิดๆ เพี้ยนๆ เพราะ  
ไม่มี “อุตตริมนุสสธรรม” ที่เป็น “พุทธธรรม” แท้ๆ ในตน โดยเฉพาะยัง “มัจฉา-  
ทิฎฐิ” เรื่องพวกนั้นมันเป็น “เดรัจฉานวิชา” มันไม่ใช่ “พุทธวิชา” มัน  
เป็น “คุณ” เหมือนกัน ถ้าหาะได้จริงหรือดำเนินได้แท้ๆ ก็เป็น “คุณ” ชั้น “วิเศษ”  
จริงๆ เก่งไม่ใช่เล่นจริงๆ ด้วย (ภาษาจะเรียกว่า “อภิญญา” ก็เรียกเถิด) แต่เป็น  
“ไสยคุณ” (สำหรับผู้ไม่เข้าใจแจ้งในเหตุในผล) มันไม่ใช่ “พุทธคุณ” หรือ  
“อรรถคุณ” ตัวแท้ตัวตรง เลยจริงๆ

พุทธ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน

อรรถ แปลว่า ความเหมาะสม ความพอดีที่สุด (อรรถ + อัตต = อรรถัตต)

อัตต แปลว่า ตัวตนอันนั้น การยึดอย่างนั้นไว้ หรือ ทำให้เป็นอย่างนั้น  
ตามท่มุ่งหมายยึดถืออยู่

“คุณ” ซึ่งหมายถึง ความเป็นเนื้อหาสาระ ความแสดงผลของเนื้อหาสาระ  
นั้นๆ

ถ้าเป็น “คุณ” ของ พุทธ (พุทธคุณ) ก็ตาม หรือ ของ อรรถัตตะ (อรรถัตต-  
คุณ) ก็ตาม ย่อมไม่ใช่ความเป็นเนื้อหาสาระ หรือ ย่อมไม่ใช่ความแสดงผลของ  
เนื้อหาสาระในแบบต่างๆ ตั้งแต่ ช่วยคนรถคว่ำก็ไม่บาดเจ็บ ยิ่งไม่ออกฟันไม่  
เข้า ช่วยให้รวยลาภ รวยยศ ฯลฯ และอะไรต่ออะไรต่างๆ ประดาที่เป็น “เดรัจฉา-  
นาคคุณ” ที่ได้เคยกล่าวถึงมาแล้ว ตลอดจนดำเนินได้ หรือ พลิกกลก็ยิ่งกว่านั้นร้อย  
เท่าแน่ๆ

ขออย่าได้โพเนทนา หลอกล่อ บ้าวประกาศ “พุทธคุณ” ให้มันผิดเพี้ยน  
เลอะเทอะออกไปจาก “อริยสัจ” กันหน่อยเลย โดยเฉพาะผู้อยู่ในเครื่องแบบ  
“นักบวช” ศาสนามันจะลุ่มจมไม่เหลือเชื้อแห่งสัจธรรมกัน เพราะมีมือผู้ไม่  
เข้าใจใน “พุทธคุณ” ที่แท้ “อรรถัตตคุณ” ที่จริง นี่แหละ เป็นผู้กระทำ และ

ศาสนานั้นเสื่อมก็เพราะ “พระสงฆ์” (นักบวช) นั้นแหละเป็นผู้ทำลาย ไม่มีคน  
อื่นใด เขาทำลายได้เก่ง เท่า “พระสงฆ์” ผู้ซึ่งไม่รู้แจ้งแห่งทะเล  
**ธรรม ดอก**

การโฆษณาประชาสัมพันธ์กัน ว่า **พุทธาภิเษก** หรือ เสก เป้า ยัด  
อุด “พุทธคุณ” ใส่ตระกรุด ใส่ผ้ายันต์ ใส่พระเครื่อง ใส่พระบูชากัน  
เป็นลิเก ละคร บ้างก็ขายกิน บ้างก็แจกเพื่อสร้างความดัง-ความนิยม นั้น  
มันคือการหลอก ให้หลง ลวงให้ผิดทาง ออกไปจาก “พุทธศาสนา” ชัก  
จูงผู้ไม่รู้ ให้ไม่รู้ยิ่งขึ้น **ขอให้เลิกหยุดพิธีการอันทำลาย “พระ-**  
**บัญญัติคุณ พระบริสุทธิคุณ พระกรุณาธิคุณ” อันเป็นอริยสัจแห่ง**  
**พระพุทธองค์กันเสียเถิด** อย่าให้อำนาจแห่ง “ความโลภ” มันเป็นพิษเป็นภัย  
เป็นโทษแก่ “พุทธศาสนา” ยิ่งๆ ขึ้นไปนัก การพุทธาภิเษก (พุทธ + อภิเษก) นั้น  
พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นต้นกำเนิด และพระองค์ท่านเคยพา “อภิเษก” ใส่ใน “คน  
เป็นๆ” นั้นเท่านั้น พระองค์ไม่เคยพา “อภิเษก” ใส่อิฐ ใส่หิน ใส่ดินปั้น ใส่ปูน  
หล่อ หรือ วัตถุใดๆเลย เพราะท่านไม่เก่งถึงขนาดนั้น (อภิเษก แปลว่า การบรรจุ  
การได้เป็น) พระองค์ท่านทำให้ **บรรลุได้** ก็แค่ทำคนเท่านั้น ให้ได้เป็นพุทธ  
หรือให้บรรลุพุทธ ท่านไม่เก่งถึงขั้นทำวัตถุให้ **บรรลุได้** จริงๆ ด้วย

ถ้าจะทำเครื่องรางของขลังอันใดอย่างไร ก็เชิญทำเถิด จะมีจริง หรือ ไม่  
จริงได้ ก็ตามแต่อำนาจแห่งความยึดถือ คือ เป็น “สัจจะ” ที่เรียกว่า “สมมติ  
สัจจะ” ไม่ใช่ “ปรมาตตสัจจะ” แต่ที่ไม่ถูกไม่จริงอย่างยั่งยืนนี้ คือ  
ไม่ใช่ “พุทธวิชา” ไม่ใช่ “พุทธคุณ” ไม่ใช่ “อรหัตตคุณ”  
ต้องแยกแยะแบ่ง “วิชา” ว่า **ตรัสจ্ঞาน** หรือ **พุทธ** แยก “คุณพิเศษ”  
ทางฤทธเดชปาฏิหาริย์ที่เรียกว่า “อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ หรือ  
อนุศาสน์ปาฏิหาริย์” ให้แจ่มแจ้งชัดเจน

“วิชา” หรือ “พุทธคุณ” หรือ “คุณพิเศษ” ของพระ  
สัมมาสัมพุทธเจ้าองค์พระสมณโคตม ผู้คือบรมศาสดาของ “พุทธศาสนา” นั้น

ทรงประกาศ “อริยสัจ ๔” เป็น “อนุศาสนียปาฏิหาริย์” คือ ช่วยสัตว์โลกให้ “พ้นทุกข์” (อริยสัจ) ไม่ใช่มีไว้ใน “ไตรเจตนาวิชชา” หรือ มาเล่นปาฏิหาริย์ อวดฤทธิ์แสดงเดชแค่ช่วยความโลภของคน ให้สำเร็จสมใจในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข อันหลงใหลวุ่นวายอยู่กับกาม และ โลกียฤทธิ์ต่างๆ นี้

ดังนั้น จะหล่อพระพุทธรูป จะสร้างพระเครื่องฯ อะไร ก็อย่าได้ใช้คำว่า ประจุพุทธคุณ พุทธภิเษก สวดยันต์พุทธานภาพ หรือ ภาษาเรียกอะไรที่ใช้คำว่า “พุทธ” ร่วมเข้าไปในพิธีการ ที่เป็นจารีตของ “ไตรเจตนาวิชชา” ด้วยเลย มันเป็นบาป เพราะการกระทำเช่นนั้น มันไม่ใช่ “พุทธคุณ” พุทธพลังอะไรดอก มันเป็นเพียง “ไสยคุณ” (คือ ความเก่งของคนหลับ ไสย แปลว่า นอนหลับ หรือ คือ ความแสดงผลแห่งเนื้อหาของผู้หลงใหลละเมอ ผู้ยังมีโมหะ) เป็นคุณแห่งไตรเจตนาวิชชา เท่านั้น เพราะฉะนั้น ถ้าจะประจุ “ไสยคุณ” เช่น นั้น ก็ควรจะเรียกว่า “ไสยภิเษก” (ไสย + อภิเษก) ไม่น่าจะจับจ้วงเอา คำว่า “พุทธ” ไปผสมผสมให้เป็นการพราง เป็นการลวง จนผู้คนได้พากันเข้าใจ “ศาสนาพุทธ” ผิดเพี้ยนไปหมด ผู้กระทำการโฆษณาด้วยคำว่า “พุทธภิเษก” แต่ไป “อภิเษก” พุทธคุณใส่ไว้แต่จริงคือ ผู้ช่วยทำลายศาสนาพุทธได้อย่างดีเยี่ยม เพราะช่วยสร้าง “ทิฏฐิ” หรือ ทำให้ความเห็นให้แก่ปวงชน ผิดเพี้ยนเป็น “มิจฉาทิฏฐิ” อันไม่เข้า “มรรค” ไม่เป็น “สัมมาทิฏฐิ” ตั้งแต่ มรรคองค์แรกเบื้องต้น คือ มันออกนอกเป้าหมายที่ท่านได้กระทำกัน มันผิดตั้งแต่ เริ่มนำเข้าหา “พระพุทธรูป” ผิด “พุทธ” เสียแล้ว ใครจะช่วยกันทำลายศาสนาพุทธ ด้วยวิธีนี้ ก็จงทำกันเทอญ เชิญ ! แต่่นรกหลุมใหญ่ นะ ! เพราะมันบาปขึ้นทำลาย “พระศาสนา” จริงๆ

จงพยายามตรองให้เห็นแจ้ง ที่กล่าวนี้ มิใช่ว่าร้าย หรือ มีเจตนาร้าย แต่เตือนด้วยความหวังดีจริงๆ เพราะจะไม่ “พุทธคุณ” เกิดได้เป็นได้ในวัตถุใด ๆ เลย ก็ถ้าใครจะเก่งกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะมีความสามารถสวดยันต์ ปลุกเสก หรือ พุทธภิเษก หรือ ทำให้เกิด “พุทธคุณ” เข้าไปได้จริงแท้ ออกปานนั้น ทำไม่ไม่สวด ยันต์ ปลุก เสกใส่ตัวตนคนจริงๆ ให้เกิด “พุทธคุณ” (อันมี



บริสุทธิคุณ มีปัญญาคุณ มีกรุณาคุณ) เสียเลยเล่า จะได้เกิดประโยชน์แก่  
 ประโยชน์จริงกันได้อย่างแก่ เป็น “พุทธคุณ” เป็น “อรหัตตคุณ” หรือ เป็นผู้  
 ปัญญา มีความบริสุทธิ์ และ มีความกรุณาอย่างवाद ช่วยโลกช่วยประชาชนต่อไปได้  
 อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าอิฐ โลหะ ดิน ปูน ฯลฯ กว่าวัตถุต่างๆ เป็นไหนๆ ไป  
 มั่วสวด ยัด ปลุก เสก หรือ พุทธาภิเษก ใส่โลหะ ใส่ไม้ ใส่ดิน ใส่ผ้ายันต์  
 อะไรต่างๆ กันอยู่ให้เปลืองเวลาทำไม ?

“พุทธคุณ” คือ พระบริสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ พระกรุณาคุณ เท่านั้น  
 ไม่ใช่คุณพิเศษอย่างอื่นจริงๆ ขอให้จำใส่ใจให้ดีๆ “พุทธคุณ” แท้ๆ  
 ไม่ใช่อิทธิคุณใดที่เป็นโลกียฤทธิ์ จะมีก็แต่เนื้อหาที่เป็นไปเพื่อล้างกิเลสตัณหา ล้าง  
 ความโลภ ล้างโทสะ ล้างโมหะ การสร้างพระเครื่องฯ มาหลอกคนให้โลภ ให้  
 ก่อโทสะอวดดีต่อกัน ชำกัณ เพราะความหลง (โมหะ) ว่า ตนมีพระเครื่องฯ กันเป็น กัน  
 เหนียวอะไรนั่น นั่นหนะหรือ ? คือเครื่องช่วยล้างกิเลสตัณหา ล้างความโลภ ล้าง  
 ความโกรธ ล้างความหลงไหลในสิ่งที่ไม่น่าหลง มันกลับช่วยให้โลภ ยุให้ก่อความ  
 โกรธ ความพยายามมาทำทัมตน และยังมีตนไม่รู้อะไรทั้งจริงจังนอกต่างหาก !  
 คิดให้ดี !

ผู้จะมี “ศรัทธาในพระพุทธรูป” จึงจะต้องมี “ปัญญา”  
 จริงๆ จะต้องรู้แจ้งแทงทะลุใน เหตุ นิทาน สมุทัย บัณฑิตของ “พระพุทธรูป”  
 ให้ละเอียด ให้ถ้วนทั่ว ให้ได้อย่างแท้จริง แน่นนอน ถูกต้อง พร้อมกับต้องทำ  
 “ปัญญา” ให้แทงทะลุใน “อาการ” (กิริยา) ถึง (ความแตกต่าง) นิमित  
 (เครื่องหมาย) อุเทศ (หัวข้อที่แยกแยะออกได้) ของ “พระพุทธรูป” ให้ได้ จึง  
 จะเรียกว่า รู้แจ้ง “รูป-นาม” แห่งพระพุทธรูป ไม่เช่นนั้นการ “ศรัทธา” แม้แต่ใน  
 “พระพุทธรูป” ซึ่งเป็นรัตนตรัยดวงแรก ก็ไม่ถูกต้อง ไม่ตรง “พระพุทธรูป”  
 หากหลงไปยึด “ศรัทธา” เชื้อมั่นอยู่แค่รูปปั้น รูปนิमित หรือ คุณวิเศษที่ไม่ใช่  
 “พุทธคุณ” อันเป็นไปอย่างถูกต้องตรงแท้เป็นสัจธรรม ก็จะ “เห็นตลาคด”  
 ไม่ได้จริงๆ ดังนี้

แต่ก่อน องค์ “พระพุทธเจ้า” มีอยู่จริง (คือ ยังไม่ดับขันธุ์ปรินิพพาน) คนก็สามารถพบเห็นกายธรรม หรือ “พุทธคุณ” ดังกล่าวแล้วได้จริงๆ จากองค์จริงถึงกระนั้นพระพุทธองค์ก็ยังทรงกล่าวว่า **แม้การนั่งชิวอยู่กับเรตถาคต หรือ แม้จะเกาะชายฉัตรของเราอยู่ ก็ไม่ชื่อว่า “เห็นตถาคต”** เพราะไม่ทำความเห็นแจ้งให้เกิดขึ้นในใจของตน **จนรู้ว่า “พุทธคุณ” นั้นคืออะไรแท้ๆ**

แล้วยิ่ง देखัน ไม่มีองค์จริงของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่แล้ว เรายังจะ “เห็นตถาคต” ได้ยากยิ่งขึ้น **จึงต้องอาศัยดวงแก้วดวงที่สอง คือ “พระธรรม”** หรือ คำสั่งสอน คำแนะนำ คำกล่าวชบอภังของพระพุทธองค์ และ พระพุทธสาวก อริยเจ้าทั้งหลาย

และก็เช่นกันกับดวงแก้วดวงที่หนึ่งนั่นเอง เราจะ “ศรัทธา” ใน “พระธรรม” อันเป็นดวงแก้วดวงที่ ๒ **เราก็จะต้องอาศัยคำสั่งสอนนั้น** ดูให้ละเอียดว่า **น่าเลื่อมใสศรัทธาได้แค่ไหน ?** แล้วก็นำมาปฏิบัติทดลองดูจน “เกิดผล” ดีให้เห็นแจ้ง (ประสพ หรือ บรรลุ) กับตนเองอย่างแท้จริง **ก็นั่นแหละคือ “ศรัทธา”** แท้ๆ จะเกิดใน “พระธรรม” นั้นๆ ได้อย่างจริงๆ

คำสั่งสอนของพระบรมศาสดา ออกจากพระโอษฐ์มีผู้จำๆ มาแล้ว จึงมาจดไว้แล้วก็สืบทอดกันมาเป็นทอดๆ นานวันเข้าๆ คำสอนก็หลุดหายกร่อนไปบ้าง **เพิ่มขยายจนตามความเข้าใจเอาเองของแต่ละบุคคลบ้าง** มันต้องเป็นอย่างนั้นช่วยไม่ได้ และก็จะเป็นอย่างนั้นแหละต่อไปอีก **จบศาสนาพุทธจะหมดสิ้นเชอ** ดังนั้น ผู้ศึกษาตาม “พระธรรม” **จึงจะต้องไตร่ตรอง วิจัยธรรมให้มาก** จับทีศจับทางยึดมรรคให้ได้จริงๆ **ไม่เช่นนั้น ก็ฟัง “พระธรรม” ไม่ได้ หรือ ฟังได้ก็เป็น “พระธรรม” ที่ให้ผลเบี้ยวๆ เบียงๆ อยู่** ไม่ใช่ “พุทธคุณ” อย่างถูกต้อง ตรงแท้ อีกหนะแหละ

**“พระธรรม”** ไม่ใช่ของจะเอามาท่องสวดหากิน (พระธรรมบทใดก็ตาม นำมาสวดขึ้นพร้อมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป **ให้อนุสุมันันฟัง** ผิดวินัยบัญญัติแห่ง

พระบรมศาสดา) **“พระธรรม”** ไม่ใช่สิ่งที่จะนำมาขีดเขียนขายกิน ขายหากำไร  
 เลี้ยงชีวิต **“พระธรรม”** ไม่ใช่สิ่งที่จะนำมานั่งเล่นนั่งเรียน นั่งสะสมภาษา  
 สะสมบัญญัติให้มาก ๆ เพื่อแลกสรรเสริญ แลกยศ ชั้นฐานะ แลกลาภ และ  
**“พระธรรม”** ก็ไม่ใช่สิ่งที่จะนำมาท่องเที่ยวแข่งกัน อวดโก้ อวดดีว่าข้าท่องได้เก่ง  
 ข้าท่องได้มาก ข้าท่องได้คล่อง อย่างนั้นมีใช่เลย **“พระธรรม”** คือ คำ  
 สอนที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติ ไปกระทำให้ตนเอง เกิดปัญญาธิคุณ  
 เกิดบริสุทธิ์คุณ เกิดกรุณาธิคุณใน **“จิต”** ซึ่งก็เป็น **“พุทธคุณ”** อัน  
 หนึ่งอันเดียวกัน (เอโก ธัมโม) กับ **“พระพุทธ”** อีกหนะแหละไม่มีอัน

ดังนั้น ผู้จะ **“ศรัทธา”** ใน **“พระธรรม”** ได้จริงๆ ก็คือ ผู้ **“เห็นตถาคต”**  
 หรือ **“ดวงตาเห็นธรรม”** อันเรียกเป็นภาษาศัพท์ว่า ได้เกิด **“ญาณ”** ได้เกิด  
**“อริปัญญา”** หรือ เกิด **ญาณทัสสนะ** เกิด **วิปัสสนาญาณ** นั้นเอง มันเกิดได้  
 เป็นได้ เพราะได้ไต่ตรองเอา **“ธรรมะ”** ได้ถูกต้องแท้จริง ไปลงมือประพฤติ จน  
 เห็นผล เกิด **“วิมุตติญาณทัสสนะ”** อย่างแท้จริง คือ **“ได้รู้ผลดี”** ในเมื่อ  
 เราเลิก หรือ เราหลุดสิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ อันเราเคยยึดไว้ เคยเกี่ยว  
 ข้อง เคยหลงว่า มันดี มันสำคัญ แต่พอหยุด พอเลิก ไม่ยึด ไม่เกี่ยว  
 ข้องมันอีก มันกลับทำให้เราสุขยิ่งกว่า เห็นผลดียิ่งกว่าเสียอีก เห็น  
 ส่วนที่ดียิ่งกว่าด้วย **“อริปัญญา”** หรือ **“ปัญญาอันยิ่ง”** ซึ่งบอกให้  
 ใครรู้ตามได้ยาก จริงๆ จึงจะก่อเกิด **“ศรัทธินทรีย์”** หรือ **“ศรัทธาพละ”**  
 ในตนได้แน่ ๆ แท้ ๆ

ผู้ได้แต่ท่อง ๆ สวด ๆ จำ ๆ สะสมบัญญัติภาษาต่าง ๆ ไว้ หรือ จะได้คิดค้น  
 ผกผันด้วยเหตุผลของภาษาสู่ภาษา เรียนกันอยู่เท่านั้น แม้จะได้มาก จนมีใบรับรอง  
 สูงส่งขนาดไหน กระทั่งถึงขนาดรับรองกันว่า ให้ปริญญาตรี-โท ถึง **“เอก”** ก็นั้นที่  
 เดียว ในแขนงวิชา **“พุทธศาสนา”** กันเลยละ ถึงอย่างนั้น ก็ตาม ก็จะไม่เกิด  
**“ญาณทัสสนะ”** เกิด **“วิปัสสนาญาณ”** หรือ เกิด **“อริ-  
 ปัญญา”** ได้เป็นอันขาด **“ดวงตาจะไม่เห็นธรรม”** ได้เลย

ผู้จะเห็นธรรม หรือ จะเกิดพุทธคุณในกายในจิตของตนจริง ๆ จนเกิดผล  
เกิดญาณแท้ ๆ เป็น “ญาณจิต” แล้วตัว “ศรัทธา” หรือ ความเชื่ออันพร้อม  
ด้วย “อธิษฐาน” ของตน เชื่อเพราะเห็น “ผลแห่งการขาด การหลุด การพ้นมาได้  
แล้วเป็นสุขขัง” ที่ตน นั้นว่า เกิดได้ เป็นได้ จริงแท้ นั้นแท้ ๆ แน่ ๆ มั่น ๆ  
นั่นต่างหาก ความ “ศรัทธา” ใน “พระธรรม” จึงจะเป็น “ศรัทธินทรีย์”  
และ “ศรัทธาพละ” ไม่ใช่ **เชื่อ** หรือ **ศรัทธา** เพราะเพียงอย่างตามที่  
ได้ยก “เกสปุตตยสูตร” หรือ ที่เรียกกันติดปากว่า “กาลามะสูตร” ๑๐ ข้อ มา  
ให้ดูนั้น ไม่

อย่างนี้ จึงจะเรียกได้ว่า เกิด “ศรัทธา” อย่างแท้จริง ประกอบด้วย  
“ปัญญา” และมันจะไม่ไถ่ถอนเอาง่าย ๆ เป็นอันขาด

ที่สุดดวงแก้วดวงที่ ๓ อันคือ “พระสงฆ์” นี้แหละ สำคัญมากในปัจจุบัน  
นี้ เพราะจะเป็นผู้นำพา ลากจูง อย่างสำคัญทีเดียว เนื่องจากพระพุทธ(เจ้า)  
จริง ๆ นั้น ก็ไม่มีแล้ว มีแต่ “พุทธคุณ” อันเห็นยาก ฐึยาก และ “พระธรรม”  
อันเป็นภาษาคำสอน ก็ได้ผลแผ่แตกขยายปนเป เหยินเบียงออกไป เพราะขาดบ้าง  
ถูกต่อเติมบ้าง จึงจะต้องอาศัย “พระสงฆ์” ผู้รู้แจ้งแท้จริง ตรงธรรม ถูก  
พุทธคุณ เป็นผู้ชี้แนะตัดสิน ทั้งจะต้องอาศัยสภาวะธรรมที่เป็นไปอย่าง “วิมุตติ”  
จริงๆ จากคนเป็น ๆ ที่เป็น “พระสงฆ์” ผู้ “วิมุตติ” ได้แท้ ๆ เป็นเครื่อง  
ยืนยัน เป็นตัวอย่าง

จะ “วิมุตติ” น้อยหน่อย เป็นแค่พระโสดาบัน หรือ “วิมุตติ” มากขึ้น  
เป็น พระสกิทากามิ์ หรือ “วิมุตติ” มากไปจนขนาด เป็น พระอนากามิ์ ตลอด  
จน เป็น พระอรหันต์ ก็ตาม ก็จะเป็นทั้งเครื่องพิสูจน์ที่เห็นได้เป็นตัวอย่าง จะ  
เป็นทั้งเครื่องเสริม “ศรัทธา” อันสูงส่งแท้จริง เพราะมันเป็นเนื้อหาสภาวะแท้ ๆ  
จริงๆ ผู้ใดมีเชื่อทางธรรม ผู้มีจิตน้อมโน้มมาในธรรม ยิงผู้มีตาธรรม  
ก็จะเห็นได้ สัมผัสจริงเอา กับของจริงได้ โดยตรงทีเดียว

ด้วยเหตุนี้เอง ถ้าผู้ใดไม่หลงใหลผิดทางดังได้กล่าวมาแล้วในส่วน “ผิด” เมื่อใส่ใจใฝ่มองหา “พระสงฆ์” ดังกล่าวแล้วอีกเช่นกัน คือ พระสงฆ์ที่เป็นผู้มักน้อย (อัปปิฉณะ) เป็นผู้รู้จักพอ(สันตุฎฐิ) เป็นผู้สงบบำรับ(ปวิเวก) เป็นผู้ไม่คลุกคลีกับเรื่องอันยังยืดยาวอยู่ เช่น กาม เช่น วัตถุสมบัติ เช่น สวรรค์ เป็นต้น (อสังสัคคะ) เป็นผู้มีความเพียรเสริมความเพียรให้แก่ตนเองอยู่เสมอ (วิริยารัมภะ) และเป็นผู้มี ศีล - สมာธิ - ปัญญา ทังมวิมุติ วิมุติญาณทัสสนะ ผู้นั้นก็จะได้พบได้ “เห็นพระ”

การได้ “เห็นพระ” ที่เป็น “อริยะ” โดยนัยดังกล่าวแล้วนั้นจริง ก็เท่ากับได้พบ “กัลยาณมิตร” อันยอดเยี่ยม ผู้จะพาเราไปสู่ การ “เห็นตถาคต” หรือ เกิด “ดวงตาเห็นธรรม” ได้ในที่สุด ดังนั้นเอง การได้ “เห็นพระ” มันจึงเป็น “มงคลอันอุดม” จริงๆ

การได้พบ “พระสงฆ์” ที่เป็นพระอริยะในปัจจุบันนี้ จึงสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะถ้าไปพบ หรือ ไปได้แต่ “พระสงฆ์” (ที่ยังไม่ใช่อริยะ) ก็จะคลำทาง(มรรค) ไม่พบ หรือ จะเสียเวลาอย่างเนิ่นนานเป็นที่สุด หรือไม่ก็จะไม่พบทางอันถูกต้องแท้จริงเลย จะถูกพระสงฆ์ผู้ยังมีกิเลสตัณหาอยู่จริง นั้นแหละ จูงไปเห็นตเห็นน้อยเมื่อยล้ากับท่าน อย่างแท้จริง และเสียเวลาเปล่า เพราะท่าน ก็ไม่มี “ดวงตา” คนผู้จะไปขอพึ่งท่าน ก็ไม่มี “ดวงตา” **คนไม่มีตา จูงคนไม่มีตา ก็คิดดูเถิดว่า มันจะไปได้แค่ไหน ?** **ถูกต้องตรงทางอย่างไร ?**

เพราะเหตุว่า “ของสมมุติ” อันเป็นเปลือกหุ้ม มันได้เกิดขึ้นมาพอกมาเพิ่มปนเปใน “พุทธศาสนา” มาก จนเกินกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์เข้าไปแล้ว มากหลายทั้งในความเป็น “พระพุทฺธ” และความเป็น “พระธรรม” อันเป็นดวงแก้ว ๒ ดวงแรก ยิ่ง “พระสงฆ์” ยิ่งกว่า “ของสมมุติ” มันถึงขนาด “ของปลอม” ดันไปหมด

และโดยนัยเดียวกันอีก “พระสงฆ์” ที่เป็น “อริยะ” แท้ ก็จะมีบริสุทธิคุณ อันคือ “วิมุติ” มีปัญญาธิคุณ คือ “ญาณทัสสนะ”

และมีกรุณาธิคุณ คือ “พรหมคุณ” เช่นเดียวกับ “พุทธคุณ” และ “ธรรมคุณ” ซึ่งเป็น “เอโก ธัมโม” อันเดียวกัน แนวเดียวกับ “พระพุทฺธ” และ “พระธรรม” นั้น อีกนั่นแหละ เป็นแต่ว่าอยู่ใน “สภาพ” คนละอย่างเท่านั้นเอง “พระพุทฺธ” เริ่มอยู่ในเจ้าชายสิทธัตถะมาก่อน แต่ก็เป็นพุทธคุณทั้ง ๓ ดังกล่าวแล้ว “พระธรรม” คือ คำสั่งสอนที่จะให้ผู้ประพฤติก่อเกิดพุทธคุณทั้ง ๓ และ “พระสงฆ์” ก็คือ มนุษย์ทุกคนที่ประพฤติ ปฏิบัติตน จนเกิดพุทธคุณทั้ง ๓ ในตนได้จริงๆ จะมีมากมีน้อยอย่างไร ก็แล้วแต่มนุษย์ผู้นั้นๆ สามารถประพฤติก่อได้ ลักษณะของ “เอโก ธัมโม” คือ เป็นไปอย่างเดียวกัน, ลงเป็นอันเดียวกันได้นั้น มีอยู่ ดังนี้เอง

และสุดท้ายผู้จะเกิด “ศรัทธา” ในตัว “พระสงฆ์” องค์กรใดๆ อย่างแท้จริง ก็คือ ผู้นั้นได้คบหา (เสวนา) ได้ฟังธรรมจากท่าน (สวณะ) จนนำไปประพฤติก็นับรู้อรรถรส ผลจริงตาม ตรงต้องตามเหตุผล เกิด “ปัญญา” เกิด “วิมุติ” ที่แท้ที่จริงได้กับตน ไม่ใช่ไปได้ฤทธิ์เดชทางโลกีย์ใดๆมา หรือ ยังมีคุณทางรวยลาก เพิ่มยศ เพื่อองฟูสรรเสริญด้วยแล้ว ยิ่งห่างไกลจุดแท้ของ “พุทธ” เพราะ “พุทธ” นั้น สอนให้ละโลกะในสิ่งเหล่านั้นจริงๆ แต่เน้น ! มันยิ่งเพิ่มโลกะ นะ !

ต้อง “เห็นพระ” ให้แจ้ง ทั้ง “พระพุทฺธ” ทั้ง “พระสงฆ์” ต้องพิสูจน์ “พระธรรม” ให้บรรลุผลให้ได้ ถ้าได้พบได้สัมผัสจริงเมื่อใด (แม้เพียงเป็นสภาวะธรรมจริงแค่เล็กน้อยๆ) เมื่อนั้นแหละ “ศรัทธา” นั้น ก็จะ เป็น “ศรัทธา” ที่มี “ปัญญา” เป็น “ศรัทธาอินทรีย์” เป็น “ศรัทธาพละ” ซึ่งเป็น “ศรัทธาธรรม” ไม่ใช่ “ศรัทธาโลก”

“ศรัทธา” ดังได้อธิบายมานี้ จึงจะได้ชื่อว่า เชื่ออย่างแท้จริง เชื่อในตัวเอง เชื่ออย่างถูกต้องตรงจริง ไม่ใช่เชื่ออย่างยังงี้ไม่ได้ แบบ ๑๐ ข้อ ใน “เกสปุตตยสูตร” (หรือ กาลามะสูตร) นั้น

การ “ศรัทธา” ในพระรัตนตรัย จึงจะต้องทำปัญญาให้แจ้ง ทำ “ญาณ” ให้เกิดจริง เช่นนี้ ให้ได้ก่อน แล้วเมื่อเราได้ปฏิบัติจริง เกิดผลเห็นแจ้งตาม ในตน

อย่างแท้ “ศรัทธา” ในสัจธรรมต่างๆ ของพระพุทธองค์ ที่สูงชัน  
 มากขึ้น ก็จะตามมา และแล้วผู้ปฏิบัติ ก็จะสูงขึ้นๆ อย่างแท้จริง

ผู้นั้น ก็จะพึงรูปร่าง รูปฌ รัอกศล รักศล รักิเลสตัดทา กับ สภาวะ-  
 จิตแท้ หรือคือ รัช้วน รัตแน รัถูกแท้ รัผิดจริง (สัจธรรม) อย่างแท้จริงตรงทางได้  
 แล้วผู้นั้น ก็จะไม่งมงาย จะรู้ตนรู้ตัวของตน เมื่อสัมผัส หรือ คลุกคลีกับชั้วกับบาป  
 ใดๆ ก็จะมีความรู้สึกละเอียด ก็จะนึกลงโทษตัวเองอยู่ ดั่งนี้แหละ เรียกว่า เป็นผู้  
 มี “หิริ” อันเป็น จรรยา ข้อที่ ๖

**สรุปความ** คุณได้มี “ศรัทธา” ที่ถูกต้องจริงแท้แล้วหรือ ?

**ข้อควรทำ** อ่านข้อความตอนนีให้ละเอียดหลายๆ เที้ยว แล้ว  
 เริ่มสร้าง “ศรัทธา” อันแท้จริง ดีจริง หรือ เป็น “ธรรม” จริง ให้เกิด  
 ให้มีในตนขึ้นมา ให้ได้.

## - บทที่ ๙ -

คำว่า "หิริ" ที่หมายความว่า "ความรู้สึกอายต่อความชั่วต่อบาป" นั้น ผู้จะรู้สึกอาย ก็จะต้อง "รู้จัก" ความชั่วนั้นๆ หรือ บาป นั้นๆ อย่างแท้จริงเสียก่อน รู้ชัดเข้าไปใน "จิต" และ แทะซึ้งด้วย "ปัญญา" ของตนจริงๆ ว่า มันเป็นความชั่ว มันเป็นบาป คนอื่นเขาจะไม่คิดเห็นตาม เขาจะไม่ยอมเข้าใจตามว่า เป็นความชั่ว เป็นบาป ก็ตาม แต่เรานั้นเชื่อ(ศรัทธา)จริงๆ เข้าใจได้(ปัญญา)อย่างแท้ๆ ว่า มันเป็นความชั่ว มันเป็นบาป มันเป็นอกุศลธรรม มันเป็นกิเลสตัณหา มันเป็นสิ่งที่เราจะเลิกจะละ จะไม่แตะต้องแน่ๆ จะไม่ยึดไม่ติดจริงๆ

เช่น ผู้ใดที่เข้าใจด้วย "ปัญญา" อันซาบซึ้ง ในบาป ในความต่ำ ความชั่ว ที่แท้จริง ในศีลข้อที่ ๕ ที่มีความเอาง่ายๆ ว่า อย่าดื่มสุรา อย่าแตะต้องคลุกคลีกับของต่ำ สิ่งต่ำนั้นๆ เป็นอันขาด คนผู้นั้น ก็จะไม่ยินดีกับเหล้าสุราเลยเป็นอันขาด เขาจะไม่แตะต้องอย่างแท้จริง แต่ผู้ที่ยังไม่เกิด "หิริธรรม" ในจิตแท้ เขาจะอนุโลมอยู่บ้าง เสพย์มันอยู่บางครั้ง เพราะมันก็ดูเป็น "สุข" ดี ผู้ใดมีความรู้สึกเช่นนั้น และ ยังทำกรรมขนาดนั้นอยู่ ก็เรียกว่า ยังไม่มี "หิริ" แท้ ยิ่งผู้ใดมองไม่เห็นเลยว่า การดื่มเหล้าเป็นบาป เป็นของต่ำ เป็นความชั่ว เขาก็จะไม่ละเว้น หรือ ยับยั้งเลยแม้สักคราที่มีโอกาส หรือไม่เช่นนั้นก็จะหาโอกาส เพื่อจะดื่มมันให้มากๆเอาเสียด้วยซ้ำไป ดังนี้ เป็นต้น

ต้องพยายามทำความเข้าใจให้ดีๆ กับคำว่า "หิริ" หรือ ความรู้ความเข้าใจในบาป ในความต่ำใด ๆ อย่างจริงๆ นั้น ถ้าผู้ใดเข้าใจแจ้งแทงด้วย **ปัญญาจริงแล้ว** คนผู้นั้นก็ย่อมกระดากอาย ในการที่ตนจะไปกระทำบาป หรือ กระทำกรรมชั่วนั้นๆ จริงๆ เหมือนเช่นคนรู้ว่า ขเบนของต่ำ ขเบนของสกปรก คนผู้นั้นก็จะไม่ไปมีวามหลงคลุกคลีขำขเล่น เขาจะทงเกลียดกลัว



เกรงกลัว<sup>๕๕</sup> และจะละอายตัวเองอย่างยิ่ง จนจะต้องรีบสลัดทิ้งอย่างรวดเร็วทันที ถ้าเกิดมี<sup>๕๖</sup> กระเด็นมาถูกตนเข้า แม้จะไม่มีใครเห็นการกระเด็นในครั้งนั้นเลยก็ตาม แต่เพราะความเกลียดกลัว เกรงกลัว และ เพราะมันละอายต่อความต่ำนั้น จะมาแปดเปื้อนตนอย่างแท้จริง จึงมีการสลัดออกถึงขนาดนั้น เห็นไหม? อย่าเข้าใจอยู่เพียงเฉินๆ อยู่แค่ภาษา มันต้องเอามาเทียบ เอามาเคียงกับ “สภาวะ” ที่คนเขามาคนเขาเป็นอยู่แท้ๆ โดยเฉพาะที่ตัวเราเอง แล้วเราจะเข้าใจแจ่มแจ้งได้ เราจะรู้ความหมายที่แท้จริงของคำว่า “หิริ” ได้ ไม่เช่นนั้นเราจะเข้าใจทะเลสูงชันๆ ไป จนถึงคำว่า “วิมุตติ” คือ สลัดออกพ้นแล้ว หลุดพ้นขาดจากกัน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอีก ไม่ต้องมี ไม่ต้องสัมพันธ์กันเลยก็ได้ นั้น ไม่ได้

หรือเช่น ผู้ใดที่เข้าใจด้วย “ปัญญา” อย่างซาบซึ้ง ในบาป ในความต่ำ ความชั่วแท้ๆ ของศีลข้อ ๔ อันมีเนื้อหว่า อย่าพูดหยาบ อย่าพูดส่อเสียด อย่าพูดเพื่อเจือ อย่าพูดโกหก เห็นชัดๆ ง่ายๆ ก็การพูดหยาบนั้น บางคนมี “หิริ” อย่างมาก คือ ไม่กล้ากล่าวคำหยาบ เพราะรู้ว่า เป็นบาป เป็นความต่ำ ความชั่ว คนผู้นั้น ก็จะ ไม่กล้ากล่าวคำหยาบนั้นๆ ออกมาเป็นอันขาด ดังนี้ เป็นต้น แต่ถ้าใครไม่มี “หิริ” ไม่เข้าใจ ไม่มี “ปัญญา” รู้แท้ๆ ว่า มันไม่ใช่ของดี มันเป็นความต่ำ มันเป็นบาป เขาก็จะกระทำการกรรมนั้นๆ อยู่อย่างไม่กระดาก อย่างไม่ละอายเอาเลยจริงๆ เขาจะพูดคำหยาบ ด้วยอารมณ์พอใจ มีรสถึงใจด้วยซ้ำ

นั่นเดียวกัน คำพูดส่อเสียด เพื่อเจือ และ โกหก ก็เช่นกัน ถ้าผู้ใดมีความรู้แจ้งแทงด้วยปัญญามากเช่นๆ จริงๆ ว่า คำโกหกนั้น มันเป็นบาป เป็นความต่ำ เขาก็จะไม่พูดโกหกออกมา แม้จิตจะอยากโกหกอยู่ เมื่อมีปัญญามากขึ้นๆ คำพูดส่อเสียด กับ เพื่อเจือ ก็เช่นกัน เขาก็จะไม่กล้าทำ มันเป็นระดับที่ละเอียดสูงชันๆ ไปตามภูมิจิต ภูมิปัญญาของผู้มีธรรมจริงๆ

ผู้มีธรรมนั้นๆ จะมี “หิริ” และจะมี “โอตตปิปะ” ความเกลียดกลัว ในความชั่ว ความเกรงกลัวในบาป และความเกรงกลัวในความต่ำ เพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ โดยแท้จริง

และเช่น ผู้ใดเห็นว่า การเป็นชู้กับเมียเขานั้นเป็นบาป เป็นความต่ำ เป็น การเบียดเบียนผู้อื่น ผู้นั้นแม้จะมีโอกาสจะเป็น จะทำได้ ด้วยซ้ำ ก็จะไม่ทำกรรม นั้น เมื่อคนผู้นั้นมี "หิริ" มีความละอายต่อบาปอย่างแท้จริงในใจ ในส่วนลึกของ บัญญาญาณ ส่วนคนผู้ที่มี "อหิริ" รู้และเข้าใจเหมือนกันว่า การละเมิดประเวณี ผัวเมียเขานั้นมันเป็นบาป เป็นโทษ เป็นความต่ำ แต่เขาก็ยังกล้าทำกรรมนั้นลง ไป ก็แสดงว่า คนผู้นั้นยังมีกิเลสตัณหาหนาจัดอยู่ในจิต **ยังไม่มี "หิริ" แท้** เป็นแต่เพียงได้ยินได้ฟังมาว่า *กรรมเช่นนั้น เป็นบาป อันควรละเว้น* เท่านั้นเอง **โดยแท้จริงใน "จิต" ของคนผู้นั้น ไม่มี "หิริธรรม" อย่างซาบซึ้งถึง แก่นใจเลย** เรียกว่า อาจะละอายในตนอยู่บ้างเหมือนกัน แต่ก็อายน้อยกว่า ความไม่อาย จึงได้กล้าทำกรรมชั่ว

เพราะฉะนั้น จะเรียกคนเช่นนั้นว่า มี "หิริธรรม" แท้ๆ นั้น ยังไม่ได้เลย เนื่องจาก เขายังมี "อกุศลจิต" มากกว่า "กุศลจิต" เขายังมีบาป มีความต่ำ ความชั่วมากกว่าบุญ มากกว่าความดี อันเกิดแล้วเป็นแล้วออกมาแม้แต่ทาง "กายกรรม" ชัดๆ

เพราะ "หิริ" นั้น เป็นหมวด "กุศลธรรม" เป็นฝ่าย "กุศลจิต" เป็น บุญ เป็นความดี "หิริ" ไม่ใช่ธรรมฝ่าย "อกุศล" "หิริ" ไม่ได้จัดอยู่ใน หมวด "อกุศลจิต" "หิริ" ไม่ใช่อบายธรรม แต่ "หิริ" เป็นเทวธรรมต่างหาก

สำหรับผู้ที่ **"หิริธรรม" แท้ๆ** นั้น จะละอายต่อบาป ต่อความชั่ว ความต่ำนั้นจริงๆ แม้ภายใน "จิต" ของตน จะมี "โลภะมูลจิต" คือ จิตของ ตนจะยังมีกิเลสตัณหา "อยากจะทำๆๆ" อยู่เท่าใดๆ ก็จะไม่กล้าทำ เพราะ **มีความละอายอย่างแท้จริง** มันอายจริงๆ กระตาคกระเดื่องแท้ๆ ใน "จิต" ของตนนี้แหละ ! ดังเช่นตัวอย่างตื้นๆ ขนมาอีก ถ้าเราจะไปลักขโมยของ ของใคร อย่างนี้ สำหรับผู้ที่ "หิริธรรม" แท้ๆ ในจิตแล้ว จะไม่กล้ากระทำอย่าง เด็ดขาด มันละอายใจตนอย่างมากที่สุด แม้ใจอยากจะหยิบฉวยเอามาเป็นของ ตน อยากจะขโมย อยากจะได้ของนั้น พร้อมทั้งมีโอกาสปานใดก็ตาม คนผู้นั้น ก็จะไม่ลงจริงๆ เพราะมัน "ละอาย" ในบาปอย่างแท้จริง **เป็น**

**“ธรรมะ” ในจิตของคนผู้นั้นอย่างแท้จริง ไม่ใช่ไม่กล้า**  
 เพราะเกรงกลัวกฎหมายบ้านเมืองด้วย แต่มันละอายในความต่ำ กลัวตัวเองจะต่ำ  
 ลงโดยแท้จริง กลัวความต่ำจะเปลี่ยนแปลง จึงเรียกว่า มี **“หิริ”** และมี **“โอตตปเปะ”**  
 มีความเกรงกลัวในความชั่วในความต่ำ หรือ เกรงกลัวในบาปนั้น จะเกิดขึ้นมาตรงๆ ด้วย  
 ขนช่อว่า **“ความชั่ว”** ใครๆ ก็ไม่ควรทำให้เกิดขึ้นมาเลยในโลก โดยเฉพาะ **“เรา”**

คำว่า **“หิริ”** หรือ ความละอายในความต่ำ ความชั่ว ละอายต่อบาป  
 จะมีเป็นเบื้องต้น เบื้องกลาง เบื้องปลาย อยู่ สำหรับผู้ไม่มี **“หิริ”** นั้น กคือ  
 ผู้ทำความต่ำ ความชั่ว หรือ ทำบาปนั้นๆ ได้อย่างไม่กระตาคกระเดื่องเลย โดยแท้จริง  
 แม้แต่ใน **“จิต”** อันซ่อนเร้นของตนเอง แลมันจะยินดีที่จะทำเอาด้วยซ้ำไป

ผู้เริ่มมี **“หิริ”** เบื้องต้น ก็คือ มี **“ปัญญา”** รู้ในสิ่งที่มีความต่ำ ความ  
 ชวนน เข้าใจในเรื่องที่เป็นบาปนั้น ขนมาแล้ว แต่ก็ยังกล้าทำความชั่ว ความต่ำนั้น  
 อยู่ หากมีคนรู้เห็น และ เมื่อจิตของตนก็ยอมรับรู้ ไม่มีมานะทิฎฐิ ไม่เข้า  
 ข้างตนเองที่ใด ก็จะมีละอาย มีความกระตาคกระเดื่องในบาปในความต่ำความ  
 ชั่วของตัวเองนั้น อยู่บ้าง

ส่วนเบื้องกลางนั้น หมายความว่า รู้ชัดในบาป ในความต่ำ ความชั่วอัน  
 เดิมนั้นแหละ แต่ชาวขงยังเห็นว่า มันเป็นบาปแท้ แม้ใจจะอยากทำ ใจจะ  
 ปรารถนาออกป่านใด และ แม้จะมีโอกาสอยู่อย่างงามๆ ป่านใด ก็ตาม ดังนี้ ก็  
 เป็นการบริสุทธภายนอกได้อย่างดี ทว่าในใจนั้น มันก็ยังมึ **“บาป”** ยังไม่บริสุทธ  
 มันยังทำกรรมนั้นอยู่ คือ มันยังปรุง มันยังคิดค้น มันยัง **“ทุกข์”** อยู่นั่นเอง จึง  
 เรียกว่า จิตยังมีอาพาธ (ความไม่สบาย ความเจ็บป่วย ความไม่บริบูรณ์) ยังไม่  
 ปลอดภัย ถึงขั้นนี้ก็เริ่มก้าวเข้าสู่ **“โอตตปเปะ”** คือ ขนเกรงกลัวใน  
 ภัย ในอาพาธนั้นๆ ใน **“ทุกข์”** นั้นๆ ขนมาบ้างแล้ว

ดังนั้น พอ **“จิต”** สูงขึ้น เป็น **“หิริ”** เบื้องปลาย คนผู้นั้น ก็จะละอาย  
 แก่ตนเอง เพียงตนยังมีอารมณ์เกี่ยวข้องกับ **บาปกับความ**  
**ต่ำ ความชั่วที่กรุ่นอยู่ในจิต** ก็ยังเป็นความละอายในบาป ในความ  
 ต่ำ ที่เป็นมลทินใจแห่งตนอยู่ แต่มันผู้นั้นจะไม่สามารถหยั่งล่องรู้เข้าไปใน **“จิต”**

อันอาพาธ หรือ อันยังมีอารมณ์ที่ถือว่า เป็นบาปของตนนั้นได้ ก็ตาม ผู้ก็จะมีความเกรงกลัวในบาป (โศตตปป์ปะ) นั้นยังเช่น ก็จะมีหาทางล้างให้ ออกจากใจ ขำระแม้อารมณ์นี้ออกจากจิต เพราะถึงขั้นเกรงกลัวในเชื้อสายแห่งความต่ำแห่งบาปนั้นกันจริงๆ มันเห็นเป็นโทษภัย หรือเป็น "ทุกข์" แท้

"สภาวะอกุศลธรรม" จึงไม่ใช่หลบหลีกกันเล่นๆ แต่ต้องรู้มันให้แจ้ง ให้ชัดในตน แล้วรีบล้าง รีบเลิก รีบขำมันให้ดับสิ้นสิ้นไปจากตน

เพราะฉะนั้น "หิริ" กับ "โศตตปป์ปะ" จึงสืบสายต่อเนื่องกันอยู่ โดยนัยตามที่ได้อธิบายมานี้ ถ้าผู้ใดมี "หิริ" ที่มากแท้ และ ชัดจริงในใจยิ่งเท่าใด ก็จะได้ขึ้นไปเป็น "โศตตปป์ปะ" ความเกรงกลัวต่อสิ่งต่ำ ต่อบาปกรรมอันตนรู้แจ้งแทงชัดแล้วว่า "ชั่ว" นั้น ยิ่งเช่นเท่านั้น ก็จะเป็นผู้ไม่กล้ากระทำบาปนั้นเอาจริงๆ "หิริ" เกิดใหม่ๆ "โศตตปป์ปะ" ก็ยังไม่มี พอ "หิริ" โศตตปป์ปะ กล้า "โศตตปป์ปะ" ก็จะเริ่มเกิด ครั้น "หิริ" แก่ "โศตตปป์ปะ" ก็กล้ามาก สุดท้ายก็จะเป็น "โศตตปป์ปะธรรม" แท้ๆชัดๆ คือ รู้ชั่ว รู้อาปนั้นชัด กลัวบาป กลัวช้วนนั้นจริง จนเข็ด จนขยาด ซึ่งจะไม่ใช้แต่เพียง "ละอาย" (หิริ) เท่านั้น มันไม่อยากจะเข้าใกล้ ไม่คลุกคลี ไม่เกี่ยวข้องกันทีเดียว เป็นสภาพซ่อนแฝงอาศัยกันอยู่เสมอไปดังนี้

เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดรู้อาป เข้าใจสิ่งใด อันใด เรื่องใดว่า ชั่ว เขาจะเว้นจะละ จะเลิกอย่างพยายามแน่ๆ "ศีลธรรม" ก็จะเกิดจริงเป็นจริง ใน "จิต" ของผู้ปฏิบัติ จนเกิด "ปัญญา" จนมี "สภาวะ" ถึงขั้นถึงรอบชัดจริงเป็นที่สุดได้ตามที่อธิบาย

ดังนั้น จิตที่เป็นธรรมขั้นเห็นได้ว่า "ฆ่าสัตว์" นั้น ย่อมเป็นบาป เป็นความต่ำ เป็นความชั่ว คนผู้มี "ปัญญาญาณ" คนผู้มีจิตที่เป็น "หิริ" จิตถึงขั้น "โศตตปป์ปะ" อย่างแท้จริง ก็จะไม่ยอมฆ่าสัตว์โดยจริง ไม่ว่าจะ

เป็นการฆ่า เพราะ “โทสะมูลจิต” คือ เพราะโกรธ เพราะขง เพราะเกลียด เพราะกลัว ใด ๆ ก็ตาม หรือไม่ก็จะเป็นการฆ่า เพราะ “โลภะมูลจิต” คือ เพราะอยากได้อะไร สัตว์นั้น อยากได้กระดูกสัตว์นั้น อยากได้หนังสัตว์นั้น ๆ ฯลฯ ( จะเอามากิน จะเอามา แขนงรอบ ๆ คอ หรือ ใช้เป็นประโยชน์ตนใด ๆ ก็ตาม ) เพราะชอบในอะไร ส่วนใด อย่างไม่ก็เออะ ลงต้องทำบาปถึงขั้น **ฆ่าสัตว์** นั้น เพราะความโลภในจิต หรือ เพราะความอยากได้อะไร ๆ ส่วนหนึ่งจากสัตว์นั้น ๆ คนผู้มีธรรมชั้น “โสดาปัตติผล” ในจิตเท่านั้น ก็จะไม่ทำจริง ๆ ถ้าจะแลกกับการเบียดเบียนถึงขนาดต้อง “ฆ่า” ผู้อื่น และที่สุด แม้จะฆ่าเขามากิน เพื่อให้ชีวิตตัวรอด หรือ **ยังจะฆ่าสัตว์เล่น ๆ เพราะความสนุกมือ สนุกใจอย่างไร ก็จะไม่ทำเป็นอันขาด**

เนื่องจากการฆ่าสัตว์ชนิดหนึ่งนี้ ทักกล่าวถึงข้างบนนี้ เป็นการฆ่าสัตว์ โดย “โมหะมูลจิต” อย่างต้นเงิน ไม่เคยงสาเต็มที คือ ฆ่า เพราะความโง่ ความมืด บอด ความไม่รู้บาป รุกกรรมเอาเสียจริง ๆ ไม่เข้าใจเอาเสียเลย ว่า “ชีวิต” นั้น คือ ความรัก ความหวังสูงยอดสุดยอด ของสัตว์โลก ทั้งหลายทั้งปวง ของ “เจ้าของชีวิต” คนผู้เต็มไปด้วย “โมหะ” นี้ จะไม่ประสีประสา กับคำว่า “ชีวิต” เอาเสียจริง ๆ คงไม่เคยนึกเทียบเลยว่า ถ้าใครเขามาฆ่าเอา “ชีวิต” ของ ตัวบ้าง ตัวจะมีความรู้สึกอย่างไร ? ไม่รู้ไม่เข้าใจ “ทุจริต” ข้อ **เบียดเบียนผู้อื่น ( วิหิงสา ) ขนส่าหัสสากรรมจรรายกาจ** ถึงขั้นพราภักข์ แยกภพ ดับขันธ จนกายแตกตายนั่น มันเป็นการทารุณโหดร้ายสุดยอดแห่งความเบียดเบียน แล้ว คนผู้เต็มไปด้วย “โมหะมูลจิต” เยงน จึงคือ ผู้ไม่มีทั้ง “หิริ” ไม่มีทั้ง “โอตตปเปะ” และ ไม่มีความรู้ (ปัญญา) แม้แต่ความชั่ว (อกุศลธรรม) ความต่ำ ความบาปแค่ขั้น “การฆ่าสัตว์” ก็ยังเห็นไม่ได้ เข้าใจไม่ออก ว่า มันเป็นสิ่งอัน ผู้ใดชื่อว่า “มนุษย์” หรือ ผู้ประเสริฐกว่าสัตว์โลกชนิดใด ๆ แล้ว พึงละเว้นให้ สำคัญ พึงไม่กระทำอย่างพยายามยิ่ง คนผู้เป็นเช่นนี้ จึงจะปฏิบัติธรรมของ “ศาสนาพุทธ” ยังไม่ได้เลย แม้เพียงข้อเดียว เพราะบทบัญญัติการประพฤติ ธรรมของพระบรมศาสดาแห่งพุทธศาสนานั้น ข้อต้นข้อแรกเลย ก็คือ “จงเว้น ขาดการฆ่าสัตว์” ให้ได้จริง ๆ นั่นเอง

คนที่ “จิตหายาบ” ถึงขั้น ไม่รู้บาป ไม่รู้โทษของการเบียดเบียน ขน  
 รุนแรงโหดร้าย ถึงขนาดหักล้างโค่นฆ่าชีวิตของผู้อื่น ก็ยังไม่เห็นในบาป ก็ไม่มี  
 ทางที่จะเห็นในบาปในภัย ขนเบียดเบียนผู้อื่น เพียงแย่งชิง ฉกฉัก หรือ เอาของของ  
 คนอื่นมาเป็นของตัวเองอย่างแน่ ๆ เพราะการเบียดเบียนแค่ขั้นเอาของของผู้อื่นมาเป็นของ  
 ตัวนั้น มันยังไม่ถึงขั้นฆ่าชีวิตกันลงไป มันเพียงเบียดเบียนหัวใจกันเท่านั้นเอง  
 ซึ่งเป็นการเบียดเบียนที่ละเอียดเบาบางยิ่งกว่า ดังนั้น เขาก็จะยังอาจทำกรรมดั่งนี้  
 อย่างแท้ ๆ หรือ การเบียดเบียนไปแอบได้เสียในเมียในผัวของผู้อื่น ซึ่งก็เป็น  
 การเบียดเบียนหัวใจ เท่านั้น ยังไม่ถึงขนาดฆ่าแกง โหดร้าย ทารุณ อะไรกันด้วยซ้ำ  
 มันก็ยังไม่เข้าใจ ไม่เกิด “ปัญญาญาณ” รู้ในรอบ เข้าใจในสัดส่วนอันละเอียดดั่งที่  
 ว่างได้เลย ดังนั้น ถ้ากิเลส-ตัณหา ขนทำงาน แลम्मโอกาสอันดีคนผู้ทำบาป  
 แน่ ๆ

ความละเอียดลึกซึ้งอัน แฝงเข้า ขอนเร้น (คัมภีร์วาทาโต)แห่งธรรม มันจะ  
 มีเลี้ยววน ซ้อนซ้อน หมุนไป โยงมา อยู่มากหลาย ดั่งที่ได้อธิบายด้วยภาษาสูงส่ง  
 และทึ่งที่ไม่อาจจะอธิบายสูงส่งได้ เพราะมันลึกละเอียด วกวน ซ้ำซ้อน เหลื่อมเหลียม  
 กันอยู่ ยิ่งกว่า ก็ยังมีอีกนักต่อนัก แต่ผู้ปฏิบัติธรรมที่ “รู้อากา” แท้จริง  
 เขาจะเข้าใจได้เอง เป็น “ปัญญาญาณ” อันเกิดในตนเอง ในแต่ละบุคคลจริง ๆ  
 ตามขั้นตามระดับของ “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” ที่ลึกลงเหลือมเหลียมกัน  
 ยิ่ง ๆ ไป (คัมภีร์วาทาโต)

ลองยกตัวอย่างดูบ้างก็ได้ เช่น นาย ก. เห็นว่าการได้ลาภมากมาย (เกิน  
 ความเป็นอยู่อันพอดีแห่งคน) นั้น เป็น “บาป” เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นอยู่ (แม้จะเป็น  
 ลาภอย่างสุจริตก็ตาม) นาย ก. ก็จะไม่พยายามรับ “ลาภ” นั้น หรือ แม้จำเป็น  
 ต้องรับมา นาย ก. ก็จะมี ความละอาย จะมี ความเกรงใจอยู่ (จะมี “หิริ” อย่างแท้จริง)  
 ก็จะนำลาภนั้น “แจกทำประโยชน์” ที่ควรที่สุด หรือ ทำทานไปเสีย เพราะเห็นใน  
 บาป ในภัยที่ตนหอบลาภ สะสมลาภไว้กับตน อย่างนี้ คือ ผู้เห็นในบาป ในความ  
 ซ้ำนี้ (เพียงแค่การสะสมการหวังแทนเอาไว้ ก็ยังรู้แจ้งและเห็นว่า เป็นบาป)

ส่วน นาย ข. นั้นยังมีจิตโลกมากกว่านาย ก. อยู่ ก็จะไม่เข้าใจเลยว่า การสั่งสม การครอบครอง การกักตุน การหวงแหน การยึดเอาลาภแม้จะสุจริตของตนไว้นั้น มันจะเป็นบาป เป็นโทษ เป็นภัย หรือ เป็นความชั่วกันไปได้อย่างไร? เขาก็จะ ยังคงยืนยันเก็บลาภนั้นไว้ หรือ ยังจะหาวิธีสร้างลาภเพิ่มให้แก่ตนมากขึ้น (ความพอใน ลาภ คือ “อด” หรือ “สันตฎฐิติ” จะไม่มีในคนผู้ซึ่ง ความมกน้อยในลาภ คือ “อัปปิฉณะ” จะไม่มีในคนผู้ซึ่ง) นาย ข. จึงจะหวงลาภนั้นอยู่ตามความเป็นจริง **ซึ่ง ก็ไม่ผิดเพราะ “จิต” นาย ก. กับ นาย ข. มัน “อริยะ” กันคนละระดับ** มันวางตัววางตน (วาง “สั๊กกาย” วาง “อตัตา”) ได้มากน้อย กว่ากันจริงๆ มันมีความหวงมาก หวงน้อยกว่ากัน มีความผูกพันในภาระ และ ชีวิต และสมมุติในโลกมากน้อยกว่ากัน “สั๊กกายะ” และ “อตัตา” มันน้อยมัน เล็กกว่ากัน (เพราะผู้มีธรรมบัญญัติยอมไม่หลงเพิ่ม “สั๊กกายะ” และ จะพยายามลด “อตัตา” ตัวเองลงเรื่อยๆ จริงๆ) มันจึงมีการหลงยึด หลงหอบ หรือ หวงแหน ผิดกัน ก็เป็นธรรมดาตามความเป็นจริง **ไม่มีใครผิด ! แต่ทว่ามันมีความสูง ต่ำกว่ากันแน่ ! ในสภาวะ “จิต” ของนาย ก. กับ นาย ข. ดังนี้ เป็นต้น**

หรือเช่น นาย ก. รู้ว่า การเสพยาเสพติด เป็นบาป เป็นโทษ เป็นภัย เป็นความชั่ว ยังเป็นการเสพยาเมถุนธรรม ร่วมคู่ร่วมรส ก็ยังเห็นแจ้งในใจในปัญญา ว่า เป็นความชั่ว ความต่ำ เป็นบาป อันผู้ฉลาดพึงเว้นขาดได้แล้ว นาย ก. จึงจะมีความละเอียดอย่างยิ่ง ถ้า “จิต” ใจของตนยังไปนึกคิดไม่ปรุงแต่งในเรื่อง เช่นนี้ นาย ก. ก็จะพยายามละความคิดนั้นออกจาก “จิต” ยิ่งถ้าจะมีใครให้ เขาไปลงมือ “กระทำ” (ก่อกรรม หรือ ร่วมคู่) เช่นนั้นจริงๆ ด้วยแล้ว เขาก็จะไม่ขอเกี่ยวข้องไม่ยอมคลุกคลี (อสังสัคคะ) ด้วยจริงๆ เพราะเขาารู้แจ้งเข้าใจอย่างแท้ ในความต่ำ ความเป็นโทษ เป็นภัย ความเป็นบาปอันแท้จริง แต่นาย ข. ยังไม่ รู้ ยังเข้าใจไม่ได้เลย นาย ข. ก็จะหัวเราะเยาะ นาย ก. เอาเสียด้วย หว่า นาย ก. โง่ นาย ก. ช่างไม่รู้จักของดี ช่างไม่ฉลาดเสพยาความสุขนั้นให้ตน อย่างนี้ ก็เป็นได้ และ เป็นจริง **เนื่องจาก “จิต” ของนาย ก.**

กับ นาย ข. มัณรุภัย ฐึบาบ หรือ มี "บัญญัติ" ในการ  
 แจงกุศลธรรม กับ อกุศลธรรม กันคนละระดับจริงๆ และ  
 นาย ก. กับ นาย ข. นั้น คนหนึ่งยึดโลกีย์(คามบุคคล) ส่วนอีกคนหนึ่ง  
 วางโลกีย์(นิโรธคามินีปฏิปทาบุคคล) ใครยึด ใครวาง ก็เห็น  
 ให้ได้แก่แล้วกัน และ ความละเอียด (หิริ) ความเกรงกลัว (โศตตปเป) ต่อบาปต่อ  
 กรรม มั่นคนละระดับจริงๆ

ที่สงสัยเถียงกันว่า "เมถุนธรรม" ขึ้นไป จนถึงเรื่องของ "กามคุณ ๕" โดย  
 ตรง ก็คือ นาย ก. มีจิตละเอียด รู้ได้แม้แต่ถ้า "จิต" ของตนเกิดไม่สัมพันธ์กับรูป  
 กับสีอะไร? ความนึกคิดปรุงออกมาว่า ชอบสวย ว่า ชื่นใจในงาน มันยังเป็นรส  
 เป็นชาติใน "จิต" อยู่ นาย ก. ก็รู้ว่า นั่นคือ บาบ นั่นคือ ความชั่ว นั่นคือ  
 ความต่ำของตน ที่ยังไม่บริสุทธิ์แท้ มันยังมีการปรุงแต่งอย่างชาวโลกีย์ๆ (สังขาร-  
 โลก)อยู่ใน "จิต" เรายังเป็นทาสโลกีย์อยู่หนอ! นาย ก. จึงจะละเอียดใจตนเอง  
 ในบาปอันยังมีตัวตนนั้น ก็จะพยายามไม่ให้ความนึกคิดนั้นเกิดในตน หรือ จะเป็น  
 "รส" ทางกลิ่น "ไฉย" ทางหู "ไฉล" ทางจมูก "สัมผัส" ทางกาย  
 ใดๆ ก็ตาม ถ้านาย ก. ยังรู้สึกตัวได้ว่า ใน "จิต" ปรุงเป็นสุข เป็นทุกข์ คือ  
 ชอบ ก็สุข ไม่ชอบ ก็ทุกข์ อยู่ในขณะใดตราบใด นาย ก. ก็รู้ว่า **จิต**  
**ตนยังมี "สังขารโลก"** ยังไม่หยุด ยังไม่ดับ ยังไม่นิ่ง ยังหวั่นไหว  
 ไปตามกระแสโลก ยังยึดมั่นยังติดไม่คลายอยู่กับสมมุติโลก ยังเอาขณะโลกไม่ได้  
 ยังไม่ "นิโรธ" หรือ ยังไม่ "วิมุตติ" นั่นเอง นาย ก. จึงจะละเอียดตนเอง  
 ใน "บาป" อันยังมีในตน

ส่วนนาย ข. จิตยังไม่ละเอียดลึกซึ้งเท่านี้ นาย ข. ก็จะมีทัศนการณ์อย่าง  
 นี้ไม่ได้ นอกจากรู้ไม่ได้แล้ว ยังเห็นว่า แม้การหลงกับรูป-รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส  
 ก็ไม่เห็นเป็น "บาป" หรือ เป็นความต่ำ ความชั่วตรงไหน? เขาก็จะยังเสพ  
 กามคุณ ๕ นั้นอยู่ อย่างเอร็ดอร่อย หรือ อย่างไม่กระดากกระเดื่อง ยังมี ชื่น,  
 ชอบ (สุข) ฉิว, ชั่ง (ทุกข์) ชิน, ขา (อทุกข์มสุข) ไปตามความรู้สึกปรุง



ของเขาเองอยู่ โดยจริง “กามคุณ ๕” ก็ยังไม่ได้ชื่อว่า เป็นบาป หรือ เป็นความต่ำของนาย ข. เขาก็จะเสเพล จะเกี้ยวข้อง จะคลุกคลีมัน จะเป็นสวรรค์ จะเป็นนรก (สังสัคคะ) อยู่อย่างไม่ยอมวาง และไม่ยอมอายได้ง่ายๆ หรือเขาจะไม่ละอาย ในกามคุณ ๕ จริงๆ ก็เป็นความจริงของมนุษย์ หรือ สัตว์โลก ภูมินี้ ระดับนี้ “จิต” ของเขา จึงจะมี ขอบ (โลภะ) ขม (กุกฺค) ฉิว (โทส) ชัง (อกุกฺค) ชิน (โมหะ) ขา (อัพยากุกฺค) อยู่เป็นปกติ เป็นธรรมดาหมุนไปหมุนมาไม่มีวันจบสิ้น เป็นผู้มี “การเกิด” อยู่ไม่มีหยุดหย่อน ไม่มี “การตาย” ลงอย่างสนิทแน่นอนในสิ่งนี้เรื่องนี้ได้เลย เขาก็ยังเป็นผู้วนอยู่ในโลกแห่งกาม (กามภพ) อยู่อย่างจบไม่ได้

“การเกิด-การตาย” เช่นนี้แหละ ที่เรียกว่า “สังขาร-วิมุตติ” แท้ๆ หรือ “ทุกข์-นิโรธ” จริงๆ ที่นักปฏิบัติธรรมจะต้องเรียนรู้ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรมให้ได้อย่างชัดเจนจริงๆ ให้มี “ศรัทธา” และมี “ปัญญา” ให้ได้

ตราบตาที่ผู้ใดยังไม่เข้าใจในสิ่งใดอันใดว่า เป็นบาป เป็นความต่ำ เป็นความชั่ว (อกุศล) อันควรละ (ปหาน) อันควรห่างออก (นิสสรณะ) อันควรงดเว้น (เวรมณี) อันควรทำ “จิต” ของตนให้ขาดสายสัมพันธ์ (วิมุตติ) ขาด ชัน, ขม, ขอบ, ฉิว, ชัง, ชิน, ขา อย่างแท้จริงถึงใจ ผู้นั้น ก็ย่อมจะไม่มีความรู้ถึงกละอายในตน เมื่อเกิดการชัน, ขม, ขอบ, ฉิว, ชัง, ชิน, ขา กับสภาพธรรมใดๆ ในตน เขาก็ยังจะเป็นไปตามฤทธิ์ของโลกก็ย่นๆ อยู่

ความละอาย หรือ “หิริ” นั้น จึงเป็นสิ่งที่ประกอบ ด้วย “ปัญญา” จริงๆ แท้ๆ เช่น หญิงสาวผู้หนึ่งไม่กล้านั่งกระโปรงสั้น เกินขนาดจริงๆ ทั้งๆ ที่ที่บ้านทั้งเมืองเขานั่งกันเกร่อ และ เธอก็มีความสามารถ เพียงพอที่จะซ่อมมันก็ได้ด้วย แต่เธอละอายอย่างแท้จริง แม้เพื่อนสาวๆ ทั้งหลายจะนิยมชมชอบนั่งกันเต็มบ้านเต็มเมืองปานใด เธอก็ยอมแต่งกระโปรงยาวๆ

ยอมให้คนเขาว่า “เซช” ดีกว่า ดังนั้น นั่นคือหญิงสาวผู้หนึ่ง “**หิริ**” โดยแท้จริง โดยรู้ได้ด้วยปัญญา และ เหตุผลในตนเองอย่างแน่ใจว่า การนุ่งห่มที่ เปิดมาก บิดน้อย อย่างนั้น เป็นความต่ำ เป็นบาป เป็นภัย เป็นโทษ เป็นความชั่ว (อกุศล) อย่าง แท้จริงถึงใจ ส่วนผู้กล้าผู้หนึ่ง ตามสมัยนิยมนั้น ก็คือ ผู้ให้ “**โลกย์**” ดังไป ผู้ถูกจุมูกไปกับโลก ไม่ได้ยืนอยู่บนสัจธรรมเลย **ไม่มีความเป็นผู้ให้** **ปัญญาของตนเองให้ถูกต้องตรงธรรมเลย** เป็นผู้หัวปักหัวปำอยู่กับ “**รสนิยม** **โลกย์ ๆ**” (อัสสาทะ) **โลกย์** เขาจะหลอกให้เปิดให้ปิดอย่างไร ? เขาจะยุให้ไป อย่างไร ? ก็ไป “**หลงยึด**” ตามเขาเรื่อยไป มันก็จะหมุนไปกับโลกย์อยู่แล้ว ๆ เล่า ๆ สั้น ๆ ยาว ๆ สูง ๆ ต่ำ ๆ เปิด ๆ ปิด ๆ หุบ ๆ บาน ๆ ฯลฯ อันคือ “**กาม**” หรือ ยกกันอย่างสูงสุดอยู่ในโลกก็มีภาษาไว้ ๆ มาทดแทนคำว่า “**กาม**” โดยหลอกให้ ประโลมใจไว้ ตัวอย่างเช่น รูปแสนสวย รสสุคอ่อย เสียงซาบซึ้งอารมณ์ กลิ่นหอม หอมรมเร้ารัญจวน ซึ่งล้วนคือ สัมผัสปรุงแต่งก่ออารมณ์ไม่จบ มีภพมีชาติอยู่ทั้งสิ้น และยังมีอีกเยื้องไปเรียกมันว่า “**ศิลป์**” (คำนี้เอามาจากภาษาสันสกฤต ส่วนภาษาบาลี นั้นว่า “**สิปป**” ซึ่งต่างก็แปลตามความหมายเดิมว่า ฝีมือ, ผลงานของช่าง, ผลที่เกิดจากการปรุง การแต่งเติมที่ หรือ ความเชี่ยวชาญ, ความจัดเจน) ส่วนใหญ่ของคำว่า “**ศิลป์**” ในโลกปัจจุบันนี้ จึงคือ **บทบาทของกามโดยแท้จริง** (หรือ ผลของสังขาร-โลก) ก็มีอยู่เท่านั้นเอง **ตราบจนกว่าผู้ใดจะเกิด “ปัญญา” เห็นแจ้งได้** แยก โลกแยกธรรมออกจริง ๆ แยกคุณธรรมแห่งชีวิตอันแท้ กับ ความฟุ้งเฟ้อ อันเป็นกิเลสแห่งชีวิต ออกได้อย่างถูกต้อง **ผู้นั้นก็จะไม่ยอมซอก ๆ ตาม “โลก” ดุ้ย ๆ ไปอีก และจะมี “หิริ”** จะเลิกเป็นไปอย่างโลกย์ ๆ ทันที จะมี “**อิสระ**” หนึ่ง ที่แสนสมบูรณ์ และ ไพบุลย์ แต่ก็ยังสัมพันธ์อยู่กับโลกได้ด้วยดี **เออเพื่อเกอกุล** **โลกย์** ช่วยเหลือโลกด้วยซ้ำ **“ศิลป์” หรือ “สิปป” ของผู้เกิด “ปัญญา”** และ มีอิสระสมบูรณ์ไพบุลย์นี้ **จึงจะหมายความว่า มีความเก่ง มีความเชี่ยวชาญ** **จัดเจนในทางช่วยโลก หรือ นำทางในทางทำให้พ้นทุกข์ (อริยสัจ)**

ยิ่งถ้าผู้ใดมี “**ปัญญา**” อย่างแท้ เข้าใจแจ่มแจ้งถึงใจได้ว่า “**การนุ่งห่ม**” **คืออะไร ?** ผู้นั้น ก็จะนุ่งผ้าชิ้นตลอดกาลก็ได้ **อย่างไม่กระดากกระเดื่อง** หรือ

“ละอายโลกย์”เอาเลย และจะไม่“อยาก” เป็นไปตามโลกย์อันแข็งวับเอาด้วย เพราะ “โลกย์” มันไม่มีหยุด ไม่มีพอ ไม่มีจบ มีแต่ความเปลี่ยนแปลงและหลอกกันไปล่อ กันมา (ซึ่งก็เกิดจาก “คน” เกิดจากกาม กิเลส-ตัณหานั่นเอง) เธอจะ “ละอายธรรม” มากกว่า “ละอายโลกย์” จึงจะกล้าทำในสิ่งที่ปुरुชนคนโลกย์โลกเขาทำไม่ได้ง่ายๆ มันจึงทวนกระแสกับโลกเขาอย่างนี้เอง โลกเขาหมุนไปอย่างไรก็ช่าง เธอก็จะยังยืนหยัดอยู่กับความพอดีแล้ว ในการนุ่งห่มอยู่อย่างเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง นั่นคือ **ผู้มี ความจบ จงทำความเห็นแจ้งใน “ความจบ” ให้จริง ให้เข้าใจ ให้ได้เกิด ผู้มีปัญญา รู้แจ้งความจริงตามความเป็นจริง (ยถาภูตญาณทัสสนะ) เป็นผู้ดับ “โลก” ได้สนิทในตนอย่างแท้ ดังนี้**

“**หิริ**” หรือ ความละอายต่อบาป และ “**โอตตปปะ**” ความเกลียดกลัว หรือ เกรงกลัวต่อบาป ต่อความต่ำ ความขี้ จึงละเอียดลึกซึ้งอยู่ เฉพาะตน ยิ่งโลกย์มันปรุงแต่งมากออกไปเท่าใด ยิ่งจะเห็นการทวนกระแส หรือ การขัดแย้งกันมากขึ้นเท่านั้น เครื่องนุ่งห่มของพระตถาคต และ สาวกของท่าน จึงคือ ผ้าสัเหลียมธรรมดาๆ นำมาห่มๆ คลุมๆ เข้ากับกาย อันเป็นการนุ่งห่มถูกต้องตรงธรรมแล้วจริงๆ และ ยืนหยัดอยู่ แม้แต่สักไม่ได้หมุนวนไปกับโลกย์ อันเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงอีกก็แสนกล้านตลบแล้ว นนเลย

**สรุปความ** “ความรู้แจ้ง” ในกิเลส-ตัณหา กับ “ปัญญา” ที่แจ้งในความแท้จริงแห่งความพอดีของ “ชีวิต” ที่ถูกต้องที่สุด จึงสำคัญมากที่สุด ที่จะทำให้คนเกิด “หิริธรรม” กับ “โอตตปปะธรรม” ได้อย่างแท้จริง ไม่มีทางอื่นเลย

**ข้อควรทำ** “รู้” สิ่งใด เป็นกิเลส เป็นตัณหา แล้วให้ รู้จักละอายมันเสียบ้าง และจงหดเลิกลึก หยุดขาดมันลง ให้ได้ .

▲ จมภาคหนึ่ง ▲

## ■ โศลก ๑ ■

เราจะต้องเปิดเผยธรรมะ  
 ไม่มีเวลาใดเลย ที่ไม่สมควรเปิดเผยธรรมะ  
 ธรรมะจะต้องถูกเปิดเผย ให้มากที่สุด ในทุกๆ เวลา  
 ผู้อำพรางธรรมะ หรือ ผู้เจตนาล้มล้างธรรมะ ให้เป็นนอธรรม  
 หรือช่วยปกป้อง ช่วยขัดขวาง ไม่ให้คนแสดงธรรม ไม่ให้คนเปิดเผยธรรมะ นั้น  
 เป็นผู้ทำร้ายมนุษยชาติ ที่โหดเหี้ยมที่สุด.

## ■ โศลก ๒ ■

คนผู้ใดที่มีความเห็น ว่า.....  
 ความมีทรัพย์สินสมบัติมาก หรือ มียศศักดิ์สูง  
 เป็นเครื่องวัดผลสำเร็จของชีวิต  
 ก็เท่ากับ คนผู้นั้นเห็น ว่า.....  
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นคนมืด หรือ ไม่ฉลาดเลย (โง่)  
 เพราะพระองค์มีทรัพย์สิน ทั้งทรัพย์สิน, มียศ ก็ทั้งยศ  
 แม้ใครใดจะมีทรัพย์สินรวยล้นฟ้า มียศศักดิ์สูงล้นแผ่นดิน  
 แต่ไม่มีศีล ไม่มีธรรม ไม่มีศาสนา ไม่มีการเลื่อนฐานะของ "จิต"  
 จะประเสริฐอะไร..... ?  
 ส่วนผู้มีทรัพย์สิน ไม่หลงทรัพย์สิน ไม่หลงทรัพย์สิน  
 มียศไม่หลงยศ ไม่เบ่งอำนาจ  
 มีแต่ความเชื่อแผ่ช่วยผู้อื่น จนไม่เหลือความเห็นแก่ตัว  
 นั่นต่างหาก คือ ความประเสริฐแท้ของชีวิต  
 ชื่อว่า ผู้มีศีล มีธรรม มีศาสนา มีความสูงขึ้นไปคงทณดาว  
 ชึ่งเป็นเครื่องวัดผลสำเร็จของชีวิตที่ประเสริฐแท้ยิ่งกว่า.

## ■ ไตรลภ ๓ ■

คนผู้สุขที่สุด และจะเป็นผู้มี “ค่า” มีความประเสริฐสุดแท้ ก็คือ ผู้ให้ “ให้” ได้ “เสียสละ” เท่านั้น

แม้ได้ให้-ได้เสียสละ แค่ “วัตถุทรัพย์สิน” ก็สุขจริง แต่อาจจะมี “ค่า” เป็นลบ หรือ ยังไม่มี “ค่า” ถูกแท้ ถูกจริงก็ได้ ต้องพิจารณาวัตถุทรัพย์สินที่จะเสียสละ กับ ผู้ จะได้รับ ให้ดีๆเถิดว่า เหมาะสมหรือไม่ ?

ยิ่งกว่านั้น ได้ให้-ได้เสียสละ “ร่างกาย” ได้ให้-ได้เสียสละ “แรงสมอง” ก็ยิ่ง แสนสุข แต่ก็อาจจะมี “ค่า” เป็นลบ หรือ ยังไม่มี “ค่า” ถูกแท้ถูกจริงอีกก็ได้ ต้องพิ- ฆาจรณา “ร่างกาย-แรงสมอง” ของเราที่จะเสียสละลงไปในั้นๆ ให้เหมาะสมดังามยิ่งแท้ ให้ได้อีก

และยิ่งกว่านั้นขึ้นไปอีก ผู้ให้ ได้-เสียสละได้ แม้กระทั่งแรงด “โทสะ” หรือ ลด “ความขง” เลิก “อารมณ์ไม่พอใจ” ของเราที่มีต่อคนผู้นั้น ต่อสิ่งๆนั้น ต่อรูป -รส-กลิ่น-เสียง-สัมผัส นั้นๆ ได้แท้ ก็นั่นแหละ ยิ่งเป็น “รูปสโม สุข” ความ สุขอันประณีตสุขุมสงบยิ่งแท้ ทั้งมี “ค่า” แท้ ประเสริฐแท้

และยิ่งกว่านั้นขึ้นไปอีก ผู้เสียสละได้จนกระทั่ง แรงด “ราคะ” หรือ ลด “ความรัก” เลิก “อารมณ์ปิติ” ของเราที่มีต่อคนผู้นั้น ต่อสิ่งๆนั้นต่อรูป-รส-กลิ่น -เสียง-สัมผัสนั้นๆ ได้จริง ก็นั่นแหละ ยิ่งเป็น “รูปสโม สุข” ความสุขอัน

ประณีตสุขุมสงบเยี่ยมยิ่งจริงกว่า ขึ้นไปอีก ทั้งมี “ค่า” แท้ ประเสริฐแท้ เยี่ยมขึ้นไปอีก

และสุดท้าย ผู้ให้ ได้ ผู้สละได้ แม้ความสงบที่ตนคิด ความเฉยที่ตนเป็น ตนมีมากเกินไป ความว่างที่เรายึดว่า เราจะต้องเป็น ต้องมี ก็ไม่ต้องมี ไม่ต้องเป็น เสียก็ได้ จริงๆ

และ ท้ายสุดแห่งท้ายสุดจริงๆ เป็นผู้ให้ ได้-เสียสละได้ แม้ความสุขอัน ประณีตสุขุมสุดของตนแท้ๆ นั่นคือ ไม่ต้องหลงสะสมแม้แต่รูปใดทั้งหมด กระทั่ง ไม่ต้องหลงว่า นิพพานเป็นของตัวของตน เมื่อเรา “ทำ” นิพพานเป็นแล้วอย่างแท้จริง สุขุมสุด สนิทเนยณ นิพพานมันก็เป็นปัจจุบัน หมดหลง หมดห่วงนิพพาน

จึงไม่ต้องสะสมนิพพาน แต่เป็นผู้แจกนิพพานแก่มวลมนุษยชาติอย่างขยันขันแข็ง และชาญฉลาด ไม่ประมาทอย่างที่สุด ผู้นั้นแหละคือ ผู้ “ปรมง สุขัง” คือ ผู้ ถึงแล้วซึ่งสภาพ “ยิ่งกว่าสุข” ทั้งหา “ค่า” บ่มีได้ สุขุยกคแห่งความประเสริฐ.

## ■ โศลก ๔ ■

“ชีวิต” คือ การเกิดมาเพื่อ “หัดกระทำ”  
 ผู้กระทำดี ผู้กดี หัดดี ก็จะได้ดีไป  
 ผู้กระทำชั่ว ผู้กแต่ตามใจกิเลส หัดแต่สิ่งไปสู่ทางต่ำ  
 ก็จะได้แต่ชั่ว-ได้แต่กิเลส-ได้แต่ความต่ำไป  
 แม้ภายนอกของผู้นั้น จะมีเงินร่ำรวย จะมียศถันฟ้า  
 จะมีความงามสุดโลก จะมีเสียงไพเราะสุดใจ ฯลฯ  
 หรือจะมียอดสมบัติใดๆ อื่นๆ ก็ตาม  
 ที่ไม่ใช่คุณสมบัติแห่งมโนธรรม  
 ก็จะไม่ใช่ “ความดีแท้สูงแท้”  
 ที่ “ชีวิต” เกิดมาเพื่อจะได้เลย.

(ก)

## สารบัญ เพื่อค้น

(เลขข้างท้ายนั้น บอกเลขหน้า ต่างๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ)

### หมวด ก.

- “กถาวัตถุ ๑๐” คือ การปฏิบัติอย่างไร ?  
และเป็นไปเพื่ออะไร ? ..... 193, 194, 195, 224, 225
- “ภรรณ” หมายถึงอะไร ? สัมพันธ์กับ “ภรรณ” อย่างไร ? ..... 57
- “กรรมฐาน” คือ อะไร ? สำคัญแค่ไหน ? ..... 30, 227, 228
- “ภรรณาคุณ” ของ พระอริยสงฆ์เจ้า หมายถึงอะไร ?  
และแสดงออกให้สัมพันธ์ทางใดบ้าง ? ..... 89, 90, 92
- “ภสิณ” แปลเป็นไทยว่าอย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ?  
และมีประโยชน์อย่างไร ? ..... 228, 232
- “ภัมภภรรณ” กับ “ภัมภภรรณ” คือ อะไร ? แตกต่างกันอย่างใด ? ..... 190
- “ภัมภภรรณ” มันละเอียดลึกซึ้งแค่ไหน ? ..... 190, 266
- “ภัมภภรรณ” นั้น เป็นแก่นขั้วของมนุษย์ที่สำคัญมากยิ่งอย่างไร ?  
แค่ไหน ? ..... 252 — —
- “ภัมภภรรณ” คือ อารมณ์อย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? ..... 124, 125, 131, 252
- “ภัมภภรรณ” คือ การประพฤติปฏิบัติอย่างไร ? ..... 35, 60
- “ภัมภภรรณ” หมายถึงอย่างไร ? ..... 270, 282
- “ภัมภภรรณ” หรือ “ภัมภภรรณ” ของจิต นั้น มีด้วยหรือ ? ..... 11
- การกระทำของภัมภภรรณ นั้น เป็นไปในด้านใด ? ..... 249
- การกำหนด รูปร่าง และ นามกาย นั้น จะต้องเข้าใจ และ รู้อะไรบ้าง ? ..... 54
- การกินอาหาร เพื่อให้เพียงพอดี หรือ เพื่อให้เพื่อ  
เกินความจำเป็นของร่างกาย ? ..... 205, 206
- การเกิดอย่าง “ภัมภภรรณ”, “ภัมภภรรณ”, “ภัมภภรรณ” และ  
“ภัมภภรรณ” แท้ๆ นั้น คืออย่างไร ? ..... 134, 170

(ข)

- “การเกิด” อย่างไร จึงจะคือ “ปรมัตตสัจจะ” อันเป็นเรื่อง  
ที่จะนำมาประพาศปฏิบัติได้ ? ..... 135 ---
- “การเกิด-การตาย” อย่างไร ที่เรียกว่า “สังขาร-วิมุตติ” แท้ ๆ  
หรือ “ทุกซ์-นิโรธ” จริง ๆ ? ..... 319
- การจะประหารกิเลส-ตัดหาให้ได้มาก ๆ ให้ได้จริงๆ จะต้องทำอย่างไร ? ... 98
- การดับจิตลงไปได้นั้น แท้จริงไม่ใช่ นิพพาน  
หรือ ไม่ใช่การ “อยู่เหนือโลก” (โลกุตตระ) ดอกหรือ ? ..... 268
- การได้ลาภมากมายนั้น เป็น “บาป” ก็ได้ด้วยหรือ ? ใครที่เป็นอย่างนั้น ? ... 316
- การตัดสินว่า “ดี” ว่า “ถูก” นั้น ควรยึดหลักเทียบเอาอย่างปลุชนส่วนมาก  
หรือ เอาอย่างบัณฑิตแท้-พระอริยเจ้าจริง ? ..... 163 ---
- การบรรลุธรรมด้วย “ทางเอก” หรือ ทางสายเดียว (เอกายน มรรค)  
ทางสายนั้น คืออะไร ? ..... 1, 2, 16, 25, 28, 29, 35, 47, 108, 114, 135, 137, 278
- การบรรลุมรรค บรรลุผล ขึ้นปรมัตตสัจจะ ของพระอริยะต่าง ๆ นั้น  
จับประเด็นที่ไหน ? อย่างไร ? ..... 16, 17 ---
- การเบียดเบียน ที่นับว่าร้ายแรงชั้นสูงสุด คือ อะไร ? ..... 250
- การปฏิบัติธรรมนั้น ต้องมีการ “ยึดถือ” ผู้สอนนักปฏิบัติธรรมว่า  
“อย่ายึดถือ” หรือ “ไม่ให้ยึดถือ” ดี สอนผิด ! ..... 103, 114
- การ “ไม่ยึดถือ” คือ อย่างไร ? ..... 104
- การยึดถือ “พระพุทธ” อย่าง “มัจฉาทิฏฐิ” นั้น คือ อย่างไร ? ..... 65
- การรู้ “สัkkายะ” และ ต้องพินให้ได้ก่อนอื่นใด ในชั้นแรกแห่งความเป็น  
“โสดาบัน” คือ อะไร ? ..... 6 ---
- การศึกษาธรรม จะต้องมั่ง ทั้ง ปรียัติธรรม-ปฏิบัติธรรม  
และ ปฏิเวธธรรม ครบ จริงหรือไม่ ? ..... 79,80,83
- การสร้างวัด สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร เป็นหน้าที่ของ “พระ”  
หรือ เป็นหน้าที่ของใคร ? ..... 188 ---
- การสำรวม “อินทริย” นั้น มีหัวใจในการปฏิบัติอย่างไร ? ..... 124 ---, 131 ---, 137



(ค)

การสอน หรือ การเรียน “อนัตตชาธรรม” จะต้องปฏิบัติอย่างไร ? .....	221
การเห็นให้แทงทะลุถึงที่สุดแห่ง “เหตุ” นั้น หยั่งกันขนาดไหน ? .....	75 ---
การให้สมบัติวัตถุ และ สมบัตินามธรรมนั้น การให้สมบัติอะไรที่มีค่าสูงสุด ? .....	189
การเห็น “สักกายะ” อันหมายถึง “นามรูป” หรือ “ตัวการใหญ่” หรือ “ตัวตน” ของสิ่งใด ๆ จะต้องเห็นอย่างไร ? .....	75
การอวด “อุตตริมนุสสธรรม” ที่ไม่มีในตน มีโทษภัยร้ายแรงอย่างไร ? เพียงใด ? .....	16,142,143,144
“กาลามะสูตร” (เกสปุตตยสูตร) คือ อะไร ? สำคัญแค่ไหน ? .....	289,290,291,308
“โกลังโกละ” คือ ใคร ? .....	133

หมวด ข.

“ของดี” คือ สิ่งที่ตนยึดถือมานาน หรือ “ความสูง” ไซ้หรือไม่ ? ถ้าไม่ไซ้ คืออะไร ? .....	32
---	----

หมวด ค.

“คน” คืออะไร ? ทำไมสำคัญนัก ? .....	204
คนโง่เขลา หรือ คนพาล กระทำสิ่งที่เลวทราม ๔ อย่าง ได้แก่อะไร ? ...	250,207
คนฉลาดเก่า ที่โง่ใหม่ เป็นอย่างไร ? .....	7
“คนบ้าหอบฟาง” หมายถึงใคร ? เราจะเป็นเช่นนั้นหรือเปล่าบ่อย ? .....	198
“คันถุระ” คือ อะไร ? .....	189
คำว่า “โสดาบัน”, “สกิทาคามี”, “อนาคามี”, “อรหันต์” ต้องหมายเอาตัวตนที่มีรูปหยาบ มีกายเน่าได้ขึ้นเกิด-นตาย ไซ้หรือไม่ ? ถ้าไม่ไซ้หมายถึงอะไรกัน ? .....	20
คำสอนของพระบรมศาสดาเจ้าของเรา วางหลักไว้เป็นระดับ เบื้องต้น ท่ามกลาง บนปลาย จริงหรือ ? หรือ ให้ลัดได้ลัดเอา ? .....	283, 284
“คำสั่งสอนธรรม” ของผู้ยังประกอบในเมถุนอยู่ เป็นธรรมะอันไม่ประเสริฐ อย่างไร ? .....	142

(ข)

- ความ “ต้น” (ชาคริยะ) โดยเนื้อหาสาระ มันหมายความว่าอย่างไร ? .... 248
- “ความต้น” ของต้นนั้น คือ ฝากให้คนมี “สติ” ในทุกอริยาบถ  
ส่วน “ความต้น” ที่ลึกละเอียดขึ้นไป คืออะไร ? .... 285
- “ความเป็นพระพุทธรูป” ส่วนที่เหลืออยู่ในโลกนี้ (นอกจาก “พระบรมสารีริกธาตุ”  
แท้ๆแล้ว) ยังมีอะไรอีก ? อยู่ที่ไหน ? .... 298
- ความพอดีของพระอริยเจ้า แตกต่างกับ ความพอดีของปุถุชน อย่างไร ? .... 166
- ความรู้แจ้งในอะไร ? ที่ทำให้คนเกิด “หิริธรรม” กับ “โอตตปัทธรรม”  
ได้อย่างแท้จริง .... 321
- ความสุขเกษมสำราญที่แท้จริง คือ อะไร ? .... 63, 166
- ความสุข ของพระอริยชนนั้น เป็นความสุขอย่างไร ?  
แตกต่างกับความสุขของปุถุชนอย่างไร ? .... 166
- เครื่องพาให้คนฉิบหาย หรือ “อบายมุข” ได้แก่อะไรบ้าง ?  
และมีโทษอย่างไร ? .... 168, 169, 170, 171, 201

หมวด ข.

- “ฆราวาสธรรม ๔” คืออะไร ? หมายถึงอะไร ? .... 112
- ฆ่าสัตว์มาเลี้ยงตนนั้น บาปมหันต์กันแค่ไหน ? อย่างไร ?  
พระพุทธรเจ้าตรัสว่ากระไร ? .... 250 ---

หมวด จ.

- “จรณะ” หมายถึงอะไร ? สัมพันธ์กับ “อรณะ” อย่างไร ? .... 57
- “จรณะ” คือ อะไร ? “จรณะ ๑๕” ได้แก่อะไรบ้าง ? .... 99
- “จาคะ” (การให้) อย่างสัมปทา จะต้องให้อย่างไร ?  
จึงจะถึงพร้อมด้วยการให้อย่างแท้จริง .... 186, 192
- จิต-เจตสิก นามธรรม และ รูป สัมพันธ์กันอย่างไร ? .... 11
- “จิตนิยม” หมายถึงอะไร ? .... 7

(ง)

- จุดมุ่งหมายในการประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่ออะไร ?  
และทำให้ได้สภาพธรรมอย่างไร ? ..... 288
- “เจโตวิมุตติ” เพียงส่วนเดียว คือ อย่างไร ? ..... 264, 275
- “เจโตวิมุตติ” ที่เป็น “สัญญาเวทิตนโรธ” หรือ เป็นนิพพานเท่านั้น  
คืออย่างไร ? ..... 276-277
- “เจริญอสุภะ” (อสุภสัญญา) และ “เจริญอาหารปฏิกุศล” (อาหารปฏิกุศลสัญญา)  
มีความหมายว่าอย่างไร ? และมีประโยชน์เพียงใด ? ..... 229, 230

หมวด ข.

- “ชลาพระโยนิ” คือ การเกิดอย่างไร ? ในลักษณะธรรมะอันลึกซึ้ง ..... 134, 170
- “ชาคริยะ” หรือ การตั่น หมายถึงการตั่นจากอะไร ? ..... 253, 285
- “ชาคริยานโยคะ” ใน จรณะ ข้อที่ ๔ หมายถึงอะไร ? ..... 245, 247
- “ชวต” คือ อะไร ? ..... 198, 315

หมวด ฉ.

- “ฉาน” คือ อะไร ? มีอารมณ์อย่างไร ?  
มีได้เฉพาะนั่งหลับตา เท่านั้นหรือ ? ..... 233, 279, 280
- “ฉานปฏิโลม” คือ อะไร ? มีประโยชน์อย่างไร ? ..... 235
- “ฉาน” ทดบ “กามวิต” คือ อย่างไร ? ..... 273
- “ฉานลิมตา” หรือ “นิโรธลิมตา” คือ อย่างไร ? แตกต่างกับ  
“นิโรธสมาบัติ” (นั่งหลับตา) อย่างไร ? ..... 274, 279, 280

หมวด ญ.

- “ญาณทัสสนะ” คือ อะไร ? ..... 47
- “ญาณทัสสนะ” หรือ “วิปัสสนาญาณ” นี้ เป็นวิชา หรือ เป็น  
“อภิญญา” ของพุทธศาสนาโดยตรง ในศาสนาอื่นมีหรือไม่ ? ..... 287
- “ญาณแห่งนิพพาน” มีลำดับอย่างไร ? ..... 147

(จ)

หมวด จ.

“จิตบุคคล” คือ บุคคลอย่างไร ? ..... 29

หมวด ค.

“ดับ” อย่าง “รู้ชัด” (วิมุตติญาณทัสสนะ)  
คือ อย่างไรกันแน่ ? ..... 271 —, 277, 281

“เจริญญาณคุณ” หรือ “เจริญญาณวิชา” คือ อย่างไร ? ..... 66, 69, 293

“เจริญญาณวิชา” ในแง่ที่เป็น “ไสยศาสตร์” คือ ศาสตร์อย่างไร ? ..... 2

“เจริญญาณวิชา” ในแง่ที่เป็น “ธรรมศาสตร์” คือ ศาสตร์อย่างไร ? ..... 2

หมวด ด.

ตัด “โคตรภู” หมายความว่าอย่างไร ? ..... 97

“ตาบอด หูหนวก ใจเมา” หมายถึงอะไร ? ..... 153, 185

“ตาย” ที่ใการ “ตน” คือ อย่างไร ? ..... 275

ตายกลางสงคราม ที่ยังไม่ยอมสิ้นเชื้อ หมายถึงตายอย่างไร ? ..... 59

“ตายอย่างจริง” หมายถึงอย่างไร ? แตกต่างกับ

“ตายไม่จริง” อย่างไร ? ..... 57, 58

“ตน” นั้น มีความหมายว่าอย่างไร ? ..... 248, 251, 253, 277

“ไตรสิกขา” หรือ “สิกขา ๓” หมายถึงอะไร ? สำคัญแค่ไหน ?

และสัมพันธ์กันอย่างไร ? ..... 116

หมวด ท.

“ทาน” อย่างไร จึงจะได้ผลสูง หรือ ได้นิพพาน ? ..... 186 —, 192

ทานผู้บรรลุนิพพาน เป็นสูงสุด คือ ใคร ? ..... 158

ทำไมคนเราถึงทุกข์ ? ..... 151, 185, 205

(ฉ)

ทำไมจึงกล่าวว่า “ บัณฑิตพุทธะ ” ไม่เข้าทางเป็น “ สัมมาอาริยมรรค ” ? ....	25
ทำไมจึงต้องอาศัย “ พระสงฆ์ ” เป็นที่พึ่งสำคัญอย่างยิ่ง ? ....	86, 89 - 92, 107, 141
ทำไมผู้ที่ยังไม่รู้ ปริยัติ ภูษามามาก จึงไม่ได้บรรลุธรรม ? .....	14
ทำไม “ พุทธะ ” กับ พุทธศาสนิกชน จึงไม่อาจอยู่ร่วมกัน ? ....	49
ทำอย่างไร จึงจะได้ชื่อว่า เป็นผู้ บริสุทธิคุณ ปัญญาธิคุณ และ กรุณาธิคุณ ? .....	216
ทำอย่างไร “ ตนของตน จึงจะเป็นที่พึ่งของตน ” ? .....	63
“ ที่สุด ” อันแท้จริง ในความเป็น “ โลก ” นั้น มีหรือไม่ ? และที่ที่สุด คือ อย่างไร ? .....	140
“ ทัศนธรรมนิพพานทิฏฐิ ” คือ ผู้มีความเห็นอย่างไร ? .....	242
“ ทัศนูปาทาน ” คือ ผู้ยึดถืออย่างไร ? .....	7, 35, 60
“ ทุกซ์ ” คือ อะไร ? .....	120, 213, 214
“ โทสะมูลจิต ” มีสภาพอย่างไร ? .....	123

หมวด ฉ.

ชนบัตรเงินทอง เป็น “ บัณฑิต ” หรือ วัตถุอนามาส ? .....	259
“ ธรรม ” ของพระพุทธองค์ ทุกปริยาย เป็นไปเพื่ออะไร ? .....	177, 178
“ ธรรมกาย ” คือ อะไร ? .....	67, 109, 217, 298, 299
“ ธรรมจิต ” คือ อะไร ? และจะทำให้เกิดมีในตนได้อย่างไร ? .....	262
“ ธรรมฐิติญาณ ” มีความหมายว่าอย่างไร ? .....	147
“ ธรรมานุสาร ” คือ อะไร ? .....	105

หมวด ฉ.

นอกจาก “ โลกอบาย ” แล้ว มีโลกใดอีกที่อธิบายบุคคลควรละให้ได้ ? .....	9
“ นอน ” ก็ควรจะมีความรู้เรื่อง “ การนอน ” มันคืออะไร ? แค่ไหน ? .....	262 - -, 271 - - -

(ข)

“นาบุญ” คือ อย่างไร ? .....	191
น้ำปานะ ที่เป็นของควรดื่ม ( เปียยะ ) ของนักปฏิบัติธรรมแท้ๆ คือ อย่างไร ? .....	238 ---
“นาม” หมายถึงอะไร ? มีหน้าที่อย่างไร ? แคไหน ? .....	12, 53, 78, 80
“นาม-รูป” หมายถึงอะไร ? มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ? แคไหน ? .....	54
“นามรูปปริจเฉทญาณ” คือ อะไร ? .....	52
“นิตทารมตา” หมายถึงอะไร ? .....	267
“นิพพาน” คือ สภาพอย่างไร ? .....	192, 6, 5, 257, 154 --, 257
“นิพพาน” ไม่ใช่ความสุข แต่ “ยิ่งกว่าสุข” (ปรมมัง สุขัง) นั้น อย่างไรกัน ? .....	154 ---
“นิพพาน” ที่หลงไปยึดเอา “ความหลับ” ก็มีด้วยหรือ ? .....	267
“นิพพานพรหม” แตกต่างจาก “นิพพานพุทธ” อย่างไร ? .....	265
“นิมมานนรติ” หรือ “ปรนนิมิตวสวัตติ” คือ อะไร ? หมายถึงอะไร ? .....	220
“นียตมิจฉาทิฎฐิ” หรือ “ผู้เที่ยงแล้ว” ที่จะไม่ไต่มนรรค-ผล เป็นเช่นไร ? .....	14
“นิโรธ” คือ อะไร ? .....	266, 271 --, 280
“นิโรธสมาบัติ” แบบ “อภิสังกัญญานิโรธ” (อสังกัญญ์) คือ การหลับอย่างไร ? .....	264, 272
“นิโรธอริยสัจ” หมายถึงสภาพอย่างไร ? .....	288, 5, 277
“เนสัชชิกฤตงควัตฺร” หรือ “เนสัชชิกังคฤตงควัตฺร” หรือ “เนสัชชี” หมายถึงอะไร ? .....	242

หมวด บ.

บทที่ ๑ เราจะบรรลุธรรมด้วย “ทางเอก” .....	1 ---
บทที่ ๒ มารูจัก “ฐาน” และ “การกระทำ” กันเสียก่อน .....	30 ---
บทที่ ๓ มี “สภาวะ” กันอย่างไร ถึงจะถูก จะจริง ? .....	56 ---
บทที่ ๔ จรณะ ข้อที่ 1 “สังวรศีล” .....	99 ---
บทที่ ๕ จรณะ ข้อที่ 2 “สำรวมอินทรม” .....	119 ---

(ข)

บทที่ ๖ จรณะ ข้อที่ 3 “ โภชนเมตตัญญตา ” .....	149 ---
บทที่ ๗ จรณะ ข้อที่ 4 “ ชาคริยานโยคะ ” .....	245 ---
บทที่ ๘ จรณะ ข้อที่ 5 “ ศรัทธา ” .....	289 ---
บทที่ ๙ จรณะ ข้อที่ 6-7 “ หิริ ” และ “ โอตตปเป ” .....	310 ---
บทบาท ของ “ สติบัญญัติ ” กับบทบาทของ “ อาณาปานสติ ” สัมพันธ์กันอย่างไร ? .....	10
บทบาท ของ “ อาณาปานสติ ” ที่เป็นจริง มีจริง เป็นอย่างไร ? .....	10
บทปฏิบัติสู่ “ จรณะ ” เรียกว่า อะไร ? .....	60
“ บริสุทธิคุณ ” หมายถึงอะไร ? .....	88,91
“ บัณฑิต ” หรือ “ พระอริยเจ้า ” จริง คือ ใคร ? .....	163
“ บำเรอตนด้วยกามคุณ ๕ ประการ ” นั้น มีความหมายลึกซึ้งแค่ไหน ? และมีโทษอย่างไร ? .....	210

หมวด ป.

“ ปฏิบัติบูชา ” กับ “ อามิสบูชา ” นั้น การบูชาใด ถือเป็น การบูชาสูงสุด ? .....	64
ปฏิบัติอย่างไร จึงจะเรียกว่า ปฏิบัติถึง “ ปรมัตถธรรม ” ? .....	55, 136, 137
“ ปฏิบัสสัทธี ” ในแบบ “ ฉานถุญ ” คือ สภาวะอย่างไร ? .....	24?
“ ปฏินิสสัคคะ ” คือการสลัดคืนนั้น อย่างไร ? .....	256
“ ปทปรมบคคค ” หมายถึงบุคคลอย่างไร ? .....	13, 14, 29,
“ ปลิโพธ ” คือ อะไร ? “ ปลิโพธ 2 ” หมายถึงอะไร ? .....	227
“ ปรมัง สุขัง ” คือ ผู้ถึงแล้วซึ่งสภาพ “ ยิ่งกว่าสุข ” นั้น จะมีหน้าทอย่างไร ? แคไหน ? .....	323
“ ปรมัตถสัจจะ ” หมายถึงเรื่องอะไร ? .....	133, 135, 136, 137
“ ปรมัตถมัน ” แท้ๆ ที่เป็น “ ปรมัตถสัจจะ ” คือ อะไร ? .....	25, 26
“ ปริยัตถธรรม ” หมายถึงอะไรบ้าง ? แต่ละนัยะมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ? ...	55, 79
“ บัจจัตถัง ” เกิดอย่างไร ? .....	287
“ บัจจยแห่งชีวิต ” หรือ “ บัจจย 4 ” ได้แก่อะไร ? และมีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน ? .....	181, 182, 226, 259, 270

(ณ)

- “บัญญัติฐาน” เป็นนาม หรือ เป็นรูป ? มีความหมายว่าอย่างไร ?  
สัมพันธ์กับ “อาณาปาณะ” อย่างไร ? ..... 52,105,251
- “บัญญัติเจโต” หมายถึงบัญญัติอย่างไร ? ..... 92
- บัญญัติที่จะ “รู้” กับการ “ทำ” ได้ ขึ้น “ปรมัตตสังขะ” หรือเรียกว่าขึ้น  
“ธรรมาธิฐาน” นั้น เราหมายเอาธรรมที่เน้นกันเฉพาะอะไร ? ..... 19,165
- “บัญญัติริคุณ” หมายถึงอะไร ? สัมพันธ์กับ “บริสุทธริคุณ”  
อย่างไร ? ..... 68, 87, 89
- “บัญญัติมาก” หมายถึงอะไร ? แตกต่างกับ “บัญญัติริคุณ” อย่างไร ? ..... 92
- “บัญญัติ” มี 3 ระดับ คือ “สุตมยบัญญัติ”, “จินตามยบัญญัติ” และ  
“ภาวนามยบัญญัติ” (อธิบัญญัติ) บัญญัติแต่ละระดับ หมายถึงอะไร ?  
แตกต่างกันอย่างไร ? แคไหน ? ..... 55, 82, 87, 88, 95, 96, 175, 176, 189, 260
- “บัญญัติใหม่” ของปฤชชน คือ อย่างไร ? ..... 165, 172, 181
- “ปาฏิหาริย์” มี 3 แบบ คือ อธิปาฏิหาริย์, อาเทศนาปาฏิหาริย์, และ  
อนุศาสนียปาฏิหาริย์ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญปาฏิหาริย์แบบไหน ? ... 302, 303
- “ปาราชิก” คือ อะไร ? ทำอย่างไรกัน เป็นต้น ? ..... 16
- “ปีตอบาย” หมายถึงอะไร ? ..... 16
- เป้าหมายของความเป็นพระอรหันต์ของพุทธ คือ สภาพจิต “อสังขญ์”  
ใช่หรือไม่ ? ถ้าไม่ใช่คืออะไร ? ..... 20, 21

หมวด ณ.

- “ผู้ใดคนเป็นๆ” นั้น เป็นอย่างไร ? ..... 125
- ผู้จะสอน “ธรรมะ” จำเป็นจะต้องปฏิบัติตนให้หลุดพ้นให้เป็นผู้ “ธรรมะ”  
นั้นๆ ก่อนหรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? ..... 290,307
- ผู้ใดหวัง “นิพพาน” ใครในการ “พันทุกข์” อย่างแท้จริง  
จะต้องปฏิบัติอย่างไร ? ..... 254
- “ผู้ต้น” (อริยะ) แตกต่างกับ “ปฤชชน” อย่างไร ? ..... 248,249,253,261,262



(ญ)

ผู้เขาใจได้ถึง “ปรมัตถประโยชน์” อย่างแท้จริง

- จะเป็นผู้เกอกลโลกได้อย่างไร ? ..... 225
- ผู้เขาใจได้ว่า เป็น “อริยบุคคล” แต่ จะต้องมีความเห็นถูกต้องอย่างไร ? ... 11, 12, 13
- ผู้เขาจะเริ่มตนเข้าสู่สภาพที่พระพุทธองค์ทรงยกตำแหน่งเป็น “อริยะ” นั้น  
จะต้องมีลักษณะอย่างไร ? ..... 93
- “ผู้เที่ยงแล้ว” ที่จะไม่ไ้ได้มรรค-ผล พระพุทธองค์ทรงเรียกว่าอย่างไร ? ..... 14
- ผู้หม่ “กรรมฐาน” ผิดภูมิ ผิดระดับของตน จะมีผลดีผลเสีย  
อย่างไรแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติ ? ..... 34
- ผู้บรรลุ “นิพพาน” เป็นที่สุดแท้ ของพุทธนั้น แท้จริงแล้ว  
ต้องเข้บ้าน หรือจมอยู่ในป่า ? ..... 257
- ผู้บรรลุ “นิพพาน” เป็นที่สุดแท้ ของพุทธนั้น ไม่เกรงกลัวต่อการ  
“ล้มส้” จริงหรือ ? ..... 257
- ผู้บรรลุ “โศดาปัตติผล” บริบูรณ์ หมายถึงเอาแค่นี้ ไหน ? อย่างไร ? ..... 16
- ผู้หม่ “พุทธะ” ในตน จะเข้าไปปนกับพวกที่เรียกตนเองว่า “พุทธศาสนิกชน”  
ไม่ได้เลยเป็นอันขาด ก็มีด้วยหรือ ? ..... 49
- ผู้พูดว่า “เรื่องการกิน ไม่สำคัญในการปฏิบัติธรรมเพื่อไปนิพพาน” นั้น  
มีฉาาทิฏฐิ หรือ สัมมาทิฏฐิ ? ..... 210
- ผู้เข้มาสะสมสมบัติ เข้มาทำตนเลียงญาติ อยู่ในร้งนักับวชนั้น คือ  
ผู้ฐานะเป็นภิกษุ จริงหรือ ? ..... 245 ---
- ผู้หม่ “วิชา”, “ญาณทัสสนวิเสส”, “ยถากุศญาณ”, “วิมุติ”, “โพธิญาณ” หรือ  
“นิพพาน” ที่คนเป็นๆจะพึงรับรู้-รับรสเอาได้นั้น เป็นผลของอะไร ? ..... 6, 257
- ผู้หม่ “สัจจานุโลมญาณ” จะต้องตั้งใจอดทนฝึนกลั่นให้สูงสุดหรือไม่ ?  
เพราะเหตุใด ? ..... 17
- ผู้หม่ “สัมมาสมาธิ” แท้ และมี “ฉาน” จริงๆ ของพระอริยะ คือ อย่างไร ? ... 10
- ผู้ไม่ช้งเสพ “อบายมุข” พระพุทธองค์ตรัสว่า เป็น “พระอริยสาวก”  
ในพุทธจริงหรือ ? ..... 169

(๓)

- ผู้ยอมทุ่มหมื่นให้คนเขาวัว “เขย” ดีกว่าไป “เปิดมาก”  
หรือ “แต่งมาก” คือ คนมีจิตใจอย่างไร ? ..... 319, 320 ---
- “ผู้ยังฆ่าสัตว์มาเลี้ยงตนให้เป็นสุข” นั้น เป็นเหตุให้ ไม่คลายกำหนด  
ไม่รู้งู หรือ ไม่นิพพานได้เลย จริงหรือ ? ..... 207
- หมวด พ.**
- “พต” หรือ “พัตต” คือ อะไร ? ..... 145
- “พระกัณฑ์” เป็นอย่างไร ? ..... 141
- “พระเจ้า” คือ ใคร ? และมีคุณสมบัติแตกต่างจาก  
“พระพุทธรูป” อย่างไร ? ..... 70 ---, 71, 73, 74, 75
- “พระเจ้า” ที่คนหลงยึด หลงถือ คือ อย่างไร ? ..... 58, 59
- “พระต้องสร้างวัด คฤหัสถ์ต้องสอนธรรม” จริงหรือ ? แท้จริง  
นั้นอย่างไร ? ..... 188 ---
- “พระธรรม” ที่คนนำมาใช้กันอย่างผิดๆ เพี้ยนๆ นั้น อย่างไรบ้าง ? ..... 304, 305
- “พระธรรม” คืออะไร ? หมายถึงอะไร ?  
และมีความสำคัญอย่างไร ? ..... 78, 79, 83, 84, 305
- “พระธรรม” ที่เป็น “สรวณ” แบบ “จรณะ”  
แตกต่างกับ แบบ “กรณะ” อย่างไร ? ..... 84
- พระปฏิบัติ ที่ยังไม่มี “สัมมาทิฐิ” ออกป่า อยู่เขา อยู่ถ้ำ แล้วคิดว่า  
ดีดีเขา ดีดีถ้ำ จนทำให้คนเขาเข้าใจ “ศาสนาพุทธ” ผิด  
นั้น คือ อย่างไร ? จริงหรือ ? ..... 255
- “พระป่า” กับ “พระบ้าน” มันอะไรกันแน่ ? ผิดถูกอย่างไรกัน ? ..... 258
- พระป่า และ พระบ้าน มี “สติปัญญา” อันเป็นบพปฏิบัติ เหมือนกันหรือไม่ ? ... 257
- พระมหานายกที่หาเงินมาก่อสร้างกุฏิ สร้างโบสถ์ สร้างวัด หรือ ?  
ถ้าไม่ใช่หน้าที่ของพระแล้ว เป็นของใคร ? ..... 188, 189
- “พระพุทธรูป” คือ อะไร ? ท่านสุขเกษมเพราะอะไร ? และอย่างไร ? ..... 61, 63, 298
- พระพุทธรูปเจ้าเก่า มีไหม ? ได้แก่อะไรบ้าง ? อยู่ที่ใด ? ..... 297, 298

(๓)

- พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ใน “มหาสติปัฏฐานสูตร” ว่า “ผู้ประพฤตินั้นจะบรรลุได้ถึงขนาด  
ไม่เป็นพระอรหันต์ ก็เป็นได้ถึงพระอนาคามทีเดียว ในเวลาอย่างมากเพียง 7 ปี”  
หมายความว่า อย่างไร ? ..... 34, 35
- พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า “หากมีผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ตราบใด โลกไม่ว่างจาก  
พระอรหันต์” จริงหรือ ? ..... 4
- พระพุทธเจ้าทรงสอนโลกุตตรธรรม อันเป็นไปเพื่อการถอดถอน เพื่อดับทุกข์  
ให้เด็ดขาดสนิท ทงนั้น ใช่หรือไม่ ? ..... 177
- พระพุทธเจ้าทรงเห็นดีเห็นชอบ ในการ “กินเนื้อสัตว์” หรือ ? ..... 208
- พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ชัดว่า “ทางที่มีลาภ กับ ทางนิพพาน เป็นคนละทาง” นั้น  
มีความหมายว่าอย่างไร ? ..... 74
- พระพุทธเจ้า ท่านประสงค์ให้คนไปสู่สุขอย่างไร ? ..... 64
- “พระพุทธเจ้า” ส่วนที่เหลืออยู่ในโลกนี้ทุกวันนี้ (นอกจาก  
“พระบรมสารีริกธาตุ” ที่แท้แล้ว) ยังมีอะไร ? อยู่ที่ไหน ? ..... 298
- พระพุทธเจ้า—พระผู้เนรมิต—พระจิตวิญญานบริสุทธิ์ แท้ๆ จริงๆ นั้น  
อยู่ที่ไหน ? เป็นอย่างไร ? ..... 219, 220
- “พระพุทธ” นั้น ท่านมีอะไร ? และไม่มีอะไร ? ..... 64
- “พระพุทธ” แท้ๆ จริงๆ มีระดับ ? ได้แก่อะไรบ้าง ? ..... 78
- พระพุทธพจน์ที่ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราตถาคต” คือ  
เห็นอะไร ? และเห็นอย่างไร ? ..... 66, 94, 95, 96, 292, 298, 299, 306, 307
- พระพุทธ—พระธรรม—พระสงฆ์ มีคุณธรรมอะไรบ้าง ?  
ที่เป็นไปอย่างเดียวกัน (เอโก ธัมโม) ..... 85, 86, 87, 308
- พระพุทธรูป—พระเครื่องฯ เป็นทพทษยคของ ศาสนาพุทธได้แน่หรือ ?  
เพราะเหตุใด ? ..... 71
- “พระสงฆ์” ที่เป็นพระสาวกแท้ๆ (ไม่ใช่เพียง “สมมุติ”)  
คือ อย่างไร ? ..... 87—, 107, 108, 306, 307
- พระอริยบุคคล ระดับต่างๆ มีคุณลักษณะต่างกันอย่างไร ? ..... 28

(๑)

- พระอรียสงฆ์ คือใคร ? มีประโยชน์แก่โลก  
อย่างไร ? ..... 89, 90, 91, 92, 93, 107, 108
- “พุทธะ” ที่แท้จริงอยู่ในร่างของใคร ? ..... 86
- “พุทธานุสส” อันเป็นการกระทำที่แหวกจารีตของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างมหันต์  
นั่น คือ พิธีการแบบไหน ? และ “พุทธานุสส” ที่แท้  
หมายถึงอะไร ? ..... 65, 94, 301, 302
- “พุทธคุณ” ของบรรดาผู้ศรัทธาอย่าง “หลงๆ” (โมหะ)  
มีอย่างไรบ้าง ? ..... 297, 299, 300
- “พุทธคุณ” แท้ๆ เป็น “นาม” มีอะไร  
เป็นเนื้อหาสาระแก่นแท้ ? ..... 62, 68, 91, 293, 299, 303
- “พุทธคุณ” ที่เป็น “เดรัจฉานวิชา” เป็นอย่างไร ? ..... 66, 69, 293, 299, 300
- “พุทธธรรม” คือ อะไร ? มีประโยชน์ต่อมนุษย์เพียงใด ? ..... 79, 305
- “พุทธรูป” ที่แท้ ที่เป็น “ปรมาตมสัจจะ” ที่เป็นทพวงอันเกษม  
อยู่ที่ไหน ? และคืออย่างไร ? ..... 67, 68, 69
- “โพธิปักขิยธรรม” คืออะไร ? มีความหมายอย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? ..... 149
- “โพธิสัตว์” คือ ปุถุชนนั้น มีได้หรือไม่ ? เพราะเหตุใด ? ..... 28
- “โพธิสัตว์” คือ ผู้ไม่เป็นอรหันต์ จริงหรือ ? ..... 27, 28
- “โพธิสัตว์” คือ ผู้มี “โพธิ” หรือ “ปัญญาตรัสรู้” คือ ตรัสรู้อะไร ? ... 27, 28
- “โพธิสัตว์” เกิด หรือ “โพธิสัตว์” ที่เข้าใจเพี้ยนๆ ผิดๆ โดยขี้ตัวเองง่ายๆ  
มีอย่างไรบ้าง ? ..... 27, 28

หมวด ฟ.

- “ฟางเนา” หมายถึงอะไรเอ่ย ? ..... 199

หมวด ก.

- “กวดัดหน้า” ของผู้เอาแต่ใจตน หรือ ผู้ยึดแต่ความรู้ความเห็นของตน  
จะทำให้เกิดผลเสียอย่างไร ? ..... 7

(๓)

“ภวตัตถา” หมายถึงอย่างไร ? .....	133
กัณฑ์ 2 ประการ ที่ทำให้ผู้ศรัทธาธรรมไม่อาจบรรลุธรรม คืออะไร ? .....	49
“ภาษา” และ “ของสมมุติ” นั้น เกิดจากอะไร ? มีบทบาทแค่ไหน ? และมีโทษภัยอย่างไร ? .....	48, 49
“ภาษาอิทธิธรรม” นั้น พระพุทธเจ้าเคยสอนแก่สาวกหรือไม่ ? .....	82
“ภิกษุ” แท้ๆ คือผู้อยู่ในฐานะ “อนาคาริกะ” นั้น หมายความว่าอย่างไร ? .....	245 — — —
ภิกษุเป็นผู้มีปกติพิจารณา “เห็นกายในกาย” อยู่เนิ่น เห็นอย่างไร ? .....	37, 38
ภิกษุเป็นผู้มีปกติพิจารณา “เห็นเวทนาในเวทนา” อยู่เนิ่น เห็นอย่างไร ? .....	40, 41
ภิกษุเป็นผู้มีปกติพิจารณา “เห็นจิตในจิต” อยู่เนิ่น เห็นอย่างไร ? .....	42
ภิกษุเป็นผู้มีปกติพิจารณา “เห็นธรรมในธรรม” อยู่เนิ่น เห็นอย่างไร ? .....	45, 46
“โภชนมัตตัญญุตาน” ซึ่งเป็น จรรยา ข้อที่ 3 หมายถึงอะไร ? และจะปฏิบัติอย่างไร ? .....	150, 209, 226, 235, 238, 246

#### หมวด ม.

“มโนมยอัตตปฏิลาโก” หรือ “มโนมยอัตตา” หมายถึงรูปชนิดใด ? เป็นรูป “ปรมาตม” หรือรูป “พระพุทธ” ที่เป็นอิทธิธรรม ใช่หรือไม่ ? .....	67, 147, 295, 296
“มโนมยิทธิ” คือ อย่างไร ? .....	47, 288
“มหาสติปัฏฐาน” ประกอบด้วยอะไรบ้าง ? .....	58
“มกน้อย” แท้ๆ นั้น คืออย่างไร ? .....	193
“มัจฉิมา” หรือ ความพอดี ที่ถูกนั้น ควรเป็นอย่างไร ? .....	164, 167, 269
“มัตตัญญุตาน” หมายความว่าอย่างไร ? .....	150, 223, 224
“มานะ” คือ อะไร ? .....	279, 280
“มิจฉาทิฏฐิ” คือ เห็นผิดนั้น เห็นอย่างไร ? และจะพ้น “มิจฉาทิฏฐิ” ได้อย่างไร ? .....	32, 34, 35, 60, 65, 105, 213, 294

(ค)

มิตรที่ดีที่สุด คือ ใคร ? และหมายถึงอะไร ? .....	152
“มิดา แต่ไม่มีบุญตา” หมายความว่าอย่างไร ? .....	86
โมฆะบุรุษ หมายถึงบุคคลอย่างไร ? .....	14
“โมหะบุรุษ” หมายถึงบุคคลอย่างไร ? .....	170
“โมหะมูลจิต” มีสภาพอย่างไร ? .....	123
“ไม่โง่” กับ “ไม่รู้” หรือ “ไม่รู้จริง” นั้น อะไรคือ สภาพ “พื่อนวิชา” กันแท้ ? .....	44

หมวด ข.

“ยถากุตญาณ” หรือ “ยถากุตญาณทัสสนะ” คือ รู้เห็นอะไร ? รู้แล้วมีผลอย่างไร ? .....	121, 122, 214, 321
“ยถาทิ ตถาการิ” แปลเป็นไทยว่าอย่างไร ? .....	291
“ยศ” ในทางโลก คือ “ภวตัตถา” ที่แท้จริงของคน แต่ทางธรรม หมายถึงอะไร ? .....	195
“ยุติธรรม” คือ อย่างไร ? .....	140

หมวด ร.

“ราคะมูลจิต” มีสภาพอย่างไร ? .....	123
“รูป” หมายถึงอะไร ? มีหน้าที่อย่างไร ? แคไหน ? .....	11,53,78,80
เราจะละ “มิฉชาติกัณฐิ” พ้น “สักกายิกัณฐิ” และ ละสิ้น “อัตตทานิกัณฐิ” ได้นั้น เราจะต้องแจ้งในอะไร ? และด้วยความเป็นอย่างไรมตามลำดับ ? .....	212,222
เราจะตรวจสอบความเป็นอริยะ ได้อย่างไร ? และทางใดบ้าง ? .....	9
เราอาศัย “พระสงฆ์” มากเหลือเกิน จริงหรือ ? .....	86,90 --- ,107

หมวด ด.

ลักษณะของการบรรลุธรรมชั้น “สกทาคามิ” โดยนัย “สัตตตักขณวิญญาน” และ “ปรมัตถธรรม” แตกต่างกันอย่างไรร ? .....	18,19
--	-------

(ณ)

- “โลกุตตรธรรม” กับ “โลกีย์ธรรม” หมายถึงอะไร ?  
และแตกต่างกันอย่างไร ? ..... 177
- “โลกุตตรบัญญัติ” กับ “โลกีย์บัญญัติ” คือ บัญญัติอย่างไร ?  
และแตกต่างกันอย่างไร ? ..... 165
- “โลก” ใด ที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ “ทิ้ง” ให้เกลี้ยง ? ..... 54
- “โลก” ที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้รู้ก่อนสิ่งอื่นใด คือ อะไร ? ..... 53

หมวด ๖.

- “วสวัตต์” คือ อะไร ? “วสวัตต์มาร” หมายถึงอะไร ?  
“วสวัตต์เทพ” หมายถึงอะไร ? ..... 119
- “วัฏฏกิริยโสตาบัน” คือ พระโสตาบัน ชนิดไหน ? ..... 29
- วิเคราะห์อย่างไร ? จึงจะแจ้งใน “อนิจจัง” ..... 13
- “วิจิกิจฉา” คือ อะไร ? และจะปฏิบัติให้พ้น “วิจิกิจฉา”  
ได้อย่างไร ? ..... 144, 145, 147
- “วิตกวิจารณ์” หรือ อยู่ในอารมณ์ “วิตกวิจารณ์” คือ อย่างไร ? ..... 232
- วิธีปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่ง “เจโตวิมุตติ” (เจโตสมณะ) นั้น ปฏิบัติอย่างไร ? ..... 265
- วิธีฝึกหัดปฏิบัติธรรม โดยการทำ “สติปัฏฐาน” เพื่อละ “กามตัณหา”  
ทำอย่างไร ? ..... 126
- “วิปัสสนาธรรม” คือ อะไร ? ..... 189
- “วิมุตติ” คือ อะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? แต่ละระดับ  
มีความหมายอย่างไร ? ..... 63, 176, 311
- “วิสังขาร” กลับแปลว่า ประงอย่างยิ่ง หรือ ประงอย่างแก่นั่น  
อย่างไรกัน ? ..... 156, 47, 215
- “วิสังขาร” ในความหมายที่แปลว่า “ไม่สังขาร” หรือ “ไม่ประง” นั้น  
คือ อย่างไร ? ..... 214
- “วิสังขาร” หรือ “ปุญญาภิสังขาร”  
หมายถึงสังขารอย่างไร ? ..... 47, 156, 214 — — —

(ค)

หมวด ค.

“ศรัทธาอนุสาร” คือ อย่างไร ? .....	105
“ศรัทธา” มั่น ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ถูกต้องแท้จริง คือ อย่างไร ? .....	289,290,291,303,304,305,308
“ศรัทธา” อันเชื่อมั่น เป็น “ศรัทธินทรีย์” ที่แท้จริง เป็น “ศรัทธาพละ” ที่แกร่งกล้านั้น อย่างไร ? .....	286,287,291,298-299, 304 --,308
“ศาสนาพุทธ” แตกต่างกับ ลัทธิ “นิโรธสมาบัติ” (เจโตวิมุตติ) อย่างไร ? .....	275
ศาสนาพุทธแห่งพระสมณโคดมของเรานั้น รู้ออบ และดับสิ้นรอบหมดทั้ง 2 ส่วน คือ ดับทั้งรู้ๆ และดับทั้งไม่รู้ หมายถึงอะไร ? .....	44
“ศิลป์” คือ อะไร ? ที่ถูกต้องควร คือ อย่างไร ? .....	320
“ศิลป์ปั้น” คือ ใคร ? มีบทบาทต่อมนุษย์อย่างไร ? โลกีย์ศิลป์ปั้น กับ โลกุตตรศิลป์ปั้น มีอุดมการณ์แตกต่างกันอย่างไร ? .....	129, 130
ศิษย์ตถาคตที่แทนัน ต้อง “เกอกุลตน” - “เกอกุลท่าน” ให้เป็นประโยชน์ 2 ส่วน เสมอไป คือ ประโยชน์ตน และ ประโยชน์ท่านนั้น หมายถึงอะไร ? .....	24, 25
“ศีล” มีความหมายลึกซึ้งแค่ไหน ? ได้แก่อะไรบ้าง ? และมีประโยชน์อย่างไร ? .....	106, 112, 116, 117, 145, 225, 246, 284
“ศีลพตปรามาส” คือ การปฏิบัติธรรมแบบไหน ? และผลที่ได้จากการปฏิบัติ เป็นอย่างไร ? .....	2,3,4,33,34,35,60,82,104,112,113,145,232
“ศีลพัตตุปปาทาน” คือ ผู้ใดมั่นในอะไร ? และมีผลอย่างไร ? .....	33,35,60,61,103,114,145,179,232
“ศัลยาจารย์” ของพระสงฆ์แท้ หมายถึงอะไรกันแน่ ? .....	110
โศลก ๑ และ โศลก ๒ .....	322
โศลก ๓ .....	323
โศลก ๔ .....	324

หมวด ค.

“สภากามผลจิต” คือ สภาพจิตอย่างไร ? .....	18
--	----



(ต)

- “สภากาตามิมัคคจิต” คือ สภากาจิตอย่างไร ? ..... 17
- “สภากาตามิมัคคบุคคล” หมายถึงบุคคลอย่างไร ? ..... 17
- “สภากาตามิ” มีความหมายต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร ? ..... 18
- “สติชาคโร” คือ ว่าเป็นอย่างไร ? ..... 44,261,277,282
- “สติบัญญัติ” กับ “อาณานิปาตสติ” คืออะไร ? ทำหน้าที่อย่างไร ? แค่นั้น ? มีบทบาทสัมพันธ์กันอย่างไร ? ..... 2,19,26,35,39,40,42,43,53,58,113,139,236,254,256,278
- “สติบัญญัติ” ทั่วๆ ไป ต้องไปมัวหลับตา และ ต้องเข้าป่าหรือ ? ..... 256
- สภาพของ “นิพพาน” หรือสภาพจิตของผู้มี “นิพพาน” นั้น คือ ว่าเป็นอย่างไร ? ..... 6
- “สภาพหมุนรอบเชิงซ้อน” หรือ “ความละเอียดลึกซึ้ง” (คัมภีร์วราภาโส) คือ ว่าเป็นอย่างไร ? ..... 5,28,316
- “สมณะวิปัสสนากรรมฐาน” ว่าเป็นอย่างไร ? ..... 18,28,72,138
- “สมมุติสัจจะ” หมายถึงอะไร ? ..... 135,136
- “สมาธิ” ที่เป็น พุทธปรัชญา คือ ว่าเป็นอย่างไร ? ..... 194
- “สมาบัติ” คือ ว่าเป็นอะไร ? ..... 268
- “สรีระ” ทั่วๆ ไป โดยการให้พระธรรมเป็นเครื่องมือหากิน ก็มีด้วยหรือ ? ..... 83
- “สรีระ” คืออะไร ? แบ่งออกเป็น 2 พวก ได้แก่อะไร ? และมีหน้าที่ต่างกันอย่างไร ? ..... 56,57,83
- “สรีระ” ที่เป็น กาม, เงิน, ลาภ-ยศ-สรรเสริญ-สุข ล้วนเป็น “อรรถกถาสรีระ” หมายถึงอย่างไร ? เพราะมี “สรีระ” เพื่อบรรลุอะไร ? ..... 58, 59
- “สรรเสริญ” คืออะไร ? ผู้ได้รับการสรรเสริญผิดๆ ว่าเป็นอย่างไร ? มีผลต่อคนอย่างไร ? ..... 196 ---, 200 ---
- “สวรรค์” คืออะไร ? ..... 194
- “สุภาทิเสส” และ “สุภาทิเสสนิพพาน” หมายความว่าอย่างไร ? ..... 137, 158
- “สักกายะ” คืออะไร ? การพ้นสักกายะที่ปฏิบัติ จะต้องทำอย่างไร ? ..... 8, 9, 114, 145, 182, 183, 184, 185, 197, 202, 211, 212, 216, 217, 218, 221, 230
- “สักกายนิโรธอันตะ” หมายถึงอะไร ? ..... 101, 114, 184, 193, 197
- “สักกายสมุทธานตะ” หมายถึงอะไร ? ..... 100, 101, 114, 115, 183, 184, 193

(ก)

- “สัฏกายอันตะ” หมายถึงอะไร ? ..... 99, 100, 101, 183, 197
- สังขารธรรม ของ “โทสมุลจิต” “โมหะมูลจิต” และ “โลภะมูลจิต”  
หรือ “ราคะมูลจิต” เป็นอย่างไร ? ..... 123
- “สังโยชน์” ทั้ง 3 ข้อต้น คือ “สัฏกายทิฏฐิ” “วิจิกิจฉา”  
“สีลพตปรามาส” นั้น มีความหมายว่าอย่างไร ? ..... 99, 144, 145
- “สังโยชน์ ๑๐” นั้น อะไรคือตัวการหลักเบื้องต้น ?  
อะไรคือตัวการหลักขั้นสูง ? ..... 211
- “สังวรศีล” คืออย่างไร ? ..... 106, 109
- “สังเสทชะโยนิ” คือการเกิดอย่างไร ? ..... 134, 170
- “สัจจานุโลมญาณ” คืออะไร ? ..... 17
- สัญญาลักษณะแห่ง “สันติภาพ” ในสังกมมนุษย์อารยะ คืออย่างไร ? ..... 260
- “สัญญาเวทิตนโรธ” อันเป็นสภาพของ “นิพพาน” นั้น  
หมายความว่าอย่างไร ? ..... 276---
- “สัตตักขัตตปรมโสดา” คือ โสดาบันชนิดใด ? ..... 132
- “สัตว์นรก” ตามสังขารมุนั้น ถ้ารู้ได้ถูกต้องแล้วน่าตกใจ จริงหรือ ? ..... 248
- “สันโดษ” (สันตฤทธิ) มีความหมายถูกๆว่าอย่างไร ? ..... 194
- “สัมปทา” เช่น “ศีลสัมปทา” “ศรัทธาสัมปทา” “จาคะสัมปทา”  
มีความหมายอย่างไร ? ..... 185
- “สัมบันนะ” หรือ “สัมบันโน” มีลักษณะอย่างไร ? ..... 146
- “สัมผัสอันว่างเปล่า” คือไหน ? ..... 162
- “สัมมาทิฏฐิ” ของพุทธแท้ๆ เป็นอย่างไร ? ..... 256
- “สำรวมอินทรีย์” ในจรรยา ข้อที่ 2 หมายถึงอะไร ?  
เพื่ออะไร ? ..... 119, 124, 132, 137, 203, 246
- “สุกขวิปัสสโก” เป็นพระอรหันต์ประเภทไหน ? ..... 294
- “สุข” คืออะไร ? มีผลต่อคนอย่างไร ? ..... 120, 166, 197, 199, 200, 213  
214, 233, 274
- “สุข” เป็นสิ่งเสพติด จริงหรือ ? ..... 120, 173, 197—, 233, 274
- “สุขเวทนา” เป็นอย่างไร ? ..... 121, 173, 233

(ท)

“สุขัลลิกานุโยค” คืออะไร ? ได้แก่อะไร ? และมีโทษอย่างไร ? .....	207
“สุข” อย่างโลกๆนั้น เป็นอย่างไร ? และสุขอย่างนิพพานเป็นอย่างไร ? .....	154, 155, 166
“สุญญา” คืออะไร ? มีความสัมพันธ์กับ “อนัตตา” อย่างไร ? .....	48, 51
“สุญญาธรรม” มีสภาพอย่างไร ? .....	48, 51, 59
“สุพัตตะ” หมายถึงอะไร ? .....	106, 109
สูตรที่เป็นเหตุให้ธรรมอันเป็นฝ่ายแห่งธรรมเครื่องตรัสรู้เจริญ .....	151
“สูตร” อะไรเอ่ย ที่ปฏิเสธ “เดรัจฉานคุณ” ว่าไม่ใช่ความเป็น พุทธคุณ (อรหัตตคุณ) .....	294
“เสพกามด้วยจิตว่าง” ... เป็นคำเล่นลิ้น หรือ เป็นจริง อย่างไร ? .....	259
“เสียงธรรม” คือเสียงอะไร ? .....	126, 127, 130, 131
“โสดาบัน” คือ ผู้ “รู้” อย่างแน่ใจ รู้อย่างชัดแจ้ง ไม่มีลังเลสงสัย “รู้นั้น...รู้อะไร ?” .....	6, 28
“โสดาบัน” หรือผู้บรรลุ “โสดาปัตติผล” บริบูรณ์ เป็นบุคคลอย่างไร ? .....	16, 97, 116, 146
“โสดาปัตติมัคคบุคคล” คือบุคคลอย่างไร ? .....	16, 97, 132, 139, 144, 146
“โสดาปัตตียังคะ” หมายถึงอะไร ? .....	16, 116
“ไสยคุณ” คือ อะไร ? แตกต่างจาก “พุทธคุณ” อย่างไร ? .....	265, 266, 300, 302
“ไสยาภิเษก” เป็นเรื่องของอะไร ? และเกี่ยวข้องกับ “พุทธาภิเษก” หรือไม่ ? ...	65, 302

หมวด ท.

“หิริ” กับ “โอตตปเปะ” ต่างกันอย่างไร ? .....	313, 314 — —
“หิริ” กับ เบื้องต้น—ท่ามกลาง—บั้นปลาย นั้นอย่างไร ? .....	313
“หิริ” เป็นทวารธรรม ตรงข้ามกับ อบายธรรม คืออย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? .....	310, 313, 314, 315
เหตุใดการนับถือ “พระพุทธ” เป็นเทพ จึงต้องรู้ให้ลึกถึง เหตุ นิทาน สมุทัย และปัจจุปัจจัย ให้ครบถ้วน ? .....	72, 75, 76, 100

(ธ)

เหตุใดการศึกษา “สัจธรรม” และการบรรลุธรรม  
จึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ? ..... 48, 49

เหตุใดผู้ปฏิบัติธรรมจึงไม่สามารถบรรลุธรรมได้ ? ..... 2, 3, 4

“เหตุ” มีนัยซึ่งกันหลายอย่างไรบ้าง ? ..... 72 --, 100

“เห็นพระ” นั้น คือ เห็นคนห่มจีวร-เห็นคัมภีร์-เห็นรูปปั้น  
หรือ เห็นอย่างไร ? ..... 64 --, 78 --, 85 --, 307 --

หมวด อ.

“องค์ ๗ ของโพชฌงค์” ได้แก่อะไรบ้าง? และมีความหมายว่าอย่างไร? ... 149

“อริสัจ” “อริจิต” “อริปัญญา” คืออะไร?  
และมีความสัมพันธ์กันอย่างไร? ..... 55, 103, 104

“อนัตตา” คืออย่างไร? ..... 174, 191, 192, 218, 219, 220 --, 231 --

“อนัตตา” แท้ๆ คือ อย่างไร?  
สัมพันธ์กับ “อัตตา” อย่างไร? ..... 174, 175, 218, 219, 296

“อนัตตาธรรม” มีสภาพเป็นอย่างไร? ..... 231

“อนาคามีผลจิต” คือ สภาพจิตอย่างไร? ..... 21

“อนาคามี” คือ ใคร? ..... 28

“อนิจจะสัญญา” คือ อะไร? ทำอย่างไร? ใช้แก้อะไร? ..... 230

“อนิจจัง” หมายถึงอย่างไร? ..... 13, 212

“อนิวัตตโสดาบัน” คือ พระโสดาบันชนิดไหน? ..... 29

“อนุปาทินกะสังฆาร” หมายถึงอะไร? ..... 54

“อนุปาทิสเนนิพพาน” และ “อนุปาทิสเนนิพพานธาตุ”  
หมายความว่าอย่างไร? ..... 137, 296

“อนุสัย” คือ อะไร? ..... 268

“อภิบุชยามิ” แปลเป็นไทยว่าอย่างไร? ..... 293

“อมตธรรม” คือ ธรรมอย่างไร? ..... 28

“อรณะ” คือ อะไร? สัมพันธ์กับ “จรณะ” อย่างไร? ..... 56, 57, 63, 78

“อรหัตตผล” หรือ “อรหัตตคุณ” ที่คนเป็นๆ จะพึงรับรู้-รับรสเอาได้นั้น  
คืออะไร? ..... 6, 22, 45, 300

(น)

- “อรหันต์” ของพุทธ ไม่ใช่สภาพจิต “อสังขญ์” แล้วคืออะไร ? ..... 20,21
- “อรหันต์” ที่อยู่ในพระโสดาบัน หรือ “อรหันต์” กลับไปเป็นโสดาบัน  
ได้ด้วยหรือ ? ..... 28,29
- “อรหันต์” เป็นผู้หมดอาสวะอะไรบ้าง ? รู้อะไร  
และมีสภาวะอย่างไร ? ..... 23,27,28,44,46,47
- อริยสัจ ๔ (มรรคมีองค์ ๘) คือ อย่างไร ? ..... 217
- “อรุณมาน” คือ สภาพออย่างไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ? ..... 281, 282
- “อรุณมยอิตตา” คือ อิตตาอย่างไร ? ..... 146
- “อสังขญ์” หรือ “อภิสังขญ์นิโรธ” นั้น คือ อย่างไร ? ..... 272
- “อสุกสังขญา” คือ อะไร ? ทำอย่างไร ? ใช้แก่อะไร ? ..... 229
- “อห” “อหห” หมายถึงอะไร ? ..... 158, 159, 161
- “อหังการ” “อโห” “อรหัง” “อรห” คำเหล่านี้  
มีความหมายว่าอย่างไร ? ..... 159, 161
- “อโหสิ” แปลว่าอะไร ? “อโหสิกรรม” หมายความว่าอย่างไร ? ..... 157
- อะไรเป็นสิ่งบังคับ “บัญญัติ” ปุถุชนเสียอย่างมีคตินิยม ? ..... 234
- อะไรเป็นเหตุให้ธรรมอันเป็นฝักฝ่ายแห่งธรรมเครื่องตรัสรู้เจริญ ? ..... 151
- “อัญชวลีกรรมโย” แปลเป็นไทยว่าอย่างไร ? ..... 293
- “อัญชชะโยนิ” คือ การเกิดอย่างไร ? ..... 134, 170
- อิตตกิลมถานุโยค” คืออย่างไร ? ..... 81, 190, 267, 270, 282, 296
- “อิตตนิยม” หมายถึงอะไร ? ..... 7,35
- “อิตตวาทูปาทาน” เป็นบุคคลอย่างไร ? ..... 33, 36, 41, 61, 81, 82, 83, 179, 240
- “อิตตา” คือ อะไร ? มีกษนิต ? อะไรบ้าง ? และมีความหมาย  
ว่าอย่างไร ? ..... 148,153,173 --,180,183,191, 219 --,233,267,280,296,213
- “อิตตา” ที่เรียกว่า “อรหิตตา” หรือ “อรหิตตผลจิต”  
คือ อย่างไรบ้าง ? ..... 148
- “อิตตานุทิมุ” คือ ผู้มีความเห็นอย่างไร ? และจะพ้นจาก  
“อิตตานุทิมุ” ได้อย่างไร ? ..... 221 --

(บ)

อัปปีจะ คือ “ความมกน้อย” นั้น อย่างไรกัน ? .....	194
“อัสสาทะ” หมายความว่าอย่างไร ? .....	155, 174
“อาคม” คือ คำสอนชนิดไหน ? .....	4
“อาณานิ” กับ “ปาณา” มีความหมายแตกต่างกันอย่างไร ? .....	237
“อาณานิปาณิสติ” นั้น เป็นวาโยกสิณแท้ๆ คือ อย่างไร ? .....	243
“อาณานิปาณิสติ” หมายถึงอะไร ? มีหน้าที่อย่างไร ? แคไหน ? .....	241, 243, 258, 36 --, 236
“อารมณินิพพาน” คือ สภาพออย่างไร ? .....	155, 156
“อารมณินิพพาน” คือ อารมณินิพพาน อย่างไร ? .....	121
“อาราม” คือ อย่างไร ? .....	266, 267
“อาหาร” คือ อะไร ? มีความหมายแคไหน ? ให้คุดและโทษอย่างไร ? .....	203, 204 --
“อาหารปฏิบัติกุศลสัญญา” คือ อะไร ? ทำอย่างไร ? ใช้แก้อะไร ? .....	229
“อิทัปปัจจยตา” มีความหมายว่าอย่างไร ? .....	149
“อุทระจจะ” คือ สภาวะของอะไร ? .....	280, 281
“อุทระมกาคิยสังโยชน” คือ อะไร ? .....	210
“อุเบกขาเวทนา” หรือ “อุทกขมสุข” คือ สภาพออารมณินิพพานอย่างไร ? .....	121
“อุปกิเลส” ๑๐ อย่าง ได้แก่อะไรบ้าง ? .....	283
“อุปสัมบันน” คือ อย่างไร ? แตกต่างกับ “อนุปสัมบันน” อย่างไร ? .....	34
“อุปาทาน” คือ อะไร ? .....	145, 231, 233
“อุภโตภาควิมุตติ” คือ การบรรลุธรรม จะต้องเกิด 2 สภาพออย่างไรจึงจะบริบูรณ์ วิมุตติทั้ง 2 สภาพอนั้น คือ อะไร ? .....	22, 44, 287, 288
“เอกพัช” คือ อะไร ? .....	133
“เอหิภัสสิโก” แปลเป็นไทยว่าอย่างไร ? .....	180, 292
“โอดตปโปะ” คือ อะไร ? สัมพันธ์กับ “หิริ” อย่างไร ? .....	313, 314, 315
“โอบปาติกะ” คือ การเกิดอย่างไร ? .....	134, 170
“โอบวาริกอิตตา” คือ อิตตาอย่างไร ? .....	147